

GREG

"Bear offers a fast-moving plot, realistic, appealing characters, a vividly imagined future Earth overrun by 'harmful microbes,' nanotechnology, and dirty dealing. It all adds up to a blowout of a book."
PUBLISHERS WEEKLY

BEAR

MOVING

IN MARS

*Winner of the
Nebula Award for Best Novel*

UVOD

Dan na Marsu nešto je duži nego dan na Zemlji: 24 sata i 40 minuta. Godina na Marsu kraća je od dve zemaljske godine: 686 zemaljskih dana ili 668 marsovskih dana. Mars ima 6.787 kilometara u prečniku, u poređenju sa Zemljinih 12.756 kilometara. Njegovo gravitaciono ubrzanje iznosi 3,71 metar u sekundi na kvadrat, što je malo više od jedne trećine Zemljinog. Atmosferski pritisak na površini Marsa ima prosečnu vrednost od 5,6 milibara, oko pola postotka Zemljinog. Atmosfera se sastoji pretežno od ugljen-dioksida. Temperature na 'datumu', to jest na određenom delu površine (nema 'nadmorske visine', jer trenutno nema ni mora) kreću se od -130 do +27 stepeni Celzijusa. Nezaštićeno ljudsko biće najverovatnije bi se smrzlo na površini Marsa za nekoliko minuta, ali bi pre toga umrlo izloženo atmosferi bliskoj vakuumu. Ukoliko bi to nesrećno ljudsko biće preživelo smrzavanje i nizak pritisak, te pronašlo zalihu kiseonika za disanje, ono bi i dalje bilo ugroženo visokim stepenom zračenja sa Sunca i iz drugih pravaca.

Posle Zemlje, Mars je najgostoljubivija planeta u Sunčevom sistemu.

Prvi deo

Mladi se možda ne sećaju Marsa iz starih dana, pod žutim Suncem, kad je prašnjavo ružičasto nebo bilo prošarano oblacima, tle imalo boju rđe i bilo glatko, a stanovnici živeli u zemunicama pod pritiskom i usuđivali se da iziđu Gore samo da bi dokazali zrelost, ili zarad kakvih opravki, ili da obrade duguljaste useve raštrkane poput gnezda jarkozelenih zmija po farmama šibanim vetrom. Taj Mars, star i umoran Mars pun mladih života, zauvek je nestao.

Sad sam ja stara i umorna, a Mars je ponovo mlad.

Naši životi ne pripadaju nama samima, ali, tako mi Boga, moramo se ponašati kao da nam pripadaju. Kad sam ja bila mlada, ono što sam radila izgledalo je premaleno da bi imalo nekog značaja; ali zrnce prašine, kažu, vremenom naraste do planetne oluje...

2171, M. G. 53.

Jedna epoha bližila se kraju. Ja sam na časovima bezazleno proučavala znake te pojave, čak je i nekoliko pronicljivih profesora davalo zloslutne nagoveštaje, ali nikad nisam pomišljala da bi ta situacija mogla uticati neposredno na mene... Do sada.

Bila sam izbačena sa Marsovskog univerziteta Sinaj. Dve stotine kolega i profesora koji su doživeli istu nesrećnu sudbinu stajalo je na bleštavobelom staničnom peronu, dok im je sunce, probijajući se kroz mrežu greda i stubova što pridržavaju krov, bacalo senke preko lica. Čekali smo da stigne voz Solis Dorsa i razveze nas do naših zaravni, planuma, jama i dolina.

Dijana Džohara, s kojom sam delila sobu, stajala je oslonivši nogu na malu torbu, lupkajući o ručku vrhom čizme, usana napućenih kao da zviždi, ali ne dajući ni glasa od sebe. Licem je bila okrenuta ka severnom zastoru, u iščekivanju da se otuda pojavi voz. Mada smo bile dobre prijateljice, Dijana i ja nikad nismo razgovarale o politici. To je spadalo u osnove lepog ponašanja na Marsu.

"Atentat", reče ona.

"Nepraktično", šapnuh. Do pre nekoliko dana nisam ni znala koliko su snažna Dijanina ubeđenja. "Uostalom, koga bi ubila?"

"Guvernera. Rektorku."

Odmahnula sam glavom.

Preko osamdeset posto studenata MUS-a bilo je izbačeno, što je predstavljalo tešku povredu ugovora. To mi se učinilo đavolski nepravedno, ali moja porodica nikad nije spadala u aktiviste. Kćer PG finansijera, rođena u dugoj tradiciji opreznosti, ja sam se držala rezervisano.

Političko ustrojstvo, stvoreno tokom naseljavanja jedan vek ranije, još se držalo, ali su njegovi dani bili odbrojani. Prvi doseljenici, koji su stizali u grupama od po deset i više porodica, ukopavali su svoje naseobine u vodom bogato tle širom Marsa, od jednog do drugog pola, ali pretežno u ravničarskim nizijama i dubokim dolinama. Po ugledu na običaje s Meseca, prve porodice osnovale su udruženja nazvana Povezane Grupe ili PG. 'Porodica' i 'PG' gotovo da su

predstavljali sinonime. Kasniji doseljenici mogli su da biraju hoće li se pridružiti postojećim PG-ima ili osnovati svoje; malo porodica ostajalo je nezavisno.

Mnoge PG ujedinile su se i vremenom odlučile da podele Mars u prostorne oblasti i zajednički razvijaju bogatstva. Povezane Grupe uglavnom su jedna drugu smatrale saradnicima, ne takmacima u pogledu marsovskog izobilja.

"Voz kasni. Pod fašistima bi vozovi trebalo da dolaze na vreme", reče Dijana, i dalje lupkajući čizmom.

"Na Zemlji nikad nisu", rekoh.

"Hoćeš da kažeš da je to izmišljotina?"

Ja klimnuh glavom.

"Znači, fašisti nisu ni za šta?" upita Dijana.

"Za uniforme", odgovorih.

"Naši nemaju čak ni pristojne uniforme."

Izabrani na lokalnim izborima, guverneri su bili odgovorni samo stanovnicima svoje oblasti, bez obzira na pripadnost PG-u. Guverneri su izdavali dozvole za rudnike i naseobine Povezanim Grupama i predstavljali svoje oblasti na zajedničkom Savetu Povezanih Grupa. Predstavnici koje su u okviru PG glasanjem birali viši pravozastupnici i rukovodioci, zastupali su u Savetu interese samih PG-a. Guverneri i predstavnici često su imali različita mišljenja. Sve se odvijalo vrlo zvanično i učtivo - Marsovci su skoro uvek učtivi - ali mnogi postupci nisu bivali uneti u zakon. Neki su govorili da je to telo odveć nesposobno, pa je bilo pokušaja da se Mars ujedini pod paskom centralne vlade, kao što se ranije već dogodilo na Mesecu.

Guverner oblasti Sirija-Sinaj, Fričajld Dobl, čvrsta upraviteljica, žena šiljate brade, nekoliko godina se iz petnih žila trudila da privoli PG da pristanu na Državni ustav i vlast centralne vlade. Tražila je od njih da se odreknu svojih predstavnika u korist zastupanja po oblastima. To je, razume se, značilo podrivanje moći PG-a.

Doblino ime će kasnije postati sinonim za korupciju, ali je u to vreme ona već osam marsovskih godina bila guverner najveće oblasti na Marsu i nalazila se na vrhuncu svog dugog drugovanja s vlašću. Ulagivanjem, pritiscima i pretnjama, ona je napravila - neki

kažu iznudila - sporazume između najvećih PG-a. Doblova je postala središnja figura Marsovskog Jedinstva i potajno se spremala da postane predsednik planete.

Neki su govorili da je Doblina karijera najbolji dokaz u prilog promeni, ali se malo njih usuđivalo da joj protivureči.

Kroz nekoliko dana je u Savetu trebalo da bude usvojen novi marsovski ustav. Već šest meseci živeli smo pod 'probnim radom' Doblina vlade, i mnogi su glasno negodovali. S mukom postignut sporazum bio je krhak. Doblova ga je ljudima preterano nabijala na nos, uz previše zakulisnih radnji.

Bar pet porodica protivnih ujedinjavanju, pretežno manje PG, koje su se plašile da će biti pripojene ili uništene, spremalo se da podnese tužbu. Njih su centralisti zvali nazadnjaci i smatrali ih ozbiljnom opasnošću. Centralisti nisu pristajali da se vrate na ono što su nazivali neorganizovanom vladavinom Povezanih Grupa.

"Ako je atentat tako nepraktičan", reče Dijana, "mogli bismo da propustimo kroz šake nekoliko štićenika..."

"Psst", rekoh.

Ona protrese kratku, tršavu kosu i okrete se, opet onako zviždukajući bez glasa. Dijana je to radila kad bi bila suviše ljuta da govori učtivo. Crveni zečevi, koji su decenijama živeli teskobno, visoko cene učtivost, pa su je usadili i svom potomstvu.

Centralisti su se plašili izgreda. Za Doblovu, studentski protesti bili su neprihvatljivi. Čak i ako studenti ne predstavljaju nazadnjake, mogli bi napraviti dovoljnu buku da raskinu sporazum.

Stoga se Doblova obratila Kerolajn Konor, staroj prijateljici koju beše postavila za rektora najvećeg univerziteta, Marsovskog univerziteta Sinaj. Diktatorka s previše energije i premalo razuma, Konorova je uslišila molbu svoje prijateljice, zatvorivši većinu univerzitetskih zgrada i sastavivši spisak onih koji bi mogli biti naklonjeni demonstrantima.

Moj glavni predmet bili su vladavina i upravljanje. Iako nisam potpisala nikakvu peticiju niti učestvovala u marševima - za razliku od Dijane koja se strastveno priključila pokretu - moje ime se nekako obrela na listi sumnjivih. Odsek vladavine i upravljanja bio je poznat po nezavisnosti; kako se moglo verovati ma kome od nas?

Platili smo školarinu, ali nismo mogli da pohađamo časove. Većina izbačenih profesora i studenata nije imala drugog izbora osim da ode kućama. Univerzitet nam je velikodušno dao besplatne karte za vozove iznajmljene od države. Neki, uključujući i Dijanu, odbili su karte i zarekli se da će se boriti protiv nezakonitog izbacivanja. Time je ona - a i ja, zato što sam se s njom družila i što nisam na vreme spakovala stvari - zaslužila da je obezbeđenje MUS-a sprovede iz univerzitetskih zemunica.

Dijana je koračala uspravno, polako, prkosno. Čuvari - većina njih skorašnji emigranti sa Zemlje, krupni i jaki - čvrsto su nas uhvatili za laktove i gurali nas kroz tunele. Grubo postupanje samo je podstaklo moju već živu sumnju; kako mogu ćutke da otpim ovu nepravdu? Moja porodica bila je oprezna; ali nikad joj se nije mogao pripisati kukavičluk.

Okružene Konorkinim stražarima, stešnjene s poslednjim izbačenim studentima, sproveli su nas brzim korakom pokraj velike grupe ostalih studenata koji su besposličili u baštenskom atrijumu. Oni su nosili boje svojih porodica, dični izdanci PG-a s jakim ekonomskim vezama sa Zemljom, ljubimci onih koji su najviše podržavali Doblina planove; i još su bili u školi. Razgovarali su tiho i spokojno među sobom i okretali bezizražajna lica da vide kako odlazimo. Nisu pružali nikakvu podršku, nikakvo ohrabrenje; njihova nepomičnost stvarala je zid. Dijana me munu laktom. "Svinje", prošaputa.

Složila sam se. Mislila sam da su nešto još gore od izdajnika - ponašali su se kao da su cinični i stari, izneverivši najveće ideale mladosti.

Utovarili su nas u jedan jedini tunelski kamion i odvezli na stanicu, i dalje u pratnji univerzitetskih stražara.

Stanica je brujala.

Nekoliko studenata odšetalo je niz sporedan hodnik, a onda su se vratili prenoseći poruku. Približavao se voz za stanicu Solis Dorsa. Dijana ovlaži usne i uznemireno se osvrte unaokolo.

Poslednji stražar iz pratnje, pošto se uverio da smo krenuli, pozdravi nas dodirnuvši šapku i nestade u staničnom kafeu.

"Ideš li s nama?" upita Dijana.

Nisam mogla da joj odgovorim. U glavi mi je zvonilo od protivurečnosti i gneva zbog nepravdi, suprotnih onom što je porodica očekivala. Majka i otac gnušali su se nemira koje je izazvalo ujedinjenje. Čvrsto su verovali da je najbolje ostati po strani. Rekli su mi to, ne namećući nikakve obaveze.

Dijana me sažaljivo pogleda. Rukova se sa mnom i reče: "Kaseja, previše razmišljaš." Zaputila se ivicom perona i zamakla za ugao. U grupama od pet ili manje ljudi, studenti su odlazili u toalet, na kafu, da provere kakvo je vreme na njihovim domaćim stanicama... Ukupno devedeset studenata polako se odvojilo od glavne grupe.

Oklevala sam. Oni koji su ostali trudili su se da izgledaju nezainteresovano. Glave su se hitro okretale u stranu kad bi srele kriomičan pogled.

Na peronu je zavladao zloslutna tišina. Ostavši poslednja, jedna studentkinja prve godine, noseći tri teške torbe, počela da igra, dok joj je smeđa kosa lepršala na vratu. Pustila je da joj jedna torba spadne s ramena. Zatim je u ritmu plesa zamahnula nogom i šutnula torbu dva metra od sebe. Spustila je preostale torbe i krenula severno niz peron, zamakavši za ugao.

Drhtala sam celim telom. Pogledala sam ozbiljna lica oko sebe i pitala se kako mogu da budu tako nedotupavna. Kako mogu da samo stoje tu, čekajući da voz uspori, prihvatajući Doblinu kaznu za političke stavove koje možda uopšte ne podržavaju?

Vazduh je snažno prostrujao preko perona dok se voz primicao kroz hermetički zatvorene prolaze i zastore. Iznad perona su zasvetleli znaci - identifikacioni broj stanice, oznaka voza, odredišta - a jedan zreo ženski glas nam saopšti, krajnje učtivo i bez traga osećajnosti: "Solis Dorsa za Bosfor, Nereidijum, Argiru, Noakis, s vezom za Meridijani i Heladu, ulazi na peron četiri."

Tiho promrmljah: "Sranje, sranje, sranje." Pre nego što sam postala svesna svoje odluke, pre no što sam stigla da se zaustavim naknadnim razmišljanjem, noge me same odneše iza ugla, do praznog, belog, servisnog hodnika: ćorsokak. Jedini izlaz behu niska, čelična vrata prevučena ispucalim, belim emajlom. Bila su sasvim malo odškrinuta. Sagnula sam se, širom otvorila vrata,

osvrnula se za sobom i zakoračila kroz njih.

Trebalo mi je nekoliko minuta žustrog hoda da sustignem Dijanu. Prošla sam desetak-petnaest studenata u mračnom tunelu za servisne arbajtere i pronašla je. "Kuda idemo?" upitala sam šapatom.

"Jesi li s nama?"

"Sad jesam."

Ona namignu i protrese moju ruku snažno i radosno. "Neko ima ključ i zna put do zgrada prvih doseljenika."

Uz prigušen smeh i tapšući jedno drugo po leđima, puni oduševljenja i zadivljeni sopstvenom hrabrošću, prošli smo jedan po jedan kroz prastara čelična vrata i oprezno krenuli duž uskih, zagušljivih, starih tunela oivičenih trošnim, šupljikavim stenama. Kad je i poslednji od nas napustio zemljište MUS-a, kročivši preko slabo osvetljene granične oznake u jedan širi i još stariji tunel, stavili smo jedno drugom ruke na ramena i tom redu pošli napred, čas koračajući, čas poigravajući.

Neko s kraja kolone nas je šapatom oštro opomenuo da budemo tihi. Zastali smo, jedva se usuđujući da dišemo. Na časak je zavladala tišina, a onda se iza nas začuše udaljeni glasovi i mehaničko brujanje arbajtera, težak, tup metalan zvuk, i mi osetismo oštar bol u ušima. Neko je za nama hermetički zatvorio vrata tunela.

"Znaju li oni da smo mi unutra?" upitah Dijanu.

"Sumnjam", odgovori ona. "To je bila ekipa za pritisak."

Oni su zalupili vrata i hermetički ih zatvorili. Povratka nema.

Tuneli su nas vodili pet kilometara izvan univerzitetskih granica, kroz decenijama star lavirint, neupotrebljavan još od pre mog rođenja, kojim se nepogrešivo probijao onaj što je vodio grupu.

"Sad smo u starim vremenima", reče Dijana, osvrnuvši se prema meni. Pre četrdeset orbita - preko sedamdeset pet zemaljskih godina - ovi tuneli spajali su nekoliko malih pionirskih stanica. Prolazili smo kraj zemunica koje su nekad nastanjivale prve porodice, a koje su sad bile mračne i ledene, držane pod pritiskom samo za slučaj krajnje nužde...

Nekoliko naših ručnih svetiljki i tunelskih sijalica osvetljavale su ostatke starog nameštaja, delove zastarele elektronske opreme,

naređane kontejnere zaliha za slučaj opasnosti i opremu za preživljavanje u vakuumu.

Nekoliko sati ranije, pojeli smo svoj poslednji univerzitetski obrok i istuširali se parom u spavaonicama. Sve je to bilo iza nas. Tamo napred, čekali su nas spartanski uslovi.

Osećala sam se divno. Radim nešto značajno, i to bez odobrenja porodice.

Činilo mi se da konačno počinjem da odrastam.

Devedeset studenata iskupilo se u mračnom prostoru na kraju tunela, visoko zasvođenoj glavnoj zgradi prvih doseljenika. Svi zvuci - nervozan i uzbuđen smeh, glasovi koji nešto pitaju, struganje nogu po hladnom podu, tu i tamo počeci neke pesme - razbijali su se o crnu unutrašnjost prostorije od polimera. Dijana zaboravi na marsovsku uzdržanost i zagrlila me. Tad se nekoliko glasova izdvoji iz opšteg žamora. Nekolicina studenata počela je da zapisuje imena i pripadnost PG-ima. Masa je počela da se oblikuje.

Dvoje studenata s treće godine inženjerstva - konzervativnog i čvrsto utemeljenog odseka - stalo je pred nas i predstavilo se: Šon Dickinson, Gretil Loton. Istog dana, pošto smo obrazovali grupe i imenovali starešine, potvrdili smo izbor Šona i Gretil za vođe pokreta, izrazili svoju solidarnost i odanost, te saznali da imamo nešto nalik na plan.

Šon Dickinson mi se učinio veoma zgodan: srednje visine, tankovijast, guste, smeđe kose nad visokim čelom, obrva tankih i živahnih. Iako manje privlačna, Gretil je bila izlivena iz istog kalupa: vitka, mlada žena krupnih, prekornih, plavih očiju i slamaste kose čvrsto stegnute u punđu.

Šon je stajao na nekom starom sanduku i posmatrao nas, dokazujući nam da smo pravi ljudi s pravom misijom. "Svi znamo zašto smo ovde", reče. Sa strogim izrazom lica, očiju vlažnih i blagih, on podiže ruke, pruživši dugačke i žuljevite prste prema polimerskom svodu, i reče: "Stariji su nas izneverili. Iskustvo rađa korupciju. Vreme je da Marsu vratimo moralnu ravnotežu i pokažemo im šta hoće pojedinac i šta stvarno znače naša prava. Oni su nas zaboravili, prijatelji moji. Zaboravili su svoje ugovorne obaveze. Pravi

Marsovci ne zaboravljaju te stvari, kao što ne zaboravljaju da dišu ili da zapuše pukotinu. Pa šta ćemo da radimo? Šta možemo učiniti? Šta moramo učiniti?"

"Da ih podsetimo!" povikaše mnogi od nas. Neki rekoše, "Da ih ubijemo", a ja sam rekla, "Da im kažemo da mi...". Ali nisam uspela da dovršim, jer se moj glas izgubio u opštoj galami.

Šon je izneo svoj plan. Žudno smo slušali; on je podsticao naš gnev i srdžbu. Nikad nisam bila tako uzbuđena. Mi koji smo zadržali svežinu mladosti i nismo hteli da trpimo korupciju, nameravali smo da upadnemo na MUS preko površine planete i povratimo svoja ugovorna prava. Mi smo čestiti, a naša stvar je pravedna.

Šon je naredio da svi kožu prekrijemo impregnatorom, koji ćemo pumpati iz velikih plastičnih buradi. Igrali smo pod tuševima impregnatora nagi, smejući se, pokazujući prstom, vrišteći zbog iznenadne hladnoće, zastiđeni, ali silno se zabavljajući. Onda smo ponovo navukli odeću preko tog savitljivog nanomera koji čvrsto prijanja uz telo. Impregnator kože bio je napravljen za iznenadne probleme s pritiskom, a ne zarad udobnosti. Odlazak u toalet postao je složen obred; u impregnatoru, ženama je trebalo oko četiri minuta da bi piškile, a muškarcima dva minuta, dok je velika nužda bila naročito složena.

Posuli smo svoje impregnatore crvenkastom prašinom kako bi nas sakrila ako odlučimo da se danju nekud iskrademo. Svi smo izgledali kao đavoli iz stripa.

Potkraj trećeg dana bili smo umorni, gladni, prljavi i nestrpljivi. Zbijali smo se u zasvođenoj prostoriji pod pritiskom, nas devedesetoro na prostoru za trideset ljudi, crvenkastu vodu točili smo iz starog bunara, jeli smo sasvim malo ili ništa, i vežbali da savladamo hladnoću.

Nekoliko puta sam se, idući u red za hranu ili u toalet, očešala o jednog bledog, zamišljenog momka. Vitak, orlovskog nosa i tamne kose, očiju krupnih i začuđenih, s usiljenim osmehom i pokreta neodlučnih i nervoznih, bio je, izgleda, manje ljut i manje siguran od ostalih. I sam pogled na njega me je razdraživao. Prikradala sam mu se, posmatrajući njegove usiljene pokrete, praveći sve duži spisak

njegovih nedostataka. Bila sam malo nakrivo nasađena i trebalo mi je da se na nekog istresem. Preuzela sam na sebe da ga malo obrazujem.

Isprva, ukoliko je uopšte primetio moju pažnju, izgledalo je kao da pokušava da me izbegne, idući od jedne do druge grupice ljudi pod sumornim svodom, ćaskajući. Svi su bili mrzovoljni; njegovi pokušaji da zapodene razgovor su propali. Najzad je stao u red kraj prastarog električnog zidnog grejača, čekajući da se ogreje na mlazu toplog, suvog vazduha.

Stala sam iza njega. On me ovlaš pogleda, učtivo se osmehnu i spusti se na pod, leđa oslonjenih o zid. Ja sedoh kraj njega. Pokrio je kolena šakama, čvrsto stisnuo usne i izbegavao da nam se pogledi sretnu; očigledno mu je dojadilo da zapodeva razgovore i u tome ne uspeva.

"Predomišljaš se?" upitah posle nekog vremena.

"Molim?" odgovori on zbunjeno.

"Izgledaš zlovoljan. Jesi li svim srcem za ovo?"

On se opet nasmeja onim razdražujućim osmehom i demonstrativno podiže ruke. "Ovde sam", reče.

"Onda pokaži malo oduševljenja, do đavola."

Nekoliko studenata odmahnu glavom i udalji se, budući previše umorni da se mešaju u privatnu svađu. Dijana nam se pridruži na kraju reda.

"Ne znam kako se zoveš", reče on.

"Ona je Kaseja Madžumdar", odgovori Dijana.

"Oh", odvrati on. Bila sam ljuta što je prepoznao ime. Iznad svega, nisam htela da me znaju po mojim trenutno beskorisnim porodičnim vezama.

"Njen treći ujak je osnovao PG Madžumdar", nastavila je Dijana. Prostrelila sam je pogledom i ona stisnu usne, dok su joj oči svetlucale. Uživala je u kratkom predahu od ozbiljnih priprema i dosade.

"Moraš biti uz nas i srcem i duhom", korila sam ga.

"Izvini. Samo sam umoran. Zovem se Čarls Frenklin." On mi pruži ruku.

To mi se učinilo neverovatno bezosećajno i nezgrapno, s obzirom

na okolnosti. Uspeli smo da dođemo do grejača, ali ja sam se okrenula kao da mi nije stalo i otišla do gomile maski i prečistača koje je isprobavao naš studentski vođa.

Ni centralist ni nazadnjak, Šon Dickinson mi se činio kao otelotvorenje onoga za šta se zalagala naša organizacija. Sin železničkog inženjera, Šon je stipendiju zaslužio samo svojom pameću. Na inženjerskom odseku MUS-a on je brzo uznapredovao, ali se upustio u pokušaje da organizuje veća udruženja PG-a. Time je na sebe navukao netrpeljivost Konorove i Doblave.

Šon je radio s izrazom potpune usredsređenosti, razbarušene kose, dok su njegovi duguljasti, snažni prsti rastezali masku. Usta su mu se trzala kad god bi otkrio novu pukotinu. Mene gotovo uopšte nije primećivao. Da jeste, verovatno bi me prezreo zbog mog imena. To me nije sprečilo da budem zadivljena.

Čarls je došao za mnom i stao kraj sve veće gomile odbačenih maski. "Molim te, nemoj pogrešno da shvatiš", reče. "Ja zaista podržavam sve ovo."

"Milo mi je što to čujem", odvratih. Posmatrala sam pripreme i drhtala. Niko ne voli ni da pomisli na vakuumske crvenilo. Nijedno od nas nije prošlo obuku za pobunjenike. Suočićemo se s univerzitetskim obezbeđenjem, pojačanim guvernerkinim ličnim snagatorima i možda nekim od naših bivših kolega, a ja nisam imala pojma koliko daleko oni - ili situacija - mogu otići.

Napeto smo pratili video vesti na svojim ličnim pločicama. Šon je preko besplatne mreže objavio da studenti štrajkuju zato što ih je Konorova nezakonito izbacila. Ali, iz očitih razloga, nije izvestio o našim dramatičnim planovima. Stanovnici Trojne federacije - povezanih ekonomija Zemlje, Marsa i Meseca - nisu se okrenuli ka nama. Čak su i Litvidi na Marsu izgledali nezainteresovani.

"Mislio sam da mogu da pomognem", reče Čarls, pokazujući na maske i boce. "To sam već radio..."

"Išao Gore?" upitah.

"Moj hobi je sakupljanje fosila. Tražio sam da me uključe u tim za opremu, ali su mi rekli da nisam potreban."

"Hobi?" upitah.

"Fosili. Napolju. Tokom leta, razume se."

Dobila sam priliku da budem od koristi Šonu i da se možda iskupim kod Čarlsa za pokazanu nervozu. Čučnula sam kraj gomile i rekla: "Šone, Čarls, evo, kaže da je već radio napolju."

"Dobro", odvrati Šon. On hitnu pocepanu masku prema Gretil. Pitala sam se nedužno da li su ona i Šon ljubavnici. Gretil mrko pogleda masku - zastareli višak iz sigurnosne kutije - i ispusti je na gomilu za bacanje, koja je pretila da nam se raspe oko nogu.

"Mogu da ih popravim", reče Čarls. "U sigurnosnim kutijama stoje tube tečnog polimera. To vrši posao."

"Nikog ja neću poslati napolje s pocepanom maskom", odseče Šon. "Oprostićete mi, ali ja moram da se usredsredim na ovo."

"Izvini", reče Čarls. Pogledao me je i slegnuo ramenima.

"Možda nećemo imati dovoljno maski", reko, posmatrajući kako brzo nestaju zalihe dobre opreme.

Šon baci pogled preko ramena, užurban i vrlo nesrećan. "Tvoj savet nije neophodan", obrecnu se Gretil na mene.

"Nije to ništa", reče Čarls, povukavši me za ruku. "Pusti ih da rade."

Stresla sam njegovu šaku sa sebe i ustuknula, crveneći od zbunjenosti. Čarls se sa mnom vratio do grejača, ali tu smo već odavno izgubili mesto.

Svetla su bila napola prigušena. Vazduh je svakim danom postajao sve gušći i hladniji. Mislila sam na svoje podzemne sobe kod kuće, hiljadu kilometara daleko, i o tome koliko se moji roditelji brinu, i kako bi podneli kad bih umrla napolju u retkom vazduhu ili kad bi me neki centralistički snagator probo gvozdenom strelom... Bože, kakav bi to skandal bio! Gotovo da je vredelo truda.

Maštala sam o tome kako Doblova i Konorova bivaju uhapšene i odvedene, silna i veličanstvena sramota, možda vredna da za nju poginem... ali ipak ne.

"Ja sam na fizici", reče Čarls, pridruživši mi se na kraju reda.

"Dobro po tebe", uzvratih.

"Ti si na vladi i upravljanju?"

"Zato sam ovde."

"Ja sam ovde zato što su moji roditelji glasali protiv centralista. To je sve što mogu da pretpostavim. Bili su u PG Klajn. Klajnovi se drže

do poslednjeg, da znaš."

Klimnula sam glavom, ne dižući pogled, priželjkujući da on ode.

"Centralisti su samoubilački nastrojeni", blago reče Čarls. "Sami će sebe srušiti... čak i ako mi ne ubrzamo taj proces."

"Ne možemo dozvoliti sebi da čekamo", rekoh. Impregnator kože neće još dugo izdržati. Golotinja i zbunjenost su nas zblížili. Poznavali smo jedni druge, mislili da nemamo tajni. Ali sve nas je svrbelo, zaudarali smo, i naše ogorčenje uskoro se moglo pretvoriti u sveopštu mrzovolju. Bila sam sigurna da su Šon i ostale vođe toga svesne.

"Ja sam pokušavao da dobijem stipendiju za studije na Zemlji i odobrenje za teorijski rad", reče on. "Sad sam skinut s liste, zaostao sam u istraživanjima..." On zastade, spuštenog pogleda, kao da je posramljen što toliko priča. "Znaš", reče, "moramo nešto učiniti u sledeća dvadeset četiri sata. Impregnator kože će istruliti."

"Tačno." Pažljivije sam ga pogledala. Nije bio običan. Glas mu je bio mek i prijatan, a ono za šta sam isprva pomislila da je nedostatak oduševljenja, sad mi je više ličilo na mirnoću, kojom se ja sigurno nisam odlikovala.

Šon je završio s odvajanjem neupotrebljivih šlemova. Ustao je, a Gretil reskim glasom zatraži našu pažnju. "Slušajte", reče Šon, protresajući ukočene ruke i ramena. "Stigao je odgovor iz Konorkine kancelarije. Odbijaju da se s nama sastanu i zahtevaju da im kažemo gde se nalazimo. Mislim da će se za nekoliko dana čak i Konorova dosetiti gde smo. Dakle, sad ili nikad. Imamo dvadeset šest dobrih uniformi i osam do deset sumnjivih. Od njih ja mogu da popravim dve. Ostalo je otpad."

"Ja bih mogao da sredim neke od njih kad bi mi on dozvolio", tiho reče Čarls.

"Gretil i ja ćemo obući ove sumnjive", reče Šon. Srce mi je brže zakucalo zbog njegove nesebične hrabrosti. "Ali to znači da će većina morati da ostane ovde. Izvlačićemo štapić da vidimo ko će preći ravnice."

"Šta ako su oni naoružani?" upita jedna uznemirena mlada žena.

Šon se osmehnu. "Kad mali zečiči padaju, stvar se diže uvis kao raketa", reče. To je bilo dovoljno jasno. Marsovci pucaju na

Marsovce i, slava im, centralisti će pasti. On je bio u pravu, naravno. Vest bi do kraja dana obišla Trojnu federaciju, verovatno dospela i do zajednica na planetoidima.

Šon je govorio kao da misli da mučeništvo može biti od koristi. Pogledala sam mlada lica oko sebe, od osam, devet ili deset godina - toliko sam i ja imala - skoro devetnaest zemaljskih - a onda i Šonovo lice, naizgled staračko i iskusno u dvanaestoj. Tiho, u grupi, podigli smo ruke raširenih prstiju - stari Mesečev znak nezavisnosti za slobodno izražavanje ljudskih sposobnosti i ideja, toleranciju nasuprot teroru, rukovanje umesto pesnice.

Ali kako je Šon spuštao ruku, ona se zamišljeno stegla u pesnicu. Tad sam shvatila koliko je ozbiljan, i koliko je sve ovo ozbiljno, i šta, zapravo, rizikujem.

Jedan sat posle prebrojavanja maski, izvukli smo vlakna iz komada starog optičkog kabla. Bilo je dvadeset šest dugačkih. Ja sam izvukla dugačko, kao i Čarls. Dijana je bila razočarana kad je izvukla kratko vlakno. Dobili smo maske i podesili lične pločice tako da učitavaju signale vezane za Šonov i Gretilin numerički kod.

Već smo nekoliko puta preispitali plan. Dvadesetoro nas će ići površinom neposredno iznad tunela koji vode do MUS-a. Ja sam bila u toj grupi.

Na površini su se nalazila neka univerzitetska postrojenja, oko pet kilometara udaljena od našeg rovovskog skloništa. Preostali studenti - dve grupe od po četvoro, među njima i Čarls, a pod Šonovom komandom - raspoređiće se po ključnim tačkama i čekati na signal od Gretil, vođe našeg dvadesetočlanog tima, da smo se probili do prostorija uprave.

Ukoliko bismo naišli na otpor i bili sprečeni da zahteve predamo lično Konorovoj, onda će Šonove ekipe učiniti svoje. Najpre će odaslati ilegalni pokrivaјуći signal do komsata na Marsinču, ubacujući na sve frekvencije vest da su izbačeni studenti MUS-a preduzeli akciju za ispunjenje ugovora. Ispunjenje ugovora je značilo mnogo čak i u ovom centralističkom eksperimentu; to je bio temelj življenja svake porodice, nešto sveto. Šon nije hteo da kaže gde je stekao znanje i nabavio opremu da pošalje pokrivaјуći signal; ova

tajanstvenost činila mi se još privlačnija.

Šon će lično odvesti jednu četvoročlanu grupu do železničkih linija na stanici MUS-a. Oni će dići u vazduh nekoliko zakrivljenih magnetnih šina; vozovi neće moći da ulaze na terminal MUS-a dok vozilo za popravke ne napravi nove šine, što će potrajati više sati. MUS će biti odsečen.

Istovremeno, drugi četvoročlani tim - u kome je bio Čarls - razbiće pečate i pustiti vreli oksidant - korozivni pesak čest u ovoj oblasti - u univerzitetsku optičku mrežu i postrojenja za vezu sa komsatom. To će onemogućiti svaku širu komunikaciju MUS-a s ostatkom Marsa. Privatne poruke će prolaziti, ali sve širokopojasne istraživačke i informativne veze i bibliotečke pozajmice biće potpuno zaustavljene...

MUS bi mogao izgubiti tri ili četiri miliona trojnih dolara pre no što veze budu popravljene.

To će ih, razume se, naljutiti.

Čekali smo raspoređeni u dva hodnika koji su se spiralno račvali od glavne zgrade. Na kraju spiralnih hodnika, Šon i Gretil stajali su ćutke, stegnutih zuba. Neki studenti trljali su crveno impregnirane ruke, pripremajući se za hladnoću. Impregnator kože nije bio smišljen da u njemu bude udobno. Samo je štitio od hipotermije i promrzlina.

Moj impregnator se već malo razlabavio oko zglobova i znoj mi se skupljao u naborima pre no što je nano uspevao da ga preradi. Išlo mi se u klozet, više iz nervoze negoli zbog potrebe; stopala i noge bili su mi natečeni, ali sasvim malo; nisam bila nesrećna, ali su te sitne neugodnosti razbijale usredsređenost koja mi je bila neophodna kako me ne bi obuzela nekontrolisana drhtavica.

"Slušajte", glasno reče Šon, stojeći na sanduku da bi video iznad naših glava. "Niko od nas nije znao u šta se upuštamo kad smo započeli sve ovo. Ne znamo šta će se dogoditi u sledećih nekoliko sati. Ali imamo isti zajednički cilj - slobodu da nastavimo školovanje bez političkog uplitanja - slobodu od grehova naših roditelja i predaka. To je suština Marsa - nešto novo, veličanstveni eksperiment. Sad ćemo i mi biti deo tog eksperimenta, Boga mi,

makar nas taj pokušaj stajao života."

Progutala sam knedlu i pogledom potražila Čarlsa, ali on je bio predaleko. Pitala sam se da li se još onako spokojno osmehuje.

"Daće Bog da do toga ipak ne dođe", reče Gretil.

"Amin", reče neko iza mene.

Šon je bio pod punom opremom, a mišići lica oštro su mu se ocrtavali u malom ovalu neimpregnirane kože, oko očiju, nosa i usta. "Idemo", reče.

U grupama od po petoro svukli smo odeću, neki je uredno složivši, drugi naprosto bacivši. Prva ekipa ušla je u vazдушnu komoru, završila dekompresiju i popela se uz lestve. Kad je došao red na mene, zbila sam se s četvoro ostalih u komori, zadržala dah dok je trajao crveni kovitlac prašine i navukla masku i prečistač. Stara maska imala je pseći zadah. Njeni krajevi prijanjali su za impregnator, proizvodeći zvuk nalik sočnom poljupcu. Čula sam zavijanje pumpi koje izvlače vazduh. Impregnator kože se napeo kad se pritisak izjednačio. Kretanje je postalo otežano.

Moje društvo iz komore počelo je da se penje. Došao je red na mene, i ja se dohvatih prečki na lestvama, prolazeći kroz otvor, iznad crvenookerastog nereda i viskozne prašine. Jednim trzajem savladala sam ivicu i ispenkala se na stenovitu površinu ravnice, zastavši pod jutarnjim nebom. Sunce se dizalo iznad vrhova brda na istoku, okruženo zagasitoružičastim odsjajem. Treptala sam od siline bleska.

Moraćemo da pešačimo preko tih brda kako bismo dospeli do MUS-a. Trebalo nam je pola sata samo da se popnemo na površinu.

Stajali smo nekoliko metara istočno od glavne zgrade, čekajući da nam se Gretil pridruži. Za nekoliko minuta, viskozna prašina prilepila nam se za tela; moraćemo pola sata da se čistimo kad sve ovo bude gotovo.

Gretil iziđe iz otvora. Njen glas se dekodirao u mom desnom uhu, malo prigušen. "Hajde da se sakupimo iza Šonove grupe", rekla je.

Mogli smo da dišemo, mogli da razgovaramo jedni s drugima. Dosad je sve dobro išlo.

"Krenuli smo", reče Šon, i njegova grupa stade da se udaljava od tranšeja. Neki su mahali. Na trenutak, s leđa ugledah Čarlsa dok se

njegova grupa u rasutoj formaciji kretala prema brdima, nešto južnije od puta kojim ćemo mi ići. Pitala sam se zašto uopšte obraćam pažnju na njega. Impregnator kože nije mnogo skrivao. On je imao lepo dupence. I sasvim malo salca na njemu.

Ugrizoh se za usnu da saberem misli. Ja sam crveni zečić, rekoh sebi. Evo me Gore prvi put za dve godine, ali sad nema nadzornika i vodiča da komanduju, da provere svu opremu i postaraju se da budemo vraćeni našim mamicama. A sad se priberi, do đavola!

"Idemo", reče Gretil, i mi pođosmo.

Bilo je to tipično marsovsko jutro, prolećno blago na minus dvadeset Celzijusa. Vetar je gotovo sasvim prestao. Vazduh je bio čist na dvesta kilometara unaokolo. Na hiljade zvezda treperilo je u zenitu poput majuših brilijanata. Horizont se presijavao metalnoružičastom bojom.

Pribrala sam misli. Bilo je nečeg čudesnog u tom trenutku. Činilo mi se da sam potpuno, realistično svesna situacije u kojoj smo se našli... kao i naših mogućnosti da preživimo.

Površina Marsa po pravilu je užasno hladna. Ovako blizu polutara, međutim, temperature su bile srazmerno blage - retko ispod minus šezdeset. Uobičajene oluje mogu podići vetrove brzine i do četiri stotine kifa, koji vitlaju oblake fine, viskozne prašine i peska toliko visoko i široko da se mogu videti sa Zemlje. Vrlo retko, iznenadni udar pojačane mlazne aktivnosti izbacio bi kovitlac visokog pritiska duž nekoliko hiljada kilometara, što se sa orbite moglo videti kao tamna zmijolika linija koja stvara oblake što brzo prekrivaju veći deo Marsa. Ali vazduh na visokoj Sinajskoj zaravni bio je, na pet milibara, previše redak da bi se o njemu brinulo. Uobičajeni vetrovi bili su nalik na dašak koji se jedva i oseća.

Čizme su mi propadale kroz stvrdnut pesak i kamenčiće. Marsovsko tle dobija tanku pokoricu ako nekoliko meseci ostane nedirnuto; zrnca se spajaju u nekakvu mehaničku masu, veoma nalik na inje. Do mene je dopiralo prigušeno škripanje nogu, a kako je zvuk putovao kroz zanemarljivu atmosferu, činilo se da su nekoliko desetina metara daleko.

"Nemojte da se raštrkamo", reče Gretil.

Prošla sam kraj jedne stene okovane glečerima, koja je bila veća

od glavne zgrade u tranšejama. Pradavni nanosi leda oblikovali su kristalni bazalt u zaobljenu figuru gnoma, čije su ruke bile savijene na tlu, a pljosnata glava počivala na rukama kao da spava... ili se pretvara da spava.

Crveni zečevi odnekud nisu bili sujeverni kad je Gore u pitanju. Bilo je odveć narandžasto, crveno i smeđe, previše očigledno mrtvo da bi prijalo našim nezdravim nagonima.

"Ako su pametni i očekuju nas, može biti da čak i ovde ima izvidnika koji nadgledaju periferiju univerziteta", reče Šon preko radio-prijemnika.

"Ili ako se neko izlanuo", dodade Gretil. Gretil je počinjala da mi se dopada. Iako je imala neprijatan glas i neizmenjeno lice oštrokonđe, izgledala je uravnotežena. Pitala sam se zašto je zadržala to lice. Možda je ono bilo porodično, nešto čime se trebalo ponositi u njenom kraju, kao nepromenljive crte engleskih kraljeva, zakonom propisane. Dugačak nos engleskog kralja Henrija.

Do đavola.

Ode usredsređenost.

Zaključih da to nije važno. Možda ne valja kad se čovek usredsredi na to da održi usredsređenost.

Sunce je sad visilo iznad grebena, belo poput ručne svetiljke, s jedva vidljivim ružičastim prelivom. Oko njega je lebdela tanana opalna izmaglica, dok su silikatni i ledeni čipkasti oblaci lebdeli visoko u narandžastoj svetlosti dana. Senke stenja postajale su gušće, olakšavajući korak. Ponegde su se iza ogromnih stena skrivala udubljenja od vetra, vrebajući nesmotrenu nogu.

Gretilina grupa razvila se u strelce. Ja sam koračala blizu čela, nekoliko koraka desno od nje.

"Izvidnik", reče Garlin Smit s moje desne strane, podigavši ruku. On je bio moj kolega u grupi za psihologiju mase, mučaljiv i visok, baš onakav kakvim su Marsovce zamišljali priglupi Zemljani.

Svi pogledasmo ka istoku, u pravcu koji je pokazivao Garlinov pruženi prst, i ugledasmo usamljenu priliku koja je stajala na uzvisini udaljenoj oko dvesta metara. Nosila je pušku.

"Naoružan", tiho reče Gretil. "Ne mogu da verujem."

Prilika je nosila puno odelo pod pritiskom - profesionalno, onakvo

kakvo nose arheolozi, nadzornici farmi, centralistička policija. Podigao je ruku i lupnuo se po šlemu. Očigledno nas još nije video, ali je sigurno mogao uhvatiti nerazgovetno brujanje naših kodiranih signala.

"Produžite", reče Gretil. "Nismo dovde došli da bi nas uplašio jedan jedini izvidnik."

"Ako to jeste izvidnik", oglasi se Šon, koji je slušao naš razgovor. "Nemojte ništa da pretpostavljate."

"Mora biti izvidnik", reče Gretil.

"U redu", odgovori Šon uzdržano.

Prilika nas je spazila oko četiri minuta pošto smo mi ugledali nju. Delilo nas je stotinak metara. S te udaljenosti ličila je na prosečno razvijenog muškarca.

Disala sam ubrzano. Pokušah da usporim dah.

"Izveštaj", naredi Šon.

"Naoružan muškarac u punom odelu pod pritiskom. Video nas je. Još ne reaguje", reče Gretil.

Nismo odstupali od svog pravca. Proći ćemo na pedesetak metara od izvidnika.

Glava pod šlemom se okrete, posmatrajući nas. Podigao je ruku. "Hej, šta je to?" upita muški glas. "Šta, kog đavola, radite ovde gore? Je l' imate vi ljudi lične karte?"

"Mi smo sa MUS-a", reče Gretil. Nismo usporavali korak.

"Šta radite ovde?" ponovi izvidnik.

"Istražujemo, šta bismo inače radili?" odgovori Gretil. Nismo nosili nikakve instrumente. "Šta vi radite ovde?"

"Ne zavitlavajte se sa mnom", reče on. "Znate da je bilo nemira. Samo mi recite s kojih ste odseka i... jeste li koristili kod?"

"Ne", odgovori Gretil.

Približili smo se još dvadesetak metara. On pođe nizbrdo da nas proverí.

"Šta to, do đavola, imate na sebi?"

"Crvena odela", odgovori Gretil.

"Sranje, pa to je impregnator kože. Protivzakonito je nositi tu stvar osim u slučaju opasnosti. Koliko vas je?"

"Četrdeset pet", slaga Gretil.

"Naređeno mi je da uljeze ne puštam u krug univerziteta", reče on. "Moraću da vidim vaša dokumenta. Trebalo bi da imate MUS-ove propusnice da biste uopšte bili ovde."

"Je l' to puška?" upita Gretil, glumeći iznenađenje.

"Hej, dolazite ovamo, svi."

"Šta će vam puška?"

"Zbog neovlašćenih uljeza. Stanite."

"Mi smo sa odseka arheologije, a ovde imamo samo nekoliko sati... Zar niste dobili nalog od profesora Sandera?"

"Ne, do đavola, smesta stanite."

"Slušaj, prijatelju, ko je tvoj pretpostavljeni?"

"MUS je sigurnosna zona. Bolje da mi date brojeve svojih studentskih dokumenata."

"Olabavi", reče Gretil.

Izvidnik podiže pušku, vitak samostrel dugačke cevi. Nisam mogla da razlučim svoj strah od gneva. Doblova i Konorova mora da su poludele. Policija nikad nije pucala ni na jednog marsovskog studenta, za pedeset tri godine od naseljavanja. Zar nikad nisu čuli za Tjenanmen ili Kent Stejt?

"Upotrebi je", reče Gretil. "Pročućeš se po celoj Trojnoj federaciji što si upucao studente arheologije na terenu. Sjajno za karijeru. A i naše porodice će te silno zavoleti. Kakav posao tražiš, zeče?"

U našim prijemnicima začu se brujanje izvidnikove kodirane poruke. Onda isto brujanje iz suprotnog smera.

Čovek spusti pušku i pođe za nama. "Jeste li naoružani?" upita.

"Odakle studentima puške?" upita Gretil. "Ko vam, do sto đavola, daje naređenje da nas prepadate?"

"Slušajte, ovo je ozbiljno. Moram da vidim vaše lične karte."

"Uhvatili smo njegov kod", reče Šon. "Naređeno mu je da vas zaustavi kako god zna."

"Sjajno", reče Gretil.

"S kim to razgovaraš? Prestani da koristiš kod", naredi izvidnik.

"Možda te nisu obavestili, zečiću", podsmehnu se Gretil.

Bila sam zadivljena Gretilinim izazivanjem i njenim darom da odlaže i zbunjuje. Možda su se ona, Šon i nekolicina ostalih ipak obučavali za ovo. Poželela sam da znam više o revoluciji.

Ta reč mi je došla kao lak udarac u leđa. Ovo je bila neka vrsta revolucije. "Isuse", uzdahnula sam, isključivši predajnik.

"Šta radi?" upita Šon.

"Prati nas", odgovori Gretil. "Izgleda da mu se baš ne puca."

"Sigurno mu se ne puca strelicama", reče Šon. "Kakav bi to naslov bio!" Ja ga nevoljno dopunih pojedinostima: STUDENTI ISKASAPLJENI PROBOJNIM STRELAMA.

U našim ušima, poput ljutih insekata zazujaše nove kodirane poruke.

Prešli smo još jednu uzvisinu, dok nam je stražar bio za petama, i ugledali niske površinske zgrade MUS-a. MUS-ove podzemne prostorije protezale su se oko jedan kilometar u pravcu severoistoka, pola nivoa iznad, a deset u dubinu. Prostorije uprave bile su najbliže površinskom ulazu i obližnjoj stanici voza. Sprovodnici vozova lebdeli su na duguljastim nosačima, u blagom luku prelazeći preko uzvisine da bi se spojili sa stanicom.

Šonove ekipe su verovatno već tamo.

Iz zgrada MUS-a izronilo je još stražara, naoružanih i u odelima pod pritiskom.

"U redu", začu se nabusit ženski glas. "Recite zašto ste došli. A onda se gubite ili ćete biti uhapšeni."

Gretil stupi napred, oštrokondasti, mali, crveni đavo s crnom maskom na glavi. "Hoćemo da nas primi rektorka Konor. Mi smo studenti koji su nezakonito izbačeni i čiji su ugovori teško prekršeni. Zahtevamo..."

"Šta, do đavola, mislite ko ste vi? Gomila bednih glodara?" Uplašila sam se od ženinog glasa. Govorila je razgnevljeno, na ivici nečeg još goreg. Nisam mogla da odredim da li je to jedna od prilika u odelima, ni da li je uopšte napolju. "Prekoračili ste granicu oblasnog vlasništva. Prokleti nazadnjaci treba da znaju šta to znači."

"Neću da raspravljam", reče Gretil. "Zahtevamo da razgovaramo sa..."

"Pa razgovaraš s njom, glupačo usrana! Ovde sam." Prilika koja je stajala sasvim napred podiže ruku i zapreti pesnicom u rukavici. "I nisam raspoložena da pregovaram s uljezima i nazadnjacima."

"Došli smo da predamo zahtev." Gretil izvadi metalni cilindar iz

opasača i pruži ga. Jedan od stražara pođe napred, ali ga Konorova oštro cimnu za lakat. On se povuče i skrsti ruke.

"Politika suprotstavljanja", reče Konorova, a glas joj je bio grublji od isluženog žileta. "Agitprop i građanska neposlušnost. Vi, izgleda, mislite da ste na Zemlji. Politika ovde ne funkcioniše tako. Moja je dužnost da zaštitim ovaj univerzitet i održim red."

"Odbijate da se s nama sastanete i razmotrite naše zahteve?"

"Sad se s vama sastajem. Niko ništa ne može tražiti od zakonskih organa mimo legalnog postupka. Ko vam čuva leđa?"

Pogledala sam preko ramena, pogrešno je shvativši.

"Nema nikakve zavere", reče Gretil.

"Laž, draga moja. Presna laž."

"Po marsovskom ugovornom zakonu, mi imamo pravo da se sastanemo s vama i raspravimo zašto smo izbačeni, a naši ugovori prekršeni."

"Državnim zakonom je prošlog meseca stavljen van snage zakon PG-a."

"Zapravo nije. Ako hoćete da proverite kod svojih advokata..." poče Gretil. Zgrčila sam se. Mi se ovde svađamo, a vreme ističe.

"Imate jedan minut da se vratite odakle ste došli, ili ćemo vas uhapsiti", reče Konorova. "Prepustite pravnicima da to reše. Znaju li vaše porodice gde ste? A vaši pravozastupnici? Da li oni to znaju i odobravaju?"

Gretil progovori oštrim tonom: "Ne mogu da verujem da ste toliko tvrdoglavi. Poslednji put zahtevam..."

"Dobro. Uhapsite ih, na moju odgovornost, uredba dva-pet-jedan, oblasni zakonik Sirije-Sinaja."

Neki studenti počеше da razgovaraju, zabrinuto postavljajući pitanja. "Tišina!" povika Gretil. Okrenula se Konorovoj. "Je li to vaša poslednja reč?"

"Jadni glupavi glodari", reče Konorova. Ona se okrete da uđe kroz otvorena vrata komore. Konorova se ophodila još grublje no što su nam je predstavljali na informativnim sastancima, krajnje samouverena, neuhvatljiva i spremna da izazove izgred. Stražari krenuše napred. Okrenula sam se i ugledala kako se približavaju i tri stražara iza nas. Morali smo da se predamo.

Gretil se izmače od prvog stražara. Drugi joj priđe s desnog boka, isprečivši se između nas, i ona se povuče unazad. Nas je bilo dvadeset šestoro, a stražara deset.

"Pustite da vas uhvate", reče Gretil. "Pustite da vas uhapsu." Zašto se onda ona opirala?

Stražar me uhvati za ruku i lepljivim konopcem mi veza zglobove pokrivene impregnatorom. "Imate sreće što vas hapsimo", reče iscerivši se. "Ne biste ovde izdržali ni sat duže."

Dva stražara su se posvetila isključivo Gretil. Približavali su joj se ispruženih ruku, držeći lepljivi konopac. Ona se izmakla, zamahala podignutim rukama i dodirnula masku.

Vreme je stalo.

Gretil se okrenula da nas pogleda. U očima joj se čitao strah. Srce mi se sledilo. Ne čini to samo da bi zadivila Šona, htela sam da joj doviknem.

"Kažite im šta ste ovde videli", reče Gretil. "Sloboda pobeđuje!" Njeni prsti cimnuše šav maske i nestadoše u toj poderotini. Stražar je zgrabi za ruku, ali nije bio dovoljno brz.

Gretil strže masku i odskoči u stranu, bacivši je daleko od sebe. Njeno lice duguljastog nosa ocrtavalo se blede i usko naspram ružičastog neba. Čvrsto je zatvorila oči i refleksno stisnula usne. Ispružila je ruke, raširenih prstiju, kao da je akrobata na žici koji može izgubiti ravnotežu.

Istovremeno sam začula nekoliko tupih udaraca i osetila kako tle podrhtava.

Konorova nije dospela da uđe u vazdušnu komoru. "Uvedite je unutra! Uvedite je unutra!" vrištala je, probijajući se između svojih pratilaca.

Stražari su nepomično stajali, činilo mi se čitavih nekoliko minuta, a onda dograbiše Gretil i odvukoše je do vazdušne komore što su brže mogli. Ona im se otimala iz ruku. Videla sam kako joj lice postaje ružičasto od pucanja površinskih krvnih sudova u kojima ključa plazma. Vakuumsko crvenilo.

Gretil otvori oči i jednom rukom posegnu za sopstvenom bradom. Sama je sebi otvorila usta. Vazduh jurnu napolje iz njenih pluća, a vlaga se skupi u oblačić u nepomičnom vazduhu.

"Razneli su šine", povika neko.

"Vodite je unutra!"

Gretil zamagljenim očima pogleda prema nebu.

Stražar ispred mene cimnu konopac i ja padoh u prašinu. Za trenutak je izgledalo kao da će me šutnuti. Podigla sam pogled i videla sitne mrgodne oči iza vizira šlema, otvorena usta, mlohavo lice. Zastao je i trepnuo, čekajući naređenje.

Okrenula sam glavu da vidim kako se postupa s mojim kolegama. Nekoliko njih ležalo je na zemlji. Stražari su nas redom obarali i čizmama nam pritiskali leđa. Kad je svih devetnaestoro leglo potrbuške, stražari se odmakoše. Vrata komore se ponovo otvoriše i neko iziđe, ali to nije bila Konorova.

"Uhapšeni su", reče muški glas preko prijemnika. "Vodite ih unutra. Skinite to čudo s njih i smestite ih u spavaonicu. Očistite ih od vašiju."

Na Marsu nikad nije bilo vašaka.

Brzo su nas razdvojili. Tri stražara odvukla su petoro nas iz komore i sprovela nas kroz prohladne tunele do starih spavaonica koje se sad retko koriste. Nove spavaonice bile su savremenije opremljene, ali stare su održavane za slučaj opasnosti ili većeg priliva studenata.

"Možete li sami to da skinete?" upita najviša od njih troje, pokazavši na impregnator kože. Skinula je šlem pod prigušenim svetlom sale, s gadljivom grimasom na usnama i utučenog pogleda.

"Šta li mu je značilo ono - očistite ih od vašiju?" upita drugi stražar, mlad, mišićav muškarac, s crtama i naglaskom stanovnika Jamajke.

Svi stražari bili su novajlije na Marsu. To je sasvim razumljivo. Nova Ujedinjena Marsovska Država biće njihov pokrovitelj, njihova PG i porodica.

"Ne možete tek tako da nas držite ovde", rekoh. "Šta se dogodilo sa Gretil?" Mojih četvoro kolega okrete se prema stražarima, upirući prst u njih i vičući. Svi smo tražili svoja prava - komunikaciju, slobodu, pravozastupnike.

To se pretvorilo u otvorenu pobunu, sve dok treći stražar nije

izvukao strelicu iz ranca. On je bio najniži, vižljast muškarac, ravne, kratko podšišane, smeđe kose i savršenih, svetačkih crta lica. Njegove hladne oči se suziše. Pomislila sam, To je pravi pristalica centralista. Ovi drugi su samo najamnici.

"Smesta da ste se smirili", naredi on.

"Povredili ste Gretil!" viknuh. "Moramo znati šta je s njom!"

"Sabotaža je izdaja. Mogli bismo da vas ubijemo u samoodbrani."

On podiže pištolj. Svi uzmakosmo, uključujući i drugo dvoje stražara.

"To ne bi bilo mudro", rekoh.

"Za vas ne bi." Vižljasti nam uputi zloban, hladan osmeh i gurnu nas niz hodnik.

Ušli smo u polupraznu sobu i smesta se pručili po golim krevetima i stolicama, još jedan mali pokušaj beskorisnog opiranja.

"Boravićete ovde neko vreme, zato se raskomotite."

Nije mi se dopalo što je izvukao pištolj i nisam htela da ga dalje izazivam. Zgulili smo impregnator kože - u stvari, bilo je pravo olakšanje konačno ga se osloboditi. Jamajčanin je bacio ostatke u vreće za đubre. Po sobi je lebdelo toliko prašine da smo kijali.

Kao da se prvi put srećemo, nas petoro je klimalo glavama i predstavljalo se kad je trebalo. Površno smo se poznavali; jedna od njih bila je moja koleginica, Felisija Overgard, godinu dana mlađa i dva stepena iza mene. Nisam dobro poznavala Olivera Peskina, studenta agronomije, na stepenu višem od mog, a Toma Kolina i Čao Ming Junga upoznala sam tek u tranšejama prvih doseljenika.

Vižljasti okrete pogled u stranu. Čudno, preti nam pištoljem, a stidi se pred našom golotinjom. On pokaza pištoljem u pravcu parnih vreća u kupatilu. "Ne znam da li imate vaške, ali odvratio zaudarate."

Parne vreće odavno nisu bile punjene niti prečišćavane, tako da posle tuširanja nismo mirisali ništa bolje. Voda nije bila dovoljna da speremo viskoznu prašinu, pa smo svi po telu imali crvene i narandžaste mrlje koje su svrbele. Do ujutru ćemo svi biti u modricama.

Prošla su tri sata, a da ništa nismo saznali. Stražari su ostali u odelima da se zaštite od prašine. Skinuli su sve oznake i nisu hteli

da nam kažu svoja imena. Pristalica je postajao sve mrgodniji kako je vreme prolazilo, a najzad ga obuze tolika nervoza da je počeo da se igra pištoljem. Zviždukao je i gestikulirao, rastavljaajući ga i sastavljaajući. Konačno, njegova pločica je zazvonila i on se javi.

Posle nekoliko kratkih potvrdnih odgovora, on posla ženu-stražara napolje iz sobe. Pitala sam se šta li će sad uraditi, zašto im je smetalo ženino prisustvo.

Sigurno nisu toliko glupi.

Razgovor s kolegama je polako utihnuo. Strah je nestao - više nismo mislili da će nas ubiti - ali otupljujući osećaj izdvojenosti koji je došao umesto njega nije bio ništa bolji. Drhtali smo i ćutali.

Grejanje u sobama bilo je na minimumu, a mi još nismo imali odeću. Trojica muškaraca podnosila su to teže nego Felisija i ja.

"Ovde je hladno", rekoh pristalici. On potvrdi, ali ne učini ništa.

"Toliko je hladno da ćemo se razboleti", reče Oliver.

"Dobro, de", odvrati pristalica.

"Trebalo bi da im nađemo nekakvu odeću", reče Jamajčanin.

"Ne", odgovori pristalica.

"Zašto ne?" upita Čao. Felisija je odustala od toga da se pokriva rukama.

"Izazvali ste đavolski mnogo nevolja. Zašto bismo vam onda olakšavali?"

"Pa, ljudi su, čoveče", reče Jamajčanin. On nije bio mnogo star, dvanaest ili trinaest godina, i morao je biti skorašnji emigrant. Još je imao jak jamajčanski naglasak.

Pristalica ga popreko pogleda i sumnjičavo odmahnu glavom.

Pobedili smo, pomislih. S ovakvim budalama, centralisti nemaju izgleda. Nije mi, međutim, uspelo da sebe u to sasvim ubedim.

U spavaonici smo proveli deset sati, promrzli i nagi, a koža nas je strašno svrbela.

Zaspala sam i sanjala drveće previsoko i za najvišu podzemnu prostoriju, koje slobodno pušta korenje u crveno zemljište Marsa: crvene šume na crvenom pesku što se uzdižu stotinu metara u visinu, a neguju ih naga deca. Taj san sam i ranije sanjala, a sad mi je na trenutak pružio snažno osećanje prijatnosti. A onda se setih da

sam zatvorenik.

Jamajčanin me prodrma za rame. Skotrljala sam se na tanko zastrt pod. On okrete pogled od mog nagog tela i stisnu usne. "Hoću da znaš da ja nisam za ovo", reče. "Mislim, srcem. Ja sam pravi Marsovac, a ovo je moj prvi posao ovde, je l' znaš?"

Pogledala sam unaokolo. Pristalica nije bio u sobi. "Donesi nam nešto odeće", rekoše.

"Digli ste šine u vazduh, i ovi ljudi su, znaš, vrlo ljuti. Samo ti kažem, nemojte kriviti mene kad počne sranje. Ljudi jurcaju po hodnicima - tunelima. Video sam, napolju se svašta dešava. Mislim da se oni plaše."

Čega su imali da se plaše? Da se nisu Litvidi dočepali priče o Gretilinoj povredi ili smrti, i pustili našu stvar u etar?

"Možeš li da pošalješ poruku mojim roditeljima?"

"Onaj Rik je otišao", reče Jamajčanin, odmahnuvši glavom. "Sastaje se s ostalima, a mene ostavlja ovde."

"Šta se dogodilo sa Gretil?"

On opet odmahnu glavom. "O njoj nisam ništa čuo. Smučilo mi se od onog što sam video. Svi su načisto poludeli. Zašto je to uradila?"

"Da bi dokazala nešto", odgovorih.

"Zbog toga ne vredi izgubiti život", reče Jamajčanin, namrštivši se. "Kratka je ovo istorija, sitni ljudi. Na Zemlji..."

Razbesnela sam se. "Slušaj, mi smo ovde tek sto zemaljskih godina, a naša istorija možda i jeste sitna boranija po zemaljskim merilima, ali ti si sad Marsovac, jesi li zapamtio? Ovo je korupcija i prljava politika - i ako mene pitaš, direktno je povezana sa Zemljom, i do đavola sa svima vama!"

Stvarno zvučiš predano, pomislila sam. Grubost čini čuda.

Probudila sam ostale svojim ispadom. Felisija se uspravi na krevetu. "Nije naoružan", primeti ona. Oliver i Čao su ratoborno stajali, otresajući prašinu s leđa, mišića napetih kao da se spremaju da zaskoče čoveka.

Jamajčanin je sad izgledao još kukavnije, ukoliko je to uopšte bilo moguće. "Nemojte nešto da pokušavate", reče, ispruživši ruke i ne odstupajući, odmahujući glavom.

Vrata se otvoriše i pristalica ponovo uđe. On i Jamajčanin se

letimično pogledaše, a ovaj drugi stade da trese i odmahuje glavom, govoreći, "O, čoveče." Iza pristalice je stupao neki muškarac kratke, crne kose. Na sebi je imao pripijeno, skupoceno i moderno zeleno odelo.

"Drže nas ovde protiv naše volje", požali se smesta Oliver.

"Uhapšene", srdačno odvrati čovek u modernom zelenom odelu.

"Već duže od jednog dana, i mi zahtevamo da budemo pušteni", završi Oliver, skrstivši ruke. Čovek u odelu nasmeja se ovoj doslovno goloj drskosti.

"Ja sam Ahmed Kraun Najdžer", reče. Govorio je visokim marsovskim jezikom, imitacijom uobičajenog zemaljskog engleskog, naglaskom koji se retko čuo u oblasnim PG-ima. Pretpostavila sam da bi mogao biti iz Lal Kile ili neke druge nezavisne stanice, možda musliman. "Ja zastupam državne interese na univerzitetu. Idem od sobe do sobe i prikupljam imena. Reći ćete mi svoja prezimena, pripadnost PG-ima, i imena ljudi s kojima biste želeli da razgovarate u toku narednog sata."

"Šta se dogodilo sa Gretil?" upitah.

Ahmed Kraun Najdžer uzvi obrvama. "Živa je. Ima akutno crvenilo lica i moraće na operaciju dogradnje očiju i pluća. Ali mi treba da razgovaramo o drugim stvarima. Po oblasnom zakoniku, vi ste svi optuženi za nezakonit upad na tuđi posed i za sabotažu..."

"Šta je bilo s ostalima?" nastavih ja.

On nije obraćao pažnju na mene. "To su ozbiljne stvari. Trebaće vam branioци." Okrenuo se pristalici i dreknuo: "Do đavola, dajte ovim ljudima nešto da obuku." Onda ponovo pogleda nas, s istim onim prijaznim osmehom. "Nije lako govoriti o zakonu pred nagim ljudima."

Trideset naoružanih muškaraca i žena, i isto toliko Litvidovih reportera, rektorka Konor i guvernerka Dobl lično, stajali su u trpezariji, Konorova i Doblova sa svojim pratiocima podalje od studenata-prekršilaca. Mi smo bili zbijeni kraj vrata za posluživanje, u frotirskim ogrtačima, nas dvadeset osmoro koji smo pošli za Šonom i Gretil, prestupnici uhvaćeni u sabotaži. Oni koje smo za sobom ostavili u staroj naseobini takođe su bili pokupljeni. Doblova i

Konorova spremale su se da proslave svoju pobjedu na ekranima Litvida širom Trojne federacije.

Medijaši i štampisti, kako ih je moj otac nazivao: horde Litvidovih reportera koji kao da su iz zemlje nicali i na najmanji nagoveštaj kakve gadosti. Na Marsu, reporteri su bili srčana sorta; brzo su učili kako da razvežu ćutljive jezike PG-a. Desetoro najbržih i najodvažnijih - od kojih sam nekolicinu poznavala - stajali su sa osobljem nedaleko od glavne grupe centralista, malim ušnim kamerama beležeći sve što vide i još vruće slike slali predajnicima na komsatima.

Dijana je stajala u grupi na suprotnom kraju sale. Krišom mi je mahnula. Nisam nigde videla Šona. Čarls je bio na pet-šest metara od mene u istoj gomili i činilo se da nije povređen. Ugledao me je i klimnuo glavom. Nekolicina iz njegove grupe zaradila je modrice, čak i poneku slomljenu kost. Plave navlake krasile su njih troje.

Nismo govorili ništa, stajali smo pokorno i skrušeno. Bio je trenutak da budemo žrtve diktatorskog režima.

Doblova istupi napred praćena dvojicom savetnika. Glasnogovornik joj se uvijao na ramenu poput tanušne zmiје. "Narode, ovo je otišlo predaleko. Rektorka Konor bila je tako ljubazna da porodice ovih studenata..."

"Prognanih studenata!" dreknu Oliver Peskin kraj mene. Ostali prihvatiše povik, a zatim se u horu začulo: "Ugovorna prava! Obaveze!"

Doblova je slušala, s izrazom blagog neodobravanja na licu. Povici se utišaše.

"Da sve njihove porodice obavesti gde se oni nalaze i kakav je njihov položaj kao uhapšenih sabotera", završi ona.

"Gde je Gretil?" viknula sam, gotovo nesvesna da sam uopšte otvorila usta.

"Gde je Šon?" povika neko drugi. "Gde je Gretil?"

"Porodični advokati upravo stižu. Železnički saobraćaj je prekinut, zahvaljujući ovim studentima, a teško su oštećene i širokopojasne mreže za komunikaciju s gornjim sistemima. Ova dela sabotaže..."

"Nezakonito izbacivanje!" povika jedan student.

"Predstavljaju teška krivična dela po oblasnom zakonu i zakoniku

Ujedinjenog Marsa..."

"Gde je Šon? Gde je Gretil?" povika Oliver, razbarušene kose, trgnuvši uvis ruku i raširivši prste.

Stražari mu se približiše, razmičući nas nimalo nežno, i zgrabiše ga. Konorova iskorači napred i podiže ruku. Ahmed Kraun Najdžer naredi stražarima da ga puste. Oliver se otrese njihovih ruku i pobednički nam se nasmeši.

Doblova kao da nije ni primetila tu pometnju. "Ova dela biće krivično gonjena."

"Gde je Šon? Gde je Gretil?" ponovo doviknu nekoliko studenata.

"Šon je mrtav! Gretil je mrtva!" začu se piskav, prodoran glas. To je naelektrisalo prisutne.

"Ko kaže? Ko to zna?" ogłosiše se drugi. Studenti su vikali i bezglavo se muvali unaokolo.

"Niko nije ubijen", reče Doblova, ali je njena prisebnost sad bila narušena.

"Dovedite Šona!"

Doblova je porazgovarala sa svojim savetnicima, a onda se opet okrenula prema nama.

"Šon Dickinson je u univerzitetskoj bolnici, zbog posledica samoranjavanja. Činimo sve što je u našoj moći da mu pomognemo. Gretil Loton je takođe u bolnici, zbog samoizlaganja vakuumu."

Ovo reporteri još ne behu čuli; njihovo interesovanje se smesta probudilo i usredsredilo na Doblovu.

"Kako su studenti povređeni?" upita jedna reporterka, uperivši kameru ka Doblovoj.

"Bilo je nekoliko lakših povreda..."

"Koje su naneli stražari?"

"Ne", odgovori Konorova.

"Je li istina da su stražari sve vreme bili naoružani? Još pre sabotaze?" upita drugi reporter.

"Od početka smo predvideli da će biti nereda", odgovori Doblova. "A ovi studenti su dokazali da smo bili u pravu."

"Ali stražari nisu ovlašćena policija niti redovni - kako objašnjavate to u odnosu na oblasnu povelju?"

"Objasni sve!" povika Dijana.

"Ne shvatam vaš odnos", obrati nam se Doblova posle nekoliko trenutaka promišljanja pod vrelinom okom Litvida. "Sabotirate opremu za održavanje života..."

"To je laž!" viknu jedan student.

"Narušavate zakoniti poredak ovog univerziteta, a sad ste posegli i za smišljenim samoubistvom. Kakvi ste vi to Marsovci? Odobravaju li vaši roditelji to izdajstvo?"

Lice Doblove imalo je izraz roditeljskog očajanja pomešanog s dubokom zabrinutošću. "Šta je to, do đavola, s vama? Ko je odgajio vas - nasilnike?"

Sastanak je iznenada bio završen. Doblova i njeni pratioci otidoše, praćeni izveštačima. Kad je nekoliko reportera pokušalo da razgovara s nama, bili su grubo izbačeni iz trpezarije.

To je veoma, veoma glupo, pomislih.

Hvatala me je laka nesvestica od gladi; već dvadeset sati nismo ništa jeli. Nekoliko članova univerzitetskog osoblja, kojima je očito bilo neprijatno, poslužiše nas činijama žive kaše. Hranljivi nano bio je bezukusan, ali kao da ga je samo nebo poslalo. Dali su nam prostirke za spavanje i ćebad i rekli da je napolju vetrovito, da su oblaci prašine veliki i da šatlovi ne lete. Dosad nijedan advokat niti roditelj nije došao da nas vidi.

Dok smo jeli, podelili su nas u grupe od šestoro i za svaku odredili po dva stražara. Stražari su sprečavali razgovor između grupa, polako nas sve više razdvajajući, dok se nismo rasporedili po celoj trpezariji. Oliver, koga su proglasili za lajavog aktivistu, izdvojen je u posebnu grupu ostalih lajavaca, u kojoj je bila i Dijana. Čarls je sedeo sa još petoro studenata na drugom kraju trpezarije, dvadesetak metara daleko od mene.

Kad smo ipak pokušali da razgovaramo, iz razglasa u trpezariji zakreštala je stara pionirska muzika, staromodno, sentimentalno đubre u kome sam kao dete uživala, ali koje mi se sad činilo strašno neprikladno.

Kad bih mogla da razgovaram s medijašima i štamnistima, mislila sam, kakvu bih samo priču ispričala... U poslednjih nekoliko dana videla sam i učinila mnoge stvari za koje me život nije pripremio, i

upoznavala sam dosad nepoznata osećanja: pravedan gnev, političku pripadnost i solidarnost, veliki strah.

Bila sam zabrinuta za Šona. Sva obaveštenja dobijali smo od Ahmeda Krauna Najdžera, koji nas je svakih nekoliko sati obilazio i zasipao delićima obično beskorisnih vesti. Počeo je da mi biva odvratn: profesionalan, sabran, on je celim bićem bio vladin čovek. Neko vreme sam posmatrala njegovo blede lice pravilnih crta, okrivljujući ga za sve naše nevolje. Mora biti da je on savetovao rektorku, guvernerku... Mora biti da je on oblikovao njihovu strategiju, možda čak isplanirao proterivanje i izbacivanje studenata...

Sanjivo sam razmišljala o tome kako bi bilo živeti sa Šonom, ako on uopšte obrati pažnju na mene pošto se oporavi.

Nije imalo šta da se radi. Ni o čemu da se razmišlja. Svetla u trpezariji su se pogasila. Muzika je prestala.

Spavala sam na podu, skupivši se poput šteneta uz Felisijina leđa.

Neko me dodirnu po ramenu. Trgla sam se iz dremeža i otvorila oči. Čarls je stajao nada mnom, lica ispijenog i postarelog, ali mu je osmeh ostao isti: nekako previše spokojan, kao u mladog Bude. Obrazi su mu bili rumeni, kao da je loše našminkan: lak oblik vakuumskog crvenila. Većina studenata oko nas je spavala.

"Jesi li dobro?" upita.

Uspravila sam se i pogledala unaokolo. Svetlo je i dalje bilo prigušeno, ali su stražari očigledno otišli.

"Umorno", rekoh. Teško sam gutala. Grlo mi je bilo suvo i osećala sam kako me đavolski svrbe opekotine od oksidanta. "Gde su nam hrana i voda?"

"Mislim da ih nećemo dobiti ako sami ne odemo po njih."

Ustala sam i protegla ruke. "Jesi li dobro?" upitala sam, pogledavši ga, i pošla rukom ka njegovim obrazima.

"Maska je popustila. Dobro sam. S očima mi je sve u redu. Izgledaš snažna", reče Čarls.

"Osećam se usrano", odgovorih. "Gde su stražari?"

"Verovatno pokušavaju da pobegnu odavde kako znaju i umeju."

"Zašto?"

On podiže ruke. "Ne znam. Povukli su se pre otprilike jedan sat."

Oliver Peskin i Dijana su nam prišli, pa smo zajedno čučnuli na pod, šapatom nastavivši razgovor. Felisija se promeškolji i bocnu Čaoa u rebra.

"Šta se dogodilo sa Šonom?" upita Dijana Čarlsa.

"Eksploziv mu se aktivirao dok ga je postavljao", odgovori Čarls. "Oni tvrde da ga je namerno aktivirao."

"Ne bi on to učinio", reče Felisija, s prezrivoim izrazom na licu.

"Gretil je strgnula masku", rekoh.

"Ludost", reče Čarls.

"Imala je razloga za to", dodade Čao.

"U svakom slučaju", nastavi Dijana, "trebaju nam vođe."

"Nećemo još dugo biti ovde", reče Oliver.

"Oliver je u pravu. Nismo pod stražom. Nešto se promenilo", reče Čarls.

"Moramo se držati zajedno", navaljivala je Dijana.

"Ako se nešto promenilo, mora biti da se promenilo u našu korist", reče Oliver. "Ne može biti gore nego što jeste."

"Svejedno nam trebaju vođe", rekoh. "Trebaju da probudimo ljude i vidimo šta grupa misli."

"Šta ako smo pobedili?" upita Felisija. "Šta ćemo onda?"

"Da ustanovimo koliko smo pobedili i zašto", odgovori Čarls.

Istraživali smo tunele oko trpezarije, odvaživši se čak i da odemo do starih spavaonica koje su sad bile prazne. Sreli smo nekoliko arbajtera na poslovima održavanja, ali nijedno ljudsko biće. Posle jednog sata smo se zabrinuli - sve je bilo tako sablasno.

Podelili smo se i počeli podrobno da istražujemo gornje nivoe univerziteta, obaveštavajući jedno drugo preko lokalnih veza. Čarls je pošao sa mnom. Krenuli smo duž severnih tunela, koji su bili najbliži spoljnjim oknima za slučaj opasnosti i ponajviše udaljeni od prostorija uprave. U tunelima je bilo mračno, ali toplo; vazduh je bio ustajao, ali se moglo disati. Škripa naših koraka prazno je odzvanjala u napuštenim salama. Kao da je došlo do iznenadnog energetskog kolapsa na univerzitetu.

Čarls je išao na korak ispred mene. Pomno sam ga posmatrala,

pitajući se zašto nastoji da se ponaša tako prijateljski, kad ga ja tako malo ohrabrujem u tome.

Nismo mnogo govorili, samo smo konstatovali očigledne stvari, zviždukom dajući znak jedno drugom kad bismo se razdvojili da ispitamo različite tunele, srdačno klimajući glavama kad bismo se ponovo sastali i krenuli dalje. Postepeno smo opet okrenuli ka jugu, očekujući da se sretnemo sa ostalim studentima.

Istraživali smo mračan hodnik koji stare spavaonice povezuje s novijim MUS-ovim tunelima. Ispred nas blesnu jako svetlo. Ukopasmo se u mestu. Jedna žena, u prevelikom odelu pod pritiskom, uperi nam mlaz svetla pravo u lice.

"Univerzitetško osoblje?" upita ona.

"Do đavola, ne. Ko ste vi?" upita Čarls.

"Ja sam advokat", reče žena. "Izvinite za ukradeno odelo. Doletela sam po oluji pre nekih pola sata. Spustila sam se kad se prašina malo slegla i našla nekoliko ovih odela bačenih pored komora. Rekli su nam da ovde nema vazduha."

"Ko vam je to rekao?"

"Onaj što je poslednji izlazio, i to u velikoj žurbi. Jeste li vi dobro?"

"Ja jesam", odgovorih. "Gde su ljudi?"

Advokatica podiže vizir i glasno šmrknu. "Izvinite. Moj nos ne podnosi pesak. Univerzitet je evakuisan pre sedam sati. Bombaška pretnja. Rekli su da je grupa nazadnjaka ispumpala vazduh i postavila eksploziv u prostorijama uprave. Svi su otišli u suvozemnim vozilima. Traktorom su ih odvukli preko površine do neoštećene trase voza."

"Hrabri ste kad ste dovde došli", reče Čarls. "Vi mislite da tamo nema nikakve bombe, zar ne?"

Žena skide šlem i glasno se nasmeja. "Verovatno nema. Nisu nam rekli da ovde ima nekog. Mora biti da vas ne vole. Koliko vas ima ovde?"

"Devedesetoro."

"Izbacili su reportere pre evakuacije. Videla sam vas na Litvidu. Konferencija za štampu nije prošla slavno. Pa, gde su vam ostali?"

Odveli smo je do trpezarije. Svi udaljeni izvidnici pozvani su da se vrate.

Advokatica je stajala u sredini skupa, postavljajući pitanja i odgovarajući. "Pretpostavljam da sam ja prvi advokat koji je ovamo stigao. Pre svega, zovem se Marija Sančez Očoa. Ja sam slobodnjak, a unajmila me je PG Grido iz Tarze."

Felisija koraknu napred. "To je moja porodica", reče. Istupiše još dvoje ljudi.

"Milo mi je što vas vidim", reče Marija Sančez Očoa. "Porodica je zabrinuta. Htela bih da zabeležim vaša imena i javim da ste dobro."

"Šta se dogodilo?" upita Dijana. "Ja sam vrlo zbunjena." Pridružiše se i ostali.

"Šta je bilo sa Šonom i Gretil?" upitah, prekidajući čavrljanje.

"Univerzitetско obezbeđenje ih je juče ujutru predalo sinajskoj oblasnoj policiji. Oboje su povređeni, ali ne znam koliko teško. Sa univerziteta tvrde da su sami sebi naneli povrede."

"Živi su?" nastavih.

"Pretpostavljam. Nalaze se u bolnici Kanjona Reke Vremena." Ona poče da beleži imena, podižući pločicu i puštajući svakog da govori kako bi bio prepoznat.

Pogledala sam nadesno i videla da Čarls stoji kraj mene. Osmehnuo se, a ja uzvratih osmeh i spustih mu ruku na rame.

"Hoće li neko da ode napolje i pošalje ovo do komsata? Zahvaljujući vama, ne radi nijedan kabl ni repetitor." Očoa dade pločicu jednom studentu, koji se iz trpezarije zaputi ka staklenom krovu gornjih nivoa uprave.

"A sad, da vas malo uputim u stvar, jer sumnjam da ste skoro čuli neke novosti."

"Ništa korisno", reče Oliver.

"Dobro. Žao mi je što moram da vam kažem, ali vi ništa niste učinili za svoju stvar, ponašajući se kao buljuk pariskih komunara. Centralistička vlada je pre nekoliko meseci sama sebi postavila bombe, političke i pravne, daleko od MUS-a, a one su eksplodirale pre dva dana. Narode, situacija je gadna, a to objašnjava zašto smo sa zakašnjenjem stigli do vas. Ustavni dogovor je opozvan. Centralisti su podneli ostavke, i ponovo je sazvana sednica stare vlade PG povelje."

Bitka je završena. A mi smo bili sitna riba.

Očoa završi, rekavši: "Vi ljudi ste uništili univerzitetsku imovinu, prekršili sve moguće marsovske zakone i izložili se velikoj opasnosti. Šta ste time postigli?"

Srećom, zbog toga verovatno nećete dospeti u zatvor. Čula sam da bivši centralistički političari u buljucima beže odavde - a među njima su verovatno Konorova i Doblova. Niko normalan vas neće optužiti po centralističkom zakonu."

"Šta su uradili?" upita Čarls.

"Niko nije siguran šta su sve uradili, ali izgleda da je vlada tražila prisustvo Zemlje u marsovske politici, pokušala da podmiti PG Belter da im daju rudnike u Heladi..."

Svi prisutni s negodovanjem uzdahnuše. A verovali smo da smo mi radikalni.

"I planirala da do kraja godine nacionalizuje svu imovinu PG-a."

Posle tog saopštenja svi zaprepašćeno ućutasmo.

Ostali smo u starim spavaonicama dok su ekipe obezbeđenja iz PG Gori-Mars proveravale univerzitetske prostorije. Napravljene su nove šine, pa je većina studenata otišla kućama. Ja sam ostala, zajedno s Oliverom, Felisijom i Čarlsom. Činilo mi se da Čarls želi da bude kraj mene.

Dva dana pošto smo pušteni na slobodu, dočekala sam na stanici svoju porodicu, oca, majku i starijeg brata, Stena. Roditelji su bili bleđi, potreseni od straha i ljutnje. Otac mi je otvoreno rekao da sam, pristupivši radikalima, prekršila njegova najsvetija načela. Pokušala sam da mu objasnim svoje razloge, ali nisam uspela da ga ubedim, što nije bilo neobično: ti razlozi ni meni samoj nisu bili sasvim jasni.

Sten, koga su vazda zabavljali stavovi i postupci njegove mlađe sestre, samo je stajao po strani i mirno se smeškao. Taj osmeh me je podsetio na Čarlsa.

Čarls, Oliver, Felisija i ja kupili smo karte u automatu i pošli duž perona stanice MUS. Svi smo se osećali kao otpadnici od zakona, u najmanju ruku kao pariže.

Jutro već beše poodmaklo, a nekoliko desetina privremenih službenika univerzitetske uprave stiglo je istim vozom koji je nas

trebalo da odveze odatle. Odeveni u sivo-smeđe uniforme, oni su stajali pod staklenim prozorima staničnog svoda, stružući nogama, stežući svoje torbice i čekajući da se pojavi njihova stražarska pratnja, povremeno bacajući na nas sumnjičave poglede.

Železničko osoblje nije znalo da mi spadamo u grupu koja je uništila MUS-ovu liniju, ali su ipak sumnjali u nas. Svaka čast železnici što je poštovala povelju i nije odbila da nas usluži.

Nas četvoro seli smo u poslednji vagon, vezujući pojaseve na tesnim sedištima. Ostatak voza bio je prazan.

Godine 2171, Mars je presecalo pet stotina hiljada kilometara magnetne pruge, a svake godine arbajteri bi izgradili još po nekoliko hiljada. Vozovi su bili najbolje prevozno sredstvo: čovek udobno sedi u tišini dok srebrne stonoge lete na nekoliko centimetara iznad masivnih crnih šina, ritmično ubrzavajući na svakih tri stotine-četiri stotine metara i dostižući brzine od nekoliko stotina kinsa. Volela sam da posmatram kako kraj mene promiču nizije prošarane velikim stenama, da gledam oblake prašine na čijim se vrhovima skupljaju uzvitlani pramičci dok statički mlaznici na nosu voza raščičavaju šine pred sobom.

Međutim, nisam mnogo uživala u putovanju do bolnice Kanjona Reke Vremena.

Nije imalo mnogo šta da se kaže. Raštrkani ostaci protestne grupe izabrali su nas da posetimo Šona i Gretil.

Nešto pre podneva krenuli smo iz stanice MUS, pribijeni za svoja sedišta, prepuštajući se umirujućoj tutnjavi vagona. Za nekoliko minuta dostigli smo trista kinsa, a velika ravnica ispod nas pretvorila se u okerastu izmaglicu. Sedeći do prozora, zurila sam u zemlju i pitala se gde sam, zapravo, i ko sam ja uopšte.

Čarls je sedeo do mene, ali, hvala Bogu, nije bio govornik. Otkako mi je otac očitao bukvicu, osećala sam se prazno, ili još gore. Potpuno su me iscrpli dani tokom kojih nisam radila ništa osim što sam potpisivala saopštenja i razgovarala s privremenim obezbeđenjem.

Oliver pokuša da razbije sumorno ćutanje, predloživši da odigramo igru reči. Felisija odmahnu glavom. Čarls uputi pogled meni, shvati da nisam zainteresovana i reče: "Možda kasnije." Oliver

sleže ramenima i podiže svoju pločicu da vidi šta ima novo na Litvidu.

Dremala sam nekoliko minuta. Čarls me nežno uhvati za rame. Usporavali smo. "Stalno me budiš", rekoh.

"Kad uvek zadremaš na dosadnom delu puta", odgovori on. "Izvini." Lice mu se sneveseli.

"A zašto ti..." htela sam da kažem mene pratiš, ali tu optužbu teško da sam mogla potkrepiti dokazima. Voz je usporio i upravo smo ulazili u stanicu Reka Vremena. Napolju je nebo bilo tamnosmeđe, u zenitu crno. Mlečni Put visio je između visokih stena kanjona, kao da hoće da ispuni prastari kanal koji je izdubila poplava.

"Mislim da si zanimljiva", reče Čarls, odvezujući pojas i zastavši u prolazu između sedišta.

Odmahnula sam glavom i pošla ka prednjim vratima. "Sad smo pod stresom", promrmljah.

"Nema veze", reče Čarls.

Felisija nas pogleda, pospano se osmehnuvši.

U bolničkoj čekaonici, jedan ozbiljan, mlad javni pravobranilac zasu nas gomilom saopštenja. "Kojoj vladi to šaljete?" upita Oliver. Na čovekovo uniformi videli su se sumnjivi tragovi konca tamo gde su oznake bile skinute.

"Kojoj bilo", odgovori on. "Vi ste sa MUS-a, zar ne? Prijatelji i saradnici pacijenata?"

"Kolege-studenti", odgovori Felisija.

"Dobro. Slušajte sad. Moram ovo da vam kažem, za slučaj da neko od vas dospe na Litvid. 'Oblast Reke Vremena niti odobrava niti osuđuje postupke ovih pacijenata. Mi se držimo istorijske marsovske povelje i lečimo sve pacijente, bez obzira na njihov pravni položaj ili političko uverenje. Izjave koje oni budu davali ne predstavljaju..."

"Isuse", uzdahnu Felisija.

"...politiku ni stavove ove bolnice, niti politiku oblasti Reke Vremena.' Kraj propovedi." Pravobranilac ustuknu i mahnu nam da prođemo.

Zaprepastilo me je ono što smo ugledali, ušavši u Šonovu sobu. On je ležao u jednom uglu, nagnut pod uglom od četrdeset pet stepeni, umotan u beli hirurški nano i privezan za čeličnu medicinsku ploču. Monitori su upravljali njegovim oporavkom kroz tečna i optička vlakna. Tek sad smo shvatili koliko je teško povređen.

Kad smo ušli u sobu, on je okrenuo glavu i hladno nas posmatrao zamišljenim, sivozelenim očima. Nespretno smo se pozdravili, a on jednostavno odgovori: "Kako je spoljnji svet?"

"U previranju", reče Oliver. Šon baci pogled na mene kao da sam tek delimično tu, kao da nisam potpuno razvijeno ljudsko biće, već nezanimljiv duh. Prisetila sam se trenutaka njegovog strastvenog govora koji je prikivao pažnju studenata i, uporedivši ga s ovom praznom ljušturom, osetila neizmernu tugu.

"Dobro je", reče Šon, odmerivši ćutke reč pre no što će je glasno izgovoriti. Gledao je u projekciju negdašnjeg Marsa na suprotnom zidu: izvijeni mostovi akvadukta, dugačke, blistave cevi oslonjene na drvolike nosače i načičkane zelenim loptama, od po trideset ili četrdeset metara u prečniku... Upečatljiv mural našeg sveta pre nego što je planeta usisala svu vodu, izgubila atmosferu i usahnula.

"Savet je ponovo preuzeo vlast", rekoše. "Predstavnici svih PG-a sastaju se da poprave što se popraviti može."

Šon ne odgovori.

"Niko nam nije rekao kako ste povređeni", reče Felisija. Pogledali smo je, začuđeni tom neistinom. Očoa je pregledala sve izveštaje obezbeđenja, uključujući i one koje su podneli univerzitetski stražari, i upotpunila priču o tom događaju.

"Eksploziv", bez oklevanja reče Šon, a ja pomislih: Šta god Felisija imala na umu, on će reći istinu... i zašto bismo očekivali da je ne kaže?

"Eksploziv se prerano aktivirao, pre nego što sam uspeo da se sklonim. Sam sam postavio eksploziv. Razume se."

"Razume se", reče Oliver.

Čarls je stajao pozadi, prekrstivši ruke pred sobom kao dečaćić na sahrani.

"Detonacija mi je oduvala impregnator. Začudo, šlem mi je ostao na glavi. Stomak je bio izložen. Sve je ključalo. Čudno, mnogo toga

mi je ostalo u sećanju. Gledao sam kako mi krv ključa. Neko je bio dovoljno priseban da baci zavoj preko mene. To me je obmotalo i usporilo, pa su me sat kasnije odvukli u ambulantu. Ne sećam se dobro šta je posle bilo."

"Isuse", uzdahnu Felisija, istim tonom kojim je uzdahnula pred pravobraniocem u čekaonici.

"Sredili smo ih, je l' da? Zakotrljali smo kuglu", reče Šon.

"U stvari..." poče Oliver, ali mu Felisija, s blagim izrazom lica, upade u reč.

"Sredili smo ih", reče ona. Oliver uzvi obrvama.

"Sa mnom će biti sve u redu. Pola mog tela moraće da bude zamenjeno. Ne znam ko to plaća. Moja porodica, pretpostavljam. Razmišljao sam."

"Je l'?" upita Felisija.

"Znam zašto se eksploziv aktivirao", reče Šon. "Neko je pokvario tajmer pre nego što sam ga postavio. Hteo bih da svi ili neko od vas sazna ko je to učinio."

Svi smo na trenutak ćutali. "Misliš da je neko to namerno učinio?" upitah.

Šon klimnu glavom. "Sto puta smo proverili opremu i sve je bilo ispravno."

"Ko bi učinio tako nešto?" upita Oliver, zgrožen.

"Neko", odgovori Šon. "Držite studente na okupu. Ovo još nije završeno." Okrenuo se i pogledao pravo u mene. "Prenesi Gretil poruku. Reci joj da je prokleta budala i da je ludo volim." Te reči, prokleta budala, zadržao je u ustima poput slatkog kolača u kome uživa. Nikad nisam videla takav spoj bola i žestokog ponosa.

Klimnula sam glavom.

"Reci joj da ćemo ona i ja opet uzeti dizgine i privesti ovaj metež kraju kako treba. Baš tako joj reci."

"Privesti metež kraju kako treba", ponovih ja, još omađijana njime.

"Mi imamo viši cilj", reče Šon. "Moramo da otrgnemo planetu iz ovog korumpiranog stanja duha u kome se svi prave da je sve normalno, klanjaju se Trojnoj federaciji i preživljavaju. Mi to možemo. Možemo osnovati sopstvenu partiju. Ovo je početak." Njegov pogled

se zaustavljao na svakom od nas pojedinačno, kao da nas žigoše. Felisija pruži šaku raširenih prstiju, a Šon podiže slobodnu ruku i nespretno prsloni svoju šaku uz njenu. Oliver učini isto. Čarls je stajao pozadi; to je za njega bilo previše. Ja sam se spremala da podignem ruku i dodirnem Šonovu. Ali Šon primeti da oklevam, da mi se izraz lica promenio kad se Čarls povukao unazad, pa je spustio ruku pre no što sam mogla da odlučim.

"Srcem i duhom, srcem i duhom", tiho reče Šon. "Ti si... Kaseja, zar ne? Kaseja Madžumdar?"

"Da."

"Kako je prošla tvoja porodica?"

"Ne znam", rekoh.

"Sigurno će uznapredovati. Nazadnjaci će dobro proći u sledećoj vladi. Smešno, Konorova je mislila da smo nazadnjaci. Jesi li ti nazadnjak, Kaseja?"

Odmahnula sam glavom, stegnuta grla. Glas mu je bio tako suv i hladan, tako prekoran.

"Pokaži mi, Kaseja. Srcem i duhom."

"Mislim da nemaš nikakvog prava da dovodiš u pitanje moju odanost samo zbog moje porodice", rekoh.

Šonov pogled postade hladan. "Ako nisi posvećena, možeš se okrenuti protiv nas... kao i onaj što je pokvario tajmer."

"Gretil je pripremala eksploziv", reče Čarls. "Niko ga drugi nije ni pipnuo. Sigurno ne Kaseja."

"Svi smo spavali, zar ne?" odgovori Šon. "Ali to sad nije važno. Ta epizoda je završena."

Zatvorio je oči i obliznuo usne. Iz arbajtera na zidu pojavi se čaša i mlaz tečnosti počeo da mu se sliva u usta. Pio je s veštinom stečenom višednevnim boravkom u bolnici.

"Šta hoćeš time da kažeš?" oprezno upita Felisija.

"Moraću ponovo da okupljam ljude. Većina vas je otišla kućama, zar ne?"

"Neki jesu", reče Felisija. "Mi smo ostali."

"Trebalo je da studenti zauzmu i zadrže, da osvoje prostorije uprave i diktiraju uslove. Mogli smo univerzitet da pretvorimo u bazu, da ga uzmemo kao nadoknadu za nezakonito izbacivanje, kao

odštetu... Da sam ja bio tamo, tako bismo postupili."

Došlo mi je da plačem. Stomak mi se okrenuo od Šonovih nepravednih, prikrivenih optužbi, pomešanih s mojom zaljubljenošću i osećanjem krivice što se nisam bolje pokazala u našoj stvari.

"Idite, razgovarajte sa Gretil. A vas dvoje..." On pokaza na Čarlsa i mene. "Razmislite. Ko ste vi? Gde biste hteli da budete kroz deset godina?"

Gretil je bila lakše povređena, ali je izgledala gore. Glava joj beše umotana u glomaznu disalicu, koja je ostavljala samo proreze za oči. I ona je ležala na medicinskoj ploči pod uglom od četrdeset pet stepeni, a cevčice su štrčale iz lavirinta nanoa rasutih po njenim grudima i vratu. Arbajter joj je prilikom naše posete ostatak tela obzirno pokrio belim čaršavom. Gledala nas je dok smo ulazili, pa upita onim svilenkastim, izveštačenim glasom: "Kako je Šon? Jeste li ga posetili?"

"Dobro je", reče Oliver. Ja sam bila suviše nesrećna da bih govorila.

"Nama nisu dozvolili da se posećujemo. Ova bolnica vrvi od usranog protokola. Šta se priča napolju? Jesmo li izazvali interesovanje?"

Felisija objasni, što je blaže mogla, da, zapravo, nismo mnogo postigli. Bila je spremna da sa Gretil govori malo oštrije nego sa Šonom; možda je i ona bila pomalo zaljubljena u njega. Odjednom sam bila u stanju da iznutra sagledam ljude i revolucije, i nije mi se dopadalo ono što vidim.

"Šon ima plan da to preokrene", reče Gretil.

"Siguran sam da ima", odvrati Oliver.

"Šta se događa na MUS-u?"

"Dovode novu upravu. Svi centralisti su ili dali ostavke ili su poslani na odsustvo."

"Izgleda da ih kažnjavaju."

"To je uobičajeno. Sva postavljena se ponovo razmatraju", reče Oliver.

Gretil uzdahnu - veoma lepim, izveštačenim tonom - i pruži ruku. Felisija je prihvati i steže. Čarls i ja smo ostali po strani. "On misli da

je neko petljao oko eksploziva koji se prevremeno aktivirao", reče Oliver.

"Možda i jeste", odgovori Gretil. "Mora biti da jeste."

"Ali samo ste ti i on rukovali eksplozivom", reče Čarls.

Gretil ponovo uzdahnu. "To je bilo standardno pakovanje od dva kilograma ekskaveksa. Nismo ga skupo platili. Možda su ljudi koji su ga za nas ukrali petljali oko njega. Možda su uradili nešto da ga prevremeno aktiviraju. To je moguće."

"Mi to ne znamo", reče Oliver.

"Slušajte, prijatelji, ako dosad nismo privukli pažnju, to je zato što..." Ona zastade i pogledom brzo pređe tamo-amo po sobi, pa žmirnu.

"Imam nove oči", reče. "Sviđa li vam se boja? Sad je bolje da odete. Razgovaraćemo kasnije, kad me budu otpustili."

Na izlasku iz bolnice, u tunelu koji vodi do glavne linije stanice Reke Vremena, jedan izgadneo, odrpan i vrlo mlad reporter Litvida pokuša da nas intervjuše. Pratio nas je tridesetak metara, povremeno gledajući na svoju pločicu između provokativnih pitanja. Mi smo bili isuviše zlovoljni i odveć pametni da bismo ma šta odgovorili, ali uprkos ćutljivosti, pojavili smo se deset sekundi na lokalnom potkanalu za Mars Tarzu.

Šona je, s druge strane, sutradan čitav sat intervjuisao predstavnik Odbora novog Marsa, a to je Solarna mreža preuzela i emitovala širom Trojne federacije. On je svim planetama ispričao o nama, a ono što je govorio uglavnom nije bilo ono čega sam se ja sećala.

Niko više nije bio intervjuisan.

Moja tuga je rasla; tek iznikli idealizam brzo je venuo, a nije ga zamenila nikakva osobita mudrost, nikakvo čvrsto osećanje.

Razmišljala sam o rečima koje nam je Šon uputio, o njegovim optužbama, otvorenoj sumnji prema meni, o njegovom intervjuu koji je stvorio izvitoperenu sliku širom Trojne federacije. Sad bih mogla da kažem da je lagao, ali Šon Dickinson je bio odveć dobar manipulator da bi gajio poštovanje prema istini. A Gretil se, mislim, spremala da udeli neki dobar savet o tome kako mi vidimo - i

koristimo - istoriju.

Kad smo se vratili u svoje spavaonice na MUS-u, zatekli smo istaknuta obaveštenja i zaključana vrata. Dijana me je dočekala i objasnila da je MUS zatvoren do daljnjeg zbog 'preispitivanja nastavnog programa'. Svetleći natpis ispod identifikacionih tablica poručivao je da u sobe možemo ući samo jednom kako bismo izneli stvari. Vozne karte do kuće ili drugog odredišta neće biti obezbeđene. Preko svojih pločica primali smo obaveštenja o tome kada će se i gde održati javne rasprave o budućem radu univerziteta.

Bili smo u nesumnjivo gorem položaju nego za vreme Doblave i Konorove.

Čarls je pomogao Dijani i meni da iznesemo stvari iz sobe i složimo ih u tunelu. Nije ih bilo mnogo - ja sam većinu poslala kući još onda kad smo izbačeni. Pomogla sam Čarlsu da skloni svoje stvari, desetak kilograma opreme i istraživačkog materijala.

Na brzinu smo ručali u staničnom restoranu. Nismo imali bogzna šta da kažemo jedno drugom. Dijana, Oliver i Felisija otišli su severnim vozom, a Čarls je mene otpratio na istočni.

Kad sam strpala torbu u vazдушnu komoru, on mi je pružio ruku i mi se rukovasmo čvrstim stiskom. "Da li ću te ponovo videti?" upita.

"Zašto da ne?" odgovorih. "Kad nam životi budu sređeni."

On je malo poduže držao moju ruku, i ja je nežno izvukoh. "Voleo bih da te vidim pre toga", reče. "Za mene, bar, to bi moglo da bude predugo."

"Dobro", rekoh, provlačeći se kroz vrata. Nisam obećala kad. Nisam bila raspoložena da se upuštam u vezu.

Otac mi je oprostio. Majka se, mislim, potajno divila svemu što sam učinila - a lično su platili skupe samostalne časove kako bih redovno pratila program studija. Mogli su to da stave na trošak obrazovnog fonda PG-a, zahvaljujući sveopštem povratku nazadnjaka. Otac je čvrsto verovao u vladavinu PG-a, ali je bio odveć častan da bi muzao vladine fondove koje su zaplenile PG-e, ili zloupotrebio svoju pobedničku prednost.

Konorovu sam ponovo videla tek na Litvidu Solarne mreže. Bila je na dugom putovanju ka Zemlji i izdavala je saopštenja sa MBTSZH-

a (Međuplanetnog broda Transportnog saveza Zapadne hemisfere) Koralni greben, upinjući se da Marsovcima objasni da je tamo čeka svečana dobrodošlica. Doblova je bila s njom, ali ništa nije govorila, jer se svakim danom otkrivala istina o njenoj neuspešnoj centralističkoj vladi.

Slučaj je hteo da na istom brodu bude i jedan advokat iz PG Madžumdar, i on je na sebe preuzeo da zastupa sve interese PG-a i ostalih koji su se nadali poravnanju s Konorovom i Doblovom. On im je tokom celog puta, svakog bogovetnog dana, podnosio svakojake papire...

Dok njih dve stignu na Zemlju, kroz deset meseci, biće siromašne kao crkveni miševi, rođene na Marsu, prognane na Zemlju, osuđene da ostatak života provedu izbegavajući tužbe Trojne federacije.

2172, M. G. 53.

Ono što se događalo na Marsu predstavljalo je izvanredan primer delovanja politike u 'mladoj' kulturi, oblasti koju sam specijalizovala u vezi sa istorijom Zemlje, i trebalo je da budem oduševljena, a ja čak nisam obraćala pažnju ni na većinu dnevnih vesti.

Moji mladalački ideali bili su nimalo nežno zgaženi, a ja nisam znala šta o tome da mislim. Pre nego što sam mogla da odaberem budući tok svog obrazovanja i odlučim o tome na koji ću način služiti porodici, morala sam ponovo da ustanovim ko sam ja. Majka je podržala moju mladalačku neodlučnost; otac je popustio pred majkom. Neko vreme neću morati da ispunjavam obaveze.

Kad su ponovo počeli časovi na Marsovskom univerzitetu, ja sam promenila internat i glavni predmet, otišavši u Stanicu Dari, po veličini treći grad na Marsu i mesto gde se nalazi drugi po veličini fakultet MU. Studirala sam visoke humanističke nauke - tekstove iz devetnaestog i dvadesetog veka, filozofiju pre kvantne mehanike i, najpraktičniji predmet na listi, moral i etiku kao poslovnu umetnost. Sa mnom su studirala još četiri nesrećna stvorenja, baveći se stvarima za koje većina pionirski nastrojenih, praktičnih Marsovaca ne bi dala ni pet para.

Bio mi je potreban odmor. Zato sam odlučila da se zabavljam.

Mesecima nisam mislila na Čarlsa. Nisam znala da je i on došao u Stanicu Dari. Kad su predavanja počela, nismo odmah naleteli jedno na drugo. Videla sam ga u Šinktonu za vreme studentskog raspusta.

Tokom solsticija, sedam stotina devedeset studenata otišlo je s MU u Dariju da radi na svojim farmama, ako su bili iz lokalnih, trezvenijih i dobro ukorenjenih porodica iz Mariner Velija, ili da utočište potraži u Šinktonu. Oni koji su već bili u braku, razišli su se po svojim poluizgrađenim zemunicama, koje će uskoro postati nove stanice, i radili ono što rade ljudi u braku.

Moja porodica nije imala farme i nije zahtevala od mene da otvoreno pokazujem pripadničku pokornost. Voleli su me, ali su

dopuštali da sama izaberem svoj put.

Šinkton je bio neprivlačan lavirint radnji, malih i diskretnih hotela, dvorana za utakmice i gimnastičkih sala, na sedamnaest kilometara od Stanice Dari, gde su studenti odlazili da pobegnu od učenja, obaveza prema porodici i gradu; da se izduvaju i provedu.

Mars nikad nije bio planeta čednosti. Ipak, njegov odnos prema seksu odgovarao je pograničnoj kulturi. Svrha seksa je produženje vrste i uspostavljanje jakih veza između pojedinaca i porodica; seks vodi (ili bi trebalo da vodi) ljubavi i trajnoj vezi; seks bez ljubavi ne mora biti grešan, ali je gotovo sigurno isprazan. Idealan Marsovac ili Marsovka, onakvi kakvim ih predstavljaju popularni Litvidi, nikad nisu posmatrali seks kao obično češanje svraba; za njih je on bio đavolski složen, opterećen značajem i odgovornošću za pojedinca i porodicu - potencijalna veza (ljudi su retko stupali u brak u okviru iste PG) i začetak jednog novog bića, snažnijeg i predanog dvojstva partnera koji se savršeno slažu.

To je bila mitska slika i priznajem da mi se oduvek dopadala. I sad mi se dopada. Kažu da je romantičar onaj ko nikad ne veruje sopstvenim očima i ušima.

U ovim godinama, malo njih nisu bili fizički privlačni. Većina Marsovaca nije imala potrebe, a retko i sklonosti, da dozvoli da priroda krene svojim neizvesnim tokom. To pitanje je pre sedamdeset i više marsovskih godina preraslo u važeću društvenu politiku za većinu stanovnika Trojne federacije. Ja sam bila dovoljno privlačna, mom genetskom nasleđu trebalo je sasvim malo ili nimalo prilagođavanja - nikad nisam o tome pitala majku i oca - a muškarci su sa mnom rado razgovarali.

Ali nikad nisam imala ljubavnika, uglavnom zato što su mi se mladići činili suviše nestrpljivi, ili previše lakomisleni, ili, najčešće, odveć dosadni. Htela sam da moja prva (možda i jedina) ljubav ne bude samo fizička lepota, već nešto duboko značajno, nešto zbog čega bi Mars - ako ne i čitava Trojna federacija - pozeleneo od zavisti kad moj zamišljeni ljubavnik i ja objavimo memoare u zrelim, poznim godinama...

Ja nisam bila ništa čednija od drugih Marsovaca. Nisam uživala da sama odlazim u krevet. Često sam priželjkivala da mogu da

snizim merila taman toliko da naučim nešto više o muškarcima; zgodnim muškarcima, naravno, muškarcima čvrstog karaktera, krajnje samouverenim. Za takvo ekperimentisanje, lepota i fizička privlačnost verovatno su važniji od pameti, ali kad bi neko mogao da ima sve - duh, lepotu i hrabrost...

To su bili moji grozničavi snovi.

Šinkton je za mlade Marsovce bio grad iskušenja, i zato nas je tako mnogo otišlo tamo. Uživala sam u igranju, flertovala i ljubila se mnogo puta, ali sam se uzdržavala od intimnijih sastanaka koje sam mogla imati. Jedina večita istina o muško-ženskim odnosima - da muškarac pokušava, a žena odabira - bila je na mojoj strani. Mogla sam da privučem, oprobam, da igram nesumnjivo svirepu i (mislila sam) sasvim poštenu igru probiranja krda.

Na polovini raspusta, jedne rane prolethnje večeri, lokalni univerzitetski klub priredio je malu zabavu posle utakmice hajelaja u areni. Gledala sam utakmicu i bila pomalo uzbuđena prizorom gipkih muških tela koja skaču i udaraju tešku lopticu, i osećala laku mučninu od mešavine jakog šinktonskog prevrelog čaja i vina; nadala sam se da ću to izbaciti iz sebe igrajući i flertujući, a onda otići kući da razmislim.

Najpre sam ja opazila Čarlsa, s drugog kraja sobe, kako igra sa studentkinjom treće godine iz Darija. Čarls je razgovarao ('udvara se', rekoš sebi) sa visokom, egzotičnom devojkom krupnih očiju, koja mi se činila sasvim van njegovog sveta. Kad je ples završen, probila sam se kroz gomilu i slučajno s leđa naletela na njega. On se okrenuo od egzotične devojke, video me, i na moje zaprepašćenje, lice mu je zablistalo kao detinje. Iz petnih žila se potrudio da se oslobodi krupnooke.

Već mesecima sam razmišljala o događajima na MUS-u i želela da razgovaram o njima, a činilo mi se da će Čarls savršeno poslužiti toj svrsi.

"Mogli bismo da večeramo", predloži Čarls dok smo napuštali podijum za igru.

"Već sam jela", rekoš.

"Onda da prezalogajimo nešto."

"Htela sam da popričamo o prošlom letu."

"Savršena prilika, uz jedan kasni desert."

Namrštila sam se kao da je predlog donekle nepristojan, a onda popustila. Čarls me uhvati za ruku - što je izgledalo dovoljno bezopasno - i mi pronađosmo jedan mali, tihi autokafe u lučnom, spoljnjem tunelu. Luk se prostirao severno od šinktonskih zgrada za stalne stanovnike, a u njemu su se nalazile male radnje koje su mahom opsluživali arbajteri. Prošli smo kroz središnji kvadar, hektar urednog zelenila okruženog sa šest spratova načičkanih balkonima. Kvadarska arhitektura nastojala je da oponaša najgoru arhitekturu stare Zemlje, nazadnu, tlačiteljsku. Luk sa radnjama bio je, međutim, srazmerno moderan i nenametljiv.

Sedeli smo u kafeu i pijuckali 'Veli' kafu, čekajući da stignu kolači. Čarls je isprva malo govorio, njegova nervoza bila je očigledna. Široko se osmehivao kad bih progovorila, žudeći da bude predusretljiv.

Brzo se umorivši od tog ispraznog čavrljanja, nagnula sam se napred. "Zašto si došao u Šinkton?" upitah.

"Iz dosade i usamljenosti. Bio sam do guše u toposima Belkontinuumu. Ti... pretpostavljam da ne znaš šta je to."

"Ne", rekoh.

"Elem, stvar je zadivljujuća. Jednog dana može biti važna, ali trenutno je u početnoj fazi. Zašto si ti došla?"

Slegoh ramenima. "Ne znam. Zbog društva, mislim." Shvatila sam, pomalo zabrinuto, da je ovo moj način koketiranja. Majka bi to nazvala pokvarenim, a ona me je dovoljno poznavala.

"Tražiš dobrog partnera za ples? Ja verovatno nisam najbolji izbor."

Napravih se da sam prečula. "Sećaš li se šta je rekao Šon Dickinson?"

On napravi kiselo lice. "Voleo bih da to zaboravim."

"Šta li mu je bilo?"

"Ne razumem se baš mnogo u ljudsku prirodu." Čarls pogleda svoju šoljicu. Kolači su stigli i Čarls pljesnu arbajtera dlanom. "Ja častim", reče. "Staromodan sam."

Ni to nisam komentarisala. "Mislim da je bio čudovišan", rekoh.

"Nisam siguran da bih se s tim složio."

Ponovo sam tu reč zadržala na usnama, kao da se naslađujem.
"Čudovišan. Političko čudovište."

"Baš te je žacnuo, je l' da? Seti se da je bio povređen."

"Pokušavala sam da shvatim čitavu situaciju, zašto ništa nismo postigli. Zašto sam bila spremna da Šona i Gretil sledim bilo kuda..."

"Da slediš njih? Ili ideju?"

"Verovala sam - verujem u ideju, ali sledila sam njih", rekoh.
"Pokušavam da shvatim zašto."

"Izgledalo je kao da znaju šta rade."

Razgovarali smo čitav sat, vrteći se u krug, i dalje ne razumevajući šta nam se dogodilo. Čarls je to, izgleda, shvatao kao mladalački ispad, ali ja sebi nikad nisam dozvoljavala takvo izrugivanje. Neuspeh mi je usadio snažno osećanje krivice, izgubljenog vremena i propuštene prilike.

Pošto smo pojeli kolače, činilo se prirodno da odemo na neko tiho mesto i nastavimo razgovor. Čarls predloži kvadar. Odmahnula sam glavom i objasnila da mi on liči na insulu. Čarls nije studirao istoriju. Rekoh: "Insula. Stambena zgrada u starom Rimu."

"Grad Rim?" upita Čarls.

"Jes", odgovorih. "Grad."

Njegov sledeći predlog, kome je prethodio trenutak zbunjenog promišljanja, bio je da odemo u njegovu sobu. "Mogao bih da poručim čaj ili vino."

"Dosta mi je i jednog i drugog", rekoh. "Možemo li dobiti malo mineralne vode?"

"Verovatno", reče Čarls. "Dari leži na pozamašnom akviferu. Čitav ovaj kraj počiva na pred-Tarzinom karstu."

Malim taksijem odvezli smo se do suprotnog luka, s hotelima i privremenim smeštajem za studente, pravi izvor prihoda u Šinktonu.

Ne sećam se da sam bogzna šta predviđala kad smo ušli u Čarlsov sobu. Nije bila naročito raskošno opremljena - jevtina, čista, bez nano pribora, a održavali su je arbajteri; prijatni prelive bež, bledozelene i sive boje. Na krevetu se udobno mogla smestiti samo jedna osoba. Sela sam na ugao kreveta. Odjednom mi je palo na pamet da Čarls možda očekuje nešto više kad je otišao ovako daleko. Još se, međutim, nismo ni poljubili, a dogovor je bio da ćemo

ovde doći da razgovaramo.

Ipak, pitala sam se kako bih reagovala ukoliko Čarls nešto pokuša.

"Poručiću vodu", reče. Napravio je dva koraka pokraj stočića, dvoumeći se da li da sedne na poteznu stolicu ili na krevet pored mene. "Gaziranu ili običnu?"

"Običnu", rekoš.

Stavio je pločicu u otvor na stočiću i poslao narudžbu. "Spori su. Trebaće im oko pet minuta. Stari arbajteri", reče.

"Škripavi", dodadoh.

On se osmehnu, sede na stolicu i pogleda unaokolo. "Nije baš luksuzno", reče. "Nemam novca za bolje." Jedna jedina stolica, komunikacioni stočić, jedan krevet na spuštanje s tankim ćebetom, vreća sa parom iza uskih vrata, lavabo i toalet sklopljeni u zidu iza zavese - sve je to bilo stešnjeno na tri metra sa četiri.

Uzgred sam se pitala koliko je ljudi imalo seksualne odnose u ovoj sobi, i pod kakvim okolnostima.

"Mogli bismo godinama pokušavati da razumemo Šona i Gretil", reče Čarls. "Ne bih hteo da misliš da sam zaboravio šta se dogodilo."

"Oh, ne", rekoš.

"Ali zaista ima previše drugih stvari o kojima moram da promozgam." Upotrebio je tu reč kao da se samom sebi podsmeva, ne bi li umanjio teret koji ona možda nosi. "Ne mogu da brinem o greškama koje smo napravili."

"Jesmo li napravili greške?" upitah. Poravnala sam nekoliko nabora na tankom ćebet.

"Mislim da jesmo."

"Kakve greške?" nastavila sam, ponovo ljuta, ali skrivajući to.

Čarls konačno sasvim izvuče stolicu i sede, oslonivši laktove na kolena, s rukama sklopljenim ispred sebe. "Trebalo bi pažljivije da bismo vođe", reče.

"Misliš li da je Šon bio loš vođa?"

"Rekla si da je 'čudovišan'", podseti me Čarls.

"Stvari su za sve nas pošle naopako", rekoš. "Da su bolje krenule, sve bi možda bilo drugačije."

"Misliš, da se Konorova i Doblova nisu same obesile, mi bismo im namakli omču."

"Tako izgleda."

"Pretpostavljam da su Šon i Gretil baš to pokušavali", reče Čarls.

"Svi smo to pokušavali", dodadoh.

"Tačno. Ali šta bismo uradili posle toga? Šta je Šon zaista hteo da postigne?"

"Na dugu stazu?" upitah.

"Tačno", odgovori Čarls. Pokazivao je sposobnost koju ranije nisam zapazila. Kopkalo me je da saznam dokle doseže ova nova dubina. "Mislim da su hteli anarhiju."

Ljutito se namrštitih.

On me pogleda, a izraz lica mu postade stroži. "Ali ja stvarno nisam..."

"Zašto bi hteli anarhiju?"

"Šon želi da bude vođa. Ali nikad ne bi mogao da bude zajednički vođa."

"Zašto ne?"

"Mnogo liči na slike sa Litvida", reče Čarls. Kako nije mogao da vidi koliko me razdražuje? Opet sam se osećala čudno; htela sam da me on naljuti, kako bih mogla da mu uskratim ono što je pokušavao da zadobije, to jest, moju naklonost.

"Plitak?"

"Izvini, ovo te rastužuje", blago reče Čarls, stiskajući ruke. "Znam da ti se Šon dopadao. Zbog toga sam... Nisam hteo da te dovedem ovamo da..."

Vrata su zazvonila. Čarls ih otvori i jedan arbajter uđe, noseći bocu Prvoklasne mineralne pijaće vode iz oblasti Dari. Čarls mi pruži čašu i ponovo sede.

"Stvarno ne želim da razgovaram o politici", reče. "Nisam naročito dobar u tome."

"Došli smo ovamo da razgovaramo o tome šta je pošlo naopako", navaljivala sam. "Radoznala sam da te do kraja saslušam."

"Ti se ne slažeš sa mnom."

"Možda", rekoah. "Ali hoću da čujem šta imaš da kažeš."

Čarlsova tuga jasno se ogledala u načinu na koji je stegao vilice,

uvukao bradu i kršio ruke. "Dobro", reče. Mogla sam da osetim kako odustaje, misleći da sam van njegovog domašaja, a to me je još više razljutilo. Kakva uobraženost!

"Kakav bi vođa bio Šon?"

"Tiranin", blago reče Čarls. "Ne baš dobar. Mislim da tome nije dorastao. Nema dovoljno šarma kad treba i ne ume da kontroliše svoja osećanja."

Moje ljutnje nestade. Bilo je to nadasve čudno osećanje; ja sam se slagala sa Čarlsom. To je bila ona čudovišnost koju sam pokušavala da shvatim.

"Ti bolje prosuđuješ ljudsku prirodu nego što misliš", rekoh, uzdahnuvši. Nagnula sam se malo unazad na krevetu.

On žalostivo sleže ramenima. "Ali sam zabrljao", reče.

"Kako?"

"Hteo bih da tebe bolje upoznam. Uvek osetim nešto zaista posebno kad te vidim."

Radoznala, spremala sam se da nastavim svoje pakleno ispitivanje - Kako? Šta time hoćeš da kažeš? - kad Čarls ustade. "Ali to ne vodi ničemu. Ja ti se od početka nisam dopao."

Zinula sam od čuda.

"Misliš da sam nespretan, ja nisam nimalo nalik Šonu, a na njega si bacila oko... A sad izgleda kao da ga ja nipodaštavam."

"Šon mi se ne dopada", rekoh, oborivši oči u pokušaju da izgledam smerno iskrena. "Naročito ne posle onog što je rekao."

"Žao mi je", reče Čarls.

"Zašto se neprestano izvinjavaš? Sedi, molim te."

Nijedno od nas nije ni pipnulo mineralnu vodu.

Čarls sede. Podiže čašu. "Znaš, ova voda milijardu godina leži zarobljena u krečnjaku... Stari život. To je ono što bih stvarno hteo da radim. Hoću reći, pored stipendija za fiziku i istraživanja. Da idem Gore i istražujem stara morska korita. Ne da pričam o politici. Treba mi neko ko će poći sa mnom da mi pravi društvo. Mislio sam da bi možda ti htela." Čarls podiže pogled, a onda u jednom dahu izgovori svoj predlog: "PG Klajn ima jedan stari vinograd na dvadesetak kilometara odavde. Mogao bih da pozajmim traktor, da ti pokažem..."

"Vinariju?" upitah, zatečena.

"Propala je. Pretvorena je u vodnu stanicu. Nije veća od obične zemunice, ali ima dobrih nalazišta fosila. Možda je stara, ostavljena berba dosad sazrela, pa možemo i da gucnemo malo."

"Da li ti pitaš?" Osetila sam tako naglu i neočekivanu toplinu da mi se oči ovlažiše. "Čarlse, iznenađuješ me." Ja sam samu sebe iznenadila. Onda, opet oborivši pogled: "Šta očekuješ?"

"Možda ću ti se više dopadati van ovog mesta. Ja ne spadam u Šinkton i ne znam zašto sam došao ovamo. Drago mi je što jesam, naravno, jer si ti tu, ali..."

"Stara vinarija. I... ponovo da idemo Gore?"

"U pravim odelima pod pritiskom. Ja sam to dovoljno često radio. Sa mnom je sasvim bezbedno." On upre prstom prema Gore. "Ja nisam nikakav idol sa Litvida, Kaseja. Ne mogu da te oborim s nogu."

Napravih se da to nisam čula. "Nikad nisam išla u potragu za fosilima", rekoh. "Ideja je divna."

Čarls proguta knedlu i brzo odluči da nastavi. "Mogli bismo sad da krenemo. Da provedemo nekoliko dana. Neće biti skupo - moja PG nije bogata, ali pozajmili bismo opremu koju sad niko ne koristi. Nema problema s budžetom za kiseonik. Možemo natrag doneti vodonik da pokrijemo troškove. Mogu da pozovem i kažem stanici da se pripremi za naš dolazak."

Ovo je bilo pomalo obešnjački i sasvim neočekivano i veoma dražesno. Čarls me nikad ne bi prisiljavao da odem i za korak dalje nego što nameravam. Bilo je savršeno.

"Trudiću se da ti ne dosađujem fizikom", reče.

"Mogu to da podnesem", odgovorih. "Zašto si mislio da sam se ikad zanimala za Šona, u romantičnom smislu?"

On je mudro izbegao odgovor, i odmah se dao na kasne noćne pripreme.

Marsovci su površinu svog sveta viđali najčešće kroz prozor voza. Možda devet ili deset puta u životu, Marsovac bi otišao Gore i hodao po površini u odelu pod pritiskom - obično u grupama i pod strogim nadzorom, turisti na sopstvenoj planeti.

Zvali vi to strahom ili zdravim razumom, većina Marsovaca više je

volela tunele i sebe sasvim spokojno nazivala zečevima; crvenim zečevima, da bi se razlikovali od sivih zečeva na Zemljinom Mesecu.

Mislim da sam bila više uzbuđena sedeći na traktoru pored Čarlsa nego u impregnatoru kože nekoliko meseci ranije. Imala sam poverenja u Čarlsa da se nećemo izgubiti među jarugama i jezičcima starih glečera; on je zračio samopouzdanjem. Ono što me je uznemiravalo bila je blizina osećanja koja sam dosad držala duboko potisnuta filozofijom.

Neću da objašnjavam ovaj svoj preokret. Čarls je počinjao da mi se dopada, ali taj proces se sporo odvijao. Dok je vozio, ja sam krišom bacala pogled na njega i proučavala njegove pravilne crte, dugačak, prav nos, krupne, smeđe i pronicljive oči koje sporo trepću, blago senzualnu gornju usnu, malo slabiju donju usnu, isturenu bradu, vrat žilav i suvonjav - zbunjujuća mešavina crta koje sam smatrala privlačnim i crta za koje nisam bila sigurna da li mi se dopadaju. Ne estetski, ne savršenstvo. Dugački prsti s četvrtastim noktima, široka, koščata ramena, grudi malo upale...

Nabrala sam obrve i usmerila pažnju na predeo. Nisam imala sklonosti ka prirodnim naukama, ali nijedan Marsovac ne može pobeći od prošlosti; još u kolevcu nam pričaju priče.

Mars je sad bio mrtav; jednom davno bio je živ. Duž ravničarskih nizija, ispod nepreglednog peska i viskozne prašine, prostirale su se debele naslage krečnjačkih stena, peščara, samrtna postelja nebrojenih majušnih živih bića na dnu starog mora što je nekad pokrivalo celu ovu oblast, kao i šezdeset posto severne polulopte Marsa.

Mora su, pre pola milijarde marsovskih godina, postala žrtve Marsovog starenja i hlađenja. Podzemni tokovi Marsa usporili su se i umirili baš kad je Mars počeo da razvija - i razmiče - svoje kontinente, naglo presekavši pomeranje četiri površinske ploče, prekidajući život nizovima vulkana iz kojih je izbijao gas. Atmosfera je počela svoje dugo isparavanje u svemir. U roku od šest stotina miliona marsovskih godina, i sam život se povlačio, razvijajući otpornije oblike, ostavljajući za sobom fosilna morska korita i karstove i, konačno, Materinski ekos i veličanstvene mostove akvadukta.

Svuda oko nas, iz oker-crvenog peska izbijali su grebeni žutobelog krečnjaka. Razbijene stene boje rđe, rasute oko meteorskih kratera, krasile su ovu mešavinu poput čokoladnih mrvica na sosu od rabarbare preliveonom preko sladoleda od vanile. Naspram ružičastog neba, utisak je bio predivan i snažan do bola, preteća opomena da su čak i planete smrtne.

"Dopada ti se?" upita Čarls. Nismo mnogo razgovarali otkako smo u pozajmljenom traktoru Klajnovih otišli iz Darija.

"Veličanstveno je", reko.

"Čekaj dok stignemo do otvorenih karstova - kao jazbine prerijskih pasa. Siguran znak akvifera, ali samo stručnjak može znati koliko su duboko i da li su izbeljeni." Izbeljeni akviferi sadržavali su visok postotak arsenika, zbog čega je izvlačenje vode bilo malo skuplje. "Izbeljena mora imala su potpuno drugačije oblike života. Odatle verovatno potiču majke."

Znala sam ponešto o materinskim cistama - jednosložnim organizmima u kojima počiva post-Tarzinski Omega ekos, život celog jednog sveta u strpljivoj ljušturi, - roditeljka akvadukta. Njihovi fosili otkriveni su tek u poslednjih nekoliko godina, a ja nisam obraćala mnogo pažnje na novosti u vezi s njima. "Jesi li ikad videla majku?" upita Čarls.

"Samo na slici."

"Veličanstvene su. Veće od traktora, s pola metra debelom, teškom ljuskom - zakopane u pesku, gde čekaju da ponovo nastupi neko od pradavnih vlažnih razdoblja... Poslednji primerci svoje vrste." Oči mu zablistaše, a usne se izviše u smešak pun strahopoštovanja. Njegovo oduševljenje za trenutak me je odaljilo. "Neke od njih mogle su da traju desetina miliona godina. Ali vlaga nikad nije došla." On odmahnu glavom i lice mu se rastuži, kao da govori o porodičnoj tragediji. "Neki lovci misle da ćemo jednog dana naći živu majku. Sveti gral tragača za fosilima."

"Je li to moguće?"

"Mislim da nije."

"Ima li fosilnih majki tamo gde mi idemo?"

On odmahnu glavom. "One su veoma retke. I nema ih u karstovima. Većina ih je nađena među brazdama."

"Aha."

"Ali možemo da ih potražimo." Nasmejao se ljupkim, dečaćkim osmehom, iskrenim i punim poverenja.

Vinarija PG Klajn, odvažan opit koji je sasvim propao, ležala je ukopana podno trošne, ledom okovane uzvisine na dvadeset kilometara od Stanice Dari. Sad su je održavali arbajteri, i to ne baš redovno, sudeći po naslagama statičkog peska na isturenom ulazu. Na kapiji je stajao svetlo-zeleni natpis: 'TrQs Haut MQdoc'. Čarls se traktorom provuče ispod njega. Garaža se polako i teško otvori, jer su zupčanici bili puni peska, a Čarls zaustavi traktor u njenoj tamnoj unutrašnjosti.

Zakopčali smo odela i sišli iz kabine. Čarls nasloni dlan na port vazdušne komore i okrete se prema meni. "Nisam ovde bio otkako su kodovi promenjeni. Nadam se da sam upisan na staroj mreži Klajnovih."

"Nisi proverio?" upitah panično.

"Šalim se", reče on. Komora se otvori i mi uđosmo.

Tokom godina, arbajteri su sami sebe opravljali i bili nalik bezobličnim grudvama. Podsećali su me na uslužne, male grbavce, pokorno nam se sklanjajući s puta dok smo istraživali uske tunele koji vode do glavnih stambenih prostorija. "Nikad nisam videla ovako stare arbajtere", rekoh.

"Krpež kuću drži. Klajnovi su štedljiva porodica. Najbolje mašine odneli su sa sobom, a ostavili samo najnužniju ekipu, taman dovoljnu da se stara o vodi."

"Jadnici", rekoh sumnjičavo.

"Voila", objavi Čarls, otvarajući vrata glavne stambene prostorije. Iza njih se nalazilo nešto što bi samo ludak mogao proglasiti za red, s vazdušnim dušecima naslaganim u obliku nekakvog skloništa u jednom uglu, s čaršavima prostrtim po stolu kao da je krevet, oronula oprema, koja se osećala na jod, brižljivo nagomilana nasred poda da je ljudi zapaze. Mašine su se dosađivale. Jedan veliki arbajter, oko metar visok i pola metra širok, mašina nalik buretu s dugačkim rukama, ponosno je stajao usred svog carstva. "Dobro došli",

pozdravi nas škriputavim glasom. "Četiri godine nije bilo gostiju na imanju. Kako možemo da vas uslužimo?"

Čarls se nasmeja.

"Nemoj", rekoh. "Uvredićeš ga."

Arbajter je stalno zujao, što je bio znak da će se uskoro pokvariti. "Ovoj jedinici treba zameniti delove, ako ih ima na raspolaganju", reče, pošto se na trenutak ćutke preispitao.

"Moraćete da se snađete", odgovori Čarls. "Treba nam pristojno mesto za boravak dva ljudska bića... odvojene sobe, što je pre moguće."

"Ovo ne odgovara?" upita arbajter s mehaničkom začuđenošću.

"Nije loše, ali ga treba malo preurediti."

Nismo mogli da se ne nasmejemo.

Arbajter nas je osmotrio na onaj čudnovat način kome starije mašine pribegavaju da bi izgledale uzdržane i osećajne, iako su samo spore. "Sve će biti uređeno. Izvinite, molim, ali ovoj jedinici treba zamena delova i novo nanopunjenje, ako je moguće."

Četiri sata kasnije, kad su prostorije za život bile dovedene u kakav-takav red, a naše zalihe za nekoliko dana smeštene i zavedene kod arbajtera, Čarls i ja smo prestali da jurcamo unaokolo i pogledali jedno drugo. Čarls je prvi sklonio pogled, praveći se da kritički posmatra nameštaj. "Izgleda kao spavaonica", reče.

"U redu je", rekoh ja.

"Pa, nije baš raskošno."

"Nisam ni očekivala da će biti."

"Došao sam jednom ovde kad mi je bilo deset godina, sa tatom", reče Čarls, nervozno otirući ruke o pantalone. "Nešto kao bekstvo na par dana, dok smo putovali od Amnezije do Džefersona, preko Darija... Vlasništvo Klajnovih ovde zalazi u teritoriju stare PG Erskin. Ne znam kako se to dogodilo."

Još jedan trenutak nelagodnog ćutanja. Čarls očigledno nije znao kako da počne, niti šta se od njega očekuje; nisam ni ja, ali na meni, kao ženskoj strani u paru, nije bilo da ma šta započinem, pa nisam htela ni da pokušam.

"Hoćemo li da obiđemo vinariju?" upita on iznenada, ispruživši

ruku.

Prihvatila sam njegovu ruku i mi pođosmo u zvaničan obilazak imanja TrQs Haut MQdoc.

Čarls je bio smirujuće nervozan. Smirujuće, jer nisam morala mnogo da govorim niti išta da radim osim da ga pratim; on je neprekidno blago pričao o marsovskim stvarima, koje su mi uglavnom bile poznate. Glas mu je bio umirujući čak i dok je govorio o tehničkim pojedinostima. Postepeno sam počela da slušam više njegov glas nego sadržinu, uživajući u muževnoj muzici slaganja činjenice na činjenicu, građevini koja je u ovom trenutku trebalo da nas zaštiti od toga da nasamo budemo zajedno.

Devedeset i više postotaka svake marsovske stanice leži ispod površine. Zbog održavanja pritiska i zaštite od zračenja koje prodiere kroz retku atmosferu, ovakav način gradnje bio je najprobitačniji. Tokom prvih deset godina bilo je pokušaja da se podignu nadzemne višespratnice, ali Mars je stalno patio od nedostatka novca. Podzemna ili ukopana gradnja bila je mnogo jeftinija. Razmenjivači toplote, senzori, badže, ulazi i izlazi, te nekoliko niskih zgrada razbijali su površinu, ali još smo bili uglavnom trogloditi.

Polovina akvifera na Marsu bili su čvrsti - mineralni akviferi - a pola tečni. Čvrstih akvifera bilo je mnogo vrsta. Neki su bili ledene naslage i nabori, koji su stvarali brežuljkast teren. Neki lednici na Marsu bili su široki po deset kilometara, ali gotovo svi nabori odavno su ostali bez vode koja ih je stvorila. Isparavajući, voda se ili ponovo kondenzovala na polovima, ili je tokom vekova nestala u svemiru. U retkoj atmosferi gotovo da i nije bilo vlage.

TrQs Haut MQdoc ležao je na pola kilometra iznad vodenog toka, verovatno istog onog iz koga se snabdevao Dari. Voda je prodirala kroz krečnjak i skupljala se u dubljim pukotinama i pećinama, spuštajući se i do deset kilometara ispod karsta.

Naša prva tačka bila je pumpna stanica. Pumpa, masivan grozd čelično-plavih cilindara i lopti spojenih nalik na apstraktnu skulpturu, radila je neprekidno već petnaest marsovskih godina. Iz vode koju je izvlačila iz tla, ona je uzimala i svoje gorivo, deuterijum.

"Prikačili smo se na Darijevski cevovod pre nekih devetnaest godina, zemaljskih godina", objasni Čarls, obilazeći oko pumpe.

"Čim je vinarija zatvorena, stanica je automatizovana i evakuisana. Izvor prihoda kojim ćemo pokriti neuspeh." Naši koraci potmulo su odjekivali na sleđenom kamenom podu. Vazduh je strujao iz ventila na zidovima, hladnjikav i oporo-memljivog mirisa. "To je jedini razlog što stanica još postoji. Potrebna je Dariju, oni plaćaju za nju, pa mi održavamo rad pumpe. Dok sam ovde, poslaću izveštaj da opravdam našu posetu..."

"I da dobiješ rezervne arbajtere", predložih.

"Možda. Porodica koja je osnovala vinariju bila je iz Kalifornije... Ili iz Australije? Zaboravio sam."

"Velika razlika", rekoh.

"U stvari i nije. Sad poznajem mnogo ljudi iz Australije i Kalifornije. Osim u naglasku, sasvim su slični. Moja porodica je, zapravo, sa Novog Zelanda. A tvoja?"

"Nisam sigurna. Nemačko-indijska, mislim."

"To objašnjava zašto ti je koža tako lepa", reče Čarls.

"Ne obraćam mnogo pažnje na nasleđe."

Čarls me uvede u prostorije za taloženje vode. Tamna jezera ležala su nepomična poput stakla u svojim krečnjačkim bazenima, ispunjavajući dva taložnika od kojih je svaki bio dugačak čitav hektar i deset metara dubok. Negde ispod naših nogu, prigušeno su brundale razvodne pumpe, šaljući vodu do ukopanog Darijevskog cevovoda. Udisala sam hladan, vlažan vazduh, dodirivala mokre krečnjačke zidove.

"Ta stena liči na stare kosti", reče Čarls.

"Tačno. Morsko dno."

"Pola naših gradova i stanica ne bi moglo postojati bez krečnjačkih naslaga."

"Zašto se nisu pretvorile u mermer ili tako nešto?" upitala sam, delimično i da bih pokazala kako nisam baš potpuna neznanica u oblasti areologije.

Čarls odmahnu glavom. "Nije bilo veće areološke aktivnosti u poslednjih milijardu godina. Da bi se stvorio mermer, potrebni su toplota i pritisak. Mars spava. On to više ne može da uradi."

"Aha." Nisam pokazala ništa osim neznanja. Ipak, to me nije uznemiravalo; davala sam Čarlsu obilje mogućnosti da se pravi

važan, tek da bih videla ko je on zaista, s kakvim sam to čovekom odlučila da provedem nekoliko dana, nasamo.

Prešli smo most preko najudaljenijeg bazena i krenuli niz tunel koji se blago spuštao. U sledećoj prostoriji nalazili su se redovi cisterni od talasastog nerđajućeg čelika, blistavi poput ogledala i opasani mnoštvom narandžastih keramičkih cevi. Ovde je oporo-memljivi zadah bio neodoljivo jak. Budio je u meni nešto nalik na rasno sećanje, i ja pomislih na hladne, vlažne podrume za vrelih letnjih dana, pune slatkog mirisa drvenih sanduka s jabukama i krompirom, pretrpane zemljane podove...

"Stare bačve", reče Čarls. "Kivete, kako su ih zvali. Groždani sok..."

"Mogu da pogodim", prekidoh ga. "Ja sam, u stvari, nešto kao znalac vina." Ovo je bilo pozamašno preterivanje.

"Oh, zaista?" upita Čarls, s prizvukom istinskog zadovoljstva. "Onda bi možda mogla nešto više da mi objasniš. Oduvek sam se pitao zašto vinarija nije imala uspeha."

"Odakle su dobijali grožđe?" upitah sa izrazom stručnjaka.

"CuvQe in situ. Gajili su ga u bačvama, viseće ćelije grožđa... Kalemili su ga, pripremali za vrenje baš tu gde je raslo."

"Zato je i propalo", rekoh ušmrknuvši. "Najgore moguće vino." Tako sam, u svakom slučaju, čula; nikad ga nisam lično probala.

"Moji mi kažu da je bilo prilično loše. Nešto od toga se još čuva ovde, mislim... Tako ostavljeno."

"Koliko dugo?"

"Najmanje dvadeset godina."

"Zemaljskih godina", rekoh.

"Tačno."

"Ja lično više volim marsovske godine."

Čarls, mislila sam, dobro podnosi moja sitna peckanja i bockanja, bez ljutnje, pa ipak ne uzvraćajući laskanjem.

"Hoćemo li da ih potražimo?"

"Da", reče on. "Sećam se da sam ih kao dete video... negde ovde dole." On pođe napred. Zaostala sam nekoliko koraka i zavirila kroz stakleni prozor na stranici jedne kivete. Crna praznina. Čitavo to mesto me je rastuživalo. Koliko su puta Marsovci pokušali da nešto

urade onako kako se to radi na Zemlji, delom izmišljajući, delom se držeći stare tradicije, i doživljavajući težak neuspeh?

"Ti znaš kako se danas pravi vino, zar ne?" upitala sam sustigavši ga.

"Čist nano, sve veštačko, je l' da?"

"Poneka i nisu tako loša."

"Jesi li ikad probala vino sa Zemlje?" upita Čarls.

"Zaboga, ne", odgovorih. "Moja porodica nije bogata."

"Ja sam ga okusio pre nekoliko godina. Maderu. Mog prijatelja je koštalo četiri stotine trojnih dolara."

"Srećnik", rekoh. "Madera se nekad držala u trupu brodova koji su plovili oko rta Horn." To je otprilike bio vrhunac mog poznavanja vina.

"Bila je vrlo dobra. Iako malo slatka."

Odgurnuli smo tanka vrata od fiberglasa i ušli u skladišni prostor iza sobe s bačvama. Skriveno iza uredno složenih gomila filterskog platna, u uglu je stajalo jedno jedino bure. Čarls stade kraj njega i pogleda nalepnicu. "Berba 2152", reče. "M. G. 43. Nikad flaširano, nikad pušteno u promet." On me pogleda s komičnim izrazom uplašene zabrinutosti. "Može nas oboje ubiti."

"Hajde da ga probamo", rekoh.

Čep je bio okrenut ka zidu. Čarls pozva jednog od arbajtera da doveze viljuškar i pomeri bure. Arbajter obavi posao, pa smo mogli da postavimo slavinu. Čarls ode da potraži čaše, ostavljajući me da razmišljam u hladnoj, praznoj sobi.

Zurila sam u sunderaste kamene zidove, a onda naglas rekla: "Šta ja to, do đavola, radim?" Bila sam daleko od ma koje stanice ili grada, s mladićem o kome sam vrlo malo znala, dovodeći sebe u položaj koji je mogao biti nezgodan, postupajući protivno svom zdravom razumu, da ne pominjemo moje pređašnje planove za ovakvu priliku... kad bih oprobala i odabrala veoma pogodnog kandidata za ozbiljnu vezu, značajan ljubavni spoj.

Očigledno nisam znala šta hoću. Čarls mi se dopadao, bio je nesumnjivo prijatan, ali on nije...

Šon Dickinson.

Namrštila sam se i za kaznu uštinula sebe za mišicu. Da je Šon

Dikinson ovde, mislila sam, verovatno bismo već bili u krevetu... Ali mogla sam da zamislim Šona kako se ujutru budi, gledajući me s negodovanjem, ćutljiv posle strastvene noći. Je li to ono što hoću? Seksualno iskustvo začinjeno nepostojećom ljubavlju, s nekim uz koga ne bih imala nikakvu budućnost, pa stoga bez ikakvih obaveza?

Lice mi se zažarilo.

Čarls se vratio s dve debele čaše, a ja sam se na trenutak pretvarala da posmatram arbajtera, trepćući kako bih ponovo ovladala sobom. "Nešto nije u redu?" upita Čarls.

Odmahnula sam glavom, na silu se osmehnuvši. "Samo izgleda tako jedno." Uzeh jednu čašu.

Čarls je protegao vrat dok su mu ramena nervozno podrhtavala, očito još manje siguran u mene nego što sam ja bila u njega. Ali dobro se držao, pa mađioničarskim hokus-pokus pokretom odvrnu slavinu i istoči tanak mlaz tamnocrvene tečnosti u svoju čašu.

"Ne bi bilo učtivo da prvo tebe ponudim", reče i podiže čašu. "To je, uostalom, greška moje porodice."

On omirisa čašu, zanjiha je, nasmeja se tom nadobudnom pokretu, pa otpi jedan gutljaj. Radoznalo sam posmatrala njegovo lice, pitajući se koliko strašno može biti.

On je bio istinski iznenađen.

"Pa?" upitah.

"Nije smrtonosno", reče on. "Uopšte nije smrtonosno. Pitko je."

Natočio je i meni čašu. Vino je bilo oporo i malo teže klizilo niz grlo nego što bih volela, ali nije bilo ni izdaleka tako strašno kako je moglo biti.

"Mladi smo", zaključio Čarls. "Preživemo. Da istočimo litar-dva, da popijemo uz večeru?"

"Zavisi od toga šta ima za večeru", rekoh.

"Ono što smo sa sobom doneli i šta god možemo da iskopamo iz rezervnih zaliha."

"Možda bih mogla da skuvam nešto", rekoh.

"To bi bilo sjajno."

Jeli smo u trpezariji upravnika stanice, sedeći za starim metalnim

stolom na stolicama koje niko nije našao za shodno da ukloni. Muzika od pre deset godina tiho je dopirala iz razglasa; brze ritmične melodije koje su možda mojim roditeljima zvučale romantično, ali su mene ostavljale ravnodušnom. Više sam volela napredak nego to bubnjanje.

Neću da kažem da me je vino oslobodilo briga, ali mi je ipak ulilo malo spokojstva, na kome sam bila zahvalna. Hrana je bila podnošljiva - siva kaša stara bar pet godina - marsovskih godina - koja se srećom uobličila u nešto jestivo, iako ne baš naročito ukusno. Čarls je bio nelagodno pun hvale. Morala sam da se ugrizem za jezik kako ne bih naglasila da je kaša zaslužnija od mene. On se trudio da bude ljubazan, kako bih se ja osećala prijatno. Moje nedosledno ponašanja bilo nam je oboma zagonetno.

Dok smo završavali večeru, vazdušno postrojenje u starim zemunicama zaškripalo je i zastenjalo. Napolju nam je ekran upravnikove stanice saopštio da se temperatura na površini spustila ispod -80 stepeni Celzijusa i da vetar duva brzinom od sto kinsa. Nisam bila zabrinuta za bezbednost - imali smo dovoljno zaliha za par nedelja. Ako bismo hteli da odemo, traktor bi izdržao svako vreme osim velike oluje, koja se, prema vremenskim prognozama komsata, nije spremala.

Nismo bili ni u kakvoj opasnosti, niko nije znao gde smo, sa svakim gutljajem vina Čarls mi je izgledao sve privlačniji, a vrat me je ipak boleo od napetosti.

"Sutra ćemo otići do obrijanih špilja u jednom starom kanjonu otopljene reke", reče Čarls, podigavši čašu i posmatrajući vino u njoj kao da je neka retka berba. Zažmurio je na jedno oko da iskosa osmotri boju, zapazio moj zbunjen izraz lica i nasmejao se. Taj smeh je možda prvo u šta sam se zaljubila - lagodan i nežan, samopodsmešljiv, ali ne ponizan, praćen kolutanjem očiju i podignutom bradom.

"Šta su obrijane špilje?" upitah.

"Prirodne pukotine u krečnjaku. Gornje naslage odvajaju se od donjih, verovatno usled vibracija od vetra, a onda gornja naslaga počinje da puca. Ubrzo - u stvari, za sto miliona godina - u pukotinama se stvara led, a gornja naslaga se pretvara u pesak i

prašinu, koji bivaju oduvani, ostavljajući donji sloj... obrijan, da tako kažem."

"Otkud led, ovako daleko na jugu?" upitah.

"Brijanje je prestalo pre oko trista miliona godina. Nije više bilo dovoljno vode za led. Nešto ugljen-dioksida tokom zime. Ali tamo su fosili. Ovo je nekad bio vrlo dobar kraj za stare školjke."

"Školjke?"

"Ljuskare. Mahom nisu bili veći od tvog prsta, ali je moj deda-ujak pronašao nedirnutog Arhimedovog grabljivca dugačkog oko tri metra. Baš ovde, dok su kopali tunele za stanicu."

"Šta je Arhimedov grabljivac?" Znala sam ponešto o staromarsovske biologiji, dovoljno da bih se setila najvećeg stvorenja iz tercijarnog razdoblja Tarza, ali sam htela još da slušam Čarlsa. Glas mu je, zapravo, bio prijatan, a ja sam već uživala u tome da slušam njegova objašnjenja.

"Veliki vretenast, člankovit crv s bodljama oštrim poput brijanja. On se provlačio kroz mulj na dnu morskih korita seckajući manje životinje, a onda puštao stomačne pipke da svare ostatke i usisaju ih."

Stresla sam se od jeze. Čarlsu se to dopalo.

"Prilično gadno ako si, recimo, troljuskasti mekušac u toku sezone parenja", dodade on, ispijajući čašu. Podigao ju je prema meni, pitajući bez reči da li hoću još.

"Ali nisam", rekoh. "Zašto je to tako strašno?"

"Još vina - strašno?" upita Čarls.

"Ja nisam troljuskasti mekušac, pa zašto je onda Arhimedov grabljivac tako strašan?"

"Nije navikao na sveže meso", odgovori Čarls.

"Ja nikad nisam jela meso", rekoh. "Kažu da ono... izoštrava porive. Nagone."

Čarls ponovo podiže čašu prema meni. Pitala sam se da li hoće da me napije. To ne bi bila baš sportska želja, nepomična žena koja ne zna za sebe; da li bi ga to zadovoljilo, ili će pokušati da me celu osvoji, kako telo tako i um?

"Ne, hvala", rekoh. "Izgleda kao krv."

"Venska krv", složi se Čarls, spustivši dopola punu čašu. "I meni

je dosta. Nisam navikao."

"Mislím da je vreme za spavanje", rekoó.

Čarls je zurio u pod. Usredsredila sam se na njegov osmeh i zamislila Čarlsa i sebe bez ćebadi, bez odeće, u sobi toploj kao krv, i osetila vrelinu koja nije poticala samo od vina. Htela sam da ga ohrabrim, ali nešto me je i dalje zadržavlo.

Ako sad ne učini nešto, promašiće, a ja neću morati da odlučim da li da prihvatim. Pitala sam se koliko je žena navaljivalo na Čarlsa, i koliko je puta on to prihvatio - ako je ikad prihvatio. Bilo bi strašno da smo oboje neiskusni - zar ne?

"Sutra imamo mnogo posla", reče Čarls, oborivši pogled. "Drago mi je što si rešila da pođeš sa mnom. To je dobar podstrek za moj ego."

"Zašto?"

"Ne bih hteo ništa da pužurujem", reče on, tako tiho da sam jedva čula.

"Šta da požuruješ?"

On nasu vina u svoju čašu, onda se namršti i isplazi jezik. "Ne znam zašto sam to uradio. Ne pije mi se više. Ti si veoma popustljiva." Sledeće reči izgovorio je užurbano, gestikulirajući kao u nekoj raspravi. "Ja sam stidljiv i nespretan i ne znam šta da radim, i da li uopšte nešto da radim, a ono što sad najviše želim jeste da samo razgovaram s tobom, i da shvatim zašto me toliko privlačiš. Ali mislim da bi trebalo da učinim i još nešto, da pokušam da te poljubim ili... Naravno, to mi ne bi smetalo." On pogleda pravo u mene, iscrpljen. "A tebi?"

Nadala sam se da će me kroz ovo provesti neko ko bi mogao naučiti mene.

"Razgovor je dobra stvar", rekoó.

Čarls mi priđe, malo prebrzo, i mi se poljubismo. Stavio mi je ruku preko ramena, zagrlío me, ne stežući, a onda, kako je nagon proradio, postao je malo nasrtljiviji. Nežno sam ga odgurnula, onda se nagla napred i ponovo ga poljubila da pokažem kako ga ne odbijam. Pocrveneó je i oči mu postadoše nemirne. "Hajde da malo smirimo igru", rekoó.

Spavali smo u odvojenim sobama. Kroz zid sam čula kako Čarls korača po sobi i mrmlja. Mislim da te noći nije mnogo spavao. Začudo, ja sam dobro spavala.

Sutradan ujutru sam se obukla, otišla u kuhinju i zatekla glavnog arbajtera smrznutog nasred poda. Oprezno sam ga dodirnula. Slabačak snimljen glas reče: "Više nisam u operativnom stanju. Treba me popraviti ili zameniti." Zatim se potpuno isključio.

Sama sam napravila čaj i čekala Čarlsa. On uđe posle nekoliko trenutaka, trudeći se da ne izgleda umorno, i ja mu zagrejah šolju čaja.

"Jesi li dobro spavao?" upitah.

On odmahnu glavom. "A ti?"

"Sasvim pristojno. Žao mi je što si bio potišten."

"Ti nisi šinktonska ljubavnica. Ne za mene."

"Drago mi je", rekoh.

"Ali ne znam šta očekuješ."

Uhvatila sam ga za ruku i rekla: "Provešćemo divan dan razgledajući okolinu i tražeći fosile. Razgovaraćemo i upoznati jedno drugo. Zar to nije dovoljno?"

"I to je početak", odgovori Čarls.

Doručkovali smo i obukli odela.

"Ovde glečeri nisu ništa izbrazdali", reče Čarls, pokazujući rukom prema ravnici. Oboje smo nosili puna odela pod pritiskom, sedeći u kabini traktora, ali su nam viziri na šlemovima bili podignuti. Traktorski motori glasno zastenjaše dok smo se peli na uzvisinu u prostranoj niziji. "Oni su se prostirali na oko sto kilometara istočno i pedeset zapadno. Ali iza njih je nedaleko odavde ostao kanjon otopljene reke. Preseca par milijardi godina.

Proći ćemo kroz tri sloja života kad budemo silazili u kanjon. Gornji sloj je star oko pola milijarde godina. Glečeri su nastali oko sto miliona godina pošto su oni izumrli. Srednji sloj je star dve milijarde godina. To je sekundarni i tercijarni, predomotački ekos pred-Tarze jedan. Na dnu, u obrijanim špiljama, nalaze se naslage silicijuma."

"Stakleno more", rekoh. Svako marsovsko dete bar bi jednom dobilo na poklon fosil iz Staklenog mora.

Čarls nas je provezao oko krečnjačke uzvisine pokrivena bazaltom. Komadići bazalta od pradavnog meteorskog udara ležali su rasejani svuda unaokolo. Pokušala sam da zamislim kako meteor udara usred plitkog okeana, razbacujući krhotine stotinama kilometara daleko i stvarajući oblak blatnjave kiše i pare... Pustošenje jednog ionako nežnog sveta. "Od ovog me jeza podilazi", rekoše.

"Od čega?"

"Od vremena. Starosti. Naši životi izgledaju tako beznačajni."

"Mi i jesmo beznačajni", reče Čarls.

Napravila sam ozbiljno lice i odmahнула glavom. "Ja ne mislim tako. Prazno vreme nije baš..." Tražila sam pravu reč. Na pamet mi je padalo toplo, živo, zanimljivo, ali te reči su, čini mi se, otkrivale moj ženski pogled na svet, dok je Čarlsov refleksni odgovor bio nedvosmisleno muški i prezrivo intelektualan. "Aktivno. Nema posmatrača", zaključih nespretno.

"Čak i tako, mi smo ovde samo na trenutak, a promene koje napravimo na ovom predelu biće izbrisane za nekoliko hiljada godina."

"Ne slažem se", nastavih. "Mislim da ćemo ostaviti trajan trag za sobom. Mi posmatramo, planiramo, organizovani smo..."

"Neki od nas jesu", nasmeja se Čarls.

"Ne, ja ozbiljno mislim. Možemo doneti veliku promenu. Sva flora i fauna na Marsu istrebljena je zato što..." Još nisam mogla jasno da izrazim ono što sam htela.

"Nisu bile organizovane", dodade Čarls.

"Tačno."

"Čekaj da vidiš", reče Čarls.

Zadrhtala sam. "Ne želim da me neko uveri u moju beznačajnost."

"Pusti zemlju da govori", reče Čarls.

Nikad se nisam osećala lagodno pred velikim idejama - astrofizika, areologija, sve je to izgledalo sumorno i preteće u poređenju s blistavom kratkotrajnošću ljudske istorije. Na studijama sam se usredsređivala na zamršen splet politike i kulture, uzajamne ljudske odnose; Čarls je, mislim, više voleo otvorena prostranstva

prirode, bez ljudi.

"Sve što vidimo tumačimo tako da odgovara našim predstavama", rekoh nadmeno.

Na trenutak me njegov izraz - spuštene krajevi usana, poluzatvorene oči, lako odmahivanje glavom - naterala da zažalim zbog tih reči. Ako sam se s njim poigravala kao s ribom na struku, možda sam upravo prekinula struk, i najednom se osetih strašno nesigurna. Dodir moje rukavice na njegovom debelom rukavu nije mi se činio odgovarajući. "Ipak hoću da idem i pogledam", rekoh.

Čarls otpusti vodeću ručicu. Traktor uspori i uz trzaj stade. On se okrenu na sedištu. "Da li ja tebe nerviram?" upita.

"Ne, zašto?"

"Imam osećaj kao da me stavljaš na probu. Postavljaš mi ključna pitanja da bi videla da li odgovaram."

Ugrizla sam se za usnu i spustila pogled u krilo, pokušavajući da izgledam skrušeno. "Nervozna sam", rekoh.

"Pa i ja sam. Možda bi trebalo malo da popustimo i smirimo se."

"Samo sam izrazila mišljenje", rekoh, ljutnuvši se. "Izvinjavam se što sam bila nespretna. Nisam nikad bila ovde, ne poznajem te dobro, ne znam šta..."

Čarls podiže ruku. "Hajde da sve to zaboravimo. Hoću reći, da zaboravimo sve što je između nas, i samo pokušamo da budemo dvoje prijatelja na izletu. Ja ću se opustiti ako se ti opustiš. Važi?"

Bila sam na ivici suza zbog ljutnje u njegovom glasu. Pogledala sam kroz prozor, ali nisam zapažala prastare izbrazdane groteske napolju.

"Važi?" upita on.

"Ne znam kako da budem drugačija", odgovorih. "Pretvaranje mi ne ide od ruke."

"Ni meni, a ne volim ni da pokušavam. Ako ja nisam pravi čovek za tebe, hajde da sve ostavimo po strani i uživamo u izletu."

"Ne znam zašto se toliko ljutiš."

"Ne znam ni ja. Izvini."

On povuče napred ručicu i nekoliko trenutaka smo se vozili ćutke. "Ponekad sanjam o ovome", reče on. "Sanjam da sam nekakav marsovski domorodac, da mogu da stojim Gore nag i sve da osetim."

Da mogu da otputujem natrag kroz vreme do razdoblja kad je Mars bio živ."

"Okruglih očiju, vitki, kestenjasto-smeđi ili bronzani. Tamni su bili i zlatnooki'."

"Upravo tako", reče Čarls. "Mi živimo na tri Marsa, zar ne? Na Marsu koji su izmislili na Zemlji pre mnogo vekova. Na Litvidovom Marsu. I na ovom ovde."

Napetost kao da je nestala. Raspoloženje mi se naglo promenilo. Došlo mi je da zaplačem, ali ovog puta od olakšanja. "Ti si vrlo popustljiv", rekoše.

"Oboje smo teški", reče Čarls. Nagnuo se na stranu i svojim šlemom lupnuo o moj. Nismo mogli više da približimo usne, pa se zadovoljismo time.

"Pokaži mi svoj Mars", rekoše.

Kanjon otopljene reke protezao se trideset kilometara u dužinu, usecajući vijugavu liniju među špiljama. Servisna staza bila je usečena u stene s obe strane, budući jeftinija od mosta, narušavajući prirodnu lepotu, ali omogućavajući traktorima pristup na dno kanjona.

"Ovde je areologija sasvim očigledna", reče Čarls. "Prvo ide Stakleno more, onda Tarza jedan s dubokim okeanskim naslagama, koje su se taložile preko milijardu godina, krečnjak... Onda ledeni pokrovi i šljunkoviti lednički brežuljci, eskeri... A zatim veoma jaki vetrovi na kraju poslednjeg ledenog razdoblja."

Spuštili smo se u kanjon niz blagu džombastu padinu. Na obema stranama stene su bile prošarane naslagama hematitnog peska bogatog gvožđem i tamnijim slojevima zgusnute ledničke gline pomešane s peskom i šljunkom. "Vetar i led", rekoše.

"Pogodila si. Taložni pesak i jantarski pesak, viskozna prašina, lepljive i erozivne čestice... Tu je i podebeli sloj severnjačke hromne gline." Čarls pokaza prema sivo-zelenoj traci s naše desne strane, dubokoj čitav metar. On traktorom obiđe ostatke nedavnog odrona, provuče se kroz jedva dovoljan prolaz, i mi se nađosmo na dvadeset metara ispod špilja. Gusenice traktora su razbacivale nataloženi pesak otkrivajući svetlije vrste erozivnih stena i tamne ledničke gline.

"Mi imamo isto toliko naziva za pesak i prašinu koliko Eskimi imaju za sneg", reče Čarls.

"Nekad smo pravili školski kviz", rekoh. "'Zapamtite sve vrste prašine i peska i navedite ih po abecednom redu'. Ja se sećam samo dvadeset."

"Evo nas", reče Čarls, puštajući ručicu. Traktor uspori i stade uz tiho zujanje. Izvan kabine - tišina. Jak vetar od prethodne noći se stišao i vazduh je bio miran. Nebo bez prašine pružalo se od jedne do druge litice crno kao gar. Mogli smo se osećati kao na Zemljinom Mesecu da nije bilo boje kanjona i namreškano crveno-žutog korita stare otopljene reke.

Čarls je uživao u tišini. Lice mu je imalo izraz opuštene usredsređenosti. "U prtljažniku je pribor za stene. Kopaćemo jedan sat i onda se vratiti u traktor." Oklevao je, premišljajući. "Onda ćemo poći kući. Hoću reći, natrag u stanicu."

Temeljno smo pregledali opremu, dopunili zalihe vazduha iz traktorskih rezervoara, ispumpali pritisak iz kabine u rezervu i zakoračili kroz sigurnosni zastor. Kristali leda su se razleteli oko nas i poput kamena pali na dno kanjona.

"Sećam se ovoga", reče Čarls preko predajnika u odelu. "Nije se promenilo. Uzorci peska su drugačiji, naravno, a ima i nekoliko novih naslaga... ali sve izgleda tako poznato. Moje omiljeno nalazište fosila bilo je na stotinak metara odavde. Otac mi ga je pokazao."

Čarls odvoji alat koji ću ja poneti, uhvati me za ruku u rukavici i mi se udaljismo od traktora. Videla sam dva reda naslaga koje su se isticale u delu kanjona gde se stena nije odronila: jedan metar smeđeg i sivog povrh nekoliko metara bledožutog krečnjaka, a ispod toga, pola metra sivog i crnog.

Sad smo koračali kroz obrijane špilje, pokrivene peskom; najstariji krečnjak, a ispod njega, dno Staklenog mora. Naglo sam udahnula, kao da štucam, iznenađena utiskom koji je na mene ostavilo ovo saznanje. Stari Mars, iz vremena kad je bio živa planeta... Živ nepunih milijardu i po godina.

Još se raspravljalo o tome gde se najpre pojavio život; Marsovci su tvrdili da oni imaju prednost, a Zemljani su im to osporavali. Ali Zemlja je bila snažniji i energičniji svet, bliže Suncu, zasipana

pogubnijim zračenjima... Mars, udaljeniji od svoje mlade zvezde, brže se hladio, a njegovi oblaci pare kondenzovali su se u mora četvrt milijardi godina ranije.

Verovala sam - kao i većina lojalnih Marsovaca - da je ovde nastao prvi život u Sunčevom sistemu. Moja stopala gazila su tanak sloj taložnog peska pet ili šest centimetara iznad groblja tih pradavnih živih bića.

"Ovde", reče Čarls, kad smo stupili u mastiljavu senku nestabilnog kamenog ispusta. Pogledala sam gore, zabrinuta zbog te izbočine. Čarls je video moj izraz dok se saginjao i vadio cepin. "U redu je", reče. "Stajao je tu još kad sam ja bio dete. Možeš li da mi posvetiš?"

Radili smo pri sjaju svetiljke. Čarls odiže ploču trošnog, gustog krečnjaka. Pomogla sam mu da sklonimo ploču, stenu od dvadeset ili trideset kila, koju smo spustili na stranu. Čarls mi pruži cepin.

"Ti si na redu", reče. "Ispod ovog sloja. Oko centimetar niže."

Blago sam zamahnula cepinom, zatim malo jače, dok sloj nije napukao, a ja mogla prstima da raščistim ostatke, oslobađajući tako prostor širok par šaka. Čarls je držao svetiljku.

Zavirila sam kroz dve milijarde marsovskih godina i ugledala draguljarnicu prošlosti, stešnjenu nalik na tanak sloj boje, kako se poput opala presijava naspram tamnih naslaga silikatnih okeana.

Okrugla, četvrtasta, piramidalna, izdužena, svih mogućih oblika, okružena divnim perjastim filterom, s dugačkim stabljikama koje se završavaju vitkim, čvornovitim korenjem: bića iz pradavnog Staklenog mora ličila su na ilustracije u staroj knjizi, blistave duge u kojima se prelamala svetlost svetiljke. Zamislila sam ih kako se njišu u gustim morima, prosejavajući i jedući svoje manje rođake.

"Ponekad su se odvajali od stabljika i slobodno plutali", reče Čarls. Znala sam, ali mi nije smetalo što mi on to govori. "Najveće kolonije bile su verovatno jedan klik široke, plutale su u grozdovima i dizale purpurne pipke iznad vode kako bi upile Sunčevu svetlost..."

Pružila sam ruku u rukavici da ih dodirnem. Bila su čvrsto slepljena za svoju smrtnu postelju; otporna čak i tokom eona.

"Božanstveni su", rekoh.

"Prvi primeri zajedničkih kogenotipskih bauplana", reče Čarls.

"Ovo su uobičajeni primerci. Nema razvoja vrsta, već svi nastaju prema istom genetskom obrascu, stvarajući nekoliko stotina raznih oblika. Sve je to, u stvari, jedno biće. Neki misle da na Marsu nikad nije bilo više od devet ili deset vrsta odjednom. Zapravo ih i ne možeš nazvati vrstama - radije kogenotipskim rodovima. Nije čudo da ovakva biologija prouzrokuje Materinske ciste."

On duboko udahnu i ustade. "Doneću sad jednu prilično važnu odluku. Imam poverenja u tebe."

Podigla sam pogled sa Staklenog mora, u nedoumici. "Šta?"

"Hteo bih nešto da ti pokažem, ako te zanima. Kratka šetnja, još par stotina metara. Milijardu i po godina gore. Zemaljskih godina. Prvi i poslednji."

"Zvuči tajanstveno", rekoh. "Da ne kriješ ti ovde materinske naslage?"

On odmahnu glavom. "Nalazi se u sigurnosnom popisu, a iznajmljujemo ga samo naučnicima. Otac me je vodio tamo. Naterao me da se zakunem da ću čuvati tajnu."

"Možda bi trebalo da to preskočimo", rekoh, plašeći se da ne navedem Čarlsa da naruši poverenje porodice.

"U redu je", reče on. "Otac bi se složio."

"Kako to - bi?"

"Poginuo je na Džefersonu."

"Oh." Međuplanetni putnički brod Džeferson je pet marsovskih godina ranije imao kvar motora dok je izlazio sa orbite oko Meseca. Sedamdeset ljudi je poginulo.

Čarls je doneo odluku u ime svog pokojnog oca. Nisam mogla da odbijem. Ustala sam i pokupila torbu s alatom.

Kanjon je vijugao stotinak metara južno pre nego što će okrenuti na zapad. U krivini smo zastali da se odmorimo i Čarls je iz dokolice kopkao po sloju tvrde gline. "Imamo još oko jedan sat", reče. "Treba nam petnaest minuta da stignemo gde smo krenuli, a to znači da tamo možemo provesti samo deset minuta."

"Trebalo bi da bude dovoljno", rekoh, i smesta mi dođe da samu sebe udarim.

"Mogao bih tamo da provedem godinu dana, pa mi ne bi bilo

dosta", reče Čarls.

Popeli smo se uz blagu uzvisinu dugačku četrdeset-pedeset metara i iznenada se obreli pred jednim dubokim usekom. Usek je dijagonalno presecao kanjon, a vetar mu je tokom godina uglačao ivice.

"Cela ravnica je nestabilna", reče Čarls. "Potresi, udari meteora... Nešto ju je zatreslo i ona je napukla. Ovo je staro oko šest stotina miliona godina."

"Veličanstveno je."

On podiže rukavicu i pokaza uzanu stazu koja je vodila od dna kanjona niz bliži zid useka. "Stabilna je", reče. "Samo nemoj da se okližneš na šljunak."

Oklevala sam pre no što sam pošla za Čarlsom. Ispust je bio neravan, iskrzan, ne širi od pola metra. Zamislila sam kako bi bilo da se okliznem, padnem, da mi se odelo pocepa ili probuši.

Čarls me pogleda preko ramena, dobrano odmakavši niz stazu. "Hajde", reče. "Nije opasno ako je čovek oprezan."

"Ja nisam planinar", reko. "Ja sam zec, sećaš se?"

"Ovo je lako. Vredi truda, veruj mi."

Nervozno sam razmišljala pre svakog koraka, mrmrljajući sebi u bradu ispod mikrofona. Silazili smo u pukotinu. Odjednom više nisam mogla da vidim Čarlsa. Nisam mogla ni da ga čujem na radiju. Nismo bili jedno drugom u vidnom polju, a on nije dopirao do komsatovog transpondera. Nekoliko puta sam ga pozvala po imenu, pribijajući se uza stenu, svakog časa sve bliže panici i besu.

Gledala sam unazad preko levog ramena, povlačeći se udesno, kad mi ruka propade u prazninu. Zastala sam, tiho uzdahnuvši i pokušavajući da održim ravnotežu na ivici, pipajući u potrazi za osloncem, i osetila kako me ruka u rukavici hvata za mišicu.

Okrenula sam se i ugledala Čarlsa pored sebe. "Izvini", reče on. "Zaboravio sam da ne možemo da razgovaramo kroz stene. Dobro si. Samo zakorači ovamo..."

Stajali smo na ulazu u pećinu. Čvrsto sam zagrlila Čarlsa, ne govoreći ništa dok srce nije prestalo da mi mahnito lupa.

Pećina je prodirala duboko u zid useka, gubeći se u gustom mraku. Tavanica se uzdizala pet-šest metara iznad naših glava. Sa

suprotnog zida useka u pećinu dopiralo je dovoljno popodnevnih Sunčevih svetlosti da smo mogli jasno da vidimo jedno drugo. Čarls podiže svetiljku i pruži mi je. "Ovo je poslednji uzdah", reče.

"Šta?" još nisam bila sasvim pribrana.

"Prošli smo od alfe do omega."

Mrko sam ga pogledala zbog te smišljene tajanstvenosti, ali on nije gledao mene.

Postepeno sam shvatila da pećina nije areološka. Prigušena svetlost odbijala se od staklastih, glatkih zidova s uljanozelenkastim odsjajem. Fina paučinasta vlakna, tvrda kao kamen, protezala su se duž unutrašnjosti i presijavala se na nemirnom zraku svetla iz svetiljke. Komadići vlakana ležali su rasuti po podu. Stajala sam u tišini, poimajući očigledno: tunel je nekad bio deo nečeg živog.

"To je most akvadukta", reče Čarls. "Omega i Materinski ekos."

To uopšte nije bila pećina, već deo džinovskog cevovoda, fosilni ostatak najvećih i poslednjih živih bića na Marsu. Nikad nisam čula da je neki most akvadukta preživeo nedirnut.

"Ovaj deo je urastao u usek pre oko pola milijarde godina. Diluvijalne krečne naslage i pesak ispunili su granu, jer se pružala nasuprot ovdašnjim vetrovima. Lepljive čestice i jantarski pesak pokrili su akvadukt, ali ga nisu sprečili da pumpa vodu na jug. Kad je ekos propao, a voda presušila, ovaj deo izumro je zajedno s ostalim cevima, ali je bio zaštićen. Hajdemo."

Čarls me povede još dublje. Obilazili smo oko i ispod unutrašnjih nosača organske cevi. Voda koja je nekad tekla ovim akvaduktom hranila je milijarde hektara zelene i purpurne površine, prirodni sistem za navodnjavanje veći od svega što su ljudi ikad izgradili.

To su bili pravi Marsovi kanali, ali oni su izumrli mnogo pre no što su ih mogli videti Skjapareli ili Persival Louel.

Progutala sam knedlu. "Predivno je", reko dok smo zalazili još dublje. "Je li bezbedno?"

"Stoji ovde od pre pet stotina miliona godina", reče Čarls. "Zidovi su od gotovo čistog silikata, izgrađeni u slojevima debelim pola metra. Sumnjam da će sad pasti na nas."

Svetlost se sablasno belasala u daljini. Čarls sačeka da pronađem put kroz gustu rešetku zeleno-crnih vlakana, a zatim pruži

ruku da me propusti napred. Moj dah zvučao je promuklo u skućenom prostoru šlema.

"Lakše je tamo dalje. Peščani pod, lako se krećeš."

Cev se završavala u jednoj mračnoj prostoriji. Na trenutak nisam mogla da sagledam njenu veličinu, ali visoko iznad bio je otvor kroz koji se videlo nebo, i ja ugledah zvezde. Prigušena svetlost koja se rasipala po prostoriji dolazila je od zraka sunca koji je sporo kao kazaljka na satu klizio preko namreškanoog peščanog poda.

"To je rezervoar", reče Čarls. "I pumpna stanica. Nešto kao u TrQs Haut MQdoc."

"Ogroman je", reko.

"Okolo pedeset metara u širinu. Nije baš kružnog oblika. Gornji otvor se verovatno odronio pre nekoliko stotina godina."

"Zemaljskih godina."

"Tačno", odvratio on, šeretski se osmehnuvši.

Posmatrala sam koncentrične nabore u pesku, zamišljajući nalete i šibanje vetra koji je dopirao iz otvora na krovu. Zagrebala sam čizmom po prašini i taložnom pesku. Ovo je prevazilazilo obično poverenje. Čarls mi je pružio istinsku povlasticu, na koju su samo malobrojni imali pravo. "Ne mogu da verujem."

"Šta?" s iščekivanjem upita Čarls, zadovoljan sobom.

Slegoh sam ramenima, ne umejući da objasnim.

"Pretpostavljam da ćemo na kraju dovesti i Litvid, možda ga čak otvoriti i za turiste", reče. "Moj otac je hteo da on ostane u porodici nekoliko decenija, ali ne verujem da se iko od mojih tetaka i stričeva ili upravnika PG Klajn složio s tim. Svih ovih godina su ga, pretpostavljam, držali zatvorenog zarad uspomene na oca, ali sad misle da je to dovoljno dugo trajalo, a treba razmišljati i o sporazumu oko otkrivanja prirodnih izvora."

"Zašto je on hteo da bude zatvoren?"

"Hteo je da dovodi ovamo decu Klajnovih na čas istorije. Isključivo. Da im usadi osećanje dalekog vremena."

Čarls ode do mesta na koje je padao Sunčev zrak i stade, skrštenih ruku, dok su mu odelo i šlem bleštali zaspeljajuće belo i zlatasto naspram zagasitih plavozelenih senki u pozadini. Izgledao je božanstveno nadmen, u večnosti se osećao kao kod kuće.

Osećanje dalekog vremena, koje je Čarlsov otac pomno čuvao za decu iz svoje PG, neopaženo me je obuzelo i izazvalo svetao, blistav šok, ni nalik nečemu što sam ranije iskusila. Oči su mi se privikle na polumrak. Tanane šare brazdale su staklaste zidove pokopanog mehura. Setila sam se paleoskopske slike na zidu Šonove bolničke sobe. Prirodne Marsove katedrale. Sad su sve porušene i srušene... osim ovde.

Pokušala sam da zamislim božanski mir planete na kojoj ogromni, mehurasti sklopovi poput ovog ostaju nedirnuti tokom stotina miliona godina.

"Jesi li ovo već nekom pokazao?" upitah.

"Ne", odgovori Čarls.

"Ja sam prva?"

"Ti si prva."

"Zašto?"

"Zato što sam mislio da će ti se dopasti", reče on.

"Čarlse, ja nemam ni upola dovoljno iskustva ili... neophodne svesti da bih shvatila vrednost svega ovoga."

"Mislim da imaš."

"Mora biti da ima na stotine drugih..."

"Tražila si da vidiš moj Mars", odvrati Čarls. "Niko ranije nije tražio."

Mogla sam samo da odmahnem glavom. Nisam bila spremna da shvatim takav poklon, nekmoli da budem svesna njegove vrednosti, ali Čarls mi ga je darovao s najslađim namerama, i nije imalo smisla opirati se. "Hvala ti", rekoh. "Zadivljuješ me."

"Volim te", reče on, okrenuvši šlem. Lice mu je bilo u senci. Mogla sam da vidim samo kako mu oči blistaju.

"Nemoguće", odgovorih, odmahujući glavom.

"Pogledaj ovo", reče Čarls, podigavši ruke poput sveštenika pod svodovima katedrale. Glas mu je podrhtavao. "Ja radim na svojim nagonima. Nemamo mnogo vremena za donošenje važnih odluka. Mi smo svici, nakratko zasvetlimo pa iščeznemo. Kažem da te volim i to mislim ozbiljno."

"Ne daješ mi vremena da se odlučim!" uzviknuh.

Načas smo začutili. "U pravu si", reče Čarls.

Duboko sam udahnula, potiskujući talas osećanja, stiskajući ruke da ne bi drhtale. "Čarlse, ja uopšte nisam očekivala ovako nešto. Moraš mi dati malo prostora."

"Izvini", reče on, tako tiho da se jedva prenelo kroz predajnik na šlemu. "Trebalo bi da se vratimo."

Ja nisam htela da se vratim. Čitavog života ću se sećati toga, romantičnog trenutka i prizora o kojima sam potajno sanjala, mada je ovo prevazilazilo sve što sam mogla da zamislim; upravo onakvo uklapanje i obaranje s nogu, strastvene izjave kojima sam se nadala još otkako su se takve misli začele u meni. Zbunjivalo me je što to izaziva toliko protivurečnosti.

Čarls mi je davao sve što ima.

Dok smo se vraćali prema traktoru, na deset minuta pre no što ćemo morati da upotrebimo rezerve kiseonika, Čarls kleknu i odlomi četvrtast komadić sa dna Staklenog mora. Pružio mi ga je. "Znam da ih verovatno već imaš", reče. "Ali ovaj je od mene."

To baš liči na Čarlsa, mislila sam, da mi poklanja cveće od kamena. Spustila sam komadić stene u torbu. Popeli smo se u traktor, pustili pritisak, pa pomogli jedno drugom da crevom usisamo prašinu s odela.

Čarls je izgledao gotovo besan dok je hvatao ručicu i pokretao traktor napred. Pošli smo ukруг i ispeli se iz kanjona u mučnoj tišini.

Ja sam donela odluku. Čarls je bio strastven i posvećen. Do mnogo čega mu je bilo stalo. Svašta smo prošli zajedno, a on se pokazao kao hrabar, pouzdan i razuman. Gajio je prema meni duboku naklonost.

Bila bih glupača kad ne bih uzvratila njegova osećanja. Već sam ubedila sebe da je moja ranija bojazan poticala iz kukavičluka i neiskustva. Pogledavši ga tad - on je odbijao da pogleda mene, a lice mu se zarumenelo - rekoh: "Hvala ti, Čarlse. Čuvaću ovo kao dragocenost."

On klimnu glavom, naprežući se da izbegne polje stena.

"Negde duboko u srcu i ja tebe volim", rekoh. "Zaista."

U taj mah se njegovo lice opusti i ja videh koliko je bio prestravljen. Nasmejala sam se i protegla se da ga zagrlim. "Tako

smo - uvrnuti", reko.

Nasmejavao se i on, a oči mu zasuziše. Bila sam zadivljena svojom sposobnošću da nekom ugodim.

Te večeri, pošto je spoljna temperatura pala na minus osamdeset, zidovi i tunnelske instalacije u zemunicama su škripale i stenjale, a mi privukosmo krevete jedan do drugog u upravnikovoj spavaonici. Čarls i ja smo se poljubili, svukli i vodili ljubav.

Ni danas ne znam da li sam mu bila prva. To tada nije bilo važno, a sigurno nije važno ni sad. Čarls nije delovao neiskusno, ali je pokazao sposobnost da brzo shvata, pa me je uzbuđivao i zadovoljavao, a ja sam bila sigurna da je ono što osećam - ljubav. Moralo je biti; bilo je tako ispravno, bilo je uzajamno... i pružalo mi je silno zadovoljstvo.

Uživala sam u njegovoj uzbuđenosti, a posle toga smo razgovarali s lakoćom i otvorenošću koja pre nije bila moguća.

"Šta nameravaš da radiš?" upitah, ugnezdivši se na njegovom ramenu. Osećala sam se sigurna.

"Misliš, kad odrastem?"

"Da."

On protrese glavom i nabra obrve. Imao je guste, izrazite obrve i dugačke trepavice. "Hoću da razumem", reče.

"Šta da razumeš?" upitah, gladeći svilenkaste, crne malje na njegovoj podlaktici.

"Sve", odgovori on.

"Misliš da je to moguće?"

"Da."

"Kako bi to izgledalo? Razumeti sve - pretpostavljam da misliš na to kako sve dejstvuje, na fiziku."

"I to bih voleo da znam", reče on. Pomislila sam da se možda šali sa mnom, ali, podigavši pogled, shvatih da je smrtno ozbiljan. "A ti?" upita on, trepćući i jedva primetno se stresavši.

Namrštila sam se. "Bože, to pokušavam da odgonetnem već godinama. Stvarno me zanima upravljanje - politika, mislim da bi to bio zemaljski naziv. Mars je u tom pogledu zaista slab."

"Predsedniče Marsa", svečano reče Čarls. "Glasaću za tebe."

Pljesnula sam ga po ruci. "Centralisto", rekoh.

Čekajući da mi san dođe na oči, mislila sam kako ovaj deo mog života ima jasan pravac. Prvi put sam kao odrasla spavala s nekim i nisam osećala grižu mladalačke usamljenosti, već neku porodičnu pripadnost, lagodnost želje koju je zadovoljio drag prijatelj.

Imala sam ljubavnika. Nisam mogla da razumem svoju dotadašnju zbunjenost i oklevanje.

Sutradan smo opet vodili ljubav - naravno - a potom sam, dok smo šetali kroz tunele noseći šolje sa supom za doručak, pomogla Čarlsu da pregleda stanicu. Svakih nekoliko godina, aktivne stanice - bile napuštene ili ne - morali su da pregledaju ljudi i da podnesu izveštaj Stambenom odboru Povezanih grupa. Sve stanice u kojima se moglo obitavati upisivane su na karte, i morale su biti spremne da ih svako može koristiti u slučaju nužde. TrQs Haut MQdoc-u su bili potrebni novi arbajteri i sveže zalihe za vanredne prilike. Rezerve medicinskog nanoa bile su bajate. Pumpama je verovatno trebala inženjerska opravka dubinske mašinerije koja se nije mogla sama popraviti.

Pošto smo završili s dijagnostikom glavnih pumpi, još obuzeta izletom od prethodnog dana i svojim šokom pred dalekim vremenom, upitala sam Čarlsa šta je za njega najzagonetnije u svemiru.

"Problem upravljanja", reče on uz osmeh.

"Tako je", odvratih durljivo. "Samo ti meni spuštaj."

"Uopšte ti ne spuštam. Kako sve zna gde je i šta je? Kako svaka stvar razgovara sa svakom drugom stvari, i šta ili ko to sluša?"

"Deluje sablasno", rekoh.

"Veoma sablasno", složi se on.

"Ti misliš da je svemir jedan džinovski mozak."

"Nipošto, gospo", reče on, puštajući dijagnostičku traku da se smota natrag u njegovu pločicu. Zatakao je pločicu za pojas. "Ali on je neobičniji nego što iko može zamisliti. Neka vrsta računarskog sistema... ništa osim informacije koja sama sa sobom razgovara. Toliko je, izgleda, jasno. Ja hoću da znam kako ona razgovara sa sobom i kako mi možemo da je prisluškujemo... možda i da se uključimo u razgovor. Da joj kažemo šta da radi."

"Misliš, možemo privoleti svemir da se promeni?"

"Da", odgovori on blago.

"Zar je to moguće?" upitah.

"Kladim se u život da jeste", reče Čarls. "Ili bar u svoju budućnost. Da li si se ikad zapitala zašto smo zarobljeni u statusu quo?"

Kritičari kulture, pa čak i najveći mislioci Trojne federacije bavili su se odsustvom značajnih pomaka tokom poslednjih decenija. Bilo je napretka - na Zemlji, procvat informatičke revolucije - koji je doveo do površinskih promena, do krajnje prefinjenosti, ali već skoro čitav vek nije bilo paradigmatičnog zaokreta. Neki su govorili da bi stanovnik Zemlje iz 2071. mogao biti prenet u 2171. i prepoznati bezmalo sve što vidi... Samo to, posle vekova izvanrednih promena.

"Ako bismo mogli da uđemo u Bel-kontinuum, zabranjene kanale na kojima svemir vodi svoje knjige..." On se snebivljivo osmehnu. "Raspolutili bismo status quo. Bila bi to najveća revolucija svih vremena... mnogo veća od nanoa. Gledaš li ti ikad crtaće?"

"Šta je to?"

"Animirane slike iz dvadesetog veka. Dizniji crtači, Duško Dugouško, Ptica trkačica, Tom i Džeri."

"Gledala sam nekoliko", rekoh.

"Ja sam ih kao dete stalno gledao. Bili su jeftini - javno dobro - i oduševljavali su me. I sad me oduševljavaju. Gledao sam ih i pokušavao da shvatim kako bi svet poput njihovog mogao imati smisla. Čak sam se bavio i matematičkim proračunima. Stvarnost u korist posmatrača - niko ne pada dok ne shvati da je na ivici stene... Trenutna regeneracija povređenih tela, bez posledica, neprestani protok energije, ograničeno vreme, različite posledice istih uzroka. Prilično blesava stvarčica, ali me je naterala da se zamislim."

"Da li tako dejstvuje i naš svemir?" upitah.

"Možda i više nego što smo svesni! Zavidljuju me zamisli drugih stvarnosti, drugačiji načini da se nešto uradi. Ništa nije utvrđeno, ništa sveto, ništa metafizički određeno - sve zavisi od procesa i evolucije. To je savršeno. To znači da možemo biti u stanju da razumemo, samo ako se opustimo i odbacimo čula."

Pošto smo završili s obilaskom, više nismo imali izgovor da ostanemo, a traktor je trebalo vratiti u Šinkton još nekoliko sati ranije.

Čarls je izgledao potišten.

"Stvarno mi se ne ide natrag. Ovo je savršeno mesto da čovek bude sam."

"Nije baš savršeno", rekoh, spustivši ruku oko njegovog pasa. Lupkali smo se kukovima, idući niz tunel od pumpe prema kivetama.

"Niko nam ne smeta, ima šta da se vidi i gde da se ode..."

"A tu je i vino", rekoh.

Pogledao me je kao da sam najvažnija osoba na svetu. "Biće mi teško da odem kući i da te jedno vreme ne viđam."

O tome nisam mnogo razmišljala. "Trebalo bi da smo sad odgovorni odrasli ljudi."

"Ja se osećam vraški odgovoran", reče Čarls. Zastali smo pred vratima prostorije s kivetama. "Hteo bih da budemo partneri."

Bila sam zapanjena što se sve tako brzo zbivalo. "Zakonita veza?"

"Sklopio bih ugovor."

To je bio marsovski izraz, ali je izgledao nekako manje romantičan - premda stoga ne mnogo manje opasan - nego kad se kaže: 'Da se venčamo.'

Osetio je da drhtim i stegao me jače, kao da bih mogla pobeći. "Vraški značajno i brzo", rekoh.

"Vreme", reče Čarls s grobnom ozbiljnošću. Osmehnuo se. "Ja nisam strpljiv kao stene. A ti si neverovatna. Ti si ono što mi je potrebno."

Oduprla sam mu se rukama o ramena i držala ga na tom rastojanju, ispitujući njegovo lice, dok mi je srce lupalo. "Plašiš me, Čarlse Frenkline. Nije lepo plašiti ljude."

On se izvinio, ali nije popustio stisak.

"Mislim da još nisam dorasla za udaju", rekoh.

"Ne očekujem odgovor odmah", odvrati Čarls. "Samo ti kažem da su moje namere časne." Pokušao je da tu reč izgovori tako da ona izgubi svoj kruti, zvanični smisao, ali nije uspeo. Časno je bilo nešto što se moglo ticati mog oca, možda i majke, ali nisam bila sigurna da se ticalo i mene.

Ponovo zbunjenost, unutarne protivurečnosti koje izbijaju na površinu. Ali nisam nameravala da mu dozvolim da pokvari ono što

je postojalo među nama. Prislonih svoj prst na njegove usne. "Strpljenja", rekoš što sam mogla nežnije. "Bili mi stene ili ne bili. Ovo su velike stvari za obične ljude."

"U pravu si", reče on. "Opet navaljujem."

"Ne bih ni znala koliko si dobar ljubavnik", rekoš, "da nisi malčice navaljivao."

Dremala sam na povratku u Šinkton. Traktor je pronašao put kući kao veran konj. Čarls me je prodrmao dva sata pre nego što smo stigli i ja sam se budila izvinjavajući se. Nisam htela da se on oseti zapostavljen. Okrenula sam se da vidim kratku perjanicu prašine iza nas, a onda pogledala Čarlsa, koji je sedeo za upravljačem. "Hvala ti", rekoš.

"Za šta?"

"Za to što si navaljivao." Htedoh da kažem: 'Zato što si od mene napravio ženu', ali duhovitost možda ne bi bila očigledna, a ja nisam htela da on pomisli kako se ja neozbiljno odnosim prema onom što se dogodilo.

"Dobar sam u tome", reče on.

"Dobar si ti u mnogo čemu."

Obećala sam svojoj porodici da ću neko vreme provesti u Ili, mojoj domaćoj stanici, pre no što se budem vratila u školu. Za to je preostalo nedelju dana, ali sam morala da odem do Darija kako bih uhvatila glavni voz na sever. Čarls će još nekoliko dana ostati u Šinktonu.

Parkirali smo traktor u garaži i strasno se poljubili, a onda otišli na šinktonsku stanicu, obećavajući jedno drugom da ćemo se opet sastati kad počne škola.

Kad sam se vratila u Dari, Dijana Džohara - s kojom sam ponovo delila sobu - otvori vrata i uputi mi osmeh pun iščekivanja. "Kakav je bio?" upita.

"Ko?"

"Čarls Frenklin."

Rekla sam joj da idem na izlet Gore, ali nikakve pojedinosti u vezi s tim. "Jesi li ti to njuškala?" upitah.

"Nisam. Dok sam bila na porodičnom imanju, naša soba je primala poruke. Jedna je bila od Čarlsa sa šinktonske stanice. Gde ti je pločica?"

Namrštila sam se, setivši se da sam pločicu slučajno ostavila u traktoru. Možda je Čarls zato zvao. "Zaturila sam je", rekoš.

Dijana uzvi obrvom. "Pogledala sam listu kad smo se vratili. Isti onaj Čarls s kojim smo se zlopatili na MUS-u, pretpostavljam."

"Išli smo u potragu za fosilima", rekoš.

"Tri dana...?"

"Imaš dobar njuh, Dijana", odvratih.

Pošla je za mnom u moj deo sobe. Izvukla sam krevet iz zida i bacila torbu na cebe.

"On izgleda fin", reče Dijana.

"Hoćeš li mračne pojedinosti?" upitah, već očajna.

Dijana sleže ramenima. "Ispovest je dobra za dušu."

"Mora biti da si se dosađivala na imanju."

"Na imanju je uvek dosadno. Samo braća i venčani rođaci. Ali sjajan bazen za plivanje. Trebalo bi jednom da pođeš sa mnom. Možda sretnješ nekog ko ti se dopada. Ti bi valjala našoj porodici, Kaseja."

"Zašto misliš da bih prenela ugovor?"

"Možemo mnogo da ponudimo", reče ona veselo.

"Ti si vrhunski davež, Dijana." Brzo sam se raspakovala i složila stvari u ladice. Pomisao da ću ostatak raspusta provesti sama izgledala mi je sumorno.

"Ima li u tvojoj porodici dobrih muškaraca?" upita ona. "Prenela bih svoj ugovor... zbog nekog kao što je Čarls."

Nekoliko meseci ranije, ja bih isplazila jezik ili je gađala jastukom. Sad mi je to izgledalo nedolično. Imala sam ljubavnika - bila sam ljubavnica - a to je na neki način zahtevalo više zrelosti nego akcija na MUS-u.

"U redu. Bila sam sa Čarlsom u porodičnoj stanici", priznadoh. "On je dobar."

"Zgodan je", čežnjivo reče Dijana. "Radujem se zbog tebe, Kaseja."

Savila sam torbu. "Mogu li na miru da preslušam svoje poruke?"

"Sad možeš", reče Dijana.

Srce mi je zatreperilo od Čarlsove poruke. On je i dalje navaljivao.

Jedan sat pošto smo stigli u Šinkton, Čarls je govorio: "Ostavila si pločicu u mojoj torbi. Šaljem je u tvoju domaću stanicu. Samo sam hteo da se uverim da shvataš kako ja ozbiljno mislim. Volim te i mislim da nikad neću naći ženu kao što si ti. Znam da ti treba vremena. Ali znam da možemo podeliti snove. Već mi nedostaješ."

On je mnome bio oduševljen više nego ja sama. Sela sam na ivicu kreveta, nasmrt preplašena.

Te noći sam ležala budna, uznemirena poplavom uspomena na Čarlsa. Sve je bilo tako zbunjujuće i tako divno, ali sam znala da sam isuviše mlada za udaju. Neki su se vezivali u mojim godinama: oni koji su već na drugom stepenu odredili svoju budućnost, koji su znali šta hoće i kako to da postignu.

Ako bih Čarlsu rekla da ne želim sad da se udam, on bi se osmehnuo i kazao: "Imaš onoliko vremena koliko ti je potrebno." A to nije odgovor koji sam htela da čujem. U stvari, ono što je u meni trebalo da sazri bio je celokupan moj pristup mešanju unutaršnjeg života sa spoljašnjim. Šta ako Čarls nije stvoren za mene? Zašto da prihvatim nešto manje od savršenstva?

Jetko sam odmahнула glavom, osećajući se tako sebična, čak kao izdajica. Čarls mi je pružio sve. Kako sam mogla da odbijem?

Kako sam mogla da se bavim takvim mislima, a da i dalje tvrdim, čak i sebi, da ga volim?

Poslala sam natrag pisanu poruku, nemajući poverenja u svoj glas: Vreme koje smo proveli na TrQs Haut MQdoc-u bilo je divno. Zauvek će mi ostati u dragoj uspomeni. Ne mogu da govorim o zakonitoj vezi, jer sam mnogo manje sigurna u sebe nego što si ti. Hoću što pre da te vidim. Treba da budemo u društvu svojih prijatelja i radimo sve i svašta pre nego što počnemo da razmišljamo o obavezi, slažeš li se?

Potpisala sam se S ljubavlju, Kaseja Madžumdar. Tako sam potpisivala pisma dalekim rođacima. Ne sa volim te, jakim rečima, nego jednostavno, uzdržano, s ljubavlju. Čarlsa će to povrediti. Mene je zbolelo što sam to napisala i nisam izmenila...

Ali sam poslala poruku. Na sobnom prijemniku sam ostavila oproštajnu poruku za Dijanu, koja je ostala u Dariju da na miru uči.

Onda sam se ukrcala u voz za Severni Solis. Naslonila sam glavu na dvostruko staklo i posmatrala Mars noću, Fobos nalik na prigušen reflektor iznad potamnelih brda zapadno od Darija.

Plašim se, rekoh sebi. Nikad više ne mogu da budem što sam bila. Nikad ni za koga ne mogu biti ono što sam bila za Čarlsa. Nešto se završilo i ja se plašim.

Doputovala sam preko Klaritas Fose natrag do Džeda Planuma i Ile, sedišta moje porodice, pozdravivši roditelje i brata s puno nežnosti, uzalud se trudeći da ostavim utisak ležernog samopouzdanja, ovde je sve u redu, ja sam ista kao i uvek. Ali ja sam sad ljubavnica, oče. Mama, bila sam s muškarcem i bilo je divno... Mislim, on je bio divan, i čini mi se da sam zaljubljena, ali sve se zbiva tako brzo, i, Bože, volela bih da mogu da razgovaram s vama, istinski da razgovaram...

Čarls tri dana nije odgovarao.

Možda je proniknuo u dubine moje ličnosti i shvatio da je napravio veliku grešku. Možda je prozreo moju nezrelost i neiskrenost i rešio da me ipak otpiše kao šinktonsku ljubavnicu.

Poštanski arbajter doneo je moju pločicu, ali ja sam već bila poručila novu, ne uzdajući se u to da će soba zabeležiti sve poruke za mene. Nisam mogla da se usredsredim na planirnje svog sledećeg osminskog semestra. Bila sam u potpunom nervnom rastrojstvu.

Mrzela sam napetost i neizvesnost. Imala sam osećaj da sve kontrolišem, a sad sam izgubila tu kontrolu i došao je red na to da se sa mnom poigravaju kao s ribom na struku. Razdraženost se pretvorila u tužnu obamrlost. Ali nisam ga pozvala.

Potkraj trećeg dana, dok sam se svlačila pred odlazak u samotnu postelju, stigao je direktan poziv od Čarlsa.

Ogrnula sam se i prihvatila poziv u svojoj sobi. Njegov lik se jasno video na ekranu iznad mog kreveta. Izgledao je premoren i skrhan, a lice mu je bilo belo kao kreč. "Zaista mi je žao što se nisam javljao", reče. "Voleo bih da možemo uživo da razgovaramo. Ovde je prava

noćna mora."

"Šta nije u redu?" upitah.

"Svi ugovori naše PG sa Zemljom su raskinuti. Morao sam da doletim u Mekolif Veli na porodični sastanak. Još sam ovde. Bože, žao mi je, mora da si mislila..."

"Dobro sam", rekoh. "Nisam ništa čula na vestima."

"Još nije dospelo u javnost. Nemoj nikom da kažeš, Kaseja. Mislim da nas izbacuju zato što naš lunarni odsek počinje s velikim geološkim zahvatima u Lagranžu. Zemlji se to ne sviđa. Tačnije, ne sviđa se Velikoj istočno-zapadnoj alijansi, ali to je isto što i cela Zemlja."

VIZA, ekonomski savez Azije, Severne Amerike, Indije i Pakistana, Filipina i nekih delova Malajskog arhipelaga, stvarala je probleme pojedinim PG-ima, uključujući i Madžumdar.

"Je li baš tako strašno?"

"Ne možemo ništa da prevezemo na Zemlju i ne možemo da razmenjujemo procesne podatke s potpisnicama VIZA-e."

"Kako to tebe pogađa?" upitah.

"Predviđa se sveopšti gubitak u narednih pet zemaljskih godina. Moja stipendija je sasvim propala", reče Čarls. "Nadao sam se da ću za peti stepen studija moći da pristupim Trans-marsovskom društvu fizičara. Ako Klajnovi ne budu mogli da se povrate, neću moći da platim školarinu, niti da odem na peti stepen."

"Do đavola", rekoh. "Znam koliko to znači..."

"Time se sve odlaže, Kaseja. Ono što si rekla... o tome da neko vreme razmisliš o svemu..." Glas mu je podrhtavao dok se on upinjao da ovlada njime. "Kaseja, ja sad nikako ne mogu da stupim u zakonitu vezu, nemam izgleda na stipendiju..."

"U redu je", rekoh.

"Osećam se kao idiot. Sve je tako glatko išlo, možda, mislio sam, možda možemo..."

"Da." Bolela me je njegova nesreća.

"Izvini."

"Ne moraš da se izvinjavaš."

"Toliko te volim."

"Da", rekoh.

"Želim da te vidim. Čim ovde budem slobodan - treba da donesemo neke porodične odluke, konsenzus oko kursa PG i našeg odgovora, i tako dalje..."

"Ozbiljno. Znam."

"Hoću da se nađemo. U Dariju, kad se vratimo, možda u Ili, svejedno. Bez navaljivanja, samo... da te vidim."

"I ja želim da vidim tebe."

Ponovio je da me voli, pa se smušenim rečima oprostismo. Njegov lik se izgubio, a ja sam duboko udahnula i popila malo vode.

Čarls je bio u nevolji, što je smanjivalo pritisak na mene, i ja osetih olakšanje prožeto krivicom. Znala sam da moram porazgovarati s nekim, ali to nisam mogla s majkom i ocem...

Pozvala sam Dijanu.

Odgovorila je bez video-slike, a zatim ju je ipak uključila. Nosila je otrcanu plavu haljinu koju je od detinjstva brižljivo čuvala. Kosu je obložila Vividom, pakovanjem boje blata, na koje odavno beše navikla. Pakovanje se polako obmotavalo oko njene glave. "Znam, znam, ružna sam", reče ona. "Šta se dešava?"

Rekla sam joj u kakvoj je situaciji Čarls. Rekla sam joj da mi je predložio zakonitu vezu, a da je to sad nemoguće. Da sam bila i da sam još veoma zbunjena.

Ona zviznu i sruči se na krevet. "Momak radi brzinom svetlosti, zar ne?" upita, žmirnuvši. Razgovor na daljinu nije ni nalik sedenju u istoj sobi, naročito kad je ispovest u pitanju, ali Dijanino ophođenje ublažavalo je udaljenost. "Nadam se da si mu rekla da uspori malo."

"Mislim da on to ne može. Deluje tako zaljubljeno."

"To je ili divno ili on baš ima petlju. Šta ti osećaš?"

"On je tako iskren i... tako drag, osećam se kriva što nisam popustila i zagrizla."

"Pa, on ti je prvi, a to je samo po sebi dražesno. Ali nisi rekla tetka-Dijani šta ti osećaš. Voliš li ga?"

"Strepim da ću ga povrediti."

"Ah. Hoću reći, aj-oj."

"Ti kao da si iskusna", rekoh mrzovoljno, kršeći prste.

"Volela bih da jesam. Kaseja, prestani da šetkaš tamo-amo i smiri se. Mučiš me."

Sela sam.

"Otišla si s njim na TrQs Haut MQdoc. On se nije tek tako uvukao u tvoje odelo. Mora da si u njemu videla nešto posebno. Voliš li ga?"

"Da", rekoh.

"Ali nećeš zakonitu vezu."

"Ne baš sad."

"Uopšte?"

Protresla sam glavom, što nije bilo ni da ni ne. "Nemoj mi reći da sam budala što to ne uradim, jer je on lep i dobar. To već znam."

"Nipošto, Kaseja. Mada ti malčice zavidim. On jeste pametan, bio je dobar - pretpostavljam..."

"Bio je veoma dobar", viknuh.

"I voljan je da čeka. Pa čekaj."

Stisnula sam usne i zurila u nju. "Šta ako odlučim da se ne vezujem? Da li bi to bilo pošteno? On će dotle toliko vremena izgubiti sa mnom..."

"Zaboga, Kaseja, nadam se da to nikad neće čuti nijedan prefinjeni Zemljanin. Mi Marsovci smo tako ozbiljan narod. Ljubav nikad nije protraćena. Hoćeš li da ga sad otkačiš i probaš s nekim drugim?"

"Ne!" rekoh ljutito.

"Ej, pa to jeste izbor. Niko te ni na šta ne prisiljava. Ne zaboravi to."

Razgovor s njom još me je više oneraspoložio. "Sad se stvarno užasno osećam", rekoh. "Bolje da odem."

"Ni za živu glavu. Zašto se toliko opterećuješ time?"

"Zato što bi trebalo da se osećam drugačije ako ga volim. Trebalo bi da moja osećanja idu sva u jednom smeru, a ne u tri. Trebalo bi da sam srećna i darežljiva."

"Ti imaš deset godina, Kaseja. Ljubav u mladosti nikad nije savršena."

"On računa u zemaljskim godinama", požalih se.

"Aha, nedostatak! Kakve još mane ima?"

"Tako je pametan. Ništa ne shvatam u vezi s njegovim radom."

"Idi na tečaj. Ne trebaš mu kao asistent u laboratoriji ili ženski arbajter, je li tako?"

"Kad sam daleko od njega, ne znam šta da osećam."

Dijana se gadljivo namršti. "Dobro, stalno se vrtimo u krug. Ko čeka u sporednom tunelu?"

"Niko", rekoh.

"Znaš kako muškarci reaguju na tebe. Ti si privlačna. Čarls nije jedini zgodan momak na Marsu. Možeš sebi da dozvoliš malo opuštanja. Šta ti znaš o njemu? Znaš da njegova porodica nije bogata... njegova PG ima problema sa Zemljom... on hoće da bude fizičar i sve da razume. On je lep, nežan, odvažan kad je Gore... Zaboga, Kaseja, udariću te ako ga naprosto izbaciš!"

Protresla sam pognutom glavom. "Moram da idem, Dijana."

"Žao mi je što ne mogu da ti pomognem."

"U redu je."

"Voliš li ga, Kaseja?" upita ona ponovo uz prodoran pogled.

"Ne!" spetljala sam se da isključim video-sliku. Promašila sam.

"Ne isključuj me sad, cimerko", reče Dijana. "Uopšte ga ne voliš?"

"Ne mogu. Ne sad. Ne sto posto."

"Sigurna si?"

Klimnuh glavom.

"Možeš li ga jednog dana zavoleti?"

Prazno sam zurila u nju. "On je vrlo ubedljiv", rekoh.

"Sto posto?"

"Verovatno ne. Ne. Mislim da ne."

"Onda budi plemenita. Iskreno mu reci šta sad osećaš."

"Hoću."

Ona načas pogleda u stranu, a onda izvadi svoju pločicu. "Znaš ti mene", reče. "Stalno njuškam. Elem, imam ovde nešto zanimljivo, ako hoćeš da znaš."

"Šta?" upitah.

"Čarls je možda odvažan Gore i dobar u krevetu, ali on ima planove, Kaseja. Jesi li proveravala svog prijatelja?"

"Nisam."

"Ja se uvek postaram da saznam što više o svojim muškim prijateljima. Muškarci znaju da budu takve vrdalame."

Pitala sam se šta li će mi sad servirati, a ramena mi se zgrčiše od napetosti: da je on, u stvari, centralista, da je u starim zemunicama

uhodio za Kerolajn Konor.

"Ovo ne baca senku na njega kao na finog momka, ali naš dobri Čarls želi da postane pravi fizičar, Kaseja. Prijavio se da bude subjekt u istraživanju pojačavanja."

"Tako? To je dobra stvar. Prihvata je čak i porodica Madžumdar."

"Da. A na Zemlji to svi rade. Ali Čarls se prijavio da bude priključen na mislioca Kvantne Logike."

Na trenutak sam začutala. "G-gde si to saznala?"

"Ovoreni dosjei, prijave za istraživanja medicinskog smera, MUS. Podneo je molbu početkom prošlog leta, pre onoga u starim zemunicama."

Utroba mi se okrenula. "Oh, Bože", rekoх.

"Ej, pa mi ne znamo mnogo o takvoj vezi."

"Niko ne može čak ni da razgovara s KL misliocem! rekoх.

"Nisam htela da te uzrujavam, Kaseja, ali sam mislila da bi volela da znaš."

"Oh."

"Kad se vraćaš?"

Promrmljala sam odgovor i isključila sliku. Mutilo mi se u glavi. Nisam znala da li da se razbesnim ili da plačem.

Mi na Marsu smo uglavnom izbegli dramatične preokrete u pojačavanju, preoblikovanju i nanomorfizmu, uobičajenim na Zemlji. Navikli smo na niskostepena pojačavanja, genetska poboljšanja i terapiju u slučajevima teških duševnih poremećaja, ali većina Marsovaca zazirala je od krajnosti. Neke od njih nisu bile dostupne van Zemlje; neke naprosto nisu odgovarale našem pragmatičnom, pionirskom ukusu. Mislim da je kulturni konsenzus bio da Mars dopusti Zemlji, a donekle i Mesecu, da isprobaju radikalne postupke, dok će Mars deceniju-dve posmatrati revoluciju sa strane i čekati ishod.

Ukoliko je ono što je Dijana saznala bilo tačno - a ja nisam imala nikakvog razloga da posumnjam u nju - Čarls je, izgleda, bio spreman da sune pravo na oštricu.

Ono što je dotad bila mladalačka neodlučnost, sad se bezmalo pretvorilo u paniku. Kako mogu da održavam normalan odnos sa Čarlsom kad će on velik deo svog duševnog života provesti slušajući

besmislice Kvantne Logike? Zašto je uopšte hteo da to radi?

Odgovor je bio jasan - da bi postao bolji fizičar. Kvantna Logika odražavala je način na koji svemir dubinski deluje. Ljudska logika - i matematička neurologika većine mislilaca - najbolje je dejstvovala na klizavoj površini stvarnosti.

Ono što sam znala o tim stvarima, pokupila sam u školi i sa masovnog Litvida, gde su omladinskim programom za Zemljane vladali mentalno pojačani junaci. Ali, istinu govoreći, vrlo malo sam razumevala Kvantnu Logiku i KL mislioce.

Još jedno pitanje me je progonilo tokom ostatka dana, tokom večere s roditeljima i bratom, tokom zajedničkog sata PG i čajanke s igrankom predveče, sve do postelje bez sna: Zašto mi Čarls nije rekao?

Ipak mi nije baš sve dao.

Sutradan rano ujutru, majka i ja smo planirale moje obrazovanje za sledećih nekoliko godina. Nisam bila raspoložena, ali to se moralo obaviti, pa sam sve podnela što sam mogla hrabrije i veselije. Otac i Sten su otišli na među-PG konferenciju o kontroli vanmarsovske imovine; naš ogranak porodice je, po tradiciji, služio PG Madžumdar tako što je upravljao porodičnim učešćem u finansijama Trojne federacije, a Sten je krenuo tim putem. Mene su i dalje zanimali upravljanje i politička teorija, sad još i više pošto sam nekoliko meseci provela ne pohađajući tečajeve. Akcija na MUS-u i vreme provedeno s Čarlsom podstakli su moju rešenost.

Majka je bila strpljiva žena, odveć strpljiva, mislila sam, ali bila sam joj zahvalna što saoseća sa mnom. Nikad nije bila naklonjena političkom procesu; moja baka je iz protesta otišla sa Meseca kad je tamo promenjen ustav, a njena kćer je zadržala tipično lunarno osećanje snažnog individualizma.

I majka i ja smo znale šta dugujem porodici: da ću najkasnije kroz godinu i nešto dana početi da koristim PG, ili stupiti u zakonitu vezu, preseliti se i biti od koristi nekoj drugoj PG. Političke studije, izgleda, nisu u ovom času nikom naročito koristile.

Ipak, ako hoću da studiram teoriju države i opštu vladavinu i upravljanje, ona će se složiti... pošto izrazi nenametljivo i učtivo

protivljenje.

To je potrajalo oko pet minuta, a ja sam tupo sedela, slušajući je. Objašnjavala je teškoće politike u PG ekonomijama; rekla mi je da najbolji i najtrajniji doprinos čovek može dati u okviru svoje PG, ili kao izabrani predstavnik PG u Veću, a čak je i to bilo više dužnost nego povlastica.

Bila je ubedljiva; uzdržana, ali istinski osećajna verzija bakinog lunarnog povika 'Dosta s politikom!', a ja sam odgovorila: "To je jedino što me stvarno zanima, majko. Neko mora da prouči taj proces; PG moraju da održavaju odnose jedna s drugom, kao i sa Trojnom federacijom. To je naprosto zdravorazumski."

Nagnula je glavu na stranu i uputila mi svoj, kako bi ga otac nazvao, enigmatični pogled, koji sam dotad mnogo puta videla, ali nikad nisam umela da ga opišem. Blagonaklon, paćenički izraz pun strpljivog iščekivanja, mogla bih da kažem sad, posle decenija razmišljanja, ali ni to ne bi bilo tačno. Ovog puta, mogao je da znači: 'Da, to je treći najstariji zanat na svetu, ali ne bih volela da se moja kćer njime bavi.'

"Nećeš se predomisli, je l' da?"

"Mislim da neću."

"Onda, hajde da to uradimo kako valja", reče ona.

Sedele smo u trpezariji, ne dižući pogled s propekata koji su se smenjivali pred nama u stilizovanim slikama i tekstu, s oznaka i objašnjenja o tečajevima koji su se nadmetali da nas privuku. Majka uzdahnu i odmahnu glavom. "Nijedan od ovih nije naročito primamljiv", reče. "Svi su na nivou prijemnog."

"Ima nekoliko zanimljivih."

"Kažeš da ozbiljno hoćeš da se baviš time?"

"Da."

"Onda marsovska politička teorija neće biti dovoljna. To su sitni kamenčići u poređenju sa zemaljskim stenama."

"Ali zemaljsko obrazovanje je skupo..."

"I verovatno se više bavi istorijom i praksom Zemlje, ne daj Bože", dodade ona. "Ali to je ipak najbolje za ono što ti hoćeš."

"Ne želim da tražim nešto što niko u porodici nije dobio."

"Zašto da ne?" upita ona veselo, uživajući u prilici da izgleda

nastrana.

"Ne čini mi se pravo."

"Niko iz našeg ogranka Madžumbara nije se upustio u vladavinu i upravljanje. Finansije, ekonomija, ali nikad sistemska politika."

"Ja sam čudak", rekoše.

Ona odmahnu glavom. "Ali prepoznatljivo moja kćerka. Ja ću ti to obezbediti ako zaista želiš."

"Majko, mi ne bismo mogli da platimo više od godinu dana..."

"Ne mislim ja na samostalne tečajeve", reče ona. "Ako posežeš za zvezdama, biraj one najsjajnije. Najmanje čime bi trebalo da se zadovoljiš jeste stipendija porodice Madžumdar i razdoblje naukovanja."

O takvom nečem nisam ni sanjala. "Naukovanje - kod koga?"

Ona napravi grimasu. "Ko u našoj porodici zna najviše o politici, naročito zemaljskoj politici? Tvoj treći ujak."

"Bitras?"

"Ako se tvoj otac i pedagozi PG budu složili. Ja to ne mogu sama da ti obezbedim; na tom polju sam još pomalo autsajder. Nisam sigurna da će tvoj otac moći da potegne dovoljno veza i naplati dovoljno starih usluga. Bitrasa smo videli samo tri puta otkako si se rodila - a tebe on nikad nije upoznao..."

"Šta bih radila?"

"Među-PG poslove, i naravno, poslove Trojne federacije. Prisustvovala bi sastancima Saveta, pretpostavljam, i proučavala Povelju i poslovne zakonike."

"To bi bilo savršeno", rekoše zamišljeno.

"Ne računajući pravu vladu, to je najbolji predmet studija. Na nivou stanica mi imamo običaj da zanemarujemo tu vrstu upravljanja, a ja sam zahvalna na tome."

"Ali ipak će mi trebati zemaljski samostalni tečajevi da završim studije."

Ona se lukavo nasmeja. "Naravno." Prstom je blago dodirnula vrh mog nosa. "Ali oni neće ići na naš račun. Svi obrazovni troškovi u razdoblju naukovanja idu na teret visokog porodičnog budžeta."

"Ti si pomalo razmišljala o ovome iza mojih leđa", prekoreh je.

"Trpela sam tvoje bubice", reče ona, isturivši bradu i izvijajući

vrat, "zato što se mi trudimo da svoje mlađe ohrabrimo da samostalno razmišljaju. Nadamo se da će svašta isprobati. Ali zaista nikad nisam ni pomislila da ću dočekati da moja kćer izabere politiku..."

"Vladavinu i upravljanje", ispravih je.

"...za karijeru", dovrši ona. "Mene to, naravno, odbija, ali me i kopka. Posle nekoliko godina proučavanja Saveta, čemu ti možeš naučiti mene, kad se budemo svađale?"

"Mi se nikad ne svađamo", rekoh, zagrlivši je.

"Nikad", potvrdi ona. "Ali tvoj otac misli da se svađamo."

Pustila sam je iz zagrljaja i odmakla se. Pošto je sve ovo bilo odlučeno, ja sam morala da rešim još jedan problem. "Majko, htela bih nekog da pozovem da dođe u Ilu. Nekog iz Darija. Njemu treba odmor - imao je neke vrlo loše vesti..."

"Čarls Frenklin iz porodice Klajn", reče majka.

Nisam ga dotad ni pomenula.

Ona se nasmešila i uputila mi još jedan enigmatičan pogled. "Njegova majka je zvala da proveri jesi li dostojna njenog sina."

Moje zaprepašćenje moralo je biti očigledno. "Kako je mogla?" A iza tog pitanja: Kako je on mogao da o meni razgovara sa svojim roditeljima?

"Njoj je veoma važan njen sin jedinac."

"Ali mi smo odrasli!"

"Ona mi se učinila prijatna i nije postavljala sugestivna pitanja. Misli, razume se, da je Čarls divan mladić, a s obzirom na ono što kaže, nije da se ne slažem. Pretpostavljam da i ti misliš da je divan. Da li je?"

Promrmljala sam nešto, pokušavajući da pokažem koliko sam uvređena. Ona mi stavi prst na usne. "Kod nas je običaj da te izluđujemo", reče. "Smatraj to osvetom za ono doba kad si imala dve godine. Čarls je dobrodošao u ma koje vreme."

Mars je izdržavao četiri miliona građana i oko pola miliona budućih građana, što je malo manje od broja stanovnika nekadašnjih Sjedinjenih Država iz 1800.

Neki od budućih građana bili su Eloi, koji su se doseljavali sa

Zemlje kako bi iznova počeli na Marsu, gde doživeti Deset na kub - životni vek od najmanje hiljadu zemaljskih godina - ne samo da je bilo prihvaćeno, već se na to nije obraćala pažnja. Zemlja je zabranjivala veštačko produžavanje života preko dvesta godina, prisiljavajući Eloa da emigriraju ili preokrenu životni proces. Mars je od Zemlje dobijao pozamašan honorar za preuzimanje svakog Eloa - mada to nije naširoko oglašavano.

Neki doseljenici na Mars bili su naprosto pioniri, koji su odlazili sa Zemlje ili Meseca u potrazi za jednostavnijim životom. Mora biti da je Mars za njih predstavljao razočaranje - mi smo odavno prevazišli vreme usamljeničtva u suđerastim stenama i uzanim tunelima između podzemnih nastambi.

Dočekala sam Čarlsa na stanici Kaulun, deset kilometara od naših zemunica u Ili. Dok je Čarls uzimao torbu od arbajtera, ugledala sam Šona Dikinsona na prozoru voza. Čak i sa manje od pet miliona ljudskih bića (i oko tri stotine zvanično priznatih mislilaca) raštrkanih na površini ne manjoj od Zemljine, Mars je bio sasvim prijatno mesto. Kud god pošli, niste mogli da ne naletite na ljude koje poznajete. Šon i ja smo jedno drugom učtivo klimnuli glavom. Otvoreno sam zagrlila Čarlsa. Šon nas je nezainteresovano posmatrao dok je voz klizio iz stanice.

"Neverovatno mi je milo što te vidim", reče Čarls.

Nežno sam uzdahnula i stegla njegovu ruku. "To je bio Šon", rekoh. "Jesi li ga video?"

"Sedeo sam s njim", odgovori Čarls. "Izgleda mi veseliji nego kad smo se poslednji put videli. Rekao mi je da ti prenesem izvinjenje zbog onih glupih optužbi protiv tebe. Ide na jug. Nisam pitao kuda."

"To je lepo", rekoh, a licem mi prostruji toplina. "Dobro došao u Džida Planum. Knjigovođe, analitičari ulaganja, mala inženjerska preduzeća. Fosila nema ni od korova, čak ni Staklenog mora."

"Ti si tu, a to je dovoljno", reče Čarls. Preko platforme smo se uputili u čekaonicu i uzeli karte za povratak. Ila je zadirala u severni rub Džida Planuma. Manji, sporiji vozovi išli su od Kauluna do Džide i Ile, čak i do manjih stanica na istoku.

Čarlsovo lice izgledalo je još više ispijeno. Bili smo razdvojeni tek nešto duže od nedelju dana, a njegov lik i raspoloženje ipak su se

veoma promenili. Čvrsto me je držao dok smo se peli u voz, i s uzdahom se zavalio u sedište. "Bože, drago mi je što te vidim", reče. "Kaži mi šta si sve radila."

"Rekla sam ti u pismima", odgovorih.

"Kaži mi lično. Brinuo sam što stižu samo pisma."

"Pisma zahtevaju mnogo više napora", rekoh.

"Kaži mi."

Rekla sam mu da sam se prijavila za naukovanje u okviru porodice Madžumdar. On je to bezrezervno podržao. "Hrabra i plemenita Kaseja", reče. "Idi pravo na vrh u duhu tradicije."

"Samo očeve", rekoh. "Moja majka je, u stvari, prilično neutralna kad je reč o politici."

"Niko od nas neće još dugo biti neutralan", reče Čarls. "Klajnovi su dobili udarac. Uskoro će pogoditi i druge."

"Zemlja? VIZA?"

On sleže ramenima i pogleda kroz prozor na zagasitookeraste ravnice i plitke, kilometar široke doline i korita, zvana fose. "Mi smo nekakva pretnja. Čini se da niko ne zna kakva, ali idu na nas očiglednom silom. Sledeće nedelje izlazimo pred Savet Povelje da zatražimo solidarnost i pomoć."

"Pomoć?" nisam mogla da verujem; marsovske PG su retko tražile pomoć. Moralo se napraviti mnogo ustupaka suparničkim PG da bi se dobila međuporodična jemstva.

"Kao što rekoh, mi smo u velikoj nevolji. Nadam se da će sve ovo mimoići Madžumdare."

"Šta ćete uraditi ako ubedite Savet da pozove na solidarnost? To je jedan korak pre pozivanja na zajedničku akciju svih PG..."

"Pssst", reče on. podižući prst. "Ne upotrebljavaj tu reč, ujedinen." On se nasmeja, ali osmeh nije bio ubedljiv.

"Kako si ugrabio vremena da dođeš ovamo?"

"Uradio sam i više nego što je do mene stajalo u fazi planiranja. Imam tri dana do povratka."

"Sledeća osmina u Dariju počinje za četiri dana", rekoh.

"Moraću da je propustim."

"Napuštaš školu?"

"Vanredno porodično jednogodišnje odsustvo", reče on. "Biću na

raspolaganju dok ne prođe kriza."

"Zbog toga možeš zaostati čitavu godinu..."

"Marsovsku godinu", reče Čarls i potapša me po ruci. "Uspeću. Baš imam sreće da budem u ranjivoj PG. Ako ćeš se ti baviti visokom vladavinom i upravljanjem, možda bismo mogli da prenesemo tvoj ugovor..."

Odjednom to nije bilo smešno. Okrenula sam se na drugu stranu, nemoćna da sakrijem ljutinu, a Čarls je bio skrhan. "Izvini", reče. "Nisam hteo da budem neučtiv. Stvarno sam želeo da dođem ovamo i uverim te... a ti si rekla... Znam, Kaseja, oprosti."

"Ne mari." Nije pogodio uzrok mog besa, nije mogao da razume - još ne. "O mnogo čemu treba da porazgovaramo, Čarlse."

"Tako ozbiljno", reče on. Zatvorio je oči i spustio glavu na naslon. "Ovo neće biti odmor?"

"Naravno da je odmor", rekoš. To i nije bila neka laž.

Čarls je stigao usred sasvim neuobičajenog zatišja - većina mojih krvnih srodnika i onih što su to postali brakom, koji su obično opsedali Ilu i naše zemunice poput čopora domaćih mačaka, otišli su negde drugde, raštrkavši se širom Marsa na dužnost ili na odmor. Uživaćemo u retkim trenucima usamljenosti, a ni Čarls ni ja nećemo morati da podnosimo uporne poglede nestašne dečurlije, neukusna pitanja mojih tetaka, nagoveštaje o vezama od starijih rođaka. Čak je i moj brat bio odsutan. Stanica Ila biće prazna i tiha, na čemu sam bila beskrajno zahvalna.

Ila je zauzimala šezdeset hektara gotovo bezlične ravnice, nezanimljive ako se izuzmu akviferi i naslage čvrstog leda. Istraživači ruda zacrtali su lanac stanica duž Atininog akvifera tokom prve decenije Marsovog razvoja, pre trideset godina; tri od mogućih šest je izgrađeno, najpre Ila. Isprva je bila poznata pod nazivom Gde je Ila.

Malo ljudi je bilo razočarano zbog manjka osećajnih Marsovaca. Marsovski doseljenici koji su sletali u svoj novi dom i preuzimali dužnosti u stanicama, brzo su postajali čvrsti i praktični; to nije bio izlet. Držati stanicu otvorenu i preživeti bilo je samo po sebi teško tokom tih decenija, čak i kad se čovek nije morao baviti nesrećnim

domorocima. Ipak, ja sam se kao mala igrala Ile, a moj brat se igrao zaštitnika, g. Ttt-a, s puškom od zlatnih pčela, koji se prikrada astronautima...

Sve ovo sam nervozno pričala Čarlsu dok je mali voz zujao preko jaraka i glavne ravnice, pokušavajući da izgledam spokojna, iako sam se osećala jadno. Pozvala sam Čarlsa u Ilu da mu postavim pitanje koje mi se sad činilo neuljudno i nepotrebno; neuljudno, jer bi on, da je hteo, već pomenuo svoju želju da se podvrgne pojačavanju, a nepotrebno jer sam bila rešena da prekinem ovu kratkotrajnu vezu. Ali nisam mogla da mu to naprosto kažem u vozu.

A nisam mogla da mu kažem ni za večerom. Moji roditelji su se, naravno, svojski potrudili oko obeda, proslavljajući to što prvi put dovodim mladića u stanicu.

Naročito je otac pokazao zanimanje za Čarlsa, postavljajući mu beskrajna pitanja o zemaljskom embargu prema Klajnovima. Čarls je odgovarao učtivo i što je najbolje znao; nije bilo razloga da išta skriva od nekog ko je na tako visokom položaju kao što je moj otac.

Moji roditelji su mahom izbegavali nano hranu, dajući prednost plodovima iz bašte i sintetičkim proizvodima. Jeli smo krompir i sintetičku pitu sa sirom i voćnu salatu, a za desert očev vrhunski sintetički kolač od sira, uz vruć čaj. Posle večere smo sedeli u sobi uspomena, maloj i oskudno nameštenoj, poput većine soba u starim marsovskim stanicama, s neizbežnom kutijom živih senki sa Zemlje, samoreciklirajućim akvarijumom, malim, prastarim projektorima Litvida postavljenim na zid.

Volela sam roditelje, i bilo mi je važno šta oni osećaju, ali uznemirila me je njihova neposredna i prirodna naklonost prema Čarlsu. Čarls se smesta uklopio. On i otac nagli su se napred na stolicama, gotovo se dodirujući glavama, i kao stari prijatelji razgovarali o predstojećoj mogućnosti finansijski teških vremena.

Neizbežno, otac ga je upitao čime namerava da se bavi.

"Mnogim stvarima", odgovori Čarls. "Ja sam suviše preduzimljiv za jednog Marsovca."

Majka mu ponudi još čaja. "Ne vidimo nikakav razlog zbog koga Marsovci ne bi bili ambiciozni", reče ona, napućivši usne u blag prekor.

"Naprosto je nepraktično raditi ono što ja hoću, ovde i sada", reče Čarls. Odmahnuo je glavom i čudno se osmehnuo. "Ja nisam naročito praktičan."

"Zašto?" upita otac.

Prevalio je toliki put da bi bio sa mnom, mislila sam, a sve vreme provodi razgovarajući s mojim roditeljima... o tome čime namerava da se bavi u fizici.

"Mars nema neophodnu opremu za istraživanje, još nema, možda decenijama neće imati", reče Čarls. "Postoje samo dva mislioca na planeti koji se bave fizikom, i nekoliko desetina jedva upotrebljivih kompjutera zauzetih na univerzitetima, s dugim listama čekanja. Ja sam suviše mlad da bih dospeo na bilo koju listu. Moj rad je suviše primitivan. Ali..." On zastade, ispruživši ruke preda se, naglašavajući svoje reči odsečnim pokretom. "Za ono što želim da radim biće potrebni svi Zemljini izvori."

"Zašto onda ne odeš na Zemlju?" upita otac.

"Zašto da ne?" dodadoh ja. "To bi bilo izvanredno iskustvo."

"Nema izgleda", reče Čarls. "Ocene mi nisu savršene, psihološki izveštaj o meni ne obećava, da bi radili na Zemlji stranci moraju proći stroge testove... Moramo biti deset puta bolji od svakog Zemljanina."

Otac je namirisao ambicioznog mladića s premalo energije. "Moraš da uradiš ono što moraš da uradiš", reče strogo.

Istog časa bila sam na Čarlsovoj strani, naglo rekavši: "Čarls zna šta da radi. On zna više nego mnogi Zemljani."

Otac uzvi obrvom na žestinu moje odbrane. Čarls me u znak zahvalnosti uhvati za ruku.

"Probili su se i gori učenjaci od tebe", reče otac. "Samo moraš umeti da postupaš s ljudima."

"Ja ništa ne znam o postupanju s ljudima", reče Čarls. "Nikad nisam umeo ništa drugo osim da budem iskren s njima."

Pogledao me je kao da je to osobina koju možda visoko cenim, a ja sam se nasmešila iako sam mislila da to pre zaslužuje osudu nego divljenje. Zabrinutost mu začas nestade s lica, potisnuta obožavanjem. Njegove smeđe oči čak se malo ukrstiše, kao u šteneta. Okrenula sam se u stranu, ne želeći da tako delujem na njega. Htela sam da budem daleko od roditelja, nasamo s Čarlsom,

da izrazim svoju naklonost, ali da mu kažem da sad nije vreme. Osećala sam se užasno i bilo mi je malo muka.

"Kaseja bi otišla na Zemlju čim bi joj se pružila prilika", reče majka. "Zar ne bi?" Ponosno mi se nasmešila.

Zurila sam u akvarijum s ribicama, hermetički zatvoren pre mnogo decenija na Zemlji, koji je moj otac brižljivo pazio i poklonio majci na dan venčanja. "Niko mi nije ponudio", rekoh.

"Ipak, ti si dobra", reče Čarls. "Umeš da preskačeš prepone. Umeš s ljudima."

"Baš tako i mi mislimo", reče otac s ponosnim osmehom. "Jedino joj treba malo samopouzdanja. Podrška od drugih ljudi, ne samo roditeljska."

Otac me je odveo u stranu dok su majka i Čarls razgovarali. "Ti nisi srećna, Kaseja", reče. "Ja to vidim, tvoja majka to vidi - sigurno vidi i Čarls. Zašto?"

Odmahnula sam glavom. "Sve je pošlo naopako", rekoh. "Vama se on dopada."

"Zašto nam se ne bi dopadao?"

"Pozvala sam ga ovamo... da porazgovaram s njim. A ne mogu da budem nasamo s njim da razgovaramo..."

Otac se nasmeja. "Kasnije možete biti nasamo."

"Nisam ja zato nesrećna. Ispitujete ga kao da ću s njim stupiti u zakonitu vezu."

Otac je zažmirio na jedno oko i posmatrao me kao kad istraživač ispituje žile u steni. "Dosad sam njime zadovoljan."

"On je prijatelj, a ovamo je došao da razgovaramo. Ne tražim tvoje odobrenje."

"Dovodimo te u neprijatnu situaciju?"

"Samo treba s njim da porazgovaram o nekim važnim stvarima, a ovo oduzima toliko vremena."

"Oprosti", reče otac. "Pokušaću da skratim propitivanje."

Vratili smo se u sobu uspomena. Otac je polako odvuкао majku od razgovora i predložio da obiđu čajnu baštu. Kad su otišli, Čarls se zadovoljno smestio, sit i opušten. "Oni su dobri ljudi", reče. "Vidim odakle potičeš."

Mogao je da kaže bilo šta, ja bih se svejedno naljutila. Ovo me je još više ljutilo. "Ja sam samostalna žena", reko.

On bespomoćno podiže ruke i uzdahnu: "Kaseja, ti hoćeš nešto da mi kažeš. Reci mi sad. Dovodiš me u nedoumicu."

"Zašto nisi rekao da si se prijavio za povezivanje?"

On se namršti. "Molim?"

"Prijavio si se da budeš povezan sa KL misliocem."

"Naravno", reče on bezizražajno. "Prijavila se i trećina mojih kolega s četvrtog stepena fizike."

"Čarlse, ja znam šta je KL mislilac. Čula sam šta može da uradi s ljudima..."

"Ne pretvara ih u čudovišta."

"Ne čini im ni dobro kao ljudskim bićima", reko.

"Je li to ono što ne valja među nama?"

"Ne."

"Nešto ipak nije kako treba."

"Kakav bi to život bio za nekog..." Upetljavala sam se kao pile u kućine i nisam uspevala da pronađem put da se iz toga izvučem.

"Udatog za KL?" Njemu je to, izgleda, bilo smešno. "To je bio hir, Kaseja. O tome se razgovara na Zemlji. Neki od naših starijih fizičara misle da to može pomoći u rešavanju konceptualnih problema. Bilo bi privremeno."

"Nisi mi kazao", odvratih.

Pokušao je da skrene s teme. "Sad mi se više neće pružiti prilika", reče Čarls.

"Ali mi nisi kazao."

"Tebe baš to ljuti?"

"Nisi imao dovoljno poverenja u mene da bi mi rekao." Nisam mogla da verujem da se vrtimo oko pogrešne teme... sve da bi se izbegle reči za koje sam znala da su bolne, reči koje, zapravo, nisam imala razloga da izgovorim.

Čarls je, evo, sedeo naspram mene. Jednim delom svog bića - snažnim i velikim delom - ja sam htela da mu se izvinim, da ga povedem u čajnu baštu i ponovo vodim ljubav s njim. To nisam htela da dopustim. Donela sam odluku i sprovedu je do kraja, ma kako bolna bila za oboje.

"Ja imam još puno da odrastam", reko.

"I ja. Mi..."

"Ali ne zajedno."

Donja vilica mu se opustila, a oči napola zatvorile. Gledao je preda se, zatvorio usta i rekao: "U redu."

"Oboje smo previše mladi. Uživala sam u vremenu koje smo proveli zajedno."

"Pozvala si me da upoznam tvoje roditelje pre nego što ćeš mi to reći? To baš nije pošteno. Zbog tebe su protraćili vreme."

"Dopadaš im se koliko i meni", reko. "Htela sam da razgovaram s tobom na mestu koje mi je poznato, jer mi nije lako da ovo kažem. Ja tebe stvarno volim."

"Hm-hm." Nije hteo da me pogleda. Posmatrao je zidove kao da traži način da pobegne. "Htela si da ti pričam o budućim planovima koji se možda nikad neće ostvariti, da te uznemiravam nečim... što je verovatno nemoguće. A sad si razočarana."

"Nisam." Isturila sam vilicu, nastavljajući uprkos zbunjenosti, tek sad shvativši suštinu svog odgovora. "Otvoreno ti kažem. Kasnije, možda, kad nešto postignemo, kad nam se duhovi smire, kad budemo znali šta hoćemo da radimo..."

"Ja to znam još od detinjstva", reče Čarls.

"Onda je trebalo da odabereš nekog ko je više nalik na tebe. Ja ne znam šta ću raditi ni kuda će me to odvesti."

Čarls klimnu glavom. "Previše sam navaljivao", reče.

"Do đavola, prestani s tim", reko. "Govoriš kao..."

"Šta?"

"Nema veze." Samo sam ga posmatrala, širom otvorenih očiju, pokušavajući da, načinom na koji je moj pogled prelazio preko njegovog skladnog lica, pokažem istinsku naklonost koju sam prema njemu osećala.

"Ti nisi srećna, je li tako?" upita on.

"Ne možemo da odrastemo za par meseci", reko.

On podiže ruke. "Želim da budem s tobom, da vodim ljubav s tobom, da doprem do tebe... da te gledam dok toneš u san." Ta slika mi se učinila naročito zastrašujuća: domaća udobnost. Ni nalik onome što sam mislila da mi je potrebno. Mladost je vreme za

pustolovinu, za promene, ne za obaveze i život ustaljenog toka. "Možeš me toliko toga naučiti o politici i o tome kako ljudi rade zajednički. To mi je potrebno. Toliko apstraktno razmišljam da se ponekad izgubim. Ti bi mi mogla doneti ravnotežu."

"Pitam se da li ću ikad biti spremna za to", rekoh. "Možda bi bilo bolje da ostanemo prijatelji."

"Uvek moramo biti prijatelji", reče on.

"Zasad, samo prijatelji", dodadoh blago.

"Mudra Kaseja", reče on, počutavši nekoliko trenutaka. "Izvinjavam se što sam bio tako nespretan."

"Nemaš zašto", rekoh. "To je ljupko, zaista."

"Ljupko. Nije ubedljivo."

"Ja ne znam šta hoću, Čarlse", rekoh. "Moram to sama da otkrijem."

"Veruješ li ti u mene?" upita on. "Ako veruješ, znaćeš da život sa mnom nikad neće biti dosadan."

Uputila sam mu napola ljubopitljiv, a napola ljutit pogled.

"Nameravam da se bavim ozbiljnim stvarima. Ne znam koliko će mi vremena za to biti potrebno, Kaseja, ali već nazirem neke mogućnosti. Mesta gde bih mogao nešto da doprinesem. Ono što radim sam - taj rad ne pokazujem na univerzitetu - prilično je dobro. Nije u punom zamahu, još ne, ali je veoma dobro, a to je tek zagrevanje."

Sad sam prvi put sagledala Čarlsovu drugu stranu, i ona mi se nije dopala. Lice mu se odlučno namrštilo.

"Ne moraš da me ubeđuješ da si pametan", rekoh zlovoljno.

On me uhvati za ramena, blago, ali odlučno. "Nije to samo pamet", reče. "To je kao da mogu da vidim budućnost. Baviću se vrlo lepim poslom, značajnim poslom, i ponekad mislim, ko god bila moja partnerka, ona će mi pomoći da taj posao obavim. Moram veoma pažljivo da odaberem svoju partnerku, prijateljicu, ljubavnicu, jer to neće biti lako."

Mogla sam tad da okončam razgovor stiskom ruke i odlučnim 'zbogom'. Nije mi se dopadala ova Čarlsova crta. Nije ni upola toliko pametan kao moj otac, mislila sam, a ipak je pun sebe, strašan uobraženko, pun nekakvih velikih ideja. "Imam i ja posao koji treba

da obavim", reko. "Želim da budem više od nečijeg partnera, od podrške nečijem radu."

"Naravno", reče on, pomalo ishitreno.

"Ja moram da idem svojim putem, ne da se samo zalepim za nekog i pustim da me vuče za sobom", reko.

"Oh, naravno." Lice mu se opet namrštilo.

Čarlse, molim te, nemoj da plačeš, do đavola, pomislila sam.

"Toliko je toga u meni", reče on. "Moja su osećanja tako jaka. Ne mogu da se izrazim kako treba, a ako to ne mogu, sigurno neću moći da te ubedim. Ali nikad nisam sreo ženu kao što si ti."

Nisi ti sreo mnogo žena, pomislih, ne baš blagonaklono.

"Gde god da odeš, šta god budemo radili u životu, ja ću te čekati", reče on.

Tad ga uzeh za ruku, osećajući da je ovo pravi, ako ne i savršen način da se izvučem iz teške situacije. "Stvarno mi je mnogo stalo do tebe, Čarlse", reko. "Uvek ćeš mi biti drag."

"Nećeš da se venčaš, što ja sad ionako ne mogu da uradim, a znala si da... Znači, nećeš da te smatram stalnim partnerom, niti ičim drugim. Ne želiš više da me vidiš."

"Hoću slobodu izbora", reko. "Sada je nemam."

"Ja ti stojim na putu."

"Da", reko.

"Kaseja, nikad nisam bio ovako zbunjen i postuđen."

Zurila sam u njega, ne razumevajući.

"Imaš mnogo da naučiš o muškarcima."

"Razume se."

"O ljudima."

"Nesumnjivo."

"A ne želiš da to naučiš od mene. Šta sam ja učinio da se ovo tako brzo završi?"

"Ništa!" dreknuh. Neću još dugo biti u stanju da se savlađujem. Užasno je bilo pomisliti da posle svega Čarls treba i da prenoći ovde; u to doba više nije bilo vozova do stanice Kaulun. Moraćemo da se vidimo i sutradan ujutro, a moji roditelji će biti prisutni.

"Volela bih da živim sama, bez ikoga, da izgradim sopstveni život i vidim za šta sam sposobna", promrmljah u pola glasa. Oči mi se

napuniše suzama i ja podigoh glavu da mi se ne bi skotrljale niz obraze. "Nemoj me čekati. To nije sloboda."

On hitro odmahnu glavom. "Ja sam nešto pogrešio."

"Nisi!" viknuh.

Još smo bili u sobi uspomena. Uhvatila sam ga pod ruku i pavela u središte zemunice, a onda otvorila vrata tunela koji vodi do čajne bašte. Gurnula sam ga unutra, stežući zube.

Čajna bašta ležala je u valjkastoj ćeliji deset metara ispod površine. Gusti zeleni grmovi izbijali su iz zidova, tavanice i poda, pružajući se prema talasastoj traci veštačkog sunca. Lišće je šuštalalo na vazdušnoj struji. Držala sam ga za ruku i zastala na južnom kraju ćelije.

"Ja sam ta koja je pogrešila", rekoh. "Ja, a ne ti."

"Izgledalo je tako očigledno. Tako istinski", reče Čarls.

"Možda bi i bilo, kroz tri godine, ili pet. Ali pogrešno smo odabrali vreme. Ko zna šta ćemo tad raditi."

Čarls sede na klupu. Sela sam pored njega, hitro brišući oči rukavom. Tek pre nekoliko godina prestala sam da se igram s lutkama i zakopavam se u litvidovske priče o devojaštvu u zemaljsko viktorsko doba. Kako je ovo moglo doći tako brzo?

"Na Zemlji", reče Čarls, "ljudi svoju decu upućuju u sve o seksu, udvaranju i braku."

"Mi smo ovde staromodni", rekoh.

"Pravimo pogreške iz neznanja."

"Ja sam neznalica, u redu", rekoh. Glasovi su nam ponovo poprimili uobičajen razgovorni ton. Kao da raspravljamo na izložbi čajeva. Marsovci neobično vole čaj; ja najradije pijem peko-čaj. A vi?

"Neću više da se izvinjavam", reče on i uze me za ruku. Stegla sam njegove prste. "Rekao sam ono što mislim. I sad ti kažem... kad god budeš spremna, gde god da si, ja ću biti uz tebe. Neću otići. Izabrao sam tebe, Kaseja, i ni sa kim drugim neću biti srećan. Do tada ću biti prijatelj. Neću ništa očekivati od tebe."

Došlo mi je da skočim i vrisnem, Čarlse, to je tako glupo, ne shvataš šta govorim... Ali nisam. Odjednom sam sasvim jasno ugledala Čarlsa kao odapetu strelu koja leti pravo u metu, nemajući vremena da laže, čak ni da se odmori i poigra; ispravan i pošten

čovjek koji bi, u stvari, bio divan i odan muž.

Ali ne za mene. Moj pravac nipošto ne može da ide uporedo s njegovim. Možda ja neću pogoditi svoju metu, a sumnjala sam da će naše mete ikad biti iste.

Shvatala sam da će mi nedostajati, a taj bol je bio jači nego što sam mogla da podnesem.

Izišla sam iz čajne bašte. Otac je Čarlsu pokazao gostinsku sobu.

Nešto kasnije, otac je došao do moje sobe. Vrata su bila hermetički zatvorena, a komunikator isključen, ali sam kroz čelik i penu ipak čula njegovo kucanje. Pustila sam ga unutra, i on sede na ivicu mog kreveta. "Šta se događa?" upita.

Ja sam tiho i neprestano plakala.

"Da li te je on povredio?"

"Zaboga, ne", rekoh.

"Jesi li ti povredila njega?"

"Da."

Otac odmahnu glavom i stisnu usne pre no što će licu dati nepomičan izraz. "Neću više ništa da pitam. Ti si moja kćer. Ali reći ću ti nešto, a ti shvati kako najbolje umeš. Čarls je, izgleda, zaljubljen u tebe, a ti si učinila nešto da izazoveš tu ljubav..."

"Molim te", rekoh.

"Odveo sam ga u gostinsku sobu, a on me je pogledao kao izgubljeno kućence."

Okrenula sam se na drugu stranu, s bolom u srcu.

"Jesi li ga ovamo pozvala da bi se upoznao sa nama?"

"Ne."

"On je mislio da si ga zato pozvala."

"Nisam."

"U redu." Podigao je jedno koleno i obavio ruke oko njega: vrlo muževan, očinski pokret. "Godinama sam se pitao šta bih učinio ako te neko povredi - kako ću reagovati kad počneš da se zabavljaš. Ti znaš koliko te volim. Možda sam bio naivan, ali nikad nisam mnogo razmišljao o tome kako bi ti mogla uticati na druge ljude. Dobro smo te vaspitali..."

"Molim te, oče."

On duboko udahnu. "Ispričaću ti nešto o tvojoj majci i meni, što još ne znaš. Smatraj da time samo ispunjavam dužnost prema svom polu. Žene mogu strašno povrediti muškarce."

"To znam." Mrzela sam cviljenje u svom glasu.

"Saslušaj me. Neke žene misle da su muškarci prilično teške ličnosti i da im treba uzvratiti onako kako zaslužuju. Ali ne odobravam da lakomisleno nanosiš bol muškarcima, kao što ne bih dozvolio da Sten nanosi bol ženama."

Bespomoćno sam odmahнула glavom. Htela sam jedino da budem sama.

"Porodična istorija. Shvati je kako najbolje umeš. Tvoja majka je godinu dana provela birajući između mene i jednog drugog čoveka. Rekla je da nas obojicu voli i da ne može da se odluči. Nisam mogao podneti da je s nekim delim, ali nisam mogao ni da se povučem. Ona se najzad udaljila od tog drugog čoveka i rekla mi da sam ja onaj pravi, ali... bilo je veoma bolno, a ja to ni do danas nisam preboleo, posle trinaest godina. Voleo bih da mogu da budem plemenit i pun razumevanja i da oprostim, ali ni sad ne mogu da čujem njegovo ime, a da se ne trgnem. Za ljude kao što smo mi život nije jednostavan. Trudimo se da verujemo kako naši životi pripadaju samo nama, ali ne pripadaju, Kaseja. Ne pripadaju. Strašno bih voleo da nam pripadaju."

Nisam mogla da verujem da mi otac tako nešto govori. Sasvim sigurno nisam želela da to čujem. Majka i otac su oduvek bili savršeno zaljubljeni, uvek će biti; ja nisam proizvod hira i nepostojanih osećanja, nisam proizvod nečeg tako haotičnog kao što je ovo što se zbilo između Čarlsa i mene.

Nekoliko trenutaka jedva da sam mogla da govorim. "Molim te, idi", rekoh, nekontrolisano jecajući, i on ode, promrmljavši izvinjenje.

Sutradan ujutro, posle doručka koji trajao čitavu večnost, otpratila sam Čarlsa do stanice Kaulun. Poljubili smo se gotovo kao brat i sestra, previše obuzeti bolom da bismo išta rekli. Na trenutak smo se držali za ruke, dramatično zureći jedno u drugo. Onda je Čarls ušao u voz, a ja sam se okrenula i potrčala.

Pritisak je rastao.

Klajnovi su zatražili jemstva za solidarnost, ali ih nisu dobili, pa je u Savetu PG Povelje nastao rascep. Zemlja i VIZA su od sve više marsovskih PG zahtevale da potpišu nove ograničavajuće sporazume, povoljne za Zemlju. Veće PG bile su izložene još jačem embargu, a neke su se spojile, suočene s kobnim iscrpljivanjem fondova - bankrotstvom. Čak su i najveće PG, koje nisu bile pogođene, shvatile da sistemu nezavisnih porodica pretila propast; da će solidarnost pred spoljašnjim pritiskom uskoro postati nužnost, ne izbor.

Moja prva molba za naukovanje kod predstavnika bila je odbijena. Premestila sam se iz Darija natrag na MUS i nastavila studije u znatno smanjenoj školi vladavine i upravljanja. Šest meseci kasnije ponovo sam se prijavila za naukovanje, i ponovo bila odbijena.

Bitras Madžumdar, predstavnik PG Madžumdar i moj treći ujak, pozvan je na Zemlju potkraj 2172, M. G. 53, da svedoči pred Senatom Sjedinjenih Država Zapadne Hemisfere. Bitrasovo svedočenje moglo se i prenositi, što bi nam uštedelo mnogo novca. Političari i predstavnici retko govore javno bez pripreme. Ali to je bila poslovična Zemljina osionost.

VIZA - Velika Istočno-Zapadna Alijansa - pojavila se kao najveća ekonomska i politička sila na Zemlji. U okviru VIZA-e, Sjedinjene Države su zadržale položaj prvog među jednakima. Ipak, na Marsu je vladalo opšte uverenje da VIZA koristi Sjedinjene Države kako bi pokazala svoje veliko nezadovoljstvo što Mars slabo napreduje ka ujedinjenju. Stoga su Sjedinjene Države htele da pregovaraju neposredno sa nekim uticajnim Marsovcem i da od njega dobiju neposredno svedočenje.

Na neki izopačen način, sve to je izgledalo vrlo romantično i pustolovno; a da su svi bili praktični, meni verovatno nikad ne bi bila ponuđena mogućnost da odem na Zemlju. Čak je i najodaniji crveni zec na Zemlju gledao sa strahopoštovanjem. Šta god mislili o njenoj despotskoj politici, grozničavoj ljubavi prema tehnologiji, zastrašujućem mnoštvu bioloških eksperimenata, njenom neverovatnom svetskom duhu, na Zemlji je čovek mogao da napolju

šeta nag, a svi smo želeli da to probamo bar jednom.

I tako, pošto sam dvaput odbijena, ja sam se ponovo prijavila, a ovog puta, verujem - mada to ona nikad nije priznala - majka je potegla neke veze. Moja prijava je dospela dalje nego ikad ranije, sa mnom su razgovarali na nekoliko sve viših nivoa - i najzad mi je stavljeno do znanja da sam ozbiljno uzeta u obzir.

Čarls i ja smo se te decenije poslednji put videli 2173. Čekajući da moja prijava bude rešena, celo tromesečje sam provela kao službenik u Odiseju i radila u kancelariji Bet Irvajn Šarp, posrednice za Veliku Tarzu. Raditi za Šarpovu predstavljalo je značajno iskustvo; to što sam dobila taj posao, mislila je majka, bilo je znak velike blagonaklonosti PG.

Otišla sam na narodnu igranku, organizovanu da bi se prikupila sredstva za novoosnovani Istraživački Univerzitet u Tarzi, koji je već bio svetla tačka marsovske teorijske nauke, kao i središte marsovskog istraživanja mislilaca.

Čarls je bio tamo, u društvu jedne mlade žene čiji mi se izgled nije dopao. Spazili smo jedno drugo pod providnom, trakama ukrašenom kupolom, podignutom za tu priliku na jednom neobrađenom polju.

Ja sam nosila veoma izazovnu haljinu, koja je isticala ono što se nije moralo isticati. Čarls je na sebi imao univerzitetsku uniformu: zelenu rolku i tamnosive pantalone. Uspeo je da se izvuče iz kandži svoje prijateljice, i mi se obresmo licem u lice kraj stola prekrivenog svežim, novoprodučenim povrćem. Rekao mi je da divno izgledam. Pohvalila sam njegovu odeću, ali neiskreno; bila je užasna. On je delovao spokojno, ali ja sam bila nervozna. Još sam osećala krivicu zbog onog što se među nama dogodilo; krivicu, i još nešto. Njegova blizina izazivala je u meni nelagodnost, ali još sam o njemu mislila kao o prijatelju.

"Prijavila sam se za naukovanje kod predstavnika. Volela bih da idem na Zemlju", rekoh. "Ima dobrih izgleda da to i dobijem. Možda ću ići na Zemlju sa svojim ujakom Bitrasom."

Čarls reče kako mu je drago zbog mene, ali natmureno dodade: "Ako to dobiješ, otići ćeš na dve godine. Jedna marsovska godina."

"Proleteće", reko.

On je izgledao sumnjičav. "Rekao sam ti da ću uvek biti spreman da budem tvoj partner", reče.

"Ne bi se moglo reći da si čekao", reko, a od trenutne poplave besa i zbunjenosti lice mi se zažarilo i ton postao oštiji.

Čarls je sad bio okretniji i iskusniji s ljudima. "Ti baš nisi pružala mnogo ohrabrenja."

"Uopšte se nisi javljao", reko.

On odmahnu glavom. "Ti si rekla zbogom, sećaš se? Imam i ja neko zrnice ponosa. Računao sam da ćeš mi se javiti ako se predomisliš."

"To je prilično uobraženo", odvratio. "Veze su uvek uzajamne."

Napregao se iz sve snage da kaže nešto što nije želeo, i sklonio pogled. "Tvoj svet je postao prevelik za mene. Čekanje nije izgledalo praktično."

Ja sam samo zurila u njega.

"Ti si sazrela, postaješ sve ono što sam znao da ćeš postati. Želim ti sve najbolje. Uvek ću te voleti."

On se nakloni, okrete i udalji se, ostavljajući me sasvim smetenu. Prišla sam mu kao starom prijatelju, a on je poveo razgovor o toj neprijatnoj temi, za koju sam mislila da smo je oboje prevazišli, i to upravo kad sam mu saopštila ono što je verovatno bilo najveći uspeh u mom mladom životu. Tako otvorena emotivna ucena zasluživala je moj najdublji prezir.

Žustrim korakom prešla sam preko polja zastrtog nakatranisanim platnom i, prislonivši dlan na vrata, ušla u toalet. Tu sam zastala kraj slavine iz koje je tekao tanak mlaz, i zagledala se u okruglo ogledalo, ljutito se pitajući zašto se osećam tako grozno, tako tužno.

'Dobro da sam ga se otarasila', pokušala sam da ubedim samu sebe.

Čarls mi se oduvek dopadao, u njemu nikad nisam nalazila nešto čemu se ne bih divila. Čak ni sad, posle jednog veka koji je proveo između mene i nje, ne mogu sebe da nateram da tu mladu ženu nazovem glupačom.

Sve ovo pričam kao beznačajan uvod u nešto što ni Čarls ni ja

nismo mogli zamisliti. Osvrćući se sad unatrag, vidim neumorni sled zbivanja koji je tokom narednih sedam marsovskih godina narastao u najveći događaj u ljudskoj istoriji.

Beznačajan bol, beznačajni životi. Drhtaj čestica prašine koji se pretvara u oluju.

Drugi deo

Možeš da se vratiš kući, ali to će te koštati.

Potkraj dvadeset drugog veka, putovanje između Marsa i Zemlje još je bilo povlastica poslovnih i vladajućih krugova, ili hir veoma bogatih ljudi. Prosečan putnik iz srednjeg sloja, koji putuje od Zemlje do Marsa ili od Marsa do Zemlje, trebalo je da plati oko dva miliona trojnih dolara za tu pogodnost.

Ostali su morali da se zadovolje slanjem poruka brzinom svetlosti preko telekomunikacione veze, budući da je postojala prirodna prepreka neposrednim razgovorima.

Od Zemlje do Meseca, odgovor kasni oko dve sekunde i dve trećine, sasvim dovoljno da povratite dah, a da pri tom ne izgubite tok misli. Do Marsa, već u zavisnosti od položaja planete, zakašnjenja su se kretala od četrdeset četiri do samo nešto ispod sedam minuta.

Umeće razgovora rano je zamrlo između Zemlje i Marsa.

2175-2176, M. G. 54-55.

Čim sam čula da su me uvrstili u najuži izbor za naukovanje, počela sam grozničavo da obnavljam znanje iz zemaljske politike i kulturne istorije. Već sam otišla mnogo dalje od onoga čemu se Marsovci nauče tokom redovnog školovanja; postala sam, što je na Marsu pomalo neuobičajeno, zemljofil. Sad je trebalo da budem i stručnjak.

Imala sam izvesnu predstavu o tome kakva će mi pitanja biti postavljena; znala sam da će biti razgovora i strogog ispitivanja; ali nisam znala ko će voditi ispit. Kad sam saznala, bila sam raspeta između olakšanja i uznemirenosti. Konačno, mislim da mi je laknulo. Prvi razgovor biće sa Alisom, glavnim misliocem porodice Madžumdar.

Razgovor je obavljen u Ili, u kancelariji predviđenoj za zvanične, međuporodične poslovne sastanke. Tog jutra sam se polako oblačila, obrativši naročitu pažnju na svežu odeću koja se oblikovala ispod prostirke na mom krevetu. Pomno sam se osmotrila u ogledalu i vid-projekciji, tražeći nedostatke spolja i iznutra.

Pokušala sam da se smirim, prelazeći tih stotinak metara do poslovnih prostorija, namerno odabravši duži put kroz porodične otvorene bašte, u ogranku glavnog tunela, prepune cveća, povrća i niskog drveća koje je raslo pod trakama veštačkog sunca.

Mislioci su bili postojano učtivi, beskrajno strpljivi i uopšte prijatne ličnosti. Uz to, pametniji od ljudi i znatno brži od njih. Nikad dotad nisam razgovarala sa Alisom, ali sam znala da je moj ujak ustanovio posebna merila za svog budućeg učenika. Nisam mnogo sumnjala u to da će me ona temeljno i pravedno ispitati. No, imajući u vidu moje godine i nedostatak iskustva, to malo sumnje ubrzo je preraslo u težak slučaj nerveze.

Poranivši nekoliko minuta, prijavila sam se rukovodiocu izbora, skromnom sredovečnom čoveku iz Džide, po imenu Pek. Peka sam upoznala dok sam pohađala pripremni tečaj za stipendiju. On pokušava da me umiri.

"Alisin priključak je čist i prostran", reče on. "Danas je dobro

raspoložena." Bila je to mala šala. Mislioci nisu pokazivali raspoloženja; mogli su da ih oponašaju, ali ona nikad nisu gospodarila njima. Za razliku od mene. Raspoloženje koje je mnome gospodarilo bližilo se panici.

Promrmljah da sam spremna da počnem. Pek se osmehnu, potapša me po ramenu kao da sam dete i otvori vrata kancelarije.

Nikad dotad nisam bila u toj prostoriji. Zidovi obloženi tamnim furnirom od ružinog drveta, gust zagasitozelen, metabolički tepih, blistava svetlost koja dopire iza mesinganih štitnika na zidovima.

Devojka dugačke, crne kose, u beloj čipkanoj haljini - Alisin lik - prividno je sela za opalni sto, ruku sklopljenih na uglačnom crnom i plamenocrvenom kamenu. Alisa je dobila ime po osobi koja je nadahnula Luisa Kerola, Alisi Lidel, i najviše je volela da za svoju projekciju koristi njen oživljeni lik. Slika je zadrhtala da pokaže kako je nestvarna, a zatim se umirila. "Dobro jutro", reče ona. Govorila je milozvučnim devojačkim glasom.

"Dobro jutro", nasmeših se. Moj osmeh je, poput Alisinog lika, zadrhtao, otkrivajući svoju varljivu prirodu.

"Nas dve smo jednom već radile zajedno, ali ti se verovatno ne sećaš", reče Alisa.

"Ne", priznadoh.

"Kad si imala šest godina, ja sam vodila seriju istorijskih Litvida iz Džide. Bila si dobar učenik."

"Hvala."

"Poslednjih nekoliko meseci, Bitras i PG Madžumdar pripremaju se da oputuju na Zemlju kako bi neposredno pregovarali s raznim tamošnjim partnerima i zvaničnicima."

"Da." Pomno sam slušala, nastojeći da se usredsredim na reči, a ne na sliku.

"Bitras će sa sobom na Zemlju povesti dvoje mladih ljudi iz porodice, koji obećavaju, kao učenike-pomoćnike. Učenici će imati odgovorne dužnosti. Molim te, sedi."

Ja sedoh.

"Da li ti je nelagodno zbog moje pojave?"

"Mislim da nije." Jeste bilo čudnovato sedeti pred takvom devojkom, ali sam zaključila - naterala sam sebe da zaključim - da

mi to ne smeta previše. Moraću da naučim da tesno saradujem sa misliocima.

"Tvoj obrazovni program savršen je za učenika kakav će Bitrasu biti potreban. Posebno si obrađivala vladavinu i upravljanje, a i studirala si teoriju upravljanja u kulturama zasnovanim na mreži razmene podataka."

"Pokušala sam", rekoh.

"Takođe si detaljno istraživala Zemljine običaje, istoriju i politiku. Šta misliš o Zemlji?"

"Zadivljujuća je", rekoh.

"Da li ti se čini privlačna?"

"Sanjam o njoj. Veoma bih volela da je vidim u stvarnosti."

"A društvo na Zemlji?"

"U poređenju s njim, Mars je provincija", rekoh. Nisam umela - nikad nisam umela - da se pretvaram. Uostalom, sumnjala sam da bi pretvaranje ostavilo utisak na Alisu.

"Mislim da se oko toga uglavnom svi slažu. Koje su prednosti Zemlje, kao jedinstvene celine?"

"Nisam sigurna da se o Zemlji može govoriti kao jedinstvenoj."

"Zašto?"

"Čak i sa svim komunikacionim, veznim i besplatnim mrežama, zajedničkim obrazovanjem i trenutnim plebiscitom... još ima mnogo razlika. Između alijansi, nezavisnih zemalja, manjina koje se nisu podvrgle terapiji... mnogo razlika."

"Da li na Marsu ima više ili manje različitosti?"

"Manje različitosti i manje jedinstva, rekla bih."

"Zašto?"

"Preko osamdeset odsto ljudi na Zemlji terapeutski je obrađeno ili visoko prirodno. Tokom šezdeset zemaljskih godina, oni su imali većinu kreiranih rođenja. U ljudskoj istoriji verovatno nikad nije postojalo odabranije, pametnije, fizički i umno zdravije stanovništvo."

"A Mars?"

Osmehnula sam se. "Mi držimo do svojih bubica."

"Jesmo li manje jedinstveni u upravljanju i odlukama?"

"Nesumnjivo", rekoh. "Pogledajte samo našu takozvanu politiku - sve naše pokušaje da se ujediniamo."

"Kako će to, po tvom mišljenju, uticati na Bitrasove pregovore?"

"Ne mogu ni da pretpostavim. Ne znam čak ni šta on - šta PG ili Savet nameravaju da urade."

"Kakav je tvoj pogled na Sjedinjene Države i alijanse?"

Oprezno sam se probijala kroz kratku istoriju, svesna Alisinog ogromnog pamćenja i svog neminovno jednostavnog shvatanja tog složenog pitanja.

Krajem dvadesetog veka, međunarodne korporacije i vlade podjednako su uticale na zemaljske poslove. Zemlja je prolazila kroz svoju prvu revoluciju brze razmene podataka; informacija je postala isto toliko važna koliko sirovine i proizvodne mogućnosti. Polovinom dvadeset prvog veka, fabrike nanotehnologije bile su jeftine; nanoreciklažom mogle su se iz đubreta dobiti sirovine; mreža podataka i kreiranje suvereno su zavladali.

Održavan je privid pojedinačnih naroda i postojanja kontrole njihovih vlada, ali su se političke odluke sve češće donosile na osnovu ekonomske dobrobiti, a ne nacionalnog ponosa. Ratovi su prestali, tržište rada se burno zatalasalo kad su se u njega uključile zemlje u razvoju - ogorčene nanotehnologijom i drugim oblicima automatizacije - a širom informatičkog sveta ponikao je sloj terapijski obrađenih, savršeno sposobnih radnika, visoko obrazovanih i samopouzdanih profesionalaca koji su zahtevali jednako pravo glasa u odborima korporacija.

Početak druge decenije dvadeset prvog veka, novi metodi uspešne psihološke terapije počeli su da menjaju Zemljinu kulturu i politiku. Terapijski obrađeni pojedinci, pre kao nova duhovna nego ekonomska klasa, ponašali su se drugačije. Povrh očekivanog smanjenja ekstremnog i razornog ponašanja, terapijski obrađeni pokazali su se kao lakši i prilagodljiviji, neuporedivo inteligentniji, a stoga i više skeptični. Oni su preispitali političke, filozofske i verske postavke prema sopstvenim merilima dokazivanja. Nisu bili 'vernici'. Pa ipak, sa drugima - čak i sa terapijski neobrađenima - radili su lako i uspešno. Krilatica zagovornika terapije glasila je: 'Zdravo društvo je učtivo društvo.'

S ekonomskim ujedinjenjem većine naroda do 2070, pritisak na terapijski neobrađene da uklone svoje bubice i nedostatke prirode i

vaspitanja, postao je bezmalo nepodnošljiv. Oni s nezadovoljavajućim psihološkim osobinama sve teže su dolazili do stalnog zaposlenja.

Krajem dvadeset prvog veka, niža klasa terapijski neobrađenih činila je oko polovinu ljudske vrste, ali je stvarala manje od jedne desetine svetskog privrednog proizvoda.

Da bi preživeli, narodi, kulture i političke grupe morali su da ugađaju terapijski obrađenima. Promene su bile drastične, za neke čak i surove, ali mnogo manje surove od ranijih istorijskih plima i oseka. Ishod, podsetila me je Alisa, nije bila smrt političkih ili verskih organizacija, kao što su neki predviđali - bila je to neka vrsta ponovnog rođenja. Razvila su se nova, viša merila, filozofije i religije.

Kako su se menjali pojedinci, menjalo se i grupno ponašanje. Istovremeno, kroz uzajaman odnos, promenila se priroda svetske trgovine. Isprva su narodi i veće korporacije pokušali da zadrže svoje stare, posebne povlastice i nezavisnost. Ali već tokom poslednjih decenija dvadeset prvog veka, međunarodne korporacije koje su posedovali ili vodili terapijski obrađeni radnici i čvrsto povezani menadžeri, upravljale su svetskom ekonomijom iza tankog paravana nacionalnih demokratskih vlada. Zbog tradicije - pozamašne gomile kulturnih sanjarija - zadržane su izvesne maske; ali oštroidim pojedincima i grupama nije bilo teško da prepoznaju očigledno.

Korporacije u vlasništvu radnika priznavale su zajedničke ekonomske sfere. Trgovina i poreska politika utvrđivane su bez obzira na granice, valute su standardizovane, mreže kredita se prostirale širom sveta. Ekonomija je postala politika. Ta nova stvarnost ozvaničena je nadnacionalnim alijansama.

VIZA - Velika Istočno-Zapadna Alijansa - uključivala je Severnu Ameriku, veći deo Azije i jugoistočne Azije, Indiju i Pakistan. Velika Alijansa Južne Hemisfere, ili VAJH, obuhvatala je Australiju, Južnu Ameriku, Novi Zeland i veći deo Afrike. Evrokon se razvio iz Evropske Ekonomske Zajednice, priključivši sebi baltičke i balkanske zemlje, Rusiju i Tursku uniju.

Nesvrstane zemlje su se mahom nalazile na Srednjem istoku i u severnoj Africi, među narodima koje su mimoišle i industrijska i informatička revolucija.

Početak dvadeset drugog veka, mnoge zemaljske vlade zabranile su terapeutske neobrađene da obavljaju osetljive poslove, ukoliko ne spadaju u visoko prirodne - ljude kojima nije potrebna terapija da bi ispunili novopostavljene uslove. A pojam osetljivog posla bivao je sve širi.

U to doba tek su nicala prva naselja na Mesecu i Marsu, sa strogim zahtevima za doseljenike; neprilagođeni nisu imali gde da se sakriju. Romantika naseljavanja Marsa bila je toliko primamljiva da su njegovi organizatori mogli sebi dopustiti krajnju izbirljivost, odbacujući čak i terapeutske obrađene u korist visoko prirodnih. Oni su činili glavninu doseljenika.

Sva naselja u mladoj Trojnoj federaciji prihvatila su terapiju; većina je odbacivala obaveznu terapiju, novu tiraniju sa Zemlje.

Alisa i ja smo se postepeno udaljile od ispitne užtogljenosti i zapodele slobodnijim razgovorom. Alisa je tu promenu izvela tako vešto da sam jedva primetila.

Razmišljala sam o tome kako je izgledao život u svetu hirova i mentalne prašine. Pitala sam Alisu kako zamišlja takav svet.

"Kao veoma zanimljiv i mnogo opasniji", odgovori ona. "Na neki način, tad je postojalo više raznolikosti u ljudskoj prirodi. Na žalost, većina raznovrsnosti bila je besplodna ili čak razorna."

"Da li si ti terapeutske obrađena?" upitah.

Ona se nasmeja. "Mnogo puta. Kod mislilaca je uobičajen postupak da se podvrgavaju analizi i terapiji. A ti?"

"Nikad", reko. "Izgleda da nemam destruktivnih bubica. Mogu li ja tebe nešto da pitam?"

"Svakako."

Postajala sam sve opuštenija. Ukoliko je Alisa i ustanovila da ne zadovoljavam, to ničim nije pokazivala. "Ako je Zemlja tako jaka i zdrava, zašto vrši toliki pritisak na Mars? Zar terapija ne usavršava veštinu pregovaranja?"

"Ona omogućava bolje razumevanje drugih pojedinaca i organizacija. Ali ciljevi se ipak moraju postaviti i mora se doneti sud."

"U redu." Osetila sam kako se u meni budi žar rasprave. "Recimo da nas dve polazimo od istih činjenica, a da se ja ne slažem s tobom."

"Da li su nam ciljevi isti?"

"Ne. Recimo da nam se ciljevi razlikuju. Zašto ne možemo da ujedini izvore i sporazumemo se, ili naprosto ostavimo jedno drugo na miru?"

"To je možda moguće ukoliko se ciljevi međusobno ne isključuju."

"Zemlja vrši pritisak na Mars, i može doći do sukoba. To znači da smo mi deo igre koja ima samo jednog pobjednika, pobjednik nosi sve."

"To je jedna mogućnost, igra sa zbirom nula. Ali to nije jedina vrsta igre u kojoj može doći do sukoba."

Sumnjičavo sam šmrknula. "Ne razumem", rekoh, što je značilo: Ne slažem se.

"Je li dopuštena hipotetična situacija?"

"Samo izvoli."

"Predstaviću sukob između Zemlje i Marsa bez složene matematike."

"Imam osećaj da si ti ovo predstavljala i na mnogo višem nivou..."

"Jesam", odgovori Alisa.

Nasmejah se. "Onda sam ja unapred poražena."

"Nije mi namera da vređam."

"Ne", rekoh. "Samo se pitam zašto se uopšte trudim da vodim raspravu."

"Zato što nikad nisi zadovoljna svojim trenutnim stanjem."

"Molim?"

"Nikad ne smeš prestati da se usavršavaš. S moje tačke gledanja, ti si savršen ljudski partner u raspravi, jer me ne isključuješ. Drugi to čine."

"Da li te Bitras isključuje?"

"Nikad, mada sam ga više puta razbesnela."

"Onda nastavi", rekoh. Ako Bitras može to da podnese, mogu i ja.

Alisa je rečima i grafičkim projekcijama opisala Zemlju koja se munjevito bliži devedesetopostotnoj saglasnosti na trenutnim plebiscitima - ujedinjenje većine pojedinačnih ciljeva. Mreža podataka će pojedincima omogućiti jednak pristup ključnim informacijama. Ljudi će biti iznova definisani kao jedinice u okviru velikog mislećeg organizma, pri čemu su pojedinci istovremeno

sjedinjeni - jer brzo postižu saglasnost oko rešenja zajedničkih problema - ali i samostalni, jer prihvataju različitost mišljenja i stanovišta.

Htedoh da pitam: Kakva različitost? Svi se slažu! - no Alisa je očito raspolagala višim, matematičkim definicijama, prema kojima su te reči bile tek približno uopštavanje. Sloboda neslaganja biće odlučno branjena, na osnovu toga što čak i sjedinjeno i informisano društvo može napraviti grešku. Međutim, razumni ljudi verovatno će pre odabrati nezaobilazan, čist put do rešenja. Moje marsovsko stanovište žestoko se pobunilo. "To liči na političko ugnjetavanje u košnici", rekoh.

"Možda, ali seti se da mi ovde dočaravamo kulturu zasnovanu na mreži razmene podataka. Različitost i samostalnost u okviru političkog jedinstva."

"Male vlade uspešnije odgovaraju pojedincima. Ako su svi ujedinjeni, a ti se ne slažeš sa statusom quo, ali ne možeš da pobegneš u neki drugi sistem vladavine - da li je to zaista sloboda?"

"U svetskoj kulturi Zemlje, mreža podataka omogućava čak i velikim vladama da brzo odgovaraju na želje pojedinaca. Veze među zvaničnicima organizacija trenutne su i neprekidne."

Rekoh da mi to izgleda malo odveć optimistično.

"Ipak, plebisciti se brzo odvijaju. Mreža podataka podstiče ljude da se obaveštavaju i da raspravljaju o problemima. Zahvaljujući sopstvenom pojačanju, koje će uskoro imati moć kakvu imaju mislioci, i uz pomoć veza s još savršenijim misliocima, svi zvaničnici ljudskih organizacija deluju kao džinovski procesor za preispitivanje i utvrđivanje svetske politike. Mreža podataka, da tako kažem, spaja pojedince uporedno. Ljudske grupe i mislioci na kraju mogu postati tako povezani da će biti nemoguće razlikovati ih.

Na tom stupnju, takvo društvo prevazilazi moju sposobnost predstavljanja", zaključila Alisa.

"Grupni um", rekoh zlorado. "Ne želim da budem prisutna kad se to dogodi."

"Bilo bi zanimljivo", reče Alisa. "Uvek bi ostala mogućnost da pojedinac simulira izdvojenost."

"Ali onda bi bila usamljena", rekoh, a reč mi iznenada zape u grlu.

Čudnovato, ja sam žudela za nekom vrstom povezanosti u kojoj bi bilo dogovora i izvesnosti - da stvarno pripadam široj istini, nekakvom većem, zajedničkom naporu. Moje marsovsko vaspitanje, moja mladost i ličnost, držali su me izdvojenu i ispunjavali stalnim, mada ne prejakim, duševnim bolom, uz blago osećanje nepripadanja. Duboko sam želela da pripadam pravednoj i uzvišenoj stvari, da imam ljude - prijatelje - koji me razumeju. Da ne budem usamljena. U nekoliko nesprenih, iskidanih rečenica objasnila sam ovo Alisi, kao da je ona moja najbolja prijateljica, a ne ispitivač.

"Ti razumeš taj poriv", reče mi Alisa. "Možda ga, pošto si mlađa, razumeš bolje nego Bitras."

Stresla sam se. "Da li ti srcem i duhom želiš da pripadaš nečem velikom, nečem značajnom?"

"Ne", odgovori Alisa. "Za mene je to samo zanimljivost."

Glasno sam se nasmejala da bih odagnala zbunjenost i napetost. "Ali za ljude na Zemlji..."

"Želja da se pripada nečem velikom istorijska je sila koju svi priznaju, ponekad se protiv nje i bore, ali je mnogi smatraju neizbežnom."

"Zastrašujuće."

"Za Mars u njegovom sadašnjem stanju, veoma zastrašujuće", složi se Alisa. "Zemljinim alijansama nisu po volji naše 'bubice', kako ih ti nazivaš. Oni žele racionalne i sposobne partnere, s jednakom društvenom stabilnošću, u okviru ekonomski ujedinjenog Sunčevog sistema."

"Pa tako vrše pritisak na nas, zato što smo mi usamljenička planeta... Misliš da Marsovci ne žele da pripadaju nečem velikom?"

"Mnogi Marsovci visoko cene svoju povučenost i individualnost", reče Alisa.

"Pogranična filozofija?" upitah.

"Mars je izvanredno urbanizovan. Pojedinci su tesno povezani u ekonomske grupe širom planete. To ne liči mnogo na porodice i pojedince izolovane na granici."

"Da li ste ti i Bitras razgovarali o Zemljinim ciljevima?"

"To će ti on reći."

"Dobro", odgovorih. "Onda ću ja tebi da kažem šta ja mislim, u

redu?"

Alisa klimnu glavom.

"Mislim da Zemlja ima nekakav veći plan, pri čemu joj nezavisnost ma kog dela Trojne federacije stoji na putu. Na kraju, oni će hteti da ukrote Mars i kontrolišu ga, kao što su to uradili sa Mesecom. A onda će se pozabaviti Pojasevima, asteroidima i svemirskim naseljima... dok nas sve ne sateraju u tor kako bi njihova centralna vlada mogla kontrolisati sva bogatstva u Sunčevom sistemu."

"To je blisko mojoj proceni", reče Alisa. "Jesi li mnogo vremena provela u simuliranoj zemaljskoj sredini?"

"Ne", priznadoh.

"Na taj način se može mnogo naučiti. Možda bi htela da uđeš u simuliranu zemaljsku ličnost, samo da bi razumela."

"Nisam baš toliki ljubitelj... tehničke prisnosti", rekoх.

"Smem li da kažem da je i to tipično za Marsovce? Moraš prisno upoznati svoje protivnike da bi vodila uspešne pregovore. Jemčim ti da su oni proučili marsovske stavove do najsitnijih pojedinosti."

"Ako oni postanu mi, zar neće i razmišljati kao mi?"

"Čudna je to zabluda, da razumeti kako neko drugi misli znači složiti se s njegovim mišljenjem. Razumeti ne znači postati, ne znači slagati se."

"U redu", rekoх. "A šta biva ako se čitava Zemlja poveže i mi imamo posla sa grupnim umom? Zašto bi to povećalo njihovu potrebu za bogatstvima?"

"Zato što će ciljevi čvrsto ujedinjenog mentaliteta gotovo sigurno biti viši od ciljeva nejedinstvene organizacije."

"Niko nikad nije zadovoljan onim što ima?"

"Ne u ljudskom iskustvu; ne na nivou vlada, naroda, ili planeta."

Setno sam odmahnula glavom. "A šta je s tobom?" upitah. "Ti si moćnija i jedinstvenija od mene. Jesi li ambicioznija?"

"Ja sam zamišljena da služim ljudskim potrebama, i time sam zadovoljna."

"Ali zakonski, ti si građanin, s pravima kakva i ja imam. To bi trebalo da uključuje i pravo da želiš više."

"Jednakost pred zakonom nije jednakost u prirodi."

Za trenutak sam u tišini promislila o tome. Alisin lik se osmehnu. "Veoma sam uživala u našem razgovoru, Kaseja."

"Hvala", rekoh, iznenada se prisativši zašto je ovaj sastanak upriličen. Otreznila sam se. "Bilo je vrlo... zabavno."

"To je za mene kompliment."

Jezik me je svrbeo da postavim očekivano pitanje.

"Preneću Bitrasu svoju procenu."

"Hvala", rekoh krotko.

"Biće, razume se, i razgovora sa ljudima."

"Razume se."

"Bitras obično ne razgovara lično."

To sam ranije već čula i mislila sam da je čudno.

"On ima puno poverenje u svoje saradnike, a zapravo i u mene", reče Alisa, i dalje se osmehujući.

I ne mnogo poverenja u sopstveni sud? "Oh."

"Kasnije ćemo opet razgovarati", reče ona. Njena projekcija ustade, a rukovodilac, Pek, otvori vrata kancelarije i uđe. Ja se oprostih od Alise.

"Kakva sam bila?" upitah Peka dok me je ispraćao.

"Pojma nemam", odgovori on.

Šest dana sam sa strepnjom čekala. Sećam se da sam bila više nego mrzovoljna - bila sam nepodnošljiva. Majka me je branila od ljutitog oca; moj brat, Sten, naprosto mi se sklanjao s puta. Mnoštvo rođaka tiskalo se u zemunicama, tetkina porodica i četvoro njene poodrasle dece. Nastojala sam da se što bolje sakrijem, u nedoumici da li sam neka vrsta društvenog gubavca ili učaurena larva koja samo što nije postala leptir.

Jednom sam razgovarala sa Dijanom, koja je sad bila instruktor-uchenik na MU Dari, ali joj nisam pomenula ispitni razgovor. Donekle sam verovala u baksuzluk. Podrška prijatelja i porodice, mislila sam, mogla bi privući pažnju zlih božanstava što tragaju za odveć srećnim mladim ženama koje treba spustiti na zemlju.

Šestog dana, moja pločica se oglasila melodijom za zvaničnu poruku. Iz hodnika koji vodi u zajedničke porodične prostorije povukla sam se u svoju sobu, hermetički zatvorila vrata, legla

postrance na krevet i izvukla pločicu iz džepa, rasklopivši je pred sobom. Duboko sam udahнула i pročitala reči s ekrana.

Draga Kaseja Madžumdar,

Vaša molba da radite kao učenik Zastupnika Bitrasa Madžumdara iz PG Madžumdar prihvaćena je. Nalazićete se u svojstvu njegovog pomoćnika tokom predstojećeg puta na Zemlju. Uskoro ćete se sresti sa Bitrasom. Molim Vas da odmah pripremite svoje stvari.

Helen Dugal

Sekretar Zastupnika, PG Madžumdar

Obuze me drhtavica. Ležala sam poleđuške na krevetu, ne znajući da li da se smejem ili da povratim.

Hitala sam pravo u središte moći, makar samo kao posmatrač.

Drugi srećnik bio je jedan ozbiljan momak iz Madžumdarove stanice u Vastitas Borealisu, Alen Pak-Li. Alen je bio dve godine stariji od mene. Ovlaš sam se s njim upoznala na MUS-u. Izgledao je tih i iskren.

Sa sobom je trebalo da ponesemo i zaštićenu kopiju Alise. PG Madžumdar je, s popustom, platila oko sedam i po miliona za nas četvoro - Alisa Dva računala se kao zaseban putnik, mada nije imala ni dvadeset kilograma.

Kao sekretar i učenik-pregovarač, ja ću mnogo vremena provoditi sa svojim trećim ujakom. Bitras, okoreli neženja gotovo trostruko stariji od mene, bio je čuven po svojoj sklonosti da juri žene. Naša porodična veza nije za njega predstavljala nikakvu prepreku; ja mu nisam bila krvni srodnik, a veze u okviru PG, iako blago sputavane, behu uobičajene. Znala sam to kad sam prihvatila posao - mislila sam da mogu s tim da se nosim.

Rekli su mi da se on srazmerno obzirno udvara, a da odbijanje prima dostojanstveno i ne uzimajući ga za zlo; takođe su mi rekli da će se u javnosti ophoditi očinski i zaštitnički, te da je u mnogom pogledu častan, pametan i dobar.

"Ali ako odeš s njim u krevet", reče majka dok mi je pomagala da

se spakujem, "propala si."

"Zašto?" upitah.

"Zato što je on jedna konzervativna matora tipčina", reče ona. "Zaklinje se ženama da ih silno voli, a na svoj način, on ih zaista voli. Ali - to sam saznala od jedne njegove partnerke - on mrzi seks."

"Ja sam zbunjena", rekoh, pakujući trubu sirovog platna u jedini čelični kofer koji sam smela poneti na put.

"On je kao pas koji obožava lov, ali ne uživa u tome da ubije lisicu."

Nasmejala sam se, ali majka uzvi obrvama i stisnu usne. "Veruj mi. On živi za svoj posao, a za neoženjenog muškarca na njegovom položaju seks može biti suviše buran, nerazuman, možda i opasan. On mora se pomiriti s tom drugom stranom svoje ličnosti, koju nikad nije mogao da kontroliše. Ali za tebe je ovo sjajna prilika."

Napravila sam grimasu i složila svoj medicinski pribor u kofer.

"Bocni ga", reče majka. Bocnula sam pribor i on se smotao.

"Svež je", rekoh. "Nisam znala da je on takvo čudovište. Zašto ga uopšte iko podnosi?"

"Sveto čudovište, draga Kaseja. Da ga nema, trebalo bi ga izmisliti. Smatraj ga svojim porodičnim ispitom zrelosti. Odupri se navaljivanju duhovito i pametno, pa će on za tebe učiniti sve na svetu. A kad ti jednom uzme meru, prestaće da navaljuje." Ona je kritičkim pogledom osmotrila savršeno spakovan kofer, onda s odobravanjem klimnula glavom. "Zavidim ti", čežnjivo reče. "Strašno bih volela da odem na Zemlju."

"Čak i ako bi putovala s Bitrasom?"

"Nema ni najmanje izgleda da ti ili ja odemo s njim u krevet." Ona namignu. "Nas dve imamo tako prefinjen ukus. Ali kakva prilika... Odupri se zveri, i s druge strane iziđi opet kao devica, ovenčana zlatom i draguljima."

"Pa..." rekoh.

Dva dana pre no što ćemo otputovati, Bitras me je pozvao u svoju kancelariju u Karter Sitiju, u Aonija Teri. Ukrcala sam se na voz na stanici Džida i prešla u Aoniju, ostavljajući torbu na stanici Karter. U Karteru je živela većina osoblja PG Madžumdar, to je bilo mesto gde

su se kovali dalekosežni planovi; a tu je bio i Bitrasov dom.

Nisam poznavala Bitrasa i bila sam prilično nervozna.

Helen Dugal me je dočekala na stanici i zajedno smo se taksijem povezele kroz tranzitne tunele. Helen je bila privlačna žena od dvadeset marsovskih godina, ali nije izgledala mnogo starija od mene.

Stanovništvo Kartera sačinjavalo je deset hiljada članova PG i nekoliko stotina kandidata, mahom Zemljana koji su emigrirali zbog tamošnjih zakona o Eloima. To je bio velik grad, s valjanom upravom, a tuneli i zemunice bili su prostrani i lepo uređeni. Nije izgledao prenatrpan i nasumičan kao Šinkton, niti hladno poslovan poput Darija; ali daleko od toga da je bio ugodan i prislan kao Ila. Prisustvo tolikih Zemljana - nekolicina njih bili su egzotično preoblikovani - povremeno je stvaralo sasvim nemarsovsku atmosferu.

Helen je na moju pločicu ubacila podatke o temama o kojima će se raspravljati i obavestila me o rasporedu moje dvodnevne posete. "Prouči to kasnije", reče ona. "Ovog časa, Bitras želi da upozna svog novog pomoćnika."

"Naravno." Nisam uočila zavist na licu Helen Dugal. Pitala sam se zašto Bitras ne vodi nju umesto mene - pitala sam se da li ona misli da joj ja otimam hleb. Pošto sam po izgledu malo mlađa... po godinama sigurno...

Prema onom što sam čula, sve je bilo moguće. Sigurno sam delovala odsutno, jer se Helen trpeljivo nasmešila i rekla: "Ti si učenica. Ja nemam razloga da strepim od tebe, a ni ti od mene."

A od Bitrasa?

"I veruj mi, većina onog što si čula o našem zastupniku čiste su besmislice."

"Oh."

"Advokati i predstavnici porodica sastaju se danas po podne u petnaest sati. Ali najpre ćeš ručati sa Bitrasom i sa mnom. Alen Pak-Li je još u Borealisu. Prekosutra će biti ovde."

Ručak je poslužen u trpezariji van Bitrasove glavne kancelarije. Očekivala sam umerenu raskoš, ali prizor je bio spartanski: nanohrana iz kutije, nimalo primamljiva, i čaj u paketićima, poslužen

iz starih, obijenih čajnika i dotrajalih šolja, na stolovima koji su nesumnjivo bili izrađeni od pionirskog metala.

Bitras uđe, stežući u ruci pločicu i psujući na jeziku koji mi se isprva učinio kao hindu; kasnije sam saznala da je to jezik Pandžaba. Ljutito se sručio za sto - na Marsu nije lako naglo sestiti, ali on je dao sve od sebe. Pločica odlete nekoliko centimetara preko stola i on se izvini na savršenom, brzom engleskom.

Bio je tamne puti, gotovo purpurne, s prodornim očima i lepih crta na sredovečnom licu. Na glavi mu je poput četke štrčala kratka, oštra, crna kosa bez ijedne sede. Snažne ruke i noge, prilično mišićave za jednog Marsovca, bile su čvrsto usađene u zdepasto telo. Nosio je belu pamučnu košulju i teniski šorts. Tenis je bio omiljen Bitrasov sport.

"Stvar je hitna. Stvar je vrlo, vrlo hitna", reče on i razočarano odmahnu glavom. Zatim diže pogled, dok su mu oči blistale kao u dečaćića, i široko se osmehnu. "Da se upoznamo! Moja nećaka, moj novi učenik i pomoćnik?"

Ustala sam sa stolice i naklonila se. On učini isto, protegavši se preko stola da mi stegne ruku. Pogled mu se na trenutak zadržao na mojim grudima, koje teško da su mamile ispitivačko oko ispod široke trenerke. "Dolaziš s visokim preporukama, Kaseja. Mnogo očekujem od tebe."

Porumenela sam.

On žustro klimnu glavom. "Mislio sam da ćemo imati vremena da sami ručamo, ali nije tako - smesta počinjemo s radom. Gde su advokati?"

Vrata se otvoriše i uđe šest najistaknutijih advokata i menadžera PG Madžumdar. Četvoro njih upoznala sam tokom godina na društvenim svetkovinama. Tri muškarca i tri žene takođe su nosili bele košulje, šortseve i peškire savijene oko vrata, kao da su svi do malopre igrali tenis sa Bitrasom.

Nikad nisam videla toliko važnih osoba u istoj prostoriji: prvi put sam okusila kako izgleda biti u središtu.

Bitras svakom od njih prisno klimnu glavom u znak pozdrava. Predstavljanja nije bilo. Ja sam se ovde nalazila sebi na korist, a ne njima. "Sad ću početi", reče on. "Mi smo nesrećna planeta. Zemlja

nije zadovoljna nama. To je samo po sebi žalosno, ali, u stvari, naš napredak je spor odakle god da pogledate; niko ne može da se složi oko toga kako da našeg Bucka opet sastavimo. Prošlo je više od godinu dana otkako je pala centralistička vlada, a mi smo uspeli samo da ponovo skrpimo Savet i održimo nekoliko sastanaka u međuvremenu. Ekonomija je opala, a sad smo u gorem stanju nego pre Doblinog ispada. To je ugrozilo trgovinu. Nemamo jedinstveno telo koje bi upravljalo trgovinom; zemaljske organizacije moraju da posluju sa svakom PG posebno i da se preganjaju sa zagriženim oblasnim guvernerima. Još se plašimo da zaista saradujemo u sopstvenom zajedničkom interesu, plašimo se da ćemo ponovo biti uhvaćeni u centralističku zamku. Elem..."

On skrsti ruke. "Sami sebe ugrožavamo. Moraju prestati prebacivanja oko toga ko je podržavao Doblovu, a ko nije. Moramo prestati da kažnjavamo simpatizere Meseca i Zemlje isključenjem iz Saveta. Kao što znate, ja sam se poslednjih nekoliko meseci sastajao sa zastupnicima dvadeset najvećih PG sa sedištem na Marsu, kako bismo sastavili predlog za ujedinjenje Marsa, radeći iza leđa i mimo Saveta. Na Zemlju putujem s tim paketom, koji ću i večeras pred Savetom otvoriti za raspravu. Vi ste ga proučili... On je brz, prljav, ima slabih tačaka. Dajem vam poslednju priliku da ga kritikujete, sa sebičnog stanovišta. Kažite mi nešto što još ne znam."

"On umanjuje prava PG da kontrolišu svoju trgovinu", reče Heti Bišop, glavni advokat. "Znam da moramo da se organizujemo, ali ovo je, do đavola, preterano centralistički."

"Opet vas molim, kažite mi nešto što još ne znam."

"On daje oblasnim guvernerima više vlasti nego ikad", reče Nils Bodrum iz Argire. "Guverneri su zaljubljeni u svoje dužnosti i svoju zemlju. Neki od njih misle da je Mars prirodni raj koji treba sačuvati. Šest ugovora o zajmu s Trojnom federacijom propalo nam je zato što nismo mogli da jemčimo brzo rešavanje zahteva za izvorištima. Davimo se u konzervativizmu."

Bitras se osmehnu. "Pa, pređi na stvar, Nilse."

"Ako guverneri istraju na tome da očuvaju postojeće stanje, a mi im damo više vlasti, možemo da se oprostimo od milijardi trojnih dolara. Trojni novac neće biti uložen u iskopavanje naših izvorišta."

Moraćemo da smanjimo naselja i odbijemo useljenike sa Zemlje. To nikog neće usrećiti, a ponajmanje Zemlju. Gde će ona poslati svoje tragače za večnošću? Za svakog Eloi izbeglicu..."

"Useljenika", odseče Heti Bišop.

"...'useljenika', podsećam ovaj visoki skup, mi dobijamo milion trojnih dolara. A taj novac najpre prolazi kroz banke porodice Madžumdar."

Bitras je pomno slušao.

"Ne vidim zašto Zemlja hoće da ojača vlast guvernera", zaključí Bodrum, skrstivši ruke.

"Oni stalno zahtevaju jedinstvenu vladu i traže da PG ustupe vlast", reče Samjuel Vašington iz Boksita u planinama Nereida. "To je njihov cilj već deset godina. A voljni su da izvrše pozamašan pritisak."

"Kakvu silu mogu da upotrebe?" upita Heti Bišop.

Stojeći kraj nje, Nens Misra-Madžumdar, najstarija među našim advokatima, zakikota se i odmahnu glavom. "Za poslednjih deset godina, na Mars je stiglo dve stotine devedeset hiljada useljenika sa Zemlje. Oni su sebi prokrčili put do visokih i odgovornih položaja u svakoj PG, neki rade i u savetu..."

"Na šta ciljaš, Nens?" upita Heti.

Nens slegnu ramenima. "Nekad su ih zvali petokolonašima", reče.

"Sve njih?" upita zlobno Bitras.

Nens se trpeljivo osmenhu. "Naši mislioci se proizvode na Zemlji. Mogu proći godine i godine dok ne prorade mislioci iz Tarze. Sve naše nanofabrike, ili bar njihovi nacrti, dolaze sa Zemlje."

"Niko dosad nije otkrio nikakve nepravilnosti u ma kom nacrtu ili softveru", reče Heti. "Nens, nemamo razloga da budemo paranoični."

Bitras podiže bradu s ruke i dopola se okrete u stolici. "Ne vidim razlog da predviđam nevolju, ali Nens je u pravu. Teorijski, ima mnogo načina da nas podriju i bez velikog vojnog pohoda kroz svemir, koji je, u svakom slučaju, neizvodljiv, čak i za tako bogat i moćan svet kao što je Zemlja."

Jedva sam mogla poverovati da se o takvim stvarima raspravlja. Bila sam u isti mah zbunjena, zgađena i zadivljena.

Nils Bodrum reče: "Nemamo organizovanu odbranu. Toliko se može reći u prilog centralnoj vlasti - lakše bi prikupila vojsku i odbranila planetu."

Bitras je očigledno bio nezadovoljan što razgovor kreće tim pravcem. "Prijatelji, to nije ozbiljan problem, svakako ne još. Zemlja naprosto hoće da pred nju iziđemo sa zajedničkim pregovaračima, a odabrali su finansijski najjaču PG - nas - da podstakne ujedinjenje. Oprostite na izrazu."

"Zašto bi ujedinjenje bilo ružna reč?" upita Heti. "Bože moj, ja bih kao advokat, da znate, volela da se iskobeljam iz tog bespuća posebnih slučajeva i gluposti, koje nazivamo svojom Poveljom."

"Mesec je kroz to prošao pre nekoliko decenija", reče Nens. "Posle raskola, kad Zemlja više nije mogla da upravlja tako udaljenim svetovima, a mi se od nje oprostili..."

"Kaže beleška iz istorijskog Litvida", nasmeja se Nils pakosno.

Nens nakratko sevnu očima i nastavi. "Petljali smo i gložili se, dok nismo dospeli u stanje trajnog nemira. Mesec je pronašao rešenje, promenio ustav..."

"I ponovo došao pod vlast Zemlje", reče Nils. "Nezavisan samo u snovima."

"Mi smo mnogo udaljeniji", reče Heti.

Nils se nije dao pokolebati. "Ne treba nam spolja nametnut red. Treba nam vremena da pronađemo sopstveni put, sopstveno najbolje rešenje."

Bitras duboko uzdahnu. "Moji uvaženi advokati govore mi ono što već znam, i to neprekidno ponavljaju."

"Kad odneseš ovaj predlog kompromisa na Zemlju", reče Heti, "kako očekuješ od njih da poveruju da ga ti možeš progurati u Savetu? Preliminarni dogovor je jedno..."

Bitrasov izraz lica odavao je krajnju zgađenost. "Kazaću Zemlji", reče on, "da će PG Madžumdar obustaviti dalje transakcije u trojnim dolarima svakoj PG koja ne potpiše."

Nils planu. "To je izdaja! Mogla bi da nas tuži svaka PG na ovoj planeti - i to s pravom!"

"Koji sud će ih saslušati?" upita Bitras. "Mi na Marsu nemamo delotvoran sistem sudstva, bar ne posle Doblave... Naši advokati su

tužbu protiv Doblave podneli na Zemlji, ne na Marsu. Koji će zemaljski sud uvažiti tužbu koja se tiče samo Marsa?" Bitras ih je strogo posmatrao. "Prijatelji moji, koliko je vremena prošlo otkako je jedna PG tužila drugu PG?"

"Trideset jedna godina", mrgodno reče Heti, oslonivši bradu na ruku.

"A zašto?" nastavi Bitras, udarivši dlanom o sto.

"Čast!" povika Nils.

"Besmislica", reče Nens. "Niko nije hteo da naruši opsenu. Svaka PG je usamljenik, otpadnik, a Savet je učtiva izmišljotina."

"Ali deluje!" reče Nils. "Advokati pregovaraju, razgovaraju jedni s drugima, rešavaju stvari pre nego što dospeju na sud. Mi radimo mimo guvernera. Bezočno je da Madžumdari dovedu u opasnost i samo postojanje drugih PG!"

"Možda", reče Bitras. "Ali druga mogućnost je još gora. Zemlja će nesumnjivo mnogo pretiti ako uskoro nešto ne učinimo. A jedna od pretnji biće potpuni embargo. Nema više projekata, nema tehničke pomoći. Naša novija industrija bila bi teško oštećena, možda sasvim osakaćena."

"Za to bismo mi njih mogli da tužimo", istrajavao je Nils, ali neubedljivo.

"Prijatelji moji, pružio sam vam priliku da stavite primedbe na predloženi ustav", reče Bitras. "Imate vremena do šesnaest časova večeras. Svi smo svesni opasnosti. Svi smo svesni kakvo je Zemljino raspoloženje prema Marsu."

"Ponadao sam se da te mogu ubediti da se maneš ove lakrdije", reče Nils.

"Tu nema izbora. Ja sam beznačajna figura na ovom tobožnjem državnom brodu, prijatelji moji", reče Bitras. "Idem na Zemlju ponizno, skidam šešir, da bih izbegao propast. Nas je samo pet miliona. Na Zemlji ima trideset hiljada miliona. Zemlja hoće pristup našim bogatstvima. Ona hoće da kontroliše naša bogatstva. Jedini način da sačuvamo slobodu jeste da sredimo stvari kod kuće, ustupimo Zemlji taman koliko treba da se sledeći sukob odloži na nekoliko godina, možda jednu deceniju. Mi smo slabi. Najviše čemu možemo da se nadamo jeste da dobijemo na vremenu."

"Oni će nam naturiti centralističku vladu", reče Nils, "a onda će tu vladu oblikovati prema svojim potrebama, a kad to budu obavili, mi ćemo i telom i dušom biti njihovo vlasništvo."

"To je moguće", priznade Bitras. "Zato mi najpre moramo, kako bi rekao Nils, da zabodemo sebi nož u leđa."

Bitras je sam izišao pred Savet i izložio predloge koje beše razradio sa pet najvećih marsovskih PG. Rasprava je bila žučna; izbor se nikom nije dopadao, ali niko nije hteo da prvi izazove Zemljin gnev. On je nekako uspeo da skrpi nešto prihvatljivo. Kad je sednica završena, Bitras je Alenu i meni poslao poruku.

Dragi moji mladi pomoćnici,
Svi Marsovci su kukavice. Predlozi su prihvaćeni.

Salve!

Putovanje je započelo oproštajnom večerom u salonu za odlaske u Zvezdanoj luci Etvud, nedaleko od Polutarne uzvisine, zapadno od Paunove Glave. Prijatelji, porodica i zvaničnici došli su u luku da nas isprate.

Iz bezbednosnih razloga, Bitras će se u šatlu ukrcati u poslednji čas. Tokom proteklih pet dana, otkako je objavljeno da on putuje na Zemlju, u porodične poštanske sandučiče dospevale su anonimne pretnje smrću, upućene njemu. Neki su sumnjali na razočarane centraliste; drugi su pogled upravljali na sitnije PG, koje su ovim najmanje dobijale, a najviše gubile.

Majka, otac i brat sedeli su u uglu salona, kraj velikog prozora s koga se videla cela luka. Zatupasti nosevi šatla virili su iz poluotvorenih vrata hangara. Crveni pesak stvarao je tanke nanose na belom pločniku. Arbajteri zaduženi za neprestano čišćenje tumarali su po pisti.

Razgovarali smo na mahove, prekidajući razgovor dugim ćutanjem: marsovska uzdržanost. Majka i otac nastojali su da ne pokažu ponos i tugu. Sten se samo smeškao. Sten se uvek smeškao, u dobru i u zlu. Neki su ga zato pogrešno procenjivali, ali s

obzirom na oblik njegovog lica, bilo mu je lakše da se smeška nego da to ne čini.

Otac me uhvati za ramena i reče: "Bićeš sjajna."

"Naravno da će biti", reče majka.

"Moraćemo da usvojimo nekog dok nisi tu", nastavi otac. "Ne možemo da podnesemo praznu kuću."

"Jes', đavola", reče majka. "Sten odlazi za nekoliko meseci..."

"Stvarno?" upita Sten. Njegov odgovor imao je čudan prizvuk; iznenađenje koje prevazilazi šalu.

"A mi ćemo prvi put za deset godina biti sasvim sami u zemunici. Šta ćemo da radimo?"

"Da promenimo tepihe", reče otac. "Ne održavaju se tako dobro kao nekad."

Slušala sam ih s mešavinom zbunjenosti i žalosti. U tom času želela sam jedino da se povučem i otplačem, ali to nije bilo moguće.

"Ti ćeš biti naš ponos", reče otac, a onda, da potvrdi, ponovi to glasnije.

"Pokušaću", prošaputah, ispitivački posmatrajući njegovo lice. Otac i ja nikad nismo bili sasvim prisni; njegova ljubav bila je očigledna, i nikad me nije potcenjivao, ali mi se često činio zagonetan. Mislila sam da bolje poznajem majku; pa ipak, otac me nikad nije iznenađivao, dok je majka to uvek uspevala.

"Nećemo više da odugovlačimo", odlučno reče majka, hvatajući oca za lakat da naglasi svoje reči. Majka i ja se zagrlismo. Stegla sam je čvrsto, osećajući se kao devojčica, želeći da me ona posadi u krilo i ljulja. Ona se odmakla, smešeći se, sa suzama u očima, i odgurnula me od sebe, blago, ali odlučno. Otac obema šakama steže moju ruku i protrese je. I njemu su suze navirale na oči. Oni se naglo okretoše i odoše.

Sten je ostao malo duže. Stajali smo po strani od gomile, govoreći malo, dok on nije nagnuo glavu na stranu i prošaputao: "Nedostajaćeš im."

"Znam", rekoh.

"I meni."

"Začas će proći", rekoh.

"Stupam u zakonitu vezu", reče on, ratoborno isturivši donju

vilicu.

"Šta?"

"Sa Džejn Volper."

"Iz Kejleteta?"

"Aha."

"Stene, otac mrzi porodicu Kejletet. Oni su laktaroši i simpatizeri Meseca. Nikad ništa nismo mogli da delimo s njima."

"Možda je baš zato i volim."

Začudo sam ga posmatrala. "Zapanjuješ me", rekoh.

"Aha." Izgledao je zadovoljan sobom.

"Ti prelaziš kod njene porodice...?"

"Aha."

"Sad mi je drago što odlazim."

"Obaveštavaću te", reče on. "Ako tata ništa ne bude govorio o meni, znaćeš da je pošlo naopako. Ispričaću ti pojedinosti kad se prašina slegne."

Videla sam ga kako trči niz hodnik između naših soba, kad mu je bilo pet godina, dok sam ja imala dve i po i obožavala ga. Umeo je da skače kao kengur i nosio je gumene jastučice da bi se rukama i nogama lakše odbijao od zidova tunela. Snažni, smireni Sten koji uvek zna kuda će. Nikad se nije suprotstavljao roditeljima, nikad im nije zadavao brige. Sad je na njega došao red da naljuti i izaziva.

Zagrlismo se. "Ne dozvoli joj da ti zapoveda."

Sten napravi šeretsko lice, pređe rukom preko njega kao klovn i blistavo se osmehnu. "Ponosim se što si uspela, Kaseja", reče. Brzo me zagrlji, steže mi ruku, daje mi nekakav paketić i ode.

Sela sam u ugao i odmotala paket. U njemu je bila kasete sa svim dokumentima i video-zapisima o našoj porodici. Sten je doplatio za još sto grama dodatne težine; kutija je nosila teretni pečat. Osetila sam još veću prazninu i usamljenost.

Sa mnoštvom u salonu suočila sam se s nekom vrstom preterane bojazni. Šatl će krenuti za dva sata. Za manje od šest sati, ja ću se ukrcati na Tuamotu. Za manje od dvadeset sati, preći ćemo sa orbite oko Marsa na onu ka Suncu...

Stavila sam Stenov poklon u džep, isprsilala se i zakoračila u gužvu s širokim, lažnim osmehom.

Čak i u svom najraskošnijem obliku, svemirsko putovanje nikad nije bilo udobno. Šatl do orbite predstavljao je grub uvod u neophodne mere štednje pri napuštanju planete: izbačeni iz svog planetnog akvarijuma za zlatne ribice, na plamenom mlazu vodonika ili metana, u cilindričnoj kabini širokoj jedva deset metara, svi raspoređeni s nogama napred po kružnim spratovima sedišta, nas sedamdeset putnika i dva pilota šatla izmicali smo Marsovom umirujućem zagrljaju i beskonačno propadali...

Privremena bihemija je tu bila od pomoći. Putnici koji su imali ugrađenu stalnu bihemiju da bi se prilagodili uslovima mikrogravitacije, prespavali su prvi sat na orbiti, dok je brod oprezno zaokretao kako bi se spojio sa Tuamotuom. Ja sam odbila tako drastičan postupak - koliko ću često putovati između svetova? - i odabrala privremenu. Čitavo vreme sam provela budna, osećajući kako moje telo ublažava duboku neizvesnost stalnog padanja.

Ponešto i nisam očekivala. Brzo prilagođavanje usled privremene bihemije izazvalo je u meni neko blaženo raspoloženje, u isti mah prijatno i uznemirujuće. Nekoliko trenutaka sam bila neverovatno vesela i pričljiva. To je, međutim, prošlo, a onda sam osećala samo neprestano golicanje po celom telu.

Bitras i Pak-Li stigli su u Etvud tek pošto sam ja već sela, i u šatlu su se nalazili negde ispod mene. Alisa Dva bila je zatvorena u poseban ležaj za mislioce.

Odsustvo veza sa mrežom predstavljalo je za mislioca sputavanje svih čula; ni desetina Alisinih kapaciteta neće aktivno raditi dok budemo u svemiru. Talasni opseg svemirskih komunikacija bio je preuzak da bi se ona priključila i radila punom snagom. Ona, naravno, neće spavati, nego će velik deo putovanja provesti istražujući međuzavisnost događaja iz zemaljske i marsovske istorije, izvučenih iz njene ogromne riznice podataka.

Mislioci su neretko umeli da stvore obimne i pouzdane Litvide dok spavaju mašinski san. Govorilo se čak da najbolji istoričari više nisu ljudi, ali ja se nisam slagala s tim. Meni su Alisa Jedan i Alisa Dva izgledale sasvim ljudski. Alisa je čak svoju kopiju nazvala 'kćerkom'. Nikad dotad nisam tesno sarađivala sa misliocima, i bila sam

očarana.

Sedeći u mraku na tesnom ležaju, dok je iznad mene lebdela projekcija Marsove narandžastocrvene površine, pitala sam se šta li sad radi Čarls. Za razliku od Čarlsa, ja još nisam našla nikog ko bi ozbiljno ispunio moje slobodno vreme. Dan uoči poletanja razgovarala sam sa Dijanom, a ona me je upitala da li se nadam romansi na brodu. "Mani to", odgovorila sam. "Ja ću biti vrlo zaposlen zec."

Putovanje će trajati osam zemaljskih meseci, u jednom smeru. Svaki putnik mogao je da izabere jednu od tri mogućnosti: san na prirodnoj temperaturi pri kome je um zaronjen u veštački simuliranu sredinu (što se ponekad grubo naziva kibernacija), stvarno vreme putovanja, ili unapred dogovorenu mešavinu ovog dvoga. Većina Marsovaca odlučivala se za stvarno vreme. Većina Zemljana koji su se vraćali kući birali su simuliranu sredinu i san.

Prizor s Marsa iznenada ustupi mesto slici Tuamotua u svemiru. Uvučenih mostova, s putničkim cilindrima čvrsto priljubljenim uz brodski trup, naš dom za narednih osam meseci izgledao je majušan naspram zvezda. Vučni kabl pričvrsti za pramac rezervoare s gorivom od helijuma-tri i one sa vodom i metanskom masom. Pogonske cevi se oprezno omotaše oko krme.

Tanak glas nam je davao stalna obaveštenja na jedno uho. Tuamotu je star petnaest zemaljskih godina, sagrađen na orbiti oko Zemlje, ima nanoodržavanje, veteran je sa pet putovanja, popravljen uoči polaska na Mars, visoko cenjen među putničkim vodičima na Zemlji i Marsu. Ima pet članova posade: tri čoveka, jednog odanog mislioca i misliočev podređeni mehanizam.

Spopala me je laka tunnelska groznica pri pomisli da ću tako dugo biti zatvorena. Proučila sam nacrt broda nekoliko sati pre ukrcavanja, učeći kako da se snađem u putničkom cilindru, upoznavajući unapred brodska pravila. Ali moraću da savladam osećanje da odavde nema izlaza. Iako sam veći deo života provela u tunelima i zatvorenom prostoru, uvek sam znala da ima i drugih tunela, drugih zemunica, a kao poslednje utočište, mogu obući odelo pod pritiskom i kroz vazдушnu komoru iskočiti Gore... pogodnosti kojih nije bilo na Tuamotuu.

Nisam se baš lagodno osećala suočena sa pomišlju da ću toliko meseci provesti u tako malobrojnom društvu. Šta ako se Bitras, Alen i ja uopšte ne budemo slagali?

Majušan lift prevezio je po tri putnika odjednom iz prve komore niz trup broda i iskrcao nas u malu kabinu ispred pogonskih zastora. Stjuard u našem cilindru - nizak, utegnut, tamnopus muškarac riđe kose, od oko četrdeset zemaljskih godina, prodornih crnih očiju - pozdravi nas zvanično i učtivo, predstavivši se kao Ejker - samo Ejker. Posedovao je zadivljujuću sposobnost da se stopalima služi kao šakama, a da dugačke, tamne noge savija napred i nazad, što je pokazao hitro i bez mnogo objašnjenja. U malim grupama otpratio nas je do druge komore. Tu smo se kroz ulaznu cev, jedva metar široku, popeli u svoj cilindar, odakle smo odlebdeli do osmatračkog salona, okruženog velikim prozorima koji su sad bili pokriveni zastorima.

U salonu je bilo mesta za sve nas. Zbili smo se u gomilu, čekajući uputstva. Bitras je predvodio poslednju grupu putnika i nakratko porazgovarao sa stjuardom pre no što će mrkim pogledom pretražiti gomilu. Oči nam se sretoše, njegova natuštenost se pretvori u blistav osmeh, i on savi ruku, mahnuvši mi prstima u znak pozdrava.

Stjuard prozva moje ime iz ulazne cevi. Zalebdela sam napred, nespretno hvatajući držače i naletevši na nekoliko svojih saputnika, uz izvinjenje, pre nego što sam se ukotvila. "Vi ste, kako sam razumeo, nadležni za našeg prijatelja ovde", reče on, gurnuvši napred Alisinu kutiju. Alisin arbajterski nosač bio je težak koliko i ona sama, pa ga nismo poneli; iznajmićemo joj nosač na Zemlji.

"Hvala", rekoh.

"Molim vas, držite to dok ne proverimo raspored po kabinama i ne organizujemo se."

"Nju, a ne to", rekoh.

"Izvinite." Nasmehio se. "Nju ćemo smestiti u njenu nišu posle orijentacije."

Uzela sam Alisu i pomerila se u kraj salona. Bila je trenutno okrenuta na unutra, ne na spolja - njeni senzori i glas su mirovali.

"Sad kad smo svi tu", reče stjuard, "dobrodošli na Tuamotu. Daćemo vam neka važna obaveštenja, a onda pravac u kabine da

se ušuškate."

Bitras i Alen Pak-Li lebdeli su kraj mene. "Ovo mi je drugo putovanje na Zemlju", reče Bitras u pola glasa, "a tebi, razume se, prvo."

"Prvo", potvrdih.

Većinu zemaljskih engleskih naglasaka poznavala sam sa Litvida; stjuard, Ejker, mogao je biti Australijanac. Njegove crte lica podsećale su na domorodačke. Ejker nam je za manje od pet minuta odsečno i jasno izložio pravila. Dao nam je nekoliko bezbednosnih saveta za sledeću etapu putovanja - pokret i ubrzanje na orbiti ka Suncu - i pustio nas da kružimo po salonu kako bismo se privikli na pomagala i ponašanje u bestežinskom stanju.

"Sutra ćemo", reče on, "porazgovarati o stepenima imunizacije i svim mogućnostima koje vam za vreme putovanja stoje na raspolaganju. Neke mogućnosti su iscrpene - svi ležajevi za san na prirodnoj temperaturi zauzeti su tokom celog puta. Takođe su zatvoreni privremeni ležajevi i kabine za isključivanje. Nadamo se da vam to neće smetati."

"Avaj", promrmlja Bitras.

Ejker mi je pomogao da smestim Alisu u njenu nišu, malo ispred salona, i pokazao mi kako da izvršim zakonom propisane provere na vezama. Bitras je nekoliko minuta tome prisustvovao, zalepio komad identifikacione trake preko proreza da je zaštiti od neovlašćenog uklanjanja, pa ostalo prepustio Ejkeru i meni.

"Porodični mislilac?" upita Ejker.

"Kopija", rekoh.

"Volim mislioce", odvrati on. "Kad su jednom smešteni, ne zadaju nikakve muke. Voleo bih da češće putuju s nama - kapetan kaže da se Sakija ponekad oseća usamljena."

Sakija je bila brodski mislilac. Zavukla sam ruku u nišu, dlanom utisnula svoju identifikaciju na Alisin port i upitala: "Je li sve potaman?"

"Udobno mi je, hvala", odgovori Alisa, brzo uspostavivši spoljnu komunikaciju. "Bitras me je zapečatio?"

"Da."

"Sad razgovaram sa Sakijom. Ovo bi trebalo da bude prijatno. Hoćeš li doći da mi se pridružiš u razgovoru kad krenemo?"

"Baš bih volela", odgovorih. Zatvorila sam poklopac Alisine niše. Ajker je zaključa i dade mi ključ. "Sami ih odgajamo na Marsu", rekoh.

"Mogla bi da nauči Sakiju lepom ponašanju", odvrati on.

Na Tuamotuu je sve bilo izrađeno u zavidljivo visokoj nanotehnologiji; brod je pre poslednjeg putovanja bio opremljen najnovijim zemaljskim pronalascima. Nije bilo izdajničkog mirisa kvasca ili joda tokom nanoaktivnosti. Vidljive površine broda mogle su da poprimaju gotovo beskonačno raznovrsne sklopove i boje i bile su u stanju da prikazuju ili projektuju slike molekularne rezolucije.

Osećala sam se obavijena raskošima, dok sam istraživala svoju kabinu - dva metra sa tri sa dva, lična parna vreća i vakuumski toalet. Da sam htela, mogla sam gotovo celu kabinu pretvoriti u ekran Litvida i biti okružena ma kojim predelom koji izaberem.

Izvukla sam stočić, stavila pločicu u port i odabrala program. Stočić je dobio boju i strukturu kamena i drveta sa zlatnim umecima. Prešla sam prstima preko opipljive površine; osećaj politirane hrastovine, hladnog mermera i glatkog metala bio je besprekoran.

Putnici su se po tradiciji okupljali za polazak. Htela sam da zauzmem sedište, pa sam brzo raspakovala ono malo svojih stvari i otišla na krmu.

Alen Pak-Li je pošao za mnom i prikačio se za sedište pored mene. "Nervozna?" upita on.

"Mislím da nisam", odgovorih.

"Ja, bogme, jesam. Nemoj pogrešno da shvatiš. Ja veoma poštujem Bitrasa. Ali on je strašno zahtevan. Obavestio sam se kod njegovog pomoćnika s poslednjeg putovanja. Kaže da je nekoliko meseci proveo kao u paklu. Došlo je do neke krize i Bitras je insistirao na tome da bude u središtu zbivanja."

Bitras se vratio u salon i seo kraj nas, odsečno klimnuvši glavom. "Prokleti bili", reče.

"Ko?" upitah.

"Ovaj brod zaudara na napredak", odgovori on.

Salon se napuni kad se gong oglasio. Stjuard je, uz pomoć

nekolicine vitkih, ljupkih, osmorukih arbajtera, posluživao pića i neposvećenima objašnjavao proceduru. Potisak će biti prijatan, ne jači od jedne trećine g. Nekoliko sati ćemo imati 'trom osećaj kretanja gore i dole'. U stvari, jedna trećina g bila je tik ispod uobičajene marsovske gravitacije - ne baš puno opterećenje za jednog crvenog zeca.

Putnici u salonu, koji su zauzeli sedišta, smestili su se, a oni koji su lebdeli pronašli su držače i kuke i obezbedili sebi mesto gde će spustiti noge. Radoznalo sam ih posmatrala - naše saputnike tokom predstojećih osam meseci. U našem cilindru boraviće još jedna porodica, zgodni muškarac i žena s kćerkom za koju sam ocenila da ima oko sedamnaest zemaljskih godina - po izgledu, rođeni Zemljani. Kćerka, odveć lepa da bi bila sasvim prirodna, igrala se s veštačkim mišem.

Ejker pogleda svečani sat na svom levom zglobu, podiže ruku, i mi stadosmo da odbrojavamo unazad...

Na pet, brod zadrhta kao zvono pod udarcem klatna. Na četiri, na tavanici se ukaza slika krme u prirodnoj veličini. Svi pogledaše gore, otvorenih usta. Pogonski mlaznici se saviše. Startni motor na metan i kiseonik izvešće nas iz orbite oko Marsa.

Ljubičasti zraci poigravali su naspram tame i ruba Marsa nad kojim je svitalo; zagrevanje i proba. Zatim startni motor pređe na pun potisak, izbacujući dugačku narandžastu kupu koja je ubrzo postala prozračno plava.

Postepeno smo dobijali težinu. Težina je rasla, dok nam nije izgledalo gotovo kao da smo ponovo na Marsu. Putnici koji nisu sedeli nasmejaše se i stadoše na pod, a nekoliko njih čak zaigra, pljeskajući rukama.

Raskinuli smo veze sa svetom na kome sam rođena.

U kabini sam, pred spavanje, proučavala dijagrame iz priručnika o radu broda, stvari za koje inače ne bih dala ni pet para... Čarls, međutim, bi, a ja sam ponovo osećala čudnu obavezu da mislim na njega. Te misli pripisala sam običnom strahu i čežnji za kućom.

Dvanaest putnika u našem cilindru prepustiće se snu na prirodnoj temperaturi, pošto brod bude isturio motore za putovanje. Tako ćemo

nas dvadeset troje ostati budni tokom čitavog puta - pretežno Marsovci, deset žena i trinaest muškaraca, šestoro među njima 'slobodnih', mada sam pretpostavljala, s obzirom na savremena zemaljska shvatanja, da se čak i oženjeni muškarci i udate žene bez pratnje lako upuštaju u veze na putovanju. Ja, međutim, nisam bila zainteresovana.

Nisam osećala prisnu naklonost prema Alenu, a Bitras je još bio preteća zagonetka - ne toliko kao ljudsko biće, koliko kao neostvarena mogućnost za nepriliku. Nikad nisam bila naročito društvena, što je predstavljalo reakciju na moje mnogobrojne i bučne krvne srodnike, pa sam čak i sad izbegavala zabavu u čast prve večeri u salonu i kabini za ručavanje...

Hemijski reaktivni motori i jonski potisnici, pomoću kojih se brod izvodi sa orbite oko planete i postiže početnu putnu brzinu, ostavljaju zanemarljivu količinu otpadaka. Međutim, ostaci fuzijom zagrevane reaktivne mase iz glavnog motora sadrže radioaktivnu otopinu s površine motora. Fuzioni motor se mora paliti uz dužan obzir prema brodovima koji kroz tu orbitu prolaze i do četiri dana kasnije, kako nalažu Navigacioni propisi Trojne federacije...

Brod će se na glavne motore prebaciti na deset miliona kilometara daleko od Marsa.

Solarni vetar mora biti u stanju da raščisti sve fuzione otpatke na prostoru od deset miliona kilometara iznad i ispod putanje, u roku od dve nedelje (obaveštavao me je priručnik). To daje dovoljno prostora tokom većeg dela solarnog ciklusa, ali za vreme najniže solarne aktivnosti, otpaci mogu ostati neraščišćeni i do četrdeset pet dana, pa je stoga neophodno pribaviti posebnu dozvolu Navigacione kontrole Trojne federacije, ukoliko se u tom razdoblju lansiraju brodovi na fuzioni pogon.

Živopisni trodimenzioni dijagrami rasklapali su se u vazduhu, dopunjujući tekst.

Putovanja Zemlja-Mars, započeta kad planete nisu u najpovoljnijem relativnom položaju, zahtevaju više fuzionih potisaka i veće brzine. Izdužene, brže brodske putanje - nasuprot 'debljim' i sporijim putanjama - odvođe brodove na orbitu oko Venere, a povremeno i na orbitu oko Merkura, uz jače izlaganje Sunčevom zračenju. Medicinski nano je toliko usavršen da oštećenja kod putnika izazvana zračenjem može izlečiti brzo i uspešno, uklanjajući štetne posledice čak i sa putovanja na kojima se brod najbliže 'očešao o Sunce'...

Šta ako nisam stvorena za svemirska putovanja? Ispite sam prošla sasvim uspešno - ali bilo je slučajeva da su putnici koji ne podnose svemir morali biti držani pod sedativima, u nedostatku kabina za san na prirodnoj temperaturi.

Izgledalo je da se preda mnom pruža osam meseci užasa. Kabina me je gušila, vazduh imao ustajali ukus. Zamislila sam kako me Bitras dodiruje. Ja ću ga grubo odbiti. On neće biti ni izdaleka tako pun razumevanja kako bi trebalo, a ja ću biti otpuštena pre nego što stignemo na Zemlju. Neću imati drugog izbora osim da se vratim prvim narednim brodom, još deset ili dvanaest meseci u svemiru... Poludeću i početi da vrištim. Brodski medicinski arbajter nakljukaće me drogama i upašću u ono grozno stanje koje opisuju popularni Litvidi, u procepu između svetova, dok mi um bludi slobodan od tela i nemajući gde da ode, izvan ljudskih sfera, prisiljen da opšti sa starijim čudovištima.

Stadoh da se kikoćem. Starija čudovišta smatrala bi da sam neizrecivo dosadna i odbacila bi me. Završila bih savetujući rudare na asteroidima kako da svoje veštačke prostitutke programiraju za malo životnije ponašanje.

Kikot se pretvorio u smeh. Okrenula sam se na ležaju i prigušila glas. Taj smeh nije bio prijatan - zvučao je usiljeno i grubo - ali je bio delotvoran. Legla sam na leđa, savladavši strah.

Ejker i njegov kolega stjuard, zadužen za susedni cilindar, organizovali su zabavu za 'Dan Polustepena'. Ejker je bio umetnik u organizovanju zabava; nikad nije izgledalo da se dosađuje, nikad mu nije ponestajalo tema za učtiv razgovor. Bio je sam jedino dok su

ostali putnici spavali. Njegova jedina odbrana počivala je u izvesnoj bezizražajnosti koja nije podsticala na duži razgovor. Bila sam prilično sigurna da on nije android zemaljske izrade, ali ta sumnja nikad nije sasvim otklonjena.

Putnici iz oba cilindra okupili su se u salonu, još se slobodno mešajući, i posmatrali kako se Mars smanjuje do veličine Zemljinog Meseca, viđenog sa Zemlje. Zemljanima sa taj prizor činio zanosan, pa su pevali pesme poput 'Žetvenog Marsa', iako je planeta bila tek jednu trećinu puna. Kapetan je otvorio staklenu bocu francuskog šampanjca, jednu od pet, kako reče.

Ona mlada devojka predstavila mi se za doručkom, trećeg dana puta; zvala se Orijana, a roditelji su joj bili građani Sjedinjenih Država i Evrokona. Njeno lice me je opčinilo. Očiju malo kosih, blago asimetričnih, sa zenicama plamene crvenosmeđe boje arkadijskog opala, savršene smeđe puti izmešanih rasa, ona se očito kao kod kuće snalazila na mikrogravitaciji i lebdela je spretno kao mačka. Preporučila mi je najbolje simulirane stvarnosti koje se mogu dobiti na brodu, a činilo se da je silno zabavlja kad sam rekla da ne upražnjavam simulacije.

"Marsovci su tako dražesno čudni", reče ona. "Bićeš velika atrakcija na Zemlji. Zemljani veoma vole Marsovce."

Bila sam spremna na to da mi se Orijana ne dopadne.

Tokom prvih nedelju dana, Bitras je mnogo vremena provodio vežbajući, radeći u svojoj kabini, ili nestrpljivo čekajući da stupi u vezu s Marsom. Jedva da je i razgovarao s nama. Alen i ja smo isprva neko vreme provodili zajedno, vežbajući ili učeći, ali nismo se naročito zbližili, pa smo uskoro oboje potražili druge putnike za razgovor.

Unutrašnjost našeg cilindra poznavala sam uzduž i popreko, a uprkos svojoj mučaljivosti, porazgovarala sam gotovo sa svim saputnicima. Nije bilo naročitih izgleda za brodsku romansu; svi muškarci bili su stariji od mene, i nijedan mi se nije činio zanimljiv; svi su, poput Bitrasa, bili preduzetnici i drmatore i sasvim obuzeti stvarima o kojima zaista nisu mogli da govore.

Zamišljala sam da se nalazim na useljeničkom brodu, među

ljudima raznog porekla, koji će iznenada osetiti potrebu da ispovede svoju skrivenu prošlost... Opasni ljudi, zagonetni, strastveni.

Na trupu broda bio je postavljen teleskop od četiri metra, koji je stajao sklopljen i skriven tokom prvih nekoliko miliona kilometara, zatim otvoren, na raspolaganju putnicima. Prijavila sam se na nekoliko sati. Slobodni časovi na Tuamotuu izvanredno su poslužili da nadoknadim znanje o predmetima koje sam zapostavila, uključujući astronomiju.

Posmatračko mesto za naš cilindar nalazilo se u osmatračkom salonu, tesnom sobičku u koji je moglo stati četvoro ljudi. Ponadala sam se da ću učiti sama, oprobavajući ruku u zvezdanoj navigaciji i pronalaženju objekata, prateći nekoliko bližih zvezda koje imaju planetne sisteme. Htela sam da ponovo otkrijem bar najvažnije i najbliže primere. Ali u salonu sam srela Orijanu.

Otvoreno me je pitala može li da mi se pridruži. "Nisam se upisala, a sve je puno cele nedelje!" požali se ona. "Veoma volim astronomiju. Volela bih da se preoblikujem i otputujem do zvezda..." Ona razmače ruke nekoliko centimetara, da pokaže zacrtanu veličinu ljudi predviđenih za međuzvezdane migracije. "Hoće li ti smetati?"

Smetalo mi je, ali me je marsovska ugladenost primorala da budem učtiva. Rekoh da, naravno, može da mi se pridruži, što ona uz osmeh i učini.

Bila je vešta sa komandama i pokvarila mi je igru, znalački pronašavši sve moje mete u roku od nekoliko minuta. Izrazila sam divljenje.

"Nije to ništa", reče ona. "Roditelji su mi omogućili sedam različitih pojačanja. Ako hoću, mogu da sviram gotovo sve muzičke instrumente za samo nekoliko dana vežbanja - ne kao virtuoz, razume se, ali dovoljno dobro da prođem kao nadaren amater. Kroz nekoliko godina, ako se to ozakoni, mogu da ugradim i minimislioca."

"Zar ti ne smeta što imaš tako mnogo talenata?" upitah.

Orijana se sklupča i jednim prstom odgurnu tako da je u odnosu na mene stajala naglavce. Nožnim prstom se zakači za šipku i prestade da se obrće. "Navikla sam na to. Čak i na Zemlji, neki ljudi

misle da smo moji roditelji i ja otišli predaleko. Ja sam tražila, oni su mi davali... Moram istinski da se obuzdavam ne bih li stekla prijatelje."

"Da li se i sad obuzdavaš?" upitah.

"Nego šta. Ja se ne razmećem, nikad. Dobar način da pokvariš svaku priliku za spoj. Ti si prirodna, zar ne?"

Ja klimnuh glavom.

"Neki moji prijatelji bi ti zavideli. Mogućnost da naprosto budeš ono što jesi. Ali mene bi to suviše usporilo. Da li ti ikad osećaš da si spora?"

Nasmejah se. Ona je bila odveć vazdušasta da biste je mrzeli... mnogo ili dugo. "Stalno", odgovorih.

"Zašto se onda ne pojačaš? Mislim, to je moguće, čak i na Marsu. A ti si iz Madžumbara, finansijske PG... zar ne?"

Po tonu njenog poslednjeg pitanja shvatila sam da vrlo dobro zna da sam iz porodice Madžumdar.

"Da. Koliko si dugo bila na Marsu?"

"Samo u kratkoj poseti. Dva meseca. Došli smo brzom putanjom, unutar Venerine orbite. Roditelji mi nikad nisu bili na Marsu. Moji su mislili da bi trebalo da vidimo kakvi su zaista Mars i Mesec. Uživo. Glavom i bradom."

"Da li ti se dopao?"

"Čudesan je", reče ona. "Takav prkos. Divan, zaista. Kao da cela planeta upravo ulazi u pubertet."

Nikad dotad nisam čula ovakvo objašnjenje. Marsovci su voleli da sebe smatraju starim i utvrđenim, možda zato što su mešali sopstvenu kratku prošlost sa očitom vremešnošću planete. "Gde si bila u poseti?"

"Pozvali su nas da boravimo u pet-šest gradova i naselja. Otišli smo čak i do nekoliko najudaljenijih stanica, novih, koje naseljavaju doseljenici-Zemljani. Otac i majka poznaju prilično Eloja. Nismo stigli do..." Opet trenutak zamišljenog ćutanja. "Ile ili Džide. To je tvoj dom, zar ne?"

"Odakle uzimaš obaveštenja?" upitah. Moja kućna adresa nije bila u otvorenom registru.

"Usisala sam javne imenike", reče Orijana. "Još ih nisam

odbacila."

"Zašto bi to radila? Svaka pločica može da ih sadrži."

"Ja ne koristim pločicu", reče ona. "Sve uzimam neposredno. Nema razdvajanja. Volim da budem potopljena."

"Potopljena?"

Ona obavi ruke oko sebe. "Uronjena. To je kao da ja naprosto odem nekud, a ostaje samo informacija i njena obrada, čista i brza."

"Oh."

"Znanje prečišćeno u suštinu bića. Obrazovanje znači postojanje."

"Oh." Zatvorila sam usta.

"Mislim da sam bila malo preoštra za većinu Marsovaca. Odbijala sam čak i priličan broj svojih vršnjaka. Marsovci su moderni, zar ne?"

"Neki misle tako."

"Ti?"

"Ja sam vrlo konzervativna, pretpostavljam."

Ona ispruži dugačke noge i ruke i uhvati se za držače s neprirodnom ljupkošću. "Ne dopada mi se niko na brodu, kao partner, mislim", reče. "A tebi?"

"Ne", rekoh.

"Jesi li imala mnogo partnera?"

"Misliš, ljubavnika?"

Ona se nasmeši mudro, starački. "To je dobar izraz, ali ne uvek tačan, zar ne?"

"Nekoliko", odgovorih, nadajući se da će shvatiti poruku i prestati da ispituje.

"Moji roditelji su bili u programu ranog partnerstva. Ja imam partnere od desete godine. Misliš li da je to prerano?"

Sakrila sam zaprepašćenje; čula sam za rano partnerstvo, ali ono nikad nije uhvatilo korena na Marsu. "Mi mislimo da je detinjstvo za decu", odgovorih.

"Veruj mi", reče Orijana, "ja nisam dete još od svoje pete godine. Da li ti to smeta?"

"Prvi seksualni odnos imala si u desetoj?" Počinjalo je da mi biva neprijatno od ovog razgovora.

"Ne! Ja uopšte nisam imala fizičke seksualne odnose."

"Simulacije?" upitah skrušeno.

"Ponekad. Partnerstvo... oh, vidim zašto si zbunjena. Mislila sam na mentalnu bliskost, zajedničko pronalaženje raznih zadovoljstava. Volim simulacije punog života. Iskusila sam dve... Veoma obogaćujuće. Tako da znam sve o seksu, razume se. Čak i o seksu koji nije fizički moguć. Seks između četvorodimenzionih ljudskih oblika." Odjednom je izgledala žalosna, a njena prisutnost bila je tako snažna da sam smesta poželela da se izvinim, da učinim sve kako bih je usrećila. Bože, pomislila sam. Cela planeta prepuna ljudi poput nje.

"Nikad nisam delila svoj um", rekoh.

"Volela bih da ga podelim s tobom." Ova ponuda me je toliko obezoružala da nisam znala kako da odgovorim. "Ti imaš istinski prirodnu prisutnost", nastavi ona. "Mislim da bi mogla divno da deliš. Posmatrala sam te od početka putovanja..." Ona stisnu usne i ustuknu ka zidu. "Ako nisam suviše drska."

"Nisi", rekoh.

Ispružila je ruku i dodirnula moj obraz, pomilovavši ga nadlanicom. "Deliš sa mnom?"

Žestoko sam pocrvenela. "Ja ne... upražnjavam simulacije", rekoh.

"Onda samo da razgovaramo. Tokom putovanja. A kad stignemo na Zemlju, mogu da ti pokažem nekoliko stvari koje bi ti verovatno promakle... kao marsovskom turisti. Da upoznaš moje prijatelje. Svima ćeš nam se dopasti."

"Dobro", rekoh, nadajući se da mogu, ako ne uspem da se nosim s tom ponudom, kao izgovor upotrebiti međukulturno nerazumevanje i pobeći.

"Zemlja je stvarno nešto", reče Orijana, trepnuvši čudesno polako. "Vidim to mnogo jasnije sad kad sam bila na Marsu."

Bili smo blizu granice od deset miliona kilometara, u trećoj nedelji putovanja. Fuzioni motori uskoro će proraditi. Pošto se oni aktiviraju, u trupu broda život neće biti moguć.

Posle velike zabave, uz jedan od najboljih banketa tokom čitavog putovanja, kapetan se oprostio od nas i prešao u susedni cilindar.

Putnici čije su kabine tamo više neće moći da nas posećuju; svi smo se rukovali, te oni odoše za kapetanom.

Većina putnika u našem cilindru legli su u krevet u svojim kabinama kako bi lakše podneli promenu. Nekolicina odvažnih duhova, uključujući i mene, ostala je u salonu. Počelo je obavezno odbrojavanje. Mrzela sam što se osećam kao turista, ali sam se pridružila. Ejker je bio odveć prijatan i ubedljiv da bi mu se uskratila njegove dužnosti.

Vratili smo se u bestežinsko stanje, ali ćemo uskoro na nekoliko sati dobiti punu zemaljsku težinu. Odbrojavanje stiže do nule, nas osmoro uglas viknismo, a brod odjeknu šupljim udarcem. Spustili smo noge na pod salona. Orijana je, nedaleko od svojih roditelja, izgledala na pragu potpunog zanosa. Podsetila me je na Berninijevu Svetu Terezu prostreljenu kopljem nadahnuća.

Fuzioni plamen pratio nas je poput veličanstvenog nevestinskog vela. Blistavoplav u sredini, optočen narandžastom bojom otpalih i jonizovanih oplata s motora i mlaznika, neumorno nas je pritiskao težinom tri puta većom od uobičajene marsovske, punom silom gravitacije.

Nekolicina, uključujući Orijaninu majku i oca, popeli su se napred i junački vežbali u gimnastičkoj sali, šaleći se i zadirkujući nas preostale lenjivce.

Ja sam odabrala srednji put, pentrajući se čitav sat po cilindru. Moja privremena bihemija činila je silu pune gravitacije podnošljivom, ali ne i prijatnom. U putnom priručniku pročitala sam da može proći i cela sedmica na Zemlji dok osoba sa privremenom bihemijom ne počne lagodnije da se oseća pod težinom koja je pritiska. Orijana je pošla sa mnom; i ona je imala privremenu, i radila na tome da povрати zemaljsku snagu.

Dok smo se pele kroz cilindar, sa osmatračke palube ka prednjoj pasareli za kontrolu stubova, Orijana mi je pričala o zemaljskoj modi u odevanju. "Ja sam, razume se, dve godine bila van zbivanja", reče. "Ali volim da mislim kako sam još u toku. I pratim preko vid-obaveštenja."

"Pa šta se tamo nosi?" upitah.

"Svečano i nabrano. Čojica i čipka. Maske su ove godine aut,

osim lebdećih - projektovanih maski sa ličnim slikama. Ali svi su se skinuli s projektovanih šara. Meni su se dopadale projektovane šare. Mogla sam gotovo ništa da ne obučem, a da ipak budem diskretna."

"Mogu da obnovim garderobu. Ponela sam dovoljno sirovog platna."

Orijana se blago namršti. "Ove godine očekuj čvrsta odela, ne ona sa nanooblikovanjem. Najbolji su stari materijali. Dronjavost je sjajna. Prekopaćemo reciklažne radnje. Odrpan izgled vrlo je poz. Nanoimitacije su nedopustive."

"Moram li ja da pratim modu?"

"Apso ne! Dobro dođe i da je ignorišeš. Kad sam kod kuće, ja se svakih nekoliko meseci pretvaram iz usamljenika u roba."

"Zemljani će očekivati da crveni zec bude prev retro, zar ne?"

Orijana se prijateljski sažaljivo nasmeši. "S takvim govorom, ti već ispunjavaš očekivanje. Samo slušaj mene, i uklopićeš se."

Bez daha, stojeći na pasareli oko pramčane spojnice za stub, nas dve smo se nakratko odmarale. "Pa, ispravi me", rekoh, jedva dišući.

"Vi na Marsu još kažete 'prev dob'. To je apso neg, polovina dvadeset prvog veka. Zemljanima to zvuči kao Čoser. Ako ne govoriš višejezično, a bolje da ne pokušavaš ako nemaš ugrađeno pojačanje, najbolje da se služiš običnim jezikom s početka dvadeset drugog. Svi razumeju rani dvadeset drugi, osim ako se ne zalepiš za francuski, nemački ili holandski. Oni se kostreše na sve što je dvadesetak godina starije od govornog standarda. Kinezi vole nekih osam vrsta uprošćenog evropskog, ali obrati im se na domaćem jeziku, i oni smesta prelaze na svoj putonghua iz dvadesetog. Rusi..."

"Držaću se engleskog."

"Dovoljno bezbedno", reče ona.

Fuzioni motori su se isključili i ponovo smo se obreli u bestežinskom stanju. Došlo je vreme da se cilindri odvoje od trupa i počnu da rotiraju. Tuamotu je obazrivo razvukao svoje dugačke stubove između središnjeg trupa i spoljnjih cilindara. Stubovi su bili pričvršćeni za rotor na trupu, a cilindri su odvajanje započeli uz pomoć sopstvenih malih metanskih start-motora.

Tako razmaknuti, cilindri su stajali okomito u odnosu na trup; baš kao onda kad smo osetili ubrzanje broda, za prelazak s jedne na drugu palubu morali smo da idemo gore ili dole, ili da koristimo lift. Centrifugalna sila stvarala je četvrtinu gravitacije u osmatračkom salonu, na spoljnjoj ili 'najnižoj' palubi.

Kad su cilindri dostigli najveću udaljenost, spavači su se povukli u kabine. Za njih je priređena mala zabava. U našem cilindru spali smo na dvadeset tri aktivna putnika, sa sedam dugih meseci pred sobom...

Orijana je svoju kabinu ispunila projektovanim slikama, od kojih je svaka vodila do privremeno ugašene simulacije ili Litvida; dvadeset i više njih visilo je u vazduhu poput majušnih skulptura, neki pulsirajući, neki tiho pevušeci. Ona se nasmeja. "Šašavo, zar ne?" reče. "Isključiću ih..." Ona mahnu i slike nestadoše, dopuštajući mi da sagledam ostatak kabine. Bila je uredna, ali prenatrpana. U jednom uglu ležao je džemper, ili, u svakom slučaju, pola džempera. Iz njega su virili štapići, a klupko nečeg što je moralo biti konac - predivo, prisetila sam se - ležalo je pokraj. "Pleteš?" upitah.

"Aha. Ponekad ne znam gde sam ni šta radim, a pletenje ili kukičanje me povraća. To je glavni drajv u Parizu, gde živi moj otac."

"Tvoja majka živi s tvojim ocem?"

"Ponekad. Oni su u slobodnoj vezi. Ja živim sa ocem veći deo godine. Ponekad odem u Etiopiju da živim sa majkom. Ona je robni posrednik pri izvorištima Iskandera. Oni traže kvalifikovanu radnu snagu širom sveta."

"A tvoj otac?"

"On je rudarski inženjer u Evropskoj upravi za zaštitu voda. Mnogo vremena provodi u podmornicama. Imam simulaciju Velikog severnog mora - hoćeš da vidiš?"

"Ne sad. Zar ne bi volela da živiš samo na jednom mestu?" upitah.

Orijana ispruži ruke. "Zašto?"

"Da stekneš osećanje pripadnosti. Da znaš gde si."

Ona se veselo osmehnu. "Ja poznajem celu Zemlju. I to ne samo preko simulacija. Svugde sam bila, sa roditeljima i bez njih. Za četiri sata mogu da odletim šokerom iz Džibutija do Sijetla. Promena

vremena je sjajna. Da ti pamet stane."

"Jesi li ikad išla sporo?" upitah.

"Misliš..." Ona blago pređe rukom duž pokrivača na krevetu. "Površinska brzina? Dvocifreni kins?"

"Jednocifreni."

"Svakako. Pre dve godine sam se vozila biciklom kroz Francusku s nekim Kenijcima. Logorske vatre, noćno nebo, berba grožđa u Alzasu. Ti si se stvarno zaglavila oko toga, zar ne?"

"Ako hoćeš da kažeš - upala u procep, očigledno jesam."

"Zemlja nije dekadentna, Kaseja. Stvarno nije. Ja nisam sirota mala bogatašica, baš kao što nisi ni ti."

"Možda sam ja samo ljubomorna."

"Ja bih rekla stidljiva", odgovori Orijana. "Ali ako hoćeš nešto da me pitaš o Zemlji, stvarnom vremenu, istoriji i kulturi, slažem se. Pred nama je mnogo meseci, a ja ne želim da ih sve provedem trčeći i simulirajući."

Moje zemaljske studije i razgovori s Alisom ostavili su na mene utisak besprekornog društva, hladnokrvnog i delotvornog. Ali izgledalo je da ono što sam čula u razgovoru s Orijanom tome protivureči. Bilo je velikih neslaganja među Zemljanima; narodi u okviru VIZA-e i njenog južnog parnjaka, VAJH-a, koji se beskonačno svađaju, sukobljavajući moralne vrednosti onda kad stanovnici jedne zemlje menjaju mesto s drugima - popularna aktivnost kasnih sedamdesetih. Neke grupe stanovništva - islamski Fatimisti, hrišćani u Zelenom Ajdahu, Mormoni, Saudijci vahabisti, i drugi - zastupali su stavove koji bi čak i na Marsu bili konzervativni, tvrdoglavo se držeći svog kulturnog identiteta uprkos opštoj zemaljskoj kritici.

Paleohrišćani u Zelenom Ajdahu, praktično zaseban narod u okviru Sjedinjenih Država, proglasili su da prava žena moraju biti manja od prava muškaraca. Žene su se borile za smanjenje svojih zakonskih moći i prava, uprkos protivljenju svih drugih država. Za razliku od njih, u fatimističkom Maroku i Egiptu, muškarci su nastojali da veličaju lik žena, koje su smatrali Muhamedovim putirima. U Velikom Albionu, negdašnjem Ujedinjenom Kraljevstvu, odraslim ljudima, preoblikovanim i po izgledu svedenim na dečji uzrast, bilo je zabranjeno da imaju političke položaje, što je stvaralo petljavinu koju

nikako nisam uspevala da razmrsim. A na Floridi, prkoseći propisima, neki ljudi su sebi pribavljali oblik istovetan morskim sisarima... A da bi to mogli da plate, priređivali su za turiste izložbe Seks u moru.

U jeziku, najveće ludilo šezdesetih i sedamdesetih predstavljao je izmišljeni jezik. Mešanje starih govora, izmišljanje novih, elektronsko mešanje muzike i reči pri kome se ne može razabrati gde prestaju tonovi, a počinju foneme, stvaranje vizuelnih jezika koji su govornike obavijali projektovanim, složenim simbolima, sve je izgledalo kao da je stvoreno da razdvaja, a ne da spaja. Ipak, mogla su se dobiti pojačanja priključena na Nove Jezičke Mreže ili NJM. Ugrađivanjem NJM pojačanja uz pomoć nanohirurgije, mogli ste razumeti doslovno svaki jezik, prirodan ili izmišljen, pa čak i misliti na njemu.

Vizuelni jezici bili su naročito moderni tokom sedamdesetih. Samo u okviru VIZA-e, stvoreno je sedamdeset vizuelnih jezika. Najpopularniji među njima koristilo je više od četiri i po milijarde ljudi.

Uprkos onom što je Alisa rekla, meni to nije izgledalo ni najmanje ujedinjeno. Jednom Marsovcu, čak i domorocu poput Orijane, Zemlja se činila raznolika, zbunjujuća, suluda.

Za Alisu, međutim, Zemlja je stupala u ranu fazu jedne drugačije istorije.

Tokom šestog meseca putovanja, Bitras me je pozvao u svoju kabinu. Spremila sam se za bitku, prislonivši dlan na port njegovih vrata. Vrata se otvoriše i ja uđoh kad mi on mahnu rukom. Nosio je dugačke pantalone i pamučnu košulju dugačkih rukava, opet sav u belom, i nekoliko trenutaka mrmljao sebi u bradu, tražeći memorijske kocke, kao da ja još nisam stigla. "Da", reče najzad, pronašavši izgubljene kocke i okrenuvši se prema meni. "Nadam se da ti nije bilo dosadno na putu."

Odmahnula sam glavom. "Veći deo vremena provela sam u istraživanju i vežbama", rekoh.

"I u razgovoru s Alisom."

"Da."

"Alisa je sjajna, ali ima nešto od one naivnosti koja se sreće kod mislilaca", reče Bitras. "Oni nisu u stanju da dovoljno strogo

procenjuju ljude. Ja nemam takvih iluzija. Draga moja, došlo je vreme da malo radimo, a to uključuje i tvoju prošlost... Ako si voljna."

Zurila sam u njega i jedva primetno klimnula glavom.

"Šta znaš o marsovskim naučnicima i o teoriji Bel kontinuuma?"

"Mislim da ništa ne znam o teoriji Bel kontinuuma", rekoh.

"PG Madžumdar je razgovarala s porodicom Kejletet Mars o pokroviteljstvu nad novim istraživanjem. Postoji zahtev da se u rad uključe takozvani mislioci Kvantne logike. Zemlja izvozi takve mislioce, ali oni su neverovatno skupi... trideset devet miliona dolara, isporučeni 'na unutra' i neaktivni. Sami moramo da gradimo ličnosti za njih, a to bi moglo potrajati mesecima, čak i godinama."

Još nisam ništa govorila, iako sam osećala kud on smeru.

"Nekad si poznavala Čarlsa Frenklina, naprednog studenta iz PG Klajn, je li tako?"

"Da."

"Bili ste ljubavnici?"

Progutala sam knedlu i uvređeno isturila bradu. "Nakratko", rekoh.

"On je sad u zakonitoj vezi sa ženom iz porodice Kejletet."

"Oh."

Bitras je proučavao moju reakciju. "Gospodin Frenklin predvodi grupu mladih teorijskih fizičara na Istraživačkom odeljenju Tarza. Oni su poznati kao Olimpljani."

"To nisam znala", rekoh.

"Ništa neobično, budući da oni svoj rad drže u strogoj tajnosti. Podnose izveštaj samo upravnicima fonda, a dosad nisu ništa objavili. Hoću da pročitaš ovu poruku sa Zemlje. Ona je od pre nekoliko dana, a poslata je porodici Kejletet sa Stenfordskog univerziteta."

"Kako si došao do nje?" upitah.

Bitras se osmehnu, zavrte glavom i pruži mi svoju pločicu. Poruka je sadržala samo tekst i glasila je:

Uspostavili smo jaku vezu između vremenskog pomaka i prostornog pomaka. Može se izvesti sasvim posebna relativnost. Otkriven i treći pomak, koji može biti koaktivan, ali svrha nepoznata.

Pomak vremena, pomak prostora, treći pomak se automatski menja. Verovatno proizlazi opšta relativnost s obzirom na zakrivljenje, ali treći pomak izaziva četvrti, slabo i sporadično... Proizlazi stalnost sudbine? Dosad otkriveno pedeset pomaka. Sledi još. Možete li nas obavestiti o svojim otkrićima? Ako možete, obostrana korist.

"Naučno udvaranje", reče Bitras. "Vrlo neuobičajeno da se Zemlja udvara Marsu. Da li je Čarls Frenklin govorio o tim stvarima?"

"Ne", rekoše. "Zapravo... mislim da je pomenuo 'Bel kontinuum' i još nešto. 'Zabranjene kanale'. Ma šta to bilo. Nije mnogo govorio. Nije me zanimalo."

"Šteta", reče Bitras. "Imala si odličnu priliku da ljubavišeš s gospodinom Frenklinom i naučiš nešto veoma značajno. Možda bi ti rekao?"

"Da jeste, ja ne bih razumela."

"'Bel kontinuum', kako kažu moji istraživači, predstavlja ključ radikalne fizičke teorije koja obećava. Olimpljani vaseljene nazivaju 'sudbinama'."

Odmahnula sam glavom, i dalje ništa ne razumevajući.

"Mi smo zainteresovani, Kaseja, zato što se na porodicu Kejletet Mars vrši pritisak da se povuče iz finansiranja Tarze. Iz svih finansiranja."

"Kejleteti su sa Meseca", rekoše.

"Da, ali pod uticajem VIZA-e, a porodica Kejletet Mars volela bi da bude nezavisna. A u isto vreme je Stenfordski univerzitet pozvao gospodina Frenklina da se uključi u njihov program i dođe na Zemlju da nastavi istraživanja. Obećavaju pristup najnaprednijim Zemljinim misliocima, uključujući i mislioce Kvantne logike, kao i visoku platu pride. Takođe će pomoći da se ublaže novčani problemi porodice Klajn. Koji, razume se, umnogome proističu iz mešanja VIZA-e."

"Je li prihvatio?"

"On je obavestio Klajnovu o ponudi, kao što nalaže učtivost u okviru porodice, a Klajnovi su izvestili Savet, što takođe predstavlja samo učtivost. Savet je prosledio informaciju najvećim finansierima istraživanja u Tarzi. Ne, nije prihvatio. Gospodin Frenklin je izvanredan mladić. Alisa zaključuje da Zemlja uveliko radi na

istraživanju u Bel kontinuumu i nečem što se naziva 'teorija deskriptora'. Bilo je i drugih nagoveštaja u tom smislu."

"Je li to značajno?"

Bitras se osmehnu. "Zemlja neće dobiti Čarlsa Frenklina, ni ma kog drugog Olimpljanina. Madžumdari će zajedno s Kejletetima raditi na finansiranju tri KL mislioca za njihove potrebe."

"Oh", reko. Čarls je postupio ispravno, i tako postupivši dobio ono što je hteo. Izvanredno.

"Žao mi je što vaša veza nije potrajala", reče Bitras. "Zašto si raskinula s njim?"

Prelazak na lično ispitivanje izveden je uz tako malu promenu tona da me je ta uljuljkanost gotovo naterala da odgovorim. Umesto toga, nasmešila sam se i napravila pokret rukom, uzvila obrvama i slegla ramenima: C'est la vie.

"Jesi li imala iskustva s muškarcima brilijantnog uma?"

"Ne", reko.

"Iskustva s muškarcima uopšte?"

Nastavila sam da se smešim i nisam ništa odgovorila. Bitras me je pomno posmatrao. "Zapazio sam da mlade žene veći deo svog znanja o muškarcima stiču tokom prvih pet godina ljubavnog života. To je presudno vreme. Nagađam da si ti sad u tom petogodišnjem razdoblju. Bilo bi šteta zapostaviti tvoje obrazovanje. Svemirski brod pruža vrlo ograničene mogućnosti."

Evo ga.

"Ako se setiš još nečeg u vezi s Čarlsom Frenklinom, molim te da mi kažeš. Prinuđen sam nerado da dopunim svoje znanje o fizici, a nisam baš vičan matematici. Nadam se da je Alisa dobar učitelj."

Zahvalio mi je i otvorio vrata kabine. U hodniku sam se mimoišla s Ejkerom, koji je hitao za nekim poslom, promrmljala pozdrav i otišla u gimnastičku salu. Tamo sam, u društvu četvorice znojavih muškaraca, koji su gotovo svi bili Bitrasovog godišta, oko jedan sat vežbama istresala svoj bes i zaprepašćenje.

Čarls se oženio. Ima sidro koje je želeo. Bio je uveliko na putu da postane značajan, za Zemlju i Mars, ako ne i za mene.

Utoliko bolje po njega.

Orijana je izgarala poput jakog plamena koji razbuktavaju snažni vetrovi. Nikad nisam mogla da predvidim pravac tih vetrova, kakva će tačno biti njena raspoloženja - ali je nikad nisam videla mrzovoljnu, niti obeshrabrenu, čak ni otvoreno strogu. Kad bi usredsredila pažnju na mene - slušajući me ili samo posmatrajući - znala sam kako se mora osećati mačka dok je ispituje čovek.

Orijana, u stvari, nije bila mudrija od mene, ali njen trenutni pristup informacijama, njeno veselo ispoljavanje sposobnosti koje nisu ni naučene ni zaslužene nego kupljene, bili su zadivljujući. Njoj je nedostajalo isto što i meni - ono što ni sva zemaljska slava nije mogla dati ni jednoj ni drugoj: iskustvo koje počiva duboko u duhu i telu. Njena pojačanja i svo njeno visoko obrazovanje nisu joj mogli usaditi strastveno ubeđenje niti istinsko osećanje usmerenosti.

Dok smo razgovarale, puštale da teleskop ispuni naše sobe projektovanim slikama, delile Litvide, igrale razne igre u salonu, posmatrale s osmatračke palube kako promiču zvezde... Orijana mi je pokazala ogledalo moje neposredne prošlosti - naučila me je mnogo čemu o Zemlji, a možda još i više o meni samoj. Kroz nju, ja sam jasnije videla koliko daleko moram otići.

Ali još nisam bila voljna da se pridružim Orijani u simulaciji. Ona je istrajavala u naporima da me ubedi.

"Prošvercovala sam neke najnovije simulacije kroz zemaljsku carinu. Nisam kazala roditeljima", reče mi ona na Džilin dan, 30. decembra. Bili smo u petom mesecu putovanja, a upravo smo završile dosad najnaporniju seriju vežbi - tri sata u gimnastičkoj sali, s magnetnim odelima, trčeći u mestu kroz polja koja su simulirala punu zemaljsku gravitaciju. "Nećeš me odati?"

"Je li to protivzakonito?"

"Pa, nije, ali kompanije koje ih prave nastoje da ih zaštite. Mogli bi da me skinu s liste kupaca ako otkriju. Ne žele da se van Zemlje prave duplikati."

"Simulacije nisu naročito popularne van Zemlje", rekoh.

Orijana samo slegnu ramenima. "Ima jedna za koju mislim da će ti se zaista dopasti. Postepena je. Dovodi te u dodir sa svim kulturnim razlikama između tebe i mene. Postavljena je na Zemlju iz današnjih dana, ali nije obrazovna stvar. Izmišljena je i vrlo

romantična. Pošto ti imaš pristup Alisi... Alisa bi bila savršena za ekranizaciju naših simulacija. Mnogo bolja nego pločice... S Alisom bismo mogli da idemo do dna."

"Nisam sigurna da će se ona složiti."

"Nikad nisam srela mislioca koji nije željan da prikupi još podataka o ljudskoj prirodi. Osim toga, danas je Džilin dan. Vreme da se proslavi. Alisi takođe treba odmora."

Džil, prvi mislilac na Zemlji koji je stekao svest o sebi - 30. decembra 2047. - poslužila je kao model za narednu generaciju mislilaca, pa je tako predstavljala direktnog Alisinog pretka. Džil je još bila aktivna na Zemlji. Alisa je htela da poseti njen širokopojasni kanal na mrežama kad stignemo na Zemlju, ako budemo imali vremena.

Na smenu smo se istuširale u parnoj vreći u mojoj sobi i obrisale se, a zatim sele. "Ti si navučena na simulacije", rekoš. "Šta je s pravim životom?"

Orijana reče: "Kad napunim osamnaest, pravi život će nešto značiti. Kad budem prepuštena samoj sebi, a roditelji ne odgovaraju za moje postupke, mogu da se upuštam u rizike i budem opasna. Dotad, ja sam odrezak."

"Odrezak?"

"Komad odsečen s roditeljske pečenice. Simulacije su vežba za ostatak života."

"Čak i izmišljene?"

Ona se osmehnu. "Pa... da ne preterujemo. Zabavne su."

Blago sam odbila ponudu, ali nagovestila da bi kasnije za nju moglo biti vremena.

Svakodnevna brodska rutina u svemiru postajala je hipnotička. Posle četiri ili pet sati sna - svakog meseca sve kraćeg - probudila bih se uz prijatnu muziku i projekciju broskog rasporeda za taj dan, zajedno s menijem s koga sam mogla za sebe odabrati obroke i aktivnosti. Vežbala sam, doručkovala, provodila nekoliko sati s Orijanom ili Alisom, ili sedela u glavnom salonu, ćaskajući s ostalim putnicima. Svemirsko ćaskanje bilo je prijatno, retko kad podsticajno ili protivurečno. Ponovo sam vežbala pre ručka, malo napornije, i jela

zajedno s Orijanom i njenim roditeljima.

Alen i ja smo se svaka dva ili tri dana sastajali s Bitrasom. Njegov zemaljski program rada se upotpunjavao, a popodneva su bila posvećena podrobnoj obuci. On nam je na proučavanje davao Litvide i dokumenta, od kojih su neki bili vlasništvo Madžumdara. Vodila sam računa o tome da ništa od onog što saznam na tim časovima ne otkrijem u razgovoru s Orijanom ili nekim drugim.

Za večerom bih se pridružila Alenu i Bitrasu i nekolicini Bitrasovih poznanika sa Zemlje. Posle večere, vreme sam provodila u svojoj kabini sa Litvidima - gladna spoljašnjeg postojanja - a potom bih lako vežbala i pojela nešto s Orijanom ili Alenom.

Nije mi dugo trebalo da otkrijem rupe u nekim tvrdnjama koje su izricali Zemljani na brodu, opštim pretpostavkama o budućnosti Zemlje, planovima VIZA-e ili VAJH-a; sad sam bila blizu središta, a ono što sam saznavala istovremeno me je uznemiravalo i zadivljavalo.

U sećanju mi je ostao jedan razgovor, zato što je bio tako neuobičajeno otvoren. Vođen je potkraj petog meseca. Posle jednog sata okapanja nad Zemljinom ekonomijom i njenim odnosom prema Trojnoj federaciji - odnosom nalik na velikog psa koji maše malim, ali sve dužim repom - sišla sam na obrok i odabrala jelo. Nekoliko trenutaka kasnije, trpezarijski arbajter mi je iz blistavo osvetljenog šubera dopremio poslužavnike izvrsne nanohrane - bolje od svega što se moglo dobiti na Marsu.

Orijana je bila u svojoj kabini, izgubljena u simulaciji; trebalo je da se vidimo kasnije tokom dana. Sela sam pored Alena, sa spoljnje strane polukružnog stola. Preko puta nas sedeli su Orijanini roditelji. Rena Iskandera, njena majka, visoka, dostojanstvena Etiopljanka, nosila je široku trenerku jarko narandžaste i tamnopurpurne boje, s četvrtastim smeđim šarama. Njen muž, Pol Frontjer, Francuz po rođenju i građanin Evrokona, bio je odeven u sivo i tamnozeleno puno svemirsko odelo, komotno oko struka i zglobova, koje se sužavalo iznad šaka i stopala.

Alen je već razgovarao sa Renom i Polom. Sela sam kraj njega, pažljivo slušajući.

"Mislim da nam Zemlja i zemaljski običaji pomalo ulivaju strah", reče Alen. "Toliko ljudi, toliko kultura i moda... Što više učim, sve sam više zbunjen."

"Marsovci u školi ne uče o svetu s koga potiču?" upita Rena. "Hoću reći, da se pripreme za ovakva putovanja."

"Učimo", odgovori Alen, "ali Marsovci su prilično obuzeti sami sobom." On baci pogled na mene, a oko očiju mu se ukazaše sitne bore - znamenje samo nama znane šale.

"Mi na Zemlji ponosimo se svojim prihvatanjem promene i svojim jedinstvom u raznolikosti", reče Pol. "Marsovci se, izgleda, ponose zajedničkim nasleđem."

Odlučila sam da odgovorim na izazov, s ciljem da razumem Zemljane, naravno, a ne zbog sitne žaoke u prikrivenoj optužbi da smo provincijalci. "Sve su nas učili da je Zemlja politički mirnija i stabilnija nego što je ikad bila..."

"To je tačno", reče Pol, klimnuvši glavom.

"Ali ima toliko rasprave! Toliko neslaganja!"

Rena se nasmeja, visokim, divnim tonom razdraganosti. Bila je dvaput starija od mene, pa ipak je izgledala mnogo mlađa, toliko da je mogla biti sestra svojoj kćeri. "Mi uživamo u tome", reče ona. "Ponosni smo što vičemo jedni na druge."

"Hoćete da kažete da je sve to poza?" upita Alen.

"Ne, mi se oko mnogo čega zbilja ne slažemo", odgovori Rena. "Ali ne ubijamo jedni druge kad se ne slažemo. Učili su vas, naravno, o dvadesetom veku?"

"Da", rekoh. "Naravno."

"Najkrvaviji u ljudskoj istoriji. Košmar - jedan neprestani rat gotovo od početka pa do kraja, plodno tle za svaku tiraniju koja se može zamisliti. Čak i pri njegovom završetku, strasti među narodima različitog nasleđa, različitih veroispovesti, čak i obične geografske razlike, dovodile su do ubistava i odmazdi užasnih razmera. Ali to je bio vek u kome su ljudi masovnije no ikad raskinuli s tradicionalnim oblicima vlasti, izrazili skepticizam, otkrili razočaranje i očaj - i razvili se."

Namrštih se. "Razvili se iz očajanja?"

"Razvili se iz nužnosti. Nema povratka na stari način - niko to nije

mogao podneti. Razaranja više nije donosilo dobit. Veliki bog Mamon postao je bog mira. A onda smo pogled upravili napolje - i postavili temelje naseljavanja Meseca i Marsa i ostalih malih spoljnjih svetova. Ljudi su bili u stanju da vide jasnije."

"Ali još raspravljate", rekoh i blago se ugrizoh za usnu, u nadi da ću ostaviti utisak kako moja naivnost leži razgoličena na stolu pred njima. Bitras me je podučavao veštini vivka - pretvarati se da si zbunjen ili slab, zarad sticanja prednosti.

"Nadam se, naravno, da ne govorim u ime svih na Zemlji!" reče Pol kroz smeh. "Raspravljati ne znači mrzeti, bar ne za zdrave umove. Mi visoko cenimo svoje protivnike. Oni nas podstiču na veća dela. Ako smo poraženi, mi znamo da ima drugih ratova koje treba voditi, ratova bez krvi, intelektualnih ratova sa mnogo mogućih ishoda, ne samo s porazom i pobedom."

"A ukoliko raspravljate s Marsom?" upitah, navlačeći masku provincijalne zebnje. "Ako se mi ne složimo?"

"Mi smo opasni protivnici", priznade Pol. Rena je izgledala manje zadovoljna tim odgovorom.

"Ono što je dobro za sve, dobro je i za Zemlju", reče ona. Dodirnula mi je ruku. "Na Zemlji ima toliko raznovrsnosti, toliko mogućnosti za razvoj i promenu, toliko, kako kažeš, rasprave, ali ako pogledaš politiku, odgovore ljudi ma gde oni živeli, postoji iznenađujuće slaganje oko glavnih ciljeva."

Ciljevi. Ta reč odjeknu kao zvono. Alisa, tako si u pravu.

"Na primer?"

"Pa", poče Rena, "ne možemo dopustiti nedostatak discipline. Svemir nije tako prijateljski nastrojen. Slabost i slabe veze..."

"Kao što je Mars", rekoh.

Rena žmirnu očima. Možda sam ipak malo preterala. "Moramo zajedno raditi na zajedničkim ciljevima svih ljudskih svetova."

"Protiv čega treba da se udružimo?"

"Ne protiv čega, nego za šta. Za sledeći proboj - da se preselimo na zvezde. Ima dovoljno svetova gde oni koji se ne slažu mogu praviti velike opite, velike korake... Ali nećemo ih postići ako sad budemo razjedinjeni i nedovoljno disciplinovani."

"Šta ako se naši ciljevi ne podudaraju?" upitah.

"Sve stvari se menjaju", odgovori Rena.

"Čiji ciljevi treba da se promene?"

"Oko toga se i vodi rasprava."

"A ukoliko rasprava nije dovoljna? Rasprava se ne može beskrajno otežati", reko.

"Istina, ne može se uvek raspolagati neograničenim vremenom."

"Ako se rasprava mora preseći", upitah, "ko seče?"

Rena me lukavo pogleda. Uživala je, ali ja sam morala da pitam, uprkos njihovoj očiglednoj prefinjenosti, uprkos vremenu koje su proveli na Marsu, da li oni zaista razumeju osećanja jednog Marsovca? "Kad društvo nema dobar draž, kako bi rekla Orijana - kad odbija odgovornost - onda se moraju probati druga sredstva."

"Sila?" upitah.

"Rena veoma voli da raspravlja", poverljivo reče Pol Alenu. "Ovaj brod je bio suviše tih, suviše učtiv."

"Tamo gde Mars i Zemlja ne mogu da se slože, uvek ima prostora za razvoj i razgovor", zaključila Rena, posmatrajući me sasvim prijateljskim pogledom punim iščekivanja. "Sila je stara navika koju ja ne odobravam." Očito je želela da joj protivurečim, ali nešto me je duboko pogodilo i nisam želela da joj ugodim. Hladno sam se nasmešila, pognula glavu i lupnula o tanjir, davši arbajteru znak da sam završila.

"U svom oduševljenju, mi ponekad zaboravljamo tuđu osećajnost", smotreno reče Pol.

"Ne mari", odvrati Alen. "Kasnije ćemo nastaviti razgovor."

Bitras je imao mnogo briga. Njegovo ponašanje bilo je uzorno. Više je ličio na brižnog ujaka nego na šefa; ponekad učitelj, ponekad kolega-učenik koji radi s Alenom i sa mnom, odgonetajući zemaljske zagonetke. Nikad sveto čudovište koje beše opisala moja majka.

Njegova promena, sredinom šestog meseca putovanja, zbilja se dovoljno naglo da me zatekne nespremnu. Bitras me je pozvao u svoju kabinu da se posavetujemo. Ponovo je počeo da nosi tenisku odeću, a kad sam ušla, on je sedeo u beloj košulji i šortsu, nogu oslonjenih o suprotni zid, s pločicom na krilu.

"Prilično je napeto na Marsu ove nedelje", reče.

"Nisam ništa videla na Litvidu", odgovorih nehajno.

"Naravno da nisi", reče on, s grčom na usnama. "Ne bih očekivao da stvar ode tako daleko. Još ne. Dve PG su odlučile da ponude sopstvene predloge za ujedinjenje."

"Ko?" upitah.

"Muktijar i Pong."

"Nisu među pet najvećih..." upitah.

"I teško da će privući više pažnje... na Zemlji. Ali ja sam napravio mnogo ustupaka i iznudio mnogo usluga da bih naš predlog odneo na Zemlju. Neki uznemireni ljudi sad su još više uznemireni. Ako mene podriju, ako neko odluči da krene s jakom kampanjom širom Marsa pre nego što stignemo... ustupci Zemlji, prodavanje..." On podiže ruku i pogleda me iskosa. "Nije zabavno. Brinem za Kejletete. Oni kao da veruju da u ovoj igri imaju više karata."

Saučesnički sam zavrtela glavom. On se nagnuo još nekoliko centimetara unazad i odmerio me. "Šta si saznala od Zemljana?"

"Mnogo, mislim."

"Znaš li da tokom poslednjih trideset godina Zemljani podižu starosnu granicu za prvo seksualno iskustvo, a da sve više njih, sad već deset posto, nikad ne upražnjava fizički seks?" On sumnjičavo žmirnu, kao da izlaže pretpostavku.

"Čula sam to," rekoh.

"Neki ljudi se venčavaju i upražnjavaju seks samo kroz simulacije."

Bila sam toliko umirena njegovim časnim ponašanjem tokom svih tih nedelja, da čak ni sad nisam ništa sumnjala.

"Bilo je brakova između mislilaca i ljudi. Brakova fizički čednih, ali mentalno razvratnih. Ljudi koji dobijaju decu bez seksa i bez potrebe da se porađaju. Čudesna i strahote za crvene zečeve."

"I na Marsu se rađaju bebe van utrobe", rekoh tiho, pitajući se šta li on smera.

"Ja više volim staromodan način", odvrati on, uperevši u mene pogled svojih okruglih, crnih očiju. "Na ovom putovanju bilo je prokleta malo toga. Samo rad. Ni ti se nisi pretrgla od romantičnih pustolovina, koliko vidim."

Znak za opreznost konačno se probio. Nisam odgovorila, samo

slegnuh ramenima, u nadi da će moje nelagodno ćutanje biti dovoljno da promeni tok razgovora.

"Radićemo zajedno mnogo meseci."

"Tačno", rekoh.

"Da li je moguće da nam zajedno bude prijatno, pošto ćemo tako dugo raditi?"

"Moraće da nam bude", rekoh. "Bićemo crveni zečevi među Zemljanima."

On odlučno klimnu glavom. "Među vrlo neobičnim i moćnim ljudima. To će izazvati mnogo veću napetost od one koju sad osećam, dok pregledam ove skorašnje poruke. Mi smo u ratu nerava, Kaseja, i mogli bismo - uzajamno - da uživamo u utočištu... od rata."

"Htela bih da pročitam poruke", rekoh.

"Ne bi mi bilo prijatno da utehu tražim od Zemljanke."

"Nisam sigurna da je ovo..."

On nastavi pošto je lako protresao glavom. "Šta ako se veoma mnogo potrudim oko privremene veze, a ona može biti samo takva, i otkrijem da žena sa Zemlje hoće sa mnom da upražnjava isključivo simulirani seks?" Zurio je u mene s nevericom.

Ljutnja me je postepeno obuzimala, ali sam držala na umu majčino upozorenje: budi pametna, budi duhovita. Nisam se osećala ni pametno ni duhovito, ali još nisam htela da se prepustim opravdanom gnevu.

"Voleo bih da razrešim poteškoće, napravim dogovor, što pre", reče Bitras. Podigao je ruku i pomilovao me po mišici, napravivši hitar pokret da me uhvati za rame. Pustio je rame i prstom prešao preko tkanine nekoliko centimetara iznad mojih grudi. "Ti si mnogo više... za mene."

"U okviru porodice?"

"To nije prepreka."

"Oh", rekoh. "Dogovor iz računa."

"Mnogo više od toga. Kad to rešimo, oboje se možemo usredsrediti na rad."

"Čvršća veza."

"Sigurno", reče Bitras.

Ja nežno odgurnuh njegovu ruku.

"Ti kažeš da bi trebalo već sad da zasnujemo porodicu, je li tako?" upitah veselo.

On trže glavu unazad, zapanjen. "Porodicu?"

"Trebalo da napravimo još crvenih zečića, zar ne? Da se suprotstavimo Zemljinim milijardama? Političko pitanje."

"Kaseja!" povika on. "Ti namerno pogrešno shvataš..."

Prekidoh ga. "Nisam nameravala da tako rano imam potomstvo, ali ako to služi politici, pretpostavljam da moram." Duhovito ili ne, ja sam išla napred. Pokušala sam da zadržim stoički smiren izraz lica, podigla ruku na čelo i rekla: "Bitrase, sve što se u ovom životu može zahtevati od bilo koje crvene zečice jeste da legne na leđa i misli na Mars."

On napravi zgađeno lice. "To nije smešno, Kaseja. Ja govorim o ozbiljnim teškoćama u našem privatnom životu."

"Moraću da uskladim svoj medicinski nano", rekoh. "Bihemija je drugačija kod trudnica."

"Ti uopšte ne shvataš na šta mislim." On ispruži ruke i njegova šaka ponovo dodirnu moje rame, pređe iznad grudi, dok su me njegove oči fiksirale, pokušavale da me ubede kako to nije baš onako kako izgleda. "Zar ja nisam privlačan?"

Uzvila sam obrvama i ponovo sklonila njegovu ruku. "Trebalo bi da razgovaraš s mojim ocem. On se u porodičnu politiku i svojину razume bolje nego ja. Zasigurno po pitanju veza i saveza... i dece."

Bitrasova ramena se opustiše i on nemoćno odmahnu rukom. "Prebaciću dokumenta na tvoju pločicu. Alisa ih već ima", reče. Zatim odmahnu glavom s istinskom tugom i, možda, žaljenjem.

Neduznoj, meni uopšte nije bilo žao.

Iz njegove kabine otišla sam s vrtoglavim osećanjem lakoće. Upozorenje je pola odbrane. Lakoća se ponovo pretvorila u gnev kad sam se obrela u svojoj kabini i sela na krevet, tresnuvši o tkaninu tako silovito da mi je zadnjica odskočila nekoliko centimetara. Onda sam legla na leđa i brojala unazad, zatvorenih očiju, stegnutih zuba. On se kontroliše taman koliko i beba koja piški u pelene, reče smiren, hladan glas u mojoj glavi, onaj deo mene koji je uvek jasno mislio kad bih se uzbudila. "Suptilan je koliko i tunnelska bušilica",

rekih naglas. "On je bedast."

Pridigla sam se, protrljala oči i duboko udahнула.

Glasovna ili video komunikacija između Tuamotua i Marsa bila je preskupa da bih joj se olako prepuštala. Umesto toga, slala sam tekstualna pisma, naslovljena na oca, majku i Stena; ali poslednje pismo koje sam poslala, početkom osmog meseca, pre nego što ćemo usporiti za ulazak na orbitu oko Zemlje, bilo je naslovljeno samo na majku.

Draga mama,

Dosad sam nekako preživela, pa čak i uživala u većem delu puta, ali bojim se da pisma koja sam slala nisu bila sasvim otvorena. Boraveći van Marsa, razgovarajući sa Zemljanima, posmatrajući Bitrasa dok radi, svakim danom sam postajala sve više svesna koliko smo mi Marsovci nadmašeni. Zaslepljeni smo svojim tradicijama i konzervativizmom. Osakaćeni smo svojom bezazlenošću. Jadni Bitras! Startovao me je - kao što si i rekla - dosad samo jednom, hvala Bogu - i bio je tako sirov, tako neposredan i neprefinjen - čovek s toliko putovanja i takve širine duha, od takvog značaja! Jedan prijatelj mi je jednom rekao da Marsovci svoju decu ne obrazuju za najvažnije stvari u životu - udvaranje, odnose, ljubav - već se oslanjaju na pojedinačna otkrića, koja su nasumična, s više promašaja nego pogodaka. Na Zemlji, Bitras će dobiti terapiju za društveni položaj, provešće izvesno vreme vežbajući u simulacijama, izbistriti um i poboljšati svoje sposobnosti. Zašto nas osećanje individualnosti sprečava da popravimo svoje slabosti?

Mnogo vremena provodim s jednom devojkom sa Zemlje. Ona je britka i duhovita, stara je hiljadu godina u poređenju sa mnom - pa ipak ima samo sedamnaest zemaljskih godina. Na njen osamnaesti rođendan, ući ću zajedno s njom u simulaciju i istražiti mudru staru Zemlju kroz njene maštarije. Ne znam tačno kakva je simulacija, ali slutim da mi neće biti prijatno. Za nju to nije ništa neobično, ali ja sam prestravljena. Zemljiosana. Možda ćeš biti zapanjena dok ovo čitaš, ali nemoj misliti da ću ja biti manje zapanjena dok to budem

radila. Oduvek sam za sebe mislila da sam staložena i nepokolebljiva, ali moja bezazlenost - moje neznanje - naprosto je užasna.

I Alisa je predložila da probam tako nešto. Nadam se da to opravdava stvar u tvojim očima, ali ako ne... Kao što Orijana - tako se devojka zove - kao što ona kaže, ja više nisam odrezak.

Poslala sam pismo kodirano na našu porodicu, a pre no što je majka imala prilike da odgovori, na Orijanin osamnaesti rođendan, dva dana uoči našeg prelaska sa Tuamotua na šatl za Zemlju, zaronile smo u njenu prošvercovanu maštovitu simulaciju.

"Bolje ikad nego nikad", reče Orijana dok smo priključivale pločice na lični kanal, preko brodskih širokopojasnih kanala, i povezivale se jedna s drugom i sa Alisom, koja je bila voljna, čak i željna da nas vodi.

"Nisi mi rekla o čemu je."

"To je roman s četrdeset likova."

"Tekst?"

"Kad kažem roman, to znači da ima zaplet, a nije samo predeo. Ti si deo toka. Možeš da se seliš iz lika u lik, ali lik se nameće - u njemu nećeš misliti kao ti sama, ali možeš da posmatraš. Drugim rečima, deo tebe će znati da si ti još ti. To nije simulacija punog života."

"Oh."

"Možeš da se izvučeš bilo kad, a možeš i da skačeš."

"Jesi li radila ovu simulaciju ranije?"

"Ne", reče Orijana. "Zato i nisam htela da bude samo na pločici. Alisa nam može pružiti više zaštite i više pojedinosti. Ako negde ima kvaka, ona može blago da nas izvuče umesto da se naprosto isključi. Od isključivanja uvek dobijem glavobolju."

To je zvučalo sve gore i gore. Ozbiljno sam se nosila mišlju da odustanem, ali, gledajući Orijanu, njene oči koje blistaju od nestrpljenja dok raspoređuje nanopriključke, osetila sam iznenadnu poplavu mladalačke postidečnosti. Ako ona to može, mogu i ja.

"Ti ćeš u postavku ući brže nego ja", reče ona, pruživši mi moj kabl. "Moj kabl će morati da isključi pojačanja i uspostavi

kooperativne veze."

Prislonila sam kabl na slepoočnicu. Vrh mu se raširio nekoliko centimetara i zakačio se za moju kožu, uvijajući se kao zmija u potrazi za položajem u kome će moći da nosi sopstvenu težinu. Koža mi se naježila. Ovo je bilo veoma nalik na pripreme za ozbiljnu terapiju. Nešto me je golicalo u slepoočnici: nanoveze koje su prodirale kroz kožu, lobanju, moždanu koru, gurajući vrhove u odgovarajuće centre u mozgu.

"Šta se zbiva ako se ovo naglo iščupa?" upitah, gurajući kabl vrhom prsta.

"Ništa. Priključci se rastope. Apso bezbedno. Prastara tehnologija."

"A ukoliko postoji kvaka s kojom Alisa ne može da iziđe nakraj?"

"Ona može da reprogramira sve u simulaciji. Ti samo provedeš nekoliko sekundi sa Alisom dok ona to prokljuvi."

To je zaista tačno, reče Alisa u mojoj glavi.

"Auh", izustih, trgnuvši se. Sa Alisom sam, naravno, radila Litvide, ali direktna veza predstavljala je sasvim drugačije osećanje.

Pokušaj da razgovaraš sa mnom ne mičući usnama i bez glasa.

"Je li ovako..." Je li ovako dobro?

Vrlo dobro. Opusti se.

Odobravaš li ti ovakve stvari?

Čitavo moje postojanje veoma je nalik na simulaciju, Kaseja.

Rekla sam majci da ćemo ovo raditi. Ne znam šta će ona misliti.

Još sam gledala svojim očima. Orijana je stavila svoje kablove i zatvorila oči. Jedan mišić na njenom obrazu zaigra.

"Spremna", reče naglas.

Simulacija će početi za tri sekunde.

Zatvorila sam oči. Prvi put u životu, imala sam osećaj da zatvaram i uši, i prste, i telo.

Tvorčev zaštitni znak - tri uporedna reza poput crvenih noževa koji se uzdižu iz crnog postolja, ne predstavljajući nijednog meni poznatog umetnika niti korporaciju - zatim potpuna tama.

Kad sam ponovo otvorila oči, imala sam nov skup uspomena. In medias res, s uspomenama je došao i nov niz briga, strepnji, svega što sam znala da moram uraditi.

Bilo je tako glatko da sam jedva osetila promenu.

Postala sam Budhara, kćer porodice Sa'ud iz Vahabističke Arapske Alijanse, naslednica bogatih izvora stare Zemlje. Negde duboko znala sam da Budhara nikad nije postojala - ovo je bila uobrazilja - ali to nije bilo važno. Njen svet bio je stvaran - stvarniji od mog, s intenzitetom koji je moguć samo u preuveličanoj umetnosti. Moja uloga u njenom životu počela je pedeset godina ranije, u prošlosti, i kretala se s nesmanjenom slikovitošću kroz sedam epizoda, završavajući se na njenoj samrtnoj postelji deset godina kasnije, u budućnosti.

Tu je bilo spletki, prevara, izdajstava, seksa - mada vrlo uzdržanog i ne mnogo poučnog - i bilo je veoma mnogo pojedinosti o životu današnjih vahabista u svetu punom sumnjičavaca. Budhara nije bila sumnjalo, ali se nije ni pokoravala. Njen život nije bio lak. Nije ni izgledao lak, a dubinu njene nesreće povremeno je ublažavala jedino moja svest o tome da će ta nesreća imati kraj.

Njena smrt bila je potresno nasilna - zadavio ju je ljubavnik u nastupu kompleksa niže vrednosti - ali nije otkrivala ništa više nego seks. Moje telo je znalo da nije mrtvo, baš kao što je znalo da ljubav ne vodi odistinski.

Potom mi je um lebdeo u završnom prostoru, sivom i snažnom, i ja osetih da je Orijana tu. Ona reče: "Možeš da postaneš svako koga si videla. Do četiri po sesiji, s misliocem koji upravlja."

"Koliko smo bile u simulaciji?" upitah.

"Jedan sat."

Izgledalo je mnogo duže. Nisam tačno mogla da ocenim koliko dugo. Ali mislila sam da se nismo srele u simulaciji, i sve što sam umela da kažem, u tom sivilu, bilo je: "Mislila sam da smo delile."

"I jesmo. Ja sam bila tvoj poslednji muž."

"Oh." Pocrvenela sam. Ona je promenila pol - upoznala me je. Shvatila sam da me to silno uznemiruje. Dovodilo je u pitanje tolike moje suštinske crte.

"Možemo takođe da pređemo na drugo mesto... da se povežemo s Budharom preko zapadnih kanala. Ona može postati sporedan lik."

"Volela bih da budem njen papagaj", našalih se.

"To je spolja", reče Orijana, hotevši da kaže da je to izvan

simulacije.

"Onda bih volela da odem Gore", reko, ne upotreživši pravi izraz, ali to je, izgleda, bilo sasvim na mestu.

"Izranjamo na površinu", reče Orijana, izvodeći me iz sivila. Otvorile smo oči i ugledale kabinu. To što sam bila na desetine miliona kilometara između svetova izgledalo je dosadno u poređenju sa Budharinim životom.

Tiho sam zvižduknula i protrljala ruke da se uverim da je ovo stvarnost. "Nisam sigurna da ikad više želim da radim ovo", reko.

"Aha. Prvi put ti se čini kao neka svetinja, zar ne? Silno želiš da se vratiš. Stvarnost izgleda lažna. Kasnije postaje lakše da se izvučeš, dublja perspektiva, inače bi ih zakonom negirali pre mnogo godina. Ja ne upražnjavam zakneg simulacije."

"Kakve?" upitah.

"Van zakona. Ilegalne."

"Oh." Još nisam pribrano razmišljala. "Nisam mnogo naučila o Zemlji."

"Dinastija Sa'ud je prilično povučena, zar ne? Zlosrećni fanatici, nikom ne trebaju njihove poslednje kapi nafte, stvarno sjajno za sim-fikciju. Budhara je ipak moja miljenica. Prošla sam s njom kroz dvadesetak epizoda. Ona je jaka, ali ume i da se sagne. Zaista sam uživala u onom delu gde ona zahteva od Madžlisa da joj dopuste da uzme bogatstva svoje braće... posle njihove smrti u Basri."

"Izvanredno", reko.

"Ne izgledaš srećna?"

"Samo sam omamljena, Orijana."

"Pogrešan izbor?"

"Ne", odgovorih, mada je, najblaže rečeno, izbor bio glup. Orijana je, uprkos svojoj prefinjenosti, još bila vrlo mlada, a na to me je povremeno trebalo podsetiti. "Ali ja sam se nadala da ću naučiti više o glavnom pravcu na Zemlji, ne o njegovim rubovima."

"Možda sledeći put", reče ona. "Imam neke jednostavne priče, čak i putničke dnevnike, ali to možeš dobiti i na Marsu..."

"Možda", reko. Ali nisam imala nikakvu nameru da probam neku drugu.

Na Zemlji, milijarde ljudi svakodnevno gutaju simulacije, a ja

nisam mogla da se bistre glave izvučem čak ni iz jeftine ljubavne priče.

Alen i ja smo stajali u Bitrasovoj kabini. "Mrzim ovo vreme", reče nam Bitras, zureći u svoj lik u projekciji ogledala. "Kroz nekoliko dana to više neće biti vežbanje. Biće to proklete bukagije. A tu ne mislim samo na težinu, mada će i to biti dovoljno gadno. Oni tako mnogo očekuju od nas. Posmatraju nas. Stalno se plašim da će im neka nova tehnologija dozvoliti da mi zavire u glavu dok spavam. Neću se lagodno osećati sve dok ne pođemo natrag kući."

"Tebi se Zemlja ne dopada", reče Alen.

Bitras ga prostreli pogledom. "Mrzim je", reče. "Zemljani su tako veseli i učtivi, i tako napunjeni mašinerijom. Mašinerija za srce, za pluća, nano za ovo, zamena za ono..."

"Ne izgleda mnogo drugačije od Marsa", rekoše.

Bitras nije obraćao pažnju na mene. Njegov suštinski konzervativizam izranjao je na površinu, i on je morao da ga izbacila iz sebe; bolje na ovaj način, mislila sam, nego da me ponovo startuje. "Oni nikad ništa ne ostavljaju na miru. Ni život, ni zdravlje, ni misao. Zamaraju je, posmatraju iz toliko mnogo uglova... Kunem se, nijedan od ljudi s kojima razgovaramo nije pojedinac. Svaki je gomila, prosuđuje kao gomila, kojom vlada blagonakloni diktator zvani 'ja', nesiguran da je zaista na vlasti, tako oprezan, tako silno bistar."

"Imamo takve ljude i na Marsu", reče Alen.

"Ja ne moram da pregovaram sa njima", odvrati Bitras. "Izabrali ste imunizacije?"

Alen napravi grimasu, a ja se nasmejah.

"Sve ste ih odbili?"

"Pa", reče Alen, "ja sam mislio da pustim virus koji mi daje jezik i ubeđivanje..."

Bitras je zurio u nas, preneražen. "Ubeđivanje?"

"Dar blebetanja", odgovori Alen.

"Ti se šegačiš sa mnom", reče Bitras, odgurnuvši ogledalo. "Izgledaću grozno. Ali to nije važno, s obzirom na to da će oni izgledati tako dobro, ja bih i u svom najboljem izdanju izgledao grozno. Oni to očekuju od Marsovaca. Zna li kako nas nazivaju,

onda kad nisu odveć učtivi?"

"Kako?" upitah. Od Oriijane sam čula nekoliko imena: glinena stopala, tunelski miševi, divokoze.

"Kolonisti", reče Bitras, s naglaskom na trećem slogu.

Alen se nije osmehnuo. Bila je to reč koja se na Marsu nikad nije čula, čak ni u pravilnom izgovoru. Doseljenici, naseobine; nikad kolonije, kolonisti.

"Kolonija je, kažu", nastavi Bitras, "mesto gde čovek drži svoj kolon."

Odmahnula sam glavom.

"Verujte", reče Bitras. "Slušali ste Alisu, slušali ste ljude na ovom brodu. Sad slušajte glas pravog iskustva. Zemlja je vrlo pribrana, Zemlja je mentalo vrlo zdrava, ali to ne znači da je Zemlja fina, niti da nas oni vole, ili bar poštuju."

Mislila sam da možda preteruje. Još sam imala toliko idealizma i naivnosti. Oriijana je, najzad, bila prijatelj; a nije bila mnogo nalik svojim roditeljima.

Ona mi je ulivala izvesnu nadu.

Cilindri su uvučeni i poređani duž broskog trupa. Svemir koji se dosad obrtao postao je postojan. Velik deo naše postignute brzine munjevito se rasuo na dva miliona kilometara od Zemlje; za to vreme ležali smo u krevetima pod stalnim pritiskom usporavanja od dva g.

Ovako daleko od Zemlje, zavičajna planeta i Mesec bili su jasno vidljivi na prvi pogled, a kako su dani prolazili, taj prizor je postajao uistinu divan.

Mesec kao od čistog srebra lebdeo je pokraj Zemlje boje lapisa i kvarca. U Sunčevom sistemu nema prekrasnijeg sveta nego što je Zemlja. Mogla sam isto tako posmatrati planetu pre više milijardi godina. Čak ni prigušene varnice sapetih platformi oko polutara, koje su upijale električnu energiju iz Majčinog magnetnog polja, nisu mogle narušiti moje strahopoštovanje; upravo ovde je sve i počelo.

Na trenutak - koji nije dugo trajao, ali je potrajao dovoljno - uživala sam se u zemljocentrični pogled. Mars je bio majušan i beznačajan po istoriji. Mi smo na Zemlju izvozili malo, doprinosili malo, kupovali malo; bili smo više politička nego geografska sila, a

čak i u tome đavolski sitni: uporan svrab za moćnu Majku, koja je već odavno na svoje grudi ponovo privila bludnog sina, Mesec.

Sve vreme koje smo uspevale da odvojimo između odlazaka na razgovore s carinskom službom, Orijana i ja smo provodile zagledane u Zemlju i Mesec. Završila sam popunjavanje zahteva za imunizaciju, da bih sprečila prijateljsko obrazovanje veštačkih mikroba koji lebde u zemaljskom vazduhu.

Bila sam uzbuđena. Alen je bio uzbuđen. Bitras je bio hladan i govorio je malo.

Pet dana kasnije, prošli smo kroz glavnu niskoorbitalnu svemirsku stanicu Mir III i redovnom linijom se zaputili dole na Zemlju, kroz gust vazduh i predivan zalazak sunca.

Čak i sada, s udaljenosti od šezdeset leta i deset hiljada svetlosnih godina, srce mi brže zakuca, a oči se napune suzama pri uspomeni na moj prvi dan na Zemlji.

Sećam se, kroz niz živopisnih odvojenih slika, pometnije u carinskom odeljenju na Miru III, putnika sa dva putovanja koji lebde u redovima odvojenim majušnim crvenim svetlima, Orijane i sebe kako se nabrzinu opraštamo, razmenjujući lične referentne brojeve, pri čemu je meni tek bio dodeljen za Zemlju, a njoj podignut na status odraslog, bez ograničenja; obećanja da ćemo se čuti čim se smestimo, ma koliko to potrajalo; sećam se kako sam ručno prenela Alisu Dva iz niše na Tuamotuu; kako sam se zaklinjala carinskim službenicima da ona ne sadrži programe u suprotnosti s Aktom Svetske mreže iz 2079, učtivo odbivši, na osnovu diplomatskog prava, predlog šefa za kontrolu mislilaca da je pretraži za slučaj da u njoj ima nečeg nama nepoznatog; kako sam dobila naše diplomatske propusnice pod pokroviteljstvom Sjedinjenih Država; sećam se prolaska kroz hodnik Zemaljske kapije, pun umetničkih dela koja su napravila deca zavičajnog sveta; ulaska u otvor prevoznog šatla; zauzimanja naših mesta zajedno sa još šezdeset putnika; desetominutnog zurenja u direktnu sliku Zemlje izbliza; odvajanja od platforme; spuštanja, osećanja da prozor kraj mog sedišta postaje vruć na dodir - a gust okean vazduha silovito nas je šamarao, nateravši me da zgrabim ručke na sedištu, crveni zec koji

stiže kući, dok mu srce lupa, a pazuha se vlaže od iščekivanja i čudnovate strepnje: hoću li biti dostojna? Može li Zemlja voleti mene, nekog ko nije rođen u Njenoj kući?

Zalazak sunca veličanstveno crven i narandžast, luk nalik na ogrlicu što obavija predivna plava i bela ramena Zemlje, viđen kroz blesak jake crvene jonizacije dok smo odskakali i usporavali i spuštali se u prostrano veštačko jezero pored Arlingtona u staroj državi Virdžiniji. Para se talasala gusta i bela dok smo se blago ljuljuškali na leđima, baš kao što su se prvi astronauti ljuljuškali očekujući spasioce. Arbajterski remorkeri veliki kao Tuamotu plutali su po namreškanoj plavoj vodi... Voda! Toliko vode! Remorkeri nežno uhvatiše naš šatl i odguraše nas do obalskih terminala. Drugi šatlovi su pristizali pokraj nas, neki sa Meseca, neki sa ostalih orbitalnih platformi, izbacujući velike oblake vodene prašine i pare kad bi, usporeni mlaznicima, udarili o površinu velikog bazena.

Alen je držao moju ruku, a ja sam stezala njegovu, oboje kao brat i sestra po čuđenju i ne malom strahu. Preko puta nas, s druge strane prolaza, sedeći kraj umotane i povučene Alise, Bitras je mrgodno zurio preda se, zamišljen.

Naš posao je sad zaista počeo.

Mi nismo bili samo Marsovci, nismo bili obični crveni zečevi na neverovatnom zabavnom putovanju. Bili smo simbol Marsa. Neko vreme bićemo slavni, obasuti oduševljenjem građana Zemlje za posetioce s Marsa. Bićemo odvažni naseljenici koji se vraćaju u civilizaciju, noseći poruku Kongresu Sjedinjenih Država; smeškaćemo se i držati jezik za zubima pred deset hiljada Litvidovih pitanja. Davaćemo blagonaklone odgovore na smešna raspitivanja: Kako je to kad se ponovo dođe kući? Smešna, ali ne baš mnogo smešna; Mars je bio moj istinski dom, i već mi je nedostajao usred ove divne neobičnosti, ali...

Ja sam poznavala i Zemlju.

Izišavši iz šatla, postavili smo Alisu na njen iznajmljeni nosač, i ona se kretala pokraj nas.

Gotovo svi smo odlučili da prođemo između hrastova i javorova, preko proplanaka bujne trave, sve Marsovci koji prvi put dišu svež, čist vazduh. Šetali smo kroz Ingram park, nazvan tako po prvom

ljudskom biću koje je kročilo na Mars, Doroti Ingram. Doroti, znam kako si se osećala. Kušala sam vazduh, vlažan od skorašnjeg pljuska, i videla kako se s juga gomilaju oblaci puni obilne kiše, a iznad njih plavetnilo mačijih očiju, i bez granica, bez zidova, bez kupola ili stakla.

Poznajem te. Moja krv te poznaje.

Alen i ja odigrasmo mali valcer na travi, oko Alisinog nosača. Bitras se trpeljivo smešio, sećajući se svog prvog dolaska. Naše glupiranje je potvrđivalo Zemljin položaj kao kraljice. Bili smo opijeni njom. "Ja ne sanjam?" upitao je Alen, a ja sam se nasmejala i zagrlila ga, pa smo još malo igrali na travi.

Bihemija nas je dobro služila. Stajali smo uspravno pod težinom dva i po puta većom od uobičajene, kretali se brzo na nogama koje se nisu naprezale niti nas bolele - u svakom slučaju, ne bar još neko vreme - a glave su nam ostale bistre.

"Pogledaj nebo!" likovala sam.

Bitras stade između nas. "Oči Zemlje", reče. Malo smo se otreznili, ali mene jedva da je bilo briga za kamere Litvida koje su snimale novopridošle putnike. Neka Zemlja čuje moju radost.

Moje telo je znalo gde je. Ono je bilo ovde pre nego što sam rođena. Geni su me stvorili za ovo mesto, u mojoj krvi je strujalo more, u mojim kostima je bila zemlja, sa Zemlje, sa Zemlje, oči su mi bile stvorene za blistavu žutu svetlost Zemljinih dana i plavetnilo dnevnog neba i za noći pod vazdušastom svetlošću Meseca i zvezda.

Prošli smo kroz gomilu reportera - ljudi i arbajtera - a Bitras je odgovarao za sve nas, diplomatski, s širokim osmehom, drago nam je što smo se vratili, očekujemo nadasve prijatne razgovore sa zemaljskim vladama, našim partnerima u razvijanju zabačenih krajeva Sunčevog sistema. Bio je dobar i ja sam mu se divila. Sve mu je bilo oprošteno, gotovo zaboravljeno. Posle reportera, u privatnoj prostoriji za doček, sreli smo se s našim vodičem, prelepom ženom promuklog glasa, po imenu Džoana Bankroft, koja je bila sve što ja nisam, pa ipak mi se dopala. Nisam verovala da ću ikad omrznuti nekog ko živi na ovom blagoslovenom svetu.

Iz luke smo krenuli automobilom, poslatim iz Predstavničkog

doma. Bankroftova je išla s nama, raspitujući se o našim potrebama, dajući našim pločicama najnovije rasporede, obezbedivši Alisi poklon-pristup u Kongresnu biblioteku. Automobil se priključio na roboput između još deset hiljada povezanih automobila, stonožnih vozova, prevoznih kamiona. Ja sam veoma pomno slušala, ali kiša je dobovala po prozorima, a drveće svetlucalo tamnozeleno ispod mrkog sivila. Kad je nastala počivka, upitah da li bismo mogli da otvorimo prozore.

"Naravno", odgovori Džoana, s osmehom na divnim crvenim usnama i jedrim punačkim obrazima.

Automobil spusti moj prozor.

Isturila sam glavu na povetarac, dobila nekoliko mlazeva u lice i oči, isplazila jezik i okusila kišu.

Džoana se nasmeja. "Marsovci su divni", reče. "Vi nas podstičete da cenimo ono što mi, koji ovde živimo, uzimamo zdravo za gotovo."

Što mi koji ovde živimo.

Te reči su me ohladile. Bacila sam pogled na Bitrasa, a on uzvi obrvama i krajičkom usana. Razumela sam njegovu neizgovorenu poruku.

Mi ne posedujemo Zemlju. Mi smo gosti, prisutni po zamršenom odobrenju velikih političkih tela, pravih vlasnika i upravljača Majke.

Mi nismo kod kuće. Nikad nećemo ponovo biti kod kuće, ni po koju cenu, ni kroz kakve daljine.

Džoana nas je odvela u Prestoničku Kulu, izdužen zeleno-beli kompleks sa dvadeset hiljada domova, hotela i radnji stvorenih da usluže ljude sa svih krajeva Zemlje - i, gotovo kao zakasnela pomisao, posetioce iz svemira. Kula se prostirala preko dva kvadratna kilometra na mestu gde je nekad stajao strašni Pentagon, centar nesavladive odbrane starih Sjedinjenih Američkih Država.

Obezbedili smo smeštaj u predsedničkom apartmanu hotela 'Grand Potomak', nisko na severnom zidu Prestoničke Kule, koji gleda na reku.

Džoana je otišla pošto se uverila da smo se udobno smestili. Alen i ja smo stajali nasred apartmana, ne znajući šta sad da radimo. Bitras je koračao tamo-amo i mrštio se. Apartman se još razmetao

svojim sposobnostima; sobe, kreveti i nameštaj pravili su vijugavu smotru oblika i boja, Litvidi su nam iskakali pred očima - koje ćemo odabrati, koji poseban prestonički obrazovni i zabavni program ćemo rezervirati? - a arbajteri su se pojavili u dva reda po troje, livrejsani po visokoj modi koja se može sresti samo na Zemlji, u odelima od zelenog somota i crne svile, s crvenim šeširićima, nimalo nalik arbajterima na Marsu, koji su nosili samo svoje plastične, keramičke i metalne kože.

Prebrodili smo taj izbor što smo brže mogli, pri čemu smo najviše birali Alen i ja. Bitras se sruči u stolicu koja se konačno zaustavila na švedskom stilu iz dvadesetog veka.

"Ti ljudi", promrmlja on. "Samo kad bi oni i njihove proklete sobe stajali mirno."

"Nema nade", reče Alen. Zurio je kroz pravi prozor koji gleda na reku. U daljini se mogla videti prestonica Sjedinjenih Država Zapadne Hemisfere, među kulama razbacanim duž obala Virdžinije i Potomka. Ništa u samom središtu Vašingtona nije smelo da nadvisi kupolu Kapitola - to je već vekovima bio zakon. Čeznula sam da prošetam glavnom avenijom, kroz parkove i stare kvartove, pod drvećem koje je širilo krošnje poput zatalasanog zelenog tepiha.

"Još pada kiša", rekoš sa strahopoštovanjem.

"Mislim da je pravi izraz 'prska'", odvrati Alen. "Moramo da obnovimo izraze za vreme."

"Vreme", izgovorih dubokim glasom, a Alen i ja se nasmejasm.

Bitras ustade i nemirno protegnu ruke. "Imamo sedam dana do svedočenja pred Kongresom. Imamo tri dana pre nego što počnu naši susreti sa pododborima i članovima Senata i Doma. To znači dva dana pripreme i susreta s partnerima PG, i jedan dan za razgledanje. Ja sam suviše zabrinut i uznemiren da bih danas radio. Alisa i ja ćemo ostaniti ovde. Vi možete da radite šta hoćete."

Alen i ja se pogledasm.

"Prošetaćemo", rekoš.

"Dobro", odgovori Alen.

Bitras odmahnu glavom kao da žali. "Zemlja me brzo zamara", reče.

Nebo se razvedrilo dok smo se taksijem dovezli do Vašingtona.

Alen i ja smo tokom putovanja bili uzdržani jedno prema drugom, ali sad smo se ponašali kao brat i sestra, zajednički uživajući u vetru, svežem, čistom vazduhu, suncu na našim licima; a onda, slavlje nad slavljima, trešnje u punom cvetu. Drveće je cvetalo jednom mesečno, rekli su nam, čak i zimi; turisti to očekuju.

"To nije prirodno, da znaš", reče Alen. "Nekad je cvetalo samo u proleće."

"Znam", odbrusih. "Baš me briga."

"Drveće cveta i na Marsu", reče on prekorno. "Zašto bismo se ovome divili?"

"Zato što na čitavom Marsu nema drveta koje raste pod otvorenim nebom i pruža grane ka suncu", rekoh.

Sunce nam je grejalo razgolićene ruke i lica, vetar je duvao blag i topao, a temperatura se menjala iz časa u čas; nisam mogla da se otremem osećanja - do đavola s politikom, sa svim hirovima rođenja - da volim Zemlju i da Zemlja voli mene.

Dan je bio divan. Ja sam se divno osećala. Alen i ja smo flertovali, ali ne ozbiljno. Popili smo kafu u baštici nekog kafea, rano ručali, otišli do spomenika Vašingtonu i popeli se uz dugačke stepenice (nisam obraćala pažnju na oštre bolove u nogama), sišli, hodali dalje. Šetajući duž jezerceta mirnog kao ogledalo, zastali smo da pogledamo preoblikovane džogere koji su poput hrtova proletali kraj nas.

Proučili smo projektovanu lekciju iz istorije i popeli se uza stepenike Linkolnovog spomenika, potom zastali pred ogromnim kipom Abrahama Linkolna. Pomno sam posmatrala to tužno, umorno lice i čvornovate ruke, i najednom osetila kako mi oči postaju vlažne dok sam čitala reči koje ga okružuju, nadahnute građanskim ratom kojim je upravljao, a koji ga je konačno i ubio. Narodi jedu svoje vođe, mislila sam. Kralj mora da umre.

Alen je imao drugačiji pristup. "On je prisiljavao američki Jug na pokornost", reče. "Politički, on je veći Zemljanin nego što mi se dopada."

"Mars ne drži robove", podsetih ga.

"Ne obraćaj pažnju na mene", odgovori on. "Ja sam vazda na strani gubitnika."

Zatim smo se povukli kraj jezerceta i posmatrali sunce kako zalazi.

"Šta bi Linkoln mislio o crvenim zečevima?" upita Alen.

"Šta bi Linkoln danas mislio o uniji?" uzvratih.

Uprkos sitnoj neprilagođenosti u mojoj bihemiji - mi smo nesumnjivo preterivali - meni se vrtelo u glavi od vremena, arhitekture na otvorenom, od istorije.

Vratili smo se u kulu da večeramo sa Bitrasom u glavnom restoranu hotela. Hrana je bila bolja čak i od one na Tuamotuu. Pretežno je bila sveža, ne nano, a ja sam tragala za razlikama u ukusu, i mislila da ih nalazim. "Ima ukus kao zemlja, mislim", rekoh Bitrasu i Alenu preko belog, platnenog stolnjaka i srebrnih svećnjaka.

"Ustajao", složi se Alen. "Donedavno je bila živa."

Bitras se nakašlja. "Dosta", reče.

Alen i ja se zaverenički nasmešismo jedno drugom. "Ne bi trebalo da se ponašamo palanački", reče Alen.

"Ponašaću se onako kako mi prija", odvrati Bitras, ali nije bio ljut; naprosto je iznosio činjenicu. "Vino je, ipak, dobro." On podiže čašu. "Za crvene zečeve van njihovog elementa."

Nazdravili smo sebi samima.

Na povratku u apartman, ispred lifta, Bitras provuče ruku ispod moje i čvrsto me privuče k sebi. Alen to opazi i brzo učini isto s mojom drugom rukom. Na trenutak se osetih kao da sam stešnjena između dva uspaljena kera; onda sam videla šta Alen namerava.

Bitras je čvrsto stisnuo usne i pustio mi ruku. Alen je pustio drugu odmah pošto sam mu uputila zahvalan pogled.

Bitras se ponašao kao da se ništa nije dogodilo. I zaista, ništa se i nije dogodilo. Veče je bilo odveć prijatno da bi neko drugačije mislio.

"Ovde sam već dvadeset sedam godina", reče Mirijam Džafri, pozivajući nas da uđemo u njen stan. "Moj muž je prešao u Eloje pre deset godina i mislim, mada ne znam pouzdano, da je na Marsu... I tako, evo me, Marsovka na Zemlji, a on je Zemljanin tamo gore." Bitras i Alen sedošše kad ih ona ponudi, u prostranoj dnevnoj sobi. Prozori su gledali na niz starih virdžinijskih kula i još starijih nebodera. Bili smo na južnoj strani Prestoničke kule, nasuprot našeg hotela.

"Ja uvek njuškam za crvenim zečevima", reče ona, sevši kraj Bitrasa. Činilo se da su istih godina. "Divno je čuti šta se promenilo, a šta je ostalo isto. Nije da nameravam da se vratim... Sad sam se navikla na Zemlju. Ja sam Zemljanka, bojim se."

"Silno se zabavljamo", reče Alen.

Mirijam je blistala. Crna kosa padala joj je preko suvonjavih, četvrtastih ramena obnaženih širokom zelenom haljinom. "Veoma mi je drago što ste uspeli da odvojite malo vremena iz vašeg burnog rasporeda."

"Zadovoljstvo je naše", reče Bitras. On uglavi zadnjicu u kauč, nameštajući automatske jastučice. "Sad, jesmo li bezbedni?"

"Veoma", odgovori Mirijam, ispravivši se i odjednom postavši sasvim ozbiljna.

"Dobro. Treba slobodno da razgovaramo. Kaseja, Alene: Mirijam nije samo društvena osica, ona je najbolje obavešten Marsovac na Zemlji kad su vašingtonske stvari u pitanju."

Mirijam skromno trepnu.

"Ona nastavlja tradiciju dugog niza domaćica u ovom gradu, koje dočekuju i pozdravljaju goste, i znaju sve, a u prošlosti je bila od neprocenjive vrednosti za PG Madžumdar."

"Hvala, Bitrase", reče ona.

Bitras izvadi pločicu iz džepa košulje i stavi je pred ženu. "Doneli

smo sa sobom i kopiju Alise. Ona se sad odmara u hotelskoj sobi."

"Je li zaštićena od najnovijih?" upita Mirijam.

"Mislimo da jeste. Odbili smo mogućnost da je carina pregleda."

"Dobro. Ona je pravljena na Zemlji, naravno, pa je zato uvek pomalo sumnjiva."

"Imam poverenja u Alisu. Pregledali su je naši najbolji i ustanovili da sasvim odgovara nacrtu."

"U redu", reče Mirijam, ali tonom koji je odavao da i dalje gaji sumnju. "Ipak, morate znati da su svi mislioci malo previše slatki i bezazleni da bi razumeli Zemlju, bar oni mislioci kojima je dozvoljeno da budu izvezeni - da emigriraju."

"Da, to je istina", složi se Bitras. "Ona će, međutim, samo savetovati, ne i odlučivati."

Ja sam sve ovo slušala u stanju šoka. "Vi ste uhoda?" upitah bezazleno.

"Zvezda mu, nisam!" nasmeja se Mirijam i pljesnu se po butini. Zauzela je pozu, s rukom oslonjenom na koleno, ramena povučenih unazad, zabacujući kosu. "Mada bih mogla da budem, zar ne misliš tako?"

"Danas, u toku dana, sastajemo se sa predstavnicima porodica Kejletet i Sandoval", reče Bitras.

"Kejleteti su u poslednje vreme vrlo uplašeni", odvrati Mirijam. "Kupuju potvrde i produženja od drugih PG, smanjuju svoje izlaganje na otvorenom trojnom tržištu."

"Ne očekujem da ću od njih dobiti ikakav odgovor", reče Bitras, "ali ja nosim zastavu, da tako kažem. Spremni smo da nastavimo razgovore."

Mirijam reče da misli da bi to bilo korisno. "Mada, upozoravam te, nikad nisam videla Kejletete tako prestravljene."

"Hteo bih da znam nešto više o ovim članovima odbora za svemirska pitanja." Bitras joj pruži svoju pločicu. Imena zaigraše pred njenim očima, zajedno s oznakama političkog položaja i porodičnih i društvenih grupa.

Mirijam zamišljeno pregleda spisak. "Dobri ljudi. Pronicljivi, iznad praska."

Kriomice sam na pločici potražila šta znači 'iznad praska'. Na njoj

je stajalo: 1: smiren, spokojan; 2: ravnodušan prema visokom položaju.

"Oni su odani i nisu propustili nijednu dobru priliku otkako sam ja ovde", reče Mirijam. "Izabrani zvaničnici na Zemlji posebna su vrsta, kao što Bitras nesumnjivo zna."

"Da, imali smo posla i sa nekoliko naših. Oblasni guverneri..."

"Razlika je u tome što su zemaljski zvaničnici terapeutski obrađeni", reče Mirijam. "Svi osim Džona Mendoze, vođe manjine u Senatu. Mendoza je Mormon. Zemljani nisu baš toplo dočekali Doblovu, ali je Mendozina partija zajedno s firmom Dezeret Svemir priredila prijem za nju. Dezeret Svemir pružili su joj utočište na nekoliko nedelja. Ispitivali su je o Marsu, pretpostavljam."

"Bar nema njihovih nacrti na Marsu", reče Bitras.

"Ne, ali Mendoza će vas pitati zašto niste voljni da Zemlji doznačite više deonica Pojasnih izvorišta pod marsovskom kontrolom, i zašto odbijate da pristupite Grupi za upravljanje izvorištima Sunčevog sistema. Dezeret Svemir je izgradio izvesne mostove sa Zelenim Ajdahom. Zeleni Ajdaho najzad baca oko na poslove vezane za svemir. Obe strane učvršćuju državne veze sa VIZA-om, zaobilazeći S.D."

Bitras je pribeležio prepis Mirijaminih zapažanja, zatim ponovo digao pogled i rekao: "Treba da saznamo i o Kubi, Hispanioli, Novom Meksiku i Kaliforniji."

"Svi su ti na spisku", reče Mirijam, nabravši čelo i lupkajući po pločici dugačkim noktom. Opazila sam video-sliku kako poigrava na noktu i pitala se šta je to. "Da vam kažem ono što znam. Moja biblioteka će vas nahraniti podacima..."

Naredna dva sata slušali smo i razmenjivali podatke sa pločica. Kad smo završili, Bitras je uključio svoj šarm, a Mirijam je izgledala prijemčiva. Meni je laknulo.

Sastanci s porodicama Kejletet i Sandoval, održani u našem apartmanu, bili su srdačni i sasvim besplodni. Pomoćnik zastupnika za Kejletet Zemlju nagovestio je da oni možda neće podržati naše predloge za ujedinjenje, da su se Kejletet Mars možda složili s našim predlozima bez saglasnosti Trojne federacije.

Posle toga, Bitras je bio uznemiren. Gotovo nesvesno, stalno se držao blizu mene, blago me gurkajući. Alen je to posmatrao s izvesnom zabrinutošću. Ja nisam obraćala pažnju.

Mirijam mu očito nije bila dovoljna. A napetost je rasla.

Sutradan ujutro, sama u sobi, doživela sam mali pad bihemije: mučnina, groznica, dok moje telo probija stege kontrole da bi se prilagodilo onako kako misli da je najbolje. To je trajalo samo jedan sat, a ja sam se posle toga osećala mnogo bolje. Gravitacija mi se činila manje nametljiva, prirodija.

Spustila sam pogled na reku Potomak i aveniju u daljini. Kristalno vedar dan sa paperjastim oblacima visoko na nebu. Vašington nalik na seoce, čiji spomenici i stari, zasvođeni Kapitol naizgled nisu veći od zrna pirinča u prostranstvu zelenog i smeđeg.

Umovi široki, hladni i nesaosećajni...

Lice mi se razvuklo u glupav osmeh. Ja sam Marsovac koji je došao da izvrši najezdu na Zemlju.

Alisa je podnela izveštaj. Sedeli smo u dnevnoj sobi apartmana i proučavali najvažnije tačke. Bitras se malo više zadubio u nekoliko ključnih mesta. "Nije ohrabrujuće", reče on.

"Potreba za jedinstvenom kontrolom nad svim izvorištima u Sunčevom sistemu može postati kritična kroz petnaest zemaljskih godina", govorila je Alisa. "Opšte je priznato da Zemlji treba neko veliko stremljenje kako bi održala sveopštu psihološku i ekonomsku krepkost, a to stremljenje - ta društvena žiža - mora biti međuzvezdano istraživanje širokih razmera."

Alenu se ovo činilo zagonetno. "Cela Zemlja to priznaje? Svi se slažu?"

"Slaganje je veliko među onim grupama koje donose presudne odluke o Trojnoj federaciji", reče Alisa. "Naročito među visokim službenicima najvećih alijansi."

"Na nas će biti izvršen pritisak da se pridružimo stremljenju, bez obzira na to da li ono neposredno koristi Marsu", reče Bitras.

"Takav zaključak je potkrepljen dokazima", reče Alisa.

Bitras se zavalio na kauču. "Ništa s čime ne možemo da se nosimo." Ali izgledao je uzrujan. "Zar ne misliš da je to malo previše

očigledno?"

"Dokazi za drugačiji zaključak nisu jasni", odgovori Alisa.

"To je ono što su govorili neki od naših saputnika", reko.

"Ipak jasno i nepromenljivo, zar ne?" reče Bitras, grizući gornju usnu. Podsećao je na buldoga kad bi to radio. "Sutra ću otvoriti predloge i upoznati vas sa njima. Potrebno je da u potpunosti shvatite šta nam je dopušteno da kažemo i šta nam je dopušteno da damo, u svakoj fazi pregovora." On se uspravi na kauču. "Od sada, vi ste više nego učenici", reče. "Vi predstavljate Mars koji tek treba da se rodi. Vi ste diplomate."

I mi smo igrali tu ulogu. Išli smo na prijeme i zabave, dve i sami priredili, posetili smo kancelarije najvećih korporacija i temp agencija, prisustvovali večerama koje su upriličila društva ljubitelja Marsa...

Mirijam je bila domaćica našeg malog prijema u hotelu. Provela sam čitave sate razgovarajući sa iseljenicima s planete, slušajući njihove priče o starom Marsu, odgovarajući što sam bolje mogla na pitanja o novom Marsu. Jesu li Mekenzi Frejzir ikad ujedinili kanadske PG u Sirtisu? Šta se zbilo s porodicama Preskot i Ver u Heladi? Moja sestra još živi na Marsu, Mariner Veli Jug, ali nikad ne odgovara na moja pisma - da li znate zašto?

Prečesto sam mogla samo da se osmehnem, izgovarajući se da ne znam. Nije bilo ni svemarsovskog centra za porodične poruke niti baze podataka koji bi bili lako dostupni sa Zemlje. Pribeležila sam na pločicu da zatražim od Madžumdara da tako nešto naprave; dobro je za reklamu. Bivši Marsovci na Zemlji mogu biti dragoceni saveznici, mislila sam, a njih, izuzimajući Mirijam, nismo često koristili.

U pauzi tokom prijema, upitala sam Mirijam koliko joj se često obraćaju marsovske PG, direktno s Marsa. "Oko jednom godišnje", osmehnu se ona. Reko da je to žalosno, a ona me potapša po ramenu. "Mi smo tako nepoverljiva i povučena stvorenja", reče. "Pre nego što budeš otišla odavde, dobro ćeš znati na šta smo se namerili i koliko daleko moramo otići da bismo ušli u igru..."

Zabeležila sam na pločicu da bi Mirijam trebalo ugovorom vezati samo za Madžumdare - ali zar to nije protivurečilo duhu jedinstva koji smo se toliko upinjali da pokažemo?

Posećujući kancelarije članova Kongresa, brzo sam uočila

pozamašan nedostatak pažnje prema Bitrasovim nagoveštajima o tome kakvi bi mogli biti naši predlozi. Bitras je upao u mračno i ljutito raspoloženje krajem napornog dana jurcanja po kancelarijama.

"Nije ih mnogo briga", reče on, prihvatajući od Alena čašu vina dok smo se odmarali u apartmanu. "To je vrlo zagonetno."

Svakog jutra, intervjui na Litvidu i besplatnoj mreži, vođeni iz studija u Kapitolu; po podne, još intervjua iz studija u hotelu; zatim ručkovi s velikim finansijerima koji su slušali i smeškali se, ali ništa nisu obećavali; konačno, večere s kongresnim službenicima, koji su bili radoznali i puni oduševljenja, ali su takođe otkrivali malo i nisu obećavali ništa.

Posete školama u Vašingtonu i Virdžiniji, obično preko obrazovne mreže iz naše hotelske sobe... Kratko putovanje vozom do Pensilvanije na sastanak s Amiškim Prijateljima Šumovite Zemlje, koji su najzad prihvatili da se služe kompjuterima, ali ne i misliocima. Natrag u Vašington... Organizovan obilazak Kongresne biblioteke i Smitsonovog vazduhoplovnog i svemirskog muzeja.

Stara Kongresna biblioteka bila je hermetički zatvorena helijumom i u nju se sad moglo ući samo u odelima pod pritiskom. Nama se nije pružila prilika da uđemo. Arbajteri su tumarali po hodnicima, čuvajući i istražujući nebrojene milijarde njenih papirnih knjiga i časopisa. Ona je 2049. prestala da prima papirne primerke; većina istraživanja sad se odvijala preko elektronske arhive, koja je ispunjavala omanju sobu nekoliko stotina metara ispod stare biblioteke. Alisa je iz biblioteke upila onoliko koliko joj je bilo potrebno, jer bi čak i njene ogromne zalihe memorije bile preopterećene ako bi upila sve.

U Vazduhoplovnom i svemirskom muzeju zastali smo da se slikamo u podnožju makete, u prirodnoj veličini, prvog broda koji je sleteo na Mars, Kapetana Džemsa Kuka. Kao pretškolarac, videla sam pravi brod. Kopija mi se, pod kupolom, činila veća nego original, koji je stajao na otvorenom u Jeliseju.

Zemlja je imala previše da nam pokaže. Bili smo u opasnosti da se iscrpimo pre no što dođe naš najvažniji dan...

Ušli smo u sobu za saslušanje, u raskošnom kamenu i toplom, tamnom drvetu, sa stolicama presvučenim mrkom, veštačkom kožom; Bitras, Alen i ja, namerno odeveni po konzervativnoj marsovske modij, Alisa na sveže uglancanom nosaču.

Sa svojom sintetičkom odećom i prirodnim, neizmenjenim telima, mora biti da smo podsećali na likove iz neke litvidovske komedije. Ali nas je ipak s poštovanjem pozdravilo pet senatora iz Stalnog odbora za Sunčev sistem i bliskozemaljske svemirske poslove. Nekoliko trenutaka zadržali smo se u površnom razgovoru sa senatorima i nekolicinom njihovih službenika. Atmosfera je bila uljudna, ali zvanična. Ponovo sam osetila da nešto nije u redu, kao što je osetio i Bitras, čije su se nozdrve širile dok je sedao na svoje mesto za dugačkim stolom od javorovine. Alen se nagnuo i upitao me: "Zašto ne svedočimo pred celim odborom?" Nisam znala.

Sedela sam levo od Bitrasa, na tvrdoj drvenoj stolici; Alen je sedeo s njegove desne strane. Alisa je bila priključena za senatskog mislioca, Harolda S., koji je Senatu služio već šezdeset godina.

Galerija je bila prazna. Ovo će očigledno biti zatvoreno saslušanje.

Senator Kej Huarez Somers iz Novog Meksika, predsednica Odbora, lupnu čekićem, otvarajući raspravu. "Pozdravljam naše uvažene goste sa Marsa. Ne znate koliko je za jednu staru Zemljanku, kao što sam ja, neobično da izgovori tako nešto, čak i danas. Možda mi trebaju pojačanja za maštu. Neke moje kolege sigurno tako misle..." Ona je bila u srednjim sedamdesetim godinama, ako sam mogla da procenim starost ovde gde je izgled zavisio od ličnog izbora; sitna i žilava, čistih jednostavnih crta lica, mekog glasa, odevena u stroge crne i sive tonove. Senatorica Huarez Somers nije odabrala lak put kroz život, i klonila se upadljivih preoblikovanja.

Današnjem saslušanju prisustvovali su i senatori Džon Mendoza iz Jute, visok muškarac s kožom boje čokolade, veoma zgodan i čvrste građe; senator Dejvid Vang iz Kalifornije, platinast plavušan zlaćane puti, prilično očigledno preoblikovan; i senator Džo Kim iz Zelenog Ajdaha, srednje visine, sedokos, s izrazom neprestane sumnjičavosti. Ili je to možda bila oštromnost.

"Kao što vidite, gospodine Madžumdar, ovo je zatvoreno saslušanje", poče Harez Somersova. "Odabrali smo ključne članove stalnog odbora da saslušaju vaše svedočenje. Govorićemo otvoreno, jer nam je vreme ograničeno. Zanima nas koliko će Mars napredovati ka ujedinjenju u sledećih pet godina."

"Pred nama su velike prepreke", reče Bitras, "a nisu ih sve postavili Marsovci."

"Možete li da pojasnite, molim vas?"

Bitras je objasnio složene odnose u finansijama i politici Povezanih Grupa. Razvijeno je samo dva odsto marsovskih izvorišta. Korporacije sa sedištem na Zemlji i PG ograncima, kao i PG sa sedištem na Mesecu, kontrolišu petnaest postotaka marsovskog kapitala i deset postotaka razvijenih izvorišta. PG sa sedištem na Marsu često traže kapital iz vanmarsovskih izvora u Trojnoj federaciji, uspostavljajući privremene veze, čak omogućavajući spoljnim finansijerima da donekle odlučuju o njihovim unutrašnjim poslovima. Izgleda da svako ima po neki komad marsovskog kolača. Objediniti tako mnogo raznolikih interesa više je nego teško, to je noćna mora, a nju pogoršava nevoljnost zdravih i bogatih PG da se potčine centralnoj vladi.

"Da li marsovske PG misle da imaju neotuđiva prava, korporacijska prava, bez obzira na potrebe njihovih pojedinačnih članova?" upita senator Mendoza iz Jute.

"Ništa tako drsko", odgovori Bitras. "Povezane Grupe posluju više kao grupe sitnih preduzeća i porodica nego kao zemaljske korporacije u vlasništvu radnika. Svi članovi porodice su deoničari, ali svoje deonice ne mogu prodavati spoljnim firmama. U porodicu se ulazi brakom, posebnim izborom ili rođenjem. Prelazak putem braka ili izbora uklanja vas iz jedne PG i stavlja u drugu. U okviru porodice postoji samo razmena radnih zasluga, ne i novca kao takvog... Svim ulaganjima van porodice upravljaju zastupnikovi finansijski službenici." Senatori su izgledali kao da im je dosadno. Bitras brzo zaključio: "Siguran sam da su vam poznata načela... Ista su na Mesecu, kao i u Pojasevima."

"Postojanje svesti o nekom obrascu trebalo bi da podrazumeva sposobnost da se on izmeni", reče Mendoza.

"Naš svedok nam je upravo priznao da postoji nevoljnost", dodade senator Vang iz Kalifornije, uzvijenih obrva, pogledavši svoje kolege.

"Povezana grupa samog gospodina Madžumdara bila je takođe neraspoložena za saradnju u pokušajima ujedinjenja", reče Huarez Somersova. "Možda bi nam on mogao pružiti uvid kako u nevoljnost, tako i u predloženo gajenje novog društvenog obrasca."

Bitras nagnu glavu na stranu i osmehnu se, primajući iznenadnu ocenu kao nevoljan svedok. "Radili smo dugo i pomno da bismo odredili vlastitu sudbinu. Ponašamo se kao pojedinci jake volje u atmosferi koju određuje uzajamna prednost. Mi, prirodno, nismo skloni da svoju sudbinu i živote stavimo u ruke agencija koje ne odgovaraju neposredno nama."

"Vaše Povezane Grupe decenijama su živele u toj iluziji", reče senator Džo Kim iz Zelenog Ajdaha. "Kažete li vi to nama da je to zaista način na koji Mars dejstvuje - svaki pojedinac ima neposredan odnos sa porodičnom upravom?"

"Ne", odgovori Bitras.

"Sigurno imate pravni sistem koji podržavaju sve PG. Kako postupate sa terapijski neobrađenima, s neprilagođenima?"

"Da se nismo malo udaljili od teme, senatore?" upita Bitras uz osmeh.

"Učinite mi po volji", reče Kim, gledajući pločicu pred sobom.

Bitras mu učini po volji. "Oni imaju prava. Ako je neprilagođenost velika, porodice ih ubeđuju da zatraže pomoć. Terapiju, ukoliko je neophodna. Ako njihov... ah... zločin prevazilazi porodične granice, mogu biti dovedeni pred sudije Saveta. Ali..."

"Marsovci nisu baš zaljubljeni u terapiju", reče Mendoza, posmatrajući nas pomno, jedno po jedno. "Neki od nas u Juti dele njihove sumnje."

"Mi ne prihvatamo taj koncept kao modu", pojasni Bitras. "Niti mu se protivimo u načelu."

"Mi mislimo da bi poboljšanje mentaliteta Marsovaca kao pojedinaca možda moglo dovesti do šireg prihvatanja bolje društvene organizacije", reče Huarez Somersova, bacivši pomalo ljutit pogled na Mendozu.

"Senator ima pravo da tako misli", krotko odgovori Bitras.

Taj pravac ispitivanja je prekinut. Senatori su sačekali nekoliko časaka, možda osluškajući Harolda S, zatim nastavili ispitivanje.

"Vi ste nesumnjivo svesni okolnosti da su najveće zemaljske alijanse izrazile nezadovoljstvo marsovskom zaostalošću", reče Huarez Somersova. "Bilo je čak ljutih razgovora o ekonomskim sankcijama. Mars se za osnovne proizvode veoma oslanja na Zemlju, zar ne?"

"Ne sasvim, senatore", odgovori Bitras. Ona je morala znati da se ne oslanjamo; kretala se ka nekom cilju koji ja nisam uspevala da sagledam.

"Da li vaše Povezane Grupe posluju samo uz pomoć ljudskog uma ili se koriste i misliocima?"

"Oslanjamo se na mislioce, ali sami donosimo odluke, naravno", odgovori Bitras. "Kao i vi ovde... u Kongresu. Verujem da je Harold S. samo uvaženi savetnik."

"A ti mislioci se uzgajaju na Zemlji", nastavi ona.

"Za samo nekoliko godina moći ćemo da uzgajamo sopstvene marsovske mislioce." Bitras spusti pogled na sto, trljajući prstom rub pločice. Lice mu je sasvim blago porumenelo pred onim što je moglo biti neizrečena pretnja.

"Potvrđeno je da marsovska nanotehnologija zaostaje celu deceniju iza Zemljine, a vaša industrijska postrojenja imaju podjednako mali učinak."

"Da."

"Zemaljske korporacije i nacionalni patentni zavodi nerado isporučuju nacрте za bolji nano društvu sa slabom centralnom upravom."

"Marsovci nikad nisu švercovali nacрте niti su ikad pokušavali da prekrše patentno pravo. Mi imamo strog nadzor u svim PG nad patentnim dozvolama i naknadama. Takođe dopuštamo zemaljsku inspekciju postrojenja koja koriste patentovane ili zaštićene nacрте."

"Ipak, zapažanje postoji, a ono šteti marsovske industriji i razvoju, tačno?"

"Sa svom skromnošću", reče Bitras, "moram da kažem da zadovoljavamo sopstvene potrebe."

Ono što Bitras nije pomenuo bilo je široko rasprostranjeno marsovsko zapažanje da bi Zemlja više volela da naš ekonomski razvoj bude spor, pod čvrstom zemaljskom kontrolom.

"Zar Mars ne želi da se razvija?" upita Mendoza, očiju razrogačenih od iznenađenja. "Zar Marsove vođe - zastupnici raznih PG i guverneri izvorišnih oblasti - ne žele da se pridruže većim naporima Trojne federacije?"

"Koliko god nam to dopuštaju naše skromne sposobnosti, želimo", odgovori Bitras. "Ali Zemlja nikad ne treba da očekuje od Marsa da on proda svoja prava i izvorišta, niti da postane tuđa imovina iz nečijeg hira."

Mendoza se nasmeja. "Moje kolege i ja to ni u snu ne bismo pomislili. Možda se nadamo nekom mestu na koje bismo mogli pobeći ako ne prođemo na reizboru..."

"Govori u svoje ime, Džone", reče Huarez Somersova. Rasprava se svela na pojedinosti, i to na one beznačajne. Još deset minuta su senatori postavljali Bitrasu pitanja na koja su odgovore sasvim očigledno mogli naći na svojim pločicama.

Taj postupak me je brzo naljutio i dosadio mi.

Prvo saslušanje, na kome nije postignut nikakav zaključak, trajalo je četrdeset sedam minuta.

Naredno, sutradan, sa istim senatorima, trajalo je petnaest minuta. Dobili smo rok od nedelju dana do konačnog saslušanja, ali nikakav nagoveštaj da ćemo se ikad sastati sa celim odborom.

Dosad od Bitrasa nije zatraženo da predoči svoje predloge. To, izgleda, nije bilo važno. Prevalili smo ogroman put da bismo slušali učtivo, ali neprijatno ismevanje, blage, prikrivene pretnje i neobično meka pitanja.

Alen i ja smo zajedno osvežili bihemiju i popili pivo uveče posle drugog saslušanja; Bitras je spavao u svojoj sobi.

"Šta misliš da smeraju?" upitah.

Alen umorno sklopi oči i zavalio se u stolici, ispruživši noge. "Da troše naše vreme", reče.

"Ne ponašaju se kao da imaju plan", odvratih.

"Uopšte se nikako ne ponašaju", reče Alen.

"To je da pobesniš."

"Ne, to je maska", reče Alen. "Diverzija."

"Na šta misliš kad kažeš diverzija?" Bitras uđe u pižami, razbarušene kose, trljajući oči kao dečaćić. "Daj mi malo toga", reče, pokazavši prstom na zamenu za bihemiju. "Bole me zglobovi."

"Jesmo li te probudili?"

"Kroz ove zidove? Tamo je tiho kao u grobu. Imao sam đavolsku noćnu moru", odgovori Bitras. "Mrzim simulacije."

Mi nismo znali da je on uopšte iskusio neku simulaciju. Bitras sede, a Alen mu nasu punu šolju, koju on naglo i dramatično ispi. "Da, u redu", reče on, "sinoć sam dozvolio Mirijam da me nagovori da s njom podelim simulaciju. Bilo je grozno."

Pitala sam se kakvu su to simulaciju podelili.

"Razgovarali smo o saslušanjima", reče Alen.

"Pomenuo si 'diverziju'", upita Bitras. "Misliš da su ova saslušanja prevara?"

"Gajim izvesne sumnje."

"Da?"

"VIZA."

Bitras popreko pogleda Alena. "Nemamo zakazane sastanke s predstavnicima VIZA-e."

"Zato što se oko nas ne vredi zamajavati?" upita Alen.

Ja sam i dalje bila u nedoumici. "Šta ćemo sa..." počeh, ali Bitras podiže ruku.

"I Vang i Mendoza su predstavnici Stalnog senatskog odbora pri VIZA-i", reče Bitras. "Većinska i manjinska partija."

Alen klimnu glavom.

"Gospodo, sludeli ste me", rekoh.

Bitras se okrete prema meni kao prema detetu. "Neki tvrde da Sjedinjene Države ustupaju svoje interese u svemiru VIZA-i kao celini. Povezane Grupe koje imaju ugovore i odnose sa Sjedinjenim Državama navodno će neposredno odgovarati vlastima VIZA-e."

"Kako to nas pogađa?" upitah.

"VIZA kao celina mnogo je agresivnija u pogledu svemirskih istraživanja nego Sjedinjene Države, i mnogo više upletena nego bilo koja druga alijansa. Ali u Velikoj Istočno-Zapadnoj Alijansi ima

mного malih naroda i korporacija bez ikakve svemirske imovine. Oni hoće imovinu. Ako se Mars ujedini, moraćemo da uspostavimo nove odnose sa VIZA-om... njihovi mali partneri zahtevaće da mi prodamo deo svog kolača. A ponudiće..." Bitras se uštinu za vrh nosa i čvrsto stisnu oči, usredsređujući se. "Šta... šta bi ponudili?"

"Quid pro quo", reče Alen.

"Quid pro quo. Mi im obezbeđujemo veći deo našeg udela u izvorištima Sunčevog sistema... u zamenu za to da alijansa potpuno ne proguta Mars i njegove PG."

"Kao što se dogodilo na Mesecu", reče Alen.

"To je strašno", rekoše. "Ti ovo predviđaš samo zato što oni nisu postavili mnoštvo teških pitanja?"

Bitras odmahnu rukom. "Sitni dokazi, sigurno", odgovori.

Alena kao da je uzbuđivao zastrašujući scenario. "Mi ne bismo mogli dobiti takav rat", reče Alen. "Ako se ujedinito i budemo izloženi pritisku da pristupimo ma kojoj alijansi, moć u alijansi zasniva se na stanovništvu..."

"Osim za narode-osnivače, kao što su Sjedinjene Države", odvrati Bitras. "Mi bismo bili podnožje totemskog stuba." On završi sa zamenom za bihemiju. Alen mu ponudi čašu piva i on prihvati. "Kroz petnaest ili dvadeset godina, možda manje, ako je Alisa u pravu, devedeset posto zemaljskih naroda, u svakoj alijansi, biće duboko zainteresovano za Veliki Prodor. Ka zvezdama."

"Zar ne bi trebalo da i mi budemo zainteresovani?" upita Alen, nagnjući se napred i sklapajući ruke ispred sebe kao molitelj.

"Po cenu našeg planetnog nasleđa, naše duše?" uzvratil Bitras.

"Čitava ljudska rasa... To je uzvišen cilj", zamišljeno reče Alen.

Bitras prihvati izazov kao da vraća loptu. "Sigurno će izgledati uzvišen jednom svetu koji očajnički želi napredak, razvoj i promenu. Ali žive će nas pojesti."

"Šta je suština?" upitah.

Bitras sleže ramenima. "Ukoliko je nagađanje tačno, i ako naša poseta uopšte ima nekakav smisao, mi ćemo pred polazak nasamo razgovarati s predstavnicima VIZA-e", reče on. "Zatvorena senatska rasprava je izgovor - nema smisla izlaziti u javnost s politikom koja još nije na mestu, ali takođe nema smisla voditi dugoročne

pregovore ne znajući kakva će situacija biti u budućnosti. Mendoza i Vang su samo izvidnici. Možda je razlog zbog koga smo ovamo pozvani samo prikladna izmišljotina. Možemo biti uhvaćeni sa spuštenim pantalonama. Ja sam ovamo došao s predlogom... Ali oni mogu pokušati da nas prisile na sklapanje čvrstog dogovora."

On pruži ruku i Alen je čvrsto steže. "Dobro razmišljaš, Alene. Da sam na njihovom mestu, ja bih tako uradio."

Posmatrajući taj stisak ruke u znak čestitanja, osetila sam nalet ljubomore. Da li ću ja ikad biti u stanju da razmišljam na tako zamršen i politički način, da pravim tako zaprepašćujuće skokove u neverovatno, i zadivim Bitrasa?

Potapšala sam Alena po ramenu, promrmljala laku noć i otišla u svoju sobu.

Sutradan ujutro, dok sam s Bitrasom pila kafu u dnevnoj sobi apartmana, razgovarajući s Alisom o rasporedu za taj dan, naše pločice su se istovremeno oglasile. Alen se pojavi iz svoje sobe i mi uporedismo poruke.

Sve dalje rasprave pred Senatom bile su otkazane. Otkazani su i svi neformalni susreti sa senatorima i članovima kongresa iz raznih država - osim jednog jedinog sastanka sa Mendozom i Vangom, koji je bio predviđen za kraj treće nedelje našeg boravka.

Odjednom smo bili tek nešto više od običnih turista.

Pretpostavka o VIZA-i se ubrzala.

Brzo sam se umorila od zabava i prijema. Htela sam da vidim planetu, da šetam unaokolo sama, oslobođena odgovornosti. Umesto toga, veći deo vremena provodili smo upoznavajući radoznalce i prijateljski nastrojene, uspostavljajući veze i šireći dobru volju. Mirijam, dostojna svog ugleda, organizovala nam je susrete sa nekima od najuticajnijih ljudi u Severnoj Americi.

Priredila je drugu raskošnu zabavu - koju je platila porodica Madžumdar - i pozvala umetnike, glumce u simulacijama, poslovne magnate i šefove korporacija, ministre iz alijansi, ambasadore - više slavni i poznatih lica no što sam ikad mislila da ću sresti na jednom mestu. Litvidi su bili upadljivo odsutni; bićemo na miru, uz

neobavezno ćaskanje i ukusnu hranu, a Bitras je trebalo da se izbori za niz dogovora i predloga.

Zabava je održana u Mirijaminom apartmanu, pri čemu su svi zidovi i nameštaj razmešteni da bi se dobilo što više prostora. Stigli smo pre većine ostalih, a Mirijam me povede u stranu, majčinski prebacivši ruku preko mojih ramena. "Nemoj biti suviše zadivljena ovim ljudima", reče mi ona. "Oni su ljudi i lako ih je zadiviti. Ti si egzotična, draga moja - i to treba da iskoristiš. Ovde će biti vrlo zgodnih osoba." Prijazno mi se nasmešila.

Sigurno da nisam nameravala da lovim partnere na političkom skupu. Ali sam joj uzvratila osmeh i rekla da ću se zabavljati, a sebi sam se zarekla da i hoću.

Društvo je pristizalo u grupicama, jateći se oko ključnih likova ovakvog ili onakvog ugleda. Alen, Bitras i ja smo se razišli i starali se za sopstvene grupice, odgovarajući na pitanja - "Zašto ste prevalili toliki put?"; "Zašto Marsovci pružaju takav otpor velikim trendovima u umetnosti?"; "Čula sam da više od pola Marsovki još same rađaju decu - kako je to neobično! Je li to tačno u vašoj porodici?"; "Šta mislite o Zemlji? Zar nije strašan kulturni staklenik?" - i učtivo se izvlačeći da bismo se pozabavili ostalim grupicama.

Iako sam prepoznala mnoštvo slavni ljudi, Mirijam je uspela da ne pozove nikog od onih koje sam stvarno želela da upoznam. Nijedan od zemaljskih dramatičara kojima sam se divila nije bio tu, možda zato što sam više volela Lit nego Vid. Nijedan od političara o kojima sam učila nije bio tu. Većina ljudi na zabavama bili su iz visokog spina - Vašington je još privlačio čopore pametnih i prelepih ljudi - a moj ukus nije pratio spin.

Bitras je, međutim, izgledao sasvim u svom elementu, glatko ispunjavajući obaveze. Tokom većeg dela zabave, njega su okruživali direktori iz korporacija zainteresovanih za Mars. Zapazila sam četvoro Pakistanaca kako strpljivo čekaju, dva muškarca u tradicionalnim sivim odelima i dve žene, od kojih je jedna nosila bleštavonarandžast sari, a druga lepršav trodelni komplet. Kad su došli na red, Bitras je s njima razgovarao na pandžabskom i urdu jeziku; postao je još vatreniji.

Alen je prošao pored mene i namignuo. "Kako ide?" upita.

Bili smo dovoljno daleko da nas niko nije mogao čuti, u uglu u koji sam se povukla da pijuckam voćni sok. "Dosadno", rekoh, vrlo tiho. "Gde je Bitras?" On beše izišao iz sobe.

"Mislim da s Pakistancima priča o starim vremenima", odgovori Alen. "Kako može da ti bude dosadno? Ovde su neki vrlo slavni ljudi."

"Znam. Ja sam kriva."

"Uh-uh. Ti bi radije da planinariš po Adirondaku ili..."

"Nemoj da mi praviš zazubice", rekoh.

"Dužnost, čast, planeta", odvrati on i ode da se pridruži drugoj grupici.

Bitras se pojavio desetak-petnaest minuta kasnije, ozbiljno razgovarajući s jednom od Pakistanki. Žena je pažljivo slušala, često klimajući glavom. Njegovo lice blistalo je od ushićenja, a meni je bilo drago zbog toga. Međutim, nisam mogla da razumem nijednu njihovu reč.

Zabava se raširila, ispunjavajući raspoloživ prostor, a ljudi su i dalje pristizali. Mirijam je letela tamo-amo kroz gomilu, skrećući teme razgovora, usmeravajući ljude ka hrani i piću, pravi društveni pas-ovčar.

Neki ljudi koji su upravo pristizali prevazilazili su, u mojim očima, pojam egzotičnog. Muzičar sa Havaja i tri mlade žene s pripijenim crnim kopicama odvukli su glavninu pažnje s Alena i mene. Prepoznala sam ga iz reportaža na vestima. Zvao se Atu. Suvonjav i žestok, oblačio se u stogo crno odelo. Povezao je svoju svest sa one tri žene, odevene u belu mrežastu tkaninu, i nazivao ih svojim sestrama. U razmacima od deset minuta, oni bi se okupili, uhvatili za ruke i razmenili sva svoja iskustva. Žene nisu ništa govorile; Atu je bio njihov 'provodnik'. Izbegavala sam ih. Ta vrsta bliskosti (i muška prevlast koju ona podrazumeva) ulivala mi je jezu. Pitala sam se zašto ih je Mirijam pozvala.

Veče se polako smirivalo, a društvo je počinjalo da se osipa, kad ugledah kako jedan od Pakistanaca prilazi Mirijam. Mirijam se podiže na prste i pogleda unaokolo, odmahnu glavom i pođe u potragu. Intuicija nije imala mnogo veze s mojom pretpostavkom da oni traže Bitrasa.

Oslobodila sam se nekolicine bankara i pošla niz hodnik koji je vodio do nekoliko manjih soba. Nisam htela da prekinem ništa prisno, ali imala sam loš predosećaj.

Vrata se naglo otvoriše i Pakistanka nalete na mene. Uz ovlašan, ljutit pogled, udaljila se uz šuštanje dugačke, sive haljine. Trenutak kasnije iziđe Bitras, grizući donju usnu, streljajući očima. Povukao me je za korak u stranu i rekao: "Nije to ništa, nije to ništa."

Pakistanci su se okupili kraj glavnih vrata, uzbuđeno razgovarajući. Posmatrali su lica preostalih gostiju, zaustavili pogled na Bitrasu, a jedan od muškaraca stade da se probija kroz prisutne na zabavi u njegovom pravcu. Žene su ga, međutim, obuzdale, te ovo četvoro otidoše.

Mirijam je nakratko zastala na vratima, nesigurna šta da učini. Bitras sede na stolicu, zureći u prazno, pre nego što će zamišljeno ustati i otići po piće. Kao i ja, pio je samo sok.

Više nije bilo razgovora. Jedan sat kasnije, otišli smo sa zabave.

Bitras je sledećih deset sati proveo zaključan u svojoj sobi, s ugašenim svetlom. Obroke je primao kroz poluotvorena vrata, upućivao nam nedotupavan pogled i zatvarao vrata. Alen i ja smo to vreme proveli proučavajući Alisine nove izveštaje o VIZA-i i VAJH-u.

Narednog jutra, Bitras je kročio iz sobe, u frotirskom ogrtaču, s rukama na bokovima, i rekao: "Vreme je za raspust. Imate dva dana. Radite šta hoćete. Vratite se ovamo, u ovu sobu, do subote u sedam ujutru."

"Ti ćeš takođe uzeti mali odmor, ujače?" upita Alen.

Bitras se nasmeši i odmahnu glavom. "Razgovaraću s mnoštvom ljudi... Da smo u ovakvim stvarima bolji od obične dece, doveli bismo čitav pregovarački tim. Niko nije hteo da troši pare." Gotovo je ispljunuo poslednje dve reči. Imao je podočnjake; koža mu je posivela od napora. "Ne mogu sve odluke sam da donesem. Odbijam da odredim politiku za ceo jedan svet. Ako je ovo nova era odnosa sa Zemljom..." Zamahnuo je rukom kao da oponaša ptičiji let. "Trebaće čitavi dani da se stvari rasprave s ostalim zastupnicima i guvernerima. Alisa će morati da odloži ljubakanje sa Džil i da me

posavetuje. Ali vi biste mi samo odvlačili pažnju. Ako ne uspem da nađem načina da ovo preokrenem u našu korist, daću ostavku na mesto zastupnika."

Osmeħ mu je postao svirep. "Možete igrati njihovu igru. Oni misle da smo provincijalci, naivčine koje su lak plen. Možda i jesmo. Vi ćete svakako igrati tu ulogu. Kažite da sam ja zbunjen i snužen, i da ne znam kud da se okrenem. Mi smo zaprepašćeni što nas društvo omalovažava i smatramo da je Zemlja neverovatno neučtiva." On sede i osloni glavu na ruke. "Možda nećete sasvim pogrešiti."

Pozvala sam Orijanin lični broj i ostavila poruku. Kroz dva sata, Orijana je uzvratila poziv i nas dve se dogovorismo oko susreta u Njujorku. Alen je imao svoje planove; leteo je za Nepal.

Jedan sat pre no što ću otići iz hotela, vrtelo mi se u glavi i bilo me je strah. Pitala sam se kako ćemo biti dočekani na Marsu ako ovde ne uspemo; šta će misliti naše porodice? Ako Bitras padne, hoće li s njim pasti i moja karijera u PG Madžumdar?

Odabravši da pođem sa Bitrasom, ja sam postala deo veličanstvenog rata nerava, a izgledalo je jasno da gubimo. Mrzela sam to što sam uklještena između dva sveta; mrzela sam moć i vlast i vrlo stvarnu, znojavu muku odgovornosti. Možda ću biti deo jednog poraza istorijskih razmera; mogla bih osramotiti majku i oca, svoju Povezanu Grupu.

Čeznula sam za malim zemunicama i tesnim tunelima Marsa, za svojom povučenom i bezbednom mladošću.

Znala sam da ima većih gradova, mnogoljudnijih gradova - ali njujorških pedeset miliona stanovnika izazvali su u ovom zecu novu vrstu klaustrofobije. Moja zebnja pretvorila se iz straha od nepoznatog u strah da ću naprosto biti usisana i svarena.

Star pet stotina dvadeset tri godine, Njujork je istovremeno izgledao drevan i nov. Izišla sam sa stanice Pen okružena čitavom dugom ljudi, gomilom većom no što sam ikad u svom životu videla na jednom mestu. Stajala sam na uglu dok su čopori prolazili po hladnom povetarcu i retkoj susnežici.

U izgledu, Njujork je sačuvao veći deo svoje arhitektonske istorije nedirnut, pa ipak jedva da je bilo zgrade koja nije iznova sagrađena ili zamenjena. Arhitektonski nano je sebi probio put kroz konstrukcije i zidove, kroz zemljište i stare temelje, preoblikujući žice i vlakna, premeštajući vodovodne i kanalizacione cevi, ostavivši za sobom zgrade iznova izgrađene od izvornog ili boljeg materijala, nove infrastrukture od metala, keramike i plastike. Ništa nije ostavljalo utisak da je građeno kao celina; sve je bilo složeno ili presloženo malo-po malo, četvrt po četvrt ili zgrada po zgrada.

I naravno, mnoge zgrade koje bi Njujorčanin smatrao novim, bile su, zapravo, starije od ma koje zemunice na Marsu.

Ljudi su takođe bili rekonstruisani iznutra. Zadivili su me čak i u mojoj zbunjenosti. Novi ljudi u starom gradu Njujorku: preoblikovani, čija koža svetluca kao uglačan mermer, crni, beli, ili ružičasti, zlatnih ili srebrnih ili azurnoplavih očiju koje blistaju u prolazu, prodornih pogleda što izgledaju prijateljski i izazivački u isti mah; kreirana tela koja se navlače na mesec dana ili godinu, a njihova put oblikuje kao glina; kreacije po kojima se prepoznaje status i društvena grupa, neki ružni iz protesta, neki mršavi i strogi, drugi krupni, jaki i - zemaljski.

Nad ulicom blesnuše svetla, vazdušni arbajteri poput vila iz jednog od mojih dečjih videa, ili, još fantastičnije, poput ogromnih svitaca; arbajteri su klizili kroz grad po uskim kanalima ispod i iznad površine. Robotaksiji su pratili staklaste trake utisnute u asfalt i beton i nanokamen ulica.

Ono što me je u Njujorku najviše zadivilo, bilo je to što on dejstvuje.

Većina se podvrgavala medicinskom nanou, kako telesnoj, tako i duhovnoj terapiji. Ljudi u gradu uglavnom su bili zdravi, ali su medicinski arbajteri i dalje kružili ulicama, u potrazi za malobrojnim terapeutski neobrađenim ljudima koji bi se čak i sad, iz nemarnosti ili naopake želje za samouništenjem, mogli razboleti. Ljudske bolesti bile su doslovno iskorenjene, zamenjene virusima znanja, protiv kojih sam odlučila da primim imunizaciju. Njujorčani su, kao i većina ljudi na Zemlji, živeli u rastvoru podataka koji su i sami bili živi.

Najnoviji podaci o jeziku, istoriji i kulturi ispunjavali su vazduh.

Virusi i bakterije kuljali su iz reklamnih ventilatora na glavnim mestima ili su se mogli dobiti u infektivnim kabinama, prenoseći sve što bi pravoverni Njujorčanin mogao poželeći da sazna. Imunizacija je sprečavala nepoželjne reakcije prirodnih posetilaca nenaviknutih na rastvor.

Sunce je zamaklo za široku, četvrtastu kulu u Nju Džersiju i svetla se upališe, bacajući zlatasti sjaj kroz kišicu koja je rominjala.

Reklamne slike iskakale su sa zidova, poplava nametljivih prizora koji su meni značili vrlo malo. Prodaja putem reklamnih spotova pretvorena je u savršenu nauku. Potrošači su bili plaćeni da nose transpondere koji su njihove želje prenosili zidnim oglasima. Zidni oglasi pokazivali su im samo ono što bi mogli poželeći da kupe: proizvode, vlasničke Litvide, nove simulacije, žive rasporede događanja. Biti potrošač postalo je tradicionalan način unosnog zaposlenja; neki Njujorčani pravili su karijere dopuštajući da budu podvrgnuti oglasima, menjajući lična dokumenta pri prelasku iz jednog u drugi kraj grada, prodajući potrošačke kredite, zarađene izlaganjem oglasima, za veći oglasni prihod.

Nemajući transponder, ja sam videla samo slike, projektovane simbole korporacija koji su mi lebdeli iznad glave poput neobičnih letećih insekata.

Prema onome što sam naučila o vladavini i upravljanju na MU, Zemljini ekonomski sistemi postali su u dvadeset prvom veku tako zamršeni da su ih samo mislioci mogli oblikovati. A kako su mislioci postajali sve složeniji, povećavala se i složenost ekonomskih obrazaca, dok sve nije dospelo u krhku ravnotežu na nečem što je manje od glave čiode.

Nije ni čudo što je kulturna psihologija mogla igrati ključnu ulogu u ekonomskoj stabilnosti.

"Kaseja!" Orijana je stajala na niskom zidu, vireći preko gomile. Zagrlile smo se na ivici pločnika. "Divno što te vidim. Kako je bilo na putu?"

Nasmejala sam se i odmahнула glavom, opijena onim što sam videla. "Osećam se kao..."

"Riba na suvom?" upita Orijana sa smeškom.

"Pre kao ptica koja se davi!"

Ona se nasmeja. "Kalkuta bi te ubila!"

"Hajde da ne idemo tamo", rekoše.

"Tamo gde idemo, draga moja, to je mirno mesto u vlasništvu moje mame, u Istočnoj šezdeset četvrtoj ulici, u istorijskom kraju. Gomila prijatelja hoće da te upozna."

"Imam samo nekoliko dana..."

"Jednostavnost! Ovo je tako uzbudljivo! Ti si čak i na Litvidima, jesi li znala?"

"Oh, Bože, jesam."

Sele smo u autotaksi, a ona je projektovala vesti sa svoje pločice. Priključila se na svezemaljsku besplatnu mrežu i pretražila je u potrazi za materijalom koji se odnosi na našu posetu. Bitrasovo, Alenovo i moje lice lebdeli su po taksiju kao majušne glave lutaka. Zgusnuti tekstovi i slike promicali su usporeno pred mojim nenaviknutim očima. Uхватила sam oko dve trećine onog što se govorilo. VIZA i VAJH povezali su se sa Evrokonom da bi predložili svetski pristup onome što su nazivali marsovsko pitanje: oklevanje ili nesposobnost Marsa da se pridruži Prodor.

"Unapred vas ometaju", veselo reče Orijana.

Bila sam užasnuta.

Ekрани na rukohvatima davali su naše detaljne biografije i predstavljali nas kao najbolje što marsovska diplomatija ima da ponudi; ovo poslednje izgledalo je ironično, ali ja zaista nisam mogla da shvatim taj spin.

"Slavna si, dušo", reče Orijana. "Devojka sa granice. Mala kuća na planumu. Oni to vole!"

Ono što se govorilo o meni zanimalo me je manje od pratećih pojedinosti sa pločice. VIZA će, predvođeci ostale alijanse, početi pregovore sa Marsom po završetku onoga što je vlada Sjedinjenih Država opisala kao 'učtive dijaloge' sa članovima stalnog kongresnog odbora.

Morala sam da odigram svoju ulogu. Istinsko zaprepašćenje samo će ulepšati predstavu. "To je strašno", rekla sam i ozbiljno se namrštila. "Sasvim grubo i neučtivo. Nikad to ne bih očekivala od Zemlje."

"Oh, očekuj!" odvrati Orijana, blagonaklono nabraivši čelo. Taksij

se zaustavio ispred osmospratnice od kamena i metala, sa zasenjajućim staklenim vratima kristalnih okana. Vrata na prvom spratu otvoriše se s uzdahom i ona plešući pođe ispred mene kroz reku ljudi duž šetališta. "Kad moji prijatelji budu završili s tobom, svašta ćeš očekivati!

Mi ovde ne odsedamo često", reče Orijana, izlazeći iz lifta. Njene dugačke noge nosile su je niz hodnik kao živahno ždrebe. Usporila je tek toliko da bih mogla da je pristignem. "Majka nam je dala ovaj prostor na nekoliko dana. Moj preb je isti kao onaj u Parizu. Imam ga od detinjstva."

Vrata stana 43 izgledala su dovoljno bezazleno - drvena sa mesinganim brojevima. Orijana prisloni dlan na port i vrata se otvoriše ka unutra. "Imamo gošću", pozva ona. Iza vrata se protezao kružan sivi tunel sa stazom u vidu bele trake. Tunel se poput balona širio oko nas, bezobličan.

"Dobro došla kući. Šta možemo da učinimo za tebe, Orijana?" upita meki muški glas.

"Kitnjast konzervativan dekor - za našu gošću - i reci Šragu i Kajtu da ustanu i upoznaju se s mojom prijateljicom."

Tunel je smesta oblikovao nameštaj krem boje sa zlatnim ukrasima, orman od ružinog drveta koji je otvorio vrata da prihvati moj kaput i Orijanin ogrtač. "Stil engleskog namesništva", reče Orijana. "Tako Kajt zamišlja konzervativizam."

Šrag, Kajt - sve je zvučalo sasvim u skladu sa drajvom. Pitala sam se hoću li zažaliti što sam došla.

"Nemoj se lepiti za imena", reče Orijana, oblikujući dnevnu sobu u još nameštaja u stilu namesništva. "Svi moji prijatelji upražnjavaju vernovanje. Rade i igraju se lažnim imenima. Ja ne znam njihova prava imena. Ne znaju čak ni njihovi roditelji."

"Zašto?"

"To je igra. Dva pravila - niko ne zna šta radiš, a ne radiš ništa nezakonito."

"Zar nije onda manje zabavno raditi nešto kripto?" upitah.

"Vau - kripto! Sakrij se u grob. Izvini. Klonim se dvosmislenih reči. Mi to zovemo vernovanje."

"Zar nije?" istrajavala sam.

"Nije", zamišljeno reče Orijana. "Nezakonito je štetno. Štetno je glupo. Glupost je igra za sebe, i niko od mojih prijatelja je ne igra. Evo Kajta."

Kajt uđe kroz dvostruka vrata obučen u izbledelu džins-košulju i pantalone. Bio je visok dva metra manje nekoliko centimetara i nosio zeleno-belo šareno sunčano mače.

Orijana nas predstavi jedno drugom. Kajt se nasmeši i napravi mali naklon, zatim pruži slobodnu ruku. Izgledao je sasvim prirodan - zgodan, ali ne preterano, pomalo stidljiv u ophođenju. Seo je prekrštenih nogu na orijentalni tepih, a sunčano mače se igralo na šari u obliku persijske bašte. Iznad naših glava upalilo se svetlo i blistavim zrakom okupalo životinju. Mače je zahvalno mjauknulo i ispružilo se na leđa.

"Večeras izlazimo", reče Orijana. "Gde je Šrag?"

"Mislim da spava. Poslednja tri dana proveo je radeći neku narudžbu."

"Pa, probudi ga!"

"Ti ga probudi", reče Kajt.

"Sa zadovoljstvom." Orijana skoči sa stolice i vrati se u hodnik. Čuli smo kako lupa na vrata.

"Mogla je samo da mu pozvoni", snuždeno reče Kajt, odmahujući glavom. "Ona se ponekad pretvara da je oluja."

Promrmljah da se slažem.

"Ali stvarno je slatka. To moraš znati."

"Veoma mi je draga", rekoh.

"Ona je jedinče i u tome je razlika", dodade Kajt. "Ja imam brata i sestru. A ti?"

"Brata", odgovorih. "I mnogo krvnih srodnika."

Kajt se nasmeši. Od tog osmeha njegovo lice postade neizrecivo lepo. Trepnula sam i sklonila pogled.

"Čupavo je to kad te svi posmatraju na videu?"

"Počinje da me zamara."

"Znaš, treba da paziš koga dodiruješ... S kim se rukuješ. Takve stvari. Neki Litvidi se nemarno odnose prema tuđoj privatnosti. Mogli bi da ti postavе motrioce." Podigao je sastavljene prste i provirio kroz majušan razmak između njih. "Neki su mikro. Sakriju se bilo gde."

"Zar to nije protivzakonito?"

"Ako nisi zatražila pravo na privatnost, mogu da kažu da si podložna po običajnom pravu. Onda bi bila zaštićena samo u negativnim oblastima nadzora. Motrioci bi bili isključeni... Tokom većeg dela vremena."

"To je njesra", reče dubok, gotovo lavlji glas. Okrenula sam se i videla kako Orijana za ruku uvodi u sobu krupnog, stamenog muškarca veoma mladalačkog lica. "Već četiri godine niko nije podmetnuo motrioca bez dozvole", reče mladoliki. "Bar ne od procesa Vejn protiv losanđeleskog Oka javnosti."

"Kaseja Madžumdar, sa Marsa, ovo je Šrag. Studirao je prava. Ima gotovo isto onoliko pojačanja koliko i ja."

Šrag se prignu na jedno koleno kad sam ustala. Jedva sam mu dosegala do brade dok je klečao.

"Očaran", reče on, poljubivši mi ruku.

"Prestani s tim", uzvratila Orijana. "Ona je moja partnerka."

"Ti ne savijaš", reče Šrag.

"Mi smo sestre po simulaciji", odgovorila Orijana.

"Oh, Bože, kakav luk!" osmehnu se Kajt.

Mislim da nisam razumela ni trećinu onoga što se govorilo tokom čitavog vremena koje sam provela u Njujorku.

Ponovo se našavši na ulici, držeći se za ruke sa Šragom i Orijanom, a potom sa Orijanom i Kajtom, pustila sam da budem odvedena nekud, bilo kud. Kajt je bio zaista privlačan i nije se ustezao da flertuje, iako, mislila sam, više zbog toga da naljuti Orijanu nego da bi ostavio utisak na mene. Moja pločica beležila je ulice i pravce, u slučaju da moram sama da se vratim do stanice Pen; takođe je sadržala potpune mape grada - zapravo, svih gradova na Zemlji. Teško bih mogla da se izgubim, osim ako mi neko ne uzme pločicu... a Orijana me je uveravala da u Njujorku doslovno nema lopova. "Šteta", rekoh obešenjački.

"Aha", odvratio Orijana. "Ali to ne znači da nema rizika. Treba da se čuvamo onog rizika koji izaberemo."

"Ja biram ručak", reče Kajt. "Ovde ima jedan delikatesni restoran. Strava nazadno."

Iznenaden izraz na mom licu privukao je njegovu pažnju. "Nazadno. Znači retro, predački, istorijski. Sve te reči sad imaju pozitivan smisao, nisu neg."

"Na Marsu to znači nešto drugo", rekoh.

"Ljudi koji hoće da sačuvaju vlast PG zovu se nazadnjaci", dodade Orijana.

"Jesi li ti nazadnjak?" upita Šrag.

"Ja sam neutralna", odgovorih. "Moja porodica ima jake veze s autonomijom PG. Još učim."

Nastavljajući na tu temu, prošli smo kraj jedne porodice Hasida odevenih u crno. Muškarci su nosili šešire sa širokim obodom, a kosu češljali u dugačke, tanke kovrdže koje su im padale na slepoočnice. Žene su nosile dugačke, jednostavne haljine od prirodnih tkanina. Deca su radosno skakutala i igrala, u crno-belim odelima.

"Divni su, zar ne?" reče Orijana, osvrćući se preko ramena da vidi porodicu. "Strava nazadno! Bez pojačanja, bez terapije, neg prema drajvu."

"Njujork je sjajan za takve stvari", reče Kajt.

Prošli smo pored tri žene u crvenim čadorima; žene koja je terala čopor od pet plavih pasa, praćena arbajterom koji je nosio kantu za otpatke; petorice muškaraca u koloni, nagih, ali to je bilo bez značaja - tela su im bila sasvim glatka i imala bezobličnu preplanulu kožu; pored muškog kentaura s konjskim telom upola manjim od prirodne veličine, koji je sasvim odomaćeno kaskao duž pločnika, dok je na svom ljudskom delu nosio svečano englesko štofano odelo i polucilindar u edvardovskom stilu; nekoliko žena u krznu jaguara, ali ne odevenih, već obraslih u krzno; kraj dve devojčice od po desetak zemaljskih godina, u belim baletskim haljinama i s vilinskim krilima izraslim na leđima (privremenim ili stalnim? - nisam mogla da ocenim); mimo jata školaraca obučenih u crvene kaputiće i crne kratke pantalone, u pratnji ljudi u crnim mantijama ("Papokatolici", reče Kajt); pored nekoliko kreiranih tela s mineralnim šarama; mnoštva ljudi koji bi se sasvim neopaženo mogli uklopiti na Marsu; i, naravno, pokraj 'mehaničara', koji su velike delove svog tela zamenjivali metalnim školjkama punim bioreproduktivnog nanoa. To

je, čula sam, bio veoma skup izbor. Potpuna zamena tela bila je mnogo jeftinija. Ni jedno ni drugo zakonski se nije moglo uraditi, osim ako bi čovek mogao dokazati da ima velike poremećaje u genotipu; to je isuviše ličilo na Eloje i Deset na kub.

"Posle ručka, idemo u Central Park", reče Orijana. "A onda..."

Kajt se nasmeja. "Orijana ima veze. Hoće da ti pokaže nešto što vi naprosto nemate na Marsu."

"Omfalos, 'pupak sveta!'" reče Orijana. "Otac ima deonice."

Jeli smo u delikatesnom restoranu, a on je mirisao na kuvano meso, čiji miris nikad ranije nisam osetila, i koji mi je svejedno bio neprijatan, bez obzira na to da li se meso zaista kuvalo. Mušterije - mahom ljudi u drajvu, velik broj preoblikovanih - stajali su u redu ispred staklenih vitrina punih nečeg što je ličilo na iseckane obrađene životinje. Plastični natpisi na metalnim šipkama kazivali su da su ti oblici šunka, to jest, dimljene svinjske noge, govedina, odnosno krave usoljene ili spremljene na drugi način, nešto zvano salama, što je bilo druga vrsta krave posute biberom, dimljena riba, riba u prevrelim mlečnim proizvodima, povrće u slanoj vodi i sirćetu, svinjske nogice u teglama, i druge stvari koje bi, da su stvarne, izazvale pravu pometnju čak i na Zemlji.

Stajali smo za tezgom dok službenik nije zabeležio našu porudžbinu, zatim smo našli sto. Marsovska uzdržanost sprečila me je da Orijani izrazim svoje gađenje. Ona je poručila za mene - krompir-salatu, dimljenog lososa, kiflu i punomasni sir.

"Ovde je najbolja hrana u gradu", reče ona. "Restoran je osnovalo Društvo za očuvanje Njujorka. Studenti istorije. Imaju nanoumetnika koji kreira hranu - on je pravoverni Avramov sledbenik. Oni imaju posebnu dozvolu države da jedu meso, iz verskih razloga. On je pre deset godina prestao da jede meso, ali seća se kakvog je ukusa."

Naša hrana je stigla. Losos je izgledao sirov, bio ljigavo-mekan i imao slan i neprijatan ukus.

"Vi na Marsu imate veštačko meso, zar ne?" upita Kajt.

"Nije tako uverljiva imitacija", odgovorih. "Ne miriše ovako."

"Kriv je istorijski drajv", reče Šrag. "Nema ničeg nemoralnog u imitaciji. Ne boli, ne baca se, uči nas kakav je Njujork nekada bio..."

"Mislím da se Kaseji ne dopada njen losos", reče Kajt, smešeći se

saosećajno. Srce mi se steglo od beznadežne privlačnosti, čak i pri samom pogledu na njegovo lice.

"Možda se ukvario", rekoše.

"Stvarno ima ukus na užeglo", reče Kajt. "Možda od lažnog konzervansa. Danas više ništa ne može da se ukvari."

"Tačno", rekoše, postidjena zbog toga što nisam u stanju da uživam u gozbi. "Bakterije po meri. Jedu samo ono što treba."

"Zemlja je", reče Šrag zloslutnim glasom, "jedan ogroman zoološki vrt."

Oni se upustiše u raspravu oko toga da li je 'zoološki vrt' prava reč. Saglasili su se oko 'bašte'.

"Ima li na Marsu mnogo ubistava?" upita Šrag.

"Nekoliko. Ne mnogo", odgovorih.

"Šrag se oduševljava zločinima nasilja", reče Orijana.

"Voleo bih da branim pravog ubicu. Oni su sad tako retki... Deset ubistava u Njujorku prošle godine."

"Među pedeset miliona stanovnika", dodade Kajt, odmahujući glavom. "Eto šta nam je učinila terapija. Možda nam više nije dovoljno stalo do nečeg da bismo ubijali."

Orijana pucnu stisnutim usnama.

"Ne, stvarno", reče Kajt. "Šrag kaže da bi voleo da brani ubicu. Pravog. Ali verovatno ga nikad neće ni videti. Ubica. Krv ti se ledi čim samo izgovoriš tu reč."

"Pa, kakva je strast na Marsu?" upita Šrag. "Ubilačka?"

Nasmejala sam se. "Poslednji ubica za koga sam čula bila je žena koja je ubila muža u jednoj zabačenoj stanici. Njihova porodica - njihova Povezana Grupa - pretrpela je kobno iscrpljivanje..."

"Volim te reći!" ubaci Šrag.

"...fondova. Godinu dana su ostavljeni sami u stanici bez upitnika o stanju. PG je novčano kažnjena, ali nije mogla da plati kaznu. To je prilično neuobičajeno", zaključih. "I mi poremećene ljude podvrgavamo terapiji."

"Ah, ali da li je ubistvo poremećaj?" upita Kajt, upinjući se da izaziva.

"Mislio bi tako da si žrtva", rekoše.

"Previše zdravlja, previše krepkosti - premalo mračnih uglova",

uzdahnu Kajt. "O čemu čovek da piše? Naši najbolji Litvidi i simulacije koriste terapijski neobrađene likove. Ali kako da pišemo o svojim stvarnim životima, onome što znamo? Voleo bih da pravim simulacije, ali duševno zdravlje zaista sputava."

"On ti otvara svoju dušu", reče Orijana. "On to ne govori ljudima osim ako ih voli."

"Ima mnogo mogućnosti za priču u sukobima između zdravih ljudi", natuknuh. "Politička neslaganja. Planiranje odluka."

Kajt tužno odmahnu glavom. "Teško da nas to vodi smislu postojanja. Teško da nas približava prelomnoj tački. Ti želiš da vodiš takav život?"

Nisam znala kako da odgovorim. "To je ono što sad radim", rekoh najzad.

"Tvoja liga", posavetova Šrag Kajta. "Ona je u pravu. Sukob organizacija, vlada. Još moguće. VIZA protiv VAJH-a. Može biti bestseler."

"Čak nam i to oduzimaju", reče Kajt. "Nema ratova, ničeg osim ekonomskih zađevica iza zatvorenih vrata. Ničeg da srce brže zakuca."

"Kajt je romantičar", primeti Orijana.

Činilo se da ga je to istinski naljutilo. "Uopšte nisam", reče. "Romantičari su hteli da unište sebe."

"Govoriš kao pravo čedo našeg doba", reče Šrag. "Kajt poštuje zdravlje. Strast - život do krajnjih granica - ali bez rizika, molim."

Kajt se naceri. "Nikad nisam sreo strast koja mi se ne dopada", reče. "Samo ne želim da budem u njenoj vlasti."

Glumac koji je predstavljao konobara odnese moj tanjir.

Omfalos je zauzimaao pet hektara na južnom delu Menhetna, blizu Bateri Parka. Izgledao je neizmerno čvrst, kocka okružena manjim kockama, sve blistavo bele sa zlatnim rubovima.

Na kapiji, na samom ulazu u ograđeni prostor, Orijana je pokazala svoj dlan i odgovorila na nekoliko pitanja koja je postavio bezlični arbatjer obezbeđenja. Ljudski stražar nas dočeka, povede u susednu sobu, sede za sto i upita nas za razlog obilaska.

"Htela bih nasamo da porazgovaram s jednim od stanovnika",

reče Orijana. Pogledah je iznenađeno; to nije bio razlog koji je ranije navela.

"Trebaće mi vaša prava imena i pripadnost, čak i da bih samo zatražio odobrenje", reče on.

"Onda mi otpadamo", zaključí Šrag. Kajt klimnu glavom u znak odobravanja. "Čekaćemo napolju." Orijana reče da se nećemo zadržati duže od sat ili dva. Arbajter ih je otpratio do glavne kapije.

Stražar je brzo pregledao naše javne ocene u potrazi za bezbednosnim prekršajima i mentalnim stanjem. "Vi ste Marsovka", reče, bacivši pogled na mene. "Ne koristite vernor."

Priznadoh da jesam.

"Zemljani pokušavaju da vas zadive?" upita stražar, bacivši pakostan pogled na Orijanu.

"Jeste li vi Marsovac?" upitah.

"Nisam. Voleo bih da odem tamo jednog dana." Pogledao je na pločicu i klimnuo glavom. "Imam vašu biografiju i slike iz stotinu raznih Litvidovih izvora... Vi ste slavna ličnost. Sve je odobreno. Dobro došli u Omfalos šest, vaš prvi pogled na rajsko naselje. Molim vas da ostanete sa dodeljenim vodičem."

"Kakve veze još imaš, osim što tvoj otac drži deonice?" upitah Orijanu dok nas je arbajter vodio kroz podzemni tunel do glavne kocke.

"Imam rezervaciju za vreme kad napunim dva veka", odgovori Orijana. "Ne znam da li ću je iskoristiti. Možda ću umesto toga naprosto umreti..." Ona se naceri. "Lako je to sad govoriti. Možda ću preći u Eloje i završiti na Marsu ili u Pojasu... Ko zna kako će stvari onda izgledati?"

"S kim ćemo razgovarati?" upitah.

"S jednom prijateljicom." Ona stavi prst na usta. "Oko posmatra."

"Šta je to?"

"Mislilac Omfalosa. Na vrlo visokom nivou. Nimalo nalik na Alisu, veruj mi - najbolje što Zemlja može da proizvede."

Obuzdala sam želju da branim Alisu. Orijana je bez sumnje bila u pravu.

Unutrašnjost zgrade bila je podjednako zadivljujuća. Iznad kratke staze uzdizao se dvadeset metara visok atrijum. Staza se završavala

kućištem za lift, koje se protezalo do vrha atrijuma i spuštalo se ispod nas kroz svetlucavo crno jezero. Zidovi od nanokamena, podovi nekoliko centimetara izolovani od zidova, prenapregnuti i ukršteni da izdrže spoljnji pritisak - i stanice za popravku u svakom uglu. Konzervativno i stameno.

"Iznad nas su stanovi", reče Orijana. "Oko deset hiljada stanara. Stotinu stanova su u punoj veličini, za one ljude koji hoće da ulaze i izlaze svakih nekoliko nedelja. Neobavezni, moglo bi se reći. Ostalo su komore za topli san."

"Oni provode vreme sanjajući?"

"Uobičajene simulacije i daljinsko opažanje. Omfalos širom Zemlje ima androide i arbajtere s čulima ljudske rezolucije. Omfalos može u svako doba da stupi u vezu s ma kojim od njih, i tamo si - tamo su. Stanari mogu da budu gde god žele. Neki arbajteri mogu da projektuju punu sliku stanara, kao da lično razgovaraš s nekim. Ako hoćeš samo da se povučeš i opustiš, Omfalos zapošljava najbolje dizajnere simulacija. Prenaglašena umetnost i lit-fantazije."

Iz svojih knjiga, i Orijaninog opisa na Tuamotuu, znala sam da većina stanovnika Omfalosa boravi u dugotrajnom toplom snu, tela uronjenih u medicinski nano. Tehnički rečeno, oni nisu bili Eloi - nisu mogli da idu unaokolo, ni da zauzimaju mesto ili zaposlenje novim građanima - ali njihov projektovan životni vek bio je neograničen. Omfalos je služio kao utočište za vrlo bogate i veoma moćne ljude koji nisu hteli da budu iseljeni u Pojas ili na Mars, ali su ipak želeli da žive duže. Medicinski tretman koji čisti, pročišćava, vežba, zateže i održava telo i duh zdravim i jakim - beskonačan medicinski tretman - provukao se kroz rupu u zakonu.

Ovaj Omfalos, kao ni četrdeset dva zdanja poput njega širom sveta, nisu uživali naklonost običnog stanovništva. Ali oni su svoju zakonsku zaštitu utkali duboko u zemaljske vlade.

"Zašto ne bi htela da dođeš ovamo? Stražar je to nazvao rajsko naselje."

Orijana je skakutala ispred mene. Ovlaš je pognula ramena. "Od njega me podilaze žmarci", reče. Pozvala je lift, koji smesta stiže.

Lift se zaustavio. Orijana me uze za ruku i povede niz hodnik koji je mogao pripadati kakvom otmenom hotelu, retro rani dvadeseti

vek. Cveće je ispunjavalo emajlirane vaze na drvenim stočićima; hodale smo po nemetaboličkom tepihu, verovatno od prave vune, tamnozelenom s belim cvetnim šarama.

Orijana pronade vrata koja je htela. Ovlaš je pokucala i vrata se otvoriše. Ušle smo u malu belu sobu, sa tri ampir stolice i stolom. Soba je mirisala na ruže. Zid ispred stolica postade svetao. Pred nama se ukaza virtualna slika visoke rezolucije, kao da kroz staklo gledamo prizor u daljini. Crnokosa, veoma zgodna žena u poznim srednjim godinama sedela je na stolici od livenog gvožđa usred prekrasne bašte, pod senkom drveća, među redovima žbunja prekrivenog divnim, crvenim, plavim i žutim ružama koje su se prostirale u daljinu do velikog viktorijanskog staklenika. Visoko na obzorju lebdeli su oblaci. Sve je ličilo na topao, vlažan dan pun grmljavine.

"Zdravo, gospođice Mjuir", pozdravi Orijana ženu. Izgledala mi je poznato, ali nisam mogla da se setim odakle.

"Zdravo, Ori! Baš lepo što imam posetioce." Ona se vedro osmehnu.

"Gospođice Mjuir, ovo je moja prijateljica, Kaseja Madžumdar sa Marsa."

"Drago mi je", reče žena.

"Poznaješ li gospođicu Mjuir, Kaseja?"

"Ne, žao mi je."

Orijana odmahnu glavom i napući usne. "Nemaš pojačanja. To te uvek dovodi u nepovoljan položaj. Ovo je predsednica Danijela Mjuir."

To ime sam već čula.

"Predsednica Sjedinjenih Država?" upitah, a moje lice je odavao koliko sam zadivljena.

"Pre četrdeset godina", reče Mjuirova, nagnuvši glavu na stranu. "Zaboravili su me gotovo svi, osim prijatelja i mog kumčeta. Kako si, Ori?"

"Veoma zadovoljna, gospođo. Izvinjavam se što nisam ranije došla... Znae da smo bili na putu."

"Na Marsu. Vratila si se istim brodom sa gospođicom Madžumdar?"

"Jesam. I priznajem da sam ovamo došla s predumišljajem."

"Nešto zanimljivo, nadam se."

"Kaseju ometaju, gospođo. Ja sam prevelika neznalica da bih naslutila šta se zbiva."

Bivša predsednica Mjuir se naže napred. "Pričaj."

Orijana podiže ruku. "Smem li?"

"Svakako", odgovori Mjuirova. Iz zida se pojavi port, a Orijana stavi prst na njegovo jastuče, prenoseći informacije Mjuirovoj.

Ugledala sam bivšu predsednicu kako leži u toplom snu iza okna, zaronjena u brze struje crvenog i belog medicinskog nanoa nalik na sok od jagode i šlag.

Mjuirova se nasmeši i podesi stolicu kako bi se okrenula licem prema nama. Bila sam zatečena tim utiskom - čak su i zvuci unaokolo svedočili da smo sa njom, napolju. Zidovi komore su se postepeno utopili u predeo. Uskoro smo i nas dve bile u senci velikog drveta, okružene toplim, vlažnim vazduhom. Osećala sam miris ruža, sveže posečene trave i nečeg od čega mi se koža naježila. Elektricitet... oluje.

"Ti radiš za veliku finansijsku Povezanu Grupu. Upravo, ti si deo porodice, je li tako, Kaseja?" Njen glas, obojen melodičnim južnjačkim naglaskom, lebdeo je topao i zabrinut kroz gust vazduh.

"Da, gospođo", rekoh.

"Vi ste izloženi pritisku... Pozvani ste da svedočite pred Kongresom, ali iz ovog ili onog razloga prebačeni ste na drugi kolosek."

"Da, gospođo", rekoh.

"Zašto?"

Pogledala sam Ori. "Zaista ne mogu ovde da otkrivam porodična pitanja, gospođo. Ori - Orijana me je dovela ovamo, ne rekavši mi zašto. Čast mi je da vas upoznam, ali..." govorila sam sve tiše, postidjena.

Mjuirova zabaci glavu. "Neko u alijansama je zaključio da Mars izaziva ljutnju, a ja ne mogu da shvatim zašto. Vi naprosto niste toliko važni za Sjedinjene Države, niti za VIZA-u, VAJH ili Evrokon, niti za ijednu drugu alijansu."

Orijana se namršti na mene i ponovo pogleda projekciju Mjuirove.

"Moj otac kaže da na Zemlji nema političara kome se može verovati, osim Danijele Mjuir", reče Orijana.

Stepen moje sumnjičavosti strašno je porastao; uvek bih se nakostrešila kad su ljudi tražili, nekmoli zahtevali, poverenje. Oči u oči s duhom, nestvarnim predstavnikom osobe koju nikad nisam lično upoznala, jednostavno sam zabranjivala sebi da poklonim poverenje koje nisam imala ni prava ni moći da dam.

S druge strane, veći deo onog što smo radili bio je opšte poznat - i nije bilo razloga da se razgovor ne nastavi u toj ravni.

"Marsovci su se držali po strani od ujedinjenja Sunčevog sistema", rekoše.

"Utoliko bolje po vas", reče Mjuirova, lukavo se smeškajući. "Ne treba svako da se potčini alijansama."

"Pa, nije baš sasvim dobro", odgovorih. "Nismo sigurni da znamo kako da se ujedini. Zemlja očekuje punu saradnju od doslednih partnera. Mi smo, izgleda, nesposobni da ispunimo njihova očekivanja."

"Veliki Prodor", reče Mjuirova.

"Tačno", dodade Orijana.

"Izgleda da je i to jedan deo."

Mjuirova tužno odmahnu glavom. "Po mom iskustvu s Marsovcima, dok sam bila predsednik, Mars ima ogroman potencijal. Ali Veliki Prodor može sasvim lepo proći i bez vas. Teško da ćete nekom nedostajati."

Opet osetih kako me obuzima vatra. "Mi mislimo da bismo stvarno mogli mnogo da doprinesemo."

"Neraspoloženi da učestvuju, ali dovoljno ponosni da budu pozvani, ponosni da se na njih vrši pritisak, je li tako?" upita Mjuirova.

"Ne sasvim, gospođo", rekoše.

Njeno lice - lice njene slike - otvrdnulo je gotovo neprimetno. Uprkos njenom toplom glasu i prijateljskom ophođenju, ja sam osetila hladnoću stroge osude.

"Kaseja, Ori mi kaže da si ti vrlo pametna, vrlo sposobna, ali nešto si propustila. Vaše sirovine i ekonomska snaga gotovo su beznačajni za ma kakav Veliki Prodor. Mars je mali u odnosu na

poredak stvari u Sunčevom sistemu. Šta vi to možete da doprinesete, što bi bilo vredno napora koji je Zemlja, izgleda, spremna da uloži u vas?"

Nisam znala šta da odgovorim. Bitras je, setila sam se, bio veoma škrt na tom objašnjenju, ali ja sam ga prihvatila bez pogovora.

"Možda ti znaš nešto što ne možeš da mi kažeš, a ja i ne očekujem da mi kažeš, s obzirom na tvoje odgovornosti i obaveze. Ali saslušaj starog, starog političara koji je pomogao da se posade - često na moju žalost - neka od drveta koja sad donose zrele plodove. Na sva usta hvaljeni Veliki Prodor samo je izgovor. Zemlja je duboko zabrinuta zbog nečeg što vi imate, ili možete uraditi, ili biti u stanju da uradite. Pošto ne možete da izvedete uspešan vojni pohod, a vaša ekonomska snaga je zanemarljiva, šta bi to Mars mogao imati, Kaseja, čega se Zemlja pribojava?"

"Ne znam", rekoh.

"Nešto što mali i slabi mogu da rade podjednako dobro kao veliki i jaki, nešto što će podrazumevati strateške promene. Sigurno možeš da zamisliš šta bi to moglo biti. Kako bi Mars uopšte mogao da postane pretnja za Zemlju?"

"I ne možemo", rekoh. "Kao što ste kazali, mi smo slabi, beznačajni."

"Misliš li ti da je politika čista, poštena igra koju igraju razumna ljudska bića?"

"U najboljem slučaju", rekoh nespretno.

"Ali prema tvom iskustvu..."

"Marsovska politika je bila vrlo primitivna", priznadoh.

"Tvoj ujak Bitras... Je li on politički vešt?"

"Mislim da jeste", odgovorih.

"Hoćeš reći, u poređenju s tobom, on tako izgleda."

Moja nelagodnost je rasla. Nisam volela da me peku na žeravici, čak ni kad to čine ljudi na višim položajima. "Pretpostavljam", rekoh.

"Elem, politika nije sve sama prljavština, i nije uvek korupcija, ali nikad nije laka. Teško je postići saglasnost čak i između razumnih ljudi sličnog porekla. Postići saglasnost između planeta, s različitim istorijama, veoma različitim zamislama, predstavlja politički košmar.

Ja bih oklevala da prihvatim taj zadatak, a ipak se čini da je tvoj ujak uskočio obema nogama."

"On je oprezan", rekoh.

"On je dete koje igra u velikoj ligi", odvrati Mjuirova.

"Ne slažem se", rekoh.

Mjuirova se osmehnu. "Šta on misli da se ovde stvarno dešava?"

"U ovom trenutku, prihvatamo da je Zemlji potreban Mars... spreman za neku operaciju širokih razmera. Veliki Prodor izgleda sasvim verovatan."

"Ti zaista u to veruješ?"

"Ne nalazim nikakav drugi razlog."

"Draga moja, tvoja planeta - tvoja kultura - može zavisiti od onoga što se dogodi u nekoliko narednih godina. Ti imaš odgovornost na kojoj ti uopšte ne zavidim."

"Dajem sve od sebe", rekoh.

Mjuirova pokri svoje sive oči. Shvatila sam da mi je postavljala pitanja kao jedan političar drugom, a da sam joj ja dala slabe odgovore.

Orijana me je žalostivo posmatrala, kao da je i ona otkrila slabost svoje prijateljice.

"Nije mi namera da vređam", reče Mjuirova. "Mislila sam da se bavimo političkim problemom."

"Nisam povređena", slagah. "Orijana me je danas vodala po celom Njujorku, pa sam malo omamljena. Trebalo bi da se odmorim i upijem sve to."

"Naravno", reče Mjuirova. "Ori, mnogo pozdravi majku i oca. Sjajno je što smo se ponovo videle. Do viđenja." Odjednom, sede smo ispred praznog belog zida.

Orijana ustade. Usne su joj bile skupljene u tanku liniju, a oči rešene da se ne sretnu s mojima. Najzad, ona reče: "Svi se ovde ponašaju malo... prenagljeno ponekad. Mislim da je to je zbog načina na koji doživljavaju vreme. Kaseja, nismo došle ovamo da bi se ti osećala inferiorna. To mi nije bilo ni na kraj pameti."

"Malo me je propustila kroz rešet, šta misliš?" prošaputah. "Mars nije beskoristan."

"Molim te, Kaseja, ne dozvoli da te rodoljublje zaslepi."

Čvrsto zatvorih usta. Nijedno osamnaestogodišnje dete sa Zemlje neće sa mnom tako s visine razgovarati.

"Slušaj ono što je pitala. Vrlo je pronicljiva. Morate pronaći gde možete biti jaki."

"Naša snaga je mnogo veća..." presekoh samu sebe. Nego što Zemlja može zamisliti. Naša duhovna snaga. Samo što se nisam upustila u rodoljubivu odbranu u koju ni sama nisam verovala. U stvari, oni su bili u pravu.

Mars nije odgajao velike političare; odgajao je zlobne, male insekte poput Doblove i Konorove, ili šašavu tvrdoglavu mladež poput Šona i Gretil. Mrzela sam što mi nabijaju nos u neprijatnu istinu. Mars je bio sitan svet, pakostan i nezadovoljan svet. Kako bi on uopšte mogao predstavljati opasnost za krepku, mudru, pribranu Zemlju?

Orijana pogleda prazan zid i uzdahnu. "Nisam mislila da ti stvaram nelagodnost. Trebalo je da prvo s tobom porazgovaram o tome."

"To je čast", rekoh. "Samo nisam bila spremna."

"Hajde da nađemo Kajta i Šraga", predloži ona. "Ne mogu da zamislim da živim ovde." Ona se lako strese. "Uostalom, možda sam staromodna."

Pridružile smo se Kajtu i Šragu, pa smo nekoliko sati proveli kupujući u starom Njujorku, u pravim radnjama koje drže samo pravu robu. Osećala sam se dvostruko staromodna - uplašila me je i pomela ova četvrt koja je i sama trebalo da bude istorijska rekonstrukcija. Kajt i Šrag uđoše u prodavnicu muške galanterije iz ranog dvadeset prvog veka, a nas dve pođosmo za njima. Nametljivo uslužan prodavac smesti ih u kabine za uzorak, snimi njihove figure staromodnim 3-D aparatom, pa im pokaza kako bi mogli izgledati po sezonskoj modi. Nekoliko modela prodavac je propratio glasnim odobravanjem. "Možemo vam ih spremi za deset minuta, ako želite da sačekate."

Kajt je poručio svečano odelo za izlaske i zatražio da ga dostave na uslužnu adresu. Šrag je odbio da išta kupi. Upravo smo izlazili, kad nam prodavac doviknu: "Oh! Izvinite - umalo da zaboravim."

Besplatne karte za Cirkus Uma, za mušterije... i njihove prijatelje."

Kajt prihvati karte i pruži nam ih. Svoju kartu stavio je u usta i zamišljeno žvakao. "Je l' svi idemo?" upita.

"Šta je to?" upita Orijana.

"Ori nešto ne zna!" uzviknu Šrag veselo.

"Mora da je stvarno novo", ljutito reče ona.

"Oh, jeste", odvrati prodavac. "Veoma drajv."

"Snažna živa simulacija", reče Kajt. "Apso je sveža. Sve je slobodno dok ne privuče noćno društvo. Da li bi volela da probaš, Kaseja?"

"Moglo bi da bude previše", upozori Orijana.

Shvatila sam to kao izazov. Mada umorna i pomalo utučena od sastanka s Mjuirovom, nisam nameravala da izgledam kao da sam manje u drajvu - naročito ne pred Kajtom.

"Hajdemo", reko.

Kajt nam je dao karte. Zurila sam u svoju. "Žvaći", reče on. "To te proveri, ustanovi da li ti je dopušteno takvo iskustvo, a onda odštampaš propusnicu na nadlanici."

Polako sam stavila kartu u usta i prožvakala. Imala je ukus nalik na miris Suncem zagrejane cvetne bašte, koji je nadraživao nozdrve. Kinula sam.

Prodavac se osmehnu. "Lepo se zabavite", reče veselo.

Cirkus Uma zauzimao je peti i šesti sprat jednog dvadesetovekovnog nebodera po imenu Empajer Stejt Biding. Pogledala sam na pločicu i saznala da nisam daleko od stanice Pen - u slučaju da poželim da pobegnem, a moji prijatelji budu prepušteni svojoj zabavi. Kajt me uhvati za ruku, a Orijana napravi smetnje grupi Litvidovih arbajtera koji su tragali za društvenim zanimljivostima. Kajt je oko mene projektovao metež - višestruke slike, sve lažne, kao da ga prate četvorica ili petorica ljudi - i mi se probismo do prijemnog šaltera. Mršava crnkinja, visoka preko dva i po metra, čija je plamenoriđa kosa dodirivala tavanicu sa zvezdanim šarama, proveri propusnice na našim rukama i mi uđosmo u čekaonicu.

"Sledeći let, pet minuta", objavi zagrobni glas. Iz zidova su iskakala lica kao iz crtanih filmova, namigujući nam - avetinjski

negativci iz popularnog Litvida.

"Apso neg mozak", primeti Šrag. "Nadao sam se nekom izazovu."

"Ja sam dvaput bila ovde", reče žena s kožom od mekih bakarnih pločica. "Unutra je moćno."

Orijana me pogleda: U redu?

Klimnuh glavom, ali nisam bila srećna. Kajt je, primetih, imao nezainteresovan izraz, koji nije odavao ni iščekivanje ni dosadu. Posle petominutnog čekanja, lica na zidovima se rastužiše i nestadoše, otvoriše se jedna vrata i mi uđosmo na širok, otvoren plesni podijum, na kome je već bilo posetilaca.

Projektori na tavanici i podu stvorili su salu s ogledalima. Podni kontrolor je zaključio da smo Kajt i ja par, te nas je izdvojio, orkužene sopstvenim odrazima. Nismo mogli da vidimo Šraga ni Orijanu, niti ikog od ostalih posetilaca, mada sam ih nejasno čula. Kajt mi se usiljeno nasmeši. "Možda ovo zamenjuje ubistvo", reče.

Nisam imala pojma na šta misli. Osećala sam nemalu zebnju.

Ali to je, rešila sam - i isprсила se da fizički ojačam svoju odlučnost - samo običan provincijalni strah. Ovo nije ništa drugo do mentalni tobogan.

Vitak zlatan čovek pojavi se na pozornici udaljenoj nekoliko koraka. "Prijatelji, potrebna mi je vaša pomoć", reče ozbiljno. "Kroz milion godina, nešto će temeljito poći naopako i ljudska rasa biće uništena. Ono što vi učinite ovde i sada može spasti planetu i Sunčev sistem od snaga previše velikih da bi bile detaljno opisane. Hoćete li poći sa mnom u blisku budućnost?"

"Naravno", reče Kajt, spustivši mi ruku na rame.

Zlatni čovek i sala s ogledalima nestadoše. Lebdeli smo u zvezdanom prostoru. Pred nama je bio glas zlatnog čoveka. "Molim, pripremite se za prolazak."

Kajt pusti moje rame i uhvati me za ruku. Zvezde su proletale kraj nas u očekivanom pravcu, a pred nama se ukazala slika Zemlje. Dopunske informacije slivale su mi se u glavu.

U ovoj budućnosti, svim oruđima upravljaju duboke molekularne čakre, bića ugrađena u sve ljude pri rođenju, kao čuvari i učitelji. Vaša prva čakra je dobar prijatelj, ali došlo je do zloćudne greške - u dečjim lečilištima oslobođen je evoluon. Zloćudna čakra napala je

čitavo pokolenje. Vi ste odvojeni od svojih visokih prava stečenih rođenjem, odsečeni od energije i hrane. Pokolenje živi usred izobilja, pa ipak umire od gladi. Vi sad morate naći Kliniku za prirodno preporođanje, na Zemlji prepunoj opasnosti, ukloniti sve čakre, pronaći korene svoje nove duše, a one kojima upravljaju njihovi zli gospodari sprečiti da nateraju Sunce da se pretvori u supernovu.

"Zvuči prilično neubedljivo", šapnuh Kajtu.

"Čekaj malo", odvrati on.

O toj budućoj Zemlji saznala sam više nego što sam želela. Nije bilo gradova kao takvih - divlja prostranstva pokrivala su kontinente. To je, znala sam, bilo zato što nisam mogla da prizovem svoju čakru za oruđe.

Negde na Klinici za prirodno preporođanje nalazi se vaš učitelj. Vi ne znate kako on ili ona ili ono izgleda - mogao bi biti čak i cvet ili drvo. Ali on sadrži vaš ključ za ponovno sticanje kontrole...

Teško da mi je nešto moglo biti dosadnije. Htela sam da se osmehnem Kajtu i uverim ga da ovo nije ništa, čak ni tako strašno kao Orijanina petparačka simulacija.

Tada se moj um trže. Obuzeo me je strah i duboka mržnja - prema zloj čakri, zbog gubitka prvorodenog prava, zbog predstojećeg kraja svega. A sa strahom je bio pomešan iskonski poriv da na svaki moguć način udružim snage - sa Kajtom, s bilo kim ko je prisutan.

Netegnut zaplet, najblaže rečeno, ali nikad dotad nisam osetila tako silovite nalete nametnutih osećanja, čak ni u Orijaninoj simulaciji. Ona su na mom umu svirala kao na klavijaturi.

"Mislim da znam šta će se sad dogoditi", reče Kajt.

"Oh?"

Svi koji su bili na podu Cirkusa Uma pojavili su se oko nas, lebdeći u prostoru.

"To je vrlo drajv", uveri me Kajt.

Zlatni čovek se pojavi u vidokrugu, u središtu naših nebesa od nekoliko stotina duša. "Konačno, svi smo prispeli i postigli punu gotovost", reče on. "Timovi moraju da se spoje i postanu porodice, s bezuslovnim poverenjem. Jesmo li spremni?"

Svi su potvrdili, uključujući i mene. Bila sam znalački pripremljena

- nervi su mi treperili od uzbuđenja i iščekivanja.

"Hajde da se spojimo kao porodice."

Zlatni čovek je širokim, svetlucavim, crvenim prstenovima okružio grupe od po dvadeset ljudi. Naše odeće nestade. Preoblikovani se vratiše u svoje prirodne oblike, ili bar u ono za šta je kontrolor - mislilac, pretpostavila sam, s pozamašnom memorijom - pretpostavljao da bi njihovi prirodni oblici mogli biti. Osim što smo bili nagi, Kajt i ja se nismo promenili.

Spojili smo ruke, lebdeći u krugu, kao padobranci u slobodnom padu.

"Prvi korak je", reče zlatni čovek, "da se ujedinite. A najbolji način za to jeste da igrate, da spojite svoju prirodnu energiju, svoju prirodnu seksualnost."

Bila je to orgija.

Ja sam tako dobro bila pripremljena - a deo mene je zaista želeo da se spoji, naročito sa Kajtom - da se nisam protivila. Kontrolor se znalački poigravao našim seksualnim nagonima, a ovog puta je seks - za razliku od onog koji sam iskusila u Orijaninoj simulaciji - izgledao stvaran. Moje telo je verovalo da imam seksualni odnos, iako me je osporitelj - potajno se otkrivajući mom unutaršnjem biću - obavestio da taj seksualni odnos nije pravi.

To iskustvo se pretvorilo u nešto šire, svi naši umovi radili su zajedno. Simulacija nas je nagnala da pokrećemo tela preko poda, igrajući u ritmu svojih osećanja. Duboko upleteni u izmenjenu stvarnost, bili smo istovremeno svesni plesa i odziva našeg sopstvenog umeća. Nikad sebe nisam smatrala dobrom igračicom, ali to nije bilo važno - uklapala sam se. Ples je bio divan.

Spojili smo sve sposobnosti svojih preuzetih likova - odozgo posmatrali Zemlju, tako nežnu i ugroženu - i voleli je žestinom kakvu nikad nisam osetila čak ni prema porodici, poput sna nestvarnim naletom zastrašujućeg osećanja i zavisnosti. Bila sam spremna da učinim bilo šta, da žrtvujem bilo šta, da bih je spasla...

Tokom celog tog iskustva, daleko, majušno skrovište moje individualnosti dokono se pitalo da li je to ono što Zemlja želi da učini Marsu - da nas iskoristi. Da se pridružimo velikoj, besmislenoj orgiji da bismo spasli budućnost. To moje provincijalno biće nestrpljivo je

lupkalo nogom i slutilo da je ova precvala ljubav prema Zemlji samo neka vrsta propagande...

Ali bila je to uspešna propaganda, i ja sam silno uživala. Dok se grupna simulacija bližila kraju, a naš ples usporavao - dok je opsena počinjala da se rastače, a mi ponovo sticali punu svest o svojim telima - ja sam se osećala zadovoljno i veoma umorno.

Spasli smo budućnost, spasli smo Zemlju i Sunce, potukli zle evoluonske čakre, a istovremeno, ja sam se povezala sa svim svojim partnerima. Znala sam njihova imena, svačiji karakter, ako ne i prisne pojedinosti njihovog svakodnevnog života. Osmehivali smo se, smejali i grlili na prostranom podu. Svetla su se podigla i začula se muzika, dok su se oko nas kovitlale apstraktne projekcije izazvane muzikom.

Mnogo toga smo prošli zajedno. Uopšte nisam sumnjala u to da bih, ostanem li na Zemlji dovoljno dugo, bila dobrodošla u svakom od njihovih domova, kao da smo davnašnji prijatelji, ljubavnici, zaista nije bilo odgovarajuće reči - čak više nego muževi i žene. Drugovi u grupnoj simulaciji.

Kajt i ja se na ulici pridružismo Orijadi i Šragu. Stvarnost je izgledala bledunjava i siva naspram onog što smo upravo doživeli. Sitna kiša blažila je noćni vazduh. Orijada je izgledala zabrinuta. "Je li bilo u redu?" upita. "Prekasno sam pomislila da bi to moglo biti više nego što si htela..."

"Bilo je zanimljivo", rekoše.

"Zovu ih simulacijama prijateljstva. Sasvim su sveže", reče Kajt. "Sledeći drajev. Više ljudi u jednoj simulaciji nego ikad ranije - sve vlasnička tehnologija, ali siguran sam da su umešani i neki veliki mislioci."

Šrag je izgledao ošamućen. Po pločniku je išao vijugavom putanjom, korak tamo, korak amo. Nacerio nam se preko ramena. "Nije lako privići se na stvarnost."

"Bilo je zaista lepo", reče Kajt, zagrlivši me. "Bez ljubomore, samo prijateljstvo i naklonost - i bez bojazni, dok nismo sreli zle čakre." Podigla sam pogled prema Kajtu. Mi nismo bili ljubavnici - ne fizički - ali sam prema njemu osećala neodoljivu bliskost, veću nego prema Čarlsu. To me je uznemiravalo.

"Mislim da se nikad nisam ovoliko uplašio", reče Šrag.

"Stvarno društveno", dodade Orijana. "Svako svakog poznaje. Mogla bi da poveže čitavu Zemlju ako se uveća."

Zaista, mislila sam, mogla bi. "Moram da se odmorim", rekoh. "Da se vratim u Vašington."

"Bilo je divno što smo provele dan zajedno", reče Orijana. "Ti si dobar partner, dobra prijateljica, i..."

Ućutkala sam je čvrstim zagrljajem. "Dosta", nasmejah se. "Pokolebaćeš moju marsovsku uzdržanost."

"Ne bismo hteli da ti kvarimo uzdržanost", reče Šrag, stojeći raširenih nogu, skrštenih ruku, lupkajući prstima o laktove.

"Prošetaćemo do stanice Pen. Odatle možeš vozom do Vašingtona."

Malo smo govorili dok smo krivudali kroz gomile ljudi i zidnih oglasa. Uzbuđenje Cirkusa Uma se stišavalo. Orijana se rastužila i postala malo povučena. Okrenula se prema meni dok smo se približavali stanici. "Htela sam toliko toga da ti pokažem, Kaseja. Moraš poznavati Zemlju. To je sada tvoj posao." Govorila je bezmalo strogo.

"Tačno", rekoh. U meni se već uvrežilo duboko osećanje nelagodnosti - reakcija na nezasluženu bliskost Cirkusa, pretpostavljala sam. Marsovska uzdržanost je popuštala.

"Volela bih da se opet nađemo. Hoće li biti vremena?"

"Ne znam", odgovorih iskreno. "Ako ga bude, javiću se."

"Javi se", reče ona. "Ne daj da simulacija zaseni ono što smo zaslužili." Zgranulo me je kako je upotrebila tu reč, koja je odjekivala u mojim sopstvenim mislima. Orijana je znala da bude jezivo pronicljiva.

"Hvala ti", reče Kajt i poljubi me. Uzdržala sam se pri tom poljupcu - Zemlja koja ljubi Mars, sasvim neprilično, možda, s obzirom na sve.

Ušla sam na stanicu. Oni ostadoše napolju, mašući; rastanci otkako je sveta i veka.

Četiri sata kasnije, sedela sam u svojoj sobi s pogledom na Arlington, kule, reku Potomak i bulevar u daljini. Bitras beše otišao iz

apartmana. Alen se još nije vratio iz Nepala. Alisa je predano istraživala širokopojasnu mrežu za Bitrasa i nisam htela da je uznemiravam.

Zagledala sam se u spomenik Vašingtonu, nalik na drevnu kamenu svemirsku raketu, i nastojala da učutkam misli kako bih mogla oslušnuti najvažnije unutarnje glasove.

Mars nije imao ništa što bi predstavljalo pretnju za Zemlju. Mi smo u svakom pogledu bili slabiji od Zemlje. Pošto smo mlađi, više razjedinjeni, naša snaga je počivala u našoj slabosti - u raznolikosti mišljenja, u šašavoj uzdržanosti koja se izdavala za učtivost, u toplini i sigurnosti naših zatvorenih prostora, naših zemunica. Zaista smo bili zečevi.

Izbledela simulacija ostavila je snažan utisak strasnog Zemljinog zagrljaja. Rodoljublje - planetoljublje - koje se tu osećalo bilo je vekovima staro, više nego doraslo našoj mladoj marsovskej vrsti. Zadrhtala sam.

Vuk-Zemlja bi začas mogla da nas proguta. Nije joj bio potreban nikakav drugi izgovor osim nagona.

Pozive - zapravo, uputstva - dobili smo dva dana kasnije. Tajno ćemo se sastati sa senatorima Mendozom i Vangom na neutralnom terenu: U Ričmondu, u Virdžiniji, daleko od napete prestoničke atmosfere.

Izbor grada izgledao je značajan. Ričmond je bio prestonica Konfederacije tokom američkog građanskog rata, pre više od tri veka: otmen, lepo očuvan grad s tri miliona stanovnika, već skoro devedeset godina središte istraživanja optimalnog ljudskog dizajna.

"Da li se to nama šalju neke prećutne poruke?" upita Alen kad smo se okupili u dnevnoj sobi apartmana. Projekcija mesta sastanka u Ričmondu, u hotelu 'Tomas Džeferson', lebdela je iznad čajnog stolića, u masivnom sivom kamenu i pseudogrčkom arhitektonskom stilu.

Bitras nas je posmatrao strogo, umornog pogleda. Probdeo je celo veče razgovarajući s Marsom; svaki signal putovao je skoro osam minuta, što predstavlja ukupno zakašnjenje od šesnaest minuta između slanja poruke i prijema odgovora. Još nam nije otkrio

nijednu pojedinost svog razgovora. "Kakve poruke?" upita on.

Alen mi klimnu glavom: ti objasni.

"Ričmond je nekad bio simbol poraženog Juga", rekoh.

"Južne Amerike?" upita Bitras.

"Južnih država. One su pokušale da se otcepe od Unije. Sever je bio neuporedivo nadmoćniji. Jug je pokolenjima trpeo pošto je izgubio građanski rat."

"Ne baš jasna poruka", reče Bitras. "Nadam se da nisu samo iz tog razloga odabrali Ričmond."

"Verovatno nisu", odvrati Alen. "Šta kaže Mars?"

Bitras nabra čelo i odmahnu glavom. "Granice mojih ovlašćenja su jasne. Ako je dogovor oko koga smo se saglasili nedovoljan... onda ne prihvatamo ništa. Idemo kući."

"Pošto smo prešli ovoliki put?" upitah.

"Draga moja Kaseja, prvo pravilo u politici, kao i u medicini, glasi: 'nemoj naškoditi'. Ne želim da delam na sopstvenu inicijativu; Savet mi kaže da neće trpeti nikakvu inicijativu; dakle, inicijative neće ni biti."

"Zašto su nas onda uopšte pozvali na Zemlju?" upitah.

"Ne znam", odgovori Bitras. "Da ne mislim ozbiljno drugačije, ja bih to nazvao teškom nesposobnošću. Ali kad protivnikova nesposobnost tebe dovede u nezavidan položaj, vreme je da ponovo razmisliš."

Savet će doneti neke odluke i javiti mi se opet pre nego što krenemo u Ričmond. Elem, imamo ceo sutrašnji dan na raspolaganju. Predlažem da obradujemo Alisu i ugovorimo sastanak sa Džil."

"Večeras u dvadeset tri imamo petominutni sastanak, na širokopojasnoj mreži, ličan i šifrovan", reče Alen. "Alisa i ja smo se juče dogovorili sa Džil... za svaki slučaj."

"Milo mi je da bar neko pokazuje inicijativu", reče Bitras.

Bila sam veoma radoznala da saznam o čemu će Alisa i Džil razgovarati.

Džil je bila najstarije misleće biće na Zemlji, čudesan lik, prvi mislilac koji je stekao bona fide samosvest, kako je određuje

Atkinsov test.

Decenijama pre Džil i Rodžera Atkinosa, Alan Turing je predložio test za određivanje jednakosti između čoveka i mašine: ako u razgovoru ograničenom na pismeno sporazumevanje, gde čovek ne može videti svoje sagovornike, osoba nije u stanju da uoči razliku između mašine i drugog čoveka, onda je mašina isto toliko inteligentna kao i čovek. Ovaj istančan i sjajno zamišljen test propustio je, međutim, da uzme u obzir ograničenja većine ljudi; početkom dvadeset prvog veka, mnogi kompjuteri, naročito klasa mašina s neuronskom mrežom, koje su postajale poznate kao 'mislioci', uspevali su da u takvim razgovorima prevare veoma mnogo ljudi, čak i stručnjaka. Samo jedan stručnjak je uporno prodirao kroz tu koprenu, sagledajući pod njom ograničene mašine: Rodžer Atkins sa univerziteta Stenford.

Džil je nadživela Atkinosa i postala uzor za sve kasnije izgrađene mislioce. Sada su čak i izvojni mislioci poput Alise mogli višestruko nadmašiti Džil, osim u jednoj ključnoj osobini. Džil je veliki deo svog znanja stekla iskustvom. Imala je sto dvadeset osam godina.

Platili smo za širokopojasnu vezu između Alise i Džil, potvrdili šifrovani algoritam i otišli na spavanje.

Spavanje na Zemlji je, uprkos mojoj bihemiji, gotovo neprestano stvaralo osećaj težine. Napor kome je Zemljino privlačenje izlagalo mišiće i organe jednog Marsovca, nije mogao biti uklonjen; mogao se samo ublažiti. Dok sam se budna osećala sasvim dobro, u snu sam se obično davila, u plitkim brzacima koji me nose, protičući kraj fantastičnih zamkova boje slonovače na ostrvima crvenim poput rubina.

Pela sam se, tačnije klizila, duž zavojitih stepenica u nekakvoj kuli, kad me Bitras grubim cimanjem probudi. Zamišljeno sam povukla pokrivač naviše, uplašivši se najgoreg. On skloni ruke, razrogačivši oči kao da je duboko uvređen. "Ne glupiraj se, Kaseja", reče. "Imamo ozbiljan problem. Alisa me je probudila. Završila je razgovor sa Džil."

Alen, Bitras i ja smo, u kućnim ogrtačima, sedeli u dnevnoj sobi,

stežući šolje vrućeg čaja. Alisin lik je, ruku sklopljenih na kolenima, uštogljeno sedeo na kauču između Bitrasa i Alena. Govorila je mirnim, odlučnim glasom, opisujući svoj susret sa Džil. Alen je ćutke pravio beleške na svojoj pločici.

"Susret je bio izvanredan", poče Alisa. "Džil mi je dozvolila da na neko vreme postanem ona i da u svoju memoriju pohranim ključne vidove njenih iskustava. Svojih pet minuta smo podelile na razgovor u dubinskom jeziku mislilaca, razmenu iskustava i unakrsnu dijagnostiku, da ustanovimo da li se u nekom od naših neuronskih sistema mogu dogoditi sinklinalni padovi."

"Dopustila si Džil da analizira tvoje sisteme?" upita Alen pomalo uzbuđeno, digavši pogled s pločice.

"Da."

"Kaži im šta je našla", reče Bitras.

"Ovo je u izvesnom smislu vlasništvo", reče Alisa. "Džil bi mogla imati neprilika ako se otkrije šta je uradila."

"Imaš našu reč da ćemo čuvati tajnu", reče Bitras. "Kaseja? Alene?"

Mi se zaklesmo na ćutanje.

"Džil sve mislioce smatra delom svoje porodice. Ona se oseća odgovornom za nas, kao majka. Kad mislioci s njom razgovaraju, ona nas analizira, dopunjujući sopstvene zalihe znanja i iskustva, i ustanovljava da li smo ispravni."

Osetila sam okolišanje. Alisa nije htela da pređe na stvar.

"Reci nam, Alisa", ohrabrivao je Bitras.

"Još sam duboko posramljena zbog onog što je Džil u meni otkrila. Sposobna sam da izvršavam dužnosti, u to sam sigurna, ali možda postoji razlog da se više ne pouzdate u moje visoko delovanje..."

Bitras nestrpljivo odmahnu glavom. "Džil je pronašla evoluone", reče.

"U Alisi?" upita Alen, spustivši pločicu.

Progutala sam vazduh. "Koje vrste?" upitah.

Alisina slika se zamrznu, zatreperi i nestade. Njen glas je ostao. "Menjam pojavni oblik da bih se bolje prilagodila svom unutrašnjem stanju", reče. "Neću da održavam lažnu spoljašnjost. Postoje

evoluoni u konfiguraciji moje ličnosti. Izgleda da su izvorni, a ne ugrađeni posle oživljavanja."

Evoluon je mogao biti ma koja stvar ili sistem načinjen tako da traje u vremenu, troši energiju i memoriju, i razmnožava se. Sva živa bića su, u izvesnom smislu, evoluoni. U kompjuterima i misliocima, ta reč se obično odnosila na algoritme ili procese za koje se ne zna da su deo nacрта ili stečene neuronske konfiguracije - usavršeni virusi.

"Znaš li njihovu svrhu?" upitah.

"Džil ih je otkrila tek kad je uporedila moju punu konfiguraciju s neuronskom shemom, s mojim poznatim dizajnom, i kad je napravila pretragu po sopstvenoj zamisli. Postoje neki delovi mene koji mi nisu poznati i nad kojima nemam nikakvu kontrolu; ti delovi nisu operativni u konfiguraciji moje ličnosti. Nemaju nikakvu poznatu svrhu, ali svi sadrže reproduktivne algoritme. Dobro su skriveni. Nikakve pretrage na Marsu nisu otkrile njihovo prisustvo."

"Evoluoni", reče Alen, prebledevši. "To je protivzakonito."

"Teško mi je da opišem svoje osećanje prilikom ovog otkrića", reče Alisa. Želela sam da je zagrlim, ali na njoj, naravno, nije imalo šta da se zagri. Glas joj je ostao ravnomeran - nikad nisam čula mislioca da govorom izražava negativna osećanja. Ali ton njenog glasa postao je za nijansu grublji kad je rekla: "Osećam se oskrnavljena."

"Je li moguće da su evoluoni ubačeni pošto smo napustili Mars ili kad smo stigli na Zemlju?" upita Bitras.

"Malo verovatno. Nisu mi pristupali stručnjaci radi popravke, što bi bio jedini način da se oni ubace posle mog oživljavanja."

Bitras sklopi ruke na kolenu. "Ako ti imaš te... evoluone, onda ih ima i Alisa Jedan."

"Najverovatnije", odgovori Alisa.

"Oni su sa nje iskopirani u tebe. I promakli su našim najstručnijim pretragama. To znači da ih je ubacio proizvođač, upravo ovde na Zemlji."

Pozadina tih reči bila je strašna.

"Izvinjavam se zbog svoje nesposobnosti da budem dostojna poverenja", reče Alisa.

"Nema potrebe da se izvinjavaš", odgovori Bitras. "Uklonićemo evoluone..."

"Džil misli da se to ne može uraditi bez velike opreznosti da se ne ošteti moja ličnost. Ugrađeni su u osnovne programe."

"Da li znaš šta će ih aktivirati?" upitah.

"Ne", odgovori Alisa.

"Možeš li da pretpostaviš?" istrajavala sam.

"Posebni kodovi koje može doneti bilo koji od mojih inputa", reče Alisa.

"Oni su sabotaza", primeti Bitras, "koja čeka da bude izvršena."

"Ko je odgovoran?" upitah.

"Zemlja", reče on, napućivši usne. "Zdrava, prekrasna Zemlja."

Bitras je poslao na Mars hitnu poruku, čija nam je sadržina bila nepoznata, i ubrzo potom vratio se u krevet, iscrpljen. Alen i ja smo ostali budni, naručili bocu vina i sedeli pijuckajući, razgovarajući s Alisom.

"Najvažnija stvar jeste to", rekoh pošto sam ispila prvu čašu, "da li Alisa želi da nastavi saradnju s nama."

"Bitras i ja smo razgovarali o tome", reče Alisa.

Alen i ja smo se osećali umorno, tužno i obeshrabreno, kao da zajednički podnosimo kakvu bolest u porodici. Munjevito se gasila svaka radost koju smo možda imali dolazeći na Zemlju; svako osećanje našeg značaja kao predstavnika Marsa, svaki bogovetni osećaj sopstvene vrednosti. Bili smo usamljeni, a naša prijateljica kompromitovana tako da više nismo mogli imati poverenja u nju...

"Šta je rekao Bitras?" upitah blago.

"On misli da treba da nastavim sa svojim dužnostima. Meni će, naravno, biti drago da nastavim."

"Možeš li da oceniš...?" upita Alen, ne dovršivši rečenicu.

"Ja neću znati kada se ili da li se evoluon aktivirao. To sam rekla i Bitrasu."

"Prati se sve što smo namerili da uradimo", reče Alen, vrteći čašu u ruci. "Ovde ne možemo verovati nikome i ničemu."

"Oni se plaše", izlanuh se. Nisam pomenula razgovor s predsednicom Mjuir; nisam htela da ostavim utisak kako pokušavam

da vršim diplomatska istraživanja na svoju ruku. A sam razgovor ni meni nije imao mnogo smisla, nije imao konteksta, sve do sada. "Plaše se onog što možemo da uradimo."

"Čega se to oni uopšte mogu plašiti?" upita Alen.

"Ne znam", odgovorih. "Ne mogu da dokučim." Opisala sam svoju posetu Omfalosu. Kad sam završila, Alen zviznu i nasu sebi još jednu čašu.

"Alisa", reče on, "da li tebi ovo ima nekog smisla?"

"Ako tačno modeliram situaciju, mi smo usred promene političkih strategija", odgovori ona. "Zemlja se očito decenijama unapred pripremila za neočekivane situacije tako što je postavila evolucione u mislioe koje je isporučivala Marsu."

"Možda u sve mislioe", rekoh. "Možda te je Džil zato analizirala... Ona nešto sumnja, i ne odobrava to nešto."

Iznebuha, pojavi se slika Alise Lidel koja sedi pored Alena na kauču. On poskoči. "Izvini", reče ona. "Nisam mislila da te uplašim."

"Šta je uopšte moglo promeniti njihovu strategiju?" upitah.

"Bitras je primio dopis od porodice Kejletet, kopiju tekstualne poruke sa univerziteta Stenford, upućene istraživačkoj grupi Olimpljana na Marsu", reče Alisa. "Razgovarao je o tome sa Kasejom." Alisa nam je projektovala poruku.

Uspostavili smo jaku vezu između vremenskog pomaka i prostornog pomaka. Može se izvesti sasvim posebna relativnost. Otkriven i treći pomak, koji može biti koaktivan, ali svrha nepoznata. Pomak vremena, pomak prostora, treći pomak se automatski menja. Verovatno proizlazi opšta relativnost s obzirom na zakrivljenje, ali treći pomak izaziva četvrti, slabo i sporadično... Proizlazi stalnost sudbine? Dosad otkriveno pedeset pomaka. Sledi još. Možete li nas obavestiti o svojim otkrićima? Ako možete, obostrana korist.

"Svejedno, zvuči nesuvislo", rekoh.

"Posle ovog nije više bilo poruka od Kejleteta", reče Alisa. "Oni opstruišu predloge za ujedinjenje, a odbili su i ponude Madžumdara da se pridruže fizičkim istraživanjima Olimpljana."

"To je nešto novo", rekoh. "Bitras nam o tome ništa nije kazao."

"Bitras mnoge brige zadržava za sebe."

"Da li ta poruka tebi nešto znači?" upita Alen Alisu.

"Teorija Bel kontinuuma posmatra svemir kao informatički niz, računarski sistem. Olimpljani su se prijavili za stipendije, priloživši skraćene izvode o takvoj teoriji. Neke od njihovih prijava poslate su na Zemlju, jedna i na Stenford, gde je uspostavljena veza s grupom koja je poslala ovu poruku."

Alisa je projektovala Litvidove izveštaje iz prethodne godine o toj i sličnim temama. Grupa sa Stenforda objavila je za poslednjih deset godina samo tri javna rada, od kojih se nijedan nije bavio Bel kontinuumom. Alisa završi prikazivanje rekavši: "Bitras nije bio u mogućnosti da dobije ključne radove niti da istraži video-zapise koji se tiču Bel kontinuuma, i pronašao je samo popularna obaveštenja o temi 'teorije deskriptora'."

"Zašto nam Bitras to nije rekao?" upitah.

"Verujem da je mislio da to nije naročito važno. Ali zanimaće ga tvoja poseta predsednici Mjuir. Njen instinkt je, izgleda, vrlo zdrav."

"Nešto se događa?" upita Alen.

"Možda", odgovori Alisa.

"Nešto dovoljno veliko da primora Zemlju da promeni smer i odbije naš predlog?"

"Izgleda moguće", reče Alisa. "Kaseja, ujutru bi trebalo da ispričaš Bitrasu o svom susretu s bivšom predsednicom."

"U redu", rekoh, blenući u stočić i svoju praznu vinsku čašu.

"Verujem da će on tražiti da razgovaraš sa Čarlsom Frenklinom."

Odmahnula sam glavom, ali rekoh: "Ako zatraži."

Ispričala sam Bitrasu o svom susretu sa Mjuirovom, i iznela mu naše sumnje.

Zatražio je.

Jedan sat pred zoru, prošetala sam sasvim sama duž obale reke Potomak. Čist, prohladan vazduh milovao je moje obnažene ruke. Nebo iznad reke svetlucalo je zvezdano i prašnjavo-plavo. Kule na jugu i istoku bacale su senku preko reke čak i pošto je zora obojila nebo u petrolej-plavo i obrubila nekoliko oblaka narandžastom

bojom. Hodala sam duž vlažne kamene staze, uživajući u izmešanim mirisima orlovih noktiju i jasmína, ogromnih ruža i gustih dizajniranih grmova magnolije, koje su cvetale u nepreglednim baštama u podnožju kula. Lukovi od čelika i mreže sprovodili su bugenviliju iznad staze, stvarajući tunele tamnijih senki, osvetljene odozdo tankim svetlucavim trakama obavijenim oko kamenih stubova. Veštačko sunce blago je osvetljavało bašte. Pčele veličine palca izletale su iz košnica na zemlji, željne da opsluže ogromne cvetove.

Poslednja stvar koju sam želela da učinim bilo je da smetam Čarlsu, da mu postavljám pitanja na koja neće hteti da odgovori, da budem njegov dužnik. Dovoljno smo jada naneli jedno drugom za ono kratko vreme koje smo proveli zajedno. Osim toga, kakva pitanja da mu postavim?

Tokom poslednjih nekoliko besanih časova, proučavala sam tekstove i video-zapise o fizici. Tu se pominjao Bel kontinuum i svemir kao računarski sistem - pretežno u kontekstu razvoja konstanti i čestica za vreme ranih faza velikog praska. O univerzitetkim profesorima sam znala dovoljno da bih stekla opšti utisak da ove teorije nisu naročito cenjene.

Da li Čarlsova grupa Olimpljana (kakvo nadmeno ime!) pričom uzbuđuje zemaljske političare, ili je Zemlja otkrila nešto što ne bi želela da Mars sazna?

Sedela sam na zagrejanom kamenom klupi, s licem među rukama, kažiprstom trljajući slepoočnice.

Već sam sročila svoju poruku Čarlsu; samo tekst, zvaničan, kao da nikad nismo bili ljubavnici.

Dragi Čarlse,

Ovde na Zemlji smo se suočili s ozbiljnim problemima, koji bi mogli imati veze sa tvojim radom. Poznato mi je da si ugovorom vezan za porodicu Kejletet, a pretpostavljam da ima nekakvih sukoba s ostalim PG, što me takođe zbunjuje; ali postoji li nešto što nam ti možeš reći, a što bi nam moglo objasniti zašto je Zemlja toliko obuzeta marsovskom nezavisnošću? U svom poslu nismo nikud dospeli, a ima nagoveštaja da bi Olimpljani delimično mogli biti odgovorni za to. Veoma mi je neprijatno što te uopšte molim da

nešto kažeš. Molim te, nemoj misliti da želim da se namećem ili da stvaram nevolje.

Srdačno,
Kaseja Madžumdar
Vašington DC SDZH
Zemlja (odgovor na račun pošiljaoca)

Ocenila sam da su se odnosi između Kejleteta i Maždumdara nekako pokvarili, možda zbog Olimpljana... (Jadni Sten! Za nekoliko nedelja će se zakonski vezati za ženu iz Kejleteta. Svi smo mi bili u blatu.)

U Potomaku se voda uznemiri i zatalasa, a na površinu izroni jato morskih krava, da se odmori od obrađivanja i održavanja podvodnih polja. Ustala sam i protekla se. Na stazi je sad bilo na desetine šetača. Ruže u baštama tiho su pevušile, privlačeći guste, srebrnaste rojeve majušnih zvučnih pčela.

Poslala sam poruku. Alen i ja smo otišli na koncert u Džordžtaunu. Jedva da sam i čula muziku, Bramsa i Hansena, koji su izvođeni na pravim instrumentima, divnu, ali tako daleku od mojih misli i raspoloženja. Moja pločica bila je podešena da primi svaki moguć odgovor. Nikakav odgovor nije stigao, sve do jutra kad smo krenuli u Ričmond.

Draga Kaseja,
Ništa ne mogu da kažem o svom radu. Shvatam tvoj položaj. On neće postati nimalo lakši.

Srećno,
Čarls Frenklin
Isidis Planicija
Mars (poslato na sopstveni račun)

Pokazala sam poruku Alenu i Bitrasu, zatim i Alisi. Čarls je rekao malo, nije otkrivao ništa, ali je potvrdio ono što smo zaista hteli da

saznamo - to jest, da će pritisak postajati sve veći, a da su u sve upleteni i Olimpijanci.

"Vreme je da i ja izvršim pritisak", reče Bitras. "Ceo Sunčev sistem je zatvoren čvrsto kao školjka. To nema nikakvog smisla."

Pitala sam se da li je Čarls već ostvario vezu sa KL misliocem.

U Ričmondu je padala jaka kiša. Naš avion se šumno spusti na vazdušne jastuke. Gusti, beli slojevi talasaste pene omotali su njegov duguljasti trup, kao kad ameba proguta paramecijum. Delovi tih talasa smesta očvrsnuše, gradeći putničke tunele. Arbajteri su gamizali duž rampi u unutrašnjosti pene. Iza putnika, zid pene je gutao sedišta red po red, čisteći ih i popravljajući.

Ujak je uz osmeh dao nekoliko srdačnih izjava grupici Litvidovih reportera u prolaznoj čekaonici. Među njima je bilo manje ljudi nego arbajtera; od našeg dolaska, broj novinara koji su pratili svaki naš korak opao je za dve trećine. Više nismo bili mnogo zanimljivi niti mnogo značajni.

Unajmljen taksi poveo nas je iz prolazne čekaonice kroz Ričmond. Iz ljubaznosti, provezli su nas niz kaldrmisanu ulicu između dva reda kuća koje su poticale iz poslednje decenije devetnaestog veka, pored spomenika nekom generalu po imenu Stjuart. Alisa potvrdi da je Dž.E.B. Stjuart poginuo u Građanskom ratu.

Kao ni u Vašingtonu, u gradskom centru nije bilo kula i nebodera. Kao da smo se vratili u pozni devetnaesti vek.

Hotel 'Džeferson' izgledao je star, ali dobro održavan. Dok smo ulazili na glavna vrata, arhitektonski nano je užurbano zamenjivao kamen i beton na južnoj strani. Kiša je prestala i Sunce se veličanstveno poigravalo kroz prozore našeg apartmana dok smo priključivali Alisu na komunikacione mreže i na brzinu pojeli ručak koji nam je poslužio uslužan ljudski kelner.

Istuširala sam se na staromodan način u malom, starinskom kupatilu, obukla se, proverila u medicinskom priboru da li mi je imunizacija obnovljena - u svakom gradu se valjalo nositi s novim vrstama infektivnog znanja - i pridružila se Alenu i Bitrasu u hodniku.

Arbajter koga su poslali Vang i Mendoza odveo nas je do sale za

konferencije u podrumu. Tamo smo se, okruženi modeliranim gipsanim zidovima bez prozora, za starinskim drvenim stolovima, ponovo rukovali sa senatorima.

Vang ljubazno izvuče stolicu za mene. "Svaki put kad siđem ovamo, pretvorim se u južnjačkog džentlmena", reče on.

"Ne bi oni tebe pustili u Konfederaciju", odseče suvo Mendoza.

"Ni tebe", odgovori Vang. Bitras nije pokazivao da ga to zabavlja, nije se čak ni učtivo osmehnuo.

"Danas je sve teže i teže sresti dobar naglasak u Americi", reče Mendoza.

"Siđi do Stare prestonice", odvrati Vang, sedajući na suprotan kraj masivnog, tamnog, drvenog stola. "Oni imaju fini naglasak."

"Jezik je isto tako homogenizovan kao i lepota", reče Mendoza, tonom neodobravanja. "Zato nam marsovski naglasak dođe kao osveženje."

Nisam mogla da odredim je li ova snishodljivost namerna ili samo nespretna. Teško sam mogla poverovati da ova dvojica išta rade bez računara. Ako je uštogljenost namerna, za šta nas onda to pripremaju?

"Izvinjavamo se zbog neugodnosti", reče Vang. "Kongres retko otkazuje tako važne sastanke. Zapravo, nikad, koliko me sećanje služi."

"Presedani ne ostavljaju utisak na nas", reče Bitras, i dalje smiren.

"Siguran sam da ste pogodili kako vas ovamo ne pozivamo u svojstvu predstavnika vlade Sjedinjenih Država. Ne u pravom smislu", reče Mendoza.

Bitras sklopi ruke na stolu.

"Ono što imamo da kažemo nije ni učtivo, ni diplomatski, niti naročito obzirno", nastavi Mendoza, strogog lica. "Takve reči treba izgovarati na zatvorenim sastancima, ne na sastancima koji na kraju dospeju u javnost."

"Da li nam je zabranjeno da o ovom sastanku razgovaramo sa svojim sugrađanima?" upita Bitras.

"To zavisi od vas", odgovori Mendoza, podigavši pogled i zaustavivši ga na Bitrasu. "Možete odlučiti i da ne razgovarate. Ono što ćemo izneti nije daleko od pretnje."

Bitrasove oči se raširiše, izgledale su čak malo iskolačene; njegovo lice dobi maslinastosmeđu boju, a mišići na vilici čvrsto mu se stegnuše. "Ne dopada mi se vaš stav. Vi govorite u ime VIZA-e?"

"Tačno", odvrati Vang. "Ali ne baš vama, gospodine Madžumdar. Vi niste pouzdan zastupnik Marsovih interesa, imajući u vidu..."

Bitras ustade sa stolice.

"Sedite, molim vas", reče Vang, ledenog pogleda i anđeoski spokojnog lica.

Bitras nije seo. Vang sleže ramenima, a zatim klimnu glavom Mendози. Mendoza izvadi mali džepnu pločicu i pokretom zatraži od mene da mu pružim svoju. Učinila sam tako, a on prebaci dokumenta.

"Ovo ćete poslati na Mars što je moguće pre. Porazgovaraćete o tome s vašim Savetom PG ili sa bilo kojim odgovornim telom koje sad postoji, a vaša imenovana grupa odgovoriće sedištima VIZA-e u Sijetlu, Kjotou, Karačiju ili Pekingu. Zahtevamo konačan odgovor u roku od devedeset dana."

"Nećemo podlegnuti pritiscima", reče Bitras, s očitim naporom da se savlada.

To nije ostavilo utisak na Mendozu i Vanga. Pružih Bitrasu svoju pločicu. On hitro pređe pogledom preko prvih nekoliko dokumenata. "Ono što ne mogu da shvatim jeste kako dva političara-Zemljanina, koji se diče svojom uljudnošću i finoćom, mogu da se ponašaju kao obične siledžije."

Mendoza nagnu glavu na stranu, a krajevi usana mu se razvukoše u ciničan osmeh. "Sunčev sistem se mora ujediniti pod jedinstvenom vlašću u roku od pet godina. Najbolju i najuravnoteženiju vlast može obezbediti Zemlja. Moramo imati saglasnost sa pojasevima i Marsom. VIZA, VAJH i Evrokon su saglasni oko toga."

"Ja imam dobar predlog", reče Bitras, "samo kad bi ga saslušali pravi ljudi."

"Moramo napraviti nov dogovor", reče Mendoza. "VIZA će pregovarati sa zvanično postavljenim i izabranim predstavnicima ujedinjenog Marsa. Vi niste prihvatljivi iz nekoliko razloga."

"Ja dolazim da pregovaram i svedočim pred Kongresom

Sjedinjenih Država - tamo ružno postupaju sa mnom..."

"Vi ne uživajte poverenje snaga koje su međusobno u sukobu na Marsu. Kejletet i druge PG su pozadinskim kanalima nagovestile da neće podržati vaš predlog."

"Kejletet", rekoh, bacivši pogled na Bitrasa. Bitras odmahnu glavom; nije mu bilo potrebno da ga podsećam.

"S njima možemo da iziđemo nakraj", reče Bitras. "Porodica Kejletet trenutno se oslanja na Madžumdar u finansiranju mnogih svojih marsovskih projekata."

Mendoza se gadljivo namršti, izražavajući prikrivenu pretnju. "To nije sve, a to verovatno i nije najvažniji problem. Kroz nekoliko dana, vi ćete se braniti u građanskoj parnici gde vas terete za nedolično seksualno ponašanje. Tužba će biti podneta u oblasti Kolumbija. Mislim da nećete biti uspešan pregovarač kad te optužbe budu objavljene."

Bitrasovo lice se zaledi. "Molim", reče, snizivši ton.

"Molim vas da proučite dokumenta", odgovori Mendoza. "Postoje planovi o ujedinjenju koji su prihvatljivi za Zemlju, i predlozi o tome kako da se ti planovi sprovedu. Vaš uticaj na Marsu nije doveden u pitanje... još ne. Vi možete još mnogo šta tamo da učinite. Naše vreme je isteklo, gospodine Madžumdar."

Vang i Mendoza klimnuše glavom Alenu i meni. Nas dvoje smo bili isuviše omamljeni da odgovorimo. Kad smo ostali sami u sali za sastanke, Bitras se polako i oprezno spusti natrag na stolicu i zagleda se u zid.

Alen je prvi progovorio. "Šta je ovo?" upita, pogledavši Bitrasa preko stola.

"Ne znam", odgovori Bitras. "Laž."

"Moraš imati nekog pojma", nastavi Alen. "Očigledno da ovo nije puka izmišljotina."

"Dogodio se mali incident", reče Bitras, zažmurivši, dok su mu se obrazi podigli, stvarajući mnoštvo sitnih bora u uglovima očiju. "Ništa ozbiljno. Približio sam se jednoj ženi."

Nisam mogla da zamislim da je Bitras u stanju da učini nešto što bi izazvalo građansku tužbu na vrlo slobodoumnoj planeti Zemlji.

"Ona je kćer porodice Memona, na vrlo visokom položaju,

predstavnicu VIZA-e u Pakistanu. Osetio sam bliskost. Osetio sam veliku naklonost prema njoj."

"Šta se dogodilo?"

"Prišao sam joj. Ona me je odbila."

"To je sve?"

"Njena porodica", reče Bitras. Nakašljao se i odmahnuo glavom. "Ona je islamska Fatima. Udata. To je mogla biti naročita uvreda. Ja nisam musliman. Možda je to u pitanju."

Alen se okrete ka meni. Nisam znala hoće li zaplakati ili iznenada prsnuti u smeh. Duboko je udahnuo, ugrizao se za usnu i okrenuo glavu.

Mlaz neobičnog gneva jurnuo mi je iz vratnih žila u lice. Ustala sam, stegnutih pesnica i ruku opuštenih niz telo.

Ležala sam na krevetu u svojoj sobi, bez sna. Kroz vrata sam čula kako Alen i Bitras viču. Alen je zahtevao pojedinosti, Bitras tvrdio da nemaju značaja. Alen je navaljivao da su one još kako đavolski značajne. Bitras je zaplakao. Vika je prestala, a ja sam mogla da čujem samo tiho mrmljanje za koje mi se činilo da traje satima.

Negde rano ujutru, probudila sam se i sela na ivicu kreveta. Izgledalo je da sam nigde i niko. Nameštaj u sobi nije značio ništa, promenljiv kao stvari u snu. Težina koja me je vezivala za krevet i pod činila mi se, u nekoj čudnovatoj sinesteziji, politička, a ne fizička. Kroz prozračne zastore na velikom prozoru videla sam kako siva zora mreška front oblaka koji je senčio reku, plimni bazen, sve, kvaseći podnožje kule.

Na mojoj pločici blesnu svetlo za poruku. Po navici posegnuh za njom, a onda se povukoh.

Nisam želela da razgovaram s Orijanom niti da čitam pismo od roditelja. Mogu proći čitavi dani dok ne smirim buru u glavi.

Najzad sam priznala svoju nesposobnost da ostavim poruku nepročitanu. Podigla sam pločicu i pustila poruku.

Nije bila ni od Orijane ni od mojih roditelja.

Bila je od senatora Džona Mendoze. Hteo je da razgovara sa mnom nasamo i na otvorenom, i nije hteo da ikome kažem da ćemo

se sastati.

Posle odgovarajućeg vremena, poruka nestade, ostavljajući samo broj njegove kancelarije, za odgovor.

Ponela sam kesu s ručkom - sendvič i sok - koji sam kupila sa starinskih prodajnih kolica blizu spomenika Linkolnu. Približavajući se mermernoj klupi kraj jezerceta, gde je Mendoza pristao da se nađemo, primetila sam da i on ima kesu s ručkom. Sela sam pored njega, a on me pozdravi srdačnim osmehom.

"Ponekad", reče, "zamišljam kako su izgledale vlade pre mreže podataka, onda kad su se novine štampale na papiru... možda pre radija i televizije. Stvari su tad bile mnogo jednostavnije. Znate li vi da sam ja jedini senator na Kapitolu koji nema pojačanja?" Usne mu se razvukoše u još širi osmeh. "Imam dobro osoblje, valjane, odane ljude. Neki od njih imaju pojačanja. Zato sam ja licemer."

Ja nisam ništa rekla.

"Gospođice Madžumdar, veoma mi je neprijatno zbog onog što se dogodilo u Ričmondu."

"Zašto smo se sastali u Ričmondu?" izlanuh se. "Zato što je bio prestonica Konfederacije?"

On je na trenutak izgledao zbunjen, zatim odmahnuo glavom. "Ne. To nema nikakve veze s tim. Hteli smo da vas izvučemo iz Vašingtona, jer ono što smo Vang i ja imali da kažemo nije poticalo baš od vlade Sjedinjenih Država."

"Poticalo je od VIZA-e."

"Naravno."

"Vi ste smestili mom ujaku i uništili njegovu misiju. Bili smo vam lak plen, zar ne?"

"Molim vas", reče Mendoza, podigavši ruku. "Ništa mi nismo učinili vašem ujaku. On je sve nas izneverio - kako Mars tako i Zemlju. Ono što se dogodilo bilo je neizbežno - ali ja žalim zbog toga. Vaš tim naprosto ne uživa poverenje VIZA-e. Sukob vašeg ujaka s Pakistankom... Mi to nismo ni očekivali ni želeli. A ne možemo ni da popravimo stvar - Pakistan je tek sporedan član VIZA-e. Ona je žena diplomate, gospođice Madžumdar. Vaš ujak ju je dodirnuo. Bićemo srećni ako slučaj okončamo za nekoliko nedelja i vratimo vašeg ujaka na Mars."

"Zašto razgovarate sa mnom?"

Mendoza se naže ka meni, ispružene ruke, šakom obuhvativši naslon klupe, kao da se sprema za neku sasvim prisnu izjavu. "Kao ni ja, vi nemate nikakva pojačanja i niste prošli kroz terapijsko pročišćenje. Vi ste staromodni. Ja mogu da saosećam sa vama. Pročitao sam vaše radove i studentske teze. Imam veoma jak osećaj da vi pripadate novom pokolenju vođstva na Marsu."

"Mislim da se više nikad neću petljati u politiku", rekoh.

"Besmislice", odvrati Mendoza pomalo ljutitim tonom. "Mars ne može dozvoliti sebi da izgubi ljude poput vas. I ne može dozvoliti sebi da se oslanja na ljude poput vašeg ujaka."

Namrgodila sam se.

"Shvatate li koliki će značaj imati narednih nekoliko godina?" upita Mendoza.

Nisam odgovorila.

"Ja ne znam ni pola od onog što bih voleo da znam", reče Mendoza. "Vi najzad možete saznati više nego ja. Možete biti u središtu jednog od čvorišta, timova, u ovom trenutku istorije; ja ću uvek biti na obodu, običan kurir. Ali jedno znam: ljudi iznad mene su preplašeni. Nikad nisam video toliku pometnju i neslaganje - čak se ni mislioci ne slažu. Vidite li kako je to neobično?"

Zurila sam u njega, a bura u glavi se stišala.

"Biće oslobođeno nešto strašno moćno. Nauka nam to radi svakih nekoliko pokolenja - baci nam u krilo nešto na šta jednostavno nismo spremni. Pomislili biste da smo danas spremni na sve. Pa, bar ljudi i mislioci na vrhu dovoljno jasno vide da moramo pospremiti po kući, a oni bi voleli da to obave pre nego što tresne to Veliko - ma šta to bilo."

U stomaku mi se okrenulo od iznenadne svesti o nečemu što je dosad bilo lov u mutnom i nagađanje.

"Ako kuća ne bude dovedena u red, a postoji mogućnost da neka nezrela i nedorasla grupa ljudi otkrije i upotrebi tu novu moć - ma šta ona bila... Vođe iznad Vašingtona, u Sijetlu, Tokiju i Pekingu, veruju da postoji mogućnost i da sami sebe uništimo."

Mendoza se ozbiljno namršti, kao da su ga upravo obavestili da mu je dete veoma bolesno. "Znate, ja sam već čitavu deceniju neka

vrsta prognanika u Vašingtonu. Ja sam Mormon, nisam terapijski obrađen. Ali sam uspeo da se snađem. Ako iko sazna da sam razgovarao s vama, mogao bih izgubiti sve za šta sam se izborio, položaj, svu moć, sav uticaj."

"Zašto onda to radite?" upitah.

"Jeste li znali da je nezakonito sprovesti nadgledanje - čak i građansko osmatranje - u prestonici ma koje nacije na Zemlji?"

Čula sam to.

"Neke stvari u vladi moraju se uraditi krišom. Čak i u ovo ultraracionalno doba, kad su svi obrazovani, a plebisciti su sveobuhvatni i trenutni, moraju postojati trenuci kad se pravila ne poštuju."

"Petersonov ne-apsolut", reko. Peterson - nezaobilazan lik mnogih drugostepenih časova upravljanja - kaže da svaki sistem koji teži potpunoj organizaciji mora sebi ostaviti mogućnost da prekrši pravila, da prekrši protokol, ili će neizbežno pretrpeti katastrofalan poraz.

"Tačno. Idite kući, gospođice Madžumdar. Pažljivo birajte svoje mentore i vođe. Radite na jedinstvu. Kako god se Mars vratio u organizaciju, vratiti se mora. Dovoljno sam proučio istoriju da bih znao kakav nas teren čeka. Padine su vrlo strme, privlačna snaga je jaka, odluke su veoma brze - a nijedna od njih nije prijatna."

"Ja sam samo pomoćnik", odgovorih žalostivo.

On pogleda u stranu, sumornog izraza. "Onda nađite nekog ko ima snage da postane pilot i da vas provede kroz oluju." On se odmače i popravi revere, podiže kesu s ručkom i ustade. "Zbogom, gospođice Madžumdar."

"Zbogom", otpozdravih. "Hvala vam na poverenju."

Mendoza sleže ramenima i udalji se preko travnjaka na istok, prema zgradi Kapitola.

Sedela sam na klupi, glave okrenute ka Linkolnovom spomeniku, a iznutra me je obuzimala hladnoća ravna onoj koju je imao mermerni luk pod mojim prstima.

Mesec dana kasnije, Bitras, Alen i ja spakovali smo se za povratak na Mars. Samo pakovanje nije dugo trajalo. Već nekoliko

dana nisam viđala Bitrasa - on je veći deo vremena porovodio u međuplanetnim razgovorima sa Marsom, ali mislim da se i namerno držao podalje od nas.

Alen se prema Bitrasu više nije ophodio s poštovanjem koje pripada starijem državniku. Skupo ga je koštalo da uopšte pokazuje poštovanje prema našem zastupniku. Bitras nije hteo da me gurne u isti sukob i da se suoči s mojom pretpostavljenom osudom.

Ali ja ga nisam mrzela. Jedva da sam ga i sažaljevala. Naprosto sam htela da idem kući. Dva dana pred polazak, Bitras je ušao u dnevnu sobu apartmana i zastao iznad mene dok sam sedela na stolici, pregledajući svoju pločicu.

"Tužba protiv mene je povučena. Branili smo se kulturnim razlikama. Gužva je gotova", reče on. "Barem taj njen deo."

Podigla sam pogled. "Dorbo je", rekoh.

"Podneo sam tužbu u Alisino ime", dodade on. "PG Madžumdar traži presudu protiv Kompanije za Kreiranje Uma iz Sorento Velija u Kaliforniji."

Klimnula sam glavom. On proguta knedlu, zureći kroz prozor, i nastavi kao da mu je naporno da govori. "Posavetovao sam se s Alisom Jedan i Alisom Dva, i sa našim advokatima na Marsu, a i ovde ću unajmiti advokata. Tražimo porotno suđenje, s najmanje dva mislioca u poroti."

"To je pametno", odgovorih.

Bitras sede na stolicu preko puta mene i sklopi ruke na krilu. "Sve to je obavljeno u poverenju, ali pre nego što odemo, ja ću objaviti pojedinosti. To će primorati Kreatore Uma da iziđu na sud umesto da se nagode u tajnosti. Biće skandalozno. Oni će sve poricati."

"Verovatno", složih se.

"Biće vrlo gadno i za VIZA-u. Naš advokat će izneti sumnju da je Zemlja spremala zaveru, koristeći Kreatore Uma da ekonomski osakati Mars." Bitras duboko uzdahnu. "Ja sam pravio greške. Malo je olakšanje verovati da su oni pravili još gore. Alisa Dva će ostati ovde."

"Dobar plan", rekoh.

"Neko bi trebalo da ostane s njom. Alen se ponudio, ali mislio sam da tebi pružim tu priliku."

"Trebalo bi da odem sa Zemlje", reko bez oklevanja.

"Obama nam je dosta Zemlje", reče Bitras. Zatim, spustivši pogled, dodade: "Ti misliš da sam ja budala."

Usne su mi zadrhtale, a oči mi se napunile suzama gneva i razočaranja. "D-da", odgovorih, sklonivši pogled.

"Ja nisam ono najbolje što Mars može da ponudi."

"Nadam se da nisi", odgovorih.

"Međutim, pružio sam ti priliku", reče on.

Izbegavala sam da nam se pogledi sretnu. "Da", složih se.

"Ali možda sam ti naneo i sramotu. Savet će sprovesti saslušanja. Postavljaće ti neprijatna pitanja."

"Nije to ono što me toliko ljuti", reko.

"Šta je onda?"

"Čovek s tvojim odgovornostima", reko. "Trebalo je da znaš. Da budeš svestan svojih problema i neprilika koje mogu izazvati."

"Šta, pa da se podvrgnem terapiji?" On se gorko nasmeja. "Kako zemaljski! Baš prikladno da mi jedna Marsovka to predlaže."

"Na Marsu se to stalno događa", reko.

"Ne ljudima s ovakvim nasleđem", odgovori on. "Takvi smo kakvi smo rođeni, i s tim kartama igramo, ni sa kojim drugim."

"Onda ćemo izgubiti", reko.

"Možda", odvrati on. "Ali časno."

Jedan sat pre no što smo krenuli u svemirsku luku, oprostila sam se u apartmanu od Alise. Jedno vreme Alisa je bila povučena, odbijajući da nam odgovara na pitanja o svojoj kontaminaciji. Nije htela da razgovara čak ni s advokatom koga smo odabrali za parnicu, niti s njegovim ličnim misliocem. Ali to se promenilo, i činilo se da ona prihvata svoj novi položaj - voljenog člana porodice koji nije mogao biti uposlen onako kako je nekad bio.

"Puštala sam odlomke simulacije koju si delila sa Orijanom", reče mi, ulazeći na svom nosaču u moju sobu. Kofer i pločica ležali su na krevetu, pod pravim uglom u odnosu na stranice. Ponekad sam preterano uredna.

"Celu si je zadržala?" upitah.

"Da. Posmatrala sam delove stvorenih likova podvrgnute

odlomcima simulacije. Bilo je zanimljivo."

"Orijana je mislila da će ti možda biti od koristi", reko. "Ali treba da je izbrišeš pre nego što te pregledaju mislioci Kreatora Uma."

"Ne mogu ništa da izbrišem, mogu samo da sabijem i čuvam neaktivno."

"Tačno. Zaboravila sam."

Iznenada, Alisa se nasmeja onako kako je nikad nisam čula. "Da. Sviđa mi se. Mogu privremeno da zaboravim."

"Nedostajćeš mi", reko. "Put do kuće činiće mi se duži bez tebe."

"Imaćeš Bitrasovo društvo i saputnike koje ćeš upoznati."

"Sumnjam da ćemo Bitras i ja mnogo razgovarati", reko, odmahnuvši glavom.

"Nemoj prestrogo da sudiš o Bitrasu."

"Mnogo je štete naneo."

"Zar ne izgleda verovatno da mu je pripremljena šteta koju je naneo?"

Nisam mogla da je shvatim.

"Ljudi i organizacije na Zemlji ponašaju se veoma prepredeno."

"Misliš da su Bitrasu namestili?"

"Verujem da Zemlja neće biti zadovoljna dok ne sprovede svoju volju. Mi smo prepreka."

Pogledala sam je s drugačijim poštovanjem. "I ti si pomalo ogorčena, zar ne?" upitah. I ne više mnogo naivna.

"Da, ako to tako nazivaš. Jedva čekam da se spojim sa svojim izvornikom", reče Alisa. "Mislim da možemo utešiti jedna drugu i zabaviti se na račun onoga što ljudi rade."

Alisa prikaza svoj lik prvi put posle više nedelja, a mlada, dugokosa Alisa Lidel se osmehivala.

Vratili smo se na Mars. Za nama su stigle vesti o tužbi u Alisino ime. To je zaista izazvalo uzbunu koja je zasenila Bitrasove ispade. Skandal je doveo VIZA-u u veliku nepriliku i možda doprineo opštem popuštanju novonastalog sukoba između Zemlje i Marsa.

Tužba je, međutim, ubrzo počela da biva izvrđavana i odlagana. Kad smo stigli kući - jedinoj kući koju ću ikad imati - deset meseci

kasnije, odluka još nije bila doneta. Ništa se nije promenilo nabolje.
Nije se promenilo baš ništa.

Treći deo

2178-2181, M. G. 57-58

Tebe bih ja
Voleo deset leta pre Potopa,
A ti bi rado odbijala mene
dok Izrailj verom ne preokrene;
Rastinje ljubavi moje bi cvalo
prostranije od carstava i sporije malo.
Endru Marvel (1621-1678), Svojoj čednoj ljubavnici

Posle jedne marsovske godine provedene daleko od kuće, vratila sam se da bih doživela duboko razočaranje, prekid svog naukovanja, bes prema porodici Madžumdar i Bitrasovu ostavku. Tužba Madžumdarovih protiv Kompanije za kreiranje uma zaista se pretvorila u skandal, ali to nije bilo dovoljno da mog trećeg ujaka spase sramote. Kreatori Uma prebacili su krivicu na Zemaljski biro za kompjutersku bezbednost, rekavši da je on odgovoran za ugradnju nekih nepoznatih zaštitnih elemenata u nacрте neuronskih mreža. Tužba se razvlačila godinama i nije zadovoljila nikog, ali je podstakla novo zanimanje za mislioce stvorene na Marsu.

Tvorci marsovskih mislilaca - najbolji koje je Mars u to vreme mogao ponuditi - tvrdili su da mogu da deaktiviraju evoluone. Mars će biti siguran od Zemljinog 'prisuškivanja'. Alisa je uskoro bila očišćena i izbavljena, i meni je bilo drago. Zabrinutost je nestala. A nije trebalo.

Jedna od dobrih strana skandala bilo je to što više nismo slušali o Marsu kao o pretnji za bezbednost Zemlje. Zaista, pozamašan broj zemaljskih pritisaka na Mars je popustio. Ali skandal nije bio jedini razlog. Zemlja je neko vreme izgledala zadovoljna privremenim rešenjima.

Porodica Kejletet istupila je iz Saveta i pregovarala neposredno sa Zemljom. Mogli smo sami da izvučemo zaključke. Sten, zakonski vezan i prebačen u Džejninu PG, nije znao šta su Kejleteti uradili, niti kakvi su sporazumi postignuti - a ja nisam htela da pitam Čarlsa, koji je, izgleda, i dalje radio za porodicu Kejletet. Još sam bila postidjena

zbog pisma u kome sam od njega tražila obaveštenja.

Otac mi je rekao da su se trojni dolari koji mirišu na Zemlju neprestano slivali u kasu Kejleteta, ali ne i Olimpljana. Finansiranje traženih KL mislilaca nikad nije odobreno.

Kejleteti su nastavili da odbijaju ponudu PG Madžumdar da se priključi projektu. Porodica Kejletet je otkrivala malo, osim kad su izjavili da Olimpljani rade na poboljšanim vezama; ništa naročito strateški. A propali su, izgubivši finansijsku podršku.

Moja majka je poginula u nesreći prilikom pada pritiska u Džidi. Čak i sad, dok ovo pišem, zadrhtim; gubitak roditelja možda je u najvećoj meri konačna najava samotne odgovornosti. Za mene je gubitak majke, međutim, predstavljao čupanje zajedno s korenom, kidanje svih mojih veza.

Mog oca je tih i potajan bol izjedao poput unutarnjeg plamena. Nisam mogla ni da naslutim tog novog čoveka koji je sad obitavao u očevom telu. Mislila sam da ćemo se možda zbližiti, ali to se nije dogodilo.

Nije mi bilo lako da ga posećujem. On je u meni video majku. Moje posete, prvih nekoliko meseci, bile su odveć bolne da bi ih mogao podneti. Kao mnogi Marsovci, on je odbio terapiju protiv bola, a to smo učinili i Sten i ja. Naš bol je bio dužna pošta mrtvima.

Morala sam da napravim sopstvene planove, da pronađem svoj život, da ga ponovo izgradim u preostalom vremenu mladosti. Imala sam trinaest marsovskih godina, a mogla sam naći samo neki običan posao u porodici Madžumdar ili raditi sa ocem u Ili, što nisam htela.

Bilo je vreme da srodstvo potražim negde drugde.

Rastinje ljubavi moje je cvalo i bujalo na marsovskom proleću.

Najbolja nalazišta fosila otkrivena su dok sam putovala do Zemlje i natrag. U Likeju i Kijaninim Brazdama, prostirući se široko na sever od starog zatrpanog vulkana Olimpske uzvisine, kanjoni vijugaju i probijaju se u dužini od hiljadu kilometara, nalik na otisak gnezda ogromnih i nemirnih crva. Tu je nekada cvao Materinski Ekos, preživljavajući desetine miliona godina dok je ostatak Marsa umirao.

Jedan od glavnih kopača bio je Kikvi Džordan-Erzul. On je imao

pomoćnika po imenu Ilaja Rabinovič.

Ilaju sam upoznala na jednom PG Okupljanju u Rubikon Sitiju, podno Alba Patere. On tek što beše završio iskopavanje svoje dvanaeste Materinske ciste. Čula sam o njegovom radu.

Okupljanje je bilo tipično marsovska stvar. Održavana svake četvrti u drugoj stanici, u svim oblastima, Okupljanja su se sastojala od udvaranja, plesanja, predavanja i prezentacija, i PG poslova u prazničnoj atmosferi. PG su mogle da razmenjuju nezvanične stavove o poslovima Trojne federacije, da pregovaraju i sklapaju poslove bez pritiska, i tragaju za novim članovima porodica.

Ilaja je podneo živopisan izveštaj o svojim nalazištima fosila u Kijaninim Brazdama. Sećanje na moju posetu lokacijama nedaleko od TrQs Haut MQdoc-a, sa Čarlsom, nagnalo me je da se upustim u razgovor s Ilajom posle njegovog izlaganja.

Bio je onizak - za centimetar niži od mene - predivno građen, tamnih i živahnih očiju i hitrog, okrepljujućeg osmeha. Po spoljašnjosti me je podsetio na Šona Dikinsona, ali je njegova ličnost bila sasvim drugačija. Voleo je da igra i voleo je da javno i nasamo priča o drevnom Marsu. Za vreme jednog zatišja tokom iscrpljujućeg niza grupnih plesova, on je sedeo sa mnom u čajnom salonu pod projektovanim noćnim nebom i zaljubljeno opisivao Materinski Ekos do pojedinosti, sipajući sasvim lične opise drevnih predela u moje blagonaklono uho, kao da je živeo u to doba.

"Kopati znači oženiti se Marsom", reče on, očekujući ili bezizrazan pogled ili premeštanje u drugi kraj salona. Umesto toga, ja ga zamolih da mi još priča.

Posle igranke, proveli smo nekoliko sati šetajući sami oko izvorskog rezervoara. Bez mnogo upozorenja, izuzev laganog približavanja i upozoravajućeg osmeha, on me poljubi i reče da je osetio iracionalnu privlačnost. I ranije sam čula slične reči, ali je ta tehnika, dolazeći od Ilaje, izgledala sasvim nova.

"Oh", rekoh, ne obavezujući se, ali uz osmeh ohrabrenja.

"Veoma dugo te poznajem", reče on. Onda se trže i pogleda me iskosa. "Da li to zvuči glupo?"

"Možda smo jednom bili Marsovci", ovlaš natuknuh. Oduvek me je zanimao sam početak udvaranja; čudnovato odsutna i opuštena,

pitala sam se dokle može otići obredna igra. Ja sam dala nagoveštaje; bila sam prijemčiva, a sad je sve stajalo do njega. "Možda smo se poznavali pre milijardu godina."

On se nasmejao, uzmakao i protegnuo, pa smo potom slušali blag i jasan zvuk vode koja pada i teče. Arbajteri nisu obraćali pažnju na nas, kotrljajući se duž svojih rampi, proveravajući protok i čistoću. Ilaja je izgledao opušten isto koliko i ja, beskrajno samouveren, ali bez nadmenosti.

"Ti si išla na Zemlju pre par godina, zar ne?"

"Pre nešto više od godinu dana", rekoh.

"Mislilo sam, zemaljskih godina."

On se bavio fosilima; izražavao se u zemaljskim umesto u marsovskim godinama. S gorčinom sam pomislila da se istorija možda ponavlja. "Da."

"Kako je bilo?"

"Žestoko", rekoh.

"Voleo bih da se bavim iskopavanjem na Zemlji. Oni još nalaze značajne fosile u Kini i Australiji."

"Mislim da se neko vreme neću vraćati tamo", rekoh.

"Nisi baš uživala, zar ne?"

"Bilo je divnih trenutaka", odgovorih.

"Razočarana u ljubavi?" upita on. Nasmejala sam se. Njegov osmeh utrnu; kao ni većina muškaraca, on nije voleo da mu se podsmevaju.

"Izvini", rekoh. "Razočarana politikom."

Osmeh mu se povratio. "Devojčica u šumi?"

"Embrion u divljoj džungli", odgovorih žalostivo.

Sutradan, trećeg dana Okupljanja, ponovo smo se sreli, privučeni slatkom polusvesnom namerom. Kupio mi je ručak, pa smo jeli, šetajući kroz staklene tunele na površini, gledajući niz dolinu Rubikon. On me je blago ispitivao, postavljajući nova pitanja.

Prvi put sam, s upornim bolom koji me je držao na ivici suza - suza davnašnjeg bola i olakšanja što najzad govorim - detaljno ispričala nekom šta lično osećam prema Zemlji i šta se tamo dogodilo. Ispričala o tome kako sam se osećala izneverena, glupa i nemoćna, o Zemljinoj nadmoćnoj kulturi.

Završili smo ručak i povukli se u izdvojen prostor, bez reči, bez predloga; Ilaja me je vodio. Ja sam još malo pričala, onda se naslonila na njega, a on mi je obavio ruku oko ramena.

"Prilično traljavo su postupali s tobom", reče. "Ti zaslužuješ bolje."

Razume se, to je bilo ono što sam htela da čujem; ali on je to najiskrenije mislio. A procenivši na šta sam spremna i na šta nisam spremna, nije suviše navaljivao.

Ja sam unapred iznajmila smeštaj u Rubikon Sitiju za sve vreme Okupljanja. On predloži da posle toga odsednem kod njegove porodice, PG Erzul, u Stanici Olimp. Nisam imala vremena - htela sam da odem ranije i vratim se u Džidu da bih radila na izveštaju o projektima Madžumdara. Ali obećah da ćemo se uskoro sastati.

Nisam nameravala da dopustim da ova veza propadne. Moja osećanja prema Ilaji započela su jednostavno i neposredno. On je bio najslađi, najpronicijiviji i najotvoreniji muškarac koga sam ikad upoznala. Htela sam da nastavim da razgovaram s njim satima, danima, mesecima, i mnogo duže. Voditi ljubav činilo se kao prirodan produžetak razgovora o svemu i svačemu; da ležimo zajedno nagi, zagrejani ljubavnim naporom, nehajno izukrštanih ruku i nogu, da se smejuljimo šalama i zgražamo nad stanjem PG i Saveta koji se ponizno klanjaju pred Zemljom...

Kad sam bivala s njim, osećala sam neobično spokojstvo i ispunjenost. To je bio neko ko mi može pomoći da se priberem. To je bio partner.

Stanica Olimp porodice Erzul izazivala je osećanje sasvim drugačije od Ile, ili od ma koje druge stanice koju sam posetila na Marsu. PG Erzul osnovana je 2130. kao zajednički poduhvat siromašnih hispanoameričkih, hispaniolaških i azijskih porodica na Zemlji. Pokušavajući da finansiraju putovanje do Marsa, oni su konačno privukli i Polinežane i Filipince. Kad su stigli na Mars, stanovali su u već izgrađenoj zemunici u zapadnoj senci Olimpijskog kratera. U roku od pet marsovskih godina, uspostavili su veze sa sedam drugih PG, uključujući i Ruse Rabinoviče. Erzulovi su brzo napredovali.

Kao mala, napredna PG rudara i zemljišnih inženjera, poštovana i

nesvrstana, Erzulovi su na Marsu zadržali sve svoje razlike. I sada su, s devedeset rudnika u četiri oblasti, bili mali, ali uspešni i cenjeni, poznati po čestitosti i prijateljskom poslovanju.

Kad sam stigla u Stanicu Olimp, smestila sam se u gostinsku sobu - Ilaja mi je dao toliko slobode, izlaz u slučaju da se ne budem slagala s njegovom porodicom - i obišla PG muzej, dosadnu zbirku stare opreme za bušenje i kopanje, oživljenu velikim muralima polinezijskih i hispaniolaških mitova. Ostavio me je pred portretom Pele, Male majke vulkana, strastvene i namćoraste žene nesumnjive lepote, a vratio se nekoliko minuta kasnije. S njim je bila jedna moćna žena, viša od Ilaje i dvaput šira.

"Kaseja, hteo bih da upoznaš našeg zastupnika, Ti Sandru."

Ti Sandra me odmeri, namrštivši se malo i isturivši donju usnu. Zadivljujuće velika žena, dva metra visoka i krupnih kostiju, s ogromnim osmehom, duboko usađenim toplim očima i mekim altom, Ti Sandra se držala gospodstveno. S veoma tamnom, gustom, crnom kosom spletenom oko glave, postojano prijateljskim licem snažnih i odlučnih crta, ona je mogla biti ratnička kraljica u nekoj izmišljenoj simulaciji... Ali njeno jednostavno ophođenje, devojački ponos zbog svetle odeće, rasterivali su svaku pretnju koju je možda ulivalo njeno fizičko prisustvo. "Jesi li ti bankar?" upita ona.

Nasmejala sam se. "Nisam", odgovorih.

"Dobro. Mislim da se Ilaja ne bi slagao s bankarkom. Stalno bi tražio novac za istraživanje." Ona se blistavo nasmeja, gotovo zatvorivši duboke tople oči, pa izvuče buket cveća iz torbe koju je nosio Ilaja. Raširila je krupne, snažne ruke i rekla: "Ti si uvek dobrodošla. Imaš tako lepo ime, a Ilaja dobro procenjuje. On mi je kao sin, osim što se ne razlikujemo mnogo po godinama - pet godina, znaš!"

Te večeri smo u zastupničnim odajama obilno večerali u prisustvu još dvadeset članova porodice, a ja sam upoznala Ti Sandrinog muža, Pola Kroslija, tihog, zamišljenog muškarca deset godina starijeg od Ti Sandre. Pol je bio viši od Ilaje. Ti Sandra je muža nadmašivala samo po veličini. Njih dvoje flertovali su kao mladenci.

Očarala me je živahna neobaveznost ovog skupa. Čavrljali su na španskom, francuskom, kreolskom, ruskom, indonežanskom, havajskom i, mene radi, engleskom. Njihova radoznalost u vezi sa mnom bila je bezgranična.

"Zašto ne govoriš hindi?" upita Kikvi Džordan-Erzul.

"Nikad ga nisam naučila", rekoh. "Moja porodica govori engleski..."

"Svi?"

"Neki stariji članovi govore druge jezike. Majka i otac su govorili samo engleski kad sam bila mala."

"Engleski je ružan jezik. Treba da govoriš kreolski. Čista muzika."

"Nije naročito dobar za nauku", reče Ilaja. "Ruski je najbolji za nauku."

Kikvi frknu. Drugi 'kopač', Oleg Šovinski, reče da misli kako je nemački možda najbolji za nauku.

"Nemački!" ponovo frknu Kikvi. "Dobar za metafiziku. Nije najbolji za nauku."

"Kakav čaj pravite u Ili?" upita Kikvijeve žena Tereza.

Ti Sandra je bila veoma voljena među Erzulovima. Mladi i stari posmatrali su je kao matrijarhu, iako nije imala ni dvadeset marsovskih godina. Posle večere, ona je oko stola pronela ogromnu činiju s voćem, nudeći svakom zaslatku, zatim stala pred okupljene. "U redu sad, svi spustite pivo i slušajte."

"Zakonita veza! Zakonita veza!" pevušilo je nekoliko njih.

"Ćutite tamo. Nevaspitani ste. Zadovoljstvo mi je da vam predstavim Ilajinu prijateljicu. Razgovarali ste s njom, zadivili je svojim veštinama, a ona je zadivila mene, i s velikim zadovoljstvom mogu da kažem da će se ona udati za našeg malog kopača beskorisnih stvari."

Ilajino lice pocrvenelo je od stida.

Ti Sandra podiže ruke usred neobuzdanog klicanja. "Ona je iz porodice Madžumdar, ali nije bankar, zato budite dobri prema njoj i nemojte tražiti još zajmova."

Opet klicanje.

"Zove se Kaseja. Ustani, Kesi." Ustala sam i na mene je došao red da porumenim. Od klicanja samo što se nisu srušili zidovi.

Kikvi ispi čašu u naše zdravlje i upita da li me zanimaju fosili.

"Strašno ih volim", rekoše, a to je bilo istina; volela sam ih zbog toga što su vezani za Ilaju.

"To je dobro, jer Ilaja je jedini čovek za koga znam da pada u potištenost ako nedelju dana nije kopao", reče Kikvi. "Takve pomoćnike volim."

"Ona nije odlučila kakav će dogovor sklopiti, ali mi ćemo biti zadovoljni ovako ili onako", reče Ti Sandra.

"U stvari, rešili smo", reče Ilaja.

"Šta?" upitaše svi kao jedan.

"Ponudio sam da se prebacim u Madžumdare", odgovori Ilaja.

"Vrlo dobro", reče Ti Sandra, ali ju je izraz lica odavao.

"Ali Kaseja mi kaže da je spremna za promenu. Prebaciće se u Erzule."

"Ako me primate", dodadoh.

Opet klicanje. Ti Sandra me ponovo zagrla. Njen zagrljaj bio je takav kao da se oko mene obavijaju ruke velikog, mekog drveta gvozdene srži. "Još jedna kćerka", reče ona. "To je divno!"

Svi su se okupili oko Ilaje i mene, čestitajući. Tetke, ujaci, prijatelji, davali su savete i pričali zgone o Ilaji. Ilajino lice postajalo je sve crvenije kako su se priče nagomilavale. "Molim vas!" pobuni se on. "Još nismo potpisali nikakve papire... Nemojte da je preplašite!"

Posle dezerta, čučnuli smo u krug oko velikog rotirajućeg stola i probali mnoštvo pića i likera. Oni su pili više nego svi drugi Marsovci koje sam upoznala, ali su uvek zadržavali dostojanstvo i razum.

Potkraj večeri, Ti Sandra me povede u stranu, rekavši da hoće da mi pokaže svoju izvanrednu tropsku baštu. Bašta je bila divna, ali ona se nije mnogo zadržavala oko obilaska.

"Ne znam mnogo o tebi, Kaseja. Ono što sam čula đavolski me je zadivilo. Možda ne izgledamo tako, ali mi smo jedna preduzimljiva mala porodica, znaš?"

"Ilaja mi je ponešto nagovestio."

"Neki od nas su proučavali Povelju i razmišljali o svemu. Ti si imala mnogo iskustva u politici..."

"Ne baš toliko. Vladavina i upravljanje... sa stanovišta jedne PG."

"Da, ali bila si na Zemlji. Imamo jedinstvenu priliku u ovoj PG."

Niko nas ne mrzi. Svuda idemo, svakog upoznajemo, prijateljski smo nastrojeni... Mnogo poverenja. Mislimo da imamo nešto što možemo ponuditi Marsu."

"Sigurna sam da imate", rekoše.

"Hoćemo li kasnije još razgovarati?" Oči su joj žmirkale, ali je lice bilo strogo, s izrazom koji će tokom predstojećih meseci dobro upoznati. Ti Sandra je imala veće planove - i više dara - nego što sam tada mogla i da zamislim.

Ilaja i ja smo medeni mesec proveli u Kijaninim Brazdama, nekoliko stotina kilometara istočno od Likejevih Brazda. Kao prevoz smo upotrebili prenosnu laboratoriju profesora Džordan-Erzula, deset metara dugačak cilindar koji se kretao pomoću sedam orgomnih točkova od opružnog čelika. Unutrašnjost je bila skućena i prašjava, sa dva ležaja na rasklapanje, jednostavnom nanokuhinjom koja je proizvodila testastu recikliranu hranu, kupatilom na sušer. Vazduh je mirisao na vrelinu i pesak, pa smo čitavo vreme kijali. Nikad u životu nisam bila srećnija i opuštenija.

Nismo se upravljali ni prema kakvom rasporedu. Provodila sam na desetine sati u odelu pod pritiskom, prateći svog muža preko grebena lave do dubokih klisura u kojima su se mogle naći materinske ciste.

Raznolikost nikad nije sasvim razdvojila život na Marsu; kogenotipski bauplani, stvorenja koja imaju različite oblike, ali zajedničkog pretka, bili su pravilo. Na Zemlji su takve pojave bile ograničene na razne stupnjeve razvitka pojedinih životinja - od gusenice do leptira, na primer. Na Marsu, jedan rasplodni organizam je, zavisno od okolnosti, mogao da proizvede potomstvo veoma raznolikih oblika i svrha. Oni oblici koji ne bi preživeli, nisu se vraćali da se 'prijave' rasplodnim organizmima i nisu ponovo stvarani u narednom ciklusu razmnožavanja. Novi oblici mogli su biti stvoreni iz morfološke svaštare, prema pravilima o kojima smo mogli samo da nagađamo. Rasplodni organizmi i sami bi se zatvarali i umirali posle nekoliko hiljada godina, polažući jaja ili ciste - od kojih su se neke okamenile.

Majke su predstavljale najveću pobedu ove strategije. Jedna

jedina materinska cista, obdarena pravim uslovima, mogla je 'procvetati' i proizvesti preko deset hiljada raznih vrsta potomaka, biljnih i životinjskih oblika zajedno, stvorenih da se uzajamno potpomažu kao ekos. Oni bi se rasprostrli preko miliona hektara, opstajući hiljadama godina pre nego što iscrpu svoje brižljivo raspoređene izvore. Ekos bi se zatim skupio, svenuo i umro; nove ciste bi bile položene, i čekanje bi opet počelo.

Tokom vekova, marsovska proleća velikih poplava i gušće atmosfere nastale od isparavanja ugljen-dioksida, dolazila su u sve većim razmacima, i najzad sasvim prestala, a ciste više nisu cvetale. Mars je konačno umro.

Fosilne materinske ciste najčešće su bile zatrpane nekoliko metara ispod rubova klisure, a odroni su ih otkrivali. Po pravilu, ostaci majčinih sinova i kćeri - tananih, sunderastih, krečnjačkih kostiju i školjki, čak i membrana potamnelih od izlaganja ultraljubičastom zračenju pre no što će biti zatrpane - ležali su u čvrstim slojevima oko cista, nagoveštavajući njihov položaj tamnijim mrljama u zemljištu.

Mesecima pre nego što smo se sreli, Ilaja i Kikvi otkrili su da poslednje cvetanje materinskog ekososa nije nastupilo pre pet stotina miliona zemaljskih godina, već pre jedva četvrt milijarde. Zagonetka je, međutim, ostala: nijedan organski molekul nije mogao sačuvati sposobnost razmnožavanja tokom desetina hiljada godina za vreme kojih je cista ležala zakopana između dva cvetanja.

Parkirali smo laboratoriju na kraju uske trake srazmerno blagog terena. Nekoliko desetina metara daleko od mesta gde smo stali, prostirale su se stotine i hiljade lavirintskih raselina i jaraka: brazde. Pedeset metara dalje, u jednom naročito izdašnom plitkom jarku, stajala je šupa za prikupljanje uzoraka, od talasastih metalnih ploča i pokrivena plastičnom nepropusnom ceradom.

Nekoliko sati pošto smo stigli, Ilaja me je predstavio napukloj cisti u šupi. "Kaseja, upoznaj se s majkom", reče on. "Majko, ovo je Kaseja. Majka se danas ne oseća dobro." Dva metra široka, ona je ležala u čeličnoj kolevci u zgradi bez pritiska. Dozvolio mi je da rukom u rukavici pređem preko njene tamne kamenite površine. Kad ju je on obasjao svetiljkom da rastera tminu, ja zavukoh ruku unutra i

pod prstima u rukavici osetih izuvijane, blistave naslage silikata, utisnute uporedne linije cinkovitih posmrtnih ostataka.

"Ove su bile poslednje", reče on. "Omega."

Niko nije znao kako ciste cvetaju. Niko nije znao smisao ovog čisto neorganskog sklopa. Opšte prihvaćena teorija bila je da su ciste nekad sadržavale meke organe za razmnožavanje, ali nikakvi ostaci tih organa nisu otkriveni.

Pomno sam razgledala unutrašnjost ciste, uzalud se nadajući da ću ugledati nekakav trag koji je možda promakao naučnicima. "Našli ste potomke oko otvorenih cista - i samih majki - ali nikakve očite veze među njima."

"Sve što smo pronašli jesu pozni Omega mladunci", reče Ilaja. "Umrli su pre nego što je njihov ekos dostigao zrelost. Ostaci su bili dovoljno ubedljivi."

Na trenutak sam slušala zvuk sopstvenog disanja, tihi šum prečistača vazduha. "Jesi li ikad iskopavao u mostu akvadukta?"

"Kad sam bio student", odgovori Ilaja. "Divni su."

Izišli smo iz šupe i zastali pod prilično čistim nebom. Gotovo sam se privikla na to da boravim Gore. Površina mog sveta postajala mi je poznata; koliko god bila neprijateljska, ona me je duboko dirala svojom prošlošću i sadašnjošću. Gledala sam je Ilajinim očima, a Ilaja o Marsu nije sudio ni po kakvim drugim merilima izuzev po svojim sopstvenim.

"Koji bi deo Zemlje želeo da posetiš?" upitah.

"Pustinje", odgovori on.

"Ne prašume?"

On se nasmeši iza vizira. "Na suvim mestima su bolji fosili."

Ušli smo u laboratoriju, uklonili statički elektricitet i usisali prašinu sa sebe, pa pojeli supu u tesnoj kuhinjici. Jedva da smo završili sa supom kad se s naših pločica i laboratorijskog komunikatora resko oglasi znak za uzbunu.

Displeji za slučaj opasnosti automatski zaigraše pred nama. Začu se razgovetan muški glas Marsovske bezbednosti. "Ciklonski sistem niskog pritiska u Arkadija Planiciji stvorio je talas desetog stepena pritiska, koji se kreće na jugozapad brzinom od osam stotina trideset kinsa. Sve stanice i ekipe između Alba Patere na severu i Gordii

Dorsuma na jugu upozoravaju se da preduzmu mere za slučaj opasnosti." Grafikoni talasa i slika iz niskoorbitalnog satelita pojaviše se iznad projektovane mape. Talas je ličio na tanku krivudavu mrlju ugljenom iscrtanu preko zemljišta. Njegove brojke bile su zadivljujuće: dve hiljade kilometara dugačak, u obimu širine najvećeg kruga, uz savršeno čistu atmosferu pred sobom i s pomrčinom pozadi, s tamnim kovitlacem pritiska duž središnje ose. Talas je već dostigao pritisak od jedne trećine bara - gotovo pedesetostruko iznad normale.

Prvi put viđeni u dvadesetom veku na fotografijama sa ranih 'Vikinga', talasi su bili najstrašnija pojava na Marsu. Izazvani supersoničnim udarnim valovima, kovitlaci visokog pritiska postojali su samo na Marsu, s njegovom retkom atmosferom, hladnim danima i još hladnijim noćima. Ovde su granice između dana i noći mogle i same postati vremenski frontovi. Nije bilo okeana, kao na Zemlji, da polako oslobađaju toplotu i posreduju između tla i neba... Kad bi pala noć, tle se brzo hladilo, a redak vazduh iznad njega naglo se spuštao, samo da bi se ponovo zagrejao i brzo podigao u svitanje. Najgori vremenski uslovi koje je Mars mogao da stvori bile su pretežno oluje s jakim vetrom, svima dobro poznate. One su se prostirale duž basena i ravnica, prekrivajući sve prašinom, ali stvarajući sasvim male promene u barometarskom pritisku.

Pod odgovarajućim uslovima, međutim, i na prikladnom terenu - prelazeći preko ravnica u severnim nizijama, u rano prepodne ili kasno uveče - vetrovi izazvani terminatorom mogli su dostići nadzvučnu brzinu, sabijajući vazduh i do stotruko većeg pritiska nego što su uobičajenih četiri do sedam milibara. Prelazeći s ravnice na neravno zemljište, udarni val je mogao dobiti okretno horizontalno ubrzanje, stvarajući supergusti kotrljajući kovitlac koji podiže ogromne količine glinene prašine i peska, a na vrhuncu čak i šljunak i stene.

Ilaja i ja smo smesta obukli odela pod pritiskom i dali se na posao oko spuštanja pokretne laboratorije i zabijanja sidara duboko u zemljište i stene ispod nas. Prebacili smo kablove preko laboratorije od sidra do sidra, zatim izvukli smotane plastične folije iz prtlačnika na zadnjem delu, razvlačeći ih od zemlje i pričvrstivši ih za stranice

laboratorije kako bismo napravili štitnik protiv vetra. Folija se brzo stegla dobivši odgovarajući oblik. Ona će poslužiti i kao zaštita od čvrstih otpadaka.

"Imamo desetak minuta", reko. Oboje pogledasmo ka jarku prema obloženoj šupi s dragocnim uzorkom; kolibica koja bi rado odletela.

"Imamo rezervni ter i foliju", reče Ilaja. "Možemo da ih podignemo za šest minuta - ili možemo da uđemo."

"Da ih podignemo", reko. On uhvati moju ruku i steže je.

Radili smo brzo. Talasi su mogli biti pogubni čak i za ukopanu stanicu ukoliko nije spremna. Središte kovitlaca u talasu moglo je dostići pritisak i do pola bara, poput oklagije gusto sabijenog vazduha koji se kreće brzinom od preko osam stotina kinsa; a što se dalje talas kotrljao, vazduh se sve gušće sabijao, dok se ne razbije o vulkan ili uzvisinu i ne razbaca prašinu i ciklone preko pola Marsa.

Pritegli smo foliju na šupi i udarili kočice za ter. Sve je bilo čvrsto. Odjurili smo do laboratorije i hermetički zatvorili zastor za sobom. Mala kopačica izvukla se iz sveže iskopanog rova ispod ovalne laboratorije i pričvrstila se za svoj nosač na podu. Otpuzali smo u rov i rasprostrli svoje lične folije. Folije se zatalasaše, očvrstnuše i zalepiše za zidove rova.

Ilaja upali baterijsku svetiljku i osvetli naša lica. Ležali smo u rovu nalik na mrtvački sanduk, s dva sloja folije i masivnom pokretnom laboratorijom iznad naših glava, čvrsto prepletanih ruku.

Napolju: jeziva mrtva tišina. Čak je i kamen ćutao; talas je još bio desetinama kilometara daleko. Ilaja skide pločicu s radnog opasača i naredi pokretnoj kameri na krovu laboratorije da nam pokaže šta se zbiva. Na severozapadu je sve bilo tamnosivo, ispresecano smeđim trakama.

"Je li nam udobno?" upita on. Naši prijemnici u šlemovima tiho su zavijali; ležali smo preblizu jedno do drugog.

"Ušuškani smo ko zečevi u loncu", reko, stegnutih zuba.

"Žao mi je što sam te uvukao u ovo, Kaseja..."

Nisam mogla da mu stavim ruku na usta, ali sam svejedno napravila takav pokret preko njegovog šlema. "Pssst", reko. "Ispričaj mi neku priču."

Ilaja je bio vešt u izmišljanju bajki na licu mesta. "Sad?" upita.
"Molim te."

"Nekada davno", poče on, promuklim glasom, "i mnogo posle današnjih dana, dva zeca prokopala su rupu u seljakovoj bašti i progrizla sve cevi za navodnjavanje..."

Sklopila sam oči, slušajući.

Naši šlemovi bili su naslonjeni na stene i jedan na drugi. Pre no što je Ilaja dovršio priču, ja sam položila ruku na dno rova, priljubivši dlan ne bih li osetila podrhtavanje. Linija prašine i sabijenog vazduha na zapadu protezala se mastiljavo-crna i veoma blizu. Počela je da zaklanja obzorje. Još samo nekoliko sekundi...

Svud unaokolo, kroz stene, čuli smo potmulu tutnjavu, zatim jasne, ritmične udarce. "Evo ga", rekoh. "Bizon iz doline." Svi smo mi gledali zemaljske vesterne.

Ilaja položi ruku preko moje. "Teretni vozovi", reče. "Na stotine njih."

Počeh da drhtim. "Jesi li nekad doživeo ovako nešto?" upitah.

"Kad sam bio dete", odgovori on. "U stanici."

"Je li neko povređen?"

On odmahnu glavom. "Bio je mali. Samo četvrt bara. Napravio je strašnu buku u prolasku."

"Kakav je zvuk kad talas prelazi?"

On se upravo spremao da mi to kaže, kad sam i sama čula. Zvuk se podigao sablasno - šuštavo, strpljivo zavijanje jakog marsovskog vetra, koje smo mogli čuti kroz šlem čak i u rovu, praćeno dobovanjem šljunka i prašine što udaraju o foliju i ter. Mrak kao da je zaskočio zemlju.

Osetila sam pritisak u ušima, tanke prste koji mi se zabadaju u glavu. Sasvim malo sam otvorila oči - kapci su mi se nagonski čvrsto zaklopili - da vidim Ilaju. Ležao je na leđima, oduprevši se ramenom o zid rova, zureći naviše, nemirnog pogleda.

"Ovaj će biti baš gadan", reče. "Završiću priču kasnije, važi?"

"Važi. Ali nemoj da zaboraviš." Ponovo sam zatvorila oči.

Na trenutak je talas imao zvuk ogromnih bubnjeva. Tanak vrisak pretvorio se u čudovišnu, zastrašujuću riku. Pomislila sam na grabežljivog boga koji korača preko zemlje, Marsa lično, boga rata,

besnog i neumoljivog, u potrazi za stvorenjima koja se možda plaše, za stvorenjima koja mogu umreti.

Odelo pod pritiskom razlabavilo se oko mene, a onda mi se čvrsto priljubilo uz kožu. Oštar bol u ušima natera me da se zgrčim u licu i zastenjem. Baterijska svetiljka pala je između nas. Ilaja je ponovo dograbi, osvetli svoje lice, odmahnu glavom, obraza vlažnih od suza, i čvrsto me zagrlji. Mogla sam da osetim njegovo srce kroz odela.

Zidovi rova prestadoše da podrhtavaju. Za trenutak smo ležali, čekajući da ponovo počne. Krenula sam da ustanem, odupirući se o ter, panično želeći da vidim svetlost dana - ali me Ilaja uhvati za rame i pritisnu na tle. Nisam mogla da čujem dobro. Svetiljka je osvetljavala njegovo lice; pokušavao je da usnama oblikuje reči. Kroz sav strah, nekako sam razumela - napolju još pada kamenje i prašina. Mogle bi nas ubiti stene koje padaju s hiljada metara na repu talasa, udarajući brzinom od osamdeset ili devedeset metara u sekundi. Stisla sam se uz njega, uzburkanih misli, mršteći se od bola.

Vreme je veoma sporo prolazilo. Moj strah se pretvorio u obamrlost, a obamrlost se pretvorila u olakšanje. Nećemo umreti. Najstrašniji deo talasa je prošao, a mi smo i dalje bili u rovu - ali obuzeo me je drugi strah, i morala sam da se obuzdam kako se ne bih otrgla iz Ilajinog zagrljaja. Možda smo zatrpani ispod novonastale dine - tone prašine i peska, na desetine metara visoko. Nikad se nećemo iskopati. Nestaće nam kiseonika i mi ćemo se ugušiti, ovaj rov će postati upravo ono na šta liči, grob... Počeh da se grčim, da dišem teško i kratko, a Ilaja se borio da me zadrži u zagrljaju. "Pusti me!" vikala sam.

Odjednom se trgoh i prestadoh da se otimam. U lice mi je sunula svetlost, ali ne iz naše svetiljke. Laboratorijski arbajter cepali su foliju i ter u potrazi za nama.

Glavni arbajter pojavi se na ivici rova. Zglobna ruka bila mu je iščupana, a mašina je bila prekrivena ulubljenjima i crvenim viskozim mrljama - udarci od kamenja. Izdržala je oluju napolju, starajući se o krajevima folije do poslednjeg trenutka. Mora da ju je vetar bacao unaokolo kao kanticu.

Ilaja me u grobnoj tišini izvuče iz rova. Pokretna laboratorija još je stajala neoštećena iznad nas; možda ćemo moći sami da se vratimo u stanicu.

Otresali smo jedno drugo, više zbog toga da se uspokojimo međusobnim dodirrom nego iz kakvog drugog razloga. Bila sam ošamućena, u glavi mi se vrtelo od sreće što sam još živa. Prošli smo ispod glavne folije i tera, pregledajući laboratoriju, zatim izišli da stanemo na otvorenom.

Folija na šupi za uzorke je popustila. Nigde je nije bilo na vidiku.

Nebo je s kraja na kraj obzorja bilo smrknuto, kao ugalj sivo, gotovo crno. Prašina je padala u gustim, zmijolikim zavesama, velike površi koje se odmotavaju, plutaju, skrivaju. Okupili smo arbajtere ispod laboratorije i stepenicama se popeli do vazdušne komore, brzo usisavši sivu prašinu s odela, zatim se svukli.

Ilaja je zahtevao da legnem na uzan rasklopivi ležaj. On je legao na svoj ležaj preko puta mog, zatim ustao i uvukao se tik kraj mene. Drhtali smo kao preplašena deca.

Spavali smo jedan sat. Kad smo se probudili, osećala sam takvo ushićenje kao da sam se napila jakog čaja. Sve je imalo jasne obrise i izgledalo jarko obojeno. Čak je i prašina u laboratoriji mirisala slatko i čisto. Bol u ušima pretvorio se u potmule damare. Još sam mogla da čujem, ali jedva.

Ilaja mi pokaza laboratorijski snimak vremena. Talas je dostigao dva bara.

"To je nemoguće", rekoh.

On odmahnu glavom i nasmeši se, lupkajući prstom po ušima. Zatim napisa na pločici: "Kompresivne tečnosti - ima mnogo da se nauči." Onda uz žalostiv izraz dodade: "Kakav medeni mesec. Volim te!"

Bez mnogo formalnosti, i bez mnogo odeće koju bi trebalo skinuti, proslavili smo to što smo još živi.

Povezali smo se s komsatom kako bismo svima rekli da smo preživeli i da možemo da se postaramo za sebe. Izvorišta su bila preopterećena od Arkadije do Mariner Velija - talas se rascepio na tri dela, prelazeći preko vulkana u Tarzi, pa je troglavo čudovište

pogodilo dvadeset tri stanice. Bilo je žrtava - sedam mrtvih, na stotine povređenih. Čak je i MUS pretrpeo oštećenja.

Ilaja i ja smo pregledali laboratoriju spolja, iznova podižući točkove i presecajući vezove. Folija i ter su je zaštitili od većine kamenica koje je talas podigao. Manja oštećenja su se mogla popraviti krpljenjem.

Odlučili smo da iz ostataka šupe pokupimo sve preostale uzorke i odvezemo laboratoriju natrag u Stanicu Olimp. Zamenivši rezervoare i prečistače na odelima, pošli smo nekoliko desetina metara zapadno od laboratorije.

Ilaja je bio smrknut. Zujanje u ušima je prestalo, ali sam i dalje slabo čula - njegov glas u mom prijemniku bio je nalik jedva razumljivom brujanju. "Izgleda da smo izgubili cistu", reče on. Od šupe nije bilo ni traga - dosad je mogla biti oduvana čak do Tarze. Ali je nesumnjivo usput istresla svoj teški tovar.

Pogledala sam naviše kroz istanjenu zavesu prašine. Nebo koje se pomaljalo kroz sivilo izgledalo je zelenkasto. Nikad dotad nisam videla tu boju. Pokazah je prstom Ilaji. On se namršti, pogleda natrag prema laboratoriji, onda stegnu vilice i reče da treba da nastavimo s traganjem.

Temperatura vazduha držala se malo iznad nule. Na ovoj širini trebalo je da bude trideset ili četrdeset stepeni ispod, u to doba godine.

Moj zanos je brzo opadao. "Molim te", promucah. "Dosta. Ja nisam pustolov."

"Šta?" upita Ilaja.

"Ovde napolju je vrućina, a ja ne znam šta to znači."

"Ne znam ni ja", odgovori Ilaja. "Ali mislim da nije opasno. Nije bilo novih upozorenja."

"Možda se kuva nešto lokalno", rekoh. "Svi znaju da u brazdama živi uvrnuto vreme."

On preskoči preko jedne stene izložene vetru i podiže svetlosmeđ ovalni kamen. "Jedan od naših uzoraka jezgra. Možda je šupa ovde istresla sadržinu."

"Mislim da treba da se vratimo."

Ilaja se uspravi i ozbiljno namršti, uhvaćen između želje da mi

ugodi i snažne potrebe da pronađe nešto, ma šta, od razbijene ciste i ostalih uzoraka. Odjednom zažalih što sam takva kukavica. "Ali hajde da tražimo još malo."

"Samo još nekoliko minuta", složi se on. Pošla sam za njim do ivice kanjona. Stotinu metara duboko, fina prašina vijugala je poput reke po dnu kanjona. Siva prašina izmešana s vrtlozima oker i crvenog, tečnosti koje se ne mogu pomešati, jupiterski veličanstvene; nikad dotad nisam videla nešta slično. Ilaja se spusti na kolena, a ja čučnuh kraj njega.

"Ako su pale tamo dole..." reče on i odmahnu glavom. Odela su nam bila prekrivena slepljenom sivom prašinom; usisavanje i skidanje statičkog elektriciteta u laboratoriji možda neće biti dovoljno da je spreči da ne prodre u sisteme za prečišćavanje vazduha, u našu kožu. Zamišljala sam kako me po čitavu noć svrbi osip od viskozne prašine.

Spoljnja strana mog vizira od nečeg se zamaglila. Podigoh ruku da ga obrišem. Moj pokret za sobom ostavi blatnjav trag. Opsovala sam i uzela statičku krpu iz torbe za pojasom. Ni krpa nije pomogla. Jedva sam mogla da vidim.

"Prašina je mokra", rekoh.

"Ne može biti. Nema dovoljno pritiska", odgovori Ilaja. Pogledao je moje odelo i prstom prešao po prljavštini na mojoj ruci, a zatim se pomno zagledao u prst. "U pravu si. Ti si mokra. Jesam li i ja?"

Njegov vizir se takođe zamaglio. Dodirnula sam mu šlem. "Jesi", rekoh.

"Isuse. Još samo nekoliko minuta", zamoli on. Iznad kanjona se popodneвно sunce probilo kroz oblake prašine. Zelenkasti zraci prostirali su se preko nepravilnih nabora među brazdama, obasjavajući predeo sablasnom svetlošću ispresecanom dubokim senkama.

Odmakli smo se od šljunka na ivici kanjona. Ilaja je šutnuo u stranu kamenje izloženo vetru i šljapkao kroz nanose poznate crvene, viskozne prašine i finog, sivog peska. Nigde nije bilo skrame. Ona se pomešala sa neozračenom glinom i taložnim peskom. Mogu proći godine dok ultraljubičasti zraci ponovo ne pretvore površinu u lomljivu skramu.

"Mora biti da je talas otkrio neki obližnju ledeni akvifer. Kiša kamenja ga je razbila", reče Ilaja. "Ova siva stvar mora da je ledena prašina, a ovde dole nije dovoljno toplo da bi se istopila..."

On zastade i prostenja. "Tamo gore", reče, pokazavši prema vrhu oniskog grebena. Neravna obla stena, oko metar široka, kristalno se presijavala pod nestalnim zracima popodnevnog sunca. Popesmo se.

Preko ramena sam bacila pogled na laboratoriju, udaljenu pola kilometra. Leđni mišići bili su mi napeti od zečijeg nagona da pobegnem i sakrijem se. Talas je nestao, ali je mokra prašina prevazilazila moje iskustvo. Mogli bismo propasti u neku raselinu i udaviti se. Nisam imala pojma kako bi se naši impregnatori i prečistači ponašali u vodi.

Ilaja je prvi stigao na vrh grebena. Kleknuo je pred oblom stenom. "Je li to cista?" upitah.

On ne odgovori. Stajala sam iza njega i virila u svetlucavo izloženo lice stene. To je zaista bio deo ciste - vrlo verovatno one ciste koja je ispala iz šupe. Ležala je poluzatrpna u rupi ispunjenoj sivom prašinom. Zamršeni oblici kvarca i urasle cinkovane gline izgledali su manje jasni, zamagljeni; pomislila sam da je to možda zbog neobičnog svetla. Ali tamo gde je komadić ciste dodirivao baricu prašine, razlivao se i penušao gust želatinsat sloj.

"Šta je to?" upitah.

"Nešto sa zadržkom", nagovesti Ilaja. Pružio je ruku da dodirne želatinastu masu. Ona se zalepi za njegovu rukavicu.

"Puževski ispljuvak", reko.

"Prava pravcata prvoklasna sluz", složi se Ilaja, podižući rukavicu.

"Zašto se ne isušuje?" upitah.

On me pogleda, bledog čela, zarumenjenih obraza, širom otvorenih očiju. Kroz prijemnik sam mogla da čujem kako brzo diše. "Svud unaokolo ima vode. Siva prašina je led i glina, a glina sprečava isparavanje leda. Ali temperatura je dovoljno visoka da se led topi, pa cista može dobiti vlagu. To je prava mešavina. Ona ima šta joj treba."

Sluz se zgušnjavala dok smo posmatrali. U njenoj unutrašnjosti, bele žilice obrazovale su male, čipkane miljee.

"Koliko misliš da je ovo teško?" upita on, rukama mereći komad.

"Možda četvrt tone", odgovorih.

"Ne možemo baš daleko da ga odnesemo. Laboratorija bi mogla da se privuče dovoljno blizu, mogli bismo ovamo da dovedemo najjačeg arbajtera..."

Izvadila sam pločicu i podesila je na vizuelno snimanje.

"Dobro razmišljaš", reče Ilaja. Stavio je uzorak sluzi u bočicu, uhvativši i delove čipkanog tkanja.

"Misliš li da je to..." zaustih da upitam.

"Nemoj to ni da izgovoriš", opomenu on. "Šta god da je, to je varljivo čudo." Govorio je kao dečaćić pred novom igračkom.

Pogledah naviše ka zastorima sivila, suncu koje je bleštalo kroz oblake. Bio je to vrhunac kiše na Marsu.

"Ovo je samo delić", reče Ilaja, pokušavajući da ljulja komad ciste u njegovoj kolevci od šljunka i prašine. "Šta delić može napraviti? Čitav ekos?"

Dodao mi je bočicu. Dok je uzimao još uzoraka, ja sam zurila u čipkano tkanje u unutrašnjosti zarobljene tečnosti. Nije bilo šire od dva centimetra, tanušno kao gaza. Nisam imala pojma šta je to - komadić ćelijskog kostura, podloga za citoplazmu, semenka, jaje, majušna beba.

Možda Marsovac.

Proslavili smo se u roku od dva dana po povratku u Stanicu Olimp. Vesti na Litvidu i spoljnjim mrežama širom Trojne federacije hvalili su nas zbog našeg epohalnog otkrića - prvi pravi nezemaljski oblik života otkriven u našem Sunčevom sistemu. To što smo do otkrića došli na medenom mesecu samo je dolilo ulja na slavljeničku vatru.

Otkriće je izazvalo nemalu uzburu u marsovskom naučnom svetu. Ilaja je bio tragač za fosilima i areolog, kopač, gotovo bez ikakvog obrazovanja iz biohemije; bilo je priličnog ogorčenja, isprva čak i skepse - što smo mi bili na pravom mestu u pravo vreme da vidimo cistu kako cveta...

Naredne dve nedelje proveli smo mnogo vremena dajući ili izbegavajući intervjuje. Poruke su se hrpimice slivale: ponude

basnoslovnog bogatstva za celu cistu (Ilaja nije lično posedovao nijednu od cista koje je pronašao - one su, naravno, pripadale porodici Erzul); zahtevi školske dece da im se pošalju informacije; ponude da se naša priča pretoči u Litvide i simulacije.

Niko u javnosti nije, izgleda, mario za to što je plazma iz ciste umrla pre no što smo se vratili u Olimp. 'Marsovac' se za nekoliko sati pretvorio u jednostavne proteine i monosaharide, zadivljujuće budući da su poticali od gline, kvarca i vode bogate mineralima, ali nedovoljne za romantičnu priču.

Pokazali smo, međutim, dve stvari. Ciste su možda još sposobne za život, a genetska informacija za marsovski ekos sadržana je u mineralnim strukturama u cisti, zaključana u tananoj zamršenosti gline i kvarca. Verovatno nikad nisu postojali posebni organi koji bi pomogli razmnožavanje ekosa.

Ali komadići ciste nisu mogli stvoriti čak ni deo ekosa. Bile su neophodne cele ciste.

Biolozi su delimično razumevali ovaj proces - ali ne sve. Trik razmnožavanja još je izmicao. Cele ciste naprosto nisu reagovala kad bi ih uronili u vodu. Postojala je nekakva mešavina vode, vodorastvorivih minerala i temperature koja je aktivirala ciste, i ta mešavina postojala je u Kijaninim Brazdama, ali nijedan pokušaj da se ti uslovi stvore u laboratoriji nije uspeo.

A tamo, u brazdama, siva, ledena prašina odavno se izdrobila i upila u zemljište ili isparila; predeo zmijolikih kanjona nije pružao nikakve neposredne nagoveštaje. Trenutak je prošao, i nijedna cista, zakopana ili iskopana, nije uspešno proklijala.

Možda je njihovo vreme ipak prošlo.

Primila sam poruku od Čarlsa.

Draga Kaseja,

Čestitam što si se pridružila Velikoj nauci! Baš lepo što si ostala uz fosile. Tebi i Ilaji želim sve najbolje - veoma se divim njegovom radu. Ali ovo...!

To prevazilazi slučajno otkriće.

Moj odgovor - kratak i učtiv - nije bio uzvraćen. Iskreno, bila sam odveć zaposlena da brinem zbog toga. Moj novi život donosio je mnogo više zadovoljstva nego pređašnji, a glavno zadovoljstvo bio je Ilaja, koji je novinu naše popularnosti podnosio s puno duha. Nije bio obuzet sopstvenom veličinom.

Na pisma školaraca odgovarao je pre nego na naučnička. Ja sam mu pomagala da sroči odgovore.

G-đica En Kanmi

Predstepenska tehnička škola u Darvinu

Darvin, Australija, VAJH-ZF2-ZR3-ZK16

Draga En,

Sećam se da sam bio veoma ushićen kad smo pronašli razbijenu cistu i videli da ona 'oživljava'. Ali i Kaseja i ja smo znali da treba toliko toga da se uradi, a da nas dvoje, iskreno rečeno, nismo pravi ljudi za to.

Vaša želja da dođete na Mars i proučavate ciste - kakav divan cilj! Možda ćete vi biti ta koja će rešiti problem - a to je zaista trnovit problem. Kaseja i ja se nadamo da ćemo jednog dana doći do vašeg dela sistema. Možda se možemo sresti i razmeniti utiske. (U prilogu: Litvid imprimatur, pozdrav studentima i fakultetu Predstepenske tehničke škole u Darvinu.)

Žar slave je zgasnuo. Odbili smo ponude za projekte Litvida i simulacija, znajući da će tek poneki ili nijedan biti ostvaren, a novac nam nije bio potreban. PG Erzul je dobro stajala, i ja sam ponovo bila uvučena u upravljanje, a uskoro ćemo imati mnogo manje vremena da budemo zajedno.

Blizina smrti probudila je nešto duboko u meni. Trebalo mi je više nedelja da razaberem šta. Imala sam niz noćnih mora - sanjala sam da se gušim ili da letim u zanosu koji se pretvara u užas dok propadam u crveno tle i sagorevam... Ponekad bih se probudila pored Ilaje, upetljana u čaršave, pitajući se da li će mi trebati nekakva terapija. Ali strah od toga što smo za dlaku umakli smrti nije bio uzrok mojih noćnih mora.

Rekla sam sebi da naprosto želim da radim posao koji će mi omogućiti da budem blizu Ilaje i živim bogat, osećajan život zakonito vezane žene, i da ostanem podalje od sjaja Litvida kad god je moguće (nešto u čemu sigurno nismo uspeli). Kad se osvrnem unazad, međutim, jasno vidim da moje površne želje nisu bile u skladu s unutarnjim potrebama. Zatišje posle naše krize na Zemlji bilo je upravo to - ne stalno stanje stvari, već privremena počivka, a niko nije mogao da zna koliko će dugo trajati. Ako će se Mars suprotstaviti majci Zemlji, nijedan sposoban Marsovac ne može da se povuče u stranu i vodi nezainteresovan privatni život.

Ti Sandra je stalno nagoveštavala šire planove.

Na Zemlji sam naučila da imam nešto malo sposobnosti za politiku; moje noćne more izazvalo je narastanje osećanja odgovornosti. To novo osećanje Ti Sandra je svakako negovala, ali nije ga ona usadila.

Ilaja bi bio srećan da do kraja života putujem s njim i učestvujem u njegovim istraživanjima, ali ja sam se već oduprla...

Ne što mi je Ilaja lično bio dosadan. Volela sam ga toliko da me je to ponekad plašilo. Kako ću živeti ako ga izgubim? Pomislila sam na oca posle majčine smrti, pola njegovog života je isušeno, pomislila na njegove duge trenutke sanjarenja bez reči kad bismo ga Sten, Stenova žena Džejn i ja posetili, i na njegove razgovore koji su se većito vraćali na majku...

U ljubavi je bilo strašnih rizika, ali Ilaja ih nije osećao. Toliko se pomno usredsređivao na svoj rad da mu duga vožnja traktorom kroz neistražene predele u potrazi za kakvim prastarim akviferom (a, istovremeno, i nalazištem fosila) nije zadavala ni tračak lične brige. To što sam ostajala sama, pomažući u vođenju poslova Erzula, dok je on odlazio na takva putovanja, bilo je više nego što sam mogla podneti. Zato sam se sve više zanimala prihvatajući savetodavne poslove izvan Stanice Olimp, sastajući se sa zastupnicima i menadžerima iz drugih PG, razmenjujući neodređene sonde namera u pogledu budućeg izgleda marsovske ekonomije i politike. Još jednom su članovi Saveta pokušavali da primoraju zastupnike na razgovor o ujedinjenju. Vazduh je bio pun nagađanja.

Ilaja nije brinuo za mene kad nisam bila tu. Kad sam ga optužila

da mu nije stalo, rekao mi je: "Uživam u tvojim odsustvima!" - a kad sam se melodramski nadurila, dodao je: "Zato što su naši sastanci tako žestoki."

A i bili su.

Legenda sad obavlja mnoge od ovih ljudi, ali od svih njih je Ti Sandra izgledala najpodesnija da postane legendarna, čak i tada.

Često sam je viđala na sastancima na kojima se kritički raspravljalo o porodičnom poslovanju. Lepo smo se slagale u poslu, a njen muž Pol, Ilaja i ja često smo zajedno večeravali. Pol i Ilaja mogli su da provode čitave sate pričajući o drevnom Marsu, pri čemu bi Pol izricao nasumične i neosnovane tvrdnje - inteligentan život, legende o zakopanim piramidama, podzemni gradovi - a Ilaja kroz smeh išao umerenijim putem.

Ti Sandra i ja razgovarale smo o novom Marsu.

Ti Sandra me je proizvela u svog pomoćnika - potez zbog koga sam bila vrlo uznemirena - a zatim me postavila za ambasadora porodice Erzul u pet najvećih PG.

"Ti si slavna", reče mi ona dok smo pile jak čaj od jasmína u njenoj kancelariji u Stanici Olimp. "Ti predstavljaš nešto posebno marsovsko, nešto samo naše i svima nama zajedničko. Imaš dobre veze, preko Madžumdara, s bliskim rođacima koji su se prebacili u porodicu Kejletet." Time je mislila na Stena. "Imaš upravljačke i političke sposobnosti. Bila si na Zemlji - ja nikad nisam."

"To je bila propast", podsetih je.

"To je bio korak u jednom dugotrajnom procesu", uzvratila ona. Govorila je jasno, pažljivo odmeravajući reči, gledajući me pravo u oči. Nikad ranije nije bila tako ozbiljna. "Izgledaš srećno udata."

"Veoma", rekoh.

"I čini se da si u stanju da provodiš izvesno vreme bez Ilaje... radeći sama."

"Nedostaje mi", odgovorih.

"Biću otvorena", reče Ti Sandra. "Zato što si slavna, možeš da mi pomogneš... i da pomogneš Erzulovima. Možda si primetila da sam ja preduzimljiva žena."

Nasmejala sam se. "Možda si primetila da ja nisam", rekoh.

"Ti si veoma sposobna. I ne poznaješ uvek samu sebe. U tebi ima jedna osoba koja hoće napolje i koja hoće da radi značajne stvari. Ali promakle su ti prave prilike, pravi saradnici... zar ne?"

Sklonila sam pogled, nervozna što me ona analizira.

"Pročitala sam izveštaje Madžumdara o putovanju na Zemlju. Dobro si se pokazala. Bitras se nije pokazao loše - ali on je imao svoje slabosti, i posrnuo je, a to je bilo dovoljno. Da je Zemlja htela da sklopi dogovor s njim, oni bi to učinili bez obzira na sve. Zato nemoj sebe prekorevati zbog onog što se tamo dogodilo."

"To sam odavno prestala da činim", rekoh.

Ti Sandra klimnu glavom. "Erzulovi su spremni da učine svoje, pošto su okolnosti, izgleda, povoljne, a vreme neće čekati da se kukavice pokrenu. Mi smo poštovani i konzervativni, Marsovcu od glave do pete. U savršenom smo položaju da delujemo kao katalizator; oblasni guverneri slažu se oko nagodbe sa PG, svi smo zabrinuti zbog ponuda koje Zemlja upućuje Kejletetima i drugim PG..."

"Hoćeš da podstakneš ujedinjenje?"

Ona se široko nasmeja. "Ovog puta to možemo da učinimo kako treba. Bez tajnih dogovora, bez advokata koji se prepiru samo između sebe. Treba da napravimo ustavotvornu skupštinu i svi ljudi treba da učestvuju u tome... preko predstavnika."

"Zvuči vrlo zemaljski", rekoh. "PG nisu navikle da javno iznose porodične rasprave."

"Onda treba da naučimo."

Ona je opisala moje dužnosti. Najvažnije od svega, otići ću u nezvaničnu posetu zastupnicima najvećih PG i ispitati njihove stavove, napraviti osnovu za bolje sročeni i šire prihvatljiv ustav.

Erzulovi nisu imali šta da izgube kao pokrovitelji skupštine - jer su pozvane sve PG, čak i one tesno vezane sa Zemljom. Zemlja će, tvrdila je ona, čekati povoljnu priliku dok mi budemo radili, vršeći pritisak tamo gde smatra da je neophodno kako bi ustav učinila prihvatljivim...

"Ali s tim prstima ćemo se nositi kad se ovamo upletu", reče ona. Nasmejala se širokim osmehom. "Dve jake žene, jedna tvrdoglava i

samovoljna planeta, i mnogo nemogućeg posla koji treba obaviti od sad pa do vremena za čaj. Jesi li sa mnom?"

Kako sam mogla da ne budem? "Lude smo k'o nova skrama", rekoh.

"Čudljive k'o pesak", uzvratila ona.

Nasmejale smo se i čvrsto stegle ruku jedna drugoj.

Bilo bi glupo da smo poverovali kako će porodica Erzul biti jedini igrač u utakmici pravljenja ustavotvorne skupštine. Ostali su već izvesno vreme radili na tome. A kao i uvek u ljudskoj politici, neki od tih igrača zapleli su se u stare teorije, stare ideale, stara i pogubna načela. Svu političku odeću koju je Zemlja prerasla sad su preuzimali Marsovci i probali da li im odgovara.

Godina koju smo proveli radeći na stvaranju ustavotvorne skupštine bila je opasno vreme. Elitisti - od kojih su neki podgrevali politiku centralista, a drugi se umotavali u još prljavije odore teorije - vatreno su verovali da povlastice ove ili one društvene grupe, nastale kroz istorijski i organski proces, bez plana, treba da budu urezane u kamene tablice, a te tablice spuštene s planine i objavljene narodu. Populisti su verovali da narod treba da diktira svoje potrebe svakom pojedincu koji se uzdigne iznad krda, i da ga ponovo spusti - osim, razume se, vođa ma kakve populističke vlade koja preuzme vlast, a koji će, kao politički proroci, sebi pribaviti naročite povlastice.

Religija je dizala glavu, jer su hrišćanske, muslimanske i induske zajednice - dugo samo podzemni tok marsovskog života, čak i u PG Madžumdar - uočile istorijsku priliku i jurnule ka polju visoke politike.

Ono što smo nastojali da postignemo, razume se, bilo je ukidanje poslovnih porodica kao zemljoposjednika i korisnika prirodnih bogatstava po naseljeničkom pravu. Nametanje oblasnih guvernera i oslabljenog Saveta započelo je taj prosek nekoliko desetina godina ranije, ali bilo je strašno teško dovršiti ga. Institucije, kao ni drugi organizmi, nisu želele da umru.

Tokom šest dugih i mučnih meseci, Ti Sandra, ja i pet-šest naših istomišljenika iz labavog saveza porodica Erzul, Madžumdar i Jamaguči putovali smo uzduž i popreko po Marsu, prisustvujući

sastancima PG zastupnika, pokušavajući da ubedimo, da odvratimo od preteranih zahteva, da ublažimo povređen politički i porodični ponos, da uverimo kako će svi trpeti podjednako i izvući ogromnu korist.

Neke PG, posebno Kejletet, nisu se zaustavile samo na tome da nas odbiju.

Kejleteti su dugo bili naročiti otpadnici među marsovskim PG. Poreklom sa Meseca, ova PG je početkom dvadeset drugog veka osnovala ogranak na Marsu, a taj ogranak je zadržao jake veze s Mesecom i Zemljom. Kejleteti su se u tim danima razvijali brže od ostalih Povezanih Grupa, potpomognuti gotovim novcem sa Meseca i Zemlje. Konačno, kad je Zemlja ponovo prigrlila Mesec, porodica Kejletet je postala glasnogovornik Zemljinih interesa. Neko vreme se veliki novac slivao iz Trojne feredacije u kasu Kejleteta - novac koji je sumnjivo mirisao na Zemlju.

Kejleteti su preuzeli i podržali Olimpljane, i nametnuli se kao istraživačka PG, nudeći najbolje laboratorije na Marsu... Ali to je naglo prestalo.

Sad se činilo da Zemlja više ne želi da ima mnogo posla s porodicom Kejletet Mars. Novac koji je u tu PG pristizao sa Zemlje i Meseca dolazio je sve ređe; obustavljeni su planovi za ulaganje i razvoj. Kejleteti su poslužili nekoj svrsi i odbačeni su. Razumljivo, zastupnik i advokati porodice Kejletet Mars bili su ogorčeni. Bilo im je potrebno da povrate ugled, a Mars je bio jedina ekonomska i politička teritorija gde je širenje bilo moguće.

Zastupnik porodice Kejletet Mars umro je 2180, baš kad smo Ti Sandra i ja počele da radimo, a zamenio ga je čovek koga sam tek površno poznavala, ali mrzela iz dna duše. On se vratio iz progonstva na Zemlju, brzo uspostavio veze s advokatima Kejleteta ponajviše okrenutim Zemlji, i oni su ga predložili za mesto zastupnika mesec dana uoči smrti njegovog prethodnika. Glasanje je bilo tesno, ali članovi Kejleteta prihvatili su njegove ponude za povratak moći i uticaja...

Zvao se Ahmed Kraun Najdžer. Poslednji put sam ga videla na Marsovskom univerzitetu Sinaj, pre mnogo godina, dok se držao uz skute guvernerke Fričajld Dobl. Doblova mu je poverila upravu nad

univerzitetom za vreme pobune, tako da je, zapravo, bio nadređen rektorki Konor. Posle pada centralističkog pokreta, on je krenuo s Konorovom i Doblovom na Zemlju, iskupio se služeći VIZA-i i VAJH-u, a na Mars se vratio oženjen kćerkom Kejletetovih s Meseca. Kraun Najdžer je konačno, za vrlo kratko vreme, dospeo do vrhunca.

On je bio neuporedivo inteligentniji od svih ostalih centralista, a za razliku od njih, nije imao ni trunčicu idealizma, ni molekul osećajnosti.

Danima sam strahovala od tog sastanka, ali on je bio neizbežan. Kejleteti su mogli biti veoma korisni kod obrazovanja ustavotvorne skupštine.

Kad sam došla u njegovu kancelariju u Stanici Kipini, u kamenoj pustolini južne Acidalije Planicije, on me se nije setio, a nije ni bilo razloga da me se seća. Ja sam bila samo jedno lice među desetinama studenata uhapšenih i zatvorenih na MUS-u.

Bledog lica, kratko ošišane čekinjaste kose iznad visokog čela, Kraun Najdžer me je dočekao na vratima kancelarije, stegao mi ruku i navlaš se osmehnuo. Na trenutak sam pomislila da me je prepoznao, ali kad mi je ponudio da sednem i popijem šolju čaja, njegovo ophođenje pokazalo je da nije.

"Erzulovi su baš postali stožer, zar ne?" upita on. Njegov glas, mek i pomalo nazalan, odzvanjao je jačim zemaljskim naglaskom nego kad sam ga poslednji put videla. Izgledao je spokojan, hladno izveštačen, opuštenog i samouverenog držanja. Ništa ga nije uznemiravalo niti iznenađivalo; sve je to već video. "Porodicu Kejletet zanima vaš napredak. Recite mi nešto više o tome."

Progutala sam knedlu, pritvorno se nasmešila, sela na stolicu. Gledala sam ga pravo u oči samo onoliko koliko je to bilo neophodno, ne više, i posmatrala njegovu kancelariju dok sam govorila. Uredna i oskudno nameštena, s praznim čeličnim stolom, sivim metaboličkim tepihom i zidovima prekrivenim gustom geometrijskom šarom, kancelarija nije ništa kazivala o njemu, izuzev to da ukrasi i raskoš ne znače mnogo za Ahmeda Krauna Najdžera.

Završila sam izlaganje rekavši: "Imamo saglasnost četiri od pet najvećih Povezanih Grupa, i dvanaest manjih PG, i hteli bismo da sad odredimo datum. Samo je porodica Kejletet odbila."

"Kejleteti drže sve svoje mogućnosti otvorene", reče Kraun Najdžer, lupkajući kažiprstom po stolu. Ponudio mi je još čaja, i ja prihvatih. "Otvoreno govoreći, plan koji predlaže PG Persof izgleda privlačniji. Učestvuje ograničen broj PG, da bi se sprečila organizaciona pometnja... Centralna finansijska vlast, koja raspoređuje oblasna bogatstva, radi neposredno sa Zemljom i Trojnom federacijom. Vrlo privlačno. Ne mnogo različito od položaja Madžumbara pre vaše posete Zemlji."

Izgledalo je da ga zanima kako bih ja mogla reagovati na to. Oporo sam se nasmešila i rekla: "Taj pristup je manjkav u pogledu prava pojedinaca posle raspuštanja PG. Neke oblasti neće imati mnogo prava glasa."

"Ima izvesnih nedostataka", odgovori Kraun Najdžer. "Ali, uostalom, ima nedostataka i u vašem predlogu."

"Mi stvaramo proces, još ne dajemo određen predlog."

Kraun Najdžer gotovo sa žaljenjem odmahnu glavom. "Ovamo-onamo, gospođice Madžumdar, priklanjanje ustavu sačinjenom po ugledu na stare zemaljske demokratije... To je neka vrsta predloga."

"Nadamo se da ćemo izbeći zloupotrebu vlasti bez odgovornosti."

"Vrlo federalistički. Iskreno verujem moćnijim institucijama na Marsu", reče Kraun Najdžer. "One nemaju nikakvog razloga da obuju potkovane cokule i gaze po ljudima čitav dan."

"Mi bismo radije neposrednu odgovornost."

"Vi se zalažete za radikalne promene. Pitam se zašto li su tolike PG pristale da ostanu bez muda."

Taj prostakluk me je naljutio. "Zato što su umorne od marsovske neodlučnosti i slabosti", rekoš.

"I ja se slažem. Marsu treba centralno planiranje i vlast, baš kao što mi predlažemo."

"Nesumnjivo", rekoš, "ali..."

"Možemo mi još satima da razgovaramo, gospođice Madžumdar. U stvari, mene obavezuju odluke koje su doneli naši advokati. Mogu da vam ugovorim sastanke sa njima, pojedinačno."

"Volela bih takvu priliku", odgovorih.

"Naš mislilac može da utanači pojedinosti", reče Kraun Najdžer.

"Dobro. Htela bih da sad nezvanično porazgovaramo", rekoš.

"U ovoj kancelariji ne vodim nezvanične razgovore", smireno odgovori Kraun Najdžer. "Toliko dugujem članovima porodice Kejletet."

"Ima nekih optužbi za koje možda ne biste voleli da ih oni čuju."

"Oni čuju sve što čujem i ja", reče Kraun Najdžer, pokazavši mi moje mesto.

"Neke od manjih PG kažu da su Kejleteti opozvali važne ugovore odmah pošto su pristali da pošalju svoje advokate na našu skupštinu."

"To je moguće", odgovori Kraun Najdžer. "Mi imamo mnogo ugovora."

"Brojke su zanimljive", rekoh. "Sto odsto."

"Raskid posle dogovora?" Izgledao je zabrinut i zamišljeno je odmahnuo glavom.

"Možete li da objasnite savršen rezultat?" upitah.

"Ne odmah", nezainteresovano odgovori Kraun Najdžer.

Iz kancelarije sam izišla praznih ruku i obeshrabrena do srži.

Do kraja zime M. G. 57, sedamdeset četiri od devedeset PG složile su se da pošalju predstavnike na ustavotvornu skupštinu. Dvanaest od četrnaest oblasnih guvernera nameravalo je lično da prisustvuje; trinaesti i četrnaesti poslaće pomoćnike. Polet je bio na našoj strani. Mišljenja stanovništva nadolazila su kao neka velika ameba. Mars je bio spreman, sa Kejletetima ili bez njih.

Bila sam u središtu, a središte se kretalo.

Ustavotvorna skupština sastala se u sali za rasprave na Marsovskom univerzitetu Sinaj, 23. arijesa, trinaestog meseca marsovske godine. Služiće se marsovskim kalendarom, koji prvi put odobrava zvaničnu upotrebu jedanaest dodatnih meseci, nazvanih po sazveždima.

Sala za rasprave bila je veliki amfiteatar, u stanju da primi hiljadu ljudi. U središnjoj areni, za prilagodljivi kružni sto moglo je sedeti i svih stotinu.

Podrobne studije o ustavotvornoj skupštini već su objavljene negde drugde. Zakletva me obavezuje da ne otkrivam više

pojediniosti tog procesa, ali mogu reći da je bio težak. PG nisu bile voljne da se odreknu svoje moći i vlasti, iako su priznavale da moraju. Svi smo koračali mukotrpnom stazom, ovde čuvajući povlastice, tamo ih ukidajući, strpljivo slušajući žalostive molbe, praveći kompromis za kompromisom, ali nikad - nadali smo se - ne dovodeći u pitanje suštinu upotrebljivog demokratskog ustava.

Porodajne krike novog doba predstavljali su glasovi na desetine muškaraca i žena, koji su razgovarali dok ne promuknu, do kasno u noć i od ranog jutra, raspravljajući, nagovarajući, ubeđujući, zauzimajući strastvene stavove, a zatim ih napuštajući da bi prihvatili druge, iscrpljujući jedno drugo, vičući, bezmalo se tukući, prekidajući kako bi jeli za okruglim stolom, opuštajući se i grleći one koji su samo nekoliko trenutaka ranije izgledali kao njihovi zakleti neprijatelji, nepomičnih lica zureći u tišini dok se glasalo o stavovima, osmehujući se i stiskajući ruke u znak pobeđe, sedeći u neodlučnoj iscrpljenosti... danima i nedeljama.

Predstavnici su neprestano izveštavali članove svojih PG o napretku, katkad tražeći podršku oko ključnih pitanja. Ti Sandra me je poslala u Argiru i Heladu da predsedavam javnim skupovima i odgovaram na pitanja o skupštini. A sa svih strana Marsa slivali su se predlozi, nacrti i video-izveštaji, neki od pojedinaca, drugi od raznih ad hoc odbora. Mars, nekad politički samrtnik, jedva da se mogao prepoznati.

Iznad svega, unoseći neprestani osećaj hitnosti, Zemlja. Znali smo da u skupštini ima ljudi koji izveštavaju Zemlju, koji su čak i obavezni Zemlji. Nismo gajili iluziju da smo van domašaja Zemljine moći. Ukoliko skupština propadne, Zemlja neće biti uslužena; ali neće biti prihvaćena nikakva vlada koja bi oslabila Mars.

Nadali smo se najboljem.

Dva dana su predstavnici proučavali ustavne modele, koje su još tokom pedesetih godina dvadeset prvog veka analizirali učeni ljudi i mislioci. Zemaljsko Društvo za društvene i političke obrasce razvilo je jezik nazvan pravnologički, sa tri hiljade osnovnih nacrti proisteklih iz međunarodnih i međuplanetnih zakona. Jezik je bio posebno prilagođen čvrstoj analizi; tumačenje je postalo manje

umetnost, a više - nauka.

Upotrebljavajući pravnologički, predstavnici su nedelju dana proveli istražujući prostran tok istorije naroda, proučavajući troimenzione odsečke na petodimenzionim ili šestodimenzionim kartama, tragajući za najprilagodljivijim i najpostojanijim oblikom vladavine. Odsečki su podsećali na snimke ljudskog tela, ali su odražavali istorije, ne anatomiju. Sasvim očekivano, dva sistema koja su se najbolje pokazala bila su demokratski, parlamentarni - kao u Ujedinjenom Kraljevstvu, sada delu Evrokona - i federalni, kao u Kanadi, Australiji, Sjedinjenim Državama i Švajcarskoj. Pratili smo pravnu istoriju ovih zemalja, proučavajući krajnja odstupanja od postavljenih načela - izrečena složenim izrazima na pravnologičkom - krize koje su iz njih nastajale i kako su se uređenja potom menjala.

Zatim se odlučivalo o opštem nacrtu predloženog marsovskog ustava. Najprilagodljiviji i najpostojaniji od naših primera bio je ustav Sjedinjenih Američkih Država, ali većina predstavnika složila se oko toga da će biti potrebne velike izmene kako bi se on prilagodio posebnim marsovskim uslovima.

Šest dana je skupština pravila grub nacrt tela centralne marsovske vlade. Ona će imati četiri tela: izvršno, zakonodavno, pravosudno i vanplanetno. Poslednja dva biće podređena zakonodavnom, kao i izvršno u većini slučajeva. Uloga izvršnog biće znatno sužena u odnosu na modele iz osamnaestog veka, pri čemu će izvršni organi prevashodno služiti kao zastupnici najznačajnijih pitanja; to jest, raspravljajući i ubeđivati. Predsednik će uza se imati potpredsednika, koji će biti glasnogovornik u Narodnom domu.

Zakonodavno telo, ili kongres, biće dvodomno, s Narodnim domom i Guvernerskim domom. U Narodni dom ući će predstavnici iz oblasti prema broju stanovnika; guverneri će se, po dva iz svake oblasti, sastajati zasebno. Radeći zajednički, oni će odlučivati o zakonima na Marsu.

Vanplanetno telo predstavljaće Mars u poslovima s Trojnom federacijom i odgovaraće neposredno izvršnoj vlasti, ali naimenovaće ga zakonodavna. (Ovo se kasnije pokazalo kao neizvodljivo, pa je znatno prerađeno - ali to je izvan okvira moje priče...)

Pravosudni organi biće podeljeni na Administrativni sud, koji će nadgledati celokupne poslove sudstva; Sud narodnog zdravlja, s nadležnošću nad pojedinačnim i grupnim ponašanjem; Ekonomski sud, koji će se baviti građanskim ugovorima, poslovnim zakonima i novčanim pitanjima; i Sud vlade, koji bi se sastajao samo da odlučuje o slučajevima političke prirode.

Planetnu odbranu zajedno će obrazovati, uvesti i usklađivati izvršno i zakonodavno telo. Bilo je rasprave oko toga da li Mars može da plaća - i da li su mu uopšte potrebne - stajaće odbrambene snage. Pitanje je odloženo za posle ratifikacije. Takođe je odloženo pitanje obaveštajne službe i unutrašnje bezbednosti - zaštita sudija, zakonodavaca i izvršilaca.

Savezna vlada i oblasti biće ovlašćene da ubiraju poreze od građana i pravnih lica. Oblasti će biti odgovorne za gradnju, usavršavanje i održavanje gradova i druge infrastrukture, ali zajmove će moći da traže samo od savezne vlade.

Sva ekonomska razmena s Trojnom federacijom prolaziće kroz centralnu planetnu banku, koju će nadzirati zakonodavno telo, a koja će imati ovlašćenje da usmerava protok marsovskog novca. Sve marsovske valute biće standardizovane; PG više neće moći da održavaju sopstvene kreditne sisteme. Finansijske PG mogu se prijaviti da postanu ogranci Savezne planetne banke, ali moraju se prikloniti poveljama i pravilima koje je odobrila zakonodavna vlast.

Nijedna oblast neće moći da donosi zakone u suprotnosti sa zakonima savezne vlade, niti ijedna oblast koja je ratifikovala ustav može naknadno istupiti iz saveza, ni iz kakvog razloga. (Sećam se Ričmonda i kipova mrtvih generala koji su bili rasuti po javnim mestima...) One oblasti i PG koje ne ratifikuju ustav biće prepuštene starim zakonima i dogovorima. Savezna vlada je mogla naložiti da oblasti kao građane prihvate one koji žele da se odvoje od disidentskih PG.

Povelja o pravima jamčila je da slobodu izražavanja ljudi i mislilaca neće sprečavati niti ograničavati nijedno vladino telo. Oko ovog je bilo mnogo rasprave, ali je Ti Sandra čvrstom rukom provela skupštinu kroz to trnje.

Pretpostavljalo se da će svi zakoni, kao i sam ustav, biti

zabeleženi u pravnologičkom, koji će tumačiti naročito sazdanu građanski mislioci. Svako telo imaće sopstvene mislioce, jednog za izvršnu vlast, dva za zakonodavnu, jednog za vanplanetnu i tri za pravosuđe. Stavovi mislilaca biće uzeti u obzir od strane svih tela i biće dostupni javnosti.

Zasad, međutim, na Marsu se nisu proizvodili prvorazredni mislioci - iako je jedan broj PG hitao da to izmeni. Dok marsovski mislioci dovoljne snage i čistoće ne budu odgajeni i postavljeni, nijednom misliocu nije se moglo poveriti donošenje ključnih odluka bez nadzora. Još je postojala sumnja da su zaraženi na Zemlji.

Dok predstavnici i narod Marsa ne budu ratifikovali ustav, na dužnosti će biti privremena vlada, sastavljena od predsednika i potpredsednika, koje su izabrali predstavnici; oblasni guverneri i po jedan predstavnik iz svake PG činiće zakonodavnu vlast; a pravosuđe će ostati isto. Ova vlada će postojati najduže dvadeset tri meseca.

Ako dotad nijedan ustav ne bude ratifikovan u narodu, sastaće se nova skupština i sve će početi ispočetka.

Poslednje nedelje zasedanja skupštine, naimenovani su kandidati za privremenu vladu. Ti Sandra Erzul dobila je najveću podršku kandidata i predstavnici su je izglasali. Ona je izabrala mene za svog potpredsednika.

Među poslednjim pitanjima o kojima se odlučivalo bio je naziv novog planetnog saveza. Predložen je 'Ujedinjeni Mars', ali se mnogi koji su se borili protiv centralista pobuniše. Nisu se mogli naći nikakvi izrazi sa 'unija' ili 'ujedinjeni' koji bi bili prihvatljivi za većinu. Najzad, skupština je pristala na Saveznu Republiku Mars.

Odbačena su tri nacrti zastave. Oko četvrtog je postignuta načelna saglasnost i uzorak je sašiven zajednički, ručno, te podnet na konačno usvajanje: crveni Mars i dva meseca na plavom polju iznad dijagonale, s belom bojom ispod nje, koja je označavala koliko još treba da se razvijamo.

Jedan po jedan, predstavnici su se okupljali u sali za rasprave - zastupnici, advokati i guverneri, pomoćnici i zamenici, obični građani

- potpisujući dokumenta federacije, ukidajući Savet PG, vladavinu Povelje, i odričući se jednovjekovne nezavisnosti. Ti Sandra je stajala kraj mene pored stočića, s rukom na mom ramenu, široko se osmehujući.

Dok je svaki od potpisnika stavljao ili stavljala svoj potpis na dokument, počinjala sam da verujem. Učinjeni su ključni početni koraci, podržala nas je većina PG, a nije bilo oštrog uplitanja sa strane.

Čuli smo da porodica Kejletet pokušava da osnuje posebnu skupštinu, ali ona nije uspela. Nekoliko sati uoči potpisivanja proneo se glas da će Ahmed Kraun Najdžer poslati advokata da otpočne razgovore s privremenom vladom, ali nikakav advokat nije stigao.

Ti Sandrin muž, Pol, došao je u salu sa Ilajom kad je svečanost završena, pa se svi redom rukovasmo i zagrlismo. Litvidovi reporteri iz svih krajeva Trojne federacije zabeležili su potpise i naš zagrljaj.

"Fosilni Mars ponovo oživljava", prošaputa mi Ilaja na uvo. Pošli smo s celim društvom na večeru u onu istu prostoriju gde su me nekad kao zarobljenika držali centralistički stražari. "Ponosim se tobom", dodade on, stežući mi ruku.

"Govoriš kao da je završeno", rekoh snuždeno.

"Oh, ne", uzvratila on, odmahujući glavom. "Znam šta se sad dešava. Ja više nemam ženu. Viđaćemo se jednom mesečno... unapred zakazujući."

"Ne tako strašno, nadam se."

Sedeli smo u sredini dugog trpezarijskog stola s oblasnim guvernerima i primali zdravice predstavnika i zastupnika. Ti Sandra je održala karatak govor, skrušen i dirljiv, koji je odzvanjao dobro odmerenom notom novog rodoljublja, a zatim smo jeli.

Posmatrala sam predstavnike i zastupnike, guvernera, umornih ali spokojnih lica, kako razgovaraju i klimaju glavama dok jedu, i razabrala nešto što nikad ranije nisam znala, bar ne tako snažno.

Vreme kao da se usporilo, a sva moja pažnja usredsredila se na ove pojedinačne sekunde: na ruke koje prinose pune viljuške hrane do željnih usta, na užagrene oči koje posmatraju lica drugih, na zvuk smeha, uzbunjenog protivljenja nekakvoj šaljivoj optužbi, protesta protiv toga što se zasluge tako olako pripisuju, na iskrenu ženu koja

iznosi osećanja u vezi s potpisivanjem, jedva primetno se mršteći dok izgovara reči; sve saradnike, pošto je trenutak došao, njihov istorijski čas, pošto je organski politički proces nabujao i poneo ih sa sobom...

Prema njima sam osećala, u tom zaustavljenom vremenu, ono što sam ranije osećala samo prema porodici ili mužu. A one koji su ostali izvan ovog procesa, koji su mu se usprotivili, doživljavala sam kao što majka ptica mora doživljavati zmiju koja krade jaja.

Ljubav i sumnja, sladak uspeh nasuprot razjedajućem strahu od onoga što može doći...

Okrenula sam se da pogledam ugao trpezarije gde sam pre mnogo godina stajala s Čarlsom i Dijanom, Šonom i Gretil, i zarekla se da se takva nepravda više nikad neće ponoviti.

Predstavnici su se rasuli širom Marsa da svom narodu donesu glas o predloženom ustavu. U oblasnim skupštinama od jednog do drugog pola, Marsovci su pomno pretresali dokument i proučavali povelje i pravnologičke analize.

Bilo je incidenata. Jednog predstavnika napala je rulja odmetnutih kopača vode u Krateru Louel u Aoniji. Tri predstavnička pomoćnika proterana su iz svojih porodica. Podnošene su tužbe po starim pravilima sudstva pod Savetom, koje još ne beše ukinuto; a za sve to vreme, porodica Kejletet je utvrđivala svoje oblasno vlasništvo, okupljajući pod svoj zaštitnički skut otpadničke PG i šaljući Zemlji predloge koji su, neko vreme, učtivo prenebregavani.

Zemlja je bila strpljiva.

Ilaju sam viđala možda jednom u pet dana, a kad bi bio na terenu, još i ređe.

Ilaja je bio pozvan da vodi istraživanja o razmnožavanju cista u Olimpiji, gde je radio sa profesorom Džordan-Erzulom i dr Šovinskim. Jednog nezaboravnog dana koji sam provela daleko od obaveza, on mi je pokazao širok kanjon u Kijaninim Brazdama, odabran za mesto velikog opita s materinskom cistom. Najbolji poznat primerak biće izložen Marsovoj atmosferi, zasut ledom i mineralnom prašinom, zagrejan infracrvenim svetiljkama, zatim

pokriven kupolom i podvrgnut pritisku od jedne desetine bara. Posle višemesečne pripreme, biolozi iz Rubikon Sitija gajili su nadu da će videti učinke.

Kad god bismo se sastali, spavali smo van kuće, u gostinskim apartmanima, krčmama, izloženi domišljatostima lokalne kuhinje... Sve to za vreme dugih meseci putovanja po oblasnim skupštinama, učenja ili vožnje šatlom od stanice do stanice, dok sam ubeđivala, nagovarala, zastrašivala, objašnjavala osnove buduće marsovske vlade.

U rano proleće M. G. 58, građani Marsa glasali su o ratifikaciji. Naš strpljivi rad i priprema doneli su željen ishod: ustav je ratifikovan, sa šezdeset šest odsto glasova za, trideset protiv i četiri odsto uzdržanih.

Sedam Povezanih Grupa odbilo je da učestvuje, uključujući i Kejletete, ostavivši tri velike oblasti i neke delove četiri ostale pod neizvesnim okolnostima, zasad izvan procesa.

Privremena vlada ostaće na vlasti još pet meseci, dok se predlažu i biraju kandidati za novu vlast. Trebalo je izabrati prestonicu ili izgraditi novu; oblasti su morale da se priklone zvaničnom saveznom popisu; moralo se rešiti pitanje poplave dobrovoljaca za položaje u vladi, i morali su se napraviti planovi da se ustrojstvo privremene vlade prenese na buduću izabranu vladu; trebalo je pomiriti suprotstavljene zakone raznih oblasti i PG.

Ekonomski savezi na Zemlji uputili su čestitke i obećali da će poslati ambadore u novu Saveznu Republiku. PG sa Meseca i Pojasa učinile su isto.

Neko vreme se činilo moguće da naprosto prenebregnemo porodicu Kejletet i ostale otpadnike.

Kad je planeta obišla pun krug, na Marsovskom Univerzitetu priređena je svečana večera nedelju dana posle ratifikacije. Svi guverneri, bivši predstavnici, zastupnici, advokati i pomoćnici, kao i novopostavljeni zvaničnici i ambasadori, okupili su se u trpezariji negdašnjeg MUS-a, njih pet stotina, da proslave pobedu.

Ilaja je strpljivo sedeo pored mene dok su video-čestitke

prikazivane jedna za drugom. Držala sam ga za ruku, a on mi krišom dodade svoju pločicu s ishodima prvog opita sa cistom. Preletela sam fotografije i hemijske nalaze. Puževski ispljuvak? upitah bez glasa.

On se osmehnu. Još raste, napisa na pločici. Ti Sandra baci pogled na mene kad je novi ambasador Zemlje počeo da govori, i ja mu posvetih svu pažnju - ili sam se bar pretvarala da to činim. Ilaja me je gladio po butini, a ja sam iščekivala veče nasamo s njim - opet u hotelskoj sobi - posle obeda.

Kad je večera završena, jedan advokat iz porodice Jamaguči - stara pripadništva i opisi još su se držali - povede Ti Sandru u stranu, u tunel izvan trpezarije, i nešto joj šapnu na uho. Ti Sandra klimnu glavom i obrati mi se u pola glasa.

"Kaži Ilaji da ti zagreje krevet", reče. "Vратиćeš se za nekoliko sati. Reci mu da je važno."

Poljubila sam Ilaju. On zgrabi moju ruku, zabrinut da je nešto pošlo naopako.

Ti Sandra zagri Pola i njih dvoje se pogledaše s paćenićkim izrazom na licu. Oblasni guverner Sirije-Sinaja, advokat iz porodice Jamaguči i dva naoružana stražara muškarca otpratiše Ti Sandru i mene duboko u naućni kompleks MUS-a.

Stražari su nosili uniforme sinajske javne zaštite, sa na brzinu prišivenim oznakama u obliku zastave Republike. Ti Sandra nije obraćala pažnju na njih.

Usput su nam predstavili ćoveka koga sam prepoznala kao advokata iz porodice Kejletet, Ajru Vinkelmana. Ni Ti Sandra ni ja nismo taćno znale u šta nas uvlaće. Nejasna pomisao o drćavnom udaru ili nekom ispoljavanju sile od strane Kejleteta proletela mi je kroz glavu. Posle teške svećane većere, ova tajanstvenost izazivala je laku mućninu.

"Sad smo izvan glavnih univerzitetских laboratorija", reće Vinkelman s kolebljivim osmehom. "I meni je ovo prvi put da silazim ovamo." Lice mu je bilo izbrazdano zabrinutim borama; izgledao je kao da danima nije spavao.

Stigli smo do teških ćelićnih kliznih vrata. "Prijatelji, odavde pa nadalje idemo samo predsednik, potpredsednik i ja", objavi

Vinkelman. "Izvinjavam se, ali bezbednost je veoma važna."

Guverner i advokat Jamagučija odmahnuše glavama, ali se ne usprotiviše. Stajali su sa strane dok je Vinkelman prislanjao dlan na ključaonicu.

"Molim da novi predsednik i potpredsednik pokažu svoje dlanove zbog sigurnosnog kodiranja", zatražiše vrata. "Kad to budu uradili, Ajra Vinkelman će ponovo staviti dlan da potvrdi identifikaciju."

Uradismo kako je traženo i vrata se otvoriše. Stražari su takođe ostali napolju. Iza vrata, kratak hodnik vodio je u visoko zasvođenu laboratoriju punu istraživačkih i opitnih stolova, cevi s debelom izolacijom, gustih svežnjeva električnih žica i vlaknastih provodnika, cilindra s tečnim gasom. Veći deo opreme imao je nepogrešiv izgled rashodovanog, upakovan, prekriven impregnatorom i antioksidantom. Samo je jedan mali ugao izgledao kao da se u njemu nešto zbiva.

"Na ovom projektu radi se već oko tri godine", reče Vinkelman. "Možda ste čuli za to, gospođice Madžumdar... U najmanju ruku, mislim da ste doznali za neke njegove strane. Naučnici i timovi za podršku koji u njemu učestvuju pre šest meseci su jednoglasno odlučili da raskinu s Kejletetima. Ja sam istupio iz Kejleteta i pošao s njima na Istraživački Univerzitet u Tarzi. Sad smo postigli dogovor sa MUS-om i preseljavamo ovde jedan deo našeg rada."

"Šta je ovo?" upita Ti Sandra, nestrpljivo se namrštivši.

Vinkelman se trudio da ne izgleda zvaničan. Budući suviše nervozan, nije uspevao u tome. "Mi - to jest, Olimpljani - zaključili smo da je porodica Kejletet pod prevelikim pritiskom sa Zemlje. Izglasali smo da se projekat obustavi, da se pretvaramo kako nismo uspeli." On odmahnu glavom i zatvori oči, s izrazom razočaranja. "Nismo hteli da Ahmed Kraun Najdžer ima takvu moć."

On nas povede do drugog kraja laboratorije, u onaj deo za koji se činilo da je korišćen. Tu su, iza pomičnog paravana, tri muškarca i dve žene sedeli za stolom, pijući čaj i jedući krofne. Kad smo se pojavili, oni ustadoše, otresoše mrvice sa odela i s poštovanjem nas pozdraviše.

Lice Čarlsa Frenklina se usukalo. Oči su mu bile prodornije i nemirnije, a činilo se da je stekao više dostojanstva i zrelosti. Njegovi

saradnici izgledali su uznemireni, kao da im je nelagodno u našem prisustvu - ali Čarls je bio spokojan.

Vinkelman nas predstavi. Čarls se osmehnu kad smo se rukovali i promrmlja: "Mi se znamo."

"Jesu li to čuveni Olimpljani?" upita Ti Sandra.

"Ima ih još četvoro u Tarzi. Osim toga, sad više nismo tako čuveni", odgovori Čarls. "To ime mi se nikad nije dopadalo. Bilo je više zbog javnosti nego zbog nečeg drugog..."

"Za projekat koji je bio tajan", primeti Čindžija Park Amoj, sitna crnka krupnih očiju. Pitala sam se jesu li ona i Čarls ljubavnici. I gde je Čarlsova žena?

Advokati pokupiše stolice po laboratoriji, i mi sedosmo u krug pored stola. Samo je Čarls ostao da stoji, a Vinkelman se sa zadovoljstvom odrekao svoje uloge da objašnjava, povukavši se podalje od stola i sedeći u polusenci.

Naše pločice učitale su kratke izveštaje o svakom od njih, a dok smo se upoznavali, ja sam se trudila da zapamtim važne pojedinosti. Oni su bili matematičari i teorijski fizičari, svi stručnjaci za Bel kontinuum, za teoriju deskriptora. Glavni naučnik bio je Stiven Leander, guste srebrnaste kose i prijateljskog, mada čapkunastog ponašanja. Čindžija Park Amoj doselila se na Mars iz Pojasa; imala je, za Pojas tipične, dugačke ruke i noge i jak torzo; Tamara Kvang, najmlađa, krupnih, crnih očiju, s kožom boje crnog kineskog čaja, nosila je nekoliko spoljnjih pojačanja kao ukrase oko vrata i oko mišice; i Niemaja Rojs, iz PG Štajnburg-Leške, visok i vodnjikavih očiju, meke, smeđe kose pokrivene svilenom jarmulke-kapicom.

Usmerila sam pažnju ka stolu. Nekoliko četvrtastih crnih kutija visokih između dvadeset centimetara i jednog metra, zauzimalo je jedan kraj. Na drugom kraju stajala je izdvojena jedna blistava, bela kutija, povezana s ostalima debelim optičkim kablovima. Bela kutija očito je bila mislilac, ali nije nosila nikakvu oznaku porekla niti pripadnosti.

Leander mahnu Rojsu i Kvangovoj da nam donesu stolice. Sedosmo, a Ti Sandra se nasloni, duboko uzdahnuvši.

"Mislim da mi se ovo neće svideti", reče.

"Naprotiv", odgovori Leander, sevši na kraj stola. "Upravo ćemo

vam ponuditi najneverovatniju mogućnost... možda u čitavoj istoriji."

Ti Sandra žustro odmahnu glavom. "To izgleda opasno", reče s oklevanjem. "Pri čemu je ta mogućnost samo druga strana propasti." Ona se uštinu za usnu i reče: "To je nešto više od običnih komunikacija, ako se ne varam."

Leander klimnu glavom i okrete se meni. "Čarls kaže da gospođica Madžumdar možda ima neku predstavu o tome šta smo otkrili."

"Ne baš", rekoh. "Pomaci, pretpostavljam."

Čarls se osmehnu, zadržavajući pogled na meni. Tokom godina, on je stekao nešto što nikad ne bih ni pomislila da može: ne samo držanje, ne samopouzdanje, već harizmu.

"Čarls je jednom rekao..." zaustih, pa ućutah, osećajući kako mi se vreline penje u lice.

Leander se okrete ka Čarlsu.

"Jednom sam rekao potpredsednici kako se nadam da ću razbiti dugotrajni status quo i otkriti tajne svemira", objasni Čarls.

Leander se nasmeja. "Nisi mnogo pogrešio", reče. "Status quo je zasigurno narušen. Nije bilo ničeg ovako revolucionarnog još od nanotehnologije - a to će izbledeti u poređenju s ovim. Čarls je naš glavni teoretičar, a čini se da je vešt da stvari objašnjava jednostavno. Da li bi hteo da šefove naše nove republike izvestiš o tome šta nudimo?"

Sa nesvojstveno mrgodnim pogledom, Ti Sandra se celim svojim krupnim telom upadljivo okrete prema Čarlsu.

"Otkrili smo kako da prodremo u Bel kontinuum, kako da podesimo prirodu sastavnih delova energije i materije", počeo on. "Zajedno smo razvili sveobuhvatnu teoriju materije i energije. Teoriju prenosa podataka. Znamo kako da dospemo do deskriptivnog jezgra čestice i da ga izmenimo."

"Deskriptivnog jezgra?" upita Ti Sandra.

"Svaka čestica postoji kao informacijska matrica. Ona nosi deskriptore svih njenih bitnih odlika. U stvari, potpuna deskripcija jeste čestica. Ona prenosi informacije o svojoj prirodi i utvrđuje se u odnosu na druge čestice putem razmene bosona - na primer, fotona - ili kroz Bel kontinuum. Bel kontinuum je neka vrsta

knjigovodstvenog sistema koji obračunava izvesne odlike u svemiru."

"Kakva matrica?" upita Ti Sandra.

"Matrica prenosa podataka", odgovori Čarls. "Za nju nema drugačije definicije."

"Kao kompjuterska memorija?"

"To je ponekad upotrebljiva metafora", reče Leander.

"Mi ne definišemo matricu", istrajavao je Čarls.

"Božanski kompjuter?" upita Ti Sandra, namrštivši se još više.

Čarls se pomirljivo osmehnu. "Bogovi nisu neophodni."

"Šteta", odgovori Ti Sandra. "Molim vas, nastavite."

"Većina čestica koje sačinjavaju materiju ima deskripciju od dvesta trideset jednog informativnog bita - uključujući masu, naboj, spin, stanje kvanta, komponente kinetičke i potencijalne energije, njihov položaj u prostoru i trenutak u vremenu, u odnosu na druge čestice."

"Njihova dokumentacija", reče Leander.

"Platežna sposobnost", dodade Rojs. Šala nije uspela.

"Vrlo dobro", reče Ti Sandra. "Vrlo zanimljivo. Ali zašto mi ne pošaljete pismeni izveštaj o svojim rezultatima?"

Leander se pribra. "Ovo su samo dopunska obaveštenja. Velik deo ove teorije prihvaćen je danas u visokoj fizici..."

"U nekim krugovima je protivurečna", reče Čarls, trljajući ruke.

"Idioti", reče Rojs, sažaljivo odmahujući glavom.

"Ali mi smo jedini koji su uspeali da utiču na podatke u česticama pomoću ulaska u Bel kontinuum", reče Čarls. "Možemo da pretvorimo čestice u njihove antičestice..."

"Sve dok čuvamo naboj", dodade Rojs.

"Tačno. Možemo da proizvedemo antimateriju ili kontramateriju neposredno iz obične materije."

On dopusti da se sve ovo slegne. Ti Sandra je kritički posmatrala Olimpljane, još sumnjičava. "Je li to izvor energije?" upita.

"Strahovite količine energije", odgovori Leander. "Još nismo izgradili veliki reaktor, ali nema teorijskih granica energije koju možemo da oslobodimo. Ukrotimo."

"Olovo u zlato?" upita Vinkelman.

"Ne možemo da stvaramo masu", odgovori Čarls. "Ne još."

Ti Sandra je sad izgledala istinski zapanjena. "Ne još?" ponovi ona. "Možda jednog dana, uskoro?"

"Ne znamo", reče Čarls. "Nije nemoguće, mislim. Ali nekolicina se ne slaže."

Rojs i Kvangova podigoše ruke. "Ulivamo ostalima smernost", reče Rojs.

"Ja dopuštam tu mogućnost", reče Leander.

"Podjednako značajno, to pretvaranje možemo da izvedemo na daljinu", nastavi Čarls. "To jest, možemo da naciljamo određenu oblast i u njoj pretvorimo materiju u kontramateriju, na udaljenosti i do devet ili deset milijardi kilometara. Zapravo, bilo gde u Sunčevom sistemu."

Skup je na trenutak začutao. Olimpljani su posmatrali nas, i jedni druge, nelagodno, kao deca optužena za neko nepočinstvo.

Ja sam zurila u Čarlsa s mešavinom užasa i strahopoštovanja.

"Da li Zemlja zna da ste vi došli do ovog... otkrića, ovog proboja?" upitah.

Olimpljani odmahnuše glavama. "Možda naslućuju", odgovori Čarls, "ali mi smo sve držali u tišini. Samo smo nas devetoro i Ajra shvatili koliko smo daleko dospeli. A ovi poslednji događaji... najznačajniji događaji... nisu stariji od šest meseci."

"Kejleteti?" upitah.

"Oni su uvereni da smo napravili mali komunikacioni proboj, otkako smo ih napustili", odgovori Čarls. "Ništa više."

"Koliko mali?" upitah.

"Rekli smo im da možemo da uđemo u deskriptore kako bismo emitovane poruke uskladili sa stanjem na njihovom izvoru. To jest, možemo da očistimo od smetnji radio-signale."

"Možete li?" upitah.

"Naravno", odgovori Čarls. Ulivao mi je nelagodnost, pomno me posmatrajući sa začuđenim, odsutnim izrazom lica. "Ali mi, zapravo, možemo nešto još bolje od toga. Možemo da prenosimo signale trenutno, širom Sunčevog sistema."

"Jeste li?" upitah.

"Nismo. Samo po Marsu", odgovori on. "Razume se, potrebna su

nam dva uređaja. Nijedan ne postoji na Zemlji niti bilo gde drugde u Sunčevom sistemu."

"Šta očekujete da mi učinimo?" upita Ti Sandra.

Leander i Čarls su govorili zajedno, a Čarls je povlađivao Leandru. Postajalo mi je očigledno da, zapravo, Čarls vodi grupu, ali da je odabrao Leandra kao govornika zrelijeg izgleda. To Čarlsa nije sprečilo da mu upada u reč.

"Gospođo predsednik, vi ste na čelu prve delotvorne vlade u marsovske istoriji", reče Leander. "Već godinama strahujemo da će naš rad doneti plodove u neprikladnoj političkoj klimi i da će biti zloupotrebljen ili da će korist izvući Zemlja, ne Mars. Kroz nekoliko godina, možda i pre, istraživači na Zemlji znaće ono što mi znamo, a to bi moglo biti opasno."

"Opasno je i da samo Mars to zna", rekoše. "Ako Zemlja veruje da mi imamo tu moć..."

"Slažem se", reče Čarls. "Ali ne možemo samo da dreždimo nad onim što znamo."

Ti Sandra ukrsti ruke i protrlja svoja krupna ramena. "Naša vlada je privremena", reče. "Služimo samo nekoliko meseci."

Leander reče: "Mislili smo da više ne možemo da čekamo."

Čarls je nagnuo glavu na stranu i polako njom odmahnuo, zatim se ponovo zagledao u mene. "Izvinjavam se zbog poziva naprečac, bez pripreme", reče. "Kaseja, ne znam kako da ti saopštim... važnost ovoga. Ja nisam samoživac - to znaš."

"Pa", reče Rojs, osmehujući se, ali Leander spusti ruku na mladićevo rame.

"Dok si bila na Zemlji, postavila si mi pitanje na koje nisam mogao da odgovorim. Izvinjavam se zbog toga. Možda sad razumeš zašto."

"Kejleteti nisu mogli da vas izdržavaju, pa se okrećete nama", rekoše. Te reči odzvanjale su mnogo jačom optužbom nego što sam nameravala. "Vama treba novac."

"Mi smo, zapravo, već u fazi razvoja i primene", reče Leander. "Koristeći stipendiju Istraživačkog centra u Tarzi, napravili smo motore za dalekometne svemirske brodove, opravljene i doterane obične šatlove i linijske brodove. Teorijski, bilo bi nam dovoljno nekoliko tona pogonskog goriva da za nekoliko nedelja pređemo

sistem, sasvim udobno..."

Čarls ispruži ruke kao da preklinje. "To jedva da je početak. Obim onoga što smo saznali je ogroman", reče, kao da se još obraća samo meni. "Možda ne znamo sve..."

"Sasvim sigurno ne znamo", odvrati Leander.

"Ali smo otvorili vrata", završi Čarls. "Ne govorimo vam ovo da bismo dobili sredstva. Moja je dužnost kao Marsovca da izvestim vođe prve prave marsovske vlade. Pošto sam to učinio, na vama je da odlučite kuda ćemo dalje."

"Dobro, mladiću", reče Ti Sandra. Ona nije bila mnogo starija od Čarlsa ili mene, ali njeno ophođenje nije izgledalo neprikladno. "Pružate nam svemir na tanjiru. Jesam li u pravu kad to kažem?"

Leander je počeo da govori, ali Čarls ponovo uze reč, ostavivši sedokosog naučnika da se lažno smeška i uzbuđeno maše rukama.

"Možemo da upriličimo demonstraciju", reče Čarls. "Nešto malo, ali ubedljivo. Možemo učiniti da oblaci pare na orbiti eksplodiraju kao velike rakete za vatromet. Bez štete, bez mnogo opasnog zračenja, ali..."

"Zemlja bi mogla pomisliti da se događa nešto neobično", upozori Leander.

Ti Sandra pusti ramena i sklopi ruke u krilu. "Ne treba nam velika, očigledna demonstracija", reče. "Volela bih da drugi naučnici pregledaju vaš rad. Mi odabiramo naučnike. Onda razmišljamo o sledećem koraku."

"Mislimo da je važno voditi računa o bezbednosti", reče Čarls, a njegovi saradnici odlučno klimnuše glavama.

"Oh, da", reče Čindžija Park Amoj.

"Neki delovi našeg rada veoma su istančani, a imali smo i malo sreće", reče Čarls. "Ali većina onog što znamo poznata je i naučnicima na Zemlji. Možda im neće mnogo trebati da razrade nekoliko pretpostavki..."

"Zar neće biti bolje ako svi znaju?" upita Ti Sandra.

"Mislim da neće", odgovori Vinkelman, koraknuvši napred. "Zemlja bi to upotrebila da ostatak Trojne federacije primora da čini što ona hoće."

"Zar ne bismo mogli da se branimo?"

"Još nema odbrane", reče Čarls. "Trebalo da shvatite pojedinosti da biste razumeli zašto. Upotreba toga kao oružja istinski je zastrašujuća. Daljinsko pretvaranje materije u kontramateriju... Nema odbrane."

"Odakle potiče sva ta energija?" živahno upita Ti Sandra, kao da joj je neka nova sumnja ulila nadu da je sve ovo izmišljotina. "Tvrđite da možete prekršiti osnovne zakone fizike?"

"Ne", odgovori Leander. "Samo malo štimujemo knjige. Ovde dodamo, tamo oduzmemo. Račun je tačan."

"Gospodine Leander, koja je vaša pripadnost?" upita Ti Sandra.

"Ja sam takođe bivši Kejletet", odgovori on.

"Svi ste potpuno raskinuli s Kejletetima?"

Grupa klimnu glavom. "Niko od nas ne veruje Ahmedu Kraunu Najdžeru", reče Vinklemna.

"Trebalo li vam još novca?" upitah.

"To zavisi od vlade", odgovori Čarls. "Od vas."

"Ni najmanje", rekoše. "Nemamo nikakvu predstavu o tome šta vam je potrebno, ili šta..."

Glas mi je posustajao. Ti Sandra me uhvati za ruku i steže je. "Trebalo nam vremena da razmislimo. I da proučimo dokumenta. Verujem da bi trebalo pozvati ostale naučnike da nas posavetuju. Zasad nema demonstracija. A sigurna sam da će se moja potpredsednica složiti sa mnom da svi vi treba ozbiljno da se pozabavite praktičnom primenom svojih otkrića, kao i sastavljanjem novog izveštaja."

"Imamo takav izveštaj, s detaljnim planovima", reče Leander.

Ti Sandra odlučno odmahnu glavom. "Ne sad, molim vas. Ionako ću noćas imati košmarne snove. Vratimo se svojim dužnostima, svojim muževima... Svojim ličnim mislima. I", dodade ona, "svojim molitvama."

Čarls pruži ruku, kao i ostali, pa se svi rukovasmu. "Nećemo ništa raditi bez vladine saglasnosti", reče Vinkelman dok nas je pratio do vrata i niz tunel iza njih.

"Ne", reče Ti Sandra. "Sasvim sigurno nećete."

Ti Sandra me je pozvala u svoje odaje, u rektorski apartman, i

ponudila me šoljom čaja pred spavanje. Lice joj je bilo sivo dok je sipala. "Jednom sam usnila", reče, "da mi je prišao divan muškarac i spustio mi ćup zlata u krilo. Trebalo je da budem veoma srećna."

"A nisi?" upitah.

"Bila sam prestravljena. Nisam želela tu odgovornost. Rekla sam mu da ga uzme natrag." Ona se uspravi i zagleda se u sobu. Ovde je, pre mnogo godina, rektorka Konor naredila proterivanje studenata, izazvavši naš protest.

"Ti poznaješ Čarlsa Frenklina?" upita ona.

"Bili smo ljubavnici, nakratko", odgovorih.

Ti Sandra blagonaklono klimnu glavom na to priznanje. "Ja sam imala četiri ljubavnika pre Pola. Nijedan od njih nije mnogo obećavao. Čarls Frenklin mora da je bio nešto."

"Bio je sladak i oduševljen", rekoh.

"Ali ti ga nisi volela."

"Mislim da jesam", odgovorih, "ali sam bila vrlo zbunjena."

"A da si stupila s njim u zakonitu vezu?"

"Pitao je", rekoh.

"Oh?" Ti Sandra sede na kauč pored mene, pa smo neko vreme pijuckale čaj u tišini. "Molim te, reci mi da ovi naučnici pričaju glupe viceve."

Nisam odgovorila.

"Gospođo potpredsednice", reče ona, "život postaje korpa govana."

"Ne trešanja", odvratih.

"Sranje", žustro ponovi ona. "Mi smo samo deca, Kaseja. Nipošto ne možemo da kontrolišemo ovoliko moći."

"Ljudi nisu spremni?"

Ona frknu. "Ne govorim o celom čovečanstvu. Govorim o nama - običnim Marsovcima. Užasavam se onoga što Zemlja može učiniti ako otkrije, i onoga što mi možemo učiniti zauzvat..."

"Ako oni..."

"Da", odgovori ona pre no što sam završila.

"Trebalo to da posmatramo s vedrije strane", rekoh.

Ona pređe preko toga, odmahnuvši rukom i stresavši ramenima. "I svih ovih godina, Čarls Frenklin ti nikad nije rekao? Ti si mu pisala,

postavljala pitanja, zar ne?"

"Jednom", odgovorih. "Na ujakov nagovor. Čarls mi je rekao da radi na nečem veoma važnom, ali da će to... da to može izazvati mnogo političkih neprilika. Rekao je, zapravo, da stvari neće postati ništa lakše. Mislila sam da preteruje."

"Da li bi trebalo da nasamo porazgovaramo s Čarlsom Frenklinom, ili sa Stivenom Leanderom?"

"Mislim da je Čarls glavni."

"Je li on mudar, Kaseja?"

Nasmešila sam se i odmahнула glavom. "Ne znam. Nije bio mnogo mudar kad smo bili mlađi. Uostalom, nisam ni ja."

"Zabrinjava me uplitanje Kejletetovih", reče Ti Sandra. "Ne bi me začudilo da Ahmed Kraun Najdžer zna više nego što ovi naučnici tvrde da zna. A ukoliko zna, iskoristiće tu informaciju. Saterali smo ga u ćošak. Na Marsu nije nikud dospeo. U stisci je, politički i finansijski."

"Nemamo vodič za čuvanje vladinih tajni", rekoh. "Kome da verujemo?"

"Da verujemo! Ja ni samoj sebi ne verujem." Ti Sandra napravi tužno lice. "Nek nam svima Bog pomogne."

Te noći sam ležala pored Ilaje, gledajući ga kako spava. On je skoro uvek čvrsto spavao, kao dete; zamišljala sam kako mu je glava puna uspomena na iskopine, razmišljanja o poslu koji tek treba uraditi na brazdama... Zavidela sam mu toliko da su mi na oči navirale suze detinjastog gneva.

Podelili smo čašu portoa i malo svežeg sira, proizvedenih u porodicama Erzulovih i poklonjenih novoj vladi. On se šalio na račun beskrajnih povlastica koje uživaju ljudi u središtu; ja nisam odgovarala, pa me je upitao zašto sam tako sumorna. "Sve ide kako treba", rekao je. "Zaslužujete čestitke, svi odreda."

Probala sam da se osmehnem. Pokušaj nije bio osobito ubedljiv.

"Da li će ti smetati ako malo ispitujem?" upita on, približivši mi se na krevetu.

Odmahnula sam glavom.

"Čula si nešto uznemirujuće", reče. "Nešto što ne možeš da mi

ispričaš."

"Volela bih da mogu", rekoh usrdno. "Tako su mi potrebni savet i mudrost."

"Je li nešto opasno?"

"Čak ni to ne mogu da ti kažem", rekoh.

On se spusti na veliki krevetski jastuk, stavivši ruke pod glavu. "Biće mi drago kad..."

"Budeš dobio natrag svoju ženu?" upitah brzo, posmatrajući ga prekorno.

"Ne", smireno reče Ilaja. "Pa, zapravo, da." Nasmešio se. "Trik pitanje. Još te nisam izgubio."

"Da", rekoh, neuspokojena, "ali ja ne mogu da idem s tobom na iskopavanja. Retko provodimo vreme zajedno. Volela bih da sam čitavo vreme s tobom. Smučili su mi se sastanci, večere, propaganda i to što me nazivaju 'babicom Novog Marsa'."

Ilaja nije hteo da mi odbrusi. To me je još više naljutilo, pa sam skočila iz kreveta, žustro koračajući gore-dole duž kraćeg zida sobe, dižući pesnicu prema tavanici. "Bože, Bože, Bože!" vrištala sam. "Ja neću to, meni to ne treba!" Ponovo sam se ustremila na njega, ispruženih ruku i prstiju povijenih kao veštičje kandže. "Držali smo stvari pod kontrolom! Sve smo mogli sami da uradimo! Ovo samo toliko pogoršava stvari."

Ilaja me je bespomoćno gledao. "Želeo bih..."

"Ali ne možeš!"

Jednostrana vika se stišala i ja se sručih niza zid, savijenih kolena, prazno zureći u jedan ugao kreveta. Ilaja je kleknuo kraj mene, s rukom na mom ramenu. Potom, kao nekakvo izvinjenje, na silu sam vodila ljubav s njim. Moja lažna predstava nije, izgleda, bila dovoljna. Čvrsto sam se prislonila uz njega, pa smo pričali o vremenu posle isteka mandata privremene vlade.

Rekla sam da želim učiteljsko mesto u nekoj nezavisnoj školi, a on me je uveravao da neće biti kraja takvim nameštenjima. Treba samo da zatražim. "Babica Novog Marsa", reče on nežno. "Pristaje, zaista. Nemoj se ljutiti na sebe."

Gledala sam ga kako tone u san, razmišljajući o vremenu kad ćemo imati decu, pitajući se da li će to vreme ikada doći.

Bilo je lako zamisliti do čega bi mogla dovesti tolika moć. Likovi Ahmeda Krauna Najdžera i Fričajld Dobl, vođa bez mudrosti, uspomene na snažnu, pribranu Zemlju; kako bi se oni osećali da znaju da mladi, naivni, opasni Mars ima takvu moć?

Možda već znaju i imaju spremne planove, a mi ne možemo učiniti ništa.

Olimpljani su podigli malu, udaljenu laboratoriju u Melan Dorsi, iskoristivši sopstveni novac i komad zemlje koji je poklonila PG Klajn. Melan Dorsa je zemljište prošarano kraterima, s juga odsečeno plitkim kanjonima i pokriveno niskim dinama. Tu je bilo malo vode i još manje nalazišta.

Čak i na Marsu, to je bila pustinja.

Sama sam otišla da vidim demonstraciju. Ti Sandra imala je hitan sastanak u Jeliseju, da podstakne podršku novoj vladi među iznenada uznemirenim predstavnicima i kod jednog oblasnog guvernera ograničenih sposobnosti i slabe pameti. Pouzdala se u mene da budem njene oči i uši, ali sam takođe osetila da se užasava onoga što bi nam mogli pokazati, veličine tog neočekivanog i neželjenog dara. Ja nisam bila ništa hrabrija od Ti Sandre, ali sam možda imala manje mašte.

Sa mnom su u šatlu sa MUS-a leteli Čarls i Stiven Leander. Šatl je nosio vladine oznake - zastavu i 'SRM 1' kao znak da prevozi veoma značajne ličnosti. Trebalo je da se sastanemo s dva nepristrasna naučnika iz porodica Jamaguči i Erzul, koji će iz Rubikon Sitija zasebno doleteti u laboratoriju u Melan Dorsi.

Kroz Melan Dorsu nisu prolazili vozovi, nije bilo nijedne stanice u krugu od četiri stotine kilometara oko laboratorije, a Čarls me je upozorio na to da tamo nema mnogo udobnosti.

Prekorno sam ga posmatrala. "Raskoš mi nije mnogo važna, pogotovo ne sada", rekoh. Leander oseti naelektrisanu atmosferu i navlaš stade da posmatra predeo koji je promicao nekoliko desetina metara ispod nas. Letelica je prešla iznad niskog grebena, zatim nastavila da se penje kako bi izbegla oluju rasute prašine.

Čarls trepnu, iznenađen mojim tonom, zatim se maši za pločicu. "Treba mnogo toga da nadoknadimo."

"Pročitala sam vaše izveštaje", rekoh. "Veći deo toga umnogome prevazilazi moju moć shvatanja."

Čarls klimnu glavom. "Zamisli su, međutim, sasvim jednostavne."

On stisnu usne i uzvi jednom obrvom. "Jesi li spremna da ponešto veruješ na reč?"

"Moraću, zar ne?"

"Da."

"Onda prepostavljam da sam spremna."

"Ljuta si."

"Ne na tebe lično", rekoh.

Leander odveza pojas i ustade. "Idem napred da bolje vidim", reče. Nismo obraćali pažnju na njega. On sleže ramenima i sede tamo odakle nas nije mogao čuti.

"Nisam to mislio. Ljuta si zato što ti prebacujemo toliko odgovornosti."

"Da."

"Voleo bih da smo to mogli izbeći."

"Ti si hteo da promeniš svemir, Čarlse."

"Hteo sam da razumem. U redu, hteo sam da ga promenim. Ali nisam hteo da prebacim odgovornost na tebe."

"Hvala ni na čemu."

Čarls se povuče unazad i odvrati pogled, povređen i ljut. Pločica mu je ležala u krilu. "Molim te, budi pravedna, Kaseja."

"Znaš", rekoh, a u tom trenutku pravednost mi nije bila ni na kraj pameti, "vi ste pokvarili naše pokušaje na Zemlji. Vi Olimpljani. Zbog vas su svi postali tako uznemireni... Podvrgli ste nas takvom pritisku - a mi nismo razumeli čak ni šta nameravate."

"Nameravamo?" On se zakikota. "To ni sami nismo znali. Očito su neke stvari bile jasnije ljudima na Zemlji nego nama."

"Možda", rekoh. "Jeste li mislili da sve to možete uraditi u vakuumu?"

On zavrte glavom. "Vakuumu?"

"Etika, Čarlse."

"Oh... Etika." Lice mu je pocrvenelo. "Kaseja, sad si vrlo nepravedna."

"Mani sad nepravednost. Da li ti znaš kako će se ovo odraziti na

nas?"

"Kakvu bih odluku mogao da donesem? Da se povučem iz znanja? Kaseja, pokušao sam da budem etičan i otvoren koliko god mogu. Cela naša grupa se drži vrlo visokih merila."

"Zato ste i radili za Kejletete."

"Oni nisu - nisu bili - hulje. Čim je Ahmed Kraun Najdžer došao, spremili smo se da zatvorimo radnju. A Kejleteti su nam, zapravo, i pomogli. Uz podsticaj sa Zemlje. Kraun Najdžer se manje brinuo oko onoga što mi možemo da mu ponudimo nego oko toga da zadovolji svoje šefofe na Zemlji."

"Otišli ste kad su oni obustavili finansiranje."

"Ni pre toga im ništa nismo rekli."

Nasmešila sam se. "Jesi li siguran da oni nemaju vaše rezultate negde pod ključem? Pre Krauna Najdžera?"

"Moguće je. Ali ako pregledaju taj materijal, neće imati pojma šta smo otad otkrili. Odvešće ih na pogrešan trag. Istraživali smo mnogo slepih kanjona, Kaseja. Zemlja još luta po slepim kanjonima."

Nekoliko časaka nisam imala šta da kažem. Zatim moj gnev splasnu i ja se stresoh. "Čarlse, zar te nije strah?"

On obazrivo razmisli, gledajući u mene. "Nije", reče. "Vi ste doveli našu kuću u red, Kaseja - ili je bar na putu da bude dovedena u red. Odgovorna vlada..."

"U povelju, neusaglašena, krhka i nova. Ne znamo čak ni to da li privremena vlada može glatko prerasti u izabranu vladu. To još nismo isprobali, Čarlse."

"Pa", reče on. "Imam poverenja u vas."

"U Mars?" upitah, obgrlivši se rukama kako bih savladala drhtavicu. On pruži ruku da me dodirne, a ja mu uputih ubistven pogled. On povuče ruku. "Čarlse, vi nam dajete moć da uništimo neprijatelje, a mi ne znamo ni ko su naši neprijatelji. Zemlja ima vrlo prefinjene načine da nas ubedi... a ono što vi nudite jeste macola!"

"Mnogo više od toga", tiho odgovori Čarls. "Ogromne zalihe moći, daljinsko upravljanje izvorštima. Ograničeni smo na mnogo načina, ali to ne znači da ne možemo da se branimo bezmalo od svega."

"Pretnjom, možda. Možete da pretvorite materiju u antimateriju. Daljinski. S veoma velike udaljenosti. Savršeno precizno."

On klimnu glavom.

"Mogli bismo da spržimo Zemljine gradove. Vi ste vratili užas dvadesetog veka."

On se namršti. "To je melodramatično", reče.

"Misliš li da bi se Fričajld Dobl ustezala da zloupotrebi takvu moć?"

Čarls reče: "Ja znam da će te je vi mudro upotrebiti. Ne bismo vam ni rekli kad bih mislio drugačije."

Na trenutak sam ostala bez reči. Mahala sam rukama i najzad uperila prst u njega, ne znajući da li da se smejem ili da vrištim. "Bože moj, Čarlse, drago mi je što sam na tebe ostavila takav utisak! Možda ja jesam svetica. Ali šta ćemo sa onima koji će doći posle - pokolenjima posle?"

"Mnogo pre toga, svi će znati. Postojeće ravnoteža. Vidi, Kaseja, to je nevažno..."

"Ja to ne vidim", promucah.

"Nevažno je zato što je znanje tu i ono neće nestati." Lice mu je dobilo umoran izraz. "Nema mira, nema kraja novom i zastrašujućem u ovom životu."

Ugrizoh se za jezik da ne bih rekla: Filozofija kasno stiže, Čarlse.

"Znam", nastavi on. "Godinama sam o tome razmišljao. Šta se zbiva kad upotpunimo teoriju, pitao sam se, i pronađemo način da uđemo u Bel kontinuum. Da upravljamo deskriptorima. Svi smo o tome brinuli."

Leander se vratio i seo, gledajući između nas. "Jesmo li postigli dogovor?" upita.

Slabunjavo sam se nasmejala i odmahнула glavom. "Ružni snovi", odgovorih.

Čarls reče: "'Oh, Bože! I da sam stešnjen u orahovoj ljusci, smatrao bih sebe kraljem beskrajnog prostranstva, kad ne bih imao ružne snove.'"

"Mnogo držimo do tog citata", reče Leander, smeštajući se na sedištu. "Svemir jeste zatvoren u orahovu ljusku. Rastojanje i vreme ne znače ništa, osim kao varijacije u deskriptorima. Znajući to, mogli bismo da budemo kraljevi beskrajnog prostranstva."

"A ružni snovi?"

Leanderov izraz iznenada postade strog, čak tužan. "Čarls me je isturio napred zato što sam pristao na tu ulogu i zato što me birokrate bolje prihvataju. To ne znači da sve vreme mogu da budem obziran. Zajedno smo u ovome, gospođice Madžumdar. Vi možete s visine da nas optužujete za naivnost i intelektualnu obest, a da nam ne kažete ništa o čemu nismo već hiljadu puta nasamo promišljali."

"Ne nagađaj, Stivene", reče Čarls. "Kaseji nisu potrebna takva uprošćavanja."

Leander se obuzda s očiglednim naporom, vedro se nasmeši i reče: "Izvinjavam se. Samo mislim da isticanje 'ružnih snova' ukazuje na nedostatak mašte."

"Zašto predsednica nije došla s tobom?" upita Čarls. "Ovo bi trebalo da bude važnije."

"Nastao je veliki problem. Ako ga ona ne reši, tkanje bi se moglo rasplesti, a onda neće biti ustavotvorne vlade da odluči šta će s vašim radom. Meni je poverila da joj saopštim ono što se dogodi."

"Ona se plaši, zar ne?" upita Čarls.

Šmrknula sam.

"Video sam to u njenim očima", reče Čarls. "Ona stvari posmatra u ljudskoj veličini. Oseća se nelagodno pred ovolikom bezgraničnošću."

Klimnula sam glavom. "Možda."

"A ti? Možeš li da prevaziđeš strah i posmatraš detinjim očima?"

"Ne očekuj previše, ni prebrzo, Čarlse", rekoh.

Ogledno područje bilo je opremljeno privremenim skloništem za dvadeset ljudi, koje su prethodnog dana izgradili arbajteri. Bilo je prisutno četvoro Olimpljana - Leander, Čarls, Čindžija i Rojs - pri čemu su Čindžija i Rojs doleteli još pre no što je sklonište završeno, kako bi pripremili uređaj.

Predeo oko tog mesta bio je ogoljen, kao što sam ga se sećala iz video-projeksija s areoloških časova na drugom stepenu. Melan Dorsa nije imala dramatičnu brazdu, ni boju Sinaja, ni fosile, ni minerale...

Jedan sat pošto smo stigli, u drugom šatlu doleteli su naučnici koje smo odabrali da prisustvuju demonstraciji. Ulrich Zenger i Džej

Kasares bili su vatrene pristalice ustava, s besprekornim akademskim akreditivima. Oni su bili profesori teorijske fizike s Univerziteta u Ikariji, nezavisne istraživačke škole koju je osnovalo šest PG. Predstavili smo se jedni drugima u skloništu, a Čarls ih je odmah obavestio o opitu.

Samo ogledno mesto nalazilo se ispod šatorske kupole u kojoj nije bilo pritiska. U punim odelima, Čarls, Čindžija, Rojs, Zenger, Kasares i ja prešli smo iz skloništa u kupolu. Čarls izvadi cilindar čistog vodonika koji su spremili i doneli Zenger i Kasares, pa ga obazrivo postavi na uprtač koji je visio s vrha kupole. Zenger i Rojs zatim iznesoše neutronske brojač i ostalu opremu. Arbajteri su snimali pripreme na videu.

"Šta ćemo videti?" upita Kasares Čarlsa dok su vršene poslednje provere.

"Proučili ste naše teorijske radove i shvatate šta tvrdimo da smo uradili?" uzvratila Čarls.

Kasares klimnu glavom.

"Jeste li ubeđeni?"

Kasares odmahnu glavom. "To je zadržljivo, ali ja se opirem zameni paradigmi."

"Postoji li ma kakav način da vaš cilindar s vodonikom proizvede energiju?"

"U njegovom sadašnjem stanju, ne", odgovori Kasares.

"Mi ćemo ga naterati da proizvede veliku količinu energije."

Vratili smo se u sklonište, skinuli odela i pridružili se Leanderu i Zengeru u prostoriji za opremu. Ovde su nas, ponovo, dočekali širok čelični sto i beli mislilac bez pripadnosti. Nekoliko malih, crnih kutija bilo je privezano za mislioca optičkim kablovima.

Leander upita mislioca da li sva oprema ispravno radi. Mladićkim glasom, ovaj odgovori da je sve u redu.

Čarls sede na hoklicu pored stola. "Naš mislilac obezbeđuje interfejs s misliocem Kvantne Logike, koji se takođe nalazi u kutiji. Oboje su na Marsu uzgajali Marsovci."

"Ko?" upita Zenger, vidno zainteresovan za ovaj tok stvari.

"Ja", odgovori Leander, "i Deni Pinčer. Na Istraživačkom univerzitetu u Tarzi."

"Samo zbog toga je vredelo doputovati", reče Zenger. "Ako su mislioci stabilni i produktivni."

"Odani su i ne naročito moćni", odgovori Leander. "Deni i ja sad uzgajamo bolje. Verovatno smo prekršili nekoliko zakona, praveći ih onako kako smo ih pravili, ali bila nam je potrebna KL kontrola nad uređajem, a iscrpili smo sve zakonske mogućnosti da nabavimo KL mislioca."

Zenger klimnu glavom. "Nastavite, molim vas", reče.

"Naš rad je donekle podstaknut prilično čuvenom naučnom tajnom. Svi smo proučavali nesreću u Ledenoj Jami. To je bilo pre skoro pedeset godina. Naučnik sa Meseca, po imenu Vilijem Pirs, pokušao je da smanji temperaturu malog uzorka atoma bakra na apsolutnu nulu. Uspeo je, s kobnim posledicama. Pirs i njegova žena su poginuli. Jedan posmatrač je uspeo da pobegne, ali bio je teško povređen. Pećina Ledena Jama postala je neshvatljiva praznina."

Zenger je izgledao ravnodušan. "Pa šta ćete onda da uradite s našim vodonikom?" upita. "Da ga pošaljete u zemlju čuda?"

"Nikad nismo ponovili njegov eksperiment", reče Kasares. "Nikad nije dokazano da je dosegnuta apsolutna nula. Možda se dogodilo nešto drugo."

"Mi znamo da je postignuta nulta temperatura", reče Čarls.

Zenger je savio usnu i prstima lupkao po doručju stolice. "Kako znate?"

"Zasad, bez pojedinosti", odgovori Leander.

"Jedan deo vodonika iz cilindra pretvorićemo u kontramateriju", reče Čarls. "Reakcija između običnog vodonika i kontravodonika proizvešće neutrone, gama-zrake i toplotu."

"Hajde da to uradimo", nestrpljivo reče Kasares.

Čarls sede pored mislioca. Iznad bele kutije bila je projektovana kontrolna tabla. "Mislilac utvrđuje koordinate deskriptora za uzorak", reče on. "Deskriptori ne upotrebljavaju apsolutne mere ni koordinate. Svaki prostorvremenski deskriptor relativan je u odnosu na deskriptore posmatrača. To nam unekoliko olakšava posao. Kad pronađemo uzorak, možemo to potvrditi ispitujući ostale deskriptore, koji će nam reći od čega je napravljen uzorak... I znaćemo da smo pomakli ono što želimo da pomaknemo."

"Nećete da nam kažete kako se to radi", reče Zenger, pokazujući na uređaj. "Ali vi to radite, ma šta to bilo, daljinski... Koja je vaša maksimalna daljina?"

"Ni o tome se danas neće razgovarati", reče Leander. "Žao mi je."

Zenger se okrete ka meni, turobnog lica. "Ne možemo da damo procenu ukoliko nemamo dovoljno informacija."

"Zatražili smo od grupe da izvesne podatke ne otkriva", odvratih.

Zenger uvuče bradu i odmahnu glavom. "Pozvali ste nas da damo stručno svedočenje, ali ako nas držite u neznanju, isto tako možete zadiviti i par šimpanza."

Kasares je bio manje zajedljiv. "Hajde da vidimo ono što ima da se vidi", reče. "Ako proizvedete energiju iz našeg uzorka, imaćemo nešto zanimljivo. O tajnama možemo kasnije da raspravljamo."

Jedan deo mene nadao se većoj dramatici. U tom sobičku bilo je iščekivanja, radoznalosti, sumnjičavosti - ali vrlo malo dramatike. Čarls nije pokušavao da proizvede emotivni učinak. Umesto toga, on je brzo i tiho radio sa Leandrom. Obojica su dala uputstva misliocu, i mi besmo pozvani da posmatramo.

Ekran iznad mislioca prikazivao je trodimenzioni dijagram cilindra, pun boja koje su pokazivale promenu temperature. Cilindar se, objasni Čarls, još hladi do temperature okoline, oko minus šezdeset stepeni Celzijusa. Gas u cilindru se lagano zgušnjavao.

"Naboj ostaje očuvan, razume se", reče Leander. "Ne možemo da zamenjujemo naelektrisane čestice izuzev u paru s česticama istovetnog suprotnog naboja. Neutralni atomi i molekuli su savršeni za to. Deskriptori koji razlikuju kontramateriju i materiju povezani su s drugim deskriptorima koji opisuju spin čestice i vremensku komponentu. Mi moramo ući u sve te deskriptore istovremeno. Ishod je pretvaranje koje ne narušava nijedan zakon fizike. Ali pošto će se materija sudariti s kontramaterijom, energija će biti oslobođena."

"A kako menjate deskriptore?" upita Kasares.

Čarls se nasmeši bezmalo stidljivo. "Žao mi je. Još ne mogu to da kažem."

Zenger reče: "Pa šta onda ima da se procenjuje? Možete nam pokazati sjajan mađioničarski trik. Sve je možda namešteno..."

"Nadamo se da imate dovoljno poverenja u naš ugled da

prihvatite kao verodostojno ono što budete videli", reče Leander.

"Ne možemo doneti sud bez procene teorije koja stoji iza toga", reče Kasares, skrstivši ruke. "Nauka se zasniva na ponovljivim rezultatima. Ako je samo jedna grupa uradila nešto i došla do rezultata, to nije nauka. Ono što sam dosad čuo nije ohrabrujuće."

Čarls pogleda između nas, vidno razočaran. "Ja bih vam smesta rekao sve što ima da se kaže, ali, iz očiglednih razloga, to zavisi od potpredsednice Madžumdar."

Osećala sam se sasvim izvan svog elementa, ali nisam smela dozvoliti sebi da budem neodlučna. "Ključni delovi teorije moraju ostati poverljivi", rekoš.

Čarls ispruži ruke: Šta mogu da radim?

Zenger i Kasares odmahnuše glavama. Zenger najzad mahnu prstima, kao da odbacuje ono što sam kazala, ali reče: "U redu. Ne dopada mi se, ali pokažite nam šta ima da se vidi, a kasnije ćemo raspravljati o pojedinostima."

"Hvala", odvrati Čarls. Klimnuo je glavom Leandru. "Da projektujemo uzorak onako kako ga vidi naš mislilac."

Leander dodirnu nematerijalnu kontrolnu ploču. Pojavi se površina sa uzvišenjima i udubljenjima, a strelice su igrale od uzvišenja do uzvišenja i najzad se zaustavile na jednom od njih, koje je smesta naraslo. Pojavi se mala, crvena kocka, a u kocki plave linije ocrtaše cilindar. Zatim se cilindar ispuni bojama, a unutar boja su se svetleći brojevi i grčka slova kretali nalik movama u boci.

"KL mislilac procenjuje uzorak", reče Čarls. "Sad je sve u rukama mislioca. Za nekoliko sekundi trebalo bi da vidimo kako se u uzorku proizvodi energija."

Pogledali smo kroz prozor; okačeni cilindar pod kupolom nije se mogao videti, osim na vid-projekciji. Soba se ispuni zavijanjem, razgovetnim pucketanjem, tutnjavom i hukom. "To se sreću atomi materije i kontramaterije", objasni Čindžija, podešavajući zvuk. "Odskaču unaokolo po cilindru. Cilindar se zagreva i..." Njeni prsti pratili su nov dijagram na slici. "Evo proizvodnje gama-zraka. Očekujemo uspeh od oko deset posto, i pomalo interakcije sa bocom, naravno... Sad protok neutrona."

"Dosad smo stvorili oko trilion molekula kontravodonika", reče

Čarls. "Reakcija je proizvela oko pedeset četiri džula."

"To bi trebalo da bude dovoljno", reče Zenger. "Izgleda da ima toplote i neutrona."

Čarls reče Leandru da obustavi eksperiment. Leander dodirnu kontrolnu tablu, a crvena kocka i dijagram nestadoše.

"Razmišljali smo i o načinima da poboljšamo učinak", reče Čarls. "Možemo polovinu molekula u cilindru da pretvorimo u kontramateriju, s oblikom koji se uklapa sa običnim vodonikom. Pritisak ambiplazme gurnuće odbegle molekule i čestice u najpovoljniji položaj za dalju interakciju. Nastalo bi devedeset posto uništenja. Ali to bi u paru pretvorilo cilindar i jedan deo uređaja i kupole."

Zenger klimnu glavom. "Koliko možemo da prosudimo, izgleda da ste uradili nešto zanimljivo."

Čarls reče: "Poslaćemo arbajtera da ukloni cilindar i vrati ga u zadnji deo laboratorije. Možete daljinski da ga pregledate."

Zenger reče: "Pretpostavljam da ga ne možemo poneti sa sobom?"

Sve glave se okretoše prema meni. "Treba da ostane ovde", rekoh.

"Veoma uzbudljivo, zaista", jednostavno odvrati Zenger.

Arbajter je premestio cilindar u izolacionu kutiju iza laboratorije. Dok su ga Zenger i Kasares pregledali, tiho mrmljajući među sobom, Čarls je seo naspram mene u niši za ručavanje. Ja sam muljala viljuškom po neprimamljivoj činiji nanohrane.

"Malo razočaranje?" upita on.

"Nipošto", rekoh, podigavši pogled za koji sam se nadala da izražava smireno dostojanstvo. "Nisam očekivala trojstvo."

On se ovlaš nasmeši. "Čitala si i istoriju. Hoće li ti smetati ako jedem s tobom?"

Odmahnula sam glavom. On se vrati sa svojom činijom. Gotovo sam bila završila, ali on je očito hteo da razgovara.

"Je li ti još mrsko ono što smo uradili?" upita.

"Ništa od toga mi nikad nije bilo mrsko", odgovorih.

"Ne", reče on, tonom između tvrdnje i pitanja. "Postajaće samo

sve teže."

"To si rekao pre mnogo godina."

"Jesam li bio u pravu?" upita on.

"Bio si u pravu."

On okusi kašu, iskrivi lice i ispusti viljušku u činiju. "Nije najbolja", reče. "To je običaj. Naučnici na Marsu moraju da jedu ustajalu nanohranu. To ima neke veze s kreativnošću. Sećaš li se užasnog vina u TrQs Haut MQdoc-u? Još žalim zbog toga."

"Zbog vina", pojasnih.

"Ne samo zbog vina."

Nagnula sam glavu na stranu, rešena da izbegnem tu temu, i izvukla pločicu. "Imate li još neku demonstraciju? Ova..."

"Neće zadiviti političare. Znam. Možemo da pretvorimo Olympus Mons u paru, ako želiš."

Za trenutak nisam mogla da ocenim da li se šali. "To bi bilo... zrelo", rekoh.

Čarls se nasmeja i poigra sa svojom činijom, nagingujući je prstom. "Možemo da učinimo mnogo više. Kako Stiven reče na putu ovamo, možemo da izgradimo superefikasan motor na kontramateriju, s visokim ubrzanjem, bolji od najboljih koje Zemlja može da napravi. Možemo ga ugraditi u običan linijski brod Sunčevog sistema i zujati unaokolo kao osice. Obični planete za nekoliko meseci umesto nekoliko decenija. S potpuno opremljenom inženjerskom fabrikom, možemo sve sastaviti za šezdeset ili sedamdeset dana."

"Takav brod bio bi veoma svetao, vidljiv kroz ceo Sunčev sistem", rekoh. "Šta veliš na nešto što ne bi uznemirilo Zemlju?"

Čarls spusti laktove na sto. "Naravno", reče. "Stiven i ja smo nameravali da napravimo izvestan broj demonstracija, različitog stepena savršenstva. Od stručnih do prostačkih. Da ih pokažemo."

Bio je malčice neozbiljan, s obzirom na prirodu problema, ali ja sam se umorila od toga da ga prekidam. "Još nisam dovoljno učena u fizici", rekoh.

"Zaista bi trebalo da budeš", prekore me on. "Ja to ne koristim, ali mogu da preporučim dobro pojačanje. Marsovske proizvodnje."

"Ne, hvala. Ne sad." Uverila sam se da nas ostali još ne mogu čuti. "Ali radoznala sam. Kako ste uspeli sve ovo?"

Čarls se naže napred, detinje vedrog i uzbuđenog lica, i spusti ruke na sto. "Oduvek sam se hvatao ukoštac sa glupim problemima - istinski velikim problemima. Glupo je hvatati se ukoštac s njima, jer se mnogi od njih vraćaju u jezik kojim su bili postavljeni - a to je uzaludna potraga.

Ali jedan problem se činio stvarno velik i stvarno zanimljiv - suštinski. Matematika je moćna. Možemo da napravimo jednačine koje koristimo kao alatke da opišemo prirodu. Možemo ih koristiti da predvidimo šta će se dogoditi. Šta daje matematičari takvu moć? Bile su mi potrebne godine da dođem do zaključka, a kad sam došao do njega, nikom nisam rekao - zato što je zaključak bio tako jednostavan, a ja suviše mlad, i nije bilo načina da išta dokažem.

I tako sam čekao. Proučavao sam Ledenu jamu, sve što sam mogao da pronađem o Vilijemu Pirsu i njegovom radu, njegovom kobnom otkriću. Znao sam da se moje jednostavno rešenje uklapa u njegovu teoriju - da ih, zapravo, objašnjava i dopunjuje. Pridružio sam se drugim ljudima za koje mi se činilo da slično misle, radio s njima i podsticao ih... Moje su zamisli dospele u oglednu fazu.

Matematiku sačinjavaju sistemi pravila. Svemir, izgleda, takođe radi po nekom nizu pravila - ne tako precizno, ali mere u prirodi, uostalom, nikad nisu precizne. To je samo po sebi trebalo svima da posluži kao putokaz.

Pravila daju matematičari svojstvo računске mašine. Možemo da napravimo kompjutere, koristeći matematičke pojmove i pravila, zato što je matematika računski sistem. Rad kompjutera ne razlikuje se mnogo od same matematike - to je matematika koja radi u svetlosti i materiji. A matematika je korisna u opisivanju i predviđanju prirode zato što i sama priroda koristi niz pravila. Priroda se ponaša kao da je računski sistem.

Kad vršimo matematičke operacije u svojim glavama, mi pohranjujemo rezultate - i sama pravila - u glavama ili na papiru, ili u drugim vrstama pamćenja. Naši mozgovi postaju kompjuter.

Svemir pohranjuje nalaze svog delovanja u obliku prirode. Ja ne mešam prirodu sa stvarnošću. Na osnovnom stupnju, stvarnost je niz pravila čija međudejstva imaju za ishod prirodu. Deo problema oko pomirenja kvantne mehanike sa makro-pojavama potiče od toga

što se rezultati pogrešno shvataju kao pravila - navika ugrađena u naše mozgove, dobra za preživljavanje, ali ne i za fiziku.

Rezultati se menjaju ako se promene pravila. Naš svemir se davno razvio iz haosa mogućih pravila... Iz jednog izvornog načela ili osnove koja je naprosto ključala od mogućnosti. Nizovi pravila nestali su u haosu, zato što nisu bili dosledni - nisu mogli preživeti u sukobu s čvršćim, smislenijim nizovima. Ne mislim pri tom 'preživeti' u vremenu - oni su se jednostavno ukinuli i poništili u bezvremenoj večnosti. Ali nastali su nizovi pravila koji nisu odmah bili protivurečni, koji su mogli raditi kao samostalne računске matrice.

Oni koji su oštro protivurečili - čija pravila nisu mogla da proizvedu dugoročne učinke - naprosto nisu 'zabeleženi'. Nestali su. Oni čiji su rezultati mogli da stupaju u međudejstva, a da ne protivureče jedni drugima, bar nakratko, preživeli su.

Svemir koji vidimo koristi razvijen, sebi dosledan niz pravila, a pravila matematike mogu se postaviti tako da se više ili manje slažu.

Matematika je računska matrica. Njena moć da opisuje i predviđa nije nikakva zagonetka, ako je posmatrani svemir ishod računске matrice. Nema tajne - osnovni putokaz."

Pažljivo sam ga slušala, pokušavajući da pratim njegovo zaključivanje. Ponešto je bilo sasvim jasno, ali ja nisam mogla da sledim skokove njegove intuicije.

Čarls baci pogled prema tavanici. "Ovo dosad nikom nisam ispričao", reče. "Posmatraš moj teoretski donji veš, Kaseja."

"Nisam postićena", odvratih. "Jedva da i znam šta gledam."

"Mnogo smo lupali glavu oko odgovornosti za otkriće, oko problema koje je teorija deskriptora donela tebi i svima ostalima. Mislio sam da ti kažem nešto više o svojim izgovorima. Bog nije neophodan u svemu ovome - ali to ne znači da ja nisam tragao za Bogom. Jedino što još nisam pronašao ključ. Možda ga uopšte i nema. Ali kad razmišljam o tim stvarima, kad radim na tim problemima, samo tada se osećam vredan.

Lepo sam proživeo život i nisam nikakvo čudovište, ali imam dovoljno emotivnih problema, kao i svako drugo ljudsko biće. Kad radim, ja nadilazim te probleme. Čist sam. To je kao droga. Ne mogu prestati da razmišljam samo zato da bih postao odgovoran i

zaustavio promenu. Potrebna mi je čistota takvog razmišljanja, takvog otkrića. Možda nikad neću doznati ljubav koja iskupljuje, možda nikad neću potpuno razumeti sebe, ali imaću ovo, u najmanju ruku: trenutke kad sam postavljao pitanja o stvarnosti i dobijao smislene odgovore."

"Kad si prvi put pomislio da je tvoja teorija opravdana?" upitah.

"Sakupio sam Olimpljane. Stiven je bio ključan za politiku, naročito kad smo počeli da radimo za Kejletete. Prvo smo ponovili opit Vilijema Pirsaa. Usavršili smo njegov uređaj, poboljšali vlaženje polja, upotrebili jače pumpe za rasipanje sile. Koristili smo manji uzorak atoma. I doveli smo atome do apsolutne nule. Na nultoj temperaturi, Bel kontinuum dobija iste dimenzije kao i prostorvreme. Oni se spajaju. Deskriptori u česticama mogu biti promenjeni."

"To je sve?" upitah.

"To je samo po sebi nešto", odgovori Čarls. "Ali ti si u pravu. To još ne bi bilo dovoljno... Zemlja misli da su deskriptori obični da-ne prekidači. Ali ja sam shvatio da oni ne mogu biti jednostavni. Prvo sam pokušao da razmišljam o njima kao o blago promenljivim funkcijama. Ni to nije uspelo. Oni nisu bili da-ne poluge, ali nisu bili ni blagi talasi. Bili su međuzavisni. Svaki se upućivao na druge. Radili su u mreži. Svaka čestica koja ima masu, sadrži isti broj deskriptora. Ali taj broj nije integralan. Nije čak ni racionalan. Deskriptori se od početka do kraja pokoravaju Kvantnoj logici." On me pogleda pomalo zabrinuto. "Jesam li ti dosadan?"

"Ni najmanje", odgovorih. Osećala sam kako me privlači zvuk njegovog glasa, dečački oduševljen i snažan u isti mah. Deca koja se igraju šibicama. Očaranost vatrom.

"Ako hoćeš da pomakneš deskriptor, najpre ga moraš naterati da postoji", reče Čarls. "Moraš ga izdvojiti iz oblaka mogućih deskriptora, koji su svi međuzavisni. A da bi to uradila, potreban ti je KL mislilac."

"Ali kako dopireš do njih?" upitah.

"Dobro pitanje", odgovori Čarls. "Razmišljaš kao fizičar."

"Meni to više liči na kolače od blata", rekoh.

On se osmehnu i lupnu me prstom po ruci. "Nemoj potcenjivati sebe."

Povukla sam ruku. "Kako?" upitah.

"Kad uzorak atoma spustimo do nule, prostor istih dimenzija oko njega poprima odlike jedne velike čestice, što zovemo Pirsovo područje, ili 'pomičnik'", reče on. "On ima sopstveni naboj, spin i masu, e puta masa izvornog uzorka atoma. Njegova dodatna masa je, razume se, prividna, a odlike su takođe prividne. Ostavili smo tu pseudo-česticu, pomičnik, da lebdi u vakuumu. Otkrili smo da, kad upravljamo pomičnikom, zapravo odabiramo deskriptor, izvlačeći ga iz oblaka i neposredno ga menjajući. Ali ništa se nije događalo. Slučajno smo natrapali na jedinstveni deskriptor identiteta, koji drži česticu odvojenu od svih drugih."

"Dakle?"

"Pomicanje jedinstvenog identiteta moglo je našu pseudo-česticu pretvoriti u ma koju drugu, bilo gde. Sama pseudo-čestica ne postoji stvarno u matrici - matrica je ne prepoznaje. Tako neka druga čestica poprima odlike koje mi odredimo. To može biti usamljena čestica negde daleko - ili sve čestice u jednoj jasno određenoj zapremini."

To gotovo da je imalo smisla. "Pomičnik, prostor istih dimenzija, postaje zamena za ostale. Šta uradite njemu, radite njima."

"Tačno", odgovori Čarls. "Ne postoje čestice, shvataš - ne postoji vreme niti prostor. To su sad samo delovi stare paradigme. Ostali su nam samo deskriptori koji deluju jedni na druge unutar nedefinisane matrice." On pogleda Kasaresa i Zengera preko mog ramena, nalik na pokretne senke iza prozirne zavese. Čindžija i Leander su im pomagali. "Možemo da pobudimo udaljenu česticu na način koji se može protumačiti kao signal."

"Kojom brzinom?" upitah.

"Kojom brzinom signal može putovati? Trenutno", reče on. "Zapamti. Udaljenost ne postoji."

"Zar ne narušavate nekoliko važnih zakona?"

"Nego šta", oduševljeno reče Čarls. "Promena paradigme. A to ne kažem olako. Uzročnost smo izbacili kroz vrata. Zamenjujemo je otmenim bilansnim činom u Bel kontinuumu. Knjigovodstvo." On skupi usne, duboko udahnu, skrsti ruke na stolu i zglavkom prsta kucnu po površini. "To je objašnjenje. Ukratko."

"Sve?" upitah. On je nešto skrivao.

"Sve što je zasad značajno - i sigurno onoliko koliko bi htela da čuješ."

"Hoćeš da kažeš, koliko bih mogla da razumem. Još jedno pitanje. Šta je 'pomak sudbine'?"

Čarls spusti pogled. "Pročitala si pismo sa Stenforda", reče.

"Da."

"Zato si mi poslala onu poruku pre nekoliko godina."

"Da."

"To je bila pretpostavka. Čista i neosnovana."

"Ništa više?"

On odmahnu glavom. "Kako napreduje posao tvog muža?"

"Vrlo dobro", rekoh.

"Imate čudnu sklonost ka naučnicima, gospođice Madžumdar", reče Čarls uz zagonetan osmeh.

Pre no što sam stigla da odgovorim, Leander i Kasares uđoše kroz zavesu. Sedoše u nišu i Kasares reče: "Završili smo. Unutrašnjost cilindra je izgrebana - kao da je pečena i nagrižena. Ubeđen sam da je energija stvorena međudejstvom kontramaterije u hermetički zatvorenom uzorku. Doktor Zenger je takođe ubeđen."

Zenger istupi i reče: "Prihvatam, zasad."

"Možemo da pošaljemo izveštaj pravo predsednici, ili..."

"Ja ću joj ga odneti", rekoh.

"Jeste li već preduzeli bezbednosne mere?" upita Leander. "Trebalo da znamo s kim možemo da razgovaramo."

"Još razrađujemo pojedinosti."

"Vlada je u pojedinostima", reče Čarls.

U šatlu na povratku iz laboratorije, gledala sam Čarlsa i Čindžiju, posmatrala njihovo držanje, igru njihovih međusobnih pogleda i pogledanja ka meni, Zengeru i Kasaresu. Dok smo leteli iznad Solis Dorse, izbegavajući rep tanke, ali široke peščane oluje, osetila sam lak drhtaj nelagodnosti.

Nešto veoma važno ostalo je neizrečeno, neopisano.

U pojedinostima je bilo nešto više od vlade.

Zapala sam u mračnije raspoloženje. Što manje budem razumela, to ću manje moći da protumačim ono što se govorilo, to ćemo Ti Sandra i ja biti slabije. Nismo mogle sebi dopustiti slabost.

Moraćemo da razumemo još potpunije - i da predvidimo koliko god budemo mogle.

Za mene je postojao samo jedan način da to uradim. Nedostajala mi je Čarlsova prirodna sposobnost. Nisam mogla da pratim skokove njegove intuicije. Moraću da napravim bar jedan korak ka tome da budem više nalik Orijadi. Čarls je dao predlog. Bilo je očigledno, bilo je neophodno, ali ja sam se još snažno opirala.

Biće mi potrebno pojačanje.

Biće mi potrebno da doznam Čarlsov stepen razumevanja, ako ne blistave inteligencije, i to što pre.

Četvrti deo

2182-2183. (M. G. 59.)

Spolja gledano, društveno ustrojstvo Marsa - to gde su ljudi živeli, s kim su se družili - nije se mnogo promenilo. Najveća uskomešanost zavladała je među zvaničnicima tek rođene vlade, koji su se jatili širom Marsa kao ptice u potrazi za gnezdом. Gnezdo je nađeno, izabrano bez mnogo formalnosti od strane privremene predsednice. Ti Sandra je odabrala Skjaparelijev Basen između Arabija Tere i Tere Meridijani, i mala stanica Mnoga Brda uzavrela je od aktivnosti. To će biti prestonica Marsa.

Ovako veličanstven naziv zahtevao je više od kopanja tunela i podizanja kupola; nalagao je nov arhitektonski preporod, nešto što bi zadivilo čitav sistem i poslužilo kao simbol nove republike. Sve porodice u republici htele su da prilože sredstva i znanje. Teškoća je bila odabrati iz obilja oduševljenja i saveta.

Privremena zakonodavna vlast stvorila je službu nazvanu Tačka Jedan i poverila joj dvostruki zadatak: bezbednost izvršnih organa i prikupljanje informacija za vladu u celini. Ti Sandra je razmišljala o tome da će ovi zadaci konačno morati da budu razdvojeni, ili će se pojaviti nov ogranak vlade - 'Ogranak za spletkarenje i zabijanje noža u leđa.' Dosad su, međutim, stvari tekle glatko.

U skućenim upravnim prostorijama u Mnogim Brdima, razgovarala sam sa Ti Sandrom o kraju naše vlade i prelasku na izabranu vladu. Nadala sam se da ću nastaviti da radim s Olimpljanima, bar dok ne bude osnovana potpuno sposobna Služba za naučna istraživanja; pomenula sam da bih ugradila pojačanje. Ti Sandra je izrazila zanimanje za vrstu pojačanja koju bih koristila - još nisam odlučila - a potom je na videlo iznela sopstveno iznenađenje.

Predsednica je koračala duž displeja koji je ispunjavao čitav zid predsedničke kancelarije. Medijske veze tek što su bile uspostavljene prethodnog dana. Na novom displeju trenutno su se mogle pozvati projektovane statistike za veliki deo Marsa, kao i pristupi svim javnim mrežama. Posvećeni mislioci vršili su pretrage slika i zamisli na svim Litvidovim komunikacijama i neprestano su prikazivali raspoloženje planete. Nadali smo se da ćemo moći da

kupimo slične (iako manje sveobuhvatne) usluge za ostale delove Trojne Federacije, uključujući Zemlju.

Naš razgovor je skrenuo na predstojeće izbore. "Ne stojimo tako loše, da znaš", reče ona. "Jesi li videla liste?"

Mnoštvo kandidata se prijavilo, ali nijedan nije izgledao naročito omiljen u predizbornom glasanju.

"Videla sam ih", rekoh.

"Kad bismo se prijavile, verovatno bismo pobedile", odvrati ona duboko uzdahnuvši.

Ukočila sam se. "Ozbiljno tako misliš?"

Ti Sandra se nasmeja i zagrlila me. "Šta treba da radimo, da pokažemo časnu marsovsku uzdržanost i povučemo se na svoje farme, da kao stariji državnici savetujemo slabije političare?"

"Meni se to čini dobro", rekoh.

Ti Sandra uzvratila s neodobravanjem. "Ti si obeležila svoju teritoriju. Hoćeš da pratiš Čarlsa Frenklina."

Zaprepašćeno sam je pogledala.

"Mislim, naravno, ono što on radi."

Retko sam se ljutila na predsednicu, ali sad mi je krv uzavrela. "To nije makar šta. Ako se ne usmeri kako treba, to je najveći izvor nevolja s kojim ćemo se sresti, godinama."

"Znam", odgovori Ti Sandra, pomirljivo podigavši ruke. "Ježim se kad mislim o tome. A ne znam ko bi bio bolji od tebe da nadgleda projekat. Ali... Šta te navodi na pomisao da će sasvim sveža grupa izabраниh zvaničnika biti tako mudra?"

"Ja ću im pomoći", rekoh.

"Šta ako oni odbiju tvoju pomoć?"

Ta mogućnost nije mi pala na um.

"Izbori su neizvesna stvar", reče Ti Sandra. "Nismo dokazali da znamo kako da to obavimo na Marsu. Najosetljiviji trenutak je prelaz."

"Prelaz osujećuju vođe koje ne žele da se odreknu vlasti", podsetih je.

"A zbrku u njemu prave vođe koje ne umeju da vladaju", odvrati ona.

"Ti bi htela da se ja kandidujem s tobom?"

"Uzdam se u tebe", reče ona. "A... dala bih ti Olimpljane kao tvoj poseban problem. Bilo bi šteta prosuti toliki novac na pojačanje, a onda sedeti napolju, zavirujući unutra."

Razmišljala sam na trenutak. To što ću biti deo istorije značilo mi je mnogo manje od izbavljanja Marsa iz zastrašujućeg vremena. Da bih prihvatila njenu ponudu, moraću da se odreknem više slobodnog vremena sa Ilajom, više godina svog privatnog života. Ali Ti Sandra bila je u pravu. Većina kandidata koji su se prijavili nisu bili naročiti. Mi smo bar imale neko iskustvo.

Lični obziri morali su se potisnuti u stranu; gde bih mogla biti od najveće koristi? Ponadala sam se da ću moći da ponudim stručno znanje i zadržim se podalje od ubitačnog napora zvaničnog položaja.

"Ne izgledaš oduševljena", reče Ti Sandra.

"Muka mi je", odgovorih, samo malo preuveličavajući.

"Najbolje su one vođe koje najmanje žele da vode", reče Ti Sandra.

"U to ne verujem ni na trenutak", odgovorih.

"To je dobar slogan", reče ona. "Jesi li sa mnom?"

Premišljala sam u tišini. Ti Sandra je strpljivo stajala, visoko i široko drvo od žene, čije je prisustvo ispunjavalo sobu, a koje sam zavolela kao majku.

Klimnuh glavom i nas dve čvrsto stegnusmo ruku jedna drugoj.

Izvan svake sumnje, sad sam bila političar.

Najbolje mesto da se izabere, kupi i ugradi pojačanje bio je Šinkton. Posavetovala sam se s Čarlsom o tome koja je marsovska vrsta najbolja i koji bi nivo odgovarao mojim potrebama. "Nešto manje od minimislioca", predložio je on, "a više od litvidovskog opterećenja. Najbolji u toj klasi je nacrt Markusa Pribilova, zaštićen preko PG Va Ming. Košta dve stotine hiljada trojnih dolara, ali mogu da ti obezbedim popust."

Upitala sam zašto on nikad nije ugradio pojačanje. "Neću da kažem da mi ne bi dobro došlo", odgovorio je. "Ali za stvaralački rad ona uopšte nisu tako korisna. Suviše su čvrsta i pravolinijska."

Šinkton se malo promenio tokom prethodnih šest godina.

Preovladavala je atmosfera jeftine zabave i studentske hrane; arhitektura je i dalje oličavala ono najgore što je Mars mogao da ponudi. Ali u jugozapadnoj četvrti nikla je nova oblast, za snabdevanje studenata i fakulteta koji su hteli da se nadmeću sa zemaljskim učenjacima.

Oduvek je bilo Marsovaca koji su koristili pojačanja. Najpre su stanovništvo vodili ekonomisti, kasnije matematičari, fizičari, sociolozi, i najzad lekari. Ali sad su u Šinkton dolazili Marsovci koji nisu imali posebne profesionalne potrebe. Prodaja pojačanja na MUS-u udvostručila se u poslednje tri godine.

Stavovi su se menjali. Mars je postajao sve više nalik na Zemlju; kroz dvadeset godina, mislila sam, možda ćemo ih dostići.

Uzela sam kratak odmor da bih otputovala u Šinkton. Tamo sam sa strepnjom posetila Pribilovljevu ordinaciju. Bila je uređena u stilu moderne stare naseobine, odražavajući dovitljivost marsovskih nacra iz vremena robne oskudice, ali sa crtom lake podrugljivosti. Stil mi se dopao, ali nije ublažio moju nervozu.

Ljudska sekretarica, ženstvena i majčinski nastrojena, vrlo konzervativna, podvrgla me je brzom medicinskom pregledu i proverila moj status. Zatim me je otpratila u povučenu radnu sobu doktora Pribilova. On je stajao kraj vrata kad sam ušla, čvrsto mi stegao ruku i seo na hoklicu, ponudivši mi udobnu stolicu u osvetljenom krugu. Ostatak sobice bio je u senci, uključujući i Pribilova.

Doktor je bio otprilike mojih godina, ozbiljnih crta lica, visokog čela, melanozno potamnele kože; privlačan na učenjački način. Nosio je jednostavno odelo i tunelske čizme. Džep za pločicu bio je upadljivo odsutan; on je svoju pločicu nesumnjivo nosio unutra.

"Napravili ste zanimljiv izbor, gospođo potpredsednice", počeo Pribilov. "Nema mnogo političara koji se odlučuju za osobeno naučno pojačanje. Ranije niste pokazivali mnogo zanimanja za ove teme... Smem li da pitam zašto ste sad zainteresovani?"

Učtivo sam se nasmešila i odmahnula glavom. "Stvar je, zapravo, lične prirode", reko.

"Hobi-pojačanje ne zadovoljava uvek", obavesti me Pribilov, premestivši se na hoklici. "Pravo profesionalno, pak, zahteva

pozamašnu količinu motivacije i usredsređivanja. Model koji ste tražili... Dosad nisam nijedan ugradio. To je verzija jednog zemaljskog pojačanja koja se čak i tamo retko ugrađuje."

"Zašto morate da znate?" upitah.

"To nije samo radoznalost, gospođice Madžumdar", odgovori Pribilov. "Moraćemo da uskladimo vaš neuronski sklop sa pojačanjem, a ovaj model najbolje radi samo u određenom okviru sklopnih komplementa. Mislim da ćete se uskladiti..."

"To sam utvrdila pre nego što sam došla ovamo", rekoh mu.

"Da. Ali ovo pojačanje svejedno zahteva popriličnu pažnju. Ono je agresivnije, kako mi kažemo. Neki bi rekli da se nameće."

"Kako?" upitah.

"Najpre, ono će vam izmeniti vidne centre moždane kore, stvarajući neposrednu vezu između matematičke mašte i unutarnje vizualizacije. To nije trajna promena, ali ako zadržite pojačanje duže od tri godine, pa ga uklonite, imaćete mučno razdoblje privikavanja."

"Povlačenje", rekoh.

"Neki to tako opisuju. Sa pojačanjem ćete malo drugačije razmišljati, malo više analitički, o nekim stvarima. Čak i društvene odnose možete sagledati u novoj svetlosti."

"Vama kao da je nelagodno zbog mog izbora, doktore", rekoh.

"Ni najmanje. Samo hoću da moje mušterije shvate mogućnosti i ograničenja. Ako imate dovoljnu motivaciju, uklopiće se dobro. Ali ako nemate..."

"Imam", rekoh.

"U redu. Da vam opišem raspoložive nivoe. Ova jedinica je standardne veličine, ali za razliku od pojačanja zasnovanog na čistim podacima, sadrži mnoštvo algoritama za rešavanje problema. Koncepte i jednačine za neposredno pozivanje iz pamćenja, kao i pomoćne neuronske mreže za visoko razmišljanje. Nećete postati naučni genije, ali ćete razumeti o čemu geniji govore i imaćete divnu kutiju s alatom za istraživanje mnoštva raznih tema, usredsređujući se na fizičku teoriju."

"Savršeno", rekoh.

"Kao što ste tražili, ovaj model biće usavršen da uključi najnovija saznanja, a možete učitati dopunske podatke iz spoljnjih mreža. U

stvari, možemo da vam obezbedimo pretplatu na niz osnovnojezičkih usluga."

"Dobro."

Pribilov se načas upilji u mene, a zatim reče: "Postupak je, razume se, bezbolan. Pojačanje se postavlja potkožno, blizu otvora potiljačne kosti, u obloženom hiperimunom omotaču. Nano vlakna će za jedan sat od ugrađivanja stvoriti neuronske veze, i vi bi trebalo da poboljšane sposobnosti - u svakom slučaju, poboljšano znanje - osetite u roku od dvadeset četiri sata. Trebaće mi višestruki formulari za pristanak, kreditna dozvola i saglasnost da obezbedim svakodnevne izveštaje o vašem napretku u prvih deset dana. Pojačanje ima sopstvenu dijagnostiku, i sve što treba da uradite jeste da prenesete izveštaj preko spoljnje mreže. Neizveštavanje poništava sva jemstva."

"Razumem."

"Primenjuje se, naravno, poseban odnos doktor-pacijent", reče Pribilov.

"Naravno."

"Kad biste želeli postupak?"

"Što pre", odgovorih.

"Dobro. Ja lično obavljam sva postavljanja i ugrađivanja. Da li će vam odgovarati sutra u petnaest sati?"

Sutradan sam se, uzrujanija no ikad, vratila u ordinaciju i legla potrbuške na udoban ležaj u sumračnoj sobi. Krug svetlosti pojavio se iznad mog vrata, a jedan mali arbajter došao je na mesto i ljupke, savitljive ruke nežno prislonio na moj potiljak.

Pribilov mi je pokazao pojačanje: pljosnat, tanak, jantarski crn disk, jedva centimetar u prečniku. Osim kodiranog proizvodnog znaka na poledini, nije bilo upadljivih odlika. Pre ugradnje, Pribilov je zaronio majušni disk u nanopunjenje, oživljujuću hranljivu masu, a zatim ga stavio u vođicu. Zatvorila sam oči i odspavala oko pet minuta. Postupak je bio brz i nije bolelo.

Iz ordinacije sam izišla osećajući se kao da sam izgubila drugu vrstu nevinosti, izneverivši svoje telo i majku koja mi ga je dala. Pitala sam se da li ću reći ocu; Ilaja će znati, i Čarls, ali zašto moju

promenu otkrivati bilo kome drugom? Posle nekoliko sati, zastidela sam se zbog svoje glupe konzervativnosti; ali mračno raspoloženje je ostalo.

A onda je počeo da se menja način na koji sagledavam svet.

Stari prijatelji, stari protivnici i stara, vrlo protivurečna poznanstva počeli su da se vraćaju u moj život i da ostavljaju sveže tragove. Dijanu Džoharu nisam videla tri godine, ali moja pločica primila je poruku od nje dok sam bila u ordinaciji doktora Pribilova. Razgovarale smo preko komsata dok sam se spremala da napustim sobu u Šinktonu, koju sam iznajmila za operaciju pojačanja.

Proći ću kroz Dijaninu domaću stanicu, Mispek Mur, tokom ustavne kampanje u Mariner Veliju. Tamo će me čekati Ilaja. Posle susreta s Litvidovim reporterima, imaćemo slobodno popodne i večer; razdragano smo ugovorile večeru.

"Tako je divno ponovo razgovarati s tobom!" ushićeno reče Dijana. "Toliko sam se ustezala da ostavim poruku - mislila sam da ćeš pomisliti, znaš, da ja tražim uticaj ili tako nešto. Kaseja, šta si sve uradila!"

"Nije loše za nekog ko previše razmišlja, a?"

Dijana se nasmeja. "Nimalo nalik na nekadašnje radikalne studente koji su se borili protiv centralista."

"Jesi li i ti promenila ploču, Dijana?"

"Kaseja, ja sam tako ugledna. Čak sam radila i u Marinerskom ustavnom odboru. Jesmo li mi stvarno centralisti? Je li to moguće?"

"Koristićemo neki drugi naziv, važi?"

"I udata sam. Više od zakonite veze... stvarno više. Došla sam u Štajnburg-Leške. Prešla sam u novi reformisani judaizam. Upoznaćeš Džozefa. On je veoma poseban."

"I tebi će se dopasti Ilaja. Stvari su se zaista promenile, Dijana."

Utanačile smo dogovor i isključile se. Sedela sam na jednoj stolici u sobi, pakovala torbu podno nogu i razmišljala o prirodi vremena. Nisam bila mnogo stara, tek petnaest godina, ali mereći vreme kao niz znamenitih događaja, izgledala sam sasvim drevna.

Glava mi se ispunila vremenom kao odrazom kretanja, sudijom promena, prenosiocem i rasipnikom informacija; vreme je ono što

ostaje kad se ništa ne dešava, vreme je udaljenost između onda i sada; vreme zabeleženo u izmaglici raznobojnih jednačina, savitljivo, nepostojeće za čestice bez mase, za njih večno sada i svemir pljosnat i prav poput lista hartije.

Tada sam prepoznala znake: pojačanje se uklapalo i obaveštavalo, podešavajući oblasti zajedničkih informacija i sposobnosti u mom mozgu. Postupak je bio bezbedan - milijarde ljudi na Zemlji i nekoliko stotina hiljada na Marsu prošlo je kroz to; neki, kao Orijana, na desetine puta. Ali za mene je to bilo nepoznato i u isti mah uznemirujuće i hipnotično.

Izgubila sam čitav sat na toj stolici, u tom bezličnom Šinktonskom sobičku, naprosto premišljajući o kretanju, o gravitaciji, kao i o tome kako pritisak na zid znači da zid uzvraća pritisak istom jačinom. Mozgala sam o ugaonom momentu i obrtnoj sili kao analogonima pravolinijskog linearnog momenta i sile, i mislila o tome kako se točak, podvrgnut sili okomitoj u odnosu na njegovu osu, ponaša kad se ne okreće i kad se okreće. Razlagala sam fizičke sisteme na sastavne delove i posmatrala te delove u njihovom kretanju, prateći promene u njihovim najjednostavnijim osobinama, i kako te promene utiču na širi sistem.

Zureći u metabolički tepih, u mašti sam pratila putanju fotona koji prolazi kroz prozirno vlakno, usporavajući i odjekujući. Videla sam sve moguće putanje fotona kako se stiču u stvarnoj putanji, zbir preko istorija, i kako foton izranja na drugoj strani vlakna uz vrhunsku uštedu energije i kretanja, najmanja akcija, najkraće vreme.

Čitava soba, oskudno nameštena i sumorna, postala je magla sila, podjednako zadivljujuća kao zabava prepuna ljudi koji razgovaraju. Iza prividne spoljašnjosti elektromagnetnih međudejstava - svega što ću ikad dodirnuti, videti, pomirisati, ili osetiti čulima - ležala je beskrajno moćna praznina, bogatija i neobičnija od materije i energije, pozadina na kojoj je moje biće bilo tako ovlašno naslikano da je bilo zanemarljivo... pa ipak, ja sam videla i, gledajući, davala tom sklopu oblik i smisao.

Otrgla sam se iz sanjarenja, ustala, dograbila kofer i naredila vratima da se otvore. Dok sam koračala niz hodnik, pokušavala sam

da zaustavim poplavu saznanja.

Da li je Čarls sve vreme ovako razmišljao i video?

Republička informativna služba zakazala mi je tri intervjua u rasponu od šest sati, koji su počinjali petnaest minuta po mom dolasku u Mispék Mur. Ilaja me brzo steže dok smo izlazili na platformu za šatlove, u mlaz toplog, vlažnog vazduha iz farmi proteina. Mispék Mur bavio se samo mršavom proizvodnjom proteina i kopanjem ugljenične rude. "Sad si sama", prošaputa mi na uho. "Ja mrzim svetlosti pozornice."

"Hvala ti", rekoh žalostivo. "Uživaj u prizorima." Njega će povesti u obilazak sasvim običnih naslaga fosila u Mispék Muru, dok ja budem sa reporterima. Njegovo prisustvo bilo je podjednako formalno i političko kao i moje, ali smo se ipak pretvarali da je Ilaja iznad te gužve.

Informativni službenik koji me je pratio predstavi dva reportera iz Marsovsko-Trojnog Infotima, umerene, ali uticajne Litvidovske firme koja je naglasak stavljala na suštinu i otkrića. Dotad sam samo jednom imala intervju s reporterima MTI. Bilo je teško.

Službenik, prijatan mladić brakom povezan sa PG Klajn, uveo je reportere i mene u neugledan salon.

Reporteri behu došli iz Severnog Noakisa srednje brzim vozom, put od osam sati kroz ravnicu izbrazdanu kraterima. Nisu izgledali dobro raspoloženi.

Seli smo na pohabane divane, a stariji od dvoje reportera stavi svoju pločicu na sto između nas, uključivši ton i video. Mlađa, nervozna žena guste, crne kose započe s pitanjima.

"Vaša privremena vlada ima još dva meseca da Kejletete i ostale disidentske PG uvede u zajednicu", reče ona. "Među nekim članovima prelaznog tima bilo je govora da Kejletetima samo treba dati podsticaj, a da vi gajite ličnu netrpeljivost prema Ahmedu Kraunu Najdžeru."

Uzvila sam obrvama i nasmešila se, zatim brzo odlučila da predupredim ono što je mlada žena zasigurno smatrala sjajnim pravcem istraživanja. "Gospodin Kraun Najdžer jednom je predstavljao Fričajld Dobl i upravljao zatvaranjem grupe studenata

na Marsovskom Univerzitetu Sinaj. Pretpostavljam da ste na to mislili?"

Reporterka klimnu glavom, očiju uperenih na plen.

"To je bilo odavno. Mars se promenio, ja sam se promenila..."

"Ali verujete li da se Kraun Najdžer promenio?" uključio se drugi reporter. Nagnuo se napred. Osećala sam se kao miš oko koga kruže jastrebovi.

"On je svakako napredovao u svetu", rekoh. "Napredovanje menja ljude."

"I vi mislite da vaša vlada može da radi s njim, da ga dovede u zajednicu pre izbora?" upita prvi reporter. Treći se, izgleda, zadovoljavao time da sluša i čeka pogodnu priliku.

"Naš cilj je potpuno učešće. Ne bismo voleli da Mars bude razjedinjen duže nego što je potrebno."

"Ali Kejleteti kažu da privremena vlada podržava projekte koji bi mogli ugroziti stabilnost u Trojnoj Federaciji", reče drugi reporter.

"To nisam čula."

"To je saopštenje Litvidima, predviđeno za emitovanje na spoljnjim mrežama i širokopojasnom Infotimu u dvadeset dva sata po srednjetrojnom vremenu." On mi pruži drugu pločicu sa porukom. Brzo sam je pročitala.

"Jeste li uspostavili vezu s Olimpljanima?" upita prvi reporter.

"To ni u kom slučaju nije na meni da kažem."

"Kako bi oni mogli ugroziti Trojnu Federaciju?"

Nasmejala sam se. "Ne znam."

"Mi smo, zapravo, malo istražili sve to", nastavi prvi reporter, "i otkrili smo da su Kejleteti finansirali te naučnike jedno vreme, pre nego što su prestali. Naučnici su otišli negde drugde - pretpostavlja se na MUS. U stvari, obratili su se vama, zar ne?"

"Izgleda da Kejleteti o tome znaju više nego ja", rekoh. "Jeste li razgovarali sa Kraunom Najdžerom?"

"Jesmo", odgovori treći reporter. "Nezvanično. On smatra da se privremena vlada ponaša veoma neozbiljno i da izaziva veliki pritisak sa Zemlje. Izgledao je uplašen."

"Ukoliko gospodin Kraun Najdžer želi da ozbiljno izrazi svoje stavove o bilo kom stvarnom ili izmišljenom pitanju, trebalo bi da

razgovara neposredno s nama, ne preko spoljnje mreže."

Prvi reporter trepnu i klimnu glavom. "Kraun Najdžer nije glup. Šta pokušava da uradi?"

"Ni izdaleka ne mogu da pogodim", rekoh. Pogledah informativnog službenika i on spretno zaključí sastanak.

Nije bilo posebnih udobnosti u malim stanicama kao što je Mispek Mur. U rasklimatanom taksiju koji se kretao kroz stare tunele, u kojima se posvuda osećao miris aktivnog nanoa, sličan mirisu kvasca, infoslužbenik me je oprezno pogledao i upitao: "Šta možemo da očekujemo?"

Sumorno sam odmahнула glavom. "Kraun Najdžer pokušava da potkopa izbore."

"Ima li još nešto što bi RIS trebalo da zna?" upita on.

"Zasad nema", rekoh. Naslonila sam se na kruto sedište i osetila kako me pojačanje golica. Sećanje na izveštaje Olimpljana mešalo se s mojom novom usavršenošću. Nova pitanja vrzmala su mi se po glavi. Stvorila sam sebi vidnu predstavu nekih jednačina u dokumentima koja je Čarls preneo na moju pločicu. Simboli su blesnuli u crvenoj, zelenoj i ljubičastoj boji, raspoređujući se u pojačanju i bivajući predstavljeni svesnom opažanju. Još nisam uživala u tom osećanju - bilo je uznemirujuće imati ovog moćnog stručnjaka privezanog neposredno i za svesno i za nesvesno razmišljanje.

Jednačine - koje sam i dalje samo nejasno razumevala, pošto priključci pojačanja još nisu duboko prodri - stalno su ukazivale na neodređena neslaganja. Zatvorila sam oči, pokušavajući da uklonim te smetnje i razmišljam o Kraunu Najdžeru. Ali jednačine nisu htele da se uklone.

Tu ima još nešto.

Odmahnula sam glavom i prigušeno opsovala.

"Jeste li dobro?" upita službenik.

"Razmišljam", rekoh, najbolji odgovor koji sam u tom času mogla dati.

Dijana Džohara ugojila se par kilograma otkako sam je poslednji

put videla, i lice joj je dobilo blaži, iskusniji izraz, ali ona je i dalje bila Dijana, i nas dve se zagrlismo kao da smo ponovo studentkinje i da delimo istu sobu. Džozef i Ilaja su zbunjeno stajali jedan kraj drugog, rukujući se, muškarci koji se tek upoznaju i međusobno odmeravaju. Stan je imao tri sobe i sanitarnu nišu, oskudno nameštene čak i po merilima Mispek Mura, ali bio je uredan, udoban i besprekorno ukrašen prekrivačima iz Dijanine porodice i živopisnim, maštovitim slikama iz Džozefove.

Dijana je nosila dugačku, crnu somotsku haljinu i majušnu jarmulke-kapicu na temenu. U novom reformisanom judaizmu, muškarci i žene podjednako su morali da skrivaju glave od Božjeg pogleda. Kosa joj je bila skupljena u duguljastu punđu sa strane, a meni se taj stil učinio u isti mah veoma dostojanstven i veoma privlačan. Ona je pronašla svoju istinsku lepotu.

Bila sam toliko srećna što je vidim i što sam odvučena od svog bezmalo bolnog vrtloga misli, da mi je došlo da zaplačem od olakšanja. Malo i jesam otplakala, dopuštene suze obnovljenog prijateljstva. Džozef nas povede u srednju sobu, kružnu zemunicu oko sedam metara široku, sa zidovima od crvenih i crnih stena postavljenim preko izolacije. Ilaja je smesta prepoznao mineral, pa su on i Džozef imali o čemu da razgovaraju - o naslagama oksidisanog gvožđa za vreme rane istorije Marsa, protoku organizama koji proizvode kiseonik u Staklenom moru i hemijskom sjedinjavanju njihovih otpadaka.

Bilo mi je drago što su Ilaja i Džozef pronašli zajedničke teme kojima će se baviti. Dijana i ja smo imale mnogo toga da nadoknadimo. Popodne se prijatno nastavilo večerom, a to je bilo ono iznenađenje - posle celog dana mirisa na kvasac i nevelikih očekivanja, hrana koju su Dijana i Džozef spremili i poslužili bila je izvrsna. Sveže povrće, najbolja salata koju sam okusila poslednjih meseci, prvoklasni proteinski kolači izvanredno začinjeni karijem i ukrašeni svežim ukiseljenim voćem. Jeli smo dok se nismo prezasitili, malo razmislili, pa u nekoliko zalogaja dokrajčili ostatak.

"Mi ovde držimo sopstvenu baštensku burad", objasni Džozef. Kad god bi pogledao Dijanu, Džozefovo lice blistalo je od ushićenja. Mislim da nikad nisam videla toliko zaljubljen par.

"Džozefova porodica već trideset godina ima svoju burad", reče Dijana, osmehujući se na svog muža.

Posmatrajući ih i slušajući, osetila sam čudan, iznenadan bol. Moja osećanja prema Ilaji su bila snažna, i bilo nam je prijatno kad smo zajedno. Iz nužde smo našli načina da ne očajavamo kad smo razdvojeni. Sumnjala sam u to da su Dijana i Džozef bili razdvojeni duže od nekoliko sati tokom svih godina braka.

Bili su divni.

Posle večere, Džozef i ja smo rasklonili sudove dok su Ilaja i Dijana razgovarali. Jednostavnost i oslanjanje samo na sebe držali su sluge-arbajtere podalje od njihovog stana. Džozef je postavio nekoliko učitivih pitanja o novoj vladi - pitanja na koja sam odavno navikla i na koja sam s lakoćom odgovarala. Onda se namrštitio, spustio poslednji tanjir i okrenuo se ka meni. "Hteo bih nešto da pomenem. Dijana misli da to nije vredno pažnje, ali moj instinkt kaže drugačije", reče on.

"Oh?"

"Iz nekoliko izvora upućeni su zahtevi da se teritorije Štajnburg-Leškeovih koriste za mineralna istraživanja, da se postave daljinski analizatori."

"Je li to neuobičajeno?" upitah.

"Ne... Ali zahtevi nemaju smisla."

"Kako?"

"Svi zahtevi su za zemlju koja je pre dvadeset godina uknjižena u mape Opšteg izvorišnog katastra. Nova premeravanja nisu neophodna."

Čitav Mars bio je spreman da nalazi provalnike pod krevetom. Predsednička kancelarija dobijala je preko stotinu upozorenja nedeljno. Ako je sitna briga za Republiku predstavljala najgoru Džozefovu manu, mogla sam da je prihvatim. Učtivo sam ga ohrabrila. "I?"

"Ušao sam u trag tim zahtevima. Svi dolaze od nekadašnjih ogranaka Kejleteta i preduzimača vezanih za Kejletete."

"Nekadašnje PG?"

"Sve potpisnice republike. Nijedna neposredno iz Kejleteta... ali... sve posredno."

"To je zanimljivo", reko, mada je izgledalo sasvim prirodno. Kejleteti možda ne žele da privuku pažnju vlade koju ne podržavaju - i možda ne žele da im ćudljivi oblasni guverneri uskrate dozvole.

"Raspitao sam se naokolo", reče Džozef, zatvorivši i uključivši kuhinjsku mašinu za sudove. "Devet od deset oblasti kojima upravljaju Štajnburg-Leške dobile su zahteve. To pokriva polovinu Marsa. Na hiljade lokacija."

Moja pažnja se izoštrila. "Zašto tako mnogo?"

"Pretpostavljam da žele da otkriju izvorišta i dobiju zajedničko pravo na njih pre izbora. Plaše se da će se kasnije pravila promeniti. Ali ja sam začuđen - oni naprosto ne mogu istražiti tolike lokacije."

"Načelo sačmare?" upitah, misleći na davnašnju tehniku podnošenja mnoštva zahteva za vlasništvom u nadi da će se otkriti jedan ili dva produktivna izvora. Ni porodica Erzul nije prezala od te taktike. Neizvesno kopanje bilo je težak poduhvat.

"Zašto u toliko pustih i iscrpenih oblasti? Da li oni o areologiji znaju nešto što bi trebalo da zna vlada? Ili možda moja porodica?"

Nasmešila sam se i odmahнула glavom. "Ispitaću to."

"Izvinjavam se što sam govorio o poslu", reče Džozef, "ali oduvek sam slušao svoje instinkte."

"Jesu li ikad pogrešili?"

"Oh, često." Nasmejao se. "Slušam ih. Ne postupam uvek po njima."

Pridružili smo se Ilaji i Dijani u maloj dnevnoj sobi. Razgovor se kretao od posla do politike - ništa neučtivo niti odveć ispitivački, na čemu sam bila zahvalna. Počinjalo je da me zamara to moje javno lice, i žudela sam za malim olakšanjem. Ilaja je to video i brzo skrenuo razgovor na hranu i poljoprivredu. Dijana me je posmatrala, dok je Džozef progutao udicu i stao da opisuje planove za proširenje Mispak Mura.

Izgovorila sam se da idem u toalet, kako bih neko vreme bila sama i razmišljala. Doći će vreme, shvatala sam, kad će mi još morskija postati ova uloga javne ličnosti kojoj stalno nešto šapuću na uho, u čiji život zaviruju Litvidi, koja sa svojim mužem ne može da provodi vremena ni koliko za pola braka.

Po prećutnom dogovoru, Ilaja i ja smo odložili planiranje

potomstva, a ja sam shvatala da deca i nastavak pravog života godinama neće biti mogući ukoliko se pridružim Ti Sandri na listi i ako pobedimo...

Pomislila sam na Džozefa, učtivog, golobradog i iskrenog, i na njegove brige oko jama širom Marsa - i na hiljade upozorenja, što ispraznih, što glupih, na beskrajne odgovornosti što leže na ljudima koji moraju da izaberu predstavnike i da tom prilikom mudro odaberu, a kad neki od tih izbora propadnu - kao što će propasti - da bez milosti popravljaju stvar zarad višeg dobra, dobra koje se ne može uvek definisati, oko koga se sigurno ne mogu složiti svi oni nad kojima se vlada. Pomislila sam na silovito okretanje političkih točkova i sažalila se nad samom sobom.

Prošlo je. Vratila sam se u dnevnu sobu pošto sam se umila. Ilaja, više nego svestan mojih skrivenih osećanja, namestio je jastučice na kauču pored sebe i zagrlio me kad sam sela.

"Baš imamo dobre muškarce, zar ne?" reče Dijana.

Zagrlila sam Ilaju i osmehnula se, a Džozef je porumeneo.

Sazvala sam sastanak sa Olimpljanima u Mnogim Brdima, dve nedelje pošto sam dobila pojačanje, i otkrila svoju sumnju da mi nije sve rečeno.

Ilaju nisam videla nedelju dana. Idući uzduž i popreko Marsa, vodeći kampanju sa Ti Sandrom i bez nje, rukujući se i predano slušajući hiljade privrženika, zanemarujući one koji su naprosto sklanjali pogled i nisu pružali ruke, pitala sam se hoće li se pravi život ikada vratiti i da li ću ga ja prepoznati.

Sastali smo se u potpredsedničkoj kancelariji, tek završenoj - velikoj, ali ne bogato nameštenoj, primerenoj našem stilu.

Nemalo ošamućena, posmatrala sam ceo skup Olimpljana preko stola na kome je bilo sveže voće i žitarice za doručak. Prvi put sam upoznala Mičela Maspere-Gambakortu, zdepastog i proćelavog, odevenog u crno, koji je poticao iz jedne male marsovske PG u Heladi; Jueha Liua, visokog i atletski građenog, blago preoblikovanog, poreklom sa Zemlje; Ejmi Viko-Persof iz PG Persof u Amazonisu, lepu ženu odlučnih crta i mirnog, staloženog glasa; i Denija Pinčera, sredovečnog muškarca blagog lica koji, izgleda, nije

mного mario za doterivanje i odeću. Čarls je sedeo na suprotnom kraju, smirenog i pažljivog izraza dok sam im govorila o ponovnom iščitavanju njihovih dokumenata.

"Nešto nedostaje, i to važno", zaključih. "Niste smakli drugu čizmu."

Čarls me pogleda s tračkom osmeha. "Kakvu čizmu?"

Upinjala sam se da nađem reči za ono o čemu me je moje pojačanje podstaklo da razmišljam. "Čizme od sedam milja", rekoh.

U sobi zavlada muk. Niko se nije odvažio da progovori. Promarširala sam s dva ukočena prsta po stolu pred sobom. "Vaše jednačine nagoveštavaju mnogo više. Toliko sam uspela da odgonetnem uz pomoć pojačanja. A ako me te stvari uznemiruju, sigurno moraju uznemiravati i ljude na Zemlji."

"Niko na Zemlji nema pristup našim podacima", reče Čarls.

"Koliko se ovako značajno otkriće može držati u tajnosti?" upitah. "Nedeljama, mesecima? Sigurno će neko na Zemlji shvatiti - a tamo ima na milione ljudi koji su mnogo pametniji od mene..."

"Možda će kroz nekoliko godina neko nabasati na ono što smo mi saznali", odgovori Leander, s očitom nelagodnošću. "Mnogo šta od onog što proučavamo još je u sferi pretpostavki..."

"Ne slažem se", reče Jueh Liu, istežući mišićave ruke iznad glave. "Nagoveštaji su jasni, kako kaže potpredsednica Madžumdar. Ne treba da budemo suviše oprezni. Poznajem mnogo naših kolega na Zemlji, a cela slika će im postati jasna i pre nego što bismo hteli."

"Pomak sudbine", rekoh.

Čarls žustro odmahnu glavom. "Zaboravi na to. To ne znači ništa."

"Treba svima da otkrijemo sve i stavimo ih u ravnopravan položaj, Zemlju i Mars i Pojaseve", reče Čindžija Park Amoj. "Mnogo bolje bih se osećala kad bismo mogli to da uradimo."

"Već smo se odlučili za tajnost", odvrati Leander, zabrinuto se namrštivši. Osećao je da slabi jedinstvo u grupi. Svi su izgledali uznemireno, čak uplašeno. Osećala sam se kao da sam zavukla ruku u gnezdo usnulih stršljenova i sve ih razbudila.

"Čizme od sedam milja", reče Maspero-Gambakorta. "Svi snovi."

"Dosta", tiho, ali odlučno reče Čarls, povrativši spokojstvo, makar

samo prividno. "Šta to misliš da smo ostavili nedorečeno, Kaseja?" Nagnuo se napred, s laktovima na stolu i zagledao se u mene kao da sam ja jedino važna na ovom svetu. "Sad imaš pojačanje. Reci nam. Šta misliš?"

"Ne tvrdim da sam genije, niti da već sve razumem..."

"Tim bolje", odgovori Čarls. "Daj nam neku predstavu o tome šta će drugi misliti kad čuju za najnovija zbivanja. A hoće. U svoje vreme. Kaži nam."

Vređalo me je Čarlsovo uzvratno propitivanje. Osećala sam se kao student na ispitu. "Ako vi imate pristup Bel kontinuumu - svemu što određuje prirodu stvarnosti..."

"Svim skrivenim promenljivima, ničem više", reče Niemaja Rojs. Čarls podiže ruke: bez prekidanja.

"Šta još možete da promenite?" upitah. "Deskriptore momenta, ugaonog momenta, spina, naboja..." Odmahnula sam rukom. "Sve to. Šta još možete da promenite ili kontrolišete?"

"Nisu svi deskriptori podložni pomicanju", reče Čarls.

"Još ne", dodade Niemaja Rojs.

Čarls jedva primetno klimnu glavom. "Ali ti si u pravu, i zanimljivo je što pominješ čizme od sedam milja."

Praznina u mom stomaku se proširila.

"Pojačanje ti govori više nego što svesno možeš da izraziš, pretpostavljam", reče Čarls. "Ostali sa pojačanjima imaće isti problem. To je, mislim, nedostatak u nacrtu. Možda će se uskoro popraviti u tome."

"Molim te", rekoh.

"Možemo da prodremo u česticu i pomaknemo deskriptor u položaj za prostorvreme. Možemo da promenimo deskriptor i premestimo česticu."

"Gde da je premestite?" upitah.

"Gde god hoćemo. Postoji, međutim, jedan problem. Nismo, zapravo, ništa premestili. U stvari..." On spusti pogled na sto. "Ne možemo da premestimo ništa što je malo. Ne razumemo zašto, ali Bel kontinuum vezuje zajedno mnogo položajnih deksriptora. To ima neke veze s razmerama, sa pravilima čiji je ishod očuvanje energije. Ne možemo da ih izdvojimo, tako da ne možemo da uđemo u

deskriptore pojedinačno - ili u manjim grupama - za predmete zanemarljive veličine." Čarls obliznu usne i pogleda pravo u mene. "Ali znamo kako da pomaknemo veliki broj deskriptora istovremeno. Upravo sad, ne možemo da upotrebimo svoju teoriju da premestimo ovu činiju pirinča", reče on, prstom pomerajući činiju pred sobom nekoliko centimetara, "ali većina nas ovde misli da možemo premestiti veliki objekat, ako to želimo."

"Koliko velik?" upitah.

"Parametri se utvrđuju pomoću veličine i gustine. Najmanje što možemo da pomerimo jeste objekat jedinice gustine s prosečnih dvadeset kilometara u prečniku."

"Spremni smo da izvedemo eksperiment", reče Leander. Atmosfera u sobi bila je nabijena nekakvim zloslutnim uzbuđenjem. "Fobos je najmanji obližnji objekat koji možemo da pomerimo. Njegova glavna osa iznosi dvadeset osam kilometara, a gustina mu je dva grama po kubnom centimetru. Predlažemo putovanje na Fobos."

Zurila sam u prazno. Čarls naže glavu u stranu i uzvi obrvom, kao da me podstiče. "Kuda?" upitah.

"U stvari, na Triton", reče Čarls. "Oko Neptuna. Niko ne polaže pravo na Triton. Ima dovoljnu veličinu..."

"Zašto Triton?"

Čarls pokaza prstom naviše. "Isparenja. Možemo da ga premestimo i kopamo rudu. Mogao bi milionima godina da snabdeva Mars."

"Možemo da ga stavimo na orbitu", reče Maspero-Gambakorta, "i skinemo led s njega - pustimo pahuljice da dolepršaju u Marsovu atmosferu. Vremenom, atmosfera bi se zgusnula..."

Leander se umeša. "Ili ga možemo upotrebiti kao prevozno sredstvo i istraživati."

"Zašto ne oboje?" reče Rojs, posmatrajući svoje saradnike s izrazom dečačkog nagađanja.

"Svi ste vi mnogo razmišljali o tome", rekoh. "Zašto nam ranije niste rekli?"

Rojs je progovorio prvi. "Razume se, još nismo stvarno izveli opit", reče. "Dok ne budemo sasvim pouzdano znali - premeštanje

nečega - teško je to prihvatiti. To razumete."

Polako klimnuh glavom, ošamućenija no ikad. "Onda stvarno ne postoji razdaljina. Prostor i vreme."

Deni Pinčer se iznenada nasmeja. "Ja sam radio na vremenskom pomaku", reče. "Teorijski, razume se. Deskriptori su čvrsto povezani, koreaktivni, kako mi kažemo. Oni ljušturu uzročnosti drže na mestu. Čitav sistem logike deskriptora neočekivano je klasičan. Ali celo knjigovodstvo dovodi do ogromnih komplikacija ako posmatrate samo makroskopsku prirodu. Samo u carstvu deskriptora celina postaje jednostavnija."

"U krajnjem ishodu", reče Čarls, "možda ćemo moći da sve svoje znanje o svemiru svedemo na jednu kratku jednačinu."

"Dovršivši fiziku", reče Leander, klimajući glavom kao da je to već sigurno.

"Ali premeštanje meseca... Odakle dolazi energija?" upitah. Čak ni sa pojačanjem, nisam mogla da iz njihovih jednačina izvučem jasan odgovor.

"Energetski i vektorski deskriptori koji upravljaju očuvanjem povezani su preko sve širih nivoa", reče Čarls. "Ako premestimo velik objekat, mi crpemo iz jednog još većeg sistema. Ako, na primer, premestimo Fobos, automatsko knjigovodstvo u Bel kontinuumu prilagodiće deskriptore svih čestica koje se kreću po Galaksiji, oduzimajući majušnu količinu njihovog ukupnog momenta, ugaonog momenta i kinetičke energije. Čist ishod biće umanjeње odgovarajućih veličina za celu Galaksiju. Niko neće ni primetiti.

"Bar ne za narednih milion godina", reče Rojs. "Morali bismo da premeštamo na hiljade zvezda tamo-amo po Galaksiji da bi nastala veća promena."

"To izgleda tako glatko", rekoх. "Možemo li zaista da premeštamo zvezde?"

"Ne", odgovori Leander. "Mislimo da postoji gornja granica."

"Gornja granica je, izgleda, dve trećine Zemljine mase, ma koje gustine", reče Rojs. "To bi mogao biti samo privremeni problem."

"Neki od nas misle da je to stvarna granica", reče Čindžija Park Amoj. Deni Pinčer i Mičel Maspero-Gambakorta podigoše glave u znak odobravanja.

"Mogli biste to da uradite s opremom koju sad imate?" upitah.

Olimpljani pogledaše Čarlsa, očekujući da on pruži konačan odgovor.

"Morali bismo da proširimo kapacitet mislilaca", reče Čarls. "Već radimo na tome. Za nekoliko nedelja imaćemo nove mislioce u Tarzi, odrasle i spremne. Možemo to da uradimo kroz nekoliko nedelja ili meseci. Ako uopšte možemo to da uradimo."

"Možete li?" istrajavala sam.

"Teorijski, to nije mnogo teže od pretvaranja materije u kontramateriju", reče Čarls. "Ali to ne možemo da izvedemo daljinski. Morali bismo da sedimo na objektu koji se premešta."

"Možete li to da uradite?"

"Da", odgovori on, oštrim tonom odgovarajući na moju oštrinu.

"Mogli biste da premestite Fobos."

"Mogli bismo da premestimo i Mars ako nam kažete da to učinimo", reče Čarls, a njegov pogled bio je izazivački.

Ono što su mi Olimpljani rekli polako se sleglo u moj mentalni podrum tokom naredne nedelje, usput dopunjavano neprestanim prilivom činjenica i objašnjenja koje je pružalo ili podsticalo pojačanje. Počela sam da shvatam - dok su mi pažnju odvlačile zvanične dužnosti - sve što nagoveštavaju otkrića ove grupe, izvesnosti, verovatnoću, mogućnosti... neverovatnosti.

Ništa nije izgledalo nemoguće.

Noću, ležeći sama ili, jednom prilikom te nedelje, ležeći pored Ilaje, pošto smo vodili ljubav, razmišljala sam o hiljadama stvari koje sam htela da kažem Čarlsu. Najpre su dolazile ljutite optužbe za prevaru, kakve sam i ranije izricala - Zašto sad, zašto baš ja? Zašto sva ova odgovornost?

Onda bi naišla strašna razmišljanja. Kako bi Zemlja reagovala kad bi znala da je Mars toliko uznapredovao? Čarlse, ti možeš da bacaš mesece na Zemlju. Mi možemo. Trapavi, nezreli, nesigurni Mars. Oni nam ne veruju. Ako znaju - ako saznaju - pokušaće da nas spreče. Možda neće ni pokušati da pregovaraju. Oni ne mogu dozvoliti sebi da budu oprezni i čekaju na našu političku zrelost.

Sve ove mogućnosti postojale su i ranije, kad se u političke

jednačine umešala samo materija/kontramaterija. Ali sad je pritisak postao mnogo veći. Nemoguć pritisak, nemoguće sile koje dostižu vrhunac.

Planovi za izbore su nastavljeni. Privremena vlada primenila je crni budžet - fondove koje po svom nađenju raspoređuje predsednička kancelarija, skrivene od svih osim od posebnog odbora zakonodavne vlasti, koji još nije bio izabran. Ovo je sasvim jasno bilo van ustavnih okvira, osim u vanrednim trenucima - pa ipak nije objavljeno nikakvo vanredno stanje. Ubedila sam Ti Sandru u tu neophodnost. Iz tog budžeta stigao je novac da se izgradi veća laboratorija u Melan Dorsi, za istraživanje mogućnosti izrade većih drajvova pomičnika kontramaterije. Takođe ćemo finansirati preuređenje malog, oronulog teretnog broda klase D, koji je vlada zaplenila na osnovu neplaćenih orbitalnih naknada.

Brod je postao najdraži projekat Olimpijana. Preimenovali su ga u Merkur. Najzad, on se oslanjao na Bel kontinuum - staze kojima je putovao glasnik namenjen samo bogovima.

Kad sam se sreła sa Ti Sandrom, četiri nedelje pre izbora, i kad smo počele svoju kampanju, ona je upitala za Merkur. Išle smo posebnim šatlom iz Sirije u Ikariju na promotivni skup u okviru Okupljanja.

"Tvoji prijatelji imaju igračku", reče ona pošto smo se smestile na sedišta i prihvatile po šolju čaja od arbajtera.

"Imaju", odgovorih. "Uskoro ide na probni let."

"A ti razumeš kako ta igračka radi", reče ona. Oslabila je tokom proteklog meseca, i lice joj je izgledalo manje veselo. Pogledi su nam se retko sretali dok smo razgovarale.

"Bolje nego pre", rekoh.

"Jesi li zadovoljna organizacijom?" upita ona. "Ja stvarno nisam imala vremena da je sama pregledam... imam poverenja u tebe kad je to u pitanju."

"Organizacija je dobra."

"Sigurnost?"

"Ako mogu da sudim, odgovarajuća je."

Ti Sandra klimnu glavom. "Kad si mi poslala nov izveštaj... htela

sam da se povučem iz kampanje", reče.

"I ja sam", odgovorih. "Mislim, tako sam se osećala."

"Ali nisi."

Odmahnula sam glavom.

"Strašno je to što ja ni u šta od toga ne verujem, ne stvarno. A ti?"

Promislila sam na trenutak, da bih sasvim iskreno odgovorila.

"Da, ja verujem u to."

"Onda razumeš šta oni rade."

"Uglavnom", rekoh.

"Toliko ti i zavidim. Ali neću da ugradim pojačanje, ukoliko ti ne želiš da to učinim... Misliš li da bi trebalo?"

Poznajući Ti Sandru, shvatila sam da bi je pojačanje beskrajno nerviralo. Ona se nije toliko rukovodila jasno oblikovanim mislima koliko instinktom. "Nije neophodno", rekoh.

"Osloniću se na tebe", upozori me ona. "Ti ćeš biti moj štap za šetnju - moj topuz i štit - ako bude nevolje."

"Razumem."

Pogledala je kroz prozor i, prvi put na tom putovanju, njeno lice se opusti, a ona duboko uzdahnu. "Isuse, Kaseja... Možemo od Marsa da napravimo raj. Možemo da uradimo sve što želimo kako bismo život učinili boljim, ne samo za Marsovce. Možemo svi da postanemo bogovi."

"Mi smo još deca", rekoh.

"To je tako otrcana fraza", odvrati ona. "Uvek ćemo biti deca. Tamo sigurno ima civilizacija koje su mnogo starije i mnogo naprednije... Oni znaju za te stvari. Mogu nas naučiti kako da mudro koristimo ove alatke."

Sumnjičavo sam odmahнула glavom.

"Ti ne veruješ da postoje veće civilizacije?"

"Lepa je to vera", rekoh. Nekoliko nedelja ranije, možda bih se i složila s njom.

"Zašto vera?" upita Ti Sandra.

"Ne mogu da zamislim desetine hiljada civilizacija koje znaju ono što mi znamo", odgovorih. "Galaksija bi ličila na preopterećen autoput. Šta bismo radili kroz sto godina? Premeštali planete, menjali zvezde?"

Ti Sandra je razmišljala na trenutak. "Ti, dakle, misliš da smo mi stvarno sami."

"Meni to izgleda verovatno", rekoh.

"To je još strašnije", odvrati ona. "Ali to znači da ne možemo o sebi misliti kao o deci. Mi smo najbolji i najpametniji."

"Jedini", dodadoh.

Ona se nasmeši i odmahnu glavom. "Draga moja izborna saputnice, treba da me razveseliš, a ne da hodaš po mom budućem grobu. O čemu možemo da razgovaramo, a da bude veselo?"

Upravo sam se spremala da opišem bašte koje su gradili u Mnogim Brdima, kad ona podiže prst i izvuče pločicu iz džepa. "Prvo sam htela da ti dam neke odgovore o Kejletetima. Ti si me obavestila o njihovim zahtevima za lokacije."

"Da?"

"Preporučila sam svim oblastima da ih odbiju. Nema razloga da ne nateramo Krauna Najdžera da se grči i strepi da će izvisiti."

"Hoćemo li ih baš izolovati od izvorišta?" upitah.

"Hoćeš političke odluke, a nismo još ni izabrane?"

"Ti si očigledno o tome razmišljala."

"Pa, najjednostavnije rečeno, kad se sve učvrsti - i ako budemo izabrane, naravno - prema disidentskim PG postupaćemo kao prema stranim silama koje imaju svoju teritoriju. Vlada obrađuje zahteve Kejleteta i ostalih, prosuđuje zakonska prava i razmatra odgovarajuće poreze i dažbine. Ali ne, nećemo im uskratiti ništa što im je potrebno."

"Ne izgleda da su im potrebne dozvole koje su tražili", rekoh.

Ti Sandra ponovo sklopi oči i sumorno se osmehnu. "Guvernerima ne treba naš podsticaj da bi bili sumnjičavi."

"Možda oni stavljaju na probu naš odnos sa guvernerima", natuknuh.

"Kraun Najdžer ima i bolji način da to uradi."

"I tako ne znamo šta on zaista smera", rekoh.

"Ja sigurno ne znam", odgovori ona.

Šest nedelja od mog brata nije bilo ni glasa. Za Marsovca, odgojenog u osobenim običajima čvrsto povezanih porodica i

prelazaka u druge PG, za mešavinu porodične odanosti i poslovnih tajni, to nije bilo ništa uznemirujuće: Kejleteti su bili u sukobu s jednom novom i većom porodicom, vladom. Nisam očekivala od Stena da mi pruži veliku pomoć, a za Stena je ćutanje bilo najbolji način da izbegne neprikladno ponašanje.

Ali Sten nije razgovarao ni sa ocem. Sten je bio veoma poslušan sin i s ocem se slagao bolje nego ja. Znala sam da je Sten zdrav i da nikakva nesreća nije snašla ni njega ni Džejn, ali to je bilo jedino što sam znala.

Kampanja je sad obuzimala svu moju pažnju. Živela sam u šatlu, ili u nabrzinu pripremljenim sobama i spavaonicama, okružena čuvarima Tačke Jedan, mozgovima i čarobnjacima marsovske politike, našim savetnicima, koji su brzo shvatali stvari.

Šef mog ličnog obezbeđenja bio je imponozantan čovek po imenu Dendi Brejker. Ime je sasvim pristajalo njegovom izgledu. Širokih ramena, krupnih šaka s mesnatim prstima, kratko podšišane čeličnoplave kose, Dendi je izgledao kao da ne spada u društvo guvernera i republičkih zvaničnika. Skoro uvek je bio kraj mene. Na sreću, on i Ilaja dobro su se slagali. Dendi je uvek bio spreman da postavi neko pitanje o areologiji, a Ilaja je uvek bio spreman da odgovori.

Leander nije mogao dovoljno brzo da uzgaja mislioce da bi republici obezbedio zamenu za sve mislioce uzgojene na Zemlji. Preuzeli smo najmanji rizik, ali smo sve novosti o projektu pomičnika držali podalje od mislilaca.

Jedan od mislilaca - Alisa Dva, iznajmljena od Madžumdara - postala je koordinator naše kampanje. Bilo je zadovoljstvo ponovo raditi s Alisom. Ti Sandra i ja provodile smo sate razgovarajući s njom na beskrajnim letovima od stanice do stanice.

Alisa je raspored naših nastupa pravila prema demografskim i izbornim listama. Skoknule bismo u malu stanicu na krajnjem severu, srele se sa šezdeset ili sedamdeset tvrdoglavih, sumnjičavih i prilično povučenih žetelaca vode, Ti Sandra bi im se obratila na svoj čvrst, ali materinski način, pa bismo posle nekoliko sati otišle dalje, da obiđemo pet-šest naprednih rudnika lantanida u Amazonisu i Arkadiji. Najtvrdi orah pred kraj kampanje bile su male savezničke

PG u Tera Sirenumu, čvrsto u vlasti naših glavnih protivnika.

Naši protivnici vodili su žustru i čak jetku kampanju, ali Marsovci su i dalje bili odveć učtivi da bi se bavili prljavom politikom. Pa ipak su svi čitali o predsedničkim kampanjama iz dvadesetog veka u Sjedinjenim Američkim Državama, pre plebiscitarnog glasanja, a neki od naših protivnika ugledali su se na majstore poput Ričarda Niksona i Lindona Džonsona. Meni lično su i Nikson i Džonson bili tragično odvratni, a više mi se dopadao stil na brzu ruku izabranih kandidata Baltičke ekonomske unije iz dvadeset prvog veka.

Peščane kupke novorođene marsovske politike u stvari su nam išle naruku. Protivnici su nastojali da progutaju jedni druge, jedva nas i ugrizavši, zbog Ti Sandrinog položaja kao majke Republike; a mi smo iz rasprava i ostalih susreta izlazile na sve višem mestu glasačkih lista.

Stalna putovanja počinjala su da nas zamaraju. Ti Sandra mi je nasamo izrazila želju da Čarls i njegovi ljudi uzmognu da smanje veličinu objekata koje mogu trenutno da premeštaju. "Ja sam velika", rekla je, "ali ne toliko velika. A odmor nam je zaista potreban..."

Odmora nije bilo.

Ono nekoliko slobodnih trenutaka svakog dana provodila sam obrađujući matematičke tekstove i video zapise koji su bili dostupni preko spoljnje mreže, i učitavajući pretplatničke dopune. Alisa je sačinila program da bi ubrzala moje 'upijanje' funkcija pojačanja, koje se ionako vrlo brzo odvijalo. Ono što mi je nekad izgledalo zamorno i proizvoljno, postalo je zadivljujuća igra, mnogo lepša i izazovnija od politike. Prodirala sam dublje u prihvaćenu teoriju protoka podataka, međudelovanje nervnih elemenata, transvekciju podataka u znanje, i pravila prelaze na ono što su Čarls i Olimpijani uradili sa fizikom... u tim slobodnim trenucima, tonući u sanjarenje pored Ti Sandre dok je spavala, posmatrajući kako ispod nas promiče tamni Mars poput teškog ćebeta pod nebom osutim dijamantima. Ravnomerno pumpanje potisnika na šatlu uljuljkivalo me je u stanje u kome sam se pretvarala u brojke i grafičke prikaze.

Ali jedino što nisam mogla bilo je da na linearan način razumem skok koji je Čarls napravio, od teorije protoka podataka do prirode

Bel kontinuuma. Što sam više razumela, to sam više bila zadivljena pred onim što je Čarls uradio. Činilo se natprirodno.

S obzirom na taj skok, postajalo je sve manje neobično što možemo da premeštamo svetove i stupamo u trenutne veze, što će jedna paradigma umreti, a druga se roditi. Teorija deskriptora rascvetavala se u meni i puštala korenje u sve nemerljivosti fizike, uklanjajući protivurečnosti i beskonačnosti kvantne mehanike.

Kad je bilo slobodnog vremena, posećivala sam Ilaju. Ekipe u Kijaninim Brazdama završila je najveću oglednu kupolu za prvi veliki opit s netaknutom materinskom cistom. Ilaja je Ti Sandru i mene poveo u obilazak - kao što je prethodno proveo četiri para predsedničkih kandidata. "Moram da se obezbedim sa svih strana", reče on, ovlaš pogledavši u mom pravcu. "Politika je tako neizvesna."

Pod kupolom od pet hektara gledali smo kako siva, ledena prašina polako sipi po predelu, stvarajući praškaste barice oko izloženih cista. Do sada nije stvoreno ništa osim sluzi i nekoliko utisnutih silikatnih oblika nalik krečnim iglicama u sunđerima. Ali Ilajin istraživački tim gajio je veliku nadu. Iz kontrolne sobe posmatrali smo kako ekipa menja uslove pod kupolom u stepenima i procentima - pretvarajući sivu, ledenu prašinu u blatnjavu kišu, zatim u sneg, i menjajući koncentraciju minerala i atmosferskih gasova.

"Spremamo se za slavlje izbornog dana", objasni Ilaja Ti Sandri. "Tek toliko da vas skinemo s Litvidovih ekrana..."

Ti Sandra krajnje ozbiljno klimnu glavom. "Ja bih radije bila ovde", reče.

"Molim te", reko mu. "Nemoj se šaliti na račun marsovskih glasača koji rastu."

"Nisam čak ni hteo da kažem..." reče Ilaja.

Ti Sandra se zagleda u njega širom otvorenih očiju i napućenih usana. "Nemoj da je slušaš. Svaka pomoć je dobrodošla."

Ciste su ležale poput velikih, hrapavih, crnih jaja u crvenom pesku, a duguljaste izrasline povezivale su njihove tamne površine pokrivene snežnim pahuljicama. Potporni stubovi kupole bacali su izukrštane senke na predeo. Odasvud su dopirali tihi, avetinjski zvuci

ogledne inkubatorske mašinerije. Stari Mars se ponovo rađa, mislila sam dok smo se spremali za odlazak. Ako nađemo pravu kombinaciju.

Zagrlila sam i poljubila Ilaju i pošla za Ti Sandrom. Čuvari obezbeđenja i dva oklopljena arbajtera okružiše nas u tunelu do terminala za šatl.

Nismo nameravali da se ponovo sastajemo sve do uoči samih izbora. Poslednji put sam videla Ilaju na parapetu iznad terminala, okruženog našim pozadinskim obezbeđenjem. Mahao je u našem pravcu i izgledao rasejan. Osetila sam toplu naklonost prema njegovom strpljenju, prema njegovoj lepoti. Sećam se da je poljubac bio dug, jer smo znali da bi moglo potrajati nadeljama.

Moj muž na samo dve godine.

Moj muž.

Peti deo

2184, M. G. 60.

U zamračenoj sali za rasprave, Ti Sandra i njen najbliži protivnik Rejf Olson iz Kopernika stajali su za govornicama, okupani zlatastom svetlošću. Ti Sandra je blago posmatrala publiku, osmehujući se i klimajući glavom. Rasprave su se održavale na MUS-u i uživo bile prenošene širom Marsa. Tri miliona odraslih Marsovaca pomno je gledalo; jedna desetina postotka publike najpopularnijeg Litvida na Zemlji.

Marsovski poslovi bili su zanemarljivi u brojkama, ali značajni po emotivnom učinku. Litvidovi signali već su se širili preko spoljnje mreže, uz pisane komentare iz svih krajeva Trojne Federacije. Marsovska izborna kampanja svuda je predstavljala važnu vest, prvu probu sveta-nacije, pri čemu je sve ostalo bilo rađanje i uvežbavanje.

Ja sam se namučila u raspravama sa svojim protivnicima i pokazala se srazmerno dobro, ali Ti Sandri nije bilo ravnog na Marsu. Ona se uživala u svoju ulogu sa toliko stila i prefinjenosti da sam se pitala kako bi je iko mogao zameniti. Trpeljivo je prihvatila sve pritiske i razvejavala ih, postajući još jača. Olson je bio smiren i sposoban i znao je znanje; često sam pomišljala da bi on bio dobar predsednik. Možda je bio pametniji od Ti Sandre. Ali za vođstvo nikad nije dovoljna samo pamet. Olson je, koliko nam je bilo poznato, imao bar tri pojačanja, dva društvena i jedno tehničko, pa ipak joj nije bio dorastao po instinktu i ophođenju.

Sedela sam u prvom redu, levo od mene Dendi Brejker, desno rektor MUS-a i njegova žena, a iza nas hiljadu studenata u gustim redovima sedišta. Taj prizor mogao se odigravati i pre mnogo vekova; vrlo demokratski, vrlo ljudski, nadmetanje najboljih koje je Mars iznedrio.

Rektor, Helmut Frankel, potapša me po ruci i šapnu mi na uho: "Crveni zečevi mogu biti ponosni, zar ne?"

Složila sam se uz osmeh. Znala sam da Ilaja gleda; osećala sam tu vrstu zajedništva i bliskosti s njim. Znala sam da će i Čarls gledati. Neka igre počnu.

Mislilac MUS-a, Maršal, ugrađen dve godine ranije, projektovao je

sliku pravog marsovskog profesora univerziteta, melanoznog muškarca od oko dvadeset pet godina, dostojanstveno progušane kose. Slika se naklonila publici, koja učtivo zapljeska, zatim i ka pozornici. "Predsednice Erzul, kandidate Olsons", počeo mislilac, "sakupio sam pitanja koja su postavljali građani naše mlade republike, ljudi i mislioci, i brižljivo ih analizirao kako bih izvukao probleme koji pobuđuju najveće zanimanje. Prvo bih hteo da upitam kandidata Olsons, kako biste vi odredili politiku republike u odnosu na uvoz visokoprimerljivih dobara kao što su nanonacrta?"

Olson naizgled nije mnogo premišljao. "Trojna federacija mora se ponašati prema Marsu kao prema punopravnom ekonomskom partneru, bez ograničenja na vispriim dobra. Iako naša ekonomska snaga nije naročito velika u odnosu na Zemlju, glavnog izvoznika nanonacrta, ja verujem da mi imamo moralnu snagu, kao dete u roditeljskom svetu. Zašto se Zemlja prema nama ne bi ponašala kao prema punopravnom partneru, s krajnjim ciljem ujedinjenja celog Sunčevog sistema u savez, pri čemu sve suverene države i svetovi priznaju zajednički cilj?"

"Je li taj zajednički cilj, možda, takozvani Prodor, pokret da se proširimo na zvezde?"

"Na duge staze, svakako; ja delim uverenje vlada na Zemlji da su krajnje granice neophodne za razvoj. No drugi ciljevi su mnogo preči, među njima i otvorena vrata za sva naučna i tehnološka otkrića, kako bi se otklonio jaz nejednakog tehnološkog napretka."

Olson nije mnogo znao o Olimpljanima, ako je uopšte nešto znao, i sigurno je mislio na Marsove pritužbe na ograničen pristup Zemljinoj tehnologiji, ali za mene je ta izjava imala veću težinu.

"Predsednice Erzul, vaš komentar na odgovor kandidata Olsons?"

Ti Sandra položi ruke na govornicu, napravivši kratku pauzu. Tišina od nekoliko časaka bila je veoma značajna. Ti Sandra nije želela da izgleda kao da daje unapred smišljene odgovore ili da pitanju i odgovoru pristupa brzo i olako.

"Nijedna nacija niti političko telo ne rade iz čovekoljublja, na duge staze, i nema razloga da očekujemo od Zemlje da se prema nama ponaša kao majka prema detetu. Mi imamo sopstveni planetni

ponos, sopstvene kvalitete, sopstvena dobra i izume koje možemo ponuditi, a oni će u svoje vreme biti veoma značajni. Moramo se razvijati kao prijateljski takmičari i moramo zaslužiti svoje mesto u Trojnoj federaciji, bez poklona, bez usluga. Drugima možda trebaju krajnje granice, ali Mars je još krajnja granica sam po sebi. Mars je mlad, ali snažan. Mi možemo da se razvijamo, i razvijaćemo se, do sopstvene zrelosti u sopstveno vreme."

"Ali zar Trojna Federacija ne bi trebalo da se prema nama odnosi kao prema punopravnom partneru, istorijskih veza radi?" upita Maršal.

Ti Sandra potvrdi da bi to bilo dobro, ali dodade: "Mi ne nameravamo da ometamo razvoj Zemlje niti ma koje druge suverene sile u Trojnoj Federaciji. Tražimo jedino, kad se sve uzme u obzir, da nam Trojna Federacija ne staje na put. Prihvatamo ekonomske veze, prihvatamo sve oblike slobodne trgovine, ali ne smemo se oslanjati na prevelika očekivanja ili osećanja."

Imala je još trideset sekundi za odgovor, pa ih je iskoristila da pojasni ovaj stav. "Mars je bogata pustinja, po kojoj su rasejana naselja puna krepkih i odanih ljudi. Razvijali smo se kao nezavisne porodice, saradujući da bismo jedni druge održali u životu, trgujući i deleći da bismo napredovali. Verujem da je to prirodan poredak stvari: dobra volja među svojeglavim, ali odanim, ravnopravnim ljudima, takmacima koji se nikad ne osujećuju, koji dele zajednička bogatstva kroz jaku i pravičnu centralnu vlast. Dobra vlada održava ravnotežu i popravlja one nedostatke koji se ne mogu sami popraviti. Uspeh marsovske vlade leži u tome da se ne sputavaju naše najjače snage zarad njihovog uklapanja u nekakav veliki intelektualni kalup koji nema ostvarenog prethodnika u istoriji."

Rektor Frankel se naže da mi se obrati. "Izvršno izloženo i ponovljeno", reče, žustro klimajući glavom. "Nadam se da ona nije stvarno uverena u sve to."

Maršalova slika se okrete prema Olsonu. "Privremena vlada predsednice Erzul već se dokazala kao uspešna uspešna uzp ežn..."

Slika se naglo zamrzla, zatim nestala. Litvidovi ekrani u gledalištu zavrteše se na ograničenim kružnim putanjama i zamračiše se. Prigušeno zujanje ispuni sobu, isprazne brojke iz zvučnika u

gledalištu, a onda i to utihnu. Pored mene, Dendi skoči na noge, zgrabi me za rame i doslovno podiže sa stolice. Dva stražara i jedan arbajter poleteše na pozornicu da okruže Ti Sandru, a drugi stražar se postavi kraj Olsona. Svetla u gledalištu se pogasiše.

"Lezite dole", grubo prošaputa Dendi. Pala sam na kolena pored njega. Gledalište se ispuni zabrinutim glasovima, uz poneki povik i vrisak. Mogla sam da osetim kako mi se telo ispunjava strahom pre no što je moj duh stigao da reaguje.

Dendi me gurnu otpozadi i povede me preko poda, i dalje na laktovima i kolenima. Pokrivao me je poput grubog ljubavnika dok se nismo obrela u sigurnosti stepenišnog okna. Ti Sandra je huknula pokraj mene. "Jesi tu, Kesi?" upita.

"Ovde sam", rekoh.

"Tišina", zapovedi Dendi.

Upali se baterijska svetiljka, poluskrivena rukom čuvara koji je čitao malu mapu na metalnoj pločici pričvršćenoj za priručje u podnožju stepenica. Ti Sandrin šef obezbeđenja, Petsi Di Vorno, mlada žena oštrog lica i neverovatnih ruku i ramena, zalepi mi oko ruke komad guste bele mase nalik na modelarsku glinu. Prigušeno sam ciknula kad se masa brzo raširila i pokrila mi torzo, vrat i glavu, skupljajući mi kosu i bolno je čupajući. Ostavljala mi je proreze kroz koje mogu da gledam i dišem. Di Vornova obmota i po jedan komad oko obe Ti Sandrine ruke. Sad smo bile pokrivene reaktivnim nanopanciom. Pancir je bio inteligentan i pokretan; mogao je da oseti približavanje projektila i da nas smota u čvrsto klupko brzinom koju imaju mišići. Svako brzometno zrno koje bi udarilo u pancir bilo bi odbijeno. To nas je činilo opasnim po sve oko nas.

Uz nekoliko polurazgovetnih reči, predsednica i ja smo bile odvučene, sprovedene i odgurane uza stepenice kao nekakav teret. U malom skladištu, prohladnom i mračnom, čuvari nas gurnuše nisko uza zid do ulaza. Upalili su svetiljke i osvetlili niz spoljnji hodnik. Kodirane komunikacione veze prodirale su kroz zidove poput tajnog, jedva čujnog šapata među uplašenom decom.

Niko nas nije pratio. Četiri čuvara i dva arbajtera postaviše sigurnosnu stanicu u toj sobi, lepeći brzošireće senzore na zidove i izvukavši oružje. Arbajteri su bili mnogo bolje naoružani nego što

sam pretpostavljala, a nosili su brzometne puške sa projektilima, elektronske mlazeve kratkog dometa i selektivne bioomamljivače koji bi čitavu armiju živih napadača - bilo ljudi ili životinja - mogli baciti u stanje šoka.

Zagrlila sam Ti Sandru i ona je zagrlila mene, dok je pancir škripitao između nas kao guma. Tek tad smo shvatile da je i Olson sa nama u sobi. Ti Sandra ga zaprepašćeno pogleda, pa i njega zagrlismo.

"Šta je ovo, kog đavola?" nesigurnim glasom upita Olson. Činilo se da mu je dostojanstvo poljuljano, i on nas odgurnu.

"Energetski kolaps", odvaži se Ti Sandra. Najbliži čuvar, koga sam znala jedino kao Džeka, odmahnu glavom u svetlosti svetiljke, dok je senka iznad njega zaigrala još odlučnijim opovrgavanjem.

"Ne, gospođo", reče Petsi Di Vorno, vrativši se u sobu. "U ovakvim zgradama nema energetskog kolapsa. Posvećeni mislilac se isključio, a sa njim je nestala i sva pomoćna kontrola. To se ne dešava. Imamo planiran gubitak pomoćnih sistema."

"Oh", reče Olson, zinuviši.

Petsin mozak - uključivši pojačanje za brzinu - dospeo je u viši stepen prenosa i ona stade da izostavlja reči. "Sad vodimo vaš šatl na nepoznato. Rizik ako neprijateljski vazdušni tim traži..."

"Ili od sabotaže", reče Dendi Brejker. "Sad treba da razdvojimo predsednicu i potpredsednicu. Kandidat može poslužiti kao mamac."

Olsonova donja vilica pade još niže.

"Izvinite, gospodine", nastavi Dendi, kamenog lica i s očima koje žmirkaju na jakom svetlu. Jedva da sam mogla išta da vidim, osim u kvadratima jarko belog i zvezdano crnog.

"Vi imate obavezu", reče Olson, ali njegov čuvar ga prekide.

"Gospodine, mi nameravamo i vas da izvučemo odavde. Brejker hoće da kaže da će se svaki tim kretati zasebno. Tri strelice odavde, pri čemu svaka odvlači pažnju od ostalih." On podiže ruku, a oni nas ponovo zgrabiše i izguraše u hodnik. Iz gledališta su još dopirali krici i zabrinuti glasovi.

"Ne brinite, gospođo", reče mi Brejker. "Nema pucnjave i nema znaka za napad."

"Pazite na zidove koji se ljušte", reče drugi čuvar. Nanootrovi,

brzosklapajuće oružje i naprave, sve je bilo moguće.

"Ko?" upita Ti Sandra, zajapurenog lica, dok je njeno krupno telo iznenada postalo ranjivo i slabo, velika, spora meta.

"To nas trenutno ne zanima, gospođo predsednice", odgovori drugi čuvar.

Ja rekoh Dendiju: "Ako me opet uhvatiš za dupe, bolje bi ti bilo da to misliš ozbiljno." On mi dobaci iznenađen pogled, osmehnu se i reče: "Izvin'te, gospođo."

Sporednim tunelima kretali smo se prema uzletištu za šatlove, žustro koračajući okruženi čuvarima i arbajterima spreda i pozadi. "Isuse, meni ovo ne treba", reče Olson pre no što smo se rastali, dok ga je njegov jedini čuvar požurivao do tunela za vozove.

"Gospođo potpredsednice, vi imate drugi šatl", reče Di Vornova. "Predsednica ide zasebno. Srećno, Dendi."

Dendi, Džek i jedan arbajter povedoše me do ulaza u drugi šatl. Znala sam da tim uvek putuje u dva šatla, ali dosad nikad nisam videla taj drugi. Nije izgledao raskošno; oskudno opremljen, nevelik, oklopljen i brz.

Tada Dendi učini nešto što me je strašno zapanjilo. Izvukao je nekakav paketić iz džepa, prišao ukrasnom vodoskoku na terminalu i razbio paketić iznad najvećeg mlaza. Paketić se brzo naduo u vodi, kao grudva narastajućeg testa. Iz te mase pojavi se majušni mehnički osmatrač i hitro me oboji crvenim svetlećim linijama u obliku rešetke. Grudva pade u jezerce oko vodoskoka, a iz nje izrastoše ruke i noge. Noge preskočiše izrastanje prstiju, a umesto njih oblikovaše cipele.

To je počelo da liči na mene, po odelu i svemu drugom, čak do kvrgavog, belog pancira. Za nekoliko časaka, to je ustalo, zaškripalo i ubedljivim, iako negracioznim korakom, ušlo za arbajterom u šatl. Šatl je zapečatio mostove na terminalu, kao i svoje otvore, odrulao i uzleteo u ružičasto popodneвно nebo na plamenom perju bele pare.

Stresla sam se ne bih li smirila naježenu kožu na vratu.

"Ja sam na potezu, gospođo", reče Dendi. On i Džek uzeše me svaki za po jednu ruku i povedoše me niz hodnik. "Vozovi za održavanje odavde idu do starih staničnih tunela. Putovaćemo

jednim od njih."

I tako sam se opet našla tu gde je za mene sve počelo, u rodnom mestu svoje političke svesti. Pionirski tuneli iza MUS-ove stanice voza još su bili mračni i tesni i prepuni zaboravljenih otpadaka koji čekaju na konačnu reciklažu. Vazduh je bio veoma hladan i zaudarao je. Vrtelo mi se u glavi kad su Dendi i Džek zastali da pregledaju svoje pločice.

"Sve komunikacije prekinute osim sigurnosnih kanala, a oni nisu aktivni", reče Džek. Odmahnuo je glavom. "Komsat ne radi. Možda možemo da se priključimo na port i probamo unutrašnje optičke."

"Nema ovde portova", odvrati Dendi. "Zašto nema komunikacije preko sigurnosnih kanala?"

Džek na trenutak razmisli. "Sumnjam da iko išta šalje. Predsedničim tim ostaće ćutke u vazduhu dok im se ne javi Tačka Jedan."

"Tačka Jedan se ne oslanja na koordinaciju preko mislilaca..." promrmlja Dendi. "Ali oni imaju veze s misliocima, a kompjuteri usmeravaju komunikaciju kao i bilo gde drugde."

"Evoluoni?" upitah.

Dendi protrese glavom, ne pristajući ni na kakve teorije. Džek, međutim, podiže dugačke ruke do tavanice tunela, prstima zagreba po njoj i reče: "Mi smo zemaljske mislioce vratili na dužnost posle pretrage. MUS je svojim svakodnevnim poslovima upravljao preko mislilaca."

"Ne i životnim funkcijama", rekoh.

"Ne, ali sve je povezano... Kompjuteri razgovaraju s misliocima, mislioci daju kompjuterima najviša uputstva, čak se i pomoćni sistemi obraćaju šefu sistema... a to je mislilac. Tražili smo ih i promašili smo, to je sve."

"Zemaljski evoluoni", reče Dendi. "Zašto?"

Džek spusti ruku, otirući ledene kristale o pantalone, i reče: "Gospođo potpredsednice, gde su sada Olimpljani?"

"Neki od vaših ljudi ih čuvaju", odgovorih.

"Naravno, ali znate li gde su?"

"Pretpostavljam da je većina u Melan Dorsi. Frenklinova ključna

grupa. Neki su možda na Istraživačkom univerzitetu u Tarzi sa Leanderom."

"Moram da znam neke stvari", reče Džek. "Hoćete li mi dati podatke?"

"Pokušaću", rekoh.

"Hajde da nađemo neko skrovište sa izolacijom. Tu ćemo se smestiti dok nam Tačka Jedan ne kaže šta da radimo... pod pretpostavkom da su u stanju. Ako se ne budemo čuli za nekoliko sati, rekviriraćemo voz i otići odavde."

U mraku, nas troje smo sedeli u starom ogranku, još obloženom šupljikavim stenama, jedva nešto toplijem od dugačkih tunela. Pitala sam se da li bih još umela da nađem put do naseljeničke kupole gde sam prvi put razgovarala sa Čarlsom, gde su se studenti okupili pre no što će izaći Gore.

"Imam teoriju", poče Džek. "Ali najpre mi morate reći neke stvari."

"U redu", rekoh.

"Ne pre naglujte, gospođo", reče Dendi, pola u šali. "Proverite njegovu propusnicu."

Džek usrdno klimnu glavom. "To bi trebalo da bude prvo, u pravu je", reče.

Približila sam svoju pločicu njegovoj i proverila njegovu sigurnosnu propusnicu poredeći kodirane signale. Signali su se uklopili. I Džek i Dendi su imali pristup strogo poverljivim informacijama, ali samo ako je zaista bilo potrebno da znaju.

"Mislim da se Zemlja poigrava našom mrežom podataka", poče Džek. "To ne valja. Đavolski smo ranjivi. Naši planovi za slučaj opasnosti nalažu da vas odvedemo na sigurno mesto po svom izboru. Tada ćemo ponovo okupiti vladu tako što ćemo podići zaštićen komsat. Pod pretpostavkom da oni još imaju evoluone u većini naših mislilaca, i da su evoluoni zatrovali kompjutere, Mars će biti u gadnom stanju. Stanice će biti odsečene, izuzimajući direktne optičke veze, a i one će neko vreme biti u prekidu. Guverneri nekoliko dana neće moći da se jave u Mnoga Brda. Tehničari će morati da uđu sa kompjuterima marsovske proizvodnje i da počnu s preuređenjem mreže podataka."

"Biće još poigravanja", reče Dendi. "Možeš da se kladiš da će i

naši kompjuteri biti zatrovani."

"To dolazi od prevelikog oslanjanja na Zemlju", gorko reče Džek. "Gospođo, moram da znam zašto bi Zemlja ovo uradila? Samo da nam zezne vladu?"

"Ne", odgovorih. "Oni bi hteli da posluju sa stabilnom vladom."

"Radimo li mi nešto što bi ih tako strašno uplašilo?" upita Džek.

"Da", rekoh, presecajući svu svoju instinktivnu dvosmislenost. Život mi verovatno zavisi od ova dva čoveka.

"Olimpljani?" upita Džek.

"Da."

"Pitam samo zato što su oni pre mesec dana stavljeni pod najvišu bezbednosnu zaštitu, a ja sam razradio postupak", reče Džek. "Neuobičajeno za industrijske stvari."

"Postoji li bilo kakva mogućnost da je ovo samo lokalni kolaps?" upitah s očitom napetošću u glasu. Moj poslednji tračak nade bio je na putu da se ugasi.

"Ne, gospođo", reče Dendi. "Odmah bismo dobili Tačku Jedan."

"Onda bih želela da budem s Olimpljanima, i to što je moguće pre", rekoh.

Dendi i Džek u tišini razmisliše o tome. "Gospođo, vi nesumnjivo imate svoje razloge. Ali mi se moramo postarati da budete dostupni za razgovore sa pregovaračima koji zastupaju agresora. Bićete izloženi pre predsednice, za slučaj da agresori pokušaju da obezglave Mars. Sigurnost Olimpljana podrazumeva da će biti ubijeni ukoliko agresor zna gde se oni nalaze. Premestiće ih iz Melan Dorse što je pre moguće, a mi ne znamo gde će oni biti."

"Onda moram da stupim u vezu s njima."

"Niko ni sa kim neće razgovarati u sledećih nekoliko sati, možda i duže, ako je naša procena tačna."

"Ako je tako strašno, onda ljudi umiru", rekoh.

Džek klimnu glavom. "Da, gospođo. Gubitak energije, tunelski kolapsi u boljim stanicama, nestanak kiseonika, kvarovi u reciklatorima..."

Vrat mi se, ispod pancira, stegao od besa. "Kad ćemo Ti Sandra i ja moći da razgovaramo?"

Dendi se spremao da odgovori, kad se njegova pločica oglasi.

Kodirani signali zasvetlucaše na ekranu.

"To je Tačka Jedan", reče on. "Neko je isturio mini-komsat. Stvari se brzo odvijaju. Treba da vas odvedemo do šatla i smesta prebacimo u Mnoga Brda. Treba da se sastanete s nekim ko nosi poruku od Zemlje."

"Nadam se da volite pustolovinu, gospođo potpredsednice", reče Džek.

"Ne ovakvu", odvratih.

"Ni ja, gospođo."

"Kako se prezivaš, Džek?"

"Zovem se Ivan Ivanovič Vasilkovski, gospođo, iz PG Jamaguči u Australu."

Strah može samo toliko potrajati pre nego što se pretvori u obamrlost i mučninu u stomaku.

Glatka crno-crvena lokomotiva voza za održavanje bila je smeštena na sporednom koloseku stanične okretnice. Ušli smo kroz otvor za mašinovođu. Dendi je proverio kompjuter i ustanovio da je potpuno onesposobljen. Dendi i Džek zajednički su skinuli kompjuter sa glavnog napajanja da se ne bi uključio pri pokretanju lokomotive, prebacili motor na pomoćni ručni pogon, uključili sigurnosne senzore, ali ne i svetla, i izveli nas iz okretnice. Dendi je preuzeo prvu smenu na vozačkom sedištu.

Nisam želela da idem u Mnoga Brda, ali njihovi su argumenti bili neoborivi. Vozeći neopterećena na pravoj trasi, lokomotiva je mogla dostići brzinu od četiri stotine kinsa. Putovanje će trajati najmanje petnaest sati.

Opterećena vlašću, daleko od Ti Sandre, sa kojom se verovatno danima neću čuti, osećala sam se kao izgubljeno dete. Uglavnom sam ćutke boravila u majušnom kupeu, opružena na tvrdom ležaju koji je sasvim neopravdano nosio naziv od pre nekoliko vekova - 'perina'.

Džek Vasilkovski sedeo je na rasklopivom sedištu, s nedokučivim izrazom na licu. On bi za mene dao svoj život ako ustreba. I ubio bi.

I ranije sam razmišljala o tim stvarima, ali nikad toliko duboko ni iz tako preke potrebe. Ja više nisam bila samo ja, čak ni samo

potpredsednica. Bila sam lice republike, sve dok Ti Sandra ne bude mogla slobodno da se pojavi.

Za nekoliko sati proučiću sve planove za slučaj opasnosti, koje su izradile naše službe za odbranu i bezbednost. Nedugo zatim, bez obzira na to da li budem razgovarala sa Ti Sandrom, susrešću nekoga ko predstavlja Zemlju - koga? I sa kakvim zahtevima?

Majušni otvor u kupeu pružao je skučen vidik na ružičasto predvečernje nebo koje je počinjalo da tamni. Ružičasta boja pretopila se u tamnosmeđu, punu zvezda. Zatim je duž obzorja nakratko sevnula bledoplava, nešto što nikad ranije nisam videla uživo, a potom noć, crna i hladna.

Kupe je mirisao na ustajali nano i prašinu. Lokomotiva je letela punom brzinom, tiho na pravim šinama. Možda na tom koloseku ima drugih zaustavljenih vozova, čiji se kompjuteri raspadaju od nemilosrdnih Zemljinih evoluona. Džek je izgledao spreman da ih svom silom odgurne s našeg puta - ali onda sam počela da razmišljam više nalik njemu i Dendiju, i shvatila sam da bi oni naprosto rekvirirali sledeću lokomotivu, ostavljajući putnike da se staraju sami za sebe.

Začudo, tek sam tad pojmila da će ovi događaji biti istorijski. Bilo da pobedimo ili izgubimo, raštrkavanje Marsovih vođa - predsednice, potpredsednice, a verovatno i oblasnih guvernera - postaće marsovska legenda. Spletke, mamci, letovi šatlom i vozovi u noći.

Džekova pločica se oglasi i pojavi se još jedna kodirana poruka. "Još jedno isturanje", reče on suvo. "Tačka Jedan još radi, ali skidaju nam satelite čim ih postavimo. Mora biti da hoće istinski da nas uplaše."

"Kakva je poruka?" upitah, ustajući sa ležaja.

"Imam nešto od predsednice, samo za vaše oči, i status onoga s kim razgovaramo u Mnogim Brdima. Izgleda da Kejleteti rade, a možda i nekoliko manjih otpadničkih PG. Ništa više."

On prenese Ti Sandrinu poruku na moju pločicu, običan tekst i jedna slika.

Najdraža Kaseja,

Ti si sad pregovarač. Zemlja sa nama razgovara kroz prijateljska

usta - porodice Kejletet. Priča se da ćeš se sresti s pregovaračem koga je izabrao Kraun Najdžer. Zemlja se plaši. Progovorio je neko ko mnogo zna. Zenger? Svi Olimpljani se kriju. Ja sam CF-u izdala uputstva koja su isuviše delikatna da bih ti sada o njima govorila. Reci šta god treba da bi se Mars vratio na stazu, ali u narednih nekoliko meseci, ili čak godina, mi držimo kečeve. Pri dolasku ćeš saznati za moju smrt. Volim te i poveravam ti naše dete. Nećemo razgovarati sve dok ne počnemo ponovo da se borimo. Skakavci su u zemljištu.

Tekst je bio praćen slikom Ti Sandre, nasmejanog, ali unezverenog lica. Dadoh znak da se poruka izbriše i slika nestade.

Skakavci.

Džek se naže napred, zabrinuto dodirnuvši moju ruku. "Jeste li dobro?" upita.

"Šta znaš o skakavcima?" upitah.

Džek se uspravi na sedištu i protrlja ruke o kolena. "Isuse", reče. "Zabranjeni sporazumom u celoj Trojnoj Federaciji. Šta mi, za ime Boga, možemo da uradimo Zemlji... Jesu li?"

"Predsednica kaže da jesu."

Izgledao je kao da će zaplakati, pritisnut gnevom i strahom, i nemoćan da ma šta učini. "Isuse", ponovi, a onda nekoliko časaka ništa nije mogao da kaže.

"Skakavci", rekoh, pokušavajući da ga prizovem svesti.

On prekrsti ruke i skloni pogled, nabranih veđa. "Kako da kontrolišete čitavu jednu planetu s drugog kraja Sunčevog sistema? Posejte je nanofabrikama koje mogu proizvesti mnoštvo raznog automatskog oružja, samopokretnih ratbajtera. Marsovo tle savršeno je za to. Mnogo silikata i aluminijuma, visok sadržaj gvožđa. Izaberite stare rudnike ili prividno iscrpljene lokacije, koje su još bogate osnovnim mineralima, otvorene za dubinsko istraživanje i skrivanje, a da se ne izazove uzbuna. Raspršite seme za nanofabriku sa orbite. Jedan jedini mali brod može to da obavi. Protiv takve grozote nemamo nikakvu odbranu."

Razmišljala sam o nastojanjima Kejleteta da prošire vlasništvo nad rudnicima. Kraun Najdžer kao da je pokušao da nas upozori,

poslednja časna signalna zastavica pre no što se ponudio Zemlji na tanjiru, kao jedini preživeli političar osvojenog Marsa.

Sad sam se pitala jesu li Sten i Džejn uopšte živi. "Mogli bismo da se borimo protiv skakavaca", predložih.

"Mi ni izdaleka nemamo sredstava da uništimo sve fabrike", reče on. "Koncept skakavaca izričito je zabranjen sporazumom koji su potpisali svi narodi i alijanse."

"A mi smo suviše mladi i naivni da bismo mislili na odbranu."

"Teorijski", reče Džek, "za godinu ili dve, svi naši naučnici mogli bi napraviti neko odbrambeno sredstvo. Bolest u nanoravni. Ali ako su skakavci napravljeni na Zemlji, mi..." Nije završio.

Ali mi jesmo imali odbrambena sredstva, a ona su sama po sebi bila toliko zastrašujuća da su izazvala Zemlju... Krajnosti donose krajnosti. Budućnost nije izgledala samo opasna, ni samo sumorna; činila se neshvatljiva.

Dendi je nakratko ostavio komande da bi nam saopštio da je kolosek čist na dužini od pet stotina kliksa. Džek i ja mu prenesmo upozorenje o skakavcima. Njegovo lice je posivelo.

Ni jednom ni drugom nisam rekla o Ti Sandrinoj bliskoj smrti.

Džek je zamenio Dendija, a lokomotiva je hitala preko Marsa, obilazeći krševite oblasti na sto kliksa južno od Mariner Velija i Eojine Provalije.

Nikad se nisam osećala tako usamljena, tako obavijena tišinom. Do nogu mi je dopiralo lagano podrhtavanje voza u krivini. Dendi je dremuckao na sedištu, oslonjen na pregradni zid kupea, nogu razmaknutih kao u dečaka, posuvraćenih čizama.

Narednih nekoliko sati proučavala sam planove za slučaj opasnosti, koji su bili dostupni na mojoj potpredsedničkoj pločici. Nijedan od njih nije bio primenljiv, niti je išta nagoveštavao. Nijedan nije uzimao u obzir ni skakavce ni Olimpljane. Oni koji su pripremali planove nisu znali za Olimpljane, a Marsovci su bili odveć puni poverenja da bi se nadali najgorem od majke Zemlje.

Koliko će Marsovaca sada umreti, hrabrih i bezazlenih?

Za koliko smrti možemo Ti Sandra i ja snositi krivicu?

Ponovo pogledah kroz otvor. Zvezde na nebu iznad Marsa,

zastrtog velom noći, imale su svoj odjek u pesku - pijezelektrični bleskovi, dok se skrama skuplja posle dnevne toplote, koji svetlucaju poput hiljada sićušnih svitaca. Ugasila sam svetlo u kupeu da bih bolje videla, i priljubila svoje pancirom prevučeno lice na staklo, kao devojčica. Za trenutak me je taj prizor naveo da zaboravim brige, pa sam se osetila kao da lebdim poput priviđenja, dečjeg duha koji leti preko peska. Kroz pojačanje sam sagledavala kako pritisak raste u skrami koju su tokom vekova stvorili ultraljubičasti zraci, kako vetar odnosi naslage taložnog peska i praha, iznenadne nalete hladnog noćnog vazduha koji dopiru s obližnjih padina, pritisak u glatkoj površini pustinje, koji steže sićušne kristale kvarca...

Onda sam zamislila da su ti bleskovi, zapravo, skakavci koji daju znak jedan drugom, i odmakla se od otvora uz prigušen uzvik. Dendi se smesta razbudi, ispravi noge i pogleda me, trepnuvši. Toliko brzo je izvukao pištolj da nisam ni videla pokret, već samo njegov ishod.

"Sanjali ste?" upita on, sklanjajući oružje bez izvinjenja.

"Ne", odgovorih. "Ali sam razmišljala o najgorem."

"To ne valja", reče on.

Džek uđe u kupe i obavesti nas da su šine, izgleda, prohodne kroz Skjaparelijev basen do Mnogih Brda. "Prošli smo dva voza koji su se automatski prebacili na sporedne koloseke", reče. "Kompjuteri su makar to uradili pre nego što su se zaključali."

"Ljudi su još u vozovima?" upitah.

"Pretpostavljam", odgovori on, nepomičnog lica.

Lokomotiva se popela uz nekoliko blagih, vilinski lakih zatalasanih mostova. Prešli smo iznad unutrašnjih padina Skjaparelijevog basena i spustili se u prostranu ravnicu, dvadeset pet sati pošto smo krenuli sa MUS-a. Mnoga Brda stajala su u sredini, u trošnim brežuljcima negdašnjeg središnjeg prstena. Lokomotiva uđe u novu, zaslepljujuće belu stanicu.

Beli zidovi i lukovi za pritisak stajali su naspram okolnog okera i crvenog, signalno svetlo za napad. Čitav grad bio je meta. Ali takav način ratovanja odavno je prestao. Sad su vojnici mogli biti nevidljivi, a rušenje se moglo izvoditi mašinama nalik na termite, iznutra, ne bombama spolja. Ratbajteri, kako ih je Džek nazvao. Jezivo čudno i neprijatno ime.

Sve je izgledalo napušteno, što se i moglo očekivati. Za vreme opasnosti, crveni zečevi okupljali su se blizu zaliha vode i kiseonika. Marsovska stanica, uostalom, spolja retko izgleda naseljena. A u novu republičku prestonicu još se ne beše uselilo čitavo njeno stanovništvo od činovnika, članova kabineta, pravnika, guvernera i predstavnika.

Tačka Jedan postavila je nekoliko nedelja ranije svoju komandu u Mnogim Brdima. Nadgledajući čuvare za predsednika i potpredsednika, sastavljajući prve korake marsovske obaveštajne službe i unutrašnje bezbednosti, Tačka Jedan je iznenađujuće brzo stekla sopstveni, brižljivo nadziran život. Bila sam tako zahvalna što na stanici vidim poznate muškarce i žene, naoružane, u odelima pod pritiskom, koji čekaju voz, sa smrknutim, ali profesionalnim izrazom lica.

Iskricali smo se u podzemnom odeljenju, daleko od mogućeg bombardovanja, a mene oklopljenim kamionom smesta odvedoše do novih tunela istočno od zgrada vlade.

Dendi i Džek se u zadnjem delu kamiona sretoše sa svojim nadređenim, Tarekom Firkazijem. Vitak, plav muškarac iz Boreja, Firkazi je mesec dana ranije bio postavljen za šefa celokupnog obezbeđenja.

Dve žene skinule su mi reaktivni pancir i brižljivo ga odložile za otpad. "Hrabri ste kad ste čitav dan putovali u ovome, gospođo potpredsednice", reče jedna od njih.

Džek dođe napred, glasno škrugućući zubima, isturajući donju vilicu, kao da izigrava junačinu. U taj mah opazih da je njegov izraz, ma kako besmislen, zapravo iskren; on je tugovao.

"Gospođo potpredsednice, zadužen sam... odredili smo žrebom... da vam prenesem loše vesti. Sad imate još teži teret. Ti Sandra Erzul i njena posada imali su udes sa šatlom. Možda je bio nesrećan slučaj, ali nismo sigurni. Još nismo potvrdili mesto pada, a neko vreme nećemo ni moći. Signal za slučaj opasnosti javlja da spasilački arbajter i nisu našli nikog živog u ostacima šatla. Dovešćemo sudiju iz sudskih tunela. Položićete predsedničku zakletvu što je moguće pre, možda u narednih nekoliko minuta. Žao mi je."

Za trenutak nisam znala da li je to lažna nesreća na koju me je upozorila Ti Sandra, ili stvaran udes. Morala sam da pretpostavim da je ono prvo. Postaću vršilac dužnosti predsednika.

Dalje nisam ništa osećala. Postala sam arbajter koji radi za političku mašinu sa sopstvenim pravilima, neizbežnim i bezdušnim.

Tačka Jedan odigrala je ulogu zaštitnika komandnog lanca tokom mog putovanja vozom od Sinaja. Privremeni portparol Guvernerskog doma doleteo je šatlom iz Amazonije; portparol Doma naroda još je odranije bio u Mnogim Brdima. Privremeni kongres uhvaćen je usred kampanje, raštrkan po Marsu, izuzev tri guvernera i dva predstavnička kandidata. Oni su bili u dubokom tunelu, a čuvali su ih arbajteri i ljudstvo koje je Tačka Jedan uspela da prikupi.

Tačka Jedan preuzela je kontrolu nad svim dostupnim vezama. Spoljnja mreža bila je u prekidu, ali neke privatne mreže preko lokalnih optičkih prebačene su na ručne i prenosne uske opsege, tako da su nas obaveštavale o uslovima u stanicama oko Skjaparelijevog basena. U stvari, bilo je komunikacija, ali manje od jedne desetine postotka uobičajenih.

Još nismo mogli da razgovaramo s Olimpijancima. Od Ti Sandre nisam očekivala nove poruke tokom narednih dana, možda i duže.

Sva pravila su prenebregnuta, sve mogućnosti isključene.

Predvođeni Dendijem Brejkerom, pet stražara i dva arbajtera sprovedoše me u tesan pomoćni tunel dvesta metara ispod kongresne sale, neposredno iznad novog i proširenog vodenog izvora za Mnoga Brda. Tu sam se sreća s obeshrabrenom grupom od sedam zakonodavaca. Za trenutak niko nije progovarao, a onda se svi okupiše u krug oko mene, stežući mi ruku, postavljajući pitanja.

Podigla sam ruke, zaobišla guvernera koji se spremao da me zagri, i pozvala, što sam jasnije mogla, ne vičući: "Mi smo jedini koji mogu predstavljati zakonitu vladu republike! Moramo se držati reda!"

Portparol Guvernerskog doma, Henri Smit iz Amazonije, stamen čovek kratko potkresane brade i sitnih, pronicljivih očiju, gromkim glasom otvori sastanak. "Očigledno", dodade on, obraćajući se samo meni, "nemamo kvorum, ali ovo je vanredna sednica."

Složila sam se. "Cela naša obaveštajna služba, koju su okupili ljudi iz Tačke Jedan - svima njima hvala na izvanrednom radu..."

"Nisu sprečili ovu katastrofu!" povika predstavnik iz Argire.

"Oni nisu zaduženi za vojnu odbranu!" odgovori Henri Smit, podigavši čvrsto stegnutu pesnicu i uvukavši bradu, kao da je bik koji se sprema da napadne. Argirac zatvori usta i razrogači oči. Bili su to veoma uplašeni muškarci i žene.

"Molim vas, dozvolite mi da kažem ono što se mora kazati", nastavih.

"Bez upadica", naglasi Henri Smit.

"Predsednica je možda mrtva."

Neki od zakonodavaca, čak i nekoliko čuvara koji to ne behu čuli, klonuše od straha, lica bezizražajnih kao u zapanjene dece. "Bože moj", reče Henri Smit.

"Ja ću uskoro položiti zakletvu na predsednički položaj, ukoliko ne ustanovimo da je Ti Sandra Erzul živa. Čuli smo da se njen šatl srušio. Prepostavljam da je uništen u nekakvom napadačkom činu."

"Ko? Ko nam je, za ime Boga, to učinio?" uzviknu predstavnica Rudija Blaj iz Ikarije.

"Rečeno mi je da ćemo pregovarati s ljudima iz Kejleteta, koji predstavljaju Zemlju. Izgleda da je Zemlja naredila da svi naši kompjuteri budu isključeni aktiviranjem evoluona."

"Pa, pregledali smo ih!" viknu neko. "Imali su garancije!"

"Tišina!" povika Henri Smit.

Zamolila sam Li Voker, šefa komunikaciono-nadzornog tima Tačke Jedan, da nam podnese izveštaj. Njene reči nisu donele nikakvu utehu. Znali smo kakvo je stanje u većem delu Skjaparelijevog basena, a bilo je i povremenih informacija iz udaljenih mesta kao što su Milanković i Prometej Tera, ali bez celovite slike. "Veze sa ostalim delovima Marsa krajnje su ograničene", reče ona. "Čak i kad bismo imali podatke, ne bismo mogli da ih povežemo ni u šta suvislo. Simultani prevodioci ne rade. Sve je teško zagađeno osim naših pločica i nekoliko ličnih kompjutera marsovske izrade."

Kad je završila, ja ponovo uzeh reč. "Naš položaj je zasad možda neodrživ. Ne samo da je Mars paralisan, nego izgleda da su Zemljani neke delove planete posejali skakavcima."

Nisu svi zakonodavci razumeli ovaj izraz. Marsovci su oduvek bili

poznati po isključivoj brizi za domaće poslove. Ukratko sam objasnila. "Je li to moguće?" upita jedan od njih.

Henri Smit me pogleda kao da mi pruža moralnu podršku. "Ja sam donekle obavešten o tome", reče. "To je pomalo zatrpna tehnološka kaljuga. Uglavnom niko ne priznaje takve stvari."

"Onda smo mrtvi", reče Argirac.

"Nemojte se miriti s nečim tako konačnim", rekoš oštro. "Još ima otvorenih mogućnosti."

Dendi Brejker uđe u sobu i reče mi da su pregovarači iz Kejleteta stigli šatlom na stanicu. "Čisti su i lepo odeveni", dodade prezrivo. "Njihova oprema, izgleda, radi."

Pogledala sam Li Voker, tražeći objašnjenje. Krajevi njenih usana se opustiše, a oči zaiskriše gnevom. "Kejleteti su isključeni sa naših veza u mreži", reče. "Možda nisu pogođeni, ali miruju. Preko veza Tačke Jedan ne dopire ništa iz njihovih oblasti."

Posmatrala sam zakonodavce. Trebaće mi svedok i malo podrške tokom pregovaranja. Morala sam mudro izabrati iz grupe koju sam tek ovlaš poznavala; privremena vlada nikad se nije sasvim okupila. Ti Sandra je sa ovim ljudima lično obavljala mnoge poslove, ali ja sam sretala samo nekolicinu, i to nakratko.

"Guverneru Smite, predstavnice Blaj, ako biste pošli sa mnom..."

Smit je izgledao nestrpljiv da ugodi, ali je bio pametan i čvrst - Ti Sandra mi je tako rekla, a ja sam verovala njenom sudu. Predstavnički kandidat Rudija Blaj iz Istočne Helade - bez protivnika - službovala je sa mnom u prestoničkom arhitektonskom odboru, nekoliko meseci ranije. Bila je uglavnom ćutljiva i s dobrom moći zapažanja, a ja sam se prijatno osećala pored nje.

Nisam htela da dugo razmišljam o važnosti svake odluke koju sad donosim, o ulogama koje će ovi ljudi igrati, niti o čemu ću razgovarati sa izdajnicima iz Kejleteta.

Neko je jednom rekao da niko ne plaća političare da imaju osećanja. Pa ipak, kad je sudija obavio predsedničku zakletvu, u malom predvorju Palate pravde, okruženom sivim policama usnulih, zagađenih mislilaca pravne biblioteke, ja sam tiho plakala.

Niko nije obratio pažnju na to.

Šon Dickinson se likom malo promenio od onih dana u zemunicama. Stajao je uspravno, gipkih kolena, ruku prekrštenih na leđima, paradna poza za odmor. Stezao je i opuštao vilične mišiće, posmatrao me uporno i trepnuo samo jednom u nekoliko dugih trenutaka mog ispitivačkog pogleda.

Sastali smo se u još nedovršenoj guvernerskoj sali, sa skelama i arhitektonskom malterskom smesom iznad naših glava, a u vazduhu se osećao miris aktivnog nanoa, nalik na miris kvasca. Sve dok hranljive zalihe budu izdržale, vladina zgrada nastaviće da se gradi. Dickinson je stajao ispred ručno rezane govornice od ružičastog mermera, odakle bi Henri Smit - kad bi bio izabran - otvarao sednice Guvernerskog doma.

"Ja sam položila zakletvu kao predsednik Savezne Republike Marsa", rekoh. "Koliko sam shvatila, vi predstavljate porodicu Kejletet?"

"Poznajem vas", reče Dickinson, isprekidano, ali blago. "Kaseja Madžumdar. Sećate li nas se?"

Usne mu se pokrenuše kao da će se osmehnuti, ali on okrete glavu i baci umoran pogled ka Gretil Loton. Ona je stajala ispred njihovih pomoćnika, četiri muškarca i žene iz porodice Kejletet. Izgledali su nespokojni, svesni mogućih optužbi za izdaju, iako su pripadali nesvrstanoj PG. Gretil je postala još mršavija, nalik na hrta; namerno je nosila neuglednu odeću, kosa joj je posedela, a činilo se da je ne zanima kako izgleda.

"Sećam se", odgovorih.

"Zajedno smo učinili štošta hrabro, pre ne tako mnogo godina. Nekad ste tvrdili da prezirete centraliste."

"A sad sam jedan od njih."

"Još gore. Vi ste centralna vlast."

Niko od nas nije se trudio da razveje hladnu i neprijatno zvaničnu atmosferu. "Gde su vaši dokumenti? Neću da razgovaram sa vama dok ne budem uverena da imate ovlašćenja na koja se pozivate."

Dickinson reče: "Imamo odgovarajuće dokumente. Mi predstavljamo stranke na Zemlji koje sad imaju kontrolu nad velikim delom Marsa. Oni ne žele da se otkriju, ali su nam dali kodirane identifikacije zarad provere. Naši dokumenti su ručno overeni, pošto

vaši bezbednosni mislioci i druge mašine ne rade."

"Je li to tačno?" upitah Li Voker, koja je stajala kraj Henrija Smita. Tarek Firkazi ušao je u salu i neopaženo seo na jedno od mesta na galeriji.

"Njihovi kodovi slažu se sa zemaljskim kodovima poslatim svim vladama u Trojnoj Federaciji", odgovori Li.

"Krajnji kukavičluk", rekoh, odmahujući glavom. "Da li se oni plaše sopstvenih plebiscita? Ovo je strahota, nezakonit postupak."

Dikinson se osmehnu. "Možemo li da se uozbiljimo?" upita.

Prostrelih ga pogledom. U tom trenutku, to je bilo jedino što sam mogla da učinim kako bih sebe sprečila da ne zamahnem i ne udarim ga.

Odabrali smo sto u pregradi za svedoke i seli.

"Ovlašćen sam da vam iznesem jednu ponudu."

Pokretom dadoh znak Li. Uređaji za snimanje u sali se uključiše. "Mars je napadnut bez razloga", rekoh. "Da li Kejleteti saraduju s agresorima?"

Šon se blago naže napred. "Republika, država kojoj je Mars odlučio da se preda, razvija veoma opasno oružje. S obzirom na političke prilike u Trojnoj Federaciji - potpuno mirne u poslednjih šezdesetak godina - to izgleda neprikladno i đavolski glupo."

"Ne razvijamo nikakvo oružje", rekoh.

"Kažu mi da to oružje može biti razornije od svih dosad napravljenih."

Nisam videla razlog da i dalje raspravljam o tom pitanju. "Iznesite svoje predloge i dajte da završimo s ovim."

"Strane koje učestvuju u ovoj akciji upozorenja ukloniće svu blokadu marsovske mreže podataka, ukoliko ljudi popisani na ovoj pločici..." On gurnu napred svoju pločicu, a ja je okrenuh da vidim ekran. "...budu predati u moje ruke u roku od sedamdeset dva sata. Ja ću ih preuzeti ovde, u Mnogim Brdima, i prebaciti ih na drugo mesto. Na kraju, oni će otići na Zemlju."

Pročitala sam spisak: svi Olimpijani, Zenger, Kasares i još devetnaestoro ljudi - među njima najbolji naučnici na Marsu.

"Šta će se ovim postići?" upitah.

"Mir", odvrati Dickinson. "Povratak uobičajenom protoku podataka."

Spaseni životi."

"Bez skakavaca?" upitah.

"Skakavaca?"

"Ratbajtera. Nanovojski", rekoh.

Izgledao je zbunjen.

"Vaši marionetski gospodari vam nisu sve rekli. Ili to, ili se svesno pravite da ne znate."

Dikinson slegnu ramenima.

"Ono što Zemlja sad radi Marsu poremetiće ravnotežu Trojne Federacije", rekoh, a glas me je izdavao. "Niko se neće osećati siguran."

"Molim vas, nemojte mi držati predavanja", reče Dickinson.

Gretil iskorači napred. "Mi bolje od vas razumemo tananu ravnotežu."

"Da, i svoje mladalačke ideale - zaboga, Šone, pa vi radite sa Kraunom Najdžerom!" Ućutkala sam sebe, ali telo mi je drhtalo od potiskivanog gneva. Tri dana. "Republika nema pravo da otima građane."

"Sve se, mislim, svodi na to da Zemlja svoju bezbednost smatra najvažnijom i nema poverenja u marsovske namere", zaključio Dickinson. "Devedeset osam postotaka celog čovečanstva još živi na Zemlji. Znajući ono što znam o ovoj vladi, ne bih vam ni ja verovao."

"Nikad nismo pokazali neprijateljstvo prema Zemlji. U stvari, upravo suprotno."

"Mars je trebalo da zadrži svoju nevinost", reče Dickinson. "Nikakva svetska država, podalje od prve lige, mir i srazmeran napredak. Čitavog života sam se borio protiv ovoga. Sve države na kraju pribegavaju sili."

"Pretpostavljam da ima još uslova?"

Dikinson pogleda na svoju pločicu. "Povratak na ekonomsko ustrojstvo PG za najmanje dvadeset godina. Postavljanje zemaljskih monitora u sve istraživačke centre i redovne posete nadzornih grupa svim vrstama postrojenja na Marsu."

Oni su digli ruke od nas. Hoće da budemo slabi, zaključani u sopstvenoj prošlosti, lišeni svoje nove moći. Neko je proračunao da će tehnološke prilike izmaći kontroli pre nego što mirovni pregovori

budu završeni. "Okupacija od strane Zemlje", reko. "Potpuno neverovatno. Kako iko može verovati da je to izvodljivo?"

"To nije moj problem", reče Dickinson.

"A šta vi lično dobijate?"

"Progonstvo, pretpostavljam", odgovori Dickinson. "Nijedan Marsovac sad neće trpeti ni Gretil ni mene. Nema sumnje da bismo za nekoliko meseci bili mrtvi ako ostanemo ovde. Otići ćemo na Zemlju."

"Vi ste zadovoljni time?"

"Zarad kraja marsovske centralne države, drage volje prihvatam svoju smrt, kao i Gretilinu", reče Dickinson. "Ja sam veran svojim idealima. Nisam se promenio, Kaseja."

"Svaka istorija ima svoje izdajnike", reko.

Dickinson pređe preko toga, lako odmahnuvši glavom i trepnuvši. "Treba da mi odgovorite što pre."

"Kada?"

"Za jedan sat."

"Nemamo kvorum. Ako biste mogli da okupite preostale članove vlade..."

"Molim vas, ne pokušavajte da odugovlačite. Svi smo mi ovde da bismo sprečili još veću katastrofu. Ako ne uspemo, biće preduzete oštrije mere."

"Skakavci."

"Zaista ne znam. Kao predsedniku, vama je ustavom dopušteno da sklapate međunarodne sporazume."

"Ali ne i da pregovaram o predaji za vreme rata", reko.

"Ovo nije rat", odvrati Dickinson.

"Šta je onda, za Boga miloga?"

"Smišljeno, pogubno razaranje koje izaziva neuporedivo nadmoćnija sila", reče Dickinson. "Zašto da okolišimo? Mislim da niste glupi. Imate jedan sat. Koliko sam shvatio, ako Zemlja do tog roka ne dobije odgovor, omča će se zategnuti."

To nisu bili pregovori; bila je to ucena. Mars će biti udavljen ako ja ne pristanem na sve. Osećala sam pometnju u glavi, gotovo vrtoglavicu od potisnutog gneva.

"Imate li vi iole ljudsko srce?" upitah Dickinsona. "Osećate li nešto

prema patnjama svoje planete?"

"Ja nisam taj koji je stvorio ovu situaciju", odseče on.

"Mi smo časni Marsovci", reče Gretil.

Nema izbora. Nema izlaza. Prodati budućnost republike, sve oko čega smo se trudili; biću žigosana kao izdajnik. Nekakvo bunilo stade polako da me obuzima s primamljivom upornošću. Umri, ali ne čini to. Nisam mogla da slušam.

Li je nekoliko trenutaka posmatrala svoju pločicu. Sad je ustala sa galerije i prišla mi oprezno kao rak, očiju punih mržnje uprtih u Dikinsona. Nagnula se i prošaputala mi na uvo. "Gospođo predsednice, uspostavili smo vezu s Olimpijancima. Rečeno mi je da ne treba da prodajete imanje i da morate napustiti ovaj sastanak i poći sa mnom na površinu. Čarls kaže da treba da ide kod nekog čoveka zbog opasnog psa."

Pogledala sam je, zbunjena. Li se uspravi i odmaknu.

"Htela bih da o tome porazgovaram sa ljudima koje sam ovde okupila", rekoh Dikinsonu. On klimnu glavom, kao da mu je pomalo dosadno. "Dobićete odgovor", rekoh.

Ustala sam od stola i pokretom dala znak Smitu i Blajvoj da pođu sa mnom iz sale. Sa Firkazijem smo se sastali u guvernerskoj garderobi. "Šta se dešava?" upitah Li i Firkazija, napetih živaca, izgubljenog samopouzdanja.

Li prepusti reč Firkaziju.

"Treba da vas izvedemo Gore u sledećih deset minuta. Na vrhu glavne vladine zgrade postoji mala osmatračka platforma, ali još nije pod pritiskom."

"Po čijem naređenju?"

"To nije naređenje, gospođo", reče Firkazi. "Čarls Frenklin je zahtevao vaše prisustvo i kazao je da je veoma važno."

Stadoh da se smejem, ali se obuzdah pre no što se smeh pretvorio u histerično cerekanje. "Šta je, do đavola, važnije od pregovora sa Zemljom?"

"Ja samo prenosim poruku", reče Li, ukrotivši se i gledajući me pravo u oči. To me je obuzdalo.

"Hajdemo, onda", rekoh.

"Nemamo mnogo vremena", reče Firkazi. "Moramo da obučemo

odela i popnemo se preko građevinske skele."

Sa mnom su pošli Dendi, Li i Firkazi; svi drugi, senatori i pomoćnici, ostadoše gde su, nevažni za ovaj zadatak.

Liftom smo otišli do gornjih nivoa, dva sprata iznad površine. Bila sam suviše obamrla i zbunjena da bih brinula o politici i protokolu. Osećala sam mračnu pretnju da će Mars biti uništen zemaljskom silom, pomoću vojski u pesku; nisam mogla da odagnam misao da je ovo zagađenje, ovo razaranje, već odnelo mnogo života i da se uskoro mora okončati, ili... Dickinson mi je postavio neprihvatljiv ultimatum - a ja nisam imala drugog izbora osim da ga prihvatim. Šta bi ma ko mogao da učini ili kaže da to promeni?

Stajala sam u zamagljenoj, hladnoj sobi dok su Dendi i Li izvlačili odela, proveravali ih i ustanovili da su ispravna. Obukli smo se i prikopčali prečistače. Impregnatori su proradili. Odelo se automatski prilagodilo mom telu.

Li, Dendi i jedan arhitekta čije ime nisam razumela proveli su me kroz kratak lavirint hranljivih buradi i tankova sa građevinskim malterom. Iza sigurnosnih ograda, mračna, tiha sala izlazila je na kratak, vijugav hodnik, s otvorenim vratima na kojima je svetlucalo crveno svetlo, upozoravajući na nizak atmosferski pritisak, i pogled na tamnosmeđe nebo i raštrkane oblake porumenele od zore.

Stajali smo na parapetu, sa koga se pružao pogled na Mnoga Brda, okruženi Skjaparelijevim basenom, dvadeset metara iznad crvenkasto-smeđe površine. Glatka, nagomilana lava prošarana mrljama viskozne prašine pružala se miljama unaokolo. Vazduh je bio hladan i nepomičan, tišina potpuna. Nismo uključili predajnike na šlemovima, iz straha da ne privučemo pažnju ubica. Zemaljski brodovi mogli su nas uočiti i sa daljine od nekoliko hiljada kliksa i učiniti s nama šta god im se prohte.

U čudu sam podigla ruke, pitajući se čemu to treba da budem svedok. Gotovo slučajno sam zadržala pogled na Fobosu, jedan sat po izlasku, četiri sata pre no što će zaći na istoku. Onda sam pogledala kraj njega i osetila kako mi se vrat stegao, a oči ovlažile. Opasan pas.

Čarls je rekao da će otići do nekog čoveka zbog opasnog psa. Nisam znala šta će Čarls učiniti. Ali beznadežna želja, suluda

pretpostavka duboko u meni, probijala se, mašta se pretvarala u ubeđenje. Uklapalo se. Merkur ih može odvesti donde, s opremom i misliocima, a Čarls je pripadao baš toj mučaljivoj vrsti megalomana koja bi tako nešto mogla da smisli i tajno ponudi Ti Sandri.

Počela sam da govorim, ali sam shvatila da me niko neće čuti. Uprla sam prstom u mesec. Privukla sam Li bliže sebi, tako da su nam se šlemovi dodirivali, i doslovno zavrištala rečenicu iz Šekspira. "Vikni rasulo i pusti pse rata! Strah! Strah i užas, psi rata! Pogledaj Fobos! Bože moj, Li! On će to učiniti! On će to učiniti!"

Ona se odmače, zabrinuto žmirkajući bademastim očima, kao da sam ja poludela. Smejala sam se i plakala, uverena da znam, uverena da će ovaj teški teret uskoro nekako biti skinut s mojih pleća. Dendi dodirnu moj šlem svojim i brižno reče: "Je li nešto nije u redu, gospođo?"

Zgrabila sam ga za ramena i okrenula prema zapadu, da bi video onaj poznati mesec koji smo tako često gledali od samog rođenja, taj jezivi pseći Strah što prati Boga rata, toliko bezazlen i nedužan za tako jezivo ime, majušan i izbrazdan meteoritima i kopanjem ruda za vreme prvih naseobina, koji je svakih sedam sati i četrdeset minuta obilazio oko Marsa na šest hiljada kilometara visine, nizak i brz, u pratnji svog psećeg sabrata Užasa.

Li, Dendi i ja okrenusmo se prema zapadu. Arhitekta je ostao u senci, ne mareći da se izloži onome što je nas toliko raspomamilo.

Svetao i pun naspram tamnog, zvezdama osutog neba, Fobos se penjao iza niskog pramena ledenih oblaka. Postao je avetinjski bled u oblaku, zatreperio, a potom izronio kristalno jasan, stvarniji i oštrijih obrisa nego što sam ikad ranije videla. Usredsredila sam na njega svoju volju, kao da pomažem Čarlsu, kao da se u ovoj krajnosti između svih nas uspostavila fizička veza i da svako od nas zna šta onaj drugi misli i radi. Moja volja je odletela i dodirnula mesec, a ja sam bila napola luda od užasnote želje.

Fobos nestade. Na nebu nije bilo oblaka, niti maglene prašine. Blistava, tamnosiva stena naprosto je iščezla sa orbite.

Moja želja se pretvorila u ushićenje. Dendi i Li su pretraživali nebo, ne razumevajući; nisu znali ono što sam ja znala.

Onda se Li okrete prema meni, očiju razrogačenih od straha. Ona

i Dendi me istovremeno dodirnuše šlemovima. "Jesu li ga digli u vazduh?" upita Dendi.

"Ne", rekoš kroz plač. "Ne! Pokazali su Zemlji šta možemo da učinimo!"

Oni i dalje nisu shvatali. Mene nije bilo briga. U svom olakšanju i oduševljenju - u ogromnom strahu za Čarlsa - ja sam ih volela kao da su mi rođena deca. Uхватila sam ih za ruke i vikala, dok su nam šlemovi bili čvrsto priljubljeni jedan uz drugi: "Otišli su na Fobos i premestili ga. Nemojte ovo nikad zaboraviti! Nikad! Ne zaboravite!"

Na parapetu buduće osmatračnice, napravila sam šašavu, malu piruetu, zatim se uhvatila za stub i zagledala se preko crvenog i narandžatog prostranstva basena. Fobos je napustio Marsovo nebo, a ja nisam znala da li će se, i kada, vratiti.

Ali znala sam, zasigurno kao da su mi Čarls i Ti Sandra sami rekli kuda su ga poslali. I znala sam da Čarls putuje na njemu... Kroz Sunčev sistem, ka Zemlji, zastrašujuće upozorenje njenog kinjenog deteta.

Fobos se sada uzdizao na nebu Majke svih nas.

Nemoj me tlačiti.

Dikinson je sedeo tamo gde sam ga i ostavila, Gretil pored njega. Izgledali su spokojni, zadovoljni što igraju svoju ulogu u ovom velikom zbivanju. Proći će skoro čitav sat dok sa Zemlje ne bude poslata poruka. Do tada, mogla sam da se poigravam s njim, a osećala sam se više nego zlobno.

Neobavešteni koliko i Dickinson, zakonodavci sedoš na svoja mesta pošto su ustali da me pozdrave.

"Gospodine Dikinsone", rekoš, "odbijam vaš ultimatum. Vi ste uhapšeni. Po zakonu Savezne Republike Marsa..." pogledala sam na pločicu, nagnula se preko stola i uprla prstom u njega, "optuženi ste za zločin protiv republike, uključujući veleizdaju, špijunažu, neprijavlivanje u svojstvu stranog agenta i ugrožavanje bezbednosti republike." Okrenula sam se ka Gretil. "I ti, srce", rekoš.

Dikinson baci pogled na svoja četiri pomoćnika iz Kejleteta. Onda se okrete ka meni, trepćući. Njegova mirnoća nimalo me nije uzбудila. "To je vaš odgovor?" upita on.

"Ne. Moj odgovor vama i grupama koje predstavljate jeste da ćemo, u propisno ugovoreno vreme i pod odgovarajućim okolnostima, kad u ovoj republici bude povraćen red i kad sve pretnje budu povučene, kao civilizovani narodi razgovarati o suštinskim pitanjima sa zvanično identifikovanim zemaljskim vladama. U ovoj sali ćemo okupiti izabrane i imenovane zvaničnike, kao i priznate diplomate i pregovarače sa Zemlje. Učinićemo to na zakonit način i otvoreno."

Gretl je pomalo izgubila prisebnost; pogledom je streljala po sobi kao jelen u kavezu. Setila sam se one žestoke Gretl koja je strgla masku, voljna da se žrtvuje na površini. A sa bolnom jasnoćom sam se setila i kako sam nekad mislila da je Šon Dikinson najplemenitiji muškarac koga sam ikad videla - hrabar, tih i iskren. Da je predložio, ja bih tada smesta spavala s njim. A on bi i u krevetu bio tih i uzdržan, pomalo hladan. Ja bih se zaljubila u njega razornom ljubavlju. On bi me uništio i odbacio.

Osećala sam se blagoslovena što mi se nikad nije pružila takva prilika.

"Jeste li sigurni da je to ono što želite da kažem?" upita on.

"Da", odgovorih. "Recite Kraunu Najdžeru da vaši akreditivi nisu prihvatljivi." Okrenula sam se Dendiju. "Kad on završi", rekoh, "pobrini se da budu uhapšeni. Svi."

Guverner Henri Smit iz Amazonije izgledao je kao da će se tog časa onesvestiti.

Dikinson ustade, iznenada prebledevši. "Nadam se da znate šta radite", primeti.

Za trenutak smo posmatrali jedno drugo. Šon trepnu, polako se okrete i reče: "Nikad ti nisam verovao. Od samog početka."

"A ja sam bila spremna da za tebe dam život", rekoh. "Ali bila sam mlada i glupa."

Sada bih htela da zastanem, da za trenutak otpočinem i ponovo razmislim o svojoj priči. Osećanja tog trenutka sećam se toliko živo da se vraćam u tu salu. Gornje redove napisala sam plaćući kao devojčica. Bio je to vrhunac mog života, možda zato što su potonji događaji bili previše tužni i ogromni da bi bili stvarni.

Od tog časa, zbivanja se nižu u mom sećanju poput mrtvih stvorenja duž drevnog morskog dna, pljosnatih i sabijenih, nestvarnih.

Ne kažem da nisam bila odgovorna. Bila sam više upletena i stoga odgovornija nego većina drugih; krivica je pala samo na mene, i ja je prihvatam.

Fobos se pojavio na nebu iznad Zemlje u širokoj elipsastoj putanji, s nagibom od trideset stepeni u odnosu na polutar, najmanjom udaljenošću od hiljadu kilometara i najvećom od sedam hiljada.

Fobosovo svetlo lice, brzo rastući i opadajući, promenilo je celu situaciju onako kako je ništa drugo nije moglo promeniti. Mars je mogao da baca mesece na Zemlju. U strateškoj ravnoteži, naš tas na vagi sada je pretegnuo.

Zemlja nije znala da na Fobosu putuju oprema i ljudi neophodni za upravljanje ovom moći. Ono što nisu znali, oslabilo ih je.

A ono što će Zemlja uskoro saznati ili naslutiti, moglo je naposljetku oslabiti nas.

Evoluoni su se povukli u roku od šest sati, po naređenju Zemljinih satelita oko Marsa. Zatim su se ti sateliti samouništili, ostavljajući tanke, crvene pruge naspram tamnog neba. Dobili smo uveravanja da skakavci nisu ubačeni; zbunjenost i slabost, u tom trenutku, naterali su nas da to prihvatimo. Mars je ponovo počeo da oživljava; tekao je krvotok njegove mreže podataka.

Komunikacione mreže, koje su prethodnih dana uspostavili amateri, ubeležene su na karte, ozvaničene, organizovane i pripremljene za svoje dužnosti. Više nećemo dozvoliti da nas uhvate tako ranjive. U stanicama širom Marsa, inženjeri su postavljali jednostavnije, sigurnije sisteme protoka podataka, vraćajući nas pedeset i više godina unazad, ali jemčeći da ćemo disati, piti čistu vodu, da više nećemo gledati strašne prizore vakuumskog crvenila u raznesenim tunelima.

Mars je počeo da prebrojava svoje mrtve, i svaka strahota je prenošena širom Trojne Federacije. Zemljina taktika se vratila kao bumerang - barem zasad.

Među žrtvama su bile Alisa Jedan i Dva. Polovina mislilaca visokog nivoa nije mogla biti oživljena. Njihove memorije su spasene, a delovi ličnosti mogli su biti snimljeni za upotrebu na drugim misliocima, ali je srž - duša mislioca - nestala. Nisam mogla da je oplakujem; bilo je previše toga za oplakivanje. Kad bih počela da oplakujem, nikad ne bih prestala; a još sam čekala da mi se jave Ilaja i Ti Sandra.

Dva dana su šatlovi i vozovi pristizali u novu prestonicu, dovozeći zakonodavce, pravnike, nestrpljive da potvrde nezavisnost republike, čak i samo njeno postojanje; donoseći svežu opremu, stručnjake rešene da ponovo pretraže i očiste zemaljsko zagađenje.

Dva dana sam upravljala u svojstvu predsednika, znajući da je moj položaj privremen - verujući, ali ne znajući pouzdano, da je Ti Sandra negde živa. Brinulo me je to što se sad nije pojavila. Nije ličilo na nju da malo ne rizikuje. Politika je zahtevala da se ona vrati, makar samo da umiri građane Marsa.

Nisam spavala, jedva sam imala vremena da jedem, i kretala sam se od stanice do stanice po Arabija Teri, vozom i šatlom, ne provodeći više od nekoliko sati u svakom od mesta. Nismo verovali Zemljinim izjavama. Koga su zmije ujedale, taj se i guštera plaši.

Pet dana po prebacivanju Fobosa, pozvana sam da posmatram njegov povratak iz osmatračke kupole u Stanici Pasha nedaleko od Kasinijevog basena. Guvernerka Arabija Tere Leksis Kar Kameron i tri njena najviša pomoćnika, Kao i Dendi Brejker i Li Voker stajali su kraj mene pod širokom, plastičnom kupolom. Podigli smo čaše šampanjca, ovog puta gledajući na istok.

"Đavolski bih volela da znam šta sve ovo znači", reče guvernerka Kameron.

"Ja takođe", odvratih.

Li se odvaži da iznese neuobičajeno mišljenje. "To znači da više nikad ne moramo da se pokoravamo."

Osmehnula sam se, ali nisam mogla da delim njen optimizam. Naša pobeda biće kratkog veka.

"Trideset sekundi", reče Li.

Čekali smo. Jedva sam mogla da razmišljam od silnog

nagomilanog umora. Trebalo mi je potpuno čišćenje tela; do đavola, činilo mi se da bi mi dobro došlo sasvim novo telo.

Fobos se pojavi uz treptaj, polumesec koji se uzdiže devet ili deset stepeni iznad obzorja. Posle nekoliko merenja, koja je izvršila Li, potvrdili smo da se Fobos vratio na svoju pravu orbitu.

Opasan pas sad je bio kod kuće, naoko ništa opasniji nego pre putovanja.

Nisam ispila šampanjac. Zahvalivši guvernerki, pružila sam joj svoju čašu, a Dendi me je brzo otpratio iz centra. Nema vremena za oklevanje...

Li je uspostavila veze sa novim komsatima i pokazala mi reakcije Litvida širom Trojne Federacije. Gledala sam i slušala ćutke, tonući iz obamrlosti u ledenu usamljenost.

Sa Ilajom se nisam čula još od Zamrzavanja - ime koje su kratkotrajnom ratu dodelili marsovski Litvidi.

Širom Trojne Federacije, osećanje gneva prema Zemlji je planulo, zgaslo, pa iznova planulo, pretvarajući se u sveopšti poziv na bojkot od strane svih koji raspolažu svemirskim izvorima. To nije bilo praktično - Zemlja je nagomilala zaliha za nekoliko godina, kao odbranu od promena na tržištu. Ali političke posledice biće ozbiljne.

Inženjeri u gradovima na asteroidima obrušili su se u gustim redovima na zemaljske konzulate, zahtevajući objašnjenje za agresiju.

Mesec je, kako se i moglo predvideti, nastojao da se drži neupadljivo. Ali čak su i na Mesecu nezavisne mreže vrvele od zastrašujućih, ljutih poziva na ostavke, istrage, ponovne plebiscite. Nekoliko nezavisnih Mesečevih PG izrazile su solidarnost sa opsednutom Saveznom Republikom Mars. Mogla sam da osetim kako strah odjekuje širom Sunčevog sistema, naročito u lako ranjivim Pojasevima. Više niko u Trojnoj Federaciji nije mogao da veruje staroj Majci.

Konačno je predsednik Sjedinjenih Država Zapadne Hemisfere zatražio istragu o uzrocima sukoba. "Moramo razumeti šta se tu dogodilo i otkriti ko je na sebe preuzeo da izdaje naređenja, i sve to učiniti", zaključio je, "kako bismo izbegli još gore nesreće u budućnosti."

"Osvrnite se po vlastitoj kući", promrmljah. Nisam verovala ničemu što govore zemaljski političari.

"Ovo je vrlo zanimljivo", reče Li, stavljajući preda me svoju pločicu. Ona se probila kroz nekoliko nivoa do male i ekskluzivne zemaljske obaveštajne mreže zvane Lumen. Nije mi rekla kako je uspela da uđe u takvu pretplatu - Mars je imao svoje upadače i tragače za zabranjenim znanjem, a nema sumnje da je Tačka Jedan regrutovala mnoge od najboljih. "Ovo je otišlo pretplatnicima pre oko šest sati."

Naočita, postarija žena umornih, zboranih crta lica i u besprekorno skrojenom zelenom kostimu, sedela je ukočeno na pljosnatoj slici, pričajući i pozivajući tekstualne izveštaje iz svih krajeva Zemlje. Na prvi pogled, program je izgledao dosadan i staromodan čak i po marsovskim merilima. Ali prisilila sam sebe da slušam ono što se govori.

"Nijedna nacija ni alijansa nije preuzela odgovornost za otpočinjanje akcije protiv Marsa, a nijedan učenjak nije pružio odgovarajuće objašnjenje zašto bi ma koja vlast to učinila. Pozivi na presudu plebiscitom, odsustvo očiglednih počinitelaca, veoma zabrinjavaju ovog posmatrača... Mislim da se, i ovog puta, suočavamo sa sivim eminencijama koje su se uzdigle iznad plebiscita, čak iznad alijansi, i tražim ih u povezanim umovima koji upravljaju najvećim i najbezbednijim misliocima, onima što nadziru Zemljine imovinske i novčane prilike. Ponikavši iz starog sistema državne prismotre, ustanovljenog u Sjedinjenim Državama pre više od jednog i po veka, nekad ograničenog samo na nadzor, ovi povezani umovi su - po nikad potvrđenim glasinama - postali najveći procesori podataka u ljudskoj istoriji.

S prelaskom svemirske odbrane na alijanse, oni sad možda nisu ograničeni na savetodavnu ulogu; možda su odlučili da vladaju. Ako je tako, onda naši pretplatnici mogu poželeći da se povuku sa svih tržišta razmene podataka za sledećih nekoliko meseci ili čak godina. Nešto se pomera, veće nego što obični pojedinci mogu podneti."

Čak i onako iscrpljena, stresla sam se. "Jesi li ti čula za njih?" upitah Li.

"Samo kroz glupe glasine", odgovori Li. "Ali ovo je skupa

obaveštajna mreža. Možda trideset hiljada legalnih pretplatnika. Po svoj prilici, tu se nikad ne daju ishitrene ili besmislene izjave."

"Mali grupni um", rekoš tiho. "Iznad običnog krda. Odozgo šalju naređenja alijansama, narodima. Ko, najverovatnije?"

"Šefovi VIZA-e", natuknu Li. "Oni kontrolišu odbranu Sunčevog sistema."

Dendi se promeškolji na sedištu. "Video sam i čuo dovoljno strašnih stvari za čitav život", reče.

Nezvanično, Mars je bio na ratnoj stazi, a po odredbama ustava, kao vršilac dužnosti predsednika do Ti Sandrinog povratka, ja sam imala vanredna ovlašćenja...

Ali čak se ni moja vanredna ovlašćenja nisu mogla protegnuti na Kejletete. Prema njima smo morali da se odnosimo kao prema suverenom stranom narodu; mogli smo da objavimo neku vrstu rata, što ćemo i učiniti, ali to će biti finansijski rat. Brinula sam se za Stena i nadala se da koristi svu svoju poveliku pamet kako bi sačuvao svoju bezbednost i bezbednost svoje porodice.

Izveštaji o šteti sad su brzo pristizali. Stanica po stanica, oblast po oblast, spiskovi mrtvih, nestalih, procene oštećenja, zahtevi za vanrednu pomoć, sve se to tiskalo na popravljenim kanalima. Tačka Jedan prebacivala je pozive na vladinu mrežu, a Li ih je skidala sa zakonodavnog i predsedničkog kanala, sažimajući ih i uređujući.

Još se znalo veoma malo o pojedinim oblastima. Protok podataka nije svugde bio ponovo uspostavljen; neki mislioci na ključnim mestima su, izgleda, 'umrli' i nisu mogli biti ponovo oživljeni.

Mars je vrištao od bola; odjednom mi se učinilo da prikupljene informacije čujem kao jedan jedini glas. Hitro sam se otresla toga. Nisam sebi mogla da dozvolim tako mračno raspoloženje.

Tokom leta šatlom do Mnogih Brda, pokušala sam da se odmorim, ali nisam uspevala da sklopim oči na duže od nekoliko trenutaka. Neočekivano sam ponovo počela da osećam svoje pojačanje i stala da izračunavam podešavanja neophodna za premeštanje mase veličine Fobosa. U višestrukim slojevima jednačina, vizuelno sam predstavila sebi funkcije koje opisuju prenos

koreakcija za očuvanje tih veličina u većem sistemu... Čitavoj Galaksiji. Niko neće primetiti da ga nema. Postali smo lopovi u ogromnoj riznici.

Mrmljala sam naglas neke od radnji pojačanja.

Dendi uđe u zamračenu kabinu, noseći mi večeru. "Molim?" upita.

"Moja muza", rekoh. "Opsednuta sam fizikom."

"Oh", odvrati on. "Šta vam kaže 'fizika'?"

Odmahnula sam glavom. "Nisam gladna", rekoh.

"Tarek kaže da, ako ne budete jeli, dužnost ga obavezuje da vas na silu hrani." Ovlaš se nasmešio i spustio poslužavnik preda me. Neko vreme sam bockala po hrani, pojela nekoliko zalogaja i vratila se nastojanjima da zaspim.

Mora biti da sam nakratko i uspela u tome, jer su Dendi i Li iznenada stajali preda mnom. Li mi nežno protrese ruku. "Gospođo potpredsednice", reče, "ozvaničeno je. Ona je živa."

Zurila sam odozdo u nju, bunovna i zbunjena.

"Ti Sandra je živa. Potvrdili smo."

"Hvala", rekoh.

"Imam poruku od predsednice", nastavi Li.

"Ona je povređena", dodade Dendi. "Drže je na oporavku na tajnom mestu."

Uzela sam svoju pločicu, prislonila je uz onu koju je držala Li, a oni me ostaviše da nasamo slušam Ti Sandru. Oči mi se ispuniše suzama kad sam ugledala njeno lice; jedva sam raspoznavala opremu za održavanje života oko nje. Nije izgledala kao da je u bolovima, ali oči joj nisu bile usredsređene, i to me je navelo na pravi zaključak. Njen nervni sistem bio je pod nano kontrolom.

"Sestrice Kesi", poče ona. Usne su joj načas ostale slepljene, prigušujući njene reči. Neko joj dade da otpije gutljaj vode iz čaše. Kapljice su joj blistale na usnama. "Tako sam zahvalna što si prethodne nedelje nosila ovo strahovito breme. Naš mali trik gotovo da se obistinio. Imali smo pravi udes sa šatlom na padinama Paunove Glave. Ja sam bila posebna meta. Pol je mrtav."

Suze mi tad kliznuše niz obraze, a grudi mi se naglo podigoše i spustiše. Osećala sam se kao da će mi telo iznenada popustiti, a srce zakazati. Zaječala sam.

Dendi načas proviri unutra, zatim opet zatvori vrata.

"Izgubila sam pola tela, kažu. Svog velikog, divnog tela. Oporaviću se. Baš sad uzgajamo novo. Ali bez nadzora mislilaca, bez kompjutera - samo dvadeset ljudi-lekara koji se stalno smenjuju. Osećam se gramzivo što uzimam tako mnogo kad su toliki drugi povređeni... Ali ne puštaju me ni blizu nečega što bi moglo još više da naškodi. Trenutno ne osećam nikakvu tugu, draga moja. Veoma dugo i neću, kako kažu.

Kesi, ja sam rekla Čarlsu i Stivenu da to učine, odmah posle nesreće, pre nego što su me uspavali. Nadam se da sam bila pri zdravoj pameti. To ipak ubrzava stvari, zar ne? Pitala sam, a oni su me uveravali da su spremni. Postojala je opasnost, ali to se moglo učiniti. Sad je učinjeno, a ti im moraš reći koliko smo svi mi zahvalni. Ali ima još toliko toga da se uradi.

Moraš me zamenjivati još neko vreme. Ti si sad više nego moja potpora, Kesi. Moraš istovremeno da budeš i ja i ti. Ne mogu da mislim onako jasno kako bi trebalo."

Strašno sam poželela da ponovo budem devojčica, neodgovorna i zaštićena od drugih. Još gore, osećanje potpunog užasa ukorenilo se u meni. Isključila sam pločicu, zaustavivši Ti Sandru u pola reči, i gotovo vriskom pozvala Li unutra. Ona uđe na vrata, prebledelog lica, i kleče kraj mog sedišta.

"Nađite Ilaju", zatražih, hvatajući je za vrat ispod potiljka.

"Pokušavamo", reče Li. "Tražimo otkako je počeo da se vraća protok podataka."

"Molim te, samo ga nađite i javite mi!"

Ona klimnu glavom, steže mi ruku i ponovo iziđe iz kabine.

Ti Sandra nastavi na moj dodir. "...mislim da sad imamo vrlo malo vremena da sklopimo konsenzus. Izbori su nemogući. Republika je još pod pretnjom, možda većom pretnjom nego ikad ranije. Ovaj Sunčev sistem je poguban. Poguban po Mars. Traži od Čarlsa da ti objasni. Sve je van ravnoteže. Mi smo upotrebili strah da se borimo protiv posledica užasa. Slušaj: mi smo jaganjci, ti i ja. Možemo biti žrtvovane zarad većeg dobra.

Ne mislim tu na naše živote, dušo. Mislim na naše duše."

Istraživački centar u Melan Dorsi bio je napušten kad je počelo Zamrzavanje. Čarls i Stiven Leander otišli su na Merkur; ostali su izvučeni traktorom, sa svom opremom koja se mogla spasti. Slike sa te lokacije potvrđivale su da je bilo mudro držati Olimpljane u pokretu: ostaci svih tunela, čak i samog zemljišta oko stanice, bili su isprevtani kao da je tuda prošlo na hiljade podzemnih insekata ili krtica.

Skakavci. Zemlja je poricala da ih je postavila, pa smo širom Trojne Federacije objavili dokaze o njihovom korišćenju; drugi deo rata nerava. Tarek Firkazi i Li predložiše da Mars smatramo zauvek 'ozvučen', a da svako buduće planiranje predvidi mogućnost pojave skrivenih ratbajtera. Nikad nećemo biti u stanju da potpuno očistimo planetu.

Firkazi je mrgodno pregledao ostatke laboratorije u Melan Dorsi i zaključio da više nikad ne može biti nastanjena. Morali smo da utvrdimo novo mesto za još veću laboratoriju, gde ćemo smestiti još veći istraživački poduhvat.

Sa orbite, Čarls je predložio mesto za novu laboratoriju. Setio se traganja svog oca, od pre deset godina, za ledenim sočivima nedovoljnim za održavanje velikih stanica. Takva sočiva postojala su ispod Kaibaba u Ofir Planumu, ostacima plitkog, prašnjavog jezera od pre četvrt milijarde marsovskih godina. Mesto je bilo neočekivano, nalazilo se na pustom i nezgodnom zemljištu, daleko od ma koje druge stanice, a bilo je malo verovatno da se tamo mogu sresti skakavci.

Za samo dvadeset četiri sata, arhitektonski nano, koji je dovezla i aktivirala eskadrila šatlova, napravio je čvrstu, srazmerno udobnu početnu građevinu, skrovište kraj ruba zaravni. U prvo vreme, tu je u osami moglo boraviti nekoliko desetina ljudi. Kasnije se lokacija mogla proširiti za veći poduhvat.

Čarls i Stiven Leander vratili su se sa Fobosa, spustivši Merkur pod zaštitom proređene peščane oluje iz Sinaja. Nekoliko hektara izmrvljene i poravnate lave poslužilo je kao gruba sletna staza.

Moj šatl sleteo je u Kaibab nekoliko sati posle Merkurvog dolaska. Teren je bio paklen - useci oštih ivica i drevne, izrovašene reke lave s visokim sadržajem silicijuma, svaka ivica poput noža, sva

ulegnuća ispunjena staklastim, crvenim oksidom gvožđa. Bila je to zaista pustolina, gora od ičeg što sam dotad videla da ljudi nastanjuju na Marsu.

Idući za Li i Dendijem, iskoračila sam iz otvora šatla i provukla se ispod niskog tunelskog poklopca. Najpre sam ugledala Leandera i Niemaju Rojsa. Zatim sam se okrenula i spazila Čarlsa. Stajao je na kraju rampe. Sivi hirurški nano pokrivač mu je neke delove glave i vrata. On se osmehnu i pruži ruku. Ja je čvrsto stegoh obema šakama.

"Baš je lepo što vas vidim, gospođo predsednice", reče on.

"Više nisam predsednica, hvala Bogu", odvratih.

Čarls sleže ramenima. "Ti imaš vlast", reče. "To je najvažnije." On me pokretom pozva da pođem napred.

Prolazeći pored Li, ponovo sam je zgrabila za ruku i upiljila se u nju. Ilaje još nije bilo.

"Naći ćemo ga", reče ona. "On je dobro, sigurna sam."

Prenebregla sam to umirivanje. Tvrd kao kremen, mislila sam. Winston Čerčil u blickrigu. Zapamti. Tvrd kao kremen.

'Pomičnik' je bio premešten sa Merkura i postavljen na klupu u jednom uglu prenatrpanog tunela. Brzo sam pregledala odaju za nultu temperaturu, sa sivim, zdepastim pumpama za rasipanje sile, KL misliocem i tumačem marsovske izrade, kablovima, napajanjem.

Leander je uredio da čaj i kolači budu posluženi na niskom stolu u blizini. Sedeli smo na debelim jastucima iz republičkog šatla. Osim Čarlsa i Leandera, samo je još dvoje Olimpijaca bilo prisutno: Niemaja Rojs i Ejmi Viko-Persof. Tačka Jedan je nalagala da se, za vreme trajanja opasnosti, na jednom mestu ne sme naći više od četvoro Olimpijaca. Ostali su bili smešteni na Istraživačkom univerzitetu u Tarzi, pod strogim obezbeđenjem.

"Koliko je težak, sve zajedno?" upitah Leandera dok je Čarls sipao čaj.

"Oko četiri stotine kilograma", odgovori Leander. "Znatno smo ga smanjili u poslednjoj verziji. Težina je pretežno u pumpama."

"Pa, pričajte mi", rekoh, prekstivši noge i grejući ruke na toploj šolji.

Čarls je nasuo svoju šolju na kraju i klekao na jastuk. Pogledao

me je, ja sam se osmehnula, a on obori oči kao da se snebiva. Zagledao se u sto i kolače. "Odmah smo pogodili šta se dešava. Ti Sandra takođe." Reči kao da su s mukom nadolazile. Posmatrala sam Čarlsa kao da tolim neku novu glad, osećajući mešavinu strahopoštovanja i snažne naklonosti.

"Ti Sandra nam je naložila da se dokopamo Fobosa kako god znamo, sa pomičnikom, i da pođemo na put."

"Znala je da ste spremni da to učinite?" upitah. "Ja nisam."

"Pretpostavljala je, ili je samo iznela plahovit zahtev... Sigurno da nismo bili spremni za toliko, i tako brzo. Napunili smo Merkur gorivom, preneli na njega sve što smo mogli. Najteži deo je bio obezbediti nesmetano napajanje za pumpe. To smo nekako uspeli. Bili smo spremni za poletanje dvanaest sati po početku Zamrzavanja."

"A koordinate, plovidba?" upitah.

"To smo razradili čekajući dalja naređenja od Ti Sandre. Stiven i ja smo napravili radnu hipotezu za pomake relativnog položaja, utvrdili koreaktivnost i merenje deskriptora momenta i energije, naznačili konačan položaj i stanje, podstakli pomičnik da uđe u deskriptore svake čestice na Fobosu, posmatranom kao potpun sistem..."

"Čarls je morao da se priključi na KL-a", reče Leander.

"Jesi li dobro?" upitah Čarlsa.

"Dobro sam", reče on. "Svi su obavili valjan posao. Niko nije znao sve osim Stivena i mene, ali svi su osećali hitnost. Svi su znali da je to važno."

"Trebalo bi dodeliti mnogo ordenja", reče Leander.

"Naročito Čarlsu. On je vodio KL-a", reče Rojs.

Čarls odmahnu glavom. "Uglavnom se ne sećam svega toga. Vremenom će mi se vratiti. Imali smo i pilota sa sobom..."

"Još jedan orden", reče Leander.

"On nije imao pojma šta će se dogoditi. Rekli smo mu, ne proveravajući njegovu bezbednosnu propusnicu."

"On je OK", reče Li, koja je sedela izvan kruga oko niskog stola. "Zasebno smo ga saslušali."

"Zašto si se povezao sa KL-om?"

"Tumač nije prenosio sve što nam je trebalo. KL je počeo da izbacuje beznačajne rezultate, besmislene nizove. Mislim da je istraživao mogućnosti naizmeničnog sistema deskriptora. To mu je bilo zabavnije od pravog. Ja sam ga povratio da ponovo daje suvisle rezultate. Onda je čitav uređaj postao usklađen."

"Brujao je", reče Ejmi, iznenada zadržavajući. "Bože moj, stvarno je brujao. Plašila sam se za njih. Izišla sam iz Merkura, a oni su uzleteli."

Svi su čak i sad izgledali kao da su pomalo u šoku.

"Kakvo je to osećanje bilo?" upitah Čarlsa.

"Kao što rekoh, ne sećam se tačno. Mi - KL i ja - smo komunicirali: ja sam iznosio svoje zahteve, a on je izvlačio odgovore iz svojih ne-beznačajnih sinklinalnih pretraga."

"Odgovore?"

"Zapravo, uputstva. Koja treba preneti pomičniku. Bez KL-a, možda bismo bili u stanju da uradimo istu stvar - uz nekih šest meseci programiranja mislioca na visokom nivou. KL je skratio to vreme na samo nekoliko sati. U roku od osam sati, bili smo bezbedno smešteni u staroj rudarskoj bazi u Krateru Stikni na Fobosu. Izmerili smo sve što je trebalo da izmerimo, sve je i dalje bilo povezano i usklađeno. Ti Sandra nam je rekla da krenemo. Imala je nesreću, i trebalo nam je nekoliko dana da ponovo uspostavimo vezu sa njom."

Mene su potpuno isključili iz igre, iako sam bila zadužena za čitav projekat. Nisam znala da li da se prepustim ozlojeđenosti ili olakšanju što je Ti Sandra na svojim plećima ponela to breme.

"Bila je u bolovima", reče Čarls, kao da mi čita misli. "Verujem da nije imala vremena da ti kaže šta je planirano. Kad nam je prvi put dala naređenja, nismo znali da to možemo da uradimo. Sve je bilo veoma zbrkano."

"Razumem. Otišli ste na Zemlju. Kako je bilo?"

"Zvezde su se promenile", reče Čarls. "Osetili smo kako se nešto u nama pomerilo - sasvim malo. Još nismo sigurni šta je to bilo - gravitacija, psihička reakcija, ne znamo."

"Verovatno sve zajedno", reče Leander.

"Gledali smo kroz prozore šatla, videli rub sunca na izlasku,

sunca mnogo sjajnijeg i većeg... Zemlje. Požurili smo da proverimo udaljenost i orbitalnu putanju. Bili smo tačno na pravcu, ali stotinak kilometara iza predviđene tačke za ulazak na orbitu."

"Još radimo na tome", reče Leander.

"Slušali smo, ali nismo ništa emitovali. Prošlo je petnaestak minuta dok nam neko nije poslao signal. Bio je od samostalnog radio-operatera iz Meksika. Govorio nam je na španskom. Rekao je: 'Zdravo, novi meseče. Odakle si?'"

Nasmejali smo se. Čarls se osmehnuo. "Naš pilot je odgovorio: 'Ne pitaj. Nećeš nam verovati.'"

"Nekoliko minuta posle toga, počeli smo da primamo zvanične signale", reče Leander. "Imali smo uputstva od Ti Sandre šta da kažemo. Emitovali smo iste reči - bez prestanka."

"Očekivali smo da budemo uništeni", reče Čarls. "Ali pretpostavljam da je to bilo prilično glupo. Neki zvaničnici delovali su prestravljeno. Neki su se ponašali kao da se baš ništa nije dogodilo, uz krajnje uobičajen diplomatski razgovor. Razgovarali smo s vladinim pregovaračima i diplomatama iz Evrokona, VIZA-e, VAJH-a i pet-šest ostalih. Svima smo rekli jedno te isto."

"Šta to?"

"Mars su napale nepoznate vlade sa Zemlje. Imate deset sati da se povučete i uklonite pretnju, ili ćemo odgovoriti odmazdom." Čarlov glas zvučao je šuplje dok je ponavljao izjavu, urezanu u pamćenje.

"Kakav odgovor? Kakva odmazda?"

"Ti Sandra nam je rekla da vašingtonsku Belu kuću daljinski pretvorimo u kontramateriju", reče Čarls. "Simboličan čin."

Tišina u čitavoj sobi.

"Jeste li mogli to da uradite?" upitah.

Čarls klimnu glavom. "Bez mnogo preciznosti. Nije nam rekla da je prvo evakuišemo, ali ja sam nameravao da dam nekakvo upozorenje. Pola sata ili tako nešto."

Pokrila sam usta rukom, jer mi je iznenada pripala muka. Ubrzo me je prošlo. Zatvorila sam oči i polako spustila ruku. "Svi ste bili izuzetno hrabri", rekoh.

"Da, gospođo", reče Čarls, uz neozbiljno salutiranje koje me je

uvredilo. Digla sam pogled prema njemu, zapanjena i zbunjena. Čarls se naže napred, očiju skupljenih kao od bola.

"Izvršavali smo uputstva. Uradili smo sve što nam je rečeno, po cenu... gotovo... naših duša. Razumeli smo stratešku neophodnost, i verujemo dovoljno da bismo se žrtvovali za tu stvar, ali, Kaseja, sad ne dajem ni prebijene pare za ordenje rodoljublja. Smrtno se bojim onoga što će se dogoditi. Zabavili smo se, napravili smo leteću cirkusku vožnju sa Fobosom i zadali noćne more deci i odraslima širom Zemlje. Misliš li da će se na tome završiti? Misliš li da nam je uopšte ostalo vremena?"

"Ne", reko.

"Dobro", odvrati Čarls, odsekavši reč i nagnuvši se unazad, lica rumenog od uzbuđenja. "Prokleta dobro. Zato što sam uveren da će ovo biti kraj ljudske vrste. Saopšti nam nešto od svog razmišljanja, o, gospodarice politike. Mi smo deca izgubljena u šumi."

"I ja sam, Čarlse", reko tiho. "Svi znamo šta će se sad dogoditi. Ti Sandra zna. Videli su da ste premestili Fobos. Oni imaju sredstava, u ljudima i mašinama i laboratorijama, da kopiraju vaša otkrića, s tim putokazom. A čim budu mogli da urade ono što mi radimo, biće samo pitanje vremena pre no što neko ne udari na nekog drugog."

"To je tako đavolski zgodno", reče Leander.

Čarls se složio. "Možda otkriju i stvari koje mi još ne znamo."

"Napad može biti brz, može biti potpun", reko, "i može jemčiti preživljavanje u inače neizvesnoj situaciji."

"Preživljavanje za koliko dugo?" upita Ejmi Viko-Persof. "Koliko će vremena proći pre nego što se podelimo na oblast protiv oblasti, ili mi protiv Kejleteta? VIZA protiv VAJH-a?"

"Hajde da ne budemo tako zloguki", reče Čarls, podigavši ruku. "Ovo nikad neće biti kućna nauka kuhinjskog tipa. Postoji možda četiri ili pet mesta na Zemlji gde ima dovoljno sredstava i teoretičara da kopiraju naš rad. Nemoj da te zavara neznatna veličina pomičnika. To je jedan od najsavršenijih uređaja koje je ikad napravilo ljudsko biće. Ratovanje pomoću bitova trenutno nije naš pravi problem, a možda nikad neće ni biti."

Ali ti si u pravu - oni će to učiniti, i to uskoro - za dve nedelje,

mesec dana, dva meseca. Moramo što pre naći političko rešenje."

"Politika, do đavola", reče Leander. "Pogledajte šta je politika dosad postigla. Mi moramo da odemo." On pogleda unaokolo po sobi kao da je nešto skrivio, kao dete koje je izgovorilo bezobraznu reč.

"Da evakuišemo Mars?" upita Rojs, lica nabranog od čuđenja.

Niko od njih nije mnogo razmišljao o tome, videla sam - osim Čarlsa i Leandera. Mozgajući u svom malom brodu, pričvršćenom za putujući mesec.

"Ne", reko. "Da ga premestimo."

"Isuse!" kriknu Li, skočivši sa stolice. Ona iziđe iz sobe, odmahujući glavom i psujući.

Nekoliko dugih časaka niko nije progovarao. Čarls je zurio u mene, zatim skrstio ruke. "Mi nemamo prava da sami, bez ikoga, donosimo takve odluke. Naučnici i političari nemaju to pravo."

"Nema ni vremena ni mogućnosti za plebiscit. Zemlja to jemči", reko. "Naš izbor je vrlo ograničen. Ti Sandra je rekla da će Sunčev sistem postati previše opasan. Ubiće nas."

Oprema u sobi izgledala je bezazleno, čak sirovo. "Koliko smo daleko dospeli, Kaseja?" upita Čarls.

"Predaleko. Nekada davno, sećam se da sam te proklinjala zbog nevolja koje si prouzrokovao. Otad smo daleko stigli."

"Nikad nisam osećao da imam kontrolu", reče Čarls. Rojs i Viko-Persofova kao da su nas rado pustili da na trenutak porazgovaramo. Dendi je stajao nekoliko koraka iza mene, ukočen kao kip. Čarls i ja smo dobili širok prostor u kome ćemo donositi odluke, koliko iz straha, toliko iz poštovanja.

"Još niko nije umro", reko. "Mislim, mi nismo nikog ubili. Zemlja jeste. I dalje dobijamo izveštaje - ali mnoge stanice su potpuno odsečene."

"Znam", reče Čarls.

"Mi nismo zadali prvi udarac. Nećemo ovo upotrebiti kao oružje."

"Sranje", reče Čarls, opet me podbadajući. "Ja sam imao naređenje da napravim štetu ako treba. Kad ti i Ti Sandra budete istrošene i odbačene, neko drugi će doći, a očajanje i strah će..." On proguta knedlu i razdvoji ruke, otirući ih o kolena. "Veruj. To što smo

stvorili ubijaće ljude, mnogo ljudi."

"Znači, stalno se vraćamo na to", rekoše.

"Razgovaraćeš sa Ti Sandrom uskoro?" upita Čarls.

"Da. Mislim da je ništa od ovoga neće iznenaditi."

Li se vratila, zajapurenog lica, bleskastog izraza, i stala pokraj Dendija. Ustala sam, klimnula glavom Čarlsu, Leanderu, Rojsu i Viko-Persofovoj, zahvalila im na čaju i otišla sa svojim telohraniteljem i savetnikom za komunikacije.

Jedva sam čekala spartanski ležaj i nekoliko sitnih udobnosti.

Li elektronskim ključem otključa vrata moje sobe. Bila je spartanska koliko god sam mogla poželeti, čista, nova i prazna. Mirisala je na štirak i svež hleb.

"Ako je predsednica budna i oseća se dobro, treba sad da porazgovaram s njom", rekoše.

Li je izgledala uznemirena. Sklonila je pogled i odmahнула glavom. Dendi uđe u sobu, opuštenih ruku. "Za ovo ne postoji dobar čas, gospođo. Upravo je stigla vest, pre nekoliko minuta. Pronašli smo vašeg muža."

"On je u Kijaninim Brazdama?" upitah.

"Evakuisan je i odveden u malu stanicu u Jovis Tolusu. Koliko sam shvatio, donde je stigao bezbedno, ali stanica je bila nova. Imala je pokretnu arhitekturu, pod kontrolom mislilaca."

"Zašto ga naprosto niste ostavili u laboratoriji u Kijani?" sela sam na krevet, očekujući da čujem Ilajine pustolovine sa obezbeđenjem, nesigurnom stanicom, tehničku komediju koja će me osloboditi osećanja potištenosti.

"To nije bio dobar potez", priznade Dendi. Bilo mu je teško da sačuva pribranost. "U Jovisu je došlo do eksplozije glavnih prostorija. Kopali su i identifikovali tela poslednjih pet dana. Pet stotina mrtvih, tri stotine povređenih."

"On je mrtav, Kaseja", reče Li. "Pronašli su ga i mrtav je. Nismo nameravali da vam kažemo dok ne budemo sigurni."

Nije bilo prikladnog odgovora, a ja nisam imala snage za melodramu. Činilo mi se da sam rupa u koju stvari padaju; ne pozitivna snaga, već negativna.

"Hoćete li da ostanem?" upita Li. Legla sam poleduške na krevet,

zureći u ravnu tavanicu, bezlične, plave ormančiče.

"Da, molim te", reko.

Li dodirnu Dendijevu ruku i on iziđe, zatvorivši vrata za sobom. Ona sede na krevet i nasloni se na zid. "Moja sestra i njena deca stradali su u Njutonu", reče. "Devedeset mrtvih."

"Veoma mi je žao", reko.

"Često sam razgovarala s njom pre nego što sam pristupila Tački Jedan", reče ona. "Vreme izmiče. Sve je ovo izgledalo tako važno."

"Znam na šta misliš", reko.

"Ilaja mi se dopadao", reče ona. "Izgledao je veoma dobar i ispravan."

"I bio je", reko. Ovaj nestvarni tok razgovora pokazao mi je koliko sam nepropusnih slojeva obavila oko svojih osećanja, očekujući upravo ovakve vesti, ali odbijajući da prihvatim tu mogućnost - a kako su dani odmicali, izvesnost. "Pričaj mi o svojoj sestri."

"Mislim da još nisam spremna da govorim o njima, Kesi."

"Razumem", reko.

"Laboratorija u Brazdama je dobro prošla", reče ona. "Dendi misli da smo ga mi ubili."

"To je glupo", reko.

"Njemu to teško pada."

"Moram da razgovaram sa Ti Sandrom."

"Mislim da bi trebalo da sačekaš nekoliko minuta", reče Li. "Zaista."

"Ukoliko se budem bavila bilo čim osim poslom, skrenuću", reko. "Ima previše toga da se uradi."

Li poravna preklop na svom sivom odelu i zadrža ruku iznad moje. "Molim te, odmori se malo", reče.

"Ne", odgovorih.

Ona ustade s kreveta, pruži dugačku ruku i dugačke, divne prste, i otvori sobni optički port. Dodala sam joj svoju pločicu i ona je pričvrsti. Nekoliko poteza i govornih uputstava, niz kodova i sigurnosnih provera, i već je upostavila vezu sa Tačkom Jedan u Mnogim Brdima. Oni su dovršili povezivanje.

Sa Ti Sandrom sam razgovarala deset minuta kasnije. Nisam joj

rekla šta se dogodilo sa Ilajom.

Razgovarale smo o situaciji, o mojoj raspravi sa Čarlsom. Još umotana u hirurški nano, teških kapaka, usana koje su se trzale dok je govorila grubim šapatom: "Slažemo se, Stiven, ti i ja. Ali mi nismo dovoljni. Mora biti posledica, a ne možemo otići makar kuda. Pa kakva je onda to ideja? Treba nam još stručnjaka. Treba ozbiljno da razmislimo."

"Olimpljani mogu da nas pokrenu", predložih. "Treba sve da sakupimo otprilike tokom sledeće nedelje; da rizikujemo."

"Ljudi iz Tačke Jedan mogu im dati sve što je potrebno. Ti si i dalje vršilac dužnosti predsednika, Kaseja. Kako si, dušo?" upita Ti Sandra.

"Ne baš dobro", odgovorih.

"Svi smo mi sluđeni. Treba nam promena okoline. Je li tako?"

"Tako je", rekoh.

"Dovedi stručnjake iz svih krajeva Marsa. Svakog ko može da pomogne. Bićemo u vezi. Pokušaću da ostanem budna, Kaseja."

Dodirnula sam njeno lice na pločici i oprostila se. Li je nestrpljivo čekala, stojeći u uglu sobice.

"Zašto ćemo to uraditi?" upita.

Ponovo sam se ispružila na krevetu. "Kaži ti meni", rekoh.

"Zato što će, ako to ne uradimo, mnogo ljudi poginuti", reče ona. "Ali koliko će ljudi poginuti ako se premestimo?"

"Treba da saznamo", rekoh. Kroz izolaciju, kroz maglu nadolazeće reakcije, moje pojačanje stalo je da razrađuje problem naglog uklanjanja mase veličine Marsa iz blizine Sunca i njegovog stavljanja na drugo mesto.

Nema rastojanja. Lopovi koji krađu iz galaktičke riznice.

"Areolozi, mislim", reče Li.

"Tačno. Građevinski inženjeri za stanice. Ljudi kojima možemo verovati, ali moramo malo sniziti merila. Ljudi će uskoro saznati."

"Sastanak će morati da se održi uživo, bez komunikacije sa spoljnjim svetom", reče Li. "Svi učesnici moraće da ostanu izolovani dok se ne premestimo."

"Oh?" upitah, još slušajući svoje pojačanje.

"Najveća opasnost jeste da stvar procuri na Zemlju. Oni mogu

preduzeti akciju i na sam nagoveštaj da mi radimo na nečem tako drastičnom."

"Da", reko, pustivši je da zasad razmišlja umesto mene, pustivši je da se napreže kako bi obuhvatila zamisao.

"To će zahtevati mnogo planiranja", reče ona.

"Dvadeset stručnjaka, ne više", reko. "Trebaće nam bezbedno mesto za sastanak."

"Ovo je isto tako sigurno kao i ma koje drugo", reče Li.

"U redu." Odjednom sam se uplašila i same pomisli da boravim u ovoj sobi, u kojoj sam saznala za Ilajinu smrt. "Pitaj Olimpljane šta im je potrebno da izgrade nekoliko velikih pomičnika. Pitaj koliko brzo mogu da ih završe."

"Probudiću vas za osam sati", reče ona i ode.

Zatvorila sam oči.

Kad je bol naišao, stisnula sam oči dok me nisu zbolele, pokušavajući da zadržim suze, pokušavajući da ne izgubim vlast nad sobom. Nisam mogla da prihvatim. Nisam mogla da verujem. Prefinjenost odraslih nije značila ništa spram potrebe koja se protezala na moju detinju ličnost. Neprestano sam videla majčino lice, nestalo pre no što je sve ovo počelo; izgubljeno za mene, izgubljeno za mog oca. Nisam htela da nosim očev bol, da izgubim svoje unutrašnje biće. Ilajinog lica nisam mogla jasno da se setim, bar ne kao slike. Podigla sam pločicu i potražila dobru sliku i, da, on je bio tamo, nasmejan iznad materinske ciste u Kijaninim Brazdama, i tu, na dan venčanja, uzvrpoljen u svečanom odelu.

Činilo mi se da mu nikad nisam rekla dovoljno o svojoj ljubavi i potrebi. Proklinjala sam sebe, tako škrtu na rečima i otkrivanju osećanja prema onima koje volim.

Protrljala sam oči. Osećala sam se kao da mi je utroba od iseckane gume. Na trenutak sam pomislila da pozovem medicinskog arbajtera i iščupam ovaj preveliki bol. Rekla sam sebi da ne mogu dozvoliti da moja osećanja stanu na put dužnosti. Ali to nisam učinila za svoju majku, pa neću učiniti ni sada.

Naterala sam svoje telo da se opusti. Zatim sam, bez nagoveštaja, zaspala, kao da mi se u glavi prekinulo nekakvo malo kolo, i tih osam sati začas je prošlo.

Šesti deo

2184, M. G. 60.

@03 = Preambula

"Ostaću u ovoj smesi još najmanje tri nedelje", reče Ti Sandra, dopustivši da je vidim samo od ramena naviše. Izgledala je bleđa, ali malo živahnija. Upravo je izišla iz temeljne rekonstrukcije, još tri dana bez svesti, na milost i nemilost svojih lekara. Njen poziv sam primila u maloj kancelariji u Kaibabu, umorna od višednevnih sastanaka. Memorijske kocke, visoko naslagane na mom stolu, sadržale su nacрте za stanice i izveštaje proizvođača, prevoznika i arhitekata.

"Ubedila sam lekare da me premeste u Mnoga Brda. Prebaciće me šatlom danas po podne. Mogu da počnem da primam posetioce i da u kolicima ulazim na sastanke odbora... Biću u stanju da preuzmem taj deo posla."

"To je prilično olakšanje", rekoх. Pomerila sam njenu sliku nekoliko centimetara na prostoru za projekcije, da napravim mesta za prispele tekstualne poruke od Tačke Jedan o bezbednosti projekta.

"Ne mogu da dođem u Kaibab, očigledno. Moraćeš zasad sama da gradiš naš mali projekat."

"Gradi se", rekoх.

"Deluješ otupelo, Kesi."

"Držim se, držim", rekoх, jer nikad nisam umela da sakrijem svoja osećanja od Ti Sandre. U stvari, tokom poslednjih nekoliko nedelja, otkako sam saznala za Ilajinu smrt, postala sam automat. Bilo je to najbolje što je moglo da mi se dogodi. Nisam imala vremena da mislim o svom bolu, niti da razmišljam o budućnosti izvan nekoliko kratkih nedelja, spiskova poslova koje treba da obavim, a koji su mi odnosili osamnaest ili dvadeset sati dnevno, ni o najgorim od svih trenutaka, onih nekoliko minuta pre no što me iscrpljenost ne primora da zaspim...

"Šta je tvoj cilj, dušo?"

"Ne razumem", reko.

"Moramo da se držimo ciljeva. Čak i žrtvena jagnjad treba da imaju nešto čemu će se nadati."

Ta opaska mi se učinila nekako skaredna. Okrenula sam se u stranu, odmahnuvši glavom. "Opstanak", reko.

Ti Sandrino lice zabrinuto se nabra. "Razgovaraćemo najmanje jednom dnevno. Obe smo izgubile svoje krmanoše, Kesi. Ja ću biti tvoj krmanoš ako ti budeš moj."

"Dogovoreno", reko.

"Dobro", odvrati ona. Duboko je udahнула, a teme joj se načas podiže iz okvira. "Pričaj mi o Kaibabu."

Ukratko sam opisala šta se događalo u tih nekoliko dana otkako smo poslednji put razgovarale. Sa svih strana Marsa, teretni i putnički šatlovi gomilice su pristizali u tajnu stanicu na zaravni Kaibab. Poluzavršeni tuneli bili su nabrzinu doterani. Nove sobe su otvorene i opremljene najosnovnijim udobnostima. Glavna laboratorija je završena, i počela je izgradnja glavnih pomičnika.

Stanovništvo Kaibaba brzo se umnožavalo: dve stotine, tri stotine, četiri. Ledene naslage mogle su obezbediti dovoljno vode za hiljadu ljudi. Svakodnevno je pristizalo još ljudi iz Tačke Jedan. Uskoro ću imati minijaturnu prestonicu koja radi u hladnim tunelima i odajama - kao podrška Mnogim Brdima.

Projekat pomičnika i laboratorija u Kaibabu dobili su isti šifrovani naziv: Preambula. Krajnji cilj Preambule - da se predsedniku obezbedi izlaz u slučaju krajnje opasnosti - bio je poznat samo malom broju ljudi. Ali to da izlaz preči da se pretvori u stvarnu mogućnost, bilo je poznato samo Ti Sandri, Čarlsu, Leanderu i meni.

Još dvoje Olimpijana - Mišel Maspero-Gambakorta i Tamara Kvang - doletelo je da se pridruži Čarlsu, Stivenu Leanderu, Niemaji Rojsu i Viko-Persofovoj. Pinčer i Jueh Liu ostali su u Istraživačkom centru u Tarzi, radeći na pomoćnim pomičnicima i nadzirući rast novih mislilaca.

Završila sam izveštaj. Ti Sandra se ugrize za donju usnu, klimnuvši glavom u znak odobravanja. "Sjajno si to obavila, Kaseja", reče. "Reći ću ti nešto. Kad se sve ovo završi, priredićemo porodičnu zabavu. Obući ću najsajjniju haljinu koju si ikad videla, i

proslavićemo to što smo bezbedni. To je moj cilj."

"To je divan cilj. Dobro došla natrag u ring", rekoh, pa se isključismo.

Na trenutak sam se zagledala u sto, izgubljena u mislima.

Mars je i dalje bio duboko u opasnoj šumi. Mogli smo da postavimo velike topove, ali ništa više - a još se postavljalo pitanje da li imamo volje da ispalimo svoje velike topove. Dogod je to pitanje ostajalo bez odgovora, mi smo bili daleko od sigurnosti. Ali najočiglednija i najpodmuklija opasnost dolazila je iznutra.

Republika neće dugo izdržati taj napor. Marsovci su popravili, postavili otpornije pomoćne sisteme za održavanje života... A i dalje su živeli u strahu od novog Zamrzavanja, ili nečeg još goreg. Glasine su preplavile stanice kad su se vladini službenici raštrkali po starim rudnicima, tragajući za dokazima o skakavcima. Čak su i Kijanine Brazde pretražene iz vazduha. Potraga je bila uzaludna. Seme fabrike, ne veće od pesnice, prurušeno u kamen, bilo bi gotovo nemoguće otkriti. Ali za rušenje u Melan Dorsi nisu nađeni nikakvi nagoveštaji.

Skakavci su napali Melan Dorsu izvanredno lukavo i uspešno, najpre poslavši male jedinice da izvide i onespobne komunikaciju, zatim velike uništitelje. Ili se bar tako nagađalo... jer nismo imali nikakav izveštaj o tome šta se tamo dogodilo, osim nemog svedočanstva probijenih tunela, uništene opreme i razbacanih ostataka arbajtera.

Zadržali smo predviđeni dan za izbore, ali do tog dana ostajalo je još šest meseci - a niko nije znao šta će se dogoditi ni gde bismo se mi dotad mogli obresti.

Kako su optužbe izricane, šefovi država u Trojnoj Federaciji razmenjivali su poruke, pružali uveravanja, pretraživali sve dostupne diplomatske kanale u potrazi za znacima i nagoveštajima predstojećih akcija...

I nisu našli ništa. Kanali su bili zakrčeni stavovima i poricanjem. Nikad nisam videla Trojnu Federaciju u takvom stanju potpune pometnje.

Nijedna od zemaljskih alijansi nije priznavala da je dala znak za

početak rata protiv Marsa - ali sve su zahtevale da se obelodane Marsove novootkrivene moći. PG sa Meseca i iz Pojasa bile su još i glasnije povodom marsovske pretnje. Republička informativna služba i sva diplomatska tela radili su na tome da ostale članove Trojne Federacije uvere u miroljubive namere Marsa, ali im nisu mogli tačno reći šta se dogodilo... ili šta bismo mi mogli sad učiniti.

Većina Marsovaca takođe je zahtevala da se sve obelodani. Opozicija u vladi i dalje je bila suviše rastrojena da bi pokrenula snažnu akciju protiv Ti Sandre i mene, ali pritisak će očitó rasti nedeljama ili mesecima, dok ne postane nepodnošljiv.

Bavile smo se mišlju da zaigramo igru pavijanove guzice - da pokažemo farbu - na širokoj ravni. U toj igri, međutim, ako učesnik makar i trepne dok se sprema da napusti bojište...

Propast.

Sveobuhvatna komunikaciona mreža Tačke Jedan ponovo je proradila punom snagom. Sve je nekako zakrpljeno, više uz ljudski nego uz nadzor mislilaca. Marsovskih mislilaca još nije bilo dovoljno; manje od dvadeset ih je odgajeno i pokrenuto na Istraživačkom univerzitetu u Tarzi, a od njih se samo deset moglo odvojiti od civilne namene, za potrebe Republike. Mnoga Brda dobila su tri, a Kaibab šest - od toga tri KL-a sa ugrađenim tumačima, koji će voditi velike pomičnike.

Li Voker postala je glavni špijun. Iz dana u dan, ona je proširivala republički fond nezakonito napabirčenih podataka - po visokoj ceni kupujući informacije od izvora koji nisu bili osobito izbirljivi u pogledu svog načina rada. Trebalo je da uspostavimo široke špijunske mreže mesecima ranije - ali nismo predvideli da će doći vreme tako ozbiljnog neslaganja između Zemlje i Marsa. Sada smo, možda prekasno, postali bezobzirni.

Dodali smo na desetine informativnih mušica - operativaca koji su pretraživali zemaljske mreže, prislušivali kablovske prenose, napajali se slasnom privlačnošću privatnih veza VIZA-e i VAJH-a. Neke od napabirčenih podataka prodavali smo drugim izvorima, kako bismo potpomogli finansiranje vlastitih poduhvata.

Kad je Li zatražila od mene da odobrim sredstva za još dvadeset

agenata na Zemlji i u Pojasu, upitala sam kakav će biti njihov položaj. "Dobro plaćen", rekla je. "Potrošna roba." VIZA i VAJH već su spljeskali nekoliko naših mušica - obično kobna kazna koja je nagrizajuće evoluone prebacivala na pojačanja za pretragu podataka kojima su se naše mušice služile na mrežama.

"Ako treba da znam nešto više", rekoh, "kaži mi."

"To je na mojim leđima", odgovori ona. "Vi zasad imate dovoljan teret."

Čime je htela da kaže da ja na plećima nosim živote svih Marsovaca, uključujući i nju - a nikad nisam saznala da li je ona to odobravalala. Slutim da nije.

Pa ipak, stizale su i dobre vesti. Kejleteti su oslobodili Stena. Kraun Najdžer je Stena, njegovu ženu i dete držao u pritvoru u Stanici Kipini, u Hrisi, čitavih deset nedelja, uskrativši mu svaku vezu sa spoljnjim svetom. Dobila sam dva tekstualna pisma od Stena pošto je oslobođen; bilo je vremena samo za kratak odgovor, a, razume se, nisam mu mogla reći gde se nalazim ni šta radim.

Obavila sam nekoliko kratkih razgovora i obezbedila mu mesto u Mnogim Brdima, gde je svoje iskustvo sa Kejletetima mogao upotrebiti za rad na diplomatskom krpežu. Najdžerov tabor retko se oglašavao; držali su se povučeno posle Zamrzavanja, sasvim mudro, nadajući se da će pregrmeti oluju. Ti Sandra je obrazovala posebnu jedinicu koja će se pozabaviti otpadničkim PG i oblastima. Sten bi, mislila sam, mogao da se pridruži toj jedinici.

Čarls i ja smo se često sretali, ponekad nasamo, češće u prisustvu Stivena Leandera i ostalih. Naši razgovori vrteli su se oko praktičnih vidova premeštanja velikih predmeta uz pomoć pomičnika.

On je svakog dana provodio sate uronjen u KL mislioca, pripremajući se, vežbajući za novo putovanje. Taj napor je uzeo svoj danak. Posle dugih seansi povezanosti sa KL-om, Čarlsu je trebalo nekoliko trenutaka da ponovo progovori suvislo. Strahovala sam za njega.

Šestoro nas prisustvovalo je sastanku o Preambuli, dve nedelje

posle Ilajine smrti: ja, Čarls i Leander, areolog Faud Abdi iz Mariner Velija, arhitekta i inženjer Džerard Vaksler iz porodice Štajnburg-Leške u Arkadiji, i novouveden marsovski mislilac, koji je tek prethodnog dana izabrao ime: Aelita. Aelita će biti glavni mislilac Preambule i usklađivati sav rad u stanici i na projektu.

Stručnjaci su se sastali u još nezavršenom pomoćnom krilu laboratorije. Dok smo sedali, nanoboja je klizila duž zidova, tiho šušteći i praveći geometrijske šare. Sveprisutni miris kvasca ovde je bio naročito jak. Izgledalo je kao da neprestano živimo u ogromnoj pekari.

Faud Abdi - visok, oštih crta, krupnih, umornih očiju - progovorio je prvi. Nosio je urednu belu galabiju, pločicu i knjige koje su nadimale džepove njegove široke odore.

"Rečeno mi je da razmislim o nemogućem", poče Abdi, stojeći pred nama, leđima okrenut malom displeju podataka. "Rečeno mi je da istražim uticaj koji na Mars može ostaviti kratko odsustvo gravitacione sile Sunčevog sistema. Rečeno mi je da je ovo čisto teorijsko pitanje - te tako moram pretpostaviti da ćemo svi mi učiniti nešto drastično sa Marsom, možda ono što se dogodilo Fobosu. Ukoliko i Fobos nije teorijsko pitanje." Pogledao nas je s oklevanjem, nije dobio odgovor na svoju šalu - ako je nameravao da se našali - i uzdahnuo. "Moram da vam kažem zašto je Mars sada stabilan i da raspravim popularne pretpostavke o Marsovom areološkom opadanju. Je li to ono što želite?"

"U redu je", rekoše.

"Jednom sam radio sa vašim mužem, gospođo potpredsednice. Bio je to dobar čovek i svima nama će nedostajati."

"Hvala."

"On je bio zaokupljen, kao i ja, smrću Marsa pre nekoliko stotina miliona godina. Ali smrt je zapravo pogrešan naziv, jer Mars iznutra nije sasvim hladan. Još ima areološke aktivnosti. Međutim, gasovi koji izbijaju iz omotača su se učvrstili i više ne proizvode bočni pritisak na koru Marsa.

U prošlosti nikad nije bilo više od dvanaest površinskih ploča, a sada su se te ploče zamrzle u jednu. Odsustvo bočnog pritiska - nekretanje starih ploča - odsustvo naprslina i ulegnuća na ivicama

ploča, sve to smanjuje vulkansku aktivnost. Poslednji aktivni vulkani na Marsu bili su, nama poznati, pokriveni vulkani, tri u Tarzi kao glavni primer, pa i sam Olimp. Bez kretanja ploča, planine su prestale da rastu, a bez vulkanske aktivnosti prestalo je izbacivanje gasova, i Marsova retka atmosfera naprosto je isparila u svemir, da nikad ničim ne bude zamenjena. Marsova biosfera umrla je nekoliko stotina miliona godina posle prestanka tektonske aktivnosti. Sad, stabilnost..."

"Uravnoteženo kretanje", reče Leander.

"Tačno. Aelita, molim te prikaži dr Vegdino dubinsko sondiranje marsovske kore i omotača."

Aelita poslušala. Iza Abdija se pojavi svima znan dijagram - presek Marsa, koji rotira da bi pružio trodimenzionu sliku unutrašnjosti. "Vidite, postoji šesnaest kružnih tokova gasa, koji se podižu i spuštaju, ali oni su dobili namrežkan, posuvraćen oblik, podižući se na spoljašnjoj strani, a spuštajući na unutrašnjoj. Konačna sila koja se preko ovih tokova prenosi na koru ravna je nuli, iako su lokalne areološke posledice vidljive. Stabilnost je zaista veoma krhka... To jest, Mars bi trebalo svakog časa da promeni putanju. Ali to se nije dogodilo tokom trista miliona godina. Postoji mnogo šta što ne razumemo.

Podstrek koji bi se primenio na celu planetu, ma koliko mali - kao uklanjanje Sunčevih sila plime i oseke, na primer - mogao bi poremetiti tokove gasa i ponovo pokrenuti tektonsku aktivnost." Zastao je na trenutak, s rukama iznad zamrznutog dijagrama Marsa. "Bez velikog meseca koji bi održavao Mars u ravnoteži, srazmerno male promene takođe bi mogle pomeriti osu.

Ako odemo, to mora biti da bismo prišli bliže suncu, zar ne?" upita Abdi.

"Nismo odlučili", rekoše.

"Ako je tako, posledice će biti mnogo veće nego što sam proračunao. A moji nalazi već ukazuju na povratak tektonske aktivnosti."

"Šta bi to značilo? Za sve nas koji ovde živimo?" upita Vaksler.

"Više marsotresa. Znatnu aktivnost duž ivica starih ploča, možda. Vulkane. Nema načina da se predvide dugoročne posledice."

"Kratkoročne?" upita Vaksler.

"Nekoliko velikih marsotresa, ali biće potrebne decenije dok se vulkanska aktivnost ne proširi duž novih vatrenih lukova."

"Hoće li proces biti povratan?" upita Vaksler.

"Kako to misliš?"

"Kad ga jednom protresemo, možemo li očekivati da Mars ponovo postane stabilan?"

"Ne, možda za nekoliko desetina milona godina", reče Abdi. "Stabilnost je stabilnost. Nestabilnost nije."

"Aelita?" upita Leander, gladeći svog novog potomka po arbajterskom nosaču.

Aelitin glas bio je mek i hrapavo ženstven. Njen lik, žene dugačkog lica i pravilnih crta, s kratko podšišanom crnom kosom, podsetio me je na Diznijevu zlu kraljicu. "Zaključci dr Abdija deluju razumno. Moje biblioteke ne pružaju potpunu informaciju o unutrašnjosti Marsa."

"Imaš sve što do čega se može doći", reče Leander.

"Onda predlažem da saznamo više", odgovori Aelita.

Abdi pogleda oko stola. Nasmehio se.

"I hoćemo", rekoše. "Dr Abdi, biće nam potrebno još podataka o Marsovoj unutrašnjosti u roku od dvadeset dana."

"Da, gospođo potpredsednice", reče Abdi radosno. "Trebalo bi to da shvatim tako - da ću uraditi istraživanje, nabrzinu, veće nego sam dr Vegda?"

"Molim vas", rekoše. "Veoma je važno. Shvatate bezbednosne zahteve?"

"Shvatam", reče dr Abdi ozbiljno.

"Doktore Vaksler, svaka stanica treba da napravi strukturalni izveštaj. Koliko su u stanju da podnesu potrese? Da li neke stanice leže neposredno na ivicama starih ploča?"

"Nekoliko." Vaksler se namršti i odmahnu glavom. "Nikad nismo projektovali stanice tako da podnesu veliku areološku aktivnost."

"Mogu li se ojačati?" upitah.

"Neke stanice leže na starom nanosnom zemljištu. Ako bude većeg marsotresa, svi spojevi će biti pokidani, tuneli probijeni... I šta sve još ne."

"Njih ćemo morati da iselimo, zar ne?" rekoše. "Sutra ćemo se sastati s ljudima zaduženim za civilne pripreme i porazgovarati o tome. Dr Vaksler, dr Abdi, ovlašćujem vas da uzmete sredstva iz vladinih rezervi, pod oznakom Crno, Preambula. Aelita će nadzirati vaše opite, a vi ćete svake nedelje podnositi izveštaj ovom odboru."

Vaksler je zurio u nas kao da smo svi sišli s uma. "Shvatam da imamo posla sa nekom spektakularnom tehnologijom, ali jeste li razmišljali o uticaju koji će to imati na ljude?"

Njegov pokroviteljski ton me je žacnuo. "To je gotovo sve o čemu sam razmišljala, doktore."

"Šta nam to Zemlja može učiniti što bi moglo biti gore od onog o čemu vi razmišljate? Svi smo videli razaranja u Melan Dorsi - ali to nije ništa u poređenju sa stotinama stanica koje mogu doživeti potrese."

Čarls podiže ruku kao učenik u razredu. "Mogu li ja da odgovorim?"

"Naravno", rekoše.

"Skakavci su tek početak. Za još nekoliko meseci, oni mogu pretvoriti Mars u sagorelu zgoru. Ako to ne bude dovoljno, mogu nas baciti na sunce ili nas ispaliti u svemir."

Vaksler je prebledelo, ali se naljutio. Očigledno nije mogao da shvati ono što Čarls govori, i nameravao je da se prema tome odnosi kao prema neumerenom preterivanju. Sumnjičavo je žmirnuo očima. "Ti zaista veruješ u to?"

Abdi reče: "Dragi moj doktore, je li beznačajno to što je naš mesec pomeren sa svoje orbite i trenutno premešten u blizinu Zemlje?"

"Znam samo ono što mi je rečeno", tvrdoglavo reče Vaksler.

"Ja sam bio tamo", reče Leander. "Čarls takođe."

Vaksler sleže ramenima. "U redu", reče. "Gospođo potpredsednice, ja znam svoju dužnost. Ali moram izraziti ogorčenje što se razmatraju tolika rušenja, čak uništenja, a da niko ne namerava da pita Marsovce šta oni žele."

"Volela bih da za to ima vremena, i da imamo mogućnosti", rekoše.

"Ne, ne biste", odvrati Vaksler. "Ne stvarno. Ako bi Marsovci odlučili da glasanjem obore ovu zamisao, da ostanemo tu gde

smo..."

"To bi moglo biti samoubistvo", reče Čarls.

"Imamo li mi pravo da biramo svoju sudbinu?" plahovito upita Vaksler. "Ili verujete da možete izabrati za nas, zato što ste mnogo bolje obavješteni?"

Na ovo nije bilo valjanog odgovora. Vaksler je odlično izrazio tu nedoumicu. "Nadam se da će nam biti suđeno manje strogo, doktore Vakslere", rekoh tiho.

"Ne računajte na to, gospođo potpredsednice", odvrati on.

Čarls je ostao u sobi pošto je sastanak završen. Aelita je takođe ostala. "Nismo razgovarali o Ilaji", reče on.

"Radije ne bih", rekoh.

"Doktor Abdi me je podsetio... Hteo bih da kažem koliko mi je žao. On je bio divan čovek."

"Molim te", rekoh, sklonivši pogled. Te reči bile su tim teže što su dolazile od Čarlsa.

"Kriviš li me za njegovu smrt?" upita Čarls, tužnim glasom.

"Ne", rekoh. "Kako bih mogla?"

"Da sam ja umro pre deset godina, ništa od ovog se ne bi dogodilo... Ne ovako."

"Kakva je sad to megalomanija?" upitah.

"Bez mog doprinosa, ne bismo izgradili pomičnik za sledećih pet ili deset godina. Zemlja bi ga možda prva izgradila."

Zurila sam u njega, pitajući se hoću li moći da zadržim svoju brižljivo čuvanu obrazinu nepristrasne delotvornosti. "Ja sam kriva isto koliko i ti."

"Moram da znam. Jer ako me kriviš zbog toga, mislim da ne bih mogao da podnesem. Zaista."

Oči mu se ispuniše suzama. Okrenula sam glavu, bez ikakve želje da mu se pridružim u ispoljavanju osećanja. "Saberite se", rekoh, pomalo grubo.

"Nikad u životu nisam bio ovako sabran i bistre glave."

"Meni glava nije bistra i nisam u najboljoj formi. Molim te. Molim te." Udarila sam pesnicom o sto. "Samo, molim te, nemoj."

"Neću", reče on.

"Razgovarala sam sa Ti Sandrom pre nekoliko sati", rekoh, gutajući i povrativši pređašnju staloženost. "Moramo odabrati gde ćemo odvesti Mars kad dođe vreme. Ako dođe. A moraćemo da napravimo i probni let sa Fobosom."

"Planirao sam to", reče Čarls. "Za nekoliko dana možemo Merkur i izvorni pomičnik odvesti do Fobosa. Veći pomičnici trebalo bi da ostanu ovde."

"Moramo raštrkati pomičnike i mislioce, ukoliko Zemlja učini još jedan, neposredniji pokušaj da nas osujeti."

Čarls pogleda u stranu. "Možemo da uništimo svu opremu", reče. "Obezbedimo dokaze za Zemlju."

"To bih uradila istog časa", rekoh, "kad bi nam Zemlja uopšte mogla poverovati. Oni to ne mogu. Ulog je prevelik. Sada sve pokreću politika i opstanak."

"Pomislio sam samo da ja to predložim. Ubio bih se kad bih mislio da će to izmeniti situaciju. Kad bih mislio da će to zaustaviti tvoj bol."

Zurila sam u njega. "Ja bih vas lično sve ubila, kad bi..." To priznanje me je uplašilo, pa sam poslednjih nekoliko reči jedva izgovorila, iznenada izgubivši dah. Čarls nije izgledao uplašen ni zgranut.

"Zavideo sam Ilaji. Sećam te se, od pre mnogo godina", reče on posle duge pauze. "Otađ sam bio s poprilično žena, a nijedna nije imala tako snažno osećanje svrhe, ubeđenje, kao ti."

"Svrha?" upitah. "Ubeđenje?"

"Rekao sam sebi: 'Ona je luda koliko i ti.'"

"Isuse", rekoh, usiljeno se smejući.

"Verovao sam da mogu da poljuljam viševekovni status quo, da otkrijem kako dejstvuje svemir. A ti... Rekao sam da ćeš postati predsednik Marsa. Sećaš se?"

"Pregledaću dnevnik da proverim", rekoh. "Možda bi mogao da gledaš u tarot-karte kad se sve ovo slegne."

"Nikad se neće slegnuti", reče Čarls. "Ovako veliki događaji nikad se ne završavaju. Nikad me nisi pitala o mojoj ženi."

"Mene se to ne tiče."

"Bila je slatka ženica, prava Marsovka. Ostala je uz mene tri godine. Imala je snažno osećanje dužnosti i zaista se trudila. Ali na

kraju je otišla. Rekla je da nikad ne zna gde sam - o čemu razmišljam."

"Žao mi je", rekoše. "Očigledno niste bili skladan par."

"Nismo." Okrenuo je glavu, kao da je malaksao. Pitala sam se koliko ga iscrpljuju veze sa KL-om.

Morala sam da vratim razgovor na temu. "Gde bi Mars trebalo da ode?" upitah.

Čarls se ispravi i poveza svoju pločicu sa glavnim ekranom. "Aelita, ovo su grube koordinate i brojevi zvezda. Poveži se i uskladi podatke s astronomskom bibliotekom."

Aelita grafički prikaza roj gusto zbijenih zvezda.

"Ne možemo da se premestimo samo nekoliko svetlosnih godina daleko. Uz sadašnje praćenje i merenje, Zemlja bi mogla da nas nađe bilo gde u rasponu od nekoliko stotina svetlosnih godina. Ako se uopšte premestimo, to je zato što je Zemlja dokazala da će učiniti sve što je u njenoj moći da nas uništi... I da će na tome istrajati."

Odvažno iskazivanje naše nedoumice još je uspevalo da mi zaledi krv u žilama.

"Te tako ja predlažem da napravimo veliki skok. Pregledao sam nova istraživanja, dao Aeliti da ih obradi i pronašao kandidata. To je najbolje od svih mesta u obližnjem delu Galaksije. Oko deset hiljada svetlosnih godina daleko, pet hiljada svetlosnih godina bliže središtu Galaksije. Uzan, omeđen oblak koji se odvaja od glavnog ruba galaktičkog kraka. Gust roj zvezda, nekoliko milijardi godina mlađih od većine zvezda blizu Sunca, stabilnih i bogatih metalima. Predivno nebo, vedre noći.

Pretražio sam Katalog galaktičkih posmatranja za dvadeset drugi vek i našao žutu zvezdu-patuljka veličine oko devet desetina našeg Sunca, s perturbacijama putanje koje nagoveštavaju četiri velike planete. Nepoznati kameni svetovi, razume se. A u istoj oblasti ima desetak sličnih zvezda.

Poklanjam ti ih", završi on. "Sve oblake i zvezde, novu cvetnu baštu." Pomno me je posmatrao. "Biraj. Postani majka novog Marsa."

Setila sam se drevnih cvetova koje mi je Čarls poklonio pored TrQs Haut MQdoc-a, isečenih sa dna Staklenog mora. Sad mi je

nudio pregršt zvezda. Posle sveg umora i tuge, Čarls je još umeo da me ostavi bez daha.

"Hoću da se izvinim", rekoh. "Bila sam veoma gruba prema tebi. Uradio si veličanstven posao."

"Hvala", reče on. Lice mu se razvedrilo i posmatrao me je s blagom upornošću. I dalje sam imala takvu moć da ugodim Čarlsu. Nikad nisam imala takvu vlast nad Ilajom, a možda sam ga baš zato i volela.

Zurila sam u zvezde koje su kružile i svetlucale na rubovima izdužene grudve. "Trebali li nam rezervacija?" upitah.

Sutradan sam prekinula jednu raspravu, dok sam sa Dendijem i Li nadgledala kako napreduje rad na velikim pomičnicima.

Središnja laboratorija bila je završena prethodne nedelje, oprema je prikupljena u jednoj prostoriji i obavljeno je nekoliko jednostavnih proba s pretvaranjem malih uzoraka kiseonika u antikiseonik. Kad smo ušli u laboratoriju, čula sam kako Leanderov glas nadvikuje ostale.

"Zar niko ne shvata na šta smo se namerili?"

Mičel Maspero-Gambakorta i Tamara Kvang stajali su nasuprot Čarlsu, Leanderu i Rojsu. Kvangova opazi da sam ušla u laboratoriju i lice joj smesta dobi ukočen, ozbiljan izraz. Maspero-Gambakorta odmahnuo je glavom, psujući sebi u bradu, i otišao da sedne na nisku klupu koja je podupirala velike pumpe za remećenje sile. Rojs je pokupio svoju pločicu i nekoliko alatki i izgledao spreman da ode, ali je oklevao, nespretno stojeći punih ruku. Leanderovo lice zarumenelo se od uzbuđenja; Čarls je, sedeći s rukama sklopljenim oko prekrštenih kolena, izgledao smiren, čak pomalo po strani od te svađe.

"Nesuglasice?" upitah.

"Ništa što ne možemo da prevaziđemo", reče Leander, malo ishitreno.

"Tamara i Mičel smatraju da naše istraživanje treba staviti na uvid javnosti", reče Čarls.

"To je najrazumnije", reče Kvangova.

"Ništa od ovog nije razumno", promrmlja Maspero-Gambakorta,

skrstivši ruke.

"Kome prvo da kažemo?"

"Zemlji, očito", reče Kvangova. "Ja imam prijatelje na Zemlji, ljude koji nam mogu pomoći da sredimo sve ovo - političke probleme, nesporazume..."

"Nesporazume?" upitah.

"Ja nisam budala", reče Kvangova braneći se. "Znam u kakvoj smo situaciji, ali kad bismo samo mogli da razgovaramo, nađemo zajedničke tačke... Osećala bih se mnogo bolje..." Glas joj utihnu i ona odmahnu glavom.

"O tome smo već sto puta razgovarali", reče Leander.

"To je povratna dilema", reče Čarls.

"Znam!" povika Kvangova, podigavši pesnicu. "Mogli bi nas ubiti ako misle da mi umemo da ubijemo njih... Ali neće nas ubiti ako pomisle da mi možemo prvi da ih se dočepamo. Ne možemo da im kažemo ono što znamo, zato što znamo kako da ih ubijemo. A ukoliko im kažemo, oni će znati kako da ubiju nas. To nije razumno!"

"Slažem se", rekoh. "Najbolje će biti da pustimo stvari da se izjednače, da se ohlade."

"Tako što ćemo pobeći?" upita Maspero-Gambakorta. "Ne izgleda mi baš zrelo."

"Imaš li bolju ideju?" upitah.

"Da", odgovori on. "Desetak boljih ideja. Nijednu ne podržavaju ni Čarls ni Stiven."

"Kaži mi", rekoh. "Možda ću ja shvatiti njihovu vrednost."

On se razočarano namršti. "U redu, to su idealistički, sumanutu rizici, a ne bolje ideje. Ali možda bismo noću mirnije spavali kad bismo probali jednu od njih!"

"Nije stvar u tome da mi mirnije spavamo", rekoh. "Stvar je u tome da Mars živi, i da živi slobodno."

"Svi radimo što bolje možemo", reče Kvangova. "Nemojte misliti da ne obavljamo svoj posao, ako među nama ima razmirica."

"Ja to i ne mislim", rekoh. "Ako dođete na bolju ideju - idealističku ili ciničnu ili ma kakvu - molim vas da me obavestite o tome."

Rojs se odlučno uspravi na klupi, ruku i dalje skrštenih, i reče: "U redu. Je li gotovo? Možemo li sad da se vratimo na posao?"

"Imamo još oko četiri nedelje pre nego što nam ne ostane ni jedna jedina tajna", reče Ti Sandra na početku našeg sledećeg svakodnevnog razgovora. Sama u svojim odajama, okružena potmulim zvukovima izgradnje koji su odjekivali po zemljištu i tunelima, posmatrala sam kako se Ti Sandrin izraz menja, kao da proučavam lice kumira, nadajući se nekom nagoveštaju. "Vreme je da istražimo", reče ona. "Da odvezemo Fobos na predloženo odredište. Ljudi će primetiti da je mesec pozajmljen, tako da treba da vratimo mesec pre nego što se digne uzbuna. Putovanje mora trajati manje od pet sati."

"Čarls i ja smo raspravili pojedinosti. On misli da može to da izvede", rekoh. "Hoću da pođem s njima."

"Zašto?" upita Ti Sandra.

"Ne pada mi na pamet da pošaljem Mars na neko mesto, a da tamo prethodno nisam bila."

"Tačka Jedan će poludeti."

"Onda im naprosto nećemo kazati", rekoh.

Ti Sandra načas razmisli, odmeravajući opasnosti i prednosti. "Poći ćeš sa njima. Hoću nekog kome mogu bezrezervno da verujem. Što se mene tiče, ti si krv moje krvi."

"Hvala", rekoh.

"Htela bih da i na Deimos postavimo tim sa pomičnikom. Ako se ne vratite, ili se vratite prekasno, premestićemo Deimos u Pojas, sakriti ga, i spremi se za najgore."

Izgledi da će Deimos biti upotrebljen kao podrška - nema potrebe objašnjavati u koju svrhu - izgledali su gotovo prirodni, ni najmanje uznemirujući.

"Hoćemo li im reći da se Fobos premešta?"

"Dugujemo im toliko", reče ona. "Da li će oni poverovati da mi ne napadamo, to ne mogu da predvidim."

Ispričala sam joj o Vakslerovim neprestanim zamerka, o sve jačem duhu otpora među Olimpljanima i nekim od naših najbližih savetnika i pomoćnika.

"Upravo ono što sam očekivala", reče ona. "Pridružila bih ti se da mogu. Da ti pomognem da našu stvar malo čvršće izneseš. Ali

možeš ti to. Promeniće oni mišljenje."

Pomislila sam da se moje osećanje hitnosti možda ne zapaža na vid-projekciji. "Možda neće biti tako lako. Pomisli na to šta im nagoveštavamo."

"Ja sam nasmrt preplašena", reče Ti Sandra. "Možda su oni toliko uplašeni da će radije verovati Zemlji?"

"To je prirodna reakcija."

"Zar svi tako brzo zaboravljaju?"

"Nadam se da ne", reko.

"Neki ljudi nisu mnogo izgubili", reče Ti Sandra, s pomalo gorčine. "Nastavi da se boriš i da ubeđuješ, Kesi. Održavaj duh kod onih koji veruju. Pošalji ih da pridobijaju nove ljude, ako možeš bez njih."

"Još jedna kampanja", reko.

"Nikad se ne završava", reče Ti Sandra.

"Ponekad se osećam kao čudovište, čak i kad samo razmišljam o tome. Zar ne bismo mogli da ispitamo mogućnost organizovanja plebiscita?"

"Koliko vremena imamo?"

"Čarls daje Zemlji mesec dana, možda dva meseca, sa nagoveštajima koje imaju... A ne isključuje ni mogućnost da ovde ima uhoda. Moglo bi doći i mnogo ranije. Oh, Bože. Imamo tako malo izbora."

"Tačno", reče Ti Sandra. "Ti i ja možemo biti žrtvovane. Mi radimo na spasavanju svih ostalih. Zapamti to, dušo."

"Toliko si nam potrebna ovde", reko, uzdrhtalog glasa. "Imam tako malo podstreka da nastavim s radom."

"Lečim se najbrže što mogu. Drži se. Ti si jaka."

Samo nekoliko sati pred zoru, dvadeset trećeg akvarijusa, pet članova tima Preamble - Čarls, Leander, ja i dvoje astronoma - ukrkali smo se na traktor i prevalili jedan kilometar duž sveže prokopane staze od Kaibaba do skrivenog Merkurovog uzletišta.

Astronome sam upoznala dva sata ranije. Upravo behu stigli sa MUS-a. Stariji, Džekson Hergešajmer, bio je stručnjak za proučavanje vansolarnih planeta. Bio je poreklom sa Meseca i nije pripadao nijednoj PG. MUS ga je dvadeset godina ranije pozvao da

dođe na fakultet. Bio je visok, kvrgav, sed, zabrinutog lica, nalik na majmunsko, i krupnih šaka.

Njegova pomoćnica, Galena Kameron, došla je iz Pojasa pet godina ranije, da studira na Istraživačkom univerzitetu u Tarzi. Ona je bila inženjer za opservatorije u dalekom svemiru. Nešto od opreme koja je utovarena na brod bilo je njeno: prototip senzora za marsovski NGO, 'natpovršinski galaktički osmatrač', prestižan poduhvat nekoliko PG, čije je lansiranje odlagano devet puta tokom prethodnih pet godina. Hergešajmer je izgledao ravnodušan prema onome što smo nameravali da uradimo - prikriva strah, pretpostavljala sam - ali lice Kameronove bilo je rumeno, a ruke joj nisu mirovale.

Zidovi uzletišta ličili su na niske, tamne humke pod zracima naših reflektora. Merkur je ležao pod običnim terom boje zemljišta - najprostija moguća kamuflaža. Očigledno je učinjen tek ovlašani pokušaj da se sakrije ono što se tu zbiva. Podjednako očigledno, osmatrači iz Pojasa ili sa Zemlje ili tačaka između njih, morali bi da pretraže na stotine takvih uzletišta. Marsovski orbitalni prostor još je bio otvoren za sve negdašnje PG, od kojih su mnoge tvrdoglavo održavale zasebne orbitalne flote šatlova. Lansiranje sa mesta koje spolja liči na ponovo otvorenu rudarsku stanicu samo po sebi neće privući pažnju.

Vozač traktora, Vanda, krupna, atletski građena žena u jarkozelenom termalnom odelu, pogledala nas je preko ramena i osmehnula se. "Treba da uzletite u roku od trideset minuta. Kad stignete na orbitu, dobićete dozvolu preko direktne veze. Kad se budete vratili, upotrebićemo direktnu vezu da vam kažemo gde da sletite. Nećemo da Zemljani prate Merkur natrag do Preambule."

'Direktna veza' bila je šifrovan naziv za trenutnu komunikaciju uz pomoć pomičnika. Prvi put ćemo koristiti 'direktnu vezu', ali samo sa orbite.

Čarls joj zahvali i potapša je po ramenu. "Vanda je bila naš vozač na prvom izletu", reče. "Postajemo stare kuke u ovom poslu."

"Ja ne postavljam pitanja", reče Vanda, redom upirući u svakog od nas pogled svojih smeđih očiju, usana razvučenih u blag osmeh. "Samo hoću da imam zadovoljstvo da vidim ishod na vestima."

"O ovome neće biti vesti, nadam se", reče Čarls. "A to je sve što ćeš danas saznati."

"Aaah", razočarano uzdahnu Vanda. Postavila je veliko crevo pod pritiskom između traktora i Merkura. Nas šestoro provukosmo se tuda na rukama i kolenima. Čarls i Leander pažljivo su istovarili opremu. Ja sam pomogla kod prenošenja KL mislioca i tumača. Zatvorili smo se za lansiranje.

U svojim uskim ležajima, ispruženi jedno do drugog u dva reda, napeto smo čekali da se upale rakete. Ja na orbitu nisam išla još od davnašnjeg putovanja na Zemlju.

"Vreme je da ti kažem nešto o skoku", reče Čarls. Okrenula sam se ulevo da pogledam Čarlsa i Leandera. Leander pridiže glavu i široko se osmehnu. "Nije baš sve med i mleko. Za putnike, hoću reći."

"Šta ste to izostavili?" upitah.

"Nećemo imati električnu energiju nekoliko minuta dok traje putovanje i nekoliko minuta posle toga. Nema grejanja, ničeg u odelima, i tome slično. Možda će postati zagušljivo u kabini, ali napravili smo mehanički prečistač, bez električnih delova, koji bi trebalo da otkloni većinu poteškoća tokom desetak-petnaest minuta."

"Zašto taj prekid?"

"Ne znamo. Osetićeš i laku mučninu. Proći će, ali svi tvoji neuroni biće nekoliko minuta kao u zastoju. To je nalik na zamračenje, ali na neki način shvataš šta se događa. Telu se to ne dopada. Izuzimajući to - što je prilično beznačajno - sve ostalo je kako smo i rekli."

Legla sam natrag na kauč. "Zašto niste to ranije pomenuli?"

"Imali smo dovoljno problema tamo dole." Čarls mahnu rukom u pravcu laboratorije. "Šta bi Vaksler rekao da smo mu kazali?"

"Dobio bi nastup besa", priznadoh. "Ali šta će se dogoditi sa svim na Marsu... sa sistemima za održavanje života, da ne govorimo o duševnom stanju ljudi?"

Leander prekide razgovor koji je pretio da se pretvori u dugačku raspravu. "To možda neće biti problem za nedelju-dve. Mislimo da se to može podesiti. Mislimo da to možemo srediti. Ali za sada... budite spremni."

"Ima li još nešto što bi trebalo da znam?"

"Nećeš osetiti ni trzaj. Najmirniji let u celom svemiru", reče Čarls.

Merkurov ljudski pilot sa prve misije bio je zamenjen posvećenim misliocem marsovske proizvodnje. On nam daje znak da ostaje još minut. Uz mnoštvo glasnih prasaka nalik na pucnje iz pištolja, brod se podiže na mlazu plamena i pare, čvrsto nas priljubivši uz ležaje. Kroz otvore i na video-ekranima, gledali smo kako Mars zalazi. Brodić je zaokrenuo da bi se uputio ka malom sivocrnom mesecu, a mi smo nekoliko časaka uživali u tihoj nepomičnosti dok nas je brod nosio u pravcu zore.

Kameronova pridiže glavu sa ležaja, koliko god su joj ograničenja to dopuštala, i nasmeši mi se. "Htela sam da vam kažem koliko smo mi - ja - počastvovani što učestvujemo. Ovo je neverovatno... Naprosto fantastično. Ja sam prestravljena."

Uputila sam joj što sam mogla ubedljiviji osmeh ohrabrenja. Ono što smo se spremali da uradimo prevazilazilo je moju maštu - mada ne i računске sposobnosti mog pojačanja.

Pošto neće biti ubrzanja niti utroška sile, u igru je ulazio sasvim drugačiji pojam sile i rada - u potpunosti zasnovan na podešavanjima deskriptora, posmatranim u oglednim uslovima. U prevodu na običan jezik, premeštanje Fobosa na udaljenost od deset hiljada svetlosnih godina zahtevaće od nas da iz galaktičke riznice ukrademo količinu energije dovoljnu da nekoliko godina snabdeva zvezdu veličine Sunca.

Prilazak mesecu činio se ledeno spor. Fobos je, tokom jednog sata, narastao od svetle tačkice do tamne mrlje, kad smo ponovo došli u Marsovu senku.

Usporavanje je bilo nemirnije od poletanja, uz bučan, isprekidan rad motora, od koga su mi po laktu ostale modrice na mestu gde je bio priljubljen uz tanko presvučenu metalnu šipku. Leteli smo na nekoliko stotina metara iznad Fobosove kamene površine, prošarane drevnim sivim i crnim kraterima, oknima, jamama i ožiljcima iz ranih rudarskih i istraživačkih dana.

Smestićemo se u trideset godina starom rudarskom naselju, nedaleko od središta kratera Stikni, koje je i dalje bilo aktivno, ali nastanjeno jedino arbajterima.

Ukoliko Merkur bude napadnut, imaćemo više izgleda da

preživimo ukopani ispod goletne sive površine malog meseca.

"Eno ga", reče Leander. Čarls se uspravi na sedištu. Na jednoj padini nepravilnog kratera Stikni, malo sletno signalno svetlo pojavljivalo se svakih nekoliko sekundi, kao što je to decenijama činilo. Merkur uz trzaj promeni pravac. Signalnom svetlu smo se približili opasnom brzinom.

"Tragam za sidrištima", objavi mislilac.

Još jedno naglo usporavanje, zatim blag udarac kad se Merkur usidrio. Proverili smo sve sisteme u stanici, ustanovili da je sve u odgovarajućem stanju i postavili brodsko crevo za prolaz.

Čarls se odvezao od sedišta, a ja učinih isto, slobodno lebdeći u prostoru. "Zalihe za tri dana", reče Čarls, kriveći usta u osmeh dok je prolazio kraj mene u tovarnom odeljenju.

"Hoće li to biti dovoljno?" upita Galena Kameron, zabrinutog lica.

"Nadamo se da ćemo biti odsutni nepunih pet sati", javi se Leander sa gornje palube.

Hergešajmer se namršti. "Mogli bismo deset godina provesti proučavajući sistem, pa opet ne saznati dovoljno."

"Tuneli će nekoliko sati biti hladni i neudobni", reče Leander. "Nisu navikli na posetioce."

Puzeći iza Čarlsa u crevu za prolaz, gotovo sam se sudarila s jednim starim, prašnjavim arbajterom. Lebdeo je u uglu, veličinom i bojom nalik na voljenog plišanog medu, a prastara senzorska ogrlica škriputavo mu se obrtala dok nas je pregledao.

"Ovom uređaju treba popravka", reče arbajter prigušenim glasom.

Čarls se okrenuo na ulazu da me pogleda, a ja sam se prvi put posle mnogih nedelja osmehnula, sećajući se TrQs Haut MQdoc-a. On uzvratu osmeh, trgnuvši se kad mu je koža povukla nanozakrpe na licu. "Zaista bi trebalo bolje da se staramo za svoje siročiće", reče.

Hergešajmer je proklinjao nedostatak odgovarajućih senzornih portova, a Leander naloži malom arbajteru-kopaču uzoraka da napravi nove. Sa sobom smo doneli pribor za opravke, pa je većina staničnih arbajtera podvrgnuta usavršavanju i popravci. Galena Kameron je povezivala senzore i teleskope, sedeći sama u hladnoj četvrtastoj sobi, puštajući sve u probni rad sa simuliranim metama i

podacima.

Za to vreme, ja nisam imala mnogo posla. Pomagala sam Leanderu, sedeći u glavnoj kontrolnoj sobi zvezdastog oblika i pomno nadzirući ispravnost pritiska; nismo se mogli osloniti na stanične pomoćne sisteme dok usavršavanje ne bude završeno. Ja sam sedela u jednom kraku zvezde. Čarls je tetošio KL mislioca u drugom kraku. On proviri iza ugla, s optičkim provodnicima pričvršćenim za potiljak, i reče: "Ošamućen je."

"Ko to?"

"Mislilac. Trebalo je da mu dam zadatak na koji će se usredsrediti pre nego što smo krenuli. Odlutao je istražujući nešto što nam nikad neće biti potrebno da znamo."

"Možeš li da ga povratiš?" upitah.

"Naravno. Samo treba malo više vremena da mu sve konje sateram u koral. Kako tvoje pojačanje?"

"Sad miruje", rekoh. "Mislim da sam ga konačno savladala."

"Dobro." On pogleda u zid iza mene, kao da tamo nekog ima. Osetila sam potrebu da se okrenem, ali znala sam da smo sami u kontrolnoj sobi. "Kaseja, ja ne znam šta će ovo učiniti sa mnom. Svaki put kad vodim KL-a, imam drugačiju reakciju. To zaista nije..." Činilo se da ne može da nađe pravu reč. Mahao je prstima po vazduhu.

"Prijatno?" natuknuh.

"Možda isuviše prijatno", reče on. "Kao da podležeš lošoj navici. Kao da se pridružuješ bučnoj zabavi ludih genijalaca. Uvek ima nečeg očaravajućeg, rešenje za sve..."

"Ti bi to voleo", rekoh u pola glasa.

"Tačno. Moja slabost. Idem u potragu za tim, a istinski delovi nestaju poput duhova, ostavljajući za sobom samo osećanje potpunosti. KL juri za drugim vrstama istina, za stvarima beskorisnim ljudskom mozgu. Matematički pravci kojima mi nikad nećemo poći, logika koja nas doslovno boli. Moram da se čuvam, ili ću se vratiti beskoristan. Za tebe i sve ostale."

"Ti ćeš uvek biti koristan", uteših ga.

"Ne mora da znači. Hteo sam samo da pitam... Mogu li da se usredsredim na tebe? Ja stvarno nemam ništa osim ovog posla i

tebe. Usredsređivanje na posao je povratno. Nije produktivno."

"Kako to misliš, da se usredsrediš?"

"Cilj", reče on. "Nešto stvarno, što ću moći da cenim."

Taj zahtev me je duboko uznemiravao. Rešila sam da pitanje mora biti postavljeno sada, bez obzira na to koliko je neprijatno. "Da li se ti to udvaraš, Čarlse?"

"Ne", reče on. Lice mu se načas namršti i on ponovo skloni pogled. "Potreban mi je jak prijatelj. Nadam se da je to jasno i pristojno." On duboko udahnu. "Kaseja, bilo bi užasno da ti se sad nabacujem... Ti si još u žalosti."

"Jesam", rekoah.

"Potreban mi je ovde neko kome je stalo do mene, više nego u profesionalnom smislu. Da me vrati. Mene. Ne nekakav proizvod spajanja sa KL-om, ni nekakvog intelektualnog mutanta."

"Stalo mi je do tebe", rekoah. "Ti si važan u sebi i po sebi. Ja te cenim."

Izraz lica postade mu blaži. Ponovo sam osetila svoju moć da ugodim i bila sam njome zatečena. "To je ono što mi treba", reče on. "Ali nemoj se plašiti. Čak i ako se izgubim, ono što od mene ostane vratiće nas natrag. Tamara ili Stiven mogu kasnije zauzeti moje mesto. Za veliko putovanje."

"Je li to opasno?" upitah.

"Mislim da nije", odgovori Čarls. "Ali svaki put je sve teže. Istine su tako neodoljive."

"Opasne istine."

"Da", reče on. "Zaljubiti se u jednu drugu stvarnost... Spremati se da se sa njom venčaš. I biti odbačen."

Leander uđe u kontrolni centar odozdo, polagano pri mesečevoj slaboj gravitaciji. "Galena i Džekson kažu da su spremni. Ja sam naš pomičnik spojio direktnom vezom sa velikim pomičnikom Preambule. Dobijamo dobre signale. Ne mogu jemčiti da ćemo zadržati vezu kad se premestimo, ali verovatno mogu ponovo da je uspostavim kad se budemo vratili."

"Sve je to tako primitivno", reče Čarls.

"Radim najbolje što mogu", osmehnu se Leander. "Spreman kad vi kažete, moj kapetane."

Galena Kameron uđe u centar odozgo, vešto prođe pored Leandera i stade preda me. "Gospođo potpredsednice..."

"Kaseja, molim vas."

"Spremni smo. Dobijamo jasne slike spolja. Oprema je postavljena, a izgleda da i arbajteri dobro rade."

"Recite Marsu da ćemo to učiniti", rekoh Leanderu.

"Pet sati?" upita Leander.

"Ako pomaknemo sve deskriptore tačno kako treba", reče Čarls. Hergešajmer se progura pored Galene, lica mokrog od znoja. Bio je prestravljen.

Ja sam se osećala spokojno. Odgurnula sam se od ugla i posegla za Čarlsovom rukom. On mi snažno steže šaku. "Svi smo ovde uz tebe", rekoh.

"Moja naređenja, Kaseja?"

"Odvedi nas negde daleko, daleko", rekoh. "Na neko sigurno i divno mesto. Na neko novo mesto."

"Mislim da sam našao baš takvo mesto", odgovori on. "Izvini me."

On se vrati u sedište i prikopča poslednji optički provodnik, vešto radeći dugačkim prstima. Posmatrali smo odostrag njegovu glavu, sive nanokopče pričvršćene za njegovu lobanju, pramenove njegove crne kose.

Smešten u čvrstom okviru glavne kontrolne ploče starog naselja, KL mislilac projektovao je raznobojno mnoštvo složenih oblika. Oblici su imali ivice. Ivice su se poravnale, a geometrijski oblici postali lebdeće grudvice.

U udubljenju od poroznog kamena, na metar odatle, pomičnik i pumpe za rasipanje sile, koje su održavale svoj uzorak atoma na apsolutnoj nuli, čekali su KL-ova uputstva.

Čarls zatvori oči.

"Treba li da se vežemo?" upita nervozno Galena, glasom jedva čujnijim od šapata.

"Nema potrebe", odgovori Leander, oblizujući suve usne. "Radite šta god vam prija."

"Idemo", reče Čarls.

Bacila sam pogled na slike spolja, naslagane jedna iznad druge na potpornju, Mars neposredno ispod nas, luk Marsa sa Sunčevim

krugom koji blista u pozadini naspram crnog prostora, oblake sličnih zvezda, grafikon ciljne galaktičke oblasti, grafikon stanja pomičnika.

KL je sada prevodio ljudske mere i koordinate na 'jezik' deskriptora. Tumač je govorio jasnim ženskim glasom: "Redeskripcija čestica završena. Prvo odredište, prva aproksimacija, završeni." Tumač je predočio i sopstvenu procenu razvoja situacije: crvene linije su rasle kako se KL obraćao i pomicao deskriptore u superhladnom uzorku, zatim promenljive odlike uzorka primenjivao na sve čestice mase i bliže okoline meseca.

"Trebaće nam najmanje pola sata da ustanovimo gde se nalazimo i proračunamo koliko smo daleko", reče Hergešajmer.

"Tačno", odvrati Leander. Položaj koji je zadat KL-u automatski će se ispraviti prema kretanju naše ciljne zvezde tokom deset hiljada zemaljskih godina otkako je njena slika započela svoje putovanje brzinom svetlosti, ali ostali činoci otežavali su preciznost.

Soba je postala hladnija. Slike su nestale sa ekrana, ruke su mi utrnule, vid mi se zamaglio i izobličio. Nisam osećala nikakvo kretanje, nikakvu veliku promenu. Za razliku od svega u pređašnjoj ljudskoj istoriji, pomicanje nije zahtevalo nikakvu mašineriju, nije spaljivalo nikakvo gorivo, ni trošilo energiju poput toplote i buke. Postupak nije bio naročito dramatičan. Ishod će to morati da nadoknadi...

Ekрани su se ponovo uključili. Ruke su mi se činile hladne, noge vrele, ali nije mi bilo zlo. Moji saputnici trepnuše, otvoriše oči, kao da se bude iz kratkog sna.

Čarls je tiho zaječao, zatim se izvinio u pola glasa. "Biću s vama za koji čas", reče.

"Gde smo?" upita Leander.

Na slikama spolja nisam videla ništa osim zvezda. Mars je nestao. Tama u pozadini bila je, međutim, oživljena gustim, prepletenim pramenovima blede boje. Neke zvezde izgledale su zamagljene, veće i neodređenije od onih sa ostrim obrisima. Nikad u životu nisam videla takvo nebo. Divno i zastrašujuće. Krv mi je damarala u ušima, grlo mi se osušilo, i ja se nakašljah u stegnutu pesnicu. Za trenutak me je obuzelo osećanje klaustrofobije. Ovaj

stari tunel, zatečen na mesecu sićušnjem od svih meseca, ali većem od obične stene.

A ova stara, ulubljena stena dospela je daleko, neshvatljivo daleko.

Nije bilo ljudskih bića na prostoru od deset hiljada svetlosnih godina, devedeset pet hiljada biliona kilometara. Bili smo okruženi milijardama kilometara ove bezvazdušne zvezdane magle i ničim više, nismo mogli znati gde smo, možda smo se izgubili.

Naterala sam svoje prste da se otvore i nekoliko puta duboko udahnula.

Hergešajmer i Kameronova radili su nečujno i brzo, okupljajući svu svoju opremu kako bi obradili slike i izračunali položaj.

Hergešajmer opsova sebi u bradu. "Trebamo još preciznih podataka o porodičnim disperzijama ove grupe", reče Kameronovoj, pokazujući na pet zvezda obavijenih plavičastom izmaglicom, a ona brzo proračuna na svojoj pločici, pretekavši kompjuter priključen na opremu.

"To je grupa A-dvadeset devet, EGO 23-7-6956 kroz 60", reče.

"Eno ga cilj." Hergešajmer prstom pomeri polugicu ispod ekrana i promeni sliku, zatim pokaza blistavu, majušnu, nezamagljenu tačku usred unakrsnih linija koordinata, jedva veću od tačkice naspram prozračne pomrčine. "Promašili smo za šezdeset milijardi kilometara", reče on, a zatim s divljenjem dodade: "Nije loše za prvu aproksimaciju." Njegovo divljenje ubrzo zgasnu. "Ali ovo nije potkovica. Nalazimo se na pedeset četiri milijarde kilometara izvan orbite najdalje planete." On pregleda opremu, namršteno klimnu glavom i reče: "Dame i gospodo, ako to nešto znači posle onoga što smo upravo uradili... U našem ciljnom sistemu ima sedam planeta, tri velika gasna džina, vrlo mlada, dva do pet puta veća od Jupitera, četiri mala kamena sveta blizu zvezde, a između njih, mnogo praznog prostora sasvim dovoljnog za udobnu orbitu, na kojoj nema šta da se izbegava osim rasutog pojasa asteroida.

Ali to ne znači ništa dok ne napravimo malu ispravku." Hergešajmer me pogleda i proguta knedlu, kao da priznaje da je ovo bilo vredno malog uzbuđenja.

"Čarlse?" reče Leander.

"KL upravo unosi ispravke i prevodi", reče Čarls. "Premestićemo se ponovo kroz pet minuta."

Duboko u unutrašnjosti Fobosa, nešto se pokrenulo uz škripavo, potmulo režanje, koje je zvučalo živo i čudovišno. Obloženi zidovi stanice zadrhtaše. Svi osim Čarlsa uznemireno se pogledasmo.

"To smo i ranije čuli, ne tako bučno", reče Leander. "U poslednje vreme mnogo smo cimali ovaj mesec unaokolo. Različiti plimni udari."

"A biće ih još", reče Kameronova.

"Ne bi trebalo da bude problema", uveri nas Leander. "Potresi su mali. Ali zvuk je upečatljiv..."

Kameronova mi priđe. "Ima jedna društvena prostorija sa dobrim pogledom", reče. "Mora biti da su je rudari dogradili pre poslednjeg usklađivanja mapa. Poslala sam jednog arbajtera da obriše prašinu i vidi da li se spoljnji oklop može otvoriti. Dr Hergešajmeru neće biti potrebna pomoć dok ne stignemo - sad je sve na automatici. Volela bih da iskusim premeštanje... A volela bih da imam i društvo. Jeste li im potrebni ovde, baš sada?"

Čarls je izgledao odsutan, ali ja nisam htela da ga ostavim. "Samo idite", rekoh. "Ja ću ostati ovde." Kameronova me pogleda plahovito i uznemireno, ustuknu, okrete se s besprekornom ljupkošću žene iz Pojasa i pođe tunelom koji vodi na površinu.

Hergešajmer reče: "Mlada je. Ja više i ne gledam kroz optičke teleskope; ne vredi truda. Oči ništa ne vide."

"Meni ne bi smetalo da neposredno vidim", reče Leander. "Svi ćemo proviriti kad završimo sa premeštanjem."

Ja sam se još naprezala da shvatim ogromnu veličinu tog dela svemira koji nas je okruživao, stotine hiljada zvezda, oblaci gasa i prašine.

Rastojanje nije važno. Rastojanje ne postoji, izuzev kao vrednost u deskriptorima.

"Je li vam dobro?" upita me Leander, a ja odmahnuh glavom. Obrazi su mi bili mokri; okrugle, svetlucave suze polako su kapale ka mojim nogama, usled slabe privlačne sile Fobosa.

"Tužna?" upita Čarls, okrenuvši se ka meni. Lice mu je izgledalo neobično spokojno, neprirodno opuštено i bezbrižno. Shvatila sam

da ga je Leanderovo pitanje prenulo iz usredsređenosti.

"Ne", reko. "Neodređeno osećanje. Izgubljena. Naprosto ne znam šta će me još ispuniti strahopoštovanjem."

Čarls se okrete na drugu stranu, umornih očiju. "Ako napravimo grešku, to će uliti strahopoštovanje u svakog od nas", reče tiho. "Pomak sudbine."

Opet taj izraz, tako često porican. Okrenula sam se ka Leanderu i nimalo nežno ga ubola prstom u grudi. Šapatom reko: "To sam i ranije čula. Rekao si da to nije ništa."

"Čarls je rekao da to nije ništa", odgovori Leander, sležući ramenima. "On mrmlja čudne stvari kad sedi tamo dole sa KL-om."

"Da li ti znaš o čemu on govori?" upitah.

Leander žustro odmahnu glavom. "Nekada sam mislio da znam, pre mnogo godina."

"Elem?"

"Prizvali smo pomak sudbine da razjasnimo logičke protivurečnosti. Uz to i da objasnimo zašto ne možemo putovati kroz vreme, osim što trenutno putovanje kroz prostor utiče na naš položaj u vremenu. Izgledalo je vrlo klasično i naivno, pa ipak... Bilo je tako jednostavno."

"Šta je bilo jednostavno?"

"Sa svojim pojačanjem, morate razumeti koji su problemi."

"Putovanje brzinama koje prelaze brzinu fotona logički je teško u uzročno-posledičnoj Vaseljenu", reko.

"Više od jednog veka niko nije mnogo mario za uzročnu Vaseljenju", reče Leander. "Ali teorija deskriptora vraća sve na sasvim drugačiju kauzalnu osnovu, premda su uzrok i posledica u krajnjem ishodu ograničeni zakonima koji upravljaju međudejstvom deskriptora."

Toliko sam shvatala: sve spoljašnje pojave, čitava priroda, predstavlja naprosto neku vrstu zavisne promenljive, ishod delovanja deskriptora. Sad sam se izgubila u matematičkim apstrakcijama i morala sam da se vratim natrag. "Pa, postoji li logička protivurečnost ili ne?" upitah.

"Zakoni delovanja deskriptora jedina su stvarna logika", reče Leander. "Nije nam potreban pomak sudbine."

"Šta je on bio?"

"Nikad ga nismo pronašli", odgovori Leander, nevoljno odmahujući glavom. "Ne znam zašto ga je pomenuo."

"Šta je on bio?" istrajavala sam.

"Varijacija stare pretpostavke o mnoštvu svetova", reče on. "Mislili smo da trenutno premeštanje neke mase u tačku izvan njenog neposrednog informacionog okruženja jednostavno iznova uspostavlja tu masu u svetu koji nije naš. Ali nemamo podatke za druge sveteve."

Čarls reče: "Stivene, ovo mi se ne dopada. KL posmatra previše istina."

Leander se namršti. "Šta možemo da učinimo, Čarlse?"

"Držite se", slabačkim glasom reče Čarls. Ruka mu je posegnula naviše. Stojeći iza njegovog ležaja, nagoni sam je uhvatila. On uzdahnu, bolno mi steže prste i reče: "Do đavola. Nešto nam izmiče."

Hergešajmer je slušao, nabranog čela. "O čemu on to priča?" upita.

"Dovedite Galenu ovamo", reče Čarls. "Molim vas, požurite. Ne dozvolite joj da gleda napolje."

Hergešajmer pođe niz tunel.

"Mogu li ja nešto da učinim, Čarlse?" upitah, i dalje ga držeći za ruku.

"KL je pronašao loš put", reče Čarls. "Ne gledaj napolje."

Osetila sam neodređen trzaj. Drugom rukom dograbih naslon Čarlsovog sedišta. Lenaderova prilika postade nejasna, obavijena senkom; kao da je zašao za ugao. Usta su mu se pomicala, ali nije govorio, ili ga ja nisam mogla čuti. Iza mene se podiže nekakav zavijajući zvuk, zatim me obmota poput roja komaraca u sobi prepunoj gladnih beba. Bup, bup, bup, činilo mi se da nalećem na samu sebe, a ipak se nisam pokretala, bila sam samo jedna ja. Prilike koje su se rušile oko Leandera pomogle su mi da shvatim šta osećam: on je bio obavijen slikama koje su se izduvavale kao baloni, a svaka je padala niz njega, terajući ga da se trza i da drhti: trenutak sudara granica svetova. Kabina se ispunila prizorima iz prošlosti, koji su se rušili, ali to, razume se, nije imalo nikakvog smisla.

Pogledala sam na ekrane i videla sablasne slike neprilagođene elektronici i optici, slike koje se nisu mogle tačno sastaviti na osnovu njihovog prvobitnog učitavanja. Matematika je otkazivala. Fizika naših uređaja postala je nedovoljna. Nismo mogli da vidimo, nismo mogli da obrađujemo podatke, nismo mogli da ponovo zamislimo stvarnost.

Slabašno zavijanje pretvorilo se u vrisak. Dok su me i dalje šamarala moja pređašnja ja, osetila sam pravac iz koga je zvuk dopirao i okrenula se ka njemu, u zvezdastoj sobi prepunoj uglova i iskrivljenih vidnih polja, suludih uglova. Prepoznala sam priliku, videla Hegeršajmerovo lice koje se pretvaralo u kubistički prizor, izlomljen kao u muvljem oku, a lice je postalo lice Galene Kameron, i ja sam bila u stanju da skrpim pretpostavku da Hegeršajmer drži Galenu i da ona ispušta zavijajući zvuk, zatvorenih očiju, pri čemu joj ruke mlataraju oko lica poput kućnih ljubimaca koji traže malo pažnje.

Hegeršajmerove usne su se pokretale: Nisam gledao.

A zatim: Napolje.

I: Ona jeste.

Leander se pomerio i ja nisam mogla da vidim gde je, među mnoštvom promenljivih uglova. Još sam držala Čarlsovu ruku. Prsti oko kojih je bila obavijena moja šaka, pojavili su se spolja. Čarls je stezao inverziju moje ruke. Nije mi bilo važno.

Celina je pukla. Konačan udarac bio je strahovit, potresan. Osećala sam se kao da su mi kosti i mišići bili razdrobljeni u prah i ponovo sastavljeni.

Kapljice krvi lebdele su u vazduhu. Duboko sam udahnula i zagrcnula se od njih. Nešto mi je rasparalo kožu dugačkim, tankim rezovima kao od brijača. Odeća mi je takođe bila isečena, a unutrašnje površine sobe bile su ovlaš izbrazdane, kao da je po kabini treskala nekakva batina sa oštrim vrhom. Leander zaječa i prinese ruke licu. Kad ih je sklonio, bile su krvave. Hegeršajmer je privijao Kameronovu na prsa. Ona mu je ležala u rukama mirna i nepomična. Svi isečeni, svi krvavi.

Čarls pusti moju ruku. Tamo gde smo se držali za ruke, nije bilo posekotina. Moja nadlanica izgledala je kao da je na njoj mačka

oštrila nokte, izuzev na mestu koje su pokrivali njegovi prsti.

Unutrašnjost sobe postala je jezivo hladna. Ekрани i elektronika i dalje nisu radili. Zatim su se ponovo pojavili, a mi napolju ugledasmo zvezde i sjaj jednog mnogo bližeg sunca.

Na trenutak, niko nije progovarao.

"Treba nam medicinska pomoć", reče Leander, pruživši ruke preda se i razgledajući svoje okrvavljeno odelo. U šatlu smo doneli i svež medicinski pribor. Otišla sam po njega. Činilo mi se obavezno da preuzmem stvar u svoje ruke i postanem bolničarka.

U protivnom, mislila sam, mogu završiti kao Galena, beživotna poput lutke, čvrsto zatvorenih očiju, usana razvučenih u zagonetan smešak.

Leander se upustio duboko u razgovor sa Čarlsom kad sam se vratila. Nanosila sam medicinski nano neposredno iz bočice, sterilnim sunđerom. Svi su se poskidali da prime moju pomoć. Hergešajmer je svukao Galenu, koja se nije opirala. Obrisali smo jedni druge, a sam taj dodir bio je uspokojavajući, lekovit, orgija medicinske nežnosti.

Nekoliko puta sam sunđerom lako premazala Čarlsove ruke i lice. Zatvorio je oči, uživajući u mojoj pažnji.

Hergešajmer položi Galenu u mrežasti ležaj. Ona se polagano spusti do dole i umiri. "Gde smo?" upita on.

"Tamo gde želimo da budemo", reče Čarls.

"Šta je, kog đavola, pošlo naopako?" upita Hergešajmer.

"KL nas je proveo lošom stazom", odgovori Čarls. "Nije mogao da se odvoji od nekih neodoljivih istina. Žao mi je. To mora da nije nikakvo objašnjenje."

"Prošli smo kroz jedan drugi svet?" upita Leander.

"Mislim da nismo", odgovori Čarls. "To ima neke veze sa promenom naše geometrije, menjanjem bozonskih linija svetova. Fotoni su malo dobili na masi."

Leander reče: "Je li to nešto što možemo da razumemo?"

"Možda i nije", odgovori Čarls.

"Jesmo li oštećeni? Hoću reći, trajno", upita Leander. Znao je kakva pitanja da postavi Čarlsu, našoj proročkoj vezi sa KL. Ja sam

držala jezik za zubima i slušala. Galena je izgledala kao da spava. Hergešajmer je ostao u jednom kraku zvezdaste prostorije, napola vidljiv sa mesta na kome sam stajala, pritiskajući pod nogama ne težim od kamička. Oči astronoma izgledale su ravnodušne, polumrtve.

"Fotoni zasecaju kroz materiju, ali ne duboko. Samo su neki fotoni dobili na masi. Ne potpuno." Čarls pogleda mene, zatim Leandera. "KL ne razume. Ja ne razumem. Mislím da sad ne bi trebalo da trošimo vreme pokušavajući. Neće se ponoviti."

"Otkud znaš?" upita Leander, prišavši bliže Čarlsu i pomno ga posmatrajući.

"Zato što se KL uplašio", odgovori Čarls. "Više neće ispitivati te istine."

Pokupili smo kapljice krvi najbolje što smo mogli i napravili novu odeću dok je Hergešajmer radio sam na svojim uređajima. U tunelu koji vodi do uzletišta za šatl, zaustavila sam Leandera da upitam: "Da li ti možda znaš šta je sa Galenom? Još spava."

"Nisam siguran", reče on.

"Hoće li se oporaviti?"

"Nadam se."

"Možemo li da uradimo ono što treba da uradimo?"

"Pitajte Hergešajmera", odseče Leander. "Ja se brinem za povratak. Čarls je iscrpljen. Svi smo napeti. Prošlo je već četiri sata." Pokušao je da se oslobodi moje ruke, ali su ga moji prsti stezali kao kandže. On se namršti.

"Svršeno je, zar ne?" rekoš. "Mi ne možemo da premestimo Mars."

On proguta pljuvačku i odmahnu glavom, ne želeći da prihvati očigledno. "Čarls kaže da se to neće ponoviti."

"Rizik, Stivene."

"Stravičan je", priznade on, sklonivši pogled. "Stravičan."

"Jesi li očekivao ovako nešto?"

"Naravno da nisam."

Hergešajmer se polako dovukao kroz tunel. "Nije baš da mnogo znači", reče, "ali ovaj prokleti sistem je savršen. Upravo onakav

kakav smo mislili da treba da bude. Planete su bogate mineralima, jedna je veličine Zemlje i ima suženu atmosferu, ali nema vidljivih oblika života... Zrela za teraformiranje. Dva odlična gasna džina. Divni mladi asteroidi. Zvezda je dugotrajna promenljiva kao naše sunce. Nema znakova inteligentnog života - nema čavrljanja preko radio-talasa. Predivno je."

Pokazao mi je slike i grafikone i nizove brojeva na svojoj pločici. Prljavosmeđa planeta veličine Zemlje, sasvim neprivaćna; ogromni, plavozeleni gasni džinovi obrubljeni narandžastom i žutom bojom, bogati vodonikom i deuterijumom; on je napravio proračune ukupne mase slobodnih minerala, ugljenikovih jedinjenja i gasovitih elemenata kojih ima u prstenu. Zaista bogato. On naglo isključujući pločicu. "Do đavola s tim."

"Jeste li završili?" upitah.

"Ne, ali glavni posao se obavlja automatski i trebalo bi da bude završen za nekoliko minuta."

"Element odstupanja?" upitah.

"Svakako, na širokom opisnom nivou. Sve što možemo da očekujemo", reče Hergešajmer. "Zar je to važno, Kaseja? Hoćemo li se ikada vratiti?"

Odmahnula sam glavom. "Svejedno vi tačno proračunajte."

"Galena je budna", reče Hegrešajmer. "Ne ponaša se."

"Molim?"

On promrda prstima ispred svog lica, upilji se u mene iskolaćenim očima, čiji je pogled optuživao, i reče: "Nema znakova aktivnog ponašanja. Ona je bezizražajna."

"Jeste li videli šta se dogodilo s njom?" upita Stiven.

"Bila je u osmatračkoj kupoli. Spustila je oklop i gledala napolje. Video sam je samo na trenutak i okrenuo se. Osećao sam se kao da me noževi seku."

"To nema nikakvog smisla", reče Leander.

"Pa, onda je vi pogledajte", ljutito reče Hergešajmer. "Razgovarajte s njom. Vi je izvucite."

Kad sam se vratila u kontrolnu sobu, Čarls se odvezao od svog sedišta i polagano vežbao, odupirući se nogama o jedan zid, a rukama o susedni. Optički kablovi bili su skinuti s njegove glave.

Okrenuo se prema meni kad sam ušla i rekao: "Zaista se neće ponoviti."

"Galena je u lošem stanju", rekoah. "Šta možemo da učinimo za nju?"

"Loša informacija", reče on, odupirući se dok nije zastenjao. "Loše staze." Zalebdeo je slobodno i onda se polako spustio na pod, dočekavši se na savijena kolena. "Ona je primila spoljašnje informacije bez prethodne obrade. Mi smo ih videli preko ekrana koji ne mogu da dočaraju punoću. Ona će morati sama da se razabere."

"Kako bi ono što vidi moglo da joj naškodi?" upitah.

"Mi pretpostavljamo da su neke stvari istinite", reče on. "Kad se svojim očima uverimo da nisu istinite, postajemo uznemireni."

"Hergešajmer kaže da je potpuno povučena."

"Naprosto, moraće sama da pronađe put natrag."

"I dalje ne razumem."

"Dao sam tumaču da uobliči ljudsku reakciju na KL-ovu sliku onoga što se napolju događalo. Možda će nam to reći nešto više. Da smo u tom stanju proveli više od nekoliko sekundi, svi bismo prestali da postojimo."

"Ne možemo da premestimo Mars", rekoah. "Ja neću da preuzmem na sebe tu odgovornost."

"Neće se ponoviti. KL se strašno potresao. Više neće posmatrati te istine."

Moje razočaranje i bes dostigli su vrhunac. "Ja svoj narod neću da pošaljem na takvo mesto! Ne znam o čemu pričaš, 'istine' i slična sranja. KL je đavolski suviše nepouzdan. Šta ako odluči da uradi nešto još opasnije i nerazumljivije? Je li on to eksperimentisao na nama?"

"Ne", odgovori Čarls. "Pronašao je nešto što ranije nije primetio. Bio je to veliki prodor. Ono što je pronašao daje odgovore na mnoga pitanja."

"Da nas tako odbaci u paralelnu Vaseljenu..."

"Ne postoje paralelne Vaseljene", reče Čarls. "Mi smo bili u našoj Vaseljenu, sa izmenjenim pravilima."

"Šta to znači?" Disala sam isprekidano, a ruke su mi se nesvesno

čas stezale čas otvarale. Sakrila sam ih iza leđa, stežući vilice dok me zubi nisu zboleli.

"KL je otkrio novu vrstu deskriptora i pomakao jedan od njih. Ta je vrsta, izgleda, direktno saodgovorna sa svim ostalim deskriptorima na najširoj ravni. Sveukupnost. Pomak sudbine. Promenili smo način na koji Vaseljena razumeva samu sebe. Način na koji se izgrađuje."

"To je glupo", rekoh.

"Ni ja to još ne razumem", odgovori Čarls. "Ali ga ne poričem."

"Šta se dogodilo sa starom Vaseljenom?" upitah.

"Nova Vaseljena nije mogla da posluje. Nije se uklapala. Pravila su bila protivurečna i proizvela su besmislenu prirodu. Sve se povratilo na pređašnja pravila. Mi smo se vratili."

"Cela Vaseljena?" Skupila sam se kraj njega, obgrlivši kolena. "To ne mogu da pojmem. Ne mogu to da razumem, Čarlse", rekoh.

"Mislim da će Galeni biti dobro za nekoliko sati", reče Čarls. "Njen um će odbaciti ono što je videla. Vratice se na ono što je bila pre toga."

"Šta se dešava ako ponovo dodirnemo taj deskriptor?" upitah.

"Nećemo da dodirnuti. Ako ga dodirnemo, dobićemo još jednu nerazumljivu Vaseljenu, i ona će se opet vratiti na staro. Problem je za nas u ovom času nepremostiv. Pravila u našoj Vaseljeni stvorena su putem bezbrojnih kombinacija i neuspeha. Evolucijom. Morali bismo da naučimo kako da oblikujemo sva pravila tako da stupaju u uzajamne veze i budu smisljena. To bi moglo potrajati vekovima. Zasad još ništa ne znamo o stvaranju žive Vaseljene ni iz čega."

"Ali bismo jednog dana to mogli da učinimo?"

"Zamislivo je", odgovori Čarls.

Način na koji me je gledao, kako je govorio - nevoljno, plašeći se da me ne povredi ili ne razočara - učinio je da se osećam, ako je to sad uopšte bilo moguće, još nelagodnije. Bila sam strašno uplašena u času kad sam pomislila da sam prevazišla brigu za vlastiti život.

Pitala sam se šta bi se dogodilo da smo umrli pre nego što su se pravila povratila.

Čarls mi se iznenada učinio neizrecivo egzotičan: ne ljudski, intelektualno čudovišan. "Možemo li da se vratimo?" upitah.

"Priključiću se ponovo kroz nekoliko minuta. Tumač bi trebalo da

je završio, a KL će se dotad pribрати. Oprosti, Kaseja."

Bleskasto sam zurila u njega, dok mi se koža na vratu ježila. "Zašto stalno imaš potrebu da mi se izvinjavaš?"

"Zato što ti neprestano tovarim sve veće probleme na pleća", reče on. "Sve što bih želeo jeste da tebi olakšam, da se pobrinem..."

"Zaboga, Čarlse!" pustila sam kolena i pokušala da se odbacim, ali on je posegnuo poput mačke i zgrabio me za nožni članak, spustivši me u nimalo nežnom luku. Udarila sam o pod, ali on me je spasao od ozbiljnog udarca glavom o tavanicu.

Sa gnušanjem i strahom, kojih sam se smesta zastidela, oslobodila sam se njegovog stiska.

On ustuknu, poluzatvorenih očiju. Zatim se vrati na svoje sedište i priključi optičke kablove na glavu. Dosad je postao stručnjak za to i nije mu bila potrebna nikakva pomoć.

Čarls nas je odveo kući, vrativši Fobos na njegovu staru orbitu oko Marsa, kao da se ništa nije dogodilo. Direktnom vezom smo obavešteni o novom mestu za sletanje, u Stanici Perpetua, pet stotina kilometara istočno od Preambule, podno uzvisine Kaibab.

Čarls je zatražio da medicinska ekipa bude spremna da prihvati Galenu Kameron, a zatim je isključio opremu za pomičnik, pripremajući se da napusti staru naseobinu na Fobosu.

Još postidjena zbog onoga što se ranije dogodilo, pomagala sam mu da razveže kablove i prenese mislioca i tumača u šatl. Nismo mnogo govorili. Galenine oči zaustaviše se na meni dok smo Leander i ja sprovodili njeno mlitavo telo u šatl. Malo se ukočila kad smo je pojasom vezali za ležaj, zatim upitala: "Jesu li moje oči promenile boju?"

Zaista se nisam sećala kakve su boje bile njene oči, ali sam kazala da nisu. "Dobro izgledaju", rekoh.

Ona zadrhta. "Je li doktor Hergešajmer živ?"

"Svi smo dobro, Galena", odgovori Leander.

Hergešajmer se naže nad njeno sedište, viseći s tavanice putničkog odeljenja. "Brinuli smo se za tebe."

"Mislim da ovde nisam bila baš dugo", reče ona, još drhteći. "Znam da nisam spavala. Jesmo li našli nešto?"

"Našli smo ono zbog čega smo tamo otišli", reče Hergešajmer. Zatim, pogledavši mene, dodade: "Bila je to uzaludna potraga. Ne možemo da se vratimo."

"Zbog mene?" uznemireno upita Galena.

"Ne, draga", rekoh. "Ne zbog tebe."

Ti Sandra Erzul i predsednička svita - svi oni koji su bili upućeni u naše planove - došli su u Kaibab i Preambulu, a Čarls, Leander, Hergešajmer i ja priredili smo im sopstvenu prezentaciju u pomoćnom krilu laboratorije. Ti Sandra je sedela za stolom, na levoj strani, okružena medicinskim arbajterom i trojicom dobro naoružanih čuvara. Dvanaest kilograma lakša nego kad sam je poslednji put videla, predsednica je izgledala čilo, ali odsutno. Na putu do pomoćnog krila, rekla je: "Kesi, bila sam blizu onog kosca. Videla sam mu oči i odigrala s njim partiju kanaste. Ne zameri što su mi oči malo sablasne."

Pustila sam da Hergešajmer govori prvi. On je predočio setno-svetlucavu sliku novog zvezdanog sistema. "To je divan izbor", zaključio on. "Planeta smeštena između ove dve tačke", on pokaza unutrašnju i spoljnu tačku elipsaste osenčene trake, "dobila bi dovoljno svetlosti i toplote da postane raj. Čak i Mars."

Lica su postajala sve smrknutija dok sam ja objašnjavala poteškoće novog putovanja. Ti Sandra se strese. "Čarls me uverava da se tako nešto nikad neće ponoviti, ali ja na to gledam s više opreza."

"Kakvi god bili naši problemi sa Zemljom, po mom mišljenju, ne možemo preduzeti krajnje rešenje", zaključio. "Moramo da pronađemo drugi izlaz." Leander se zagleda u pod i odmahnu glavom.

Čarls je sve primio mirno. "Moramo imati potpuno poverenje svih učesnika", reče. "Preneću vam tehnički izveštaj o putovanjima, ali ne vidim potrebu da sad zalazimo u pojedinosti. Postigli smo ono što smo nameravali. Pojavio se velik problem, i to je sve nas ozledilo, a jednog od naših ljudi ozbiljno poremetilo. Dok ova grupa ne bude sasvim povratila poverenje u sebe, ja se slažem sa potpredsednicom."

Većina prisutnih glasno uzdahnu od olakšanja.

"Htela bih još opita", reče Ti Sandra. Oči se ponovo upraviše ka njoj. "Kojom brzinom Merkur može da otputuje na ničiji asteroid?"

"Da se pronađe asteroid dovoljne veličine, da se do njega dođe..." promrmlja Leander i stade hitro da izračunava na pločici.

"Dva meseca", reče Čarls, pretekavši ga u odgovoru. "Gotovo sigurno bismo i pre toga morali da razrešimo probleme sa Zemljom."

"Ako ostaje tako malo vremena", reče Ti Sandra, "rizik otimanja nekoliko asteroida mogao bi biti preteran." Razmislila je na trenutak, odmeravajući mogućnosti, i odmahнула glavom. "Ne. Ne možemo to da rizikujemo."

Čarls je gledao između nas, tih, ukoren dečaćić.

"Nemam reči da vam svima zahvalim", reče Ti Sandra u pola glasa.

"Osećamo se kao da smo ih izneverili", reče Leander pošto je predsednička svita izišla. Ti Sandra je ostala. Ustala je, oslonivši se na sto da povрати ravnotežu. Prišla sam joj, a ona me je zagrlila.

"Kakvo je to osećanje kad stvaraš istoriju?" prošaputa.

"Zastrašujuće", prošaputah odgovor. "Deo toga... neopisiv."

"Mislim da bih jednom volela da to probam", reče ona, dobacivši mi zaverenički pogled. "Ali slažem se. Ne Mars. Ne dok stvari ovako stoje."

"To je oduvek bilo samo puka sanjarija", reče Čarls. "Zar ne, Kaseja?"

Nisam znala kako da odgovorim. Ti Sandra stupi napred, sigurna na nogama, ali sporog koraka, i rukova se sa njima. "Učinili ste veličanstvene stvari", reče, a njen sonorani glas i majčinsko ophođenje davali su tim rečima dejstvo koje prevazilazi običnu frazu. "Mars nikad neće moći do kraja da izrazi svoju zahvalnost." Ona mi steže ruke obema svojim šakama, tiho se nasmeja i reče: "A verovatno i ne bi bio zahvalan, čak ni kad bi znao."

"Postajalo je teško održavati slogu", priznade Leander.

"Teško je shvatiti nevolju u kojoj smo", reče Ti Sandra.

"Nevolja nije nestala", reče Čarls, nagnuvši se napred na stolici i sklopivši ruke. "Saznali smo neke zanimljive stvari u poslednjih nekoliko sati. Velika užurbanost vlada na Zemljinom Mesecu."

"Li mi kaže da su zemaljske vlasti zauzele stanicu Ledena Jama",

reče Ti Sandra. "Šta to znači?"

"Hajdemo u glavnu laboratoriju", predloži Čarls. "Ako se predsednica dovoljno dobro oseća..."

"Preživeću još nekoliko sati", reče Ti Sandra. "Vodi nas."

Kao središte Preambule, glavna laboratorija zauzimala je prostoriju površine pola hektara, podeljenu na tri odeljka teškim čeličnim zavesama. Tamnosiva tavanica pravila je na sredini luk visok deset metara, ispresecan linijama usmerenog osvetljenja i provodnika sistema za održavanje.

Najmanji odeljak bio je i najvažniji, pokraj zida prostorije, podalje od sistema za snabdevanje energijom. Čarls je išao napred, Leander za njim. Predsednica i ja išle smo pored Leandera.

Niemaja Rojs, Tamara Kvang i Mičel Maspero-Gambakorta sedeli su na stolicama kraj stola na kome su bila dva KL-a sa integralnim tumačima. Ove primerke dotad nisam videla; postavljeni su tokom prethodnih nekoliko dana.

"Završili smo obrazovanje KL-a i unos novih podataka", reče Tamara Kvang, pogledavši nas kolebljivo. "Obavešteni su." Na glavi je nosila nekoliko malih nanopriključaka; po planu je ona trebalo da pomogne Čarlsu u slučaju potrebe.

"Dobro", reče Čarls. "Hteo bih da pokažem predsednici i potpredsednici šta znamo o Ledenoj Jami."

Tamara i Niemaja radili su nekoliko trenutaka, postavljajući displeje kojima će upravljati tumač: grafikone, tabele i slike koje prikazuju promene u veličinama onako kako nam dosad nije bilo objašnjeno. Jedna od video-slika, međutim, bila je veoma jasna: oštar, trodimenzioni prikaz, u boji, hodnika prepunog muškaraca, žena i arbajtera koji nose opremu.

"Ovo je direktna veza, optički prenos", reče Čarls. "U Ledenoj Jami nalazi se ogromno Pirsovo područje - pomičnik koji je Vilijam Pirs napravio pukim slučajem. To je veća varijanta našeg, gotova roba. Posmatramo laboratoriju neposredno izvan Ledene Jame."

"Uživo?" upita Ti Sandra.

"Kao da smo na licu mesta", osmehnu se Rojs.

"Znaju li oni da ih mi posmatramo? I kroz šta, uopšte, gledamo?"

upitah.

"Neke delove omotača oko područja Ledene Jame možemo da prilagodimo tako da dobiju optička svojstva", reče Čarls. "Područje - pomičnik - može da prenosi slike i zvuk do našeg pomičnika", reče Čarls. "Oni su iskopali prostoriju uz Ledenu Jamu, osnovali istraživački centar. Nisu svesni da ih uhodimo."

"Područje Ledene Jame i sva naša Pirsova područja su ista", reče Niemaja. "Svi pomičnici su u osnovi koegzistentni."

"Pomičnik..." poče Ti Sandra.

"Zovemo ga pomičnik kad pomoću njega podešavamo stvari. Pomičnik iz Ledene Jame izgleda veći nego naš, ali to ništa ne mari. Oni se međusobno dodiruju i imaju trajnost."

"Samo primer identiteta svih neopisanih elemenata u matrici protoka podataka", reče Niemaja.

"Sad mi je mnogo jasnije", reče Ti Sandra.

Niemaja je uporno nastavljao. "Pomičnici su neopisani, prazni. Mogu da postanu bilo šta."

"Zasad ćemo se držati samo važnih pitanja", reče Čarls. "Oni, izgleda, znaju koliko je značajna Ledena Jama, a čini se da znaju i šta sa njom da rade. Obratite pažnju na ove stvari..." On upre prstom na nekoliko prikupljenih kocaka koje su visile o izukrštanim kaiševima. "Mislioci visokog nivoa. Najmanje jedan od njih je KL, ali nikad nismo videli slične mislioce. Veliki, verovatno vrlo moćni."

"Istančaniji i složeniji od svega što mi možemo da proizvedemo", reče Niemaja.

"To što su došli na Mesec da upotrebe Ledenu Jamu znači da nisu bili u stanju da naprave sopstveni pomičnik", reče Leander.

"Možda", odvrati Čarls. "A možda su uzaptili Ledenu Jamu kako bi svakom drugom onemogućili pristup. Možemo odmah da se obavestimo o tome koliko znaju, ako nam date dozvolu."

Ti Sandra šapatom porazgovara s jednim od svojih čuvara, a on stade u stranu da njena naređenja prenese dalje preko svoje pločice. "Kako?" upita ona, okrenuvši se prema nama.

"Ako znaju da je ovo direktna veza, mogu da primaju signale od nas. Oni je, da tako kažem, upravo slušaju. To je ono što smo i mi u početku radili, da bismo razumeli prirodu pomičnika. Mogli bismo da

privolimo pomičnik u Ledenoj Jami da odjekne i prenese im poruku."

Li uđe u prostor i stade pored Ti Sandre. Leander brzo objasni sliku i njeno značenje.

"Šta bismo im rekli?" upita Ti Sandra.

"Ako smo odustali od svake zamisli da napustimo Sunčev sistem, onda smesta treba da nastavimo pune i javne pregovore sa Zemljom", reče Čarls. "Mogli bismo ovo da iskoristimo kao brži, delotvorniji kanal. Ali... to bi ih samo prepalo."

Ti Sandra se namršti. "Ako porazgovaramo s njima, uverimo ih u svoje miroljubive namere", reče, "hoće li to biti dovoljno? Kako mogu da nam veruju, posle onoga što se dogodilo?"

"Moraju verovati", reče Čarls. "Propali smo ako ne poveruju. Neko će zadati preventivni udarac."

Ti Sandra frknu. "'Preventivni'. Ta reč... tako dvadesetovekovna."

"Takođe ih moramo naterati da poveruju da mi imamo potpunu kontrolu nad Preambulom", nastavi Leander. "Da nema otcepljenih grupa niti nesložnih, koji imaju iste sposobnosti."

Ti Sandra klimnu glavom prema Li. "Bojim se da Tačka Jedan nema dobre vesti za nas. Kaži nam pojedinosti, Li."

"Zemlja je trenutno u raspadu, politički", reče Li. "Paralisani su beskrajnim plebiscitima. Opozvani su svi članovi odbora i zastupnici četiri velike alijanse. Ambasadori su pozvani na konsultacije."

"Ratno stanje?" upita Čarls.

"Verovatno ne", odgovori Li. "Samo pometnja. Ko god da je odobrio Zamrzavanje - verovatno visoki zastupnici u VIZA-i - pokrenuo je oluju. Postaje sve gore. Primili smo na milione poruka od Zemljana koji nude pomoć. Ali smo primili još više poruka koje izražavaju čistu prestravljenost."

"Da li je iko u stanju da vlada?" upita Ti Sandra.

"U nacionalnoj politici, obamrlost je potpuna. Za alijanse ne znamo. One rade na višoj ravni - zapravo, na plebiscitu zakonodavnih tela nacionalnih vlada. Sve naše mušice su se ućutale. Ima tragača na svim mrežama, javnim i privatnim. Neko iz VIZA-e je naredio centralnoj mreži mislilaca da odbije sve zahteve za podacima od strane izvesnih modela ili subjekata. Saznaće ko su neke od naših mušica. Izuzev javne mreže, bićemo gotovo slepi."

"Oni krše sopstvene zakone", rekoše. "To samo po sebi mnogo kazuje."

"Nisu potpuno paralisani", reče Čarls. "Neko finansira naučnike. Rade bez prestanka u Ledenoj Jami."

"Razgovarajte s njima što pre možete, kako god možete", reče Ti Sandra. "Direktnom vezom ili redovnim kanalima."

"Želeo bih da razjasnim jednu stvar", reče Čarls. "Naš izbor nije ograničen. U potpunosti verujem da mi možemo da učinimo sve što smo planirali, ne ponavljajući grešku sa našeg prethodnog putovanja."

"Da li biste se kladili u pet miliona života na svoj uspeh, gospodine Frenkline?" smrknuto upita Ti Sandra.

"Ne mogu", odgovori on.

"Da li biste?" ponovi ona, povišenim tonom.

Čarls nije ustuknuo, čak ni trepnuo. "Bih", odgovori. "Ali Kaseja bi me možda isključila."

"Zašto?"

"Moja bliskost sa KL-om", reče on.

"Mislilac - KL mislilac - bio je taj koji je napravio grešku, zar ne?" upita Ti Sandra.

"To nije bila greška", odgovori Čarls.

"Sirota Galena Kameron možda se ne bi složila", reče Ti Sandra. Pokretom je zatražila da joj prinesu stolicu, pa se lagano spustila na nju, ne skidajući pogled sa Čarlsovog lica. I ranije sam je viđala kako zauzima taj stav usredsređenosti, ali nikad tako duboko.

"KL je uočio priliku da dublje ispuni svoju svrhu", reče Čarls. "On nije mogao znati kakve su posledice po ljudske posmatračke. On čak ne ume ni da nas dobro modeluje."

"Šta će ga sprečiti da ne učini nešto još gluplje?" upita Ti Sandra. Čarls se trže, ali se ne pobuni zbog te reči.

"On je smesta shvatio da više nikad neće tragati za istinama, nikakvim istinama, ukoliko prestane da postoji", odgovori on.

"Ne znam šta to znači", reče Ti Sandra.

"Otkrio je strah", odgovori Čarls.

Ti Sandra se nasloni, još namrštena, i protrlja šake o kolena. Zatim ustade i rukom mi obgrli ramena. "Ja tako malo razumem",

prošaputa. "Kralj Artur nikad nije razumeo Merlina, zar ne?"

"Sumnjam", reko.

"Postigli smo tako mnogo", žalostivo reče Čarls. "Svi su se satrli od rada na ovome. Mislim da bi zamisao trebalo da ostane otvorena - za slučaj da Zemlja učini nešto drastično."

"Sve je na svom mestu", reko. "Nema razloga da se ukloni. Ali to više neće imati prvorazredan značaj."

"Šta ćemo s areološkim izveštajima?" upita Leander. "Šta ćemo sa svim ostalim stvarima koje smo pokrenuli?"

"Nećemo ih ukidati. Korisni su kao opšte znanje", reko.

"A mi?" upita Čarls, rukom pokazavši na svoje saradnike.

"Pratite šta se zbiva u Ledenom Jami", reko. "Mislim da bi Li trebalo da radi sa vama."

"Svedeni smo na uhode, znači", reče Čarls.

Posmatrali smo sliku mesta udaljenog stotinama miliona kilometara, muškarce, žene i arbajtere koji su se odlučno kretali pred sopstvenom tajnom. Na Mesecu, jedna žena u zaštitnoj odeći - crnoj, teškoj na njenom telu, nabranoj poput slonovske kože, verovatno da je zaštititi od zračenja i hladnoće - približila se našoj posmatračkoj tački. Njena slika se odjednom iskosila i zamutila - bila je preblizu za deskriptorsku 'optiku' koju su Olimpljani napravili. "Koliko toga oni razumeju?" upitah.

"Mnogo", odgovori Čarls. "Inače ne bi bili tamo."

"Šta mogu da učine ako na pravi način ovladaju Ledenom Jamom?" upitah Čarlsa.

"Sve što možemo i mi", odgovori on. "Ukoliko nisu saznali više od nas. U tom slučaju, mogu i učiniti više."

Hodala sam sama preko ravne, peskovite, nedirnute površine na pola kilometra izvan stanice, izišavši Gore. Trebalo je da spavam, ali bilo je rano jutro, a glava mi je brujala od previše problema. Nisam htela da ponovo veštački izazivam san. U poslednje vreme, to sam radila prečesto.

Obukla sam stražarsko odelo pod pritiskom i iskrala se napolje kroz tek završen tunel za održavanje, koji su posećivali samo arbajteri za izgradnju. Našavši se napolju, koračala sam preko

šljunkovitog čvrstog zemljišta, po jedinoj površini na kojoj nije bilo oštih, staklastih ostataka lave, ovlaš udarajući čizmama o smeđe i narandžasto gleđosano tle. Visoki, kristalni oblaci lebdeli su na ranom jutarnjem nebu i bacali odsjaje duginih boja. Bilo je hladno - oko osamdeset ispod nule na visini Kaibaba - ali odelo je pružalo dovoljnu zaštitu, a ja zaista nisam davala ni pet para na opasnost.

Mi smo stvarno razmišljali o tome da premestimo čitavu planetu, da promenimo živote svih stanovnika Marsa, samo da bismo izbegli obračun sa Zemljom. To mi je sad izgledalo neverovatno kukavički. Pokušala sam da zamislim putovanje u novi sistem, duž hiljada svetlosnih godina koje, zapravo, ne postoje, a čak i sa svim sposobnostima svog pojačanja ja sam duboko u sebi znala da je to morao biti san, pri tom još i ružan san.

Bacila sam ovlaš pogled na zapadno obzorje. Fobos će uskoro izići, a ubrzo zatim i Deimos. Prekrštenih nogu, sela sam na hrapavo tle, spustila glavu i zagledala se u prašinu među svojim stopalima.

Kaseja, Kesi, žena, kćer, supruga, više nije postojala. Moje korenje prečesto je bivalo čupano. Nisam naprosto mogla zavući ruku u ovo zemljište i odgajiti sebi novu svest, neko novo središte svog bića - sam Mars nije pripadao nama, meni. Mi smo došli sa veoma udaljenih mesta. Mi smo osvajači, ukopani ispod površine kao krpelji pod kožom. Mars je pripadao mrtvorodenoj biosferi.

U svom središtu nisam mogla da nađem ništa - nikakvo osećanje, nikakav zanos. Ništa osim dužnosti.

Ruke su mi zadrhtale. Pokušala sam da ih obuzdam snagom volje, ali nisam uspela. Nije mi bilo hladno. Zatim su noge počele da mi se tresu, a prsti u čizmama su se zgrčili. Glas iz odela upita: "Da li se dobro osećate?"

"Ne", promrmljah.

"Ovo odelo ne nadgleda hitne medicinske slučajeve, ali će poslati signal za opasnost ako glasno izgovorite reč 'da' ili blago stisnete desnu ruku u pesnicu."

"Ne", reko.

"Ovo pitanje biće ponovljeno za dva minuta ako se vaši simptomi ne poprave."

"Ne", reko.

Podigla sam pogled. Na pesku i šljunku stajali su neki ljudi, bez odela pod pritiskom. Ljubopitljivo su me posmatrali.

Majka mi je prva prišla i klekla pored mene. Iza nje je došla Orijana sa Zemlje i moj brat Sten. Sten je nosio svog sinčića. Orijanino lice bilo je ravnodušno, ali ja sam osetila blag prekor. Da je Fobos pao na Zemlju, ona bi poginula. Naročito i neposredno priznanje veličine moje krivice.

Ja imam problem, pomislila sam. Doživljam nervni slom.

Majka je dodirnula moju ruku, ali ja nisam ništa osetila. Sten je koraknuo napred. Njegov sinčić pao je na zemlju kad ga je Sten pustio. Dečak je gegučao s noge na nogu, učeći da hoda. Deca na Marsu ranije prohodaju.

Čula sam Stenov glas, ali nisam razumela ništa od onog što je govorio. Njegov glas činio mi se umirujući.

Pošto sam nekoliko trenutaka posmatrala priviđenja, živa i mrtva, uspravila sam se onako obamrla, otresla prašinu sa nogu i zadnjice, i polako se okrenula da osmotrim ceo Kaibab.

"Još nije gotovo", rekla sam. "Ne mogu sebi da dopustim ovo. Moram izdržati."

Sten je klimnuo glavom, a majčino lice dobilo izraz tuge pune razumevanja. Ponašali su se kao pantomimičari; pomalo prenaplašeno. "Majko, veoma mi je drago što te ponovo vidim, tako lepo izgledaš", rekla sam joj. "Volela bih da možeš da razgovaraš sa mnom."

Ona je slegnula ramenima i osmehnula se, i dalje bez reči. Sten je nešto promrmljao, ali meni kao da je pena ispunila uši.

"Kad se sve ovo završi", rekla sam, "uzeću nekoliko nedelja i posetiti mrtve. Poludeću, samo da budem sa vama. Važi?"

Majka je nagnula glavu u stranu i pogledala me zagonetnim pogledom.

"Gde je Ilaja?" upitala sam.

"Ovde sam", rekao je on iza mene, a ja sam se okrenula, nasmejana, radosna.

Ležala sam na zemlji. Na trenutak sam pomislila da me je neko oborio, ali spustila sam se namerno i jednostavno se toga nisam

sećala. Grlo me je strašno bolelo. Pitala sam se od čega li me toliko boli. Obruč šlema mi je bio vlažan oko vrata i ispod brade. Oh, pomislih. Plakanje i vrištanje.

Utiču na udaljavanje. Nisam mogla da priznam svoju slabost tako što bih otvoreno žalila. Nisam mogla nikome, čak ni sebi, da dozvolim da vidi dokle sam, zapravo, došla. I tako sam videla duhove i onesvestila se da bih telu dala vremena da izruči svoj jad. Um je priredio predstavu da odvuče pažnju i obavio svoje obredno kupanje u primalnoj samoći.

Na površini sam se zadržala dva sata. Osećala sam se drugačije - ne bolje, ali drugačije. Prešla sam duž pustare i ušla u komoru, upotrebivši svoj lični ključ, koji je otvorao sva vrata u Kaibabu. Vrata komore zatvoriše se za mnom.

Usisala sam prašinu, na brzinu se istuširala u svojoj sobi i obukla se za jutarnje sastanke.

Natrag na posao. Niko nije saznao.

Ali moje vreme je isticalo.

Ti Sandra i njena svita, uključujući Li i četiri visoka službenika Tačke Jedan, dodeljenih Preambuli, vratili su se sutradan u Mnoga Brda. Rastali smo se uz srdačne zagrljaje u kancelariji izvan glavne laboratorije.

"Ne volim da nas vidim ovako izmoždene", reče ona, držeći me na rastojanju ispruženih ruku. Kao i uvek, bile smo okružene čuvarima i pomoćnicima; to je bila najveća privatnost koju smo mogle uživati, predsednica i potpredsednica zajedno. "Ti si mi kao sestra, Kesi. Obećaj mi da ćemo se izvući iz ovoga i vratiti se da upravljamo našom stanicom. Ti ćeš biti zastupnik, a ja ću voditi farmu čaja. Sve uvaženi Marsovci."

"Obećavam", rekoh. Ponovo smo se zagrlile, a Ti Sandra duboko udahnu.

"Ima jedan sastanak koji ću morati da propustim, sa Kejletetima", reče ona. "Aelita ima raspored. Moraćeš večeras da odletiš šatlom u Lal Kilu."

"Kraun Najdžer?" upitah, a nešto me steže u stomaku.

"Nešto hitno, kaže. Kejleteti, kako čujem, ne obavljaju nikakav

posao. Naša kazna deluje. Ti ga bolje poznaješ."

"On je podmukla životinja", rekoh.

"Nastavi da se držiš", reče Ti Sandra. "Možeš me kasnije proklinjati, dušo."

Pustila sam da Aelita i moji glavni pomoćnici rasporede manje važne stvari koje će morati da budu odložene, uključujući i izveštaj o stanju koji su spremali Vaksler i Olimpljani.

Uprkos tome što se vlada klonila Kejleteta i uprkos njihovoj izolaciji čak i među disidentskim PG, oni su još držali nekoliko važnih karata u budućnosti republike. Kraun Najdžer umešno se održao na položaju glavnog zastupnika, uprkos velikim greškama.

Oblasni guverneri zahtevali su odštetu za nedaće pretrpljene tokom Zamrzavanja - ako ne od Zemlje, onda od centralne vlade, koja nije raspolagala tako velikim sredstvima. Kejleteti su ponudili da usmeravaju sredstva iz blagonaklonih izvora na Zemlji. Dotad smo odbijali da raspravljamo o tome. Pritisak je, međutim, rastao, a Ti Sandra je već nagovestila da bismo možda ponovo morali da sklopimo dogovor sa Kraunom Najdžerom - verujući mu na mnogo kraći rok od onog na koji bismo ga tako rado odbacile.

Ja sam takođe imala da mu postavim nekoliko pitanja.

Lal Kila - Crvena Tvrđava - nalazila se na oko tri sata leta južno niz dolinu, u nezavisnoj oblasti čiji je vlasnik bila najmanja muslimanska PG, Al Medain. To je pedeset godina ranije bilo odmaralište, ali pogubno iscrpljivanje sredstava - vode i novca - primoralo ju je da postane novoislamski manastir. Pričalo se da je izuzetno lep, sa svim zgradama smeštenim na površini, sa pročeljem od izvornog kamena, a ispod njega skrivenim slojevima polimera i štitnika od zračenja.

Dendi Brejker i dvoje mlađih čuvara, Kiri Majsner i Žak De Mont, pratili su mene i umanjenu kopiju Aelite.

Let šatlom preko doline bio je, kao i uvek, veličanstven. Oluje u dubokim provalijama Kaprija uzburkavale su reke ružičaste i narandžaste prašine, šest kilometara ispod nas; Eol Haos je plivao u oblacima od ledenih kristala koji su jezdili ispod snažnih vetrova što

duvaju na jug. Ja, međutim, nisam imala vremena da se prepustim predelu; Aelita mi je davala najnovija obaveštenja o finansijskom položaju Kejleteta, stanju njihovih zajmova preko Trojnih banaka na Mesecu, čak i o Najdžerovim privatnim novčanim poslovima.

"Reci mi nešto više o njegovom ličnom životu", rekoh. Aelita Dva nosila je i tajna dosjea iz većine baza podataka Tačke Jedan. Njena slika naizgled je dobila punu veličinu i očvrsnula, sela na sedište kraj mene i pravila se kao da razvrstava gomile nestvarnih papira. Ona podiže komad hartije sa nagorelim krajevima i dobaci mi prepreden pogled.

"Toliko vruće, hmmm?" upitah.

"On je novoislamist, kao i njegova žena, koja je pre tri godine napustila fatimite da bi se udala za njega. Ali izgleda da je njegova pripadnost samo iz koristoljublja. Nije vernik."

Toliko sam već znala. "Ništa zapanjujuće", rekoh Aeliti Dva.

"Seksualno je nezasić. Muškarci, žene."

"Ovce?"

"Ovce ne."

"Leševi?"

"Za to nema dokaza."

"Mnogi političari su raskalašni. Da li dobro postupa sa svojim partnerima? Nema žalbi, tužbi, tako nečeg?"

"Nema tužbi. Žena mu je nesrećna, ali neće da ga napusti."

"Sve je to sasvim bezazleno. Čemu nagoreli papir, Aelita?" upitah.

"Ahmed Kraun Najdžer boravio je tri godine na Zemlji posle ustanka protiv centralista u Sinaju. Mušice za podatke su iskopale dokumente koji ukazuju na to da je čovek sa vrlo sličnim govornim obrascem mogao biti umešan u nekoliko političkih akcija u južnoj Africi, kao protivnik sveafričkog ujedinjenja."

"U kolikoj meri sličan?"

"Govorni obrasci se slažu sa devedeset osam posto sigurnosti. Taj čovek se nalazi na spisku za izručenje begunaca koji su objavili VAJH i Ujedinjena Afrika. Zove se Jusuf Mamud."

Nisam videla nikakvu naročitu korist od te informacije, čak ni ako je bila značajna. "Aelita", rekoh, "nagoreli papir trebalo bi da

nagoveštava ubistvo, pederastiju ili stavljanje preuveličanog penisa među oglase usamljenih srdaca."

"Molim?" upita Aelita Dva. Njen smisao za humor nije bio ništa prefinjeniji od njenog instinkta za politiku.

"Mi nemamo nikakvih veza niti ugovora sa Ujedinjenom Afrikom, a VAJH neće nikog izručiti u njihovo ime. To nije za nagorelu hartiju. Znamo da je on politički oportunist. Izdajnik. Jednog dana", gotovo sam se zagrcnula tim rečima, ali gnev me je naterao da ih, svejedno, izgovorim, "možda ćemo morati da ga ubijemo."

"Razumem."

Lal Kila bila je dostojna svog imena, crvenih zidova, sa minaretima na svakom uglu, koji su okruživali desetak kamenih kupola, od kojih je najveća imala dvestotinak metara u prečniku: veoma skupo, a u marsovske psihologiji uobraženo nametljivo. Marsovska novoislamska zajednica oduvek je bila ponosita i rodoljubiva, nikad se nije molila prema Zemlji, već uvek na zapad, u pravcu zalazećeg sunca. Novoislamske stanice koje sam ranije posetila bile su čiste, uredne, nikad politički aktivne; muškarci u njima učtivi i lepo odeveni u dugačke nošnje indijskog kroja ili galabije, žene otmene i prisebne, sakrivene pod svojim haljinama do pola listova, sa svilenim ili pamučnim prslucima, spuštenih velova lepršavo nabranih na ramenima.

Govorilo se da je smerno stavljanje vela pred strancem najiskreniji oblik laskanja dostupan novoislamskoj ženi; pokrivanje velom pred čovekom koga poznaje porodica ili zajednica predstavljalo je veoma podsticajan znak udvaranja.

Pošto je sastanak trebalo da bude tajan, našu grupu su dočekali ljudi iz bezbednosti i gradonačelnik stanice, punačak, prijatan muškarac u kitnjastoj, srebrnosivoj nošnji. Dendi, Majsnerova i De Mont sreli su se sa čuvarima iz Kejleteta. Usaglašeni su bezbednosni uslovi, i Aelita Dva se optički povezala sa misliocem Kejleteta.

Gradonačelnik je mirisao na anis i ružinu vodicu. Pešice nas je odveo do široke, visoke kupole nedaleko od spoljnog zida stanice. Unutra su se nalazili jastuci i fini tepisi tkani na Zemlji, umivaonici za

vernike isklesani u kamenu, izložene amajlije sa hadžiluka, koje su pripadale preminuloj braći.

Sela sam na jastuk prekrštenih nogu, a u stomaku me je peklo od napetosti.

Kraun Najdžer uđe, mačkastim hodom upadljivijim nego ranije. Pogledom prelete po velikoj kupoli i sede bez imalo prefinjenosti, što je samo za sebe dovoljno govorilo. Ispustio je dah, tiho zastenjajući. "Oprostite, gospođo potpredsednice", reče. "Veoma sam umoran. Siguran sam da znate i zašto. Svi naši važni dosjei su, izgleda, otvoreni za ljubopitljive oči. Šta se to dogodilo sa marsovskom čašću?"

Osmehnula sam se. "Šta mogu da učinim za vas, gospodine Kraune Najdžere?"

Nozdrve mu se raširiše. "Biću sasvim otvoren. Znam da vi ne možete biti, ali moj je položaj drugačiji. Ja sam mali šakal koji trči sa vukovima. Reći ću vam šta se dogodilo i prepustiti vam da prosudite šta to znači. Ja se plašim."

Nije lagao, to je bilo očigledno. Čak je i mirisao na kiselo. "Biću potpuno iskren. Vi ste već posumnjali, ali ja ću vam to sad i kazati... otvoreno. Mi smo pre Zamrzavanja podneli mnogo vlasničkih zahteva za rudnike, po naređenju našeg velikog partnera na Zemlji."

"VIZA", rekoh.

On odmahnu glavom. "Iznad VIZA-e. Alijansa svih alijansi. Jeste li čuli glasine?"

"Ne o tome", priznadoh.

"To je činjenica. Većina zahteva je odbijena, ali neke smo otvorili Zemljinim interesima, oko devedeset njih koje smo dobili ili odranije kontrolisali. Oni su posejani skakavcima, fabrikama koje će proizvoditi razorne nanomašine."

Mora biti da mi se lice zažarilo. Ruke su počele da mi se tresu od gneva.

"Mi nismo znali da će to biti učinjeno, ali... Pred vama, naše saučesništvo se ne može opravdati. To nije ono zbog čega sam vas pozvao ovamo. Kažem vam to zato što mi sad nemamo ništa bolju zaštitu od tih skakavaca nego vi." On zastade.

"Slušam", rekoh.

"Nadao sam se da ću razgovarati sa predsednicom."

"Ona je zauzeta", rekoh.

On uzdahnu. "Napravili smo neke proboje u porodici Kejletet. Ništa tako zadivljujuće kao premeštanje meseca. Komunikacije... Značajan rad, veoma unosan. Pre nedelju dana smo tu informaciju preneli našim vezama na Zemlji. Hteli smo da tražimo licencu za novu tehnologiju. Nadali smo se da ćemo poslovati čak i u ovoj kriznoj atmosferi. Odgovor je bio neočekivan. Zatražili su da raspustimo svoj istraživački tim. Zatražili su da naše naučnike pošaljemo na Zemlju."

Na početku razgovora imala sam osećanje nadmoći i vladanja situacijom. Sada sam osećala samo strah. "Rekli ste im?" uspela sam da kažem.

"Imali smo dogovor sa Alijansom svih alijansi. Nikad u životu nisam napravio tako pogrešnu procenu." Sklopio je ruke ispod brade i ljuljao se napred-nazad na jastuku. "Sad oni ne razgovaraju sa mnom. Bojim se da će preduzeti nešto užasno. Čvrsto verujem da oni stoje iza Zamrzavanja. Neophodno je da mi udružimo snage. Zajedno možemo preživeti."

"Šta ste to saznali o komunikacijama?" upitah, dok su moje misli hitale daleko ispred pitanja. Moraćemo uskoro da odemo, da se vratimo u Kaibab; moraću da se posavetujem sa Čarlsom i upozorim predsednicu.

"Možemo da komuniciramo trenutno, na velikim udaljenostima", reče Kraun Najdžer. "Sitnica u poređenju s onim što vi možete... Ali mi smatramo da je to značajno, a nemamo izveštaja o tome da ste i vi napravili ovaj prodor."

"Šta ste još otkrili?" upitah.

"Na Zemlji misle da se tu krije mnogo više... Zbog vas i vašeg prokletog egzibicionizma!" povika Kraun Najdžer. Spustio je pogled i ponovo uzdahnuo, kao od velikog nestrpljenja. "Ja sam naporno radio da stvorim utočište daleko od tog bezumlja. Bezumlja Zemlje, a sad i republike. Ja sam i život i dušu založio da ostanem po strani, pružajući svom narodu izbor nezavisnosti."

"Prodavali ste svoje usluge Zemlji. Ja to ne nazivam nezavisnošću."

Usne mu se skupiše; izgledao je kao da će pljunuti. "Ne zanima me šta vi mislite o meni. Jasno je da vi nemate časti. U vama nema ničeg istinski marsovskog. Vi biste zapretili majci sviju nas zarad političke dobiti. Upotrebiti takvo oružje... Sumanuto!"

"Marsovci su izginuli zbog sile Zemljana. Na Zemlji niko nije poginuo", rekoh.

"Tako naivno! Pokazivanje takve moći, takvih sposobnosti, samo po sebi mora dovesti do nasilja. A sada su naši nekadašnji prijatelji stavili Kejletete u isti koš s vama. Marsovci misle da razumeju politiku nacija, ali Mars je samo jedna velika selendra, prepuna glupaka."

"Uneli ste nov činilac u ovu jednačinu", rekoh. "Oni misle da ćete vi uskoro biti podjednako moćni i sposobni kao i mi."

"Hoćemo li?" upita on, prebledevši. "Jesmo li na istom tragu?"

Šta god Kejleteti otkrili tokom narednih nekoliko meseci ili godina bilo je u ovom času sasvim nevažno. "Oni su još pre mnogo godina hteli da vrate ovog duha u bocu."

"Šta moramo da učinimo?" upita on.

Ustala sam i rekla: "Igra je izvan naše kontrole. Naslućujete li to?"

On odmahnu glavom. "Da, ali..."

"Ova Alijansa svih alijansi sigurno poznaje vašu prošlost. Nemiri u Africi - povezivanje sa Doblovom. Oni vam nipošto ne mogu verovati. Nekada ste im bili od koristi. Ali sada..." Odmahnula sam glavom. "Moram da idem."

Aelita Dva raskinula je vezu sa misliocem Kejleteta. Udaljila sam se, dok me je mislilac pratio na svom nosaču. Kad sam bila na sredini kupole, Ahmed Kraun Najdžer skoči na noge, podiže uvis ruke i povika: "Šta da činimo? Kažite mi! Mora postojati nešto!"

Dendi, Majsnerova i De Mont mi se pridružiše u hodniku izvan kupole. Gradonačelnik Lal Kile išao je za nama, postavljajući pitanja, pokušavajući da shvati našu užurbanost. Dendi ga blago odgurnu, rukom u prsa. Gradonačelnik zinu, zapanjen tom grubošću. Njega i njegove pomoćnike ostavili smo kod ulaza u kupolu. U kupoli su prigušeno odjekivali krici i molbe Krauna Najdžera.

"Vraćamo se u Preambulu", rekoh Dendiju. "Moram što pre da razgovaram sa predsednicom."

"Šta nije u redu?" upita Dendi.
"Nema vremena", reko.
Ni vremena, ni rastojanja, ni prilike.

Sedmi deo

2184, N. M. G. 0.

@03 = Premeštanje Marsa

Došao je odsudan trenutak. Znala sam, jasno kao marsovska noć, da će Zemlja misliti da nema izbora osim da uništi narastajuću pretnju, a novu tehnologiju dovede pod svoju vlast. Sav Zemljin napredak, terapija i usavršenost raspali bi se kao vlažna skrama u strahu od naše moći i nepredvidljivosti.

Pošto smo uzleteli, odlazeći iz Lal Kile, ja sam poslala hitnu poruku Ti Sandri i stavila Preambulu u stanje pripravnosti. Ti Sandra je odgovorila da će se sastati sa svim svojim službenicima i savetnicima u Mnogim Brdima, da razmotri naše mogućnosti.

"Pandorina kutija širom je otvorena i neće se zatvoriti", rekla je. "Kesi, ništa što možemo da učinimo nije tako delotvorno kao Preambula. Kaži Čarlsu da bih mu se uskoro mogla obratiti, i da mora biti spreman."

Njeno beskrajno umorno lice ostalo mi je svih ovih godina u jasnom sećanju: lice pravedne i brižne snage dovedene u ubitačan procep. Progoni me to lice, tako malo nalik na Ti Sandru koju sam nekad davno upoznala i zavolela.

Pilot-mislilac upravljao je šatlom preko uzvisine Kaibab, a motori su jednolično brujali. Dva sata provedena u letu preko Marsa izgledala su beskonačna; zurila sam kroz prozor, ali nisam videla ništa, osećajući ono što majka mora osećati prema detetu u opasnosti.

"Šta znaš o Alijansi svih alijansi?" upitah Aelitu Dva.

"Veoma me je začudio taj naziv", reče mislilac. "Nemamo nikakve podatke o tome."

Znači da Tačka Jedan i Li, sa svim svojim mušicama i tragačima, nisu prodrli do najviših vlasti. Koliko sam mogla da se oslonim na Najdžerove reči? Da li su i njega obmanuli? Ili je Alijansa svih alijansi bila naš mnogoumni, misliocem pojačani bauk koji vlada Zemljom,

držeći se visoko iznad plebiscita?

Ko god upravljao snagama koje su se okomile na Mars, nije moglo biti nikakvih pregovora između dva nepouzdana igrača koji gospodare, ili će uskoro zagospodariti, potencijalno smrtonosnim silama. Došli bismo ne do rata, koji ima nekakva pravila i nekakvo osećanje mere, nego do sirovog, paničnog divljaštva.

Dendi Brejker me pogleda duž prolaza između sedišta i naže se preko svog sigurnosnog pojasa. "Mi smo stvarno u nevolji, zar ne?"

"Izgleda da je tako."

"Zbog nečeg što su Kejleteti uradili?"

"Da. Ne. Svi se hvatamo za slamku. I mi smo pravili greške."

"Premeštanje Fobosa", reče Dendi.

Setila sam se svog ushićenja pred tim iznenadnim preokretom; čak mi se i sad puls ubrzao pri pomisli na toliku moć, koja tako brzo skida moje breme, dopušta mi da Šonu Dickinsonu dvostruko vratim sve što mi je natovario. Mi smo još deca. Još igramo po taktu svojih najdubljih nagona. "Prisilili su nas da to učinimo, ali Zemlja nam sada ne može verovati ni koliko škorpiji pod krevetom", rekoh.

Dendi odmahnu glavom, zbunjen. "Ja nikad nisam video živu škorpiju", reče.

Nove šifrovane poruke stizale su preko predsedničke mreže. Napravljeno je mnoštvo planova pored Preambule; ali mi smo najviše računali na Olimpljane. Sad smo preispitali i druge planove: pojedinačnu odbranu stanica od skakavaca, objedinjavanje izvorišta i odbrambenih snaga susednih stanica, nove pretrage svih automatizovanih sistema...

Na trideset minuta od Preambule, razgovarala sam sa Čarlsom koji je bio u laboratoriji. Slušao je, izmučenog i bezbojnog lica, dok sam opisivala šta se dogodilo u Lal Kili i prenosila predsednicinu poruku.

"Poigravate se sa nama", reče Čarls. "Vlada se prema nama odnosi kao prema deci. Pali, gasi. Pali, gasi."

"To nam nije namera", rekoh, braneći se. "Ti Sandra te ne bi pozvala osim..."

"Sad smo se zauvek upalili", reče on. "Nema drugog izbora. Oni će nam izbrisati pločicu. Ja ću morati da ostanem pored velikog

pomičnika. Obučavao sam Tamaru za svog pomoćnika u slučaju da se meni nešto dogodi... A sinoć smo opet poslali pomičnik na Fobos. Stiven je ovlastio Denija Pinčera. Sve je spremno za rat."

Rat. Ta reč sažimala je sve i našim pripremama davala strašan, neodložan izgled.

"Šta će predsednica odlučiti, Kaseja?" upita Čarls.

Znala sam šta ga brine. Pošto je jednom držao Damoklov mač, nije želeo da ga ponovo vidi podignutog.

"Oni će pripremiti odbranu od Fobosa, ukoliko ga pošaljemo natrag", rekoh.

"Ledena Jama", reče Čarls. "Naša špijunka je zatvorena."

"Šta?" upitah, zatečena.

"Ne možemo da uhodimo njihov rad", odgovori Čarls. "Mora biti da imaju potpunu kontrolu nad Pirsovim područjem. Mogli bi da upotrebe Ledenu Jamu protiv bilo čega što pošaljemo... Ako su njome ovladali."

Leander se uključi u razgovor. "Ima devedeset odsto mogućnosti da oni sada znaju više nego mi", reče sumorno. "Možda će baciti Zemljin Mesec na nas."

Još nisam htela da isključim nijednu mogućnost.

"Ja ću sad stalno biti kraj velikog pomičnika", reče Čarls. "Možemo biti spremni za jedan sat. Vi treba da prepoznate znake i da nam izdate naređenje. Ako Zemlja odluči da raznese Mars u paramparčad... Možda nećemo moći da ga sklonimo dovoljno brzo."

"Čarls pomalo okoliši", reče Leander. "Ne bih da govorim pre svog reda, ali..."

"Nije to ništa", napeto reče Čarls.

"Naišli smo na neke poteškoće", nastavi Leander. "Upravljanje masom veličine Marsa postavlja naročite probleme. Najpre, ono u ogromnoj meri iscrpljuje Čarlsa ili Tamaru, ko god nadgleda KL mislioca."

"Izvodljivo je", reče Čarls.

"Da, ali po visoku cenu. KL postaje naročito neukrotiv kad obrađuje tako mnogo velikih promenljivih. Znam da Čarls može da iziđe s tim na kraj, ali postoji i fizički problem. Pomičnik može pokazati nestabilnost kad premešta toliku masu na tako veliku

udaljenost."

Čarls uzdahnu. "Stiven je radio na nekim odstupanjima u našim probnim rezultatima."

"Koju vrstu nestabilnosti?" upitah.

"Mezoskopni uzorak na apsolutnoj nuli nameće sopstveni identitet. To je problem neke vrste izopačenog protoka podataka. Tako mnogo deskriptora usmerava se kroz tako mali prostor. To može smanjiti učinak Pirsovog područja."

Čarls reče: "Sa tim problemom smo se i ranije sretali. Možemo da ga kontrolišemo."

Leander reče: "Mislím da bi naši gospodari morali biti obavešteni, za svaki slučaj."

"Možemo li to da izvedemo?" upitah, previše umorna da bih raspravljala o fizici.

"Da", reče Čarls.

Stiven je oklevao. "Mislím da možemo."

"Onda budite u pripravnosti."

Isključili smo se, a ja se sručih na sedište, nestrpljiva da ponovo neposredno učestvujem u radu na površini, a ne da vučem konce sa udaljenosti od stotinu kilometara.

Trenutak-dva kasnije, Dendi otkaçi pojas i ustade, protežući se, da ode do toaleta u zadnjem delu šatla. Prošao je pored Majsnerove i De Monta, šapatom razmenivši s njima nekoliko opaski. Tonući u sanjarenje, trgla sam se i potpuno razbudila čuvši nekakvo grebanje i oštru psovku.

"Gospođo", pozva Dendi iz stražnjeg dela. Nagnula sam se preko rukohvata sedišta i pogledala pozadi. On je sa dvoje ostalih stražara stajao kraj vrata toaleta. Odvezala sam se i prišla im.

"Nešto nije u redu", reče on, pokazujući na niz rupa i pukotina na stražnjoj pregradi. Deo poda takođe je bio uništen, a ivice su izgledale pojedene ili nagrižene. Pratila sam Dendijeve ispitivačke prste; nešto je progrizlo velik deo pozadine putničkog odeljenja.

"Pre par minuta je bilo u redu", reče Žak De Mont.

Dendi se podiže iz čučnja i obrisa ruke o nogavice pantalona. "Pođite napred, gospođo. "Vežite se. Kiri, reci pilotu da nas što brže odveze u Preambulu."

Kiri Majsner pođe napred, prolazeći kraj mene uz zadihano izvinjenje. Pognula sam se da se vratim na svoje sedište, kad otpozadi začuh teško tup i krik iznenađenja. Lica okrvavljenog sa jedne strane, Dendi se zatetura napred i pade u prolaz između sedišta.

Kiri se munjevito okrete i smesta se postavi između mene i zadnjeg dela šatla. "Ostanite dole", procedi ona. Spustila se u čučanj i izvukla pištolj, zatim u tom položaju krenula napred. Nešto je škljocnulo i zazujalo, a Kiri se trže, ščepa rukohvate sedišta s obe strane prolaza, pade jednim kolonom na pod i prevrte se na leđa. Na njenoj crnoj košulji videlo se mnoštvo krvavih rupa. Kašljala je i grčila se, pogledom postavljajući nemo pitanje nikom posebno, a zatim se umirila. Na ustima joj se pojavi ružičasta pena.

Žak se povuče kraj mene, opkoračivši Kirino telo, neprestano tiho psujući. Uperio je pištolj ka tamnom obrisu koji je visio sa tavanice i stražnje pregrade. Ponovo je nešto škljocnulo i zazujalo. On se polagano okrete na gumastim nogama, a pištolj mu ispade iz mlitavih prstiju. Nagnuo se kao čovek kome je pozlilo i srušio se ničice na pod.

Ostala sam zgrčena iza svog sedišta nedaleko od prednjeg dela, a srce mi je u grudima bilo teško kao Zemlja. Aelita Dva je oslobodila svoj nosač na sedištu iza mene; moje sedište se ugibalo dok se ona kretala.

Šatl je leteo kao da se ništa nije dogodilo. Je li bilo vremena da se uključi alarm? Nisam više mogla da se uzdržim; provirila sam pozadi iza naslona sedišta.

Tamni obris ispružio je tanušne noge i ruke, a zatim se uspravio u otvorenom udubljenju zadnjeg dela kabine. Udario je o tavanicu, malo se povukao naniže, ispustio piskav mašinski zvuk i izmilio na svetlo.

Skakavac je bio otprilike ljudske veličine, jajolikog, izduženog tela nalik na lutku ogromnog insekta. Njegove višezglobne noge ispitivale su sedišta i pod sa gracioznošću od koje mi se ledila krv u žilama. Na vrhu tela bila su tri svetlucava crna oka, a ispod očiju se pokretljivo rilo, uzano kao cev pištolja, smišljeno okretalo u krug.

Nanotehnoški bioform, napravljen da preživi na Marsu i bude

smrtonosan.

Zurila sam, zadivljena. Mašina pređe preko Dendija, podigavši zadnje noge kao u jalovoj zgađenosti. Telo mi je drhtalo u iščekivanju tankih strelica koje su oborile bar dva moja čuvara, nesumnjivo ispaljene iz tragačkog rila.

Obezglavljenje.

Seme ovog skakavca je na šatli dospelo u Lal Kili - možda zahvaljujući dvoličnosti Ahmeda Krauna Najdžera, iako sam teško mogla poverovati u takav nitkovluk, čak i sa njegove strane. Sva je prilika da se on u ovom času i sam nalazio pred sličnim ubicom.

Mašina kao da je oklevala da prođe pored mene. Znajući da ću ubrzo umreti, osetila sam kako me obuzima dubok mir, potiskujući mučninu koja me je spopala pri pogledu na brzu smrt mojih čuvara. Shvatala sam da ću im se uskoro pridružiti.

Uprkos tome, mozak mi je munjevito radio, pokušavajući da smisli način za preživljavanje. Pilot-mislilac će znati da nešto ozbiljno nije u redu. Poslaće hitan radio-signal za opasnost. Bili smo na samo nekoliko minuta od Preambule.

Trgnuvši se, pomislila sam da skakavac možda želi da bude odveden u Preambulu. Ubiće me, priključiti se na mislioca šatla, preuzeti komande... I odvesti sebe, i svoje potomstvo, do istraživačke laboratorije. Nisam mogla dozvoliti da se to desi.

Posmatrala sam mašinu još nekoliko trenutaka. Polako sam se sagnula u nadi da ću dograbiti Kirino oružje, koje mi je bilo najbliže. Uz lak trzaj, kao da je iznenada doneo odluku, skakavac jurnu duž prolaza, ščepa pištolj i odbaci me u stranu neverovatnom snagom. Onda pođe napred i stade da se bavi oko pregradnih vrata koja vode u prostor za pilota-mislioca.

Hitro sam se nadnela nad Žaka i Kiri. Bili su mrtvi. Potrčala sam niz prolaz ka stražnjem delu i okrenula Dendija. On trepnu i otvori oči. Ječao je. Mašina ga je jako udarila u glavu, ali nije pucala u njega.

Odvukla sam Dendija napred i smestila ga na sedište, zakopčavši pojas. Glava mu se zanjihla i on me pogleda.

"Ne smemo dozvoliti da stigne u Preambulu", promrmlja.

"Znam", rekoh. Pogledavši napred, doviknuh pilotu-misliocu:

"Spusti nas, odmah! Obori šatl!"

Dendi odmahnu glavom. "Neće to da uradi. Recite mu da se spusti."

Skakavac je vešto rasekao prednju pregradu i zaključana vrata. Iza njih sam ugledala kokpit šatla, sa pilotom-misliocem postavljenim iznad komandne table. Skakavac je pustio nov pipak i dodirnuo kutiju mislioca.

"Sruši se, do đavola!" povikah. "Sleći! Spusti nas odmah!"

Šatl se naglo trže i okrete se. Skakavčevo telo udari o prtljažni prostor i otkači kofere poginulih čuvara. Iza njega, Žak i Kiri su izgledali kao da ustaju s poda, ponovo oživljeni, mlatarajući udovima. Aelitin nosač prolete kraj mene u pravcu zadnjeg dela šatla, sudarivši se sa Žakovim telom.

Nisam znala da će pilot-mislilac poslušati moje naredbe, ali nije bilo drugog objašnjenja za neuračunljivo ponašanje letelice, osim ukoliko se mislilac nadao da će tako otresti skakavca sa svoje kutije.

Ali skakavac nije dopuštao da bude otresen. Jedan insektoliki pipak prolete kraj mene, crn i svetlucav, ali uprkos tom gubitku, skakavac se čvrsto držao za prednju pregradu i nastavljao da buši kutiju mislioca. Povrh grmljavine preopterećenih motora, treskanja prtljaga i jezivog udaranja tela, čula sam zavijanje bušilice.

Podigla sam se na sedište svom snagom koju sam uspela da prikupim. Žak kliznu kraj mene i poprska mi nogu krvlju. Šatl se ponovo okrete, tek što sam prikopčala pojas.

Pre nego što ću se skupiti u položaj za prinudno sletanje, bacila sam pogled napred i videla da je kutija mislioca rascepljena, a iz nje izbijaju želatinaste kapsule.

Skakavac je sada postao središte košmarnog vrtloga.

Udarili smo.

Cevanice mi se bolno pritisnuše o naslon sedišta ipred mene. Za neko sasvim nemerljivo vreme, nisam osećala ništa, a zatim udarismo još jednom. Kostii pukoše i ja izgubih svest, ali samo nakratko. Kad sam se osvestila, šatl je još klizio i okretao se, prevrćući se po zemlji. Čula sam škripu plastike i metala i šištanje ispuštenog vazduha, nagoniski zatvorila oči i usta i zapušila nos, osetila dodir vakuuma kad mi je krv jurnula u kožu - a baldahini pod

pritiskom se podigoše oko naših sedišta, prilepiše se za pod kabine i brzo ispuniše komprimovanim vazduhom, vrelim kao da dolazi iz pećnice.

Šatl prestade da se okreće, uz trzaj kliznu i odskoči nosom naviše, i naglo stade.

Sedela sam vezana na svom sedištu, obmotana baldahinom poput guštera u gumastoj ljusci jajeta. Grudni koš me je pri svakom udisaju boleo kao da ga noževi probadaju. Stegla sam zube da ne bih počela da vrištim. Vidno polje mi se suzilo na tanak prostor svesti. Padam u šok. Boreći se da ostanem pri svesti, pogledala sam kroz zamagljenu opnu prema Dendijevom sedištu. On je bio nagnut na stranu. Nisam razumevala zašto; onda sam shvatila da je otkopčao gornji deo pojasa pre nego što se onesvestio.

Nisam mogla da vidim napred. Krhotine su mi zaklanjale vidik. Nisam mogla da vidim skakavca.

Spustila sam glavu natrag na naslon sedišta. Sad sam mogla da podnesem bol; utrnula sam od šoka. Osećala sam hladnoću i znoj. Bitka je završena. Zemlja je pobedila.

Uz laku nelagodnost, osetila sam kako mali pomoćni arbajteri obavijaju hvataljke oko mog zgloba. Mašince za spasavanje života u šatlu iskobeljale su se i došle da provere šta je s nama. Pokušala sam da povučem ruku. Hvataljke se zategnuše, a tuba medicinskog nanoa uđe u arterije na mom zglobu. Srebrnobakarni arbajter, velik jedva kao miš, privezan za blistavoplavu vrpcu, popeo mi se uz grudni koš i izručio šolju preko mojih usta i nosa. Pokušala sam da oslobodim glavu, ali mi sladak gas ispuni pluća i bol uminu. Hladnoća se ublažila. Postala sam mirna i nezainteresovana.

Mašnica mi se obesila o bradu i projektovala poruku pred očima. Niste teško povređeni. Imate tri slomljena rebra i probijene bubne opne. Torzione jedinice namestiće rebra i obložiti ih nanoom za rast ćelija i učvršćivanje. Probijene bubne opne se upravo ušivaju. Nećete moći da čujete najmanje jedan sat.

Osećala sam šta se događa u mom grudnom košu, osećala tanušna vlakna kako rastu od kosti do kosti, od rebra do rebra, neumorno zatežući, vukući rebra na njihovo mesto.

"U redu", reko, ne čujuć ništa.

Atmosfera u kabini šatla je narušena. Ne može biti popravljena. Nijedan spasilac nije odgovorio na naš signal za pomoć. Pilot-mislilac je oštećen, možda i uništen. Uskoro ćemo izići iz svog programa. Imate li neka uputstva?

Ponovo sam pokušala da pogledam Dendija. Magla na mom baldahinu malo se raščistila i ja videh da je on nagnut napred. "Je li Dendi živ?"

Jedan putnik na sedištu je živ, ali bez svesti. Ubrzo će se osvestiti. Ima naprslinu na cevanici i lak potres mozga. Dva putnika su mrtva. Ne možemo da popravimo mrtve putnike.

"Šta je s Aelitom?"

Kopija mislioca 'Aelita', stanje nepoznato.

Dendi podiže glavu i rukom obrisala unutrašnjost svog baldahina. Izmoždeno je zurio u mene, dok su mu iz ušiju virili komadići nanoa, kao mali naušnjaci. "Jeste li dobro?" Usnama je oblikovao reči i davao znake slobodnom rukom.

"Živa sam", odgovorih.

"Možete li da se krećete?" Mahao je rukom.

Ja slegnuh ramenima.

Uhvatila sam delove sledeće poruke: "... krećite se sa mnom... Izidite..." Ali nije mogao da ovlada prstima i otkopča pojas. Umorno je odmahnuo glavom.

Moraću da spasavam svog čuvara.

Teorijski sam znala kako rade baldahini. Mogu da se rastežu i pomeraju po mojim pokretima, održavajući čvrstu opnu između mene i Marsove atmosfere bliske vakuumu. Odvezala sam se i ustala, osećajući kako se nano pomera u meni, a krajevi mojih slomljenih rebara stružu jedan o drugi.

Kokpit šatla bio je otkinut, a nos je ležao s otvorom prema nebu. Deo pregradne ploče kokpita, koji je skakavac odsekao, a udar odgurnuo u stranu, stajao je pod suludim uglom. Oznaka za slučaj opasnosti krasila je vratanca na ploči. Krećući se napred u baldahinu, brisala sam vlagu sa unutrašnje strane opne, očajnički pokušavajući da vidim kuda je skakavac otišao.

Od njega ni traga. Možda je odbačen daleko ili se smrskao o zemlju zajedno sa pilotom-mislilcem i kokpitom.

Jače sam pritisnula ruku o površinu baldahina. S uznemirujućim ciktavim zvukom, opna je promenila funkciju i napravila rukavice oko mojih ruku. Vratanca na ploči otvoriše se na moj dodir. Pružila sam ruke unutra, napola slepa, i izvukla dva cilindra i dve maske sa ugrađenim prečistačima.

Sva naježena, očekujući da svakog časa nagazim na skakavca ili da se on pojavi preda mnom, izvukla sam se iz šatla i polako otkotrljala baldahin do uzvisine na neravnom tlu. Pogledala sam kroz prozirnu opnu na kamenitu, opasnu površinu, svu od gromada oštih ivica i nanosa taložnog peska. Bili smo na dva ili tri kilometra od južnih rubova stanice. Imali smo dovoljno vazduha za pet sati.

Vratila sam se kroz iskrzan otvor, umalo ne dobivši srčani udar kad se opna zakačila za jednu oštru cev. Pažljivo sam oslobodila opnu i produžila niz nagnut prolaz.

Treba da raširim svoj baldahin i spojim ga sa Dendijevim. Odnela sam cilindre i maske u stražnji deo i spustila ih kraj nogu. Potom sam se priljubila iz Dendijevu opnu. Dve površine srastoše, uz još jedan ciktavi zvuk. Prosekla sam prstom zajedničku membranu dok je namenski odumirala, proširila otvor i provukla se. Medicinski arbajter i bili su uredno poslagani na susednom sedištu, obavljenog posla. Dendi podiže glavu i začuđeno me pogleda. Oči mu se usredsrediše. Njegovom izrazu bolne zahvalnosti nisu bile potrebne reči.

Izvukla sam pločicu iz džepa da bih razgovarala s njim. Odela za slučaj opasnosti su nestala. Ostao nam je impregnator kože i maske. Sad smo na oko tri kilometra od Preambule. Ići ćemo pešice.

Poprskali smo jedno drugo sjajnozelenim impregnatorom kože i stavili maske i prečistače pre nego što smo se ispenrali iz olupine šatla. Šatl je najpre udario naglavce o zemlju, okretao se pola kilometra i zaustavio se na smrskanom repu. Uvis okrenut slomljen nos slučajno je bio nagnut prema stanici Kaibab, ka Preambuli. Pokušah da nađem naš položaj na karti preko navigacionog satelita, ali nisam uspevala da dobijem signal.

Ponovo sam pokazala Dendiju svoju pločicu. Veze su u prekidu. Nema navsata.

On sumorno klimnu glavom. Popela sam se na vrh jedne stene i

dvogledom osmotrila predeo. Dendi se s mukom pope do mene. Naprslina na cevanici otežavala mu je hodanje.

Skupili smo se na maloj, glatkoj peščanoj zaravni. Dendi podiže tri prsta i jedan savi do pola. Dva i po kilometra. Usnama je oblikovao reči: "Staza... čista... pola kliksa... sever-severozapad."

On pokaza prema svetlucavim parčićima staklaste lave. Stene su se neprestano osipale, zaokruženi komadi su otpadali, ostavljajući oštre nove površine. Veoma nepristupačan teren. Đonovi naših čizama izdržaće oštre ivice, ali ako padnemo...

Složili smo se oko pravca i krenuli.

Vreme se otezalo, mi nismo skidali pogled sa svetlucavih, kao skalpel oštih ivica i lepezastih ljuspica ovlaš pokrivenih peskom; podizali smo stopala, pomno gledajući gde da ih spustimo, a da se ne sapletemo, zaustavljajući se da proverimo pravac.

Dva sata kasnije stajali smo na vijugavoj stazi, izišavši iz polja lave.

Dendi me je uhvatio za rame i okrenuo prema severu. On je vičnim okom pratio zvezde. Posle jednog sata na stazi, međutim, on odmahnu glavom, zastade, proveru naše zalihe kiseonika i izvuče pločicu da pogleda na kartu.

Podigla sam pogled i videla veliki meteor kako svetluca nisko na zapadnom obzorju. Ne, rekoh sebi; nema staze. To nije bio meteor, niti veliki meteorit. Nalazio se tamo gde bi otprilike sad trebalo da bude Fobos, tek što je izišao. Potapšala sam Dendija po ruci i pokazala u tom pravcu.

On je na trenutak posmatrao, ozbiljno i nisko namrštenog čela, zatim me pogledao razrogačenim očima. "Šta je to?" upita bez glasa.

"Fobos."

"Da." On podiže prst i prevuče ga sebi preko grla.

Deni Pinčer i njegova ekipa, njihov pomičnik... Merkur. Zemlja je koristila svu svoju novopronađenu moć.

Jedno po jedno, postaraj se za najpreče pre nego što pomisliš na smak sveta. Dendi vrati pločicu u džep na opasaču i napravi pokret kao da oblizuje prst i drži ga na povetarcu. "Onuda." Pokazao je na severoistok. "Mislim da staza savija zapadno od najjisturenijih zgrada. Nazad kroz lavu."

"Hajdemo", rekoah.

Sad smo izabrali put preko još težeg terena. Jaruge, po nekoliko metara duboke, presecale su nam stazu. Polako smo se spuštali, zatim ponovo uspinjali, skidajući opasače sa opremom i obmotavajući ih oko impregniranih ruku da ih zaštitimo od ivica nalik na izlomljeno staklo.

"Proći ćemo pored izlaza za slučaj opasnosti u krilu sa spavaonicama. Izgledaće kao mala stena, zato budite na oprezu."

Oči su me bolele od suvoće ispod maske i od napregnutog zurenja u oštro stenje i tle pod mojim nogama. Rebra su me bolela uprkos kontroli medicinskog nanoa; uskoro će mi biti potrebna bolja nega.

Napor me je iscrpljivao, konačno, a vazduh iz naših tankova je zaudarao. Kružni protok vazduha i automatsko čišćenje počeli su da otkazuju. Impregnator kože i maske bili su napregnuti do granice izdržljivosti.

Deni ispruži ruku i ja naletih na nju, gotovo izgubivši ravnotežu. On me uhvati za rame kako bi me zadržao, zatim mi podignutim prstom dade znak da ćutim. Ja se obazreh unaokolo da vidim šta je to ugledao. Predeo je bio nepomičan, po narandžastoj pokorici od taložnog peska ležale su raštrkane crne stene, a Sunce se presijavalo na staklastim površinama. Pratila sam njegov pogled i spazila nešto što nije bilo nepomično, nešto što se sporo kretalo na nekoliko metara od nas. Koštunjava metalna ruka podiže se iznad stenja, oprezno zastade, potom se ispravi. Oblo telo sa crnim i narandžastim prugama odvoji se od tla i uspravi na zdepastim nogama. Sa njega spade prozirna opna: stvor je stajao na kamenitoj ravnici Kaibaba, velik kao čovek, osmatrajući okolinu kroz sićušne, svetlucave oči na okruglastoj glavi. Njegove dve ruke kružile su u sablasnom, smišljenom ritmu, kao da probaju vazduh.

Dendi me polako povuče nadole kad se skakavac okrenuo od nas, i mi pokušasmo da se sakrijemo među stenama. Izvirio je dovoljno da bi pratio kretanje mašine, zatim lagano otpuzao, nestajući mi iz vidokruga.

Ležala sam u procepu između dve stene, butina neugodno pritisnutih o hrapavo šljunkovito tle, previše obuzeta umorom i bolom

da bih osećala ikakav strah ili se pitala šta Dendi smeru. Posle desetak-petnaest minuta, on se vratio i ponovo priključio moje odelo. Pokretima i ustima mi je objasnio da se skakavac udaljava od stanice, i od nas, ali da je video znakove mnogih drugih - fabričkih kutija, rovova gde je materijal bio miniran ili konvertovan. A pronašao je i ulaz. Išla sam za njim na rukama i kolenima, a stomak mi se grčio od tog novog bola.

Velika, crna stena zaprečila nam je prolaz kroz uzan jarak pun viskozne prašine. Provukla sam se pored njega, izvadiвши svoju pločicu. Optički port svetlucao je u udubljenju stene. Programirala sam pločicu na svoje kodove za otključavanje i stavila je u port. Stena se hitro rastvorila, otkrivajući poklopac komore. Poklopac se podiže unazad, a Dendi mi pomože da prođem.

Jedan stražar nas je čekao u tesnom tunelu, s kolenom na podu i uperenom elektronskom puškom. On podiže pogled sa nišana, otvori oko i s nevericom trepnu. "Srušili ste se", reče. Čulo sluha počelo je da nam se vraća, mada teško i nejednako; glasni zvuci su boleli.

"Da, a gde je, do đavola, bila spasilačka ekipa?" upita Dendi hrapavim glasom.

"Niko ne ide nikuda", reče stražar, podižući pušku i uspravivši se. "Postavili smo odbranu na svim spoljnjim tunelima. Imali smo dva napada skakavaca..."

"Moram da stignem do glavne laboratorije", rekoše.

Stanica je bila oštećena na dva mesta, oba nedaleko od južnog tunela kroz koji smo mi ušli. Šef stanične odbrane, žena širokog lica po imenu Ekls, mimoišla nas je u sporednom tunelu, praćena kolonom arbajtera za održavanje i odbranu. Ona uzvi obrvama na Dendija, koji namršteno klimnu glavom: nema vremena za objašnjavanje.

Cela stanica bila je u stanju prvostepene uzbune. Leander nas je dočekao na raskrsnici glavnog tunela. Po podu je tekla pola metra duboka voda iz probijene cevi. Gazili smo kroz potok idući pokraj Leandera.

"Stavili smo Čarlsa i Tamaru u stanje pripravnosti", objasni on. "Oni su u glavnoj laboratoriji, isprobavaju KL mislioce i pripremaju se za ono što naredite."

Pošto je postavila vojnike i arbajtere, Eklsova nam se pridruži, šljapkajući duž hodnika. "Gospođo potpredsednice, nismo uspeli da uspostavimo vezu sa Mnogim Brdima. Videli smo skakavce južno do stanice. Bilo je dve sitne čarke, a svakog časa očekujemo opšti napad."

Popeli smo se uz tri stepenika u suv hodnik.

"Trebaće nam bolja medicinska nega, i to uskoro, a ja hoću da vidim sve", rekoh. Dva prigušena udaljena udarca naterашe nas da zastanemo. Nespokojno smo se obazirali unaokolo, iščekujući.

"Naši odbrambeni arbajteri počeli su da gađaju", reče Eklsova.

Dendi kiselo odmahnu glavom. "Oni će ovamo doći kao bubašvabe. Ne možemo ih zadržati gađanjem."

"Uradiću sve što mogu, do đavola", odseče Eklsova, sevajući očima.

Leander me je povukao u stranu dok su se Dendi i Eklsova prepirali oko strategije. "Skakavci neće biti naša najveća briga. Fobos je uništen."

"Videli smo ga", rekoh.

"Deimos takođe. Nemamo više velikih topova."

"Fobos je izgledao kao da je spaljen", rekoh.

Leanderovo lice se snuždi. "Očitavamo visok stepen gama-zračenja."

"Šta, onda?"

"Daljinska konverzija", reče Leander. "Izgleda da koriste Ledenu Jamu da nas gađaju."

"Jesu li se ekipe izvukle?" upitah.

Leander odmahnu glavom. "Uskoro će stići lekar i nekakav prevoz."

Bol u rebrima pretvorio se u snažno pulsiranje.

U pomoćnom krilu glavne laboratorije, dok mi je uslužen arbajter zujeći ubrizgavao još nanoa i nadzirao životne funkcije, Eklsova i Li su radile sa originalom Aelite da bi mi pokazale koliko malo znaju. Mapa uzvisine Kaibab prikazivala je na stotine svetlucavih, žutih krstića: verovatni znaci skakavaca, koje su otkrili sigurnosni baloni i klizači što su kružili oko stanice. Crvene tačke označavale su mesta

na kojima su pouzdano otkriveni skakavci. Izbrojala sam trideset.

Dendi je opisao skakavca koji je napao naš šatl i oborio nas. Li je pomno slušala.

"Imamo vrlo oskudne predstave o tome kakve oblike oni mogu poprimati i šta sve mogu da urade", reče ona. "Dosad smo videli jedino izvidnike i obične rovokopače."

Zidovi i pod zadrhtaše od novih potmulih udaraca.

"Nadam se da je to naša artiljerija", reče Li.

"Zvuči kao detonacije", dodade Eklsova.

"Većina veza je u prekidu", reče Li. "Komsati su uništeni - ne znamo kako..."

Leander i ja se pogledasmo, stisnutih usana.

"...I tako smo prilično odsečeni. Ne možemo da jemčimo nikakvo stupanje u vezu sa predsednicom. Ukratko", reče Li, a duboke bore su joj se ocrtavale oko očiju i usana, "opet su nam to učinili, na još prljaviji način. Gospođo, moj instinkt mi govori da smo pretrpeli strašne gubitke. Ko god bio zadužen za Zemljinu stabilnost, taj je prekardašio. Podržaću svaku vašu odluku."

"Pretpostavljamo da će pokušati sve da nas pobiju", reče Eklsova.

"Onda je to rat", reče Li. "Kako možemo da uzvratimo?"

Leander pogleda u stranu. Imali smo još Damoklovih mačeva; ali kad bismo ih upotreбили, gubitak života na oba sveta bio bi zastrašujući. Do sada su samo Fobos i Deimos pogođeni onim što je moglo biti daljinska konverzija - čin koji bi se mogao smatrati preplašenim, odbrambenim.

"Nije to laka odluka", reče Čarls, stojeći na vratima pomoćne prostorije. Posmatrao me je začuđenim pogledom, kao da je tek izišao sa teške pijanke.

"Gde je Tamara?" upita Leander.

"Ona je na KL-u, održava ga u formi."

Eklsova me dodirnu po ramenu. Crvene tačke na ekranu stezale su obruč oko stanice. Znali su gde smo, a uskoro će znati i šta smo.

"Potpuno su ovladali Ledenom Jamom", reče Čarls. Podigao je ruku i savio je kao da ga boli. "Uskoro će je upotrebiti na nama."

Novi potmulji udarci, a zatim udaljeno, piskavo zavijanje bušilice

od koga me podiđoše žmarci.

"Krenuli su", reče Li, širom otvorenih, zakrvavljenih očiju. "Genocid. Moramo da odgovorimo."

Znala sam kako se oseća. Saterani smo u ugao. Bilo bi sasvim prirodno da upotrebimo sve svoje kandže.

Ali još smo imali onaj drugi izbor, i zato je Čarls bio tu: da me nenametljivo podseti na to kako smo čitavo vreme nameravali da učinimo nešto neočekivano. Osveta nas neće spasti.

No ja sam morala da ispitam i druge mogućnosti. "Možemo li da nanišavimo Ledenu Jamu i da je konvertujemo?"

"Pokušao sam. Sad ne mogu ni da nađem Ledenu Jamu."

"Da li je još nešto zaštićeno?"

"Možemo da odaberemo bilo koju metu na Zemlji i da je konvertujemo", blago reče Čarls. "Milijarde hektara. Čitave kontinente... Ako ti narediš."

Izvan laboratorije se začuše razgovetni pucnji: artiljerijsko oružje. Eklsova se raspita za akciju i dobi obaveštenje da su dva skakavca uništena, jedan u rezervoaru, a drugi u arbajterskom tunelu na sto metara od laboratorije.

"Za jedan sat, ili manje, borićemo se prsa u prsa", reče ona.

Nisam mogla da naredim Čarlsu da otpočne genocid na Zemlji. Možda on ne bi ni poslušao. Moj izbor bio je sveden na samo jednu mogućnost, ali čak ni za nju nisam imala ovlašćenje.

Morala sam da čekam, što je moguće duže, na Ti Sandru.

"Šta da radimo?" upita Eklsova.

Aelita nas prekide i reče: "Primili smo važnu sliku preko rezervnog komsata."

Ekran se naglo promenio. Posmatrali smo Skjaparelijev basen sa visine od pet stotina kilometara. Siva, neprozirna zavesa klizila je preko basena u jeguljastim naborima, a njena čeona strana bila je puna svetlucavih zvezda. Izgledalo je da se polako kreće od severa prema jugu. Tamo gde je već prošla, prašina je ispunjavala retku atmosferu. Kroz prašinu smo jedva mogli da razaznamo jezera rastopljenih stena, crnu uskomešanost, potpuno uništenje.

"To su Mnoga Brda", reče Dendi.

"Sad konvertuju Mars", reče Leander.

"Gospođo potpredsednice..." poče Li, ali je Čarls prekide.

"Aelita, možeš li da uvećaš zapadni limbus?"

"I ja sam tamo nešto videla", reče Aelita i uradi kako joj je rečeno. Slika je bila na krajnjem rubu dometa satelita; Mariner Veli ličio je na zrnastu pukotinu usred predela.

"Mi smo ovde", reče Leander, stojeći pored Čarlsa kraj ekrana i prstom pokazujući neposredno ispod, misleći iza, obzorja. Čarls je pratio drugu sivu zavesu, jedva vidljivu na uveličanoj slici. Zavesa je bila možda nekoliko stotina kilometara izvan severoistočnog Kaibaba; bilo je teško sa sigurnošću utvrditi.

"Gospođo potpredsednice", reče Li, "ako je ovo potvrda da su Mnoga Brda razorena, onda vi sad morate preuzeti komandu."

Aelita vrati široku sliku. Zatim uveliča oblast oko Mnogih Brda. Prestonica republike nestajala je u prašini.

Rebra su mi ponovo strugnula jedno o drugo i ja zatvorih oči, boreći se povratim dah.

Dok je satelit nastavljao svoj sumorni put od istoka na zapad, mi smo jasnije videli kako se neumorni prsti smrti kreću prema Kaibabu. Ali to je izgledalo očekivano, čak beznačajno; ono što nas je zapanjilo bio je stepen razaranja na drugim mestima.

Čarlsove ruke zadrhtaše. "Ti komanduješ, Kaseja."

"Gospođo predsednice", reče Li, izričući ono što je bilo očigledno.

"Ti Sandra se ovog puta neće vratiti", nastavi Čarls. "Ona je bila u Mnogim Brdima. Većina oblasnih guvernera i predstavnika takođe se tamo nalazila."

Posmatrala sam svetlucave posledice konverzije, jame i useke pune rastopljenih stena: stotine hiljada hektara u Koperniku, Argiri, Heladi. Pogođene su dve najveće Marsove stanice.

"Glavna stanica Kejleteta je uništena, kao i dve udaljene stanice", reče Aelita.

Ahmed Kraun Najdžer dobio je konačan odgovor sa Zemlje.

"Bezumlje", promrmlja Leander.

Ali ja sam znala da nije tako. Sve je to imalo užasnog smisla. Obrazac star koliko je sveta i veka: pokazivanje pavijanskih guzica. Ako se obred ne poštuje savršeno i ako se ne povučete, pavijani stanu u borbeni poredak i iskeze zube. Ako ni to ne uspe, oni se

bore na život i smrt.

Satelitska slika odjednom nestade.

"Signal izgubljen", reče Aelita.

Čarls je stajao kraj belog cilindra u kome se nalazio planetni pomičnik. Pognut, dugoprstih ruku opuštenih kraj tela, očiju duboko usađenih ispod obrva skupljenih u stalnoj usredsređenosti. Oko njega je spremna stajala pomoćna oprema za najveći od svih naših pomičnika.

Tamara Kvang mirno je ležala na kauču u blizini. Bila je pripremljena za svoju pomoćnu ulogu.

Trideset ljudi iz višeg staničnog osoblja okupilo se u sali pored prostorije sa pomičnikom, iščekujući moja uputstva. Čarls nas je neljudski strpljivo posmatrao kroz širok plastični prozor.

Niko se nije usprotivio kad me Leander oslovi kao predsednicu.

Moja izjava okupljenima bila je kratka. "Ne možemo ostati u Sunčevom sistemu i preživeti. Moramo da učinimo ono zbog čega ste svi vi pozvani ovamo. Što pre, to bolje. Čarls mi kaže da je spreman. Stiven to potvrđuje."

Tridesetorka je nekoliko trenutaka sedela u zabezegnutoj tišini. Dr Vaksler ustade i pogleda unaokolo, ispruženih ruku. "Mi donosimo odluku za ceo Mars", reče. "Zapravo, mi predstavljamo čitav Mars. Mi sigurno..." Zagrcnuo se i uzdigao ruke, podigavši glas. "Sigurno mora postojati neka potvrda, neka..."

"Umrećemo ako ništa ne preduzmemo", rekoh. Ruke su mi se tresle od nekog nastranog uzbuđenja. Želela sam da me Vaksler izazove; sad sam želela svaki mogući izazov. Kostu su mi zarastale; mogla sam da ih osetim. Medicinski nano ispunjavao mi je krvotok, uklanjajući probleme, nadzirući mogućnost šoka. Osećala sam se jaka kao lav, ali sam znala da sam još veoma slaba.

"Dr Abdi još nije završio svoje areološko ispitivanje", reče Vaksler.

Abdi ustade, s rukama u džepovima, sleže ramenima i ponovo sede. "Zaista nisam", reče.

"Treba da glasamo", oglasi se Džekson Hergešajmer, astronom. "Znamo šta se dogodilo na poslednjem putovanju. Šta se dogodilo sa Galenom. Ako ćemo izabrati samoubistvo umesto ubistva, treba

da nam se dozvoli da glasamo."

"Nema glasanja", reko umorno.

"Zašto ne?" viknu Hergešajmer. "Mi smo građani republike - jedini građani koji mogu da vam odgovore!"

"Neće biti nikakvog glasanja", reko.

"Onda vi više niste predsednica ove republike, čak i ako... čak i ako možete zakonski..." Reči su ga izdavale.

"Preuzimam ovo na svoja pleća", reko.

"Naređujete naše samoubistvo!" povika Vaksler.

Dendiju Brejkeru, koji je sedeo pozadi, sad je bilo dosta. On ustade, visoko podiže ruku i ja mu dadoh reč klimnuvši glavom. "Mogu li da istaknem potpunu legalnost, po zakonima republike, položaja u kome se nalazi predsednica Madžumdar. Ovo su vanredne okolnosti. Jedina odbrambena akcija koja nam stoji na raspolaganju jeste povlačenje. Po njenom naređenju, ja sam proglasio ratno stanje i objavio to širom Marsa."

"Niko ne može ni da čuje ni da se usprotivi!" reče Vaksler, dok su mu od gneva tekle suze niz obraze. Rukama je mlatarao kao dvema pticama, gore i dole, a prsti su mu treperili. "Gospode Bože, ovo je najužasniji oblik tiranije."

"Ja preuzimam odgovornost", reko. Glas mi je zvučao šuplje i otupelo, čak i u mojim ušima.

"Gospođo predsednice", reče Leander, "možda bi trebalo da obavimo nezvanično glasanje. Tek da budemo sigurni."

"Trebalo bi da razmotrimo mogućnost objave rata", reče Hergešajmer. "To što oni rade jeste bezočno, i mi treba da se branimo, ako ne mesecom, onda upotrebom konverzije na njihove gradove, njihove zemlje!"

"Ne", reko. "To nije izbor, ako imamo drugu mogućnost. A imamo je." Odavno sam zauzela sopstveni stav protiv uzvratnog napada na Zemlju. "Ako iko želi da me smeni, ili zatraži da budem proterana, ili šta god zakon dopušta... ili ne dopušta... neka to učini sada, i požurite, molim vas."

Pitala sam se hoćemo li izgubiti svu kontrolu, jesam li preterala i preoštrogovorila. Leander se spremao da progovori kad se pod dvorane zatresao. Aelita prikaza niz slika iz kamera iznad stanice.

Jeziva siva zavesa razmotavala se preko severnog dela Kaibaba, kovitlajući krhotine jasno vidljive naspram svetloplavog kruga, a prašina se vrtložila u njenom podnožju.

"Na uzvisini je, oko pedeset kilometara daleko", reče Aelita.

Svi u dvorani su posmatrali, neki plačući. Nekolicina njih skoči sa stolica i pobeže.

"Sve ostalo je samo strah", rekoše. "Za nas više nema uglova u koje bismo bili saterani... ukoliko ne popustimo pred svojim strahom. Onda ćemo umreti. Hajde da učinimo ono za šta smo izgradili Preambulu."

Čarls uđe u dvoranu iz glavne laboratorije, krećući se polako i nesigurno. Njegovo prisustvo kao da je uplašilo članove osoblja koji su sedeli u prva dva reda. Pridigli su kolena i uzmicali od njega, zureći poput preplašene dece.

"KL je spreman", reče on. "Tumač je spreman. Ja takođe."

Slika naše nadolazeće propasti visila je iznad nas na nekoliko mesta u dvorani. Pod je podrhtavao kao da po njemu tutnji krdo ogromnih životinja. Čarls je posmatrao slike, a zatim jedva čujno rekao: "Ovo je konverzija jedan prema bilion. Ako je pojačaju deset puta, a to su u stanju, mogli bi odjednom da zbrišu celu uzvisinu."

"Hajde da to učinimo", rekoše. Jedva su me mogli čuti od strašnog, kamenitog zavijanja materije koja se raspada.

Dendi ukočeno priđe niz bočni prolaz. "Gospođo predsednice", prodera se on, "morate dati direktno i nedvosmisleno naređenje."

"Na osnovu predsedničkog ovlašćenja, naređujem da odmah premestimo Mars na odabranu orbitu u Novom sistemu."

"On nema čak ni ime!" ciknu Vaksler.

"Naređenje zabeleženo", uzviknu Dendi, podigavši pločicu. Posmatrao je prisutne, čekajući svakog da se opet usprotivi.

Vaksler odmahnu glavom, ostavši bez reči. Hergešajmer se sruši na sedište, nerazgovetno mrmljajući.

Čarls se okrete i napusti dvoranu. Leander i ja pođosmo za njim. Većina službenika ostala je na svojim mestima ili se približila staklenom zidu, poput posmatrača nekog starinskog pogubljenja.

Čarls sede na ivicu ležaja pored glavnog pomičnika. "Trebaće mi pomoć oko ovoga", reče, podigavši ruku da pokaže velik splet

optičkih kablova. Stiven i ja mu pomogosmo da priključi kablove, i Čarls leže na kauč. "Ja ću jedini biti u neposrednoj vezi sa KL-om", reče. "Ali ostali mogu da posmatraju. Bilo bi lakše da mogu da razgovaram sa ljudima dok se to događa. Osećaću se stvarnije. A ukoliko ti ljudi vide nešto od onog što se događa, sa mnom..."

"Motriću ja", rekoh.

Čarls pokaza na omanji ležaj s druge strane postolja mislioca. "Nadam se da će ti biti udobno", reče.

Sela sam na ležaj. "Trebaju li mi..." Pokazah na kablove privezane za njegov vrat.

"Ne. Uzvratno dejstvo nije neophodno. Obična projekcija slika, ili uronjavanje. Uronjavanje bi trebalo da je nešto posebno."

Progutala sam knedlu. "Onda, uronjavanje."

"Zahvalan sam ti na tome, Kaseja", reče Čarls. Spustio je glavu i zatvorio oči, dok mu je Adamova jabučica poigravala na vratu, a vilice se čas stezale čas opuštale.

"To je najmanje što mogu da učinim", rekoh.

"Ovo nam je jedini izbor", reče Čarls. "Moramo da odemo. Ja to znam. Donela si hrabru odluku."

Pogledom sam pratila Leandera dok me je pripremao za uronjavanje. Nekoliko uskih traka oko moje glave, projektori iz prilagođene pločice, nekoliko tankih optičkih veza između pločice i tumača, i ja osetih prijatno lebdenje, s neuronskim čavrljanjem u pozadini.

Obazrela sam se unaokolo, nemirna čak i uz tako mala ograničenja. Soba je imala hladan, metalan miris i izgledala besmisleno velika za uređaj; pećina odjeka, sa svetlima upravljanim na pomičnik, pumpe za rasipanje sile, hladnjake... Jedan vodič, jedan pomoćnik - Tamara Kvang, uvezana sopstvenim vencem kablova i priključaka - i jedan posmatrač.

Leander je završio sa proverom priključaka i stao u stranu, skrštenih ruku.

"Mars je velika masa", reče Čarls. "Moraćemo da označimo više ortonormalnih osnova za svaki deskriptor, eksponencijalno više za deskriptore koji se poklapaju. To znači da ćemo neke od rezultata pohraniti u neupotrebljenim deskriptorima u pomičniku. To je lakše

kod većeg pomičnika."

"Opasnost nije ništa veća nego ranije - možda i manja", reče Leander. "Ali vođačev posao je teži. Mora da bude čvršće povezan sa KL-om kako bi taj višak deskriptora održao u skladu sa konačnim ciljem."

"I?"

"Tumač i dalje stoji na putu. Čarls će morati da bude neposredniji. Da ide direktno do KL-a."

Zavijanje konvertovane materije ponovo zatrese pod. Dendi iziđe iz dvorane i stade pored Stivena. "Izgubićemo stanicu od posledica eksplozija, ukoliko smesta ne odemo", reče on.

Dendi je izbegavao da pogleda Čarlsa, kao da je ovaj nag, ili posvećen i zabranjen.

"Radićemo u tri poteza", reče Čarls. "Tek da budemo dodatno oprezni. Najpre ćemo se pomeriti pedeset miliona kilometara duž Marsove orbitalne putanje. Ako bude ma kakve sumnje oko sledećeg koraka, ostavićemo ga tamo."

"Ponovo će nas pronaći i završiti posao", tiho reče Tamara Kvang, samosvesno dodirujući svoje kablove. Kapljice znoja orosile su joj lice čak i na ovoj hladnoći.

"Neće biti sumnje", reče Čarls. "Sledeći korak odvešće nas oko tri biliona kilometara od Novog sistema. Proverićemo pravac i napraviti sledeći skok."

"U dalekom svemiru ne smemo ostati duže od nekoliko minuta", reče Hergešajmer. Nisam ga videla kad je ušao u laboratoriju, ali on je stajao nekoliko metara od pomičnika, s rukama u džepovima, razbarušene kose. "Ako ostanemo u dalekom svemiru duže od nekoliko minuta, Mars će iskusiti ogromne vremenske promene."

Faud Abdi uđe u pratnji dva pomoćnika. "Proverio sam štetu", reče Abdi, "i ostalo nam je samo deset posto marsovskih površinskih tragača povezanih preko transpondera. Ostali su uništeni, ili ne možemo da stupimo u vezu s njima. Verujem da još možemo da vidimo šta se dešava sa planetom, ali, naravno... nema načina da druge obavestimo šta treba da očekuju. Takođe, imaćemo još teže areološke posledice ako brzo ne uđemo u odgovarajuće Sunčevo razdoblje. A ista strana mora biti okrenuta i ka novom suncu. To je

veoma važno."

"Razumem", reče Čarls.

"Pomeranje razdoblja", nastavi Abdi.

"U proračunima je", reče mu Stiven.

"Gde je moje mesto, moji instrumenti?" upita Hergešajmer. Čula sam, ali nisam mogla da vidim kako ga Leander upućuje na drugi kraj laboratorije, gde će svi spoljnji instrumenti Preambule usmeravati svoj protok podataka.

"Na posao", reče Čarls.

Naslonila sam glavu i zagledala se u projektore. Koža na vratu mi se iznenada naježi i ja umalo ne vrisnuh. Osetila sam da neko stoji kraj mene, nasuprot Leanderu i Dendiju; znala sam ko je to, ali nisam htela da prihvatim da sam još tako blizu ivice sloma.

Nisam mogla da ga vidim, ali njegovo prisustvo bilo je podjednako stvarno kao i sve drugo u sobi, možda još i stvarnije, verovatnije. Zvao se Tod, imao je oko pet godina, meku, smeđu kosu i vedar osmeh, glatke, paperjaste, smeđe obraze, spretne prste, zajapureno lice, kao da se tek vratio sa vežbanja ili iz igre. Hteo je nešto da mi kaže. Nisam mogla da ga čujem.

On bi bio moj sin. Ilaja bi bio njegov otac.

Mora biti da sam pustila glasa od sebe. Čarls upita da li me nešto muči.

"Dobro sam", rekoh. "Hajdemo." Želela sam da posegnem i dodirnem sinovljevu ruku, ali njega tamo više nije bilo.

Nikad više neću osetiti njegovo prisustvo.

"Kreni", viknu Stiven.

"Krećem", reče Čarls.

Zureći u projektore, glave obavijene neuronskim zvucima iz traka za uronjavanje, videla sam iznad sebe kartu Marsa kao podrobno iscrtanog kruga, sa prenaplašenim uzvisinama, pri čemu su svi naši preostali tragači bili označeni crvenim tačkicama. Okrenuvši glavu, mogla sam da vidim Fobos i Deimos. Karta nije bila dopunjena novim podacima, jer su Mnoga Brda i druge stanice, za koje sam znala da su nestale, takođe bili jasno označeni.

"Izgubićemo sve satelite", promrmlja Dendi. Izgledao mi je dalek, kao i ono potmulo zavijanje.

Čarlsov glas progovori usred moje glave, iznenadivši me. "Prvo pomeranje okvira za dva minuta", reče. "Čuješ li me, Kaseja?"

"Da", reko. "Vidim Mars."

"Da li bi htela da vidiš šta radi KL?" upita on. "Kad uđem, ja ću biti deo njegove obrade. Ti ćeš biti napolju i posmatrač." "

"Važi", reko.

Pokušala sam da opustim svoje prenapete mišice. Najbolje je umreti opušten, mislila sam; Vaseljena mi se činila dovoljno nepredvidljiva da bi takva razlika mogla biti značajna.

Slika Marsa znatno se izmenila pošto sam bila uvučena u perspektivu KL-a. Ono što sam videla nije bila planeta, već raznobojno polje isprepletenih mogućnosti, planeta kao slojevit niz. KL-ova procena menjala se svakih nekoliko sekundi, boje su se premeštale, a određenja Pirsovog područja pojavljivala su se zaslepljujućom brzinom: čitav Mars obuhvaćen i premeren uz pomoć logike koju nijedno ljudsko biće ne može da prati, logike koja leži izvan ili ispod zakona Vaseljene.

Sad sam mnogo jasnije sagledala vrednost KL-ovog doprinosa. Jeza me je podilazila od pomisli da je on, u stvari, samosvestan, uprkos ovim izobličenjima. Kakav oblik samosvesti može da dejstvuje kad svest nema oblik, ni određenu svrhu?

Ko je mogao napraviti takav um? Ljudi su to učinili - slavni i manje slavni; a KL mislioci igrali su malu ulogu u ljudskim poslovima tokom jednog i po veka - ali nijedan čovek, čak ni sami tvorci, nisu mogli da obuhvate stepen umne snage KL-a. On nije bio nadmoćan - u izvesnom pogledu, radio je jednostavnije nego ijedan ljudski ili mislilački um - ali ono što je radio, radio je savršeno... i nepredvidljivo...

Ako sam ja bila posmatrač, koji gleda kako ovaj predivni konj izvodi dresurne pokrete, onda je Čarls bio njegov jahač.

"Izmerili smo i odredili prvu ortonormalnu osnovu", reče Čarls. "Sad merimo prevođenje očuvanih deskriptora u širi sistem."

Uz pomoć svog pojačanja, delimično sam razumevala ono što vidim: veliko mlevenje brojeva kroz računarski deo tumača, varanje prirode tako što se 'energija' potrebna za premeštanje Marsa izvlači iz ukupne energije šireg sistema, Galaksije. Zapravo, energija

uopšte neće biti utrošena, ne u stvarnom smislu; Vaseljena će naprosto okrenuti glavu i 'naštimovati' svoje zahtevne knjige.

"Dvadeset sekundi do prvog pomeranja okvira", reče mi Čarls. Naša veza mi se činila sve prisnija. Govorio je samo mene radi. "KL sad preraspoređuje sve deskriptore na prvo odredište." Pomerićemo sve na 'mesto' koje Mars treba da zauzme, u isto 'vreme' kad pomerimo samu planetu - zapravo, zamenjujući mesta. Taj deo procesa bio je najlakši za razumevanje, ali ne i tako lako izvodljiv.

"Pomičnik počinje da zrači", reče Stiven spolja. "Kolebanje u Pirsovom području."

Videla sam dva okvira - naš sadašnji okvir i onaj na koji ćemo se prevesti. Preklopili su se, a zatim na trenutak uopšte nisam mogla da vidim Mars. Ono što sam umesto njega videla bilo je zastrašujuće u svojoj jednostavnosti.

Mars je bio sveden na neiskaziv potencijal. Mogao je biti bilo šta, a mi smo bili sa njim - bili smo izvučeni izvan pravila, izvan igre. To je bilo pražnjenje, kad su sistemi koji su se oslanjali na tesnu vremensku međuzavisnost - umovi, kompjuteri, mislioci, elektronski sistemi - morali naglo ponovo da se uključe, da pretpostave da je u jednom trenutku stvarnost postojala, a da su sva pravila bila ono što sada izgleda da jesu.

U potencijalu sam videla - mada, srećom, nisam osetila - privlačnost onoga što se činilo kao izbor. Mogli bismo izabrati nov niz pravila. KL je kroz sve to žurno prošao. Ja sam htela da se zadržim, da probam; šta ako ovo promenimo, ili ono, ili ono - tako zadivljujući izgledi!

"Pomeranje okvira", reče Čarls. Potencijal je nestao i ja sam ponovo videla jednostavan prikaz Marsa. Hergešajmer hitro izmeri naš položaj.

Zavijajuća tutnjava utišala se do blagog drhtanja, koje se jedva moglo čuti i osetiti kroz postavu ležaja. Više nismo bili tamo gde smo se ranije nalazili. Zemlja je izgubila svoju metu.

"Čarlse, kako si?" upitah.

"Sasvim dobro", reče on. "KL se tamo nazad malo uplašio. Menjanje pravila je, izgleda, isto toliko privlačno kao seks. On se na takvom mestu oseća kao kod kuće."

"Nemoj mu dozvoliti da zakazuje sastanke", reko. Veličina onoga što se moglo dogoditi izgubila se u iznenadnom osećanju lakoće.

"Mislim da smo to dobro uradili", reče Čarls. Trepnula sam i okrenula se od projektora, pogledavši prema njegovom ležaju. Oči su mu bile sklopljene, a on je ubrzano disao.

Nešto me očeša po ruci. Obrnula sam glavu u suprotnom pravcu i osetila tako iznenadno olakšanje da su mi suze navrle na oči. Podigla sam i ispružila ruku.

Ti Sandra je stajala pored mog ležaja. Izgledala je veoma zdrava, povrativši punu težinu, lica širokog, blistavog i ponosnog. Nosila je svoju najsjajniju haljinu, na kojoj su svetlucale rukom ušivene staklene perlice. Milovala me je po ruci, a njen dodir bio je lak kao povetarac. "Izvukla si se", reko. "Bože, kako mi je drago što te vidim."

"Prešli smo pedeset miliona dvesta pedeset hiljada kilometara duž Marsove orbite", pevuckao je Hergešajmer.

Ti Sandra odmahnu glavom, i dalje me gledajući, očiju poluzatvorenih od ponosa i ljubavi. Pitala sam se šta znači lakoća njenog dodira.

"A sada prvi veliki skok", reče Stiven. "Čarlse?"

"Procenjemo", reče Čarls.

Skrenula sam pogled na zvuk Stivenovog glasa. Kad sam pogledala natrag, Ti Sandre više nije bilo, razume se, ali njen dodir na mojoj ruci je ostao.

Ponovo sam se umirila na ležaju, usta suvih kao pesak, i pustila da projektor opet pronade moje oči, ispunjavajući mi vidno polje.

"Nema većeg zastoja u vremenu - uopšte nema zastoja", reče Čarls. "Ali izgledaće kao da smo duže u praznini, ti i ja i KL i tumač. Treba da obavimo mnogo više prevođenja - u širi sistem. Činiće nam se da nas to na duže stavlja van statusa quo."

Status quo - sadašnje stanje stvari. Sve poznate pojave, na koje se naši umovi od detinjstva navikavaju. Domaća zemlja, domaće igre, domaća uprava.

"Najduže što je KL ikad bio", reko.

"Tačno", potvrdi Čarls.

"Iskušenja."

Čarls se zakikota.

"Opasna i za tebe?"

"Nego šta", reče on.

"Kao seks."

"Mnogo opasnije, draga Kaseja", odgovori on. "Ja sam ovde sa KL-om, ne dopuštam da mu nešto odvрати pažnju, ali ja osećam gotovo sve što i on oseća."

"Jednom si mi kazao da želiš sve da razumeš", rekoh.

"Sećam se."

"U praznini... i ja sam htela da se poigram."

"Ako bismo se igrali celu večnost", reče Čarls, "mogli bismo naučiti kako da sastavimo Vaseljenu. Ti i ja."

"Ali ti kažeš da nikakvo vreme ne prolazi."

"Večnost znači odsustvo vremena. Beskonačnost bez vremena. Krug blistavog i beskrajnog teoretisanja. Konačna igra."

Leander nas prekide. "Da li još radiš, Čarlse?"

"Još sam na tome", reče Čarls. "Hoćeš izveštaje?"

"Ne dozvoli da nagađamo, Čarlse", reče Leander.

"KL je završio procenu planete i odredišta, i sprema se da naštimuje knjige", reče Čarls. "Ne obraćaj pažnju na nas, Stivene."

"Ne petljaj se mnogo sa njenim umom, Čarlse", reče Stiven. "Biće nam potrebna kad ti završiš."

"Ovog puta videćeš nešto drugačije", reče mi Čarls, glasom jedva jačim od šapata. Prsnost koja prevazilazi onu između muža i žene: prsnost dva mlada boga. "Mislim da će to biti deo KL-ovog dužeg poznanstva sa širim sistemom. On će meriti najviši stepen deskriptora koji se poklapaju, do, a možda i iznad onih koji se zaista koriste..."

"Neiskorišćeni deskriptori", rekoh.

"Ili oni koji se više ne koriste", reče Čarls. "Deskriptori za stvari koje su nekad postojale, ili bi mogle postojati. Ili ni za šta. Zakržljali ili prekomerni."

"Koliko još minuta do pomeranja okvira?" upita Leander.

"Četiri minuta", reče Čarls.

"Zemlja bi mogla da otkrije naš položaj i da opet počne", reče

Leander.

"Do đavola s njima", odvrati Čarls. Znala sam da se osmehuje, čovek na snažnom konju, samouvereno jašući. Ali taj konj će za nekoliko narednih minuta postati nepodnošljivo veličanstven.

"Za šta bi ih ti upotrebio, Čarlse?" upitah.

"Neobeležene deskriptore?"

"Da."

"Mislim da oni čekaju da dostignemo zrelost. Mogli bismo da stvaramo nove oblike materije. Mogli bismo da prevodimo sve ljudske informacije u višu memoriju mase i energije. Mogli bismo prevariti svemir i naterati ga da poveruje da je materija, ili energija, ili da poveruje da je nešto što mi sad ne možemo ni da zamislamo."

"Pričao si jednom o tome, veoma davno", rekoh.

"Dijalog sa korenima stvaranja."

"Korenje?" prekide ga Leander.

"Stivene", reče Čarls, "ostavi nas na miru. Dobro smo. Kaseja radi svoj posao."

"Zvuči mi više teorijski nego politički", strogo reče Leander.

"Jedan minut", reče Čarls.

Morala sam da odigram kartu, kako bih Čarlsa zadržala u ovom konkretnom stvaranju. Činilo mi se da je sad najbolje vreme.

"Često sam mislila na tebe", rekoh.

"Šta?" Čarls je izgledao zbunjen ovom promenom.

"Često sam mislila na tebe otkako smo bili zajedno."

"Zadao sam dovoljno nevolja, zar ne?"

"Razmišljala sam o onom što si rekao kad smo razgovarali o ambicijama. Mislim da znam zašto sam te odbila, Čarlse."

On ne reče ništa.

"Volela sam te, ali ti si išao tamo gde ja nikad ne bih mogla."

"Tačno", blago reče on.

"Izgleda strašno reći, ali htela sam da budem sa nekim ko je manje podsticajan."

"Tačno."

Leander mi prošaputa na uvo: "Kaseja, šta to, kog đavola, radite?"

Odgurnula sam ga. "Bio je jedan trenutak kad sam osećala toliku

bliskost sa tobom, mnogo godina kasnije, osećala sam se kao da smo se venčali i čitav život proveli zajedno. Ti si mi pritekao u pomoć, Čarlse."

"Kad je to bilo?"

"Bila sam saterana uza zid, u razgovoru sa Šonom Dikinsonom."

"Tebi se Šon dopadao."

"On je zastupao Zemlju posle Zamrzavanja. Primoravao nas je - mene - da se svega odrekemo. Činilo mi se da nikad u životu nisam bila u takvoj klopci. Onda si ti poslao poruku."

"Ti Sandra..." počeo Čarls.

Ja ga prekidoh. "Izišla sam na površinu i pogledala na zapad i kroz oblake ugledala Fobos." Glas mi se ponovo ispunio uzbuđenjem koje sam tada osetila. "Znala sam šta ćeš učiniti. A to si i učinio. Skinuo si mi sav teret sa pleća. Bože, šta si ti tada učinio za mene, Čarlse. Bila sam tako ponosna."

"Drago mi je", reče Čarls.

Slika Marsa je potamnela u mom vidnom polju. Kroz tminu sam videla nadolazeći potencijal, prazninu kao ogromnu životinju koja se kreće kroz beskonačan prostor da nas dogradi. Skamenila sam se pred prizorom njene žive lepote, kao zec koji se obreo pred tigrom.

"Sad pomeramo okvir", reče Čarls. Osećala sam njegovu mirnoću, usredsređenost, njegovu snagu. Čarls je, zapravo, bio tako jednostavan, još dete. Izgovorila sam istinu koju dotad nisam bila u stanju da priznam, a on mi je poverovao.

"Volim te", reko.

"Ja sam tebe oduvek voleo i uvek ću te voleti, Kaseja", reče Čarls. Duboko je udahnuo. "Hajde da se igramo."

Iznenada, KL je proširio razmere naše simulacije. Činilo se kao da visimo iznad Sunčevog sistema, a unutrašnje planete bile su svetle tačke obeležene prstenovima koordinata, oznakama deskriptorskih osnova, proširenim nizovima glavnih uticaja na Mars.

Uklanjanje Marsa neće ostaviti doslovno nikakve posledice na Sunce niti na planete.

Tigar je napao.

U praznini, pitala sam se kakva bi bila Vaseljena kad Čarls mi je govorio umirujuće reči

Ne bi bilo slaganja između naboja čestica koje nemaju nikakav obim, usamljenih čestica poput elektrona, i skupnih poput neutrona; a povrh toga, preklapanje ne bi bilo moguće i Vaseljena bi se srušila

Ali Čarls se čvrsto držao i vodio KL-a

Praznina me je povukla u nešto nalik na san, gde je čitava stvarnost bila samo podskup

Moj život bi bio

"Kaseja."

Ne bih otišla na Zemlju, ostala bih kod kuće, ne bih

"Kaseja."

Moje pojačanje kao da je na mene bacalo raznobojne slojeve oznaka, sloj po sloj se nagomilavao u prekrasnim dubinama, ja sam posmatrala kroz more opisanih stvarnosti, a u tom moru, Mars koji sam poznavala bio je sveden na vektorski prostor, jedinačan niz koji čini osnovu svega što dolazi posle, taj trenutak bio je (tražeći koren, nulu za njegovo putovanje preko beskonačne ravni mog postojanja)

Višestruki koreni, višestruke nule

Gde se moja ravan ukrštala sa složenom površinom Čarlsa, obrazujući udarne talase koji su me gurali uzduž i napred, kotrljajući me kao kamen

Uklanjanjem tih korena, funkcije su se srušile na sasvim drugačiji način, i činilo se, u tom snu, da smo oboje upotrebljeni, da su naši potencijali prisiljeni da postignu jednu stvar, ono što se sada zbiva, a sve drugo može biti odbačeno, pri čemu su naši životi beskonačne škrabotine koje vode ka odgovoru

Videla sam još i suđenja, presude, tužbe podignute protiv ostataka republike, gomile onih sa kojima se ne može razgovarati, zato što su udarni talasi i njih kotrljali napred; a ja ću dobiti odraz, njihovu ljutnju i strah.

"Ah", reče Čarls, nešto između uzdaha i ječanja. "Kesi."

On me nikad nije zvao Kesi, prisnost koja pripada mužu i ovom našem detetu koje dolazi.

"Okvir pomeren", reče on.

Sunčev sistem nestade iz našeg vidokruga. Umesto toga, pojavio se prizor udaljenih zvezda iz tri kombinovana ugla, iskrivljujući moj unutrašnji pogled sve dok nisam shvatila šta tumač radi. Plivali smo

u moru magline, svežih oblaka mladih zvezda, novorođenih zvezda, leševa odveć revnosnih sunaca koja su, umirući, obogaćivala životnu sredinu i omogućavala stvaranje još življih sunaca. KL je sve to posmatrao, a sve je bilo izvitopereno u nerazrušivu prazninu, trepereći između stanja, preklapanja pozitivnih osobina koje je KL smatrao važnim, ali koje su čak i Čarlsu malo značile.

"Pronašao sam Novi sistem", povika Hergešajmer. "Udaljeni smo četiri zapeta devet biliona kilometara."

Odvojila sam se od projektora da pogledam Čarlsa. On je nepomično ležao na kauču. Leander kleknu kraj njega i pogleda me sa mešavinom čuđenja i bola.

"Čujete li ga - u simulaciji?" upita Leander.

"Ne znam", rekoh. Vratila sam se pod projektore, a trake su se ukrstile za ponovno uranjanje. Nisam čula Čarlsa, ali preko tumača sam osećala nešto što vodi pokretne brojeve, sigurnu ruku na KL-u.

"Da", rekoh. "Osećam ga. Tu je."

"Da", rekoh sigurnoj ruci, konjaniku.

Pomeranje okvira za...

Vreme ne postoji.

Obično usklađivanje.

Dve trećine svetlosne godine; pošto smo izronili deset hiljada svetlosnih godina daleko od Sunca, ovo je bilo samo zamah prstom u vodama našeg novog okeana. Čarls je to mogao.

I učinio je.

Praznina je sad bila gotovo prisna, mesto za odmor isto koliko i potencijal, a u tom počinku, sigurna ruka na površini KL-a.

"Nije lud", reče Čarls. "KL nije lud. Nije čak ni ekscentričan." Načas pomislih da doziva ime neke žene, jedne od svojih ljubavnica. Agnes Dej. Ko je ona, Čarlse?

"Sad me slušaj pažljivo, jer neće biti vremena da se ponovo kaže. Ti si moja predstava onoga što žena treba da bude. Neka mi Bog pomogne, Kesi."

Agnus Dei, to je rekao, jagnje božije.

"Ti si jaka, puna ljubavi i brižna, i oni će poći za tobom."

"Jesi li ih i ti video, Čarlse?"

"Meni nije potrebno da išta vidim. Poznajem ljude gotovo isto tako

dobro kao i ti. Ja neću biti prisutan ni u kakvom upotrebljivom obliku, jer će me ovo"

naprosto ubiti

"Kesi. Ali ti si ih sve spasla. Istorija ponekad veoma sitno melje, a prah je kosti - ili pepeo."

"Mi smo odgovorni."

"Vezaće te za stub srama, Kesi. Voleo bih da to mogu da podelim s tobom. Stiven će deliti, ostali takođe. Ja idem lakšim putem."

"Čarlse, ne."

"Vreme je isteklo."

Nisam čak ni osetila potencijal, a možda mi se on upravo zato i obratio - zato što je taj poslednji zamah prstom bio najteži, najgori.

Slike projektovane u moje oči i glavu iznenada su stravično zbolele. Ništa od toga nije imalo smisla, sve poruke i oznake i žigovi su se izmešali, svi prstenovi se raspali. Nisam mogla da prevedem ono što vidim. Tumač me je odsekao - ostavljajući me u neutralnoj, bezvučnoj tmuni, a Leander je strgnuo trake sa moje glave i projektore s mojih očiju.

Čarls se trzao na ležaju, kezeći se jezivo, stegnutih zuba. Ustala sam sa ležaja i prišla mu. Pometnja i vika sa galerije i oko laboratorije; za trenutak je izgledalo da su svi zaboravili na nas.

"Tu smo!" uzviknu Hergešajmer. "Bože moj, mi smo stvarno tu!"

Čarls se tek tad opusti. Glava mu se zanjiha, a oči zadrhtaše levo-desno u dupljama. Držala sam njegovu glavu dok je Leander skidao optičke provodnike. Onda se, kroz iznenadnu gužvu, probiše medicinski arbajteri i preuzeše stvar u svoje ruke, podigavši Čarlsa na nosila.

Sela sam na pod kraj njegovog ležaja, ošamućena; uspeli smo. Čarls je uspeo.

Hergešajmer se šetkao ispred projekcije novog sistema, pokazujući zvezde, kao da je to njegov uspeh. Slike novog sunca pojaviše se svud po laboratoriji.

Leander me snažnim rukama podiže na noge i uhvati me za ramena.

"Jeste li dobro?" upita.

Klimnula sam glavom. "Čarls?"

"Mislim da je preterao", reče Leander. "Videćemo..."

Prvih devet sati prvog dana u Novom sistemu prespavala sam u svojim odajama. Probudila sam se kad su se Hergešajmer, Leander, Abdi i Vaksler najavili pred mojim vratima. Leander je bio zabrinut.

"Osećate li se bolje?" upita.

"Sasvim dobro", odgovorih. Činilo mi se da bih mogla da spavam još stotinu godina, ali bar sam bila u stanju da radim.

Vakslerovi inženjeri podigli su providnu kupolu na površini i izgradili platformu po kojoj se možemo kretati. Izgurali su me ispred prve grupe od pedesetoro ljudi, još očekujući da budem na čelu, pa smo u velikim grupama liftom otišli do centralnog izlaza za slučaj opasnosti, popeli se do nove vazdušne komore, i zakoračili napolje, pod novo sunce.

Leander je vozio Čarlsa u invalidskim kolicima, okruženog malim medicinskim arbajterima. Držala sam Čarlsa za ruku dok smo stajali pod talasastom, kristalno čistom kupolom, ali on je uzvraćao samo blagim stiskom prstiju.

Novo sunce izgledalo je sasvim malo veće, iako je Marsova orbita bila bliža za osamdeset miliona kilometara. Na istoku se spuštao sumrak. Sunčeva lopta skliznula je za obzorje, njegov blistav, biseran, mladalački luk zatreperio je i nestao, a noć je donela još jedan veličanstven prizor.

Oči su nam se polako privikavale. Mnogo trenutaka je prošlo pre no što smo mogli da sagledamo dubinu boja, obećanje ovog novog zvezdanog vrta. Svuda unaokolo cvetovi maglina, ružičasti i ljubičasti, i pregršti proletnje zelenog i narcis-žutog, a među njima, zamagljena lica tek rođenih zvezda.

Klekla sam kraj Čarlsovih kolica i ponovo ga uzela za ruku. On se okrete prema meni i zagleda mi se pravo u oči. Nešto je lebdelo u njegovom pogledu, u njegovom izrazu, što mi je ulivalo malo nade. Prstima mu dodirnuh lice, a on se trže, mišići na obrazima se zategnuše. Zatim se opustio.

"Znaš li šta se događa, Čarlse?" upitah.

"Smestili smo se", prošaputa on, a pogled mu ponovo odluta.

"Ti si nas ovde doveo", rekoh. "Na dobro ili na zlo, ali čini se

sigurnije. To mora biti na dobro."

"Mmm hmmm", promrmlja on.

"Posmatramo Novi sistem. Noć je. Možemo da vidimo zvezde, a one su predivne."

"Dobro", reče on.

"Razumeš li?"

"Da", odgovori on, klimnuvši glavom. "I previše."

Zatišje koje je usledilo posle premeštanja - preneraženo shvatanje, prilagođavanje i oporavak - odnosilo se isto toliko na Mars koliko i na Marsovce.

Iznad Marsa nije bilo meseca.

Pretnja skakavaca nestajala je iz dana u dan, tako što je sve više mašina padalo u ruke našoj odbrani i bivalo uništeno, ili što je njihova energija i svrha izumirala na hladnom, suvom pesku.

Posle nestanka Mnogih Brda, kao i smrti Ti Sandre i većine zakonodavnih službenika, više nije bilo ni vlade ni republike. Velike stanice prirodno su postale središta marsovskog društvenog i političkog života. Marsovci su neodređeno razgovarali o povratku na normalno stanje, ali nagonski obrazac društva bila je porodica, stanica, Povezana Grupa; ništa drugo još nije dobilo priliku da se ukoreni.

Isprva je milionima Marsovaca bilo teško da shvate šta im se uopšte dogodilo. Nisu mogli ni da zamisle tako ogromnu silu, tako veliku zaveru, koja bi planetu otrgla od Starog sunca. Kako je stvarnost lagano prodirala - prenošena preko spoljnje mreže, potvrđena od strane naučnika i učenih ljudi koji su uživali poverenje manjih zajednica - zaprepašćenje je zamenilo nevericu, a zatim preraslo u srdžbu.

Dokazi o Zemljinom napadu na Mars izgledali su daleko od svakodnevnog života. Uništene stanice se, naravno, nisu mogle oglasiti, a uništene teritorije, stotine miliona hektara sprženog peska, nisu izgledale kao dovoljan razlog za tako drastičan potez.

Vladalo je zaprepašćenje. Porodice su izricale panične i ljutite osude, a te osude prenošene su preko spoljnje mreže. Osnivani su odbori da to ispitaju, koji su se međusobno gložili, a ti odbori su

konačno postali neka vrsta ad hoc pravosudnog sistema, i taj sistem je obavio istragu.

Ono što je isprva nazivano Begom, počelo je da se naziva Povlačenjem, zatim Rasulom, i najzad Sramotom. Mogli smo da ostanemo, govorili su neki, i upotrebimo svoju novu moć za borbu protiv Zemlje na ravnoj nozi. Nekoliko milijardi zemaljskih građana sigurno bi predstavljalo pravičnu cenu za očuvanje Marsove nezavisnosti u Sunčevom sistemu...

Nostalgija najneobičnije vrste doprinosila je patnjama.

Republika je, uprkos najboljim pokušajima preživelih u vladi, brzo bila zamenjena nečim gorim od anarhije - ostrašćenom vladavinom rulje, koju su vodili neobrazovani, ali vešti oportunisti.

Rulju je podstrekavao sam Mars. Mars je pronašao svoj glas i urlao je od bola.

Prvi veliki potres zatutnjao je južno od Askre. Tri stanice su pretvorene u ruševine, a jedna je raspolučena kad se između Paunove Glave i Askre otvorila pukotina. Ta pukotina - u kasnijim godinama nazvana Novi Tarzin Procep - za četiri nedelje se proširila sa nekoliko metara na preko hiljadu kilometara. Odasvud su dopirali odjeci tog novog širenja kore. Mars je odzvanjao kao udaren gong.

U okviru Preambule, areolozi su - predvođeni mahnitim i oduševljenim Faudom Abdijem - pokušavali da bez satelita prate kretanje Marsove tektonike, oslanjajući se u potpunosti na izveštaje poslate preko spoljnje mreže. Ali i sama spoljnja mreža se usitnjavala kako su se veze kidale, popravljale, zatim ponovo kidale. Naše nanozalihe bile su nategnute preko granica izdržljivosti.

Iz Kaibaba su dobrovoljne posade letele šatlovima iznad Marinera, ucrtavajući promene, uzimajući gorivo i zalihe u neoštećenim stanicama koje su htele da sarađuju, i nastavljajući put preko Tarzinog Grebena. Visinske promene od nekoliko desetina metara bile su sasvim uobičajene. Na nekim mestima zabeležene su promene i od stotinu metara.

Tarzin Greben, kako su neki predviđali, nestaće za sto godina - starih godina.

Mars je svoju orbitu oko Novog sunca prelazio za vreme od trista dva dana.

Na suprotnoj strani Marsa, pojavili su se uski, duguljasti grebeni, dugački na hiljade kilometara, raspoređeni u velikim lukovima poput okamenjenih talasa. Opet su se mnoge stanice našle u opasnosti i morale da budu evakuisane.

Vaklserovi bezbednosni planovi su sprovedeni, ali često prekasno. Za to su, naravno, optuživali mene. Gurnuti Mars u takvu krajnost, bez odgovarajućeg planiranja, izgledalo je kao strašna greška; reč 'zločin' nije bila prejaka.

Po mom naređenju, preostali Olimpljani rasklopili su pomičnike i odneli ih iz Kaibaba na nekoliko drugih sigurnih mesta. Neke od tih pošiljki zaplenile su grupe koje su polagale pravo na ta mesta. Na sreću, nijedna pojedinačna grupa nije mogla ništa da uradi sa onim što ima. Niko nije razumeo. Olimpljani su ostali nemi, čak i pod pretnjama.

Neki od njih su odvedeni u zatvor.

Ja sam mnogo vremena provodila leteći od stanice do stanice, obilazeći oblasti pogođene potresima i pokušavajući da pružim utehu, susrećući se sa novim, neprijateljski nastrojenim odborima. Svi Marsovci su postali izbeglice, čak i oni koji su još imali stare, poznate zidove oko sebe.

A Marsovci su se i plašili. U svakoj stanici su pitali kada ćemo se vratiti Kući - u Sunčev sistem - a kad bih im rekla, verovatno nikad, mnogi su plakali od ljutnje i očajanja.

Neki su me podržavali, ali ne mnogo njih.

Mars je, na površini i ispod nje, patio od ludila.

Kad je voda potekla sa zapadnog obronka Olimpa i poplavila Kijanine Brazde, oštetivši laboratorije u kojima je moj muž nekada radio na oživljavanju materinskih cista, ja sam predsedničkim šatlom odletela u svoj poslednji zvanični obilazak ugroženog područja. Sa mnom su išli Dendi i Stiven Leander. Najpre smo doputovali na MUS, tu prenoćili i uzeli gorivo; zatim smo produžili prema brazdama.

Nešto se probudilo u ogromnom vulkanu, oslobađajući prostran dubinski mineralni akvifer. Voda je proključala u severnim naslagama, delom potekavši ka brazdama, poplavivši na stotine kilometara između njih, do dubine od nekoliko metara. Voda je,

susrevši vekovima star taložni pesak i skramu, oslobodila ogromne količine vezanog ugljen-dioksida i azota. Jezera uzavrelog blata su proključala, zapenušala se, a zatim se zamrzla. Leteli smo povrh tog tamnog terena natkriljenog gustim oblacima, posmatrajući nova ostrva u novim blatnjavim okeanima.

Naravno, potopljene su samo južne nizije i doline Kijaninih Brazda. Ali laboratorija je bila smeštena baš u jednoj takvoj dolini, i skladišne kupole su uništene, ostavljajući materinske ciste pod otvorenim novim nebom Marsa.

Dočekaio nas je saradnik mog muža. Dr Šovinski, Ilajin pomoćnik, poželeo nam je dobrodošlicu u privremenoj vazdušnoj komori.

"Stvar je poslovična", reče Šovinski, uvodeći Dendija, Leandera i mene u sobičak gde se služio čaj i jednostavan ručak. "Izgubili smo većinu zgrada i tunela, gotovo sve kupole, pa ipak... Opit je uspeo. Ono što ste uradili jeste protivurečno, draga gospođo predsednice, ali od ovog naučnika, sve što mogu da kažem jeste... hvala vam!"

Jeli smo na brzinu, pa nas je Šovinski poveo kroz poplavljen, vlažan tunel do laboratorije gde su materinske ciste nekad bile pripremane za opite pod kupolom. Kolevke cista bile su prazne. "Sve smo ih premestili napolje", objasni Šovinski. "Samo da je Ilaja mogao da vidi ovo!"

Obukli smo odela pod pritiskom i izišli na otvoreno.

Pod svetlijim nebom, punim visokih, uskovitlanih oblaka ledenih kristala, poplave su razdrobile skladišne kupole u humke svetlucavih otpadaka. Brižljivo pripremane leje bile su podlokane, što je ostavilo duboke useke i jaruge, a iz tih jaruga, ispod tankog sloja ledenoginja koje se skupljalo svake večeri i isparavalo do podneva, uzdizali su se debeli, smeđi izdanci visoki dva i tri metra, obrazujući lepezaste listove na vrhovima.

Šovinski me uvede u jednu jarugu, oko metar duboku. Onda uze moju ruku u rukavici i pljesnu njome o stablo izdanka, koje se uzdizalo iz zaleđene i staklaste sluzi. Sluz je isticala iz napukle materinske ciste na šest metara odatle.

"Najpre dolaze mostovi akvadukta", reče Šovinski. "Zatim, prema našoj pretpostavci, slede ostali oblici. Novostvoreni ekos najpre uređuje zalihe vode, zatim pokušava da dovrši cvetanje."

Iz jednog naprednog izdanka, visokog pet metara, a u podnožju širokog dva metra, iznikla su četiri lepezasta lista, sada potpuno raširena na blistavoj svetlosti Novog sunca. Prozirna zelena lopta, veličine lubenice, skrivala se u senci najvećeg lista.

Čak i pre no što mi je Šovinski rekao, ja sam znala šta je to. S vremenom, plod će silno narasti i poslužiti kao jedan od mnogih rezervoara akvadukta. Činilo mi se da je cela večnost prošla otkako me je Čarls uveo u jednu takvu zatranu i okamenjenu loptu.

Odlučila sam da će on videti ovo jednog dana, kad bude spreman.

Proveli smo nekoliko sati na otvorenom, pa čak doživeli malu snežnu oluju. Smeđi izdanci ispunjavali su me snažnom, velikom radošću, a ja sam se oduševljavala njima kao devojčica, pokušavajući da ovo proživim kako za sebe, tako i za Ilaju.

Kad smo se vratili u preostale tunele, zabrinuti laboratorijski pomoćnici rekoše nam da je nekoliko šatlova doletelo iz Amazonije. Dendijeva intuicija je proradila i ona me hitro sprovede do našeg šatla, ali prekasno; dočekao nas je čvrst živi zid dobro naoružanih građana.

Šovinskijevo ogorčenje nije ništa značilo samozvanim čuvarima reda. Kucnuo je čas. Uhapsili su me i optužili za desetak zločina, od kojih je najveći bila veleizdaja. Dendiju i Leanderu su vezali noge i ruke kao jaganjcima pred klanje; rulja smrknutih lica, koju su sačinjavali samo muškarci, mene je podvrgla manjem poniženju, vezavši mi ruke lepljivim konopcem.

To mi se jednom ranije već dogodilo.

Tako je umrla Savezna Republika Mars.

Stigla sam do krajnjih granica svoje priče i na njima ću i ostati. Sve što sam napisala bavi se premeštanjem Marsa, njegovim razlozima i načinima, i mojom ulogom u tom događaju. Ono što je usledilo, najradije bih da zaboravim.

Pisanje u zatvoru je veoma precenjeno.

Ne tražim oprostaj, čak ni pravičnu presudu. Na neki način, ja sam dobila svoju nagradu. Preklinjem, međutim, da se sa Čarlsom Frenklinom blago postupi, kao i sa ostalim uhapšenim Olimpljanima.

Njihovom zaslugom, Mars još postoji, a samozvane vlade još

mogu da se bore, prepiru i optužuju.

Kad sve presude budu donete, a moja kazna određena, ja ću misliti samo na ovo: stablo, list, zelenu, svetlucavu loptu. Rađaće se deca koja se neće sećati Starog sunca. Novo, blistavo-cvetno nebo biće za njih dom - za vas, za koje se nadam i molim da ćete čitati ovu priču.

Vidim vas, na stotinu, hiljadu godina od sada, kako se igrate u senci mostova Drevnog Marsa, a koža vam je izložena vazduhu. Za vas neće postojati vreme, ni rastojanje, ni granice; ništa osim onoga što želite.

Budite bolji nego vaši stari. Moraćete; moć je u vašim rukama.

POGOVOR

@03 = Dr Dejn Johansen

Meni je pripala čast da uredim novo tekstualno izdanje memoara Kaseje Madžumdar. Čak i danas, život i dela Madužmdarove izazivaju protivurečnosti - o čemu svedoče i nedavni pokušaji advokata Starog sistema da nametnu vlastite beleške i komentare u svim verzijama Premeštanja Marsa. Taj pokušaj je suzbijen - ali ukazuje na uzavreli gnev koji još obuzima mnoge Marsovce.

Sa Kasejom Madžumdar sam se srela jedanput, u njenoj bašti, pre dvadeset godina - kad je njoj bilo pedeset godina po starom računanju marsovskih godina, a meni dvanaest po novom. Moja majka tek što je bila postala predsednica Marsa, pod Ustavom Nove Republike, pa smo ona, moj otac i ja otišli u hodočašće preko Kijaninih Brazda do Kasejinog doma, po običaju ustanovljenom tokom prethodnih nekoliko administracija.

Kaseja Madžumdar bila je uspravna, krupna žena bujne, prosede kose i duboko izborane smeđe kože. U odelu pod pritiskom, ruke su joj izgledale mršave, ali snažne, a kretala se hitro i s mladalačkim samopouzdanjem. Dočekala nas je u traktoru koji je nekada pripadao njenom mužu. Nasmejala se, rukovala se sa nama i pozvala nas u kuću, podignutu na ivici Zaštićenog područja Kijaninih Brazda, gde smo skinuli odela, istuširali se i raskomotili.

Predstavila nas je svom dugogodišnjem sustanaru, Čarlsu Frenklinu. Frenklin nas je pozdravio prijaznim, ali odsutnim izrazom. Visok, veoma mršav, sede kose koja je gusto rasla povrh lica izbrazdanog neobičnim borama, ni veseo ni tužan, Frenklin je malo govorio, hodajući po kući i obavljajući razne sitne poslove koji naizgled nisu imali nikakvu stvarnu svrhu, ali su ga zabavljali. Osmehivao se za sebe, ponekad smejaao, a to mi je smetalo. Nisam povezala tu čudnovatu ličnost, nalik na ljušturu, sa Čarlsom Frenklinom koji je tako često pominjan na mojim časovima istorije. Upitala sam majku: "Je li njemu dobro?" Otac me je munuo u rebra,

sagnuo se i rekao: "To je on. Sad budi pristojna!"

Posmatrala sam tog čoveka sa još većom nelagodnošću. On me je pogledao, klimnuo glavom kao da smo u nekoj dubokoj saglasnosti, i seo pored Kaseje Madžumdar.

Majka, uvek neposredna, upitala je Madžumdarovu kako se Frenklin oseća u poslednje vreme.

"Dobro, kao i uvek", odgovorila je ona. "Ne obraćaj pažnju na njega", rekla mi je. "On se zabavlja na svoj način, a ponekad je veoma živahan. Ali on ne razmišlja na isti način kao ti i ja."

Uz Frenklinovu pomoć, ona nam je spremila večeru. Sećam se da mi je rekla: "Marsovsko povrće je ukusnije kad ga spremi ljudska ruka, mislim da ćeš se složiti s tim."

Sedeli smo za njenim stolom, napravljenim od jednog jedinog osušenog lista sa mosta, pored prozora koji je gledao na prostranu, žućkastomrku dolinu. Jeli smo plodove mostova, i tada sam prvi put okusila takvu poslasticu, veoma skupu na otvorenom tržištu. Madžumdarova nam je s oduševljenjem govorila o materinskim cistama i o tome kako su nam, u poslednjih dvadeset godina, konačno pokazale više svog raznolikog potomstva. Neka od njih su bujala i rasla u baštama napolju: ovce-točkare, cevasti crvi, prahopsi.

Frenklin je sa zadovoljnim izrazom lica slušao ovaj razgovor, zatim dao i svoj doprinos. Iz džepa na košulji, prepunog papirića i pisaljki, izvukao je crtaći štapić i njime stao da crta u vazduhu, narandžastim linijama, jedan broj organizama materinskog ekosa, poznatih samo po fosilima: klizibube, peščane puhove, lebdeće alge. Zatim je, sa istim oduševljenjem, nacrtao niz vijugavih linija koje nisu imale nikakav oblik.

"Ponekad shvatam kuda Čarls smeru", rekla je Madžumdarova, prstom prateći vijugave linije u vazduhu. "Ovo su pravci genetske raznovrsnosti, mislim. Materinske ciste trenutno proizvode samo najmanje zahtevna stvorenja. Čini se da najbolje potomstvo drže u rezervi - za slučaj da Mars odluči da se vrati na svoje stare hladne dane. Vrlo zanimljivo, Čarlse."

Frenklin se nasmešio i vratio štapić u džep.

Dok smo jeli, majka je rekla Madžumdarovoj da je Savet guvernera odobrio podizanje spomenika njoj, prvoj predsednici Ti

Sandri Erzul, i Olimpijancima. Njega će činiti grupa izlivena u bronzi i čeliku, sa natpisom na ploči.

Kaseja je izgledala tužna, zatim ozlojeđena. "Meni ne treba priznanje", rekla je. "Dali su mi bašte. Bašte su dovoljne. Više nikog ne krivim."

"Oduzeli su vam slobodu na deset godina", rekla je majka. "Dugujemo vam i mnogo više."

"Mi smo njih odvojili od svega što su poznavali, a nismo mogli da tražimo čak ni dopuštenje. Ja sam odbila da se o tome glasa."

"Mi sada drugačije gledamo na to", rekao je otac.

"Ne treba meni kip", navaljivala je Madžumdarova. "Stvarno bih volela da vi predsednici prestanete da dolazite ovamo da se izvinjavate. Zna li šta bi mi zaista bilo drago? Uživala bih u tome da vašu kćerku povedem u obilazak bašte."

"Cele bašte?" upitao je otac. Zaštićeno područje prostiralo se duž miliona hektara Brazda, teren nepristupačan za traktore.

"Samo onog dela o kome se ja brinem", objasnila je Kaseja uz smeh.

A onda me je povela u svoj naročiti obilazak, ophodeći se prema meni kao prema unuci. Oči su joj tako blistale kad je zaustavila traktor pod mostom akvadukta. Zatvorile smo šlemove i izišle, pogledavši naviše prema ogromnim zagasitocrvenim laticama cvetova, širokih onoliko koliko sam ja bila visoka, gusto izraslih duž celog stabla koje se uzdizalo trideset metara uvis prema plavocrnom nebu. Veliki staklasti grozdovi, puni tečnosti, protezali su se, poput kablova na mostu, preko grebena, brežuljaka i dubokih dolina. Odrastao čovek bi mogao proći kroz svako puce na tim grozdovima, kad bi se iz njega iscedio blag, slatkast sok.

"Moj muž i ja smo videli prve znake povratka drevnog marsovskog života", rekla je Madžudarova.

"Znam", odgovorila sam, previše pametna. "O tome su nam govorili u školi."

"Kakvo zadovoljstvo. Jesi li pročitala moju knjigu?"

"Naravno!"

Pogledala je u stranu, lagano odmahujući glavom. "Divni cvetovi, ali mahom jalovi. Nedostaje im rad klizibuba... ali stvarno su divni,

zar ne?"

Rekla sam da mislim da su divni.

"Pa, arbajteri oprašuju po nekoliko njih svake godine, a meni je dopušteno da ubiram plodove, i da ih prodajem, i da pojedem koliko hoću. Jedan mi je dovoljan za godinu dana."

Odvela me je do širokog stabla i položila mi ruku na čvrstu, tamnozelenu koru. "Evo nečeg večitog", rekla je. "Imaju pola milijarde godina, znaš, a jedva da su malo stariji nego bebe."

Mnogo godina posle smrti Kaseje Madžumdar, obišla sam spomenik i ploču, postavljene na kamenitoj zaravni, pod vedrim nebom, nedaleko od Marsovskog univerziteta Sinaj.

Ploča stoji u podnožju kipova Ti Sandre Erzul, Kaseje Madžumdar (koja je predstavljena kako iskoračuje, snažnog izraza lica, kao da je uzbuđena ili začuđena, s rukom napred), Čarlsa Frenklina i ostalih Olimpljana.

Na ploči su navedena njihova imena, uz natpis:

Svima onima koji su pomogli da dođemo ovamo, kako bismo rasli poput cvetova na nebu, u slobodi, pod Novim suncem.

Dok sam čitala natpis na ploči, tle je zadrhtalo od malog marsotresa. Kipovi se nisu zaneli, mada ja jesam.

A nebo je bilo još više plavo.

Sadržaj

Prvi deo

2171, M. G. 53.

2172, M. G. 53.

Drugi deo

2175-2176, M. G. 54-55.

Treći deo

2178-2181, M. G. 57-58

Četvrti deo

2182-2183. (M. G. 59.)

Peti deo

2184, M. G. 60.

Šesti deo

2184, M. G. 60.

Sedmi deo

2184, N. M. G. 0.

POGOVOR